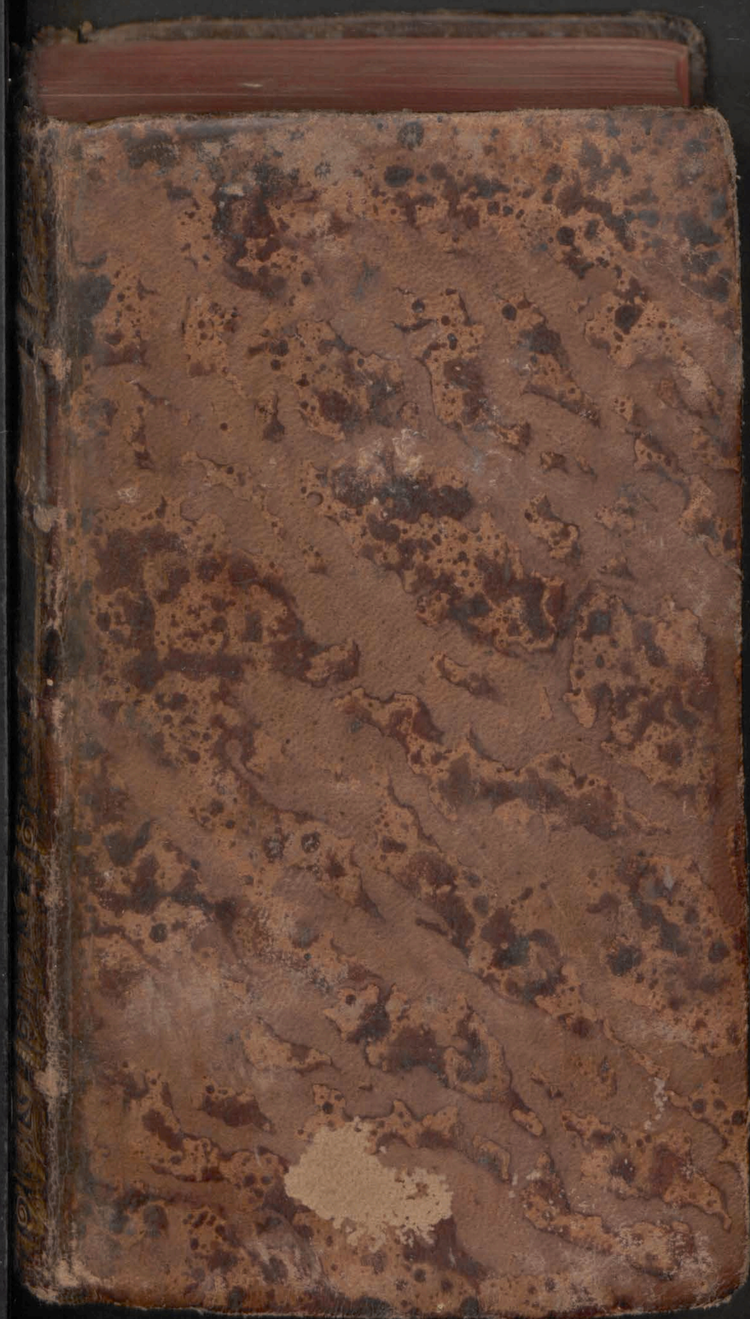

THEOLOGIÆ MORALIS DECALOGALIS

PER MODUM

CONFERENTIARUM

CASIBUS PRACTICIS

APPLICATÆ, ET ILLUSTRATÆ

AD USUM

TUM CURATORUM, TUM PRÆSERTIM PRO CURA ANIMARUM EXAMINANDORUM

PARS V.

DE POENIS ECCLESIASTICIS SEU CENSURIS, ET IRREGULARITATIBUS,

Nec non

DE TRIPLICI HOMINUM STATU, ECCLESIASTICO SCILICET, RELIGIOSO, ET LAICALI;

DEQUE HORUM MUNERIBUS, ONERIBUS, ET EMOLUMENTIS,

AUTHORE

P. Fr. BENJAMIN ELBEL,

Ordinis FF. Minorum Recoll. Almæ Provinciæ Argentinæ, seu Germaniæ Superioris SS. Theologiæ Lectore Jubilato.

EDITIO QUARTA.

AUGUSTÆ VINDEL. ET OENIPONTI,

Sumptibus JOSEPHI WOLFF, MDCCLIII.

LICENTIA ORDINIS.

EGo infrà ſcriptus, viſis Approbationibus R. R. Patrum SS. Theologiæ Lectorum Ordinis, ad hunc finem deputatorum, virtute præſentium cum ſalutaris Obedientiæ merito facultatem concedo A. R. P. Fr. Benjamino Elbel, Ord. FF. Min. Recoll. SS. Theologiæ Lectori Jubilato, ac Almæ Provinciæ noſtræ Argentinenſis Ex-Provinciali ac Patri perpetuo, ut *Tractatum quintum Theologiæ Moralis, per modum Conferentiarum Caſibus practicis illuſtratæ, de Pœnis Eccleſiaſticis, nec non de triplici hominum ſtatu &c.* quem denuo compoſuit, publici juris faciat, ac prælo commendet. Datum Antverpiæ in Conventu noſtro Montis Omnium Sanctorum, Ord. FF. Min. Recollect. ſub noſtro Chyrographo Officiique Sigillo, hâc prima Menſis Maji, Anno 1741.

(L. S.)

Fr. Martinus Puteanus,
Commiſſ. General.

FACULTAS
A. R. P. Miniſtri Provincialis, & Privilegium Cæſareum.

EGo F. Gaudioſus Mayr, SS. Theologiæ Lector Emeritus, Ord. FF. Min. S. P. Franciſci ſtrict obſerv. Rceollectorum Diffinitor Generalis Ordinis, & Provinciæ Argentinenſis, ſeu Superioris Germaniæ Miniſter Provincialis: hiſce Facultatem concedo, quantum in me eſt, ut *Pars V. Theologiæ Moralis Decalogalis per modum Conferentiarum Caſibus practicis applicatæ, tractans de Pœnis Eccleſiaſticis, videlicet Cenſuris, & Irregularitatibus, nec non de triplici Chriſtianorum ſtatu, Eccleſiaſtico ſcilicet, Religioſo, & Laicali &c.* à Reverendiſſimo P. F. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, Ex-Commiſſario

rio Generali Nationis Germano-Belgic. nec non Almæ Noſtræ Provinciæ Ex-Provinciali, ac Patre perpetuo, compo-ſita, atque à Theologis ad id deputatis cenſurata denuò prælo dari poſſit. CúmqueS. Cæſareæ Majeſtatis Privilegiô cautum ſit omnibus, & ſingulis Typographis, & Bibliopolis, ne Libros à Noſtri Ordinis Patribus editos imprimant, vel recudant &c. absque aſſenſu, & facultate dictorum Patrum, ſub graviſſimâ mulctâ &c. Hinc D. Joſepho Wolff Bibliopolæ Auguſtano facultatem pariter impertior, dictô Privilegiô Cæſareô utendi in impreſſione hujus V. Partis. In quorum fidem has manu meâ ſubſcriptas, & Officii mei Sigillo munitas dedi in Conventu noſtro Auguſtano, Die 6. Menſis Junii Anno 1753.

(L. S.)

F. Gaudioſus Mayr,
qui ſuprà mppriâ.

APPROBATIO
Theologica I.

ADest jam quinta Pars Theologiæ Moralis Decalogalis A. R. P. Benjamin Elbel Ord. Fratrum Min. Recollect. Provinciæ nostræ Argentinensis Lectoris Jubilati, & Ex-Provincialis, *De Pœnis Ecclesiasticis, videlicet Censuris, & Irregularitatibus, nec non de triplici Christianorum statu*, tam benè, tam doctè, tam limatè, ad captum cujusque differens, ac docens, ut limites veri & æqui Censoris minimè excedam, si eam dixero quintam Disciplinæ Theo-Ethodidacticæ essentiam. Quare cùm eodem, quo cœpit, id est, inoffenso, rectóque per utrumlibet, fidei ac morum trami-

tramitem pergat pede, dignissima est, ut præcedentium instar pro utilitate publica publicæ lucis & juris fiat. Sic censeo ex Conventu Nostro Salisburgensi ad B. V. assumptam, die 31. Martii 1741.

Fr. Cherubinus Mayr,
SS. Theologiæ Lector
Jubilatus, & SS. Canonum Actualis, Provinciæ Diffinitor.

APPROBATIO
Theologica II.

EA, quæ in hac Parte V. Theologiæ Moralis Decalogalis &c. *de Pœnis Ecclesiasticis, seu Censuris, & Irregularitatibus, nec non de triplici hominum statu, Ecclesiastico scilicet, Religioso & Laicali &c.* continentur, tantâ prudentiâ, doctrinæ puritate, ac nunquam satìs deprædicanda claritate ab A. R. in Christo Religiosissimo P. Benjamin Elbel, SS. Theol. Lectore Jubilato, Almæ nostræ Provinciæ Argentinensis Ex-Provinciale, Authore non tantùm apud suos, sed & exteros passim ob sua præclara Opera Moralia hucusque dilaudato, elucidantur, ut Censuram à me sibi vendicent non nisi optimam, erroris non solùm sive contra fidem, sive contra bonos mores expertia, sed dignissima in-

super,

ſuper, quæ propter utilitatem ſuam, & Caſus practicos, non fictos, ſed factos, lucem aſpiciant publicam pro eruditione non Curatorum, & pro Cura examinandorum ſolùm (quorum utilitati præprimis Author velificatur) ſed & illorum, qui in Theſi, vel Theoria profeciſſe ſe, neſcio quid, imaginantur, in hypotheſi autem, ſeu reſolutione Caſûs particularis & practici ſæpiùs hallucinantur.

Dabam
ex Conventu noſtro Salisburgenſi
die 27. Martii 1741.

F. Gaudioſus Mayr,
SS. Theol. Lector Emerit.
ac SS. Can. Actualis.

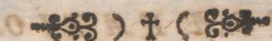
Approbatio Cenſoris.

QUemadmodum in prioribus Elucubrationibus Clariſſimus Author ſolidè & clarè proceſſit, ſic & Theologiæ ſuæ Moralis Decalogalis quintam hanc partem pari ſoliditate, & doctrinæ perſpicuitate continuat, atque illuſtrat. Inſpiciatur itaque Litteratorum oculis, manibúsque teratur; Cùm (ſicut & antecedentes) in evidentem quotidianô Legentium experimento hucusque probatam cedat utilitatem. Sic cenſet Auguſtæ 30. Maji 1741.

In abſentia Reverendiſſimi Domini Vic. Gen.
Carolus Herter ab Hertler,
Eccleſ. Cathedr. Canon. & Officialis H.S.

Franc. Joſ. de Handl,
SS. Theol. Lic. Seren. Princ. & Epiſc. Aug. Conſil. Eccleſ. maj. Pœnit. & Libr. Cenſ. ac inſig. Eccleſ. ad S. Maurit. Canon. & Parochus mppriâ.

PRÆ-

PRÆFATIO
ad Lectorem.

NOn eſt, cur multum te morer in limine hujus Opuſculi, Benevole Lector; nam methodum ac modum ſcribendi eundem prorſus reperies, quem obſervavi in prioribus Opuſculis. Ne tamen erroneè exiſtimares, argumentum hujus Opuſculi nullius, vel exigui prorſus eſſe momenti, & hôc ipſo hujus ſtudium aut lecturam omitteres, aut omnino velut minùs neceſſarium contemneres; hinc rei totius materiem ac ſeriem clariùs ante oculos ponendam exiſtimavi, firmiter credens, fore, ut re bene perpenſa facilè tibi perſuadeas, notitiam hujus materiæ cuivis Confeſſario ſcitu ſummopere eſſe neceſſariam ad dirigendas in viam ſalutis ani-

animas. Quatuor Titulis res tota comprehenditur:

I. Agimus de Pœnis Ecclesiasticis: quo nomine veniunt Censuræ, id est, Excommunicatio tam major, quàm minor, nec non Suspensio, & Interdictum. Et quia inter pœnas Ecclesiasticas etiam recensetur Irregularitas ex delicto; hinc nedum de hac, verùm insuper de Irregularitate in Genere, & de aliis ex defectu in specie pertractamus, tandémque, tum de potestate absolvendi ac dispensandi, tum de ipsa etiam Absolutione à Censuris, & de Dispensatione in Irregularitatibus agimus.

II. Agimus de Statu Ecclesiastico, id est, de Beneficiatis: & quia Beneficiatum oportet scire, quæ sint Munera, quævè onera sibi incumbentia, & qui favores sibi competentes; hinc sub hoc titulo agimus inprimis de Beneficiis Ecclesiasticis, eorúmque Collatione, Resignatione, ac Permutatione. Deinde de Obligatione residendi, déque Horis Canonicis, de modo, tempore, & qualitate Horarum, déque causis excusantibus ab earum

reci-

recitatione. Denique de Decimis, Primitiis, & Oblationibus, velut Emolumentis.

Porro ad Emolumenta, vel potiùs Privilegia Beneficiatorum, & Ecclesiarum haud inconvenienter reduci potest Immunitas Ecclesiastica: de qua nedum in genere, sed etiam in specie de Immunitate locali seu Asylo, & de personali ac reali agimus in pluribus Conferentiis.

III. Agimus de Statu Religioso, & quidem 1. de Novitiis, 2. de Professione Regularium, & 3. de Votis solennibus seu substantialibus Statui Religioso, Obedientiæ scilicet, Castitatis, & Paupertatis, nec non 4. de Clausura Regularium.

IV. Denique agimus in hoc Opusculo de Statu Laicali, & quidem (prætermissis aliis) de Personis judiciariis, de quibus fermè solis speciales difficultates moveri solent in Sacro Tribunali. Unde sub hoc Titulo primariò agitur de Judice. 2. De Accusatore, Testibus, & Reo, nec non 3. de Advocato, Procuratore, Notario, Assessoribus, & Referendario,

veluti ex ſequenti Elencho, omnium Conferentiarum Indice ampliùs patebit ad oculum, per Caſus merè practicos, factos, & non fictos.

Finem ſcribendi, quod attinet, non quæro alium, niſi majorem Dei Gloriam, & animarum ſalutem. Tu Benevole Lector hoc meo labore in eundem finem utere, & ut diu utaris, diu vale.

ELEN-

ELENCHUS CONFERENTIARUM, ET CASUUM.

CONFERENTIA I.

CON-

CASUS.

)()(prehen-

CONFERENTIA VII.

CASUS.

CONFERENTIA VIII.

CASUS.

CONFERENTIA IX.

CONFERENTIA X.

CONFERENTIA XI.

CONFERENTIA XII.

CASUS.

CONFERENTIA XIII.

CASUS.

III. De

CONFERENTIA XIV.

CASUS.

CONFERENTIA XV.

CASUS.

CONFERENTIA XVI.

CASUS.

CONFERENTIA XVII.

CASUS.

CONFERENTIA XVIII.

CASUS.

III. De

CON-

CONFERENTIA PRIMA
De Cenſuris in genere.

SUMMARIUM.

1. Nomine Cenſuræ intelligitur pœna ſpiritualis & medicinalis &c.
2. Eſſentialiter & adæquatè dividitur in tria membra, ſcilicet Excommunicationem, ſuſpenſionem & interdictum.
3. Accidentaliter verò ſubdividi ſolet in eam. quæ eſt à jure, & quæ ab homine; item quæ eſt latæ, & ferendæ ſententiæ.
4. Quibusnam competat poteſtas ordinaria ferendi Cenſuras.
5. Et quibus poteſtas delegata.
6. Cenſura ferri poteſt in ſolos Chriſtianos, ſubditos &c.
7. Solvitur gemina objectio in contrarium.
8. Cenſura juſtè infligi nequit, niſi ob delictum grave &c.
9. Exceptâ excommunicatione minore &c.
10. In Cenſuris infligendis maturè procedendum.
11. An, vel qualis monitio prævia requiratur ad valorem Cenſuræ.

12. Et quænam ad hoc, ut licitè inferatur ab homine.
13. Ab Incursione Censuræ gravis excusat, quidquid excusat à peccato mortali.
14. An, vel quænam ignorantia excuset.
15. Censura non tollitur, nisi per absolutionem.
16. Quænam in ordine ad absolutionem à Censura sint observanda.
17. Et quinam absolvere valeant à Censuris tum à jure, tum etiam ab homine latis.
18. Resolvitur Casus I. cujusdam Cooperatoris. qui Parochianos sub pœna excommunicationis voluit compellere ad asseres, seu ligna necessaria D. Parocho adferenda.
19. Alius huic hau*d* absimilis Casus refertur.
20. Et quid, si Rustici voluissent hunc Cooperatorem violenter detinere in Ecclesia, & compellere ad celebranda Divina.
21. Resolvitur Casus II. cujusdam puellæ, quæ ne quidem sub comminatione excommunicationis potuit compelli, ut staret promissioni sponsalium.
22. Si talis persona ultra annum perseveret in excommunicatione sinè spe correctionis, misericorditer quidem absolvenda est:
23. At non hôc ipsô deobligatur ab onere satisfaciendi Sponso &c.
24. Resolvitur Casus III. cujusdam dubitantis, an non inciderit excommunicationem, eò quòd valde temulentus lethaliter vulneraverit suum inimicum, & suæ amasiæ porrexerit poculum medicatum ad procurandum abortum fœtûs animati.
25. An sufficiat homicidium in causa voluntarium in ordine ad incurrendam excommunicationem.
26. Et quid si talis pœnitens petat absolvi, priùsquam inimicus lethaliter vulneratus diem suum obit.

27. Nec

27. Nec irregularitas, nec cessatio à Divinis &c. dici merentur Censura, & quare.
28. Judæi & Pagani affici nequeunt Censuris Ecclesiasticis, benè verò hæretici.
29. Ob peccatum soli juri naturali aut Divino contrarium nullus incurrit Censuram.
30. Neque ob peccatum merè præteritum &c.
31. Neque ille Censuram incurrit, qui novit quidem actum, vel opus esse ab Ecclesia prohibitum, sed ignoravit esse prohibitum sub Censura.
32. Et quid, si quis Legem ecclesiasticam sub Censura obligantem transgrediatur ex solo metu?
33. Quænam observanda ab habentibus potestatem ordinariam vel delegatam absolvendi â Censuris.
24. An talis absolutio debeat semper dari in actu Confessionis, an verò etiam dari possit absenti, immò & invito.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Censuris in genere.

QUæres primò, quid sit, vel quid intelligatur nomine Censuræ?

Ante responsionem notandum, olim apud Romanos illos fuisse dictos Censores, qui corrigendis civium moribus præerant, sicut hodiedum Censores librorum appellantur, qui auctoritatem habent, scripta, vel libros corrigendi, ne quid contra sanam doctrinam aut bonos mores edatur. Communiter

ter tamen Theologi nomine Cenſuræ hodie intelligunt pœnam quandam ſpiritualem, à Judice Eccleſiaſtico propter aliquod crimen contumacibus impoſitam. Hôc notatô
1. ℞. jam ad quæſitum. Cenſura eſt pœna ſpiritualis & medicinalis, per quam homini baptizato, delinquenti & contumaci, poteſtate eccleſiaſtica aufertur uſus quorundam bonorum ſpiritualium externorum Eccleſiæ, ad frangendam contumaciam. Ita noſter A. R. P. Kazenberger *in Suppl. II. P. Sargar tit.* 7. *Confer.* 106. Pichler *in Compend. Jur. Can. L.* 5. *tit.* 39. *n.* 1. & *in re communiter DD.* Explico breviſſimè. Dicitur 1. *pœna ſpiritualis:* per ly *pœna* convenit cum aliis: per ly *ſpiritualis* verò differt à pœnis corporalibus; quia hæc eſt pœna animæ, prohibetque per ſe primò uſum rerum ſpiritualium, licét ſecundariò quandoque etiam privet uſu bonorum *temporalium*, ùt patebit ex infrà dicendis. Dicitur 2. *medicinalis;* quia Cenſura Eccleſiaſtica propriè non eſt pœna vindicativa ſceleris jam patrati, ſed potiùs medicinalis: per quam ſolùm intenditur emendatio, ſeu futura correctio delinquentis. Dicitur 3. *per quam homini baptizato* &c. quia Eccleſia non judicat de iis, qui foris (id eſt extra Eccleſiam) ſunt. Additur 4. *delinquenti;* quia pœna non debet infligi niſi culpabili & delinquenti. Dicitur 5 & *contumaci;* quia infligitur ad corrigendam obſtinationem in delicto. Dicitur 6. *poteſtate*

Eccle-

Ecclesiastica; quia potestas Censuras ferendi competit soli Ecclesiæ, & quidem jure divino, ùt habetur Matth. *c.* 16. & 18. Dicitur 7. *aufertur usus quorundam bonorum spiritualium*, utputa administratio aut receptio Sacramentorum, suffragia Ecclesiæ &c. idque non ad alium finem, quàm ad frangendam contumaciam delinquentis: non tamen privat omnibus bonis spiritualibus, cùm non privet charactere, aut gratia sanctificante, virtutibus &c. &c.

Quæres 2dò, quotuplex sit Censura?

2. ℟. Censura triplex est, scilicet Excommunicatio, Suspensio, & Interdictum. Ita *communis sententia Doct.* quæ colligitur *ex c. quærenti. de Verb. sign.* ubi Innocent. III. consultus, quid per Censuram ecclesiasticam intelligendum sit, respondet, quód per eam *non solùm interdicti, sed suspensionis & excommunicationis sententia valeat intelligi.* Ex quo Castropalao *part. tr. 29. disp. 1 pun. 1. n. 4.* cum Suarezio, Laymanno & aliis rectè infert, hanc divisionem esse adæquatam. ità, ut præter recensitas tres species nulla detur alia species Censuræ; tum, quia si præter eas adhuc alia daretur, Pontifex imperfectè & diminutè respondisset, & quidem in materia doctrinali; quemadmodum diminutè responderet, si interrogatus, quot sint Sacramenta? diceret, non solùm esse Eucharistiam, sed & baptismum & pœnitentiam. Tum etiam, quia nulli alteri speciei præter excommuni-

municationem, ſuſpenſionem & interdictum convenit definitio Cenſuræ à nobis proxime explicatæ, & communiter à DD. receptæ: ergo tres, & non plures ſpecies Cenſuræ dantur.

3. ℞. Nihilominus jam 2dò. Cenſura ùt ſic accidentaliter adhuc dividi ſolet, & quidem I. ex parte cauſæ efficientis in eam, quæ eſt à *jure*, & in eam, quæ eſt ab *homine*. A *jure* dicitur, quæ fertur mediante ſtatuto, aut lege, utpote jus ſtatuentibus, ab *homine* autem appellatur, quæ media ſententiâ ab homine prolata procedit: & hinc quemadmodum ſtatutum & lex etiam poſt mortem Legislatoris non ceſſat obligare, ità nec Cenſura à jure lata, benè verò lata ab homine, niſi hæc jam ſit actu incurſa ante mortem Judicis Cenſuram ferentis. Porrò ſi Epiſcopus ferret Cenſuram v. g. Excommunicationis indifferenter in omnes, qui v. g. furtum Eccleſiaſticum commiſerint, dici conſuevit Cenſura *generalis*. Si verò feratur in aliquam perſonam privatam v. g. Petrum &c. dicitur Cenſura *ſpecialis*.

II. Ex parte formæ accidentaliter dividi ſolet Cenſura in eam, quæ eſt *latæ*, & in illam, quæ eſt *ferendæ ſententiæ*. Prior ipſô factô ſeu criminis admiſſione absque ulteriore Judicis ſententia incurritur; poſterior verò primùm per Judicis ſententiam. Cæterùm an Cenſura ſit latæ, vel verò ferendæ primùm ſententiæ, dignoſci debet ex verbis, quibus

quibus Judex fuerit uſus ; nam ſi dicat v. g. qui tale crimen commiſerit, *ipſo factô* vel *jure* ſit excommunicatus &c. concludendum erit, quòd ſit Cenſura *lætæ ſententiæ ;* quia tales particulæ excludunt ſententiam de novo ferendam &c. Si verò dicat : qui tale crimen admiſerit, excommunicetur, ſuſpendatur &c. &c. erit cenſenda *Cenſura ferendæ ſententiæ ;* quia tales termini innuunt ſententiam à Judice ferendam &c.

Denique ſi omnibus perpenſis reſtet dubium, ſitnè Cenſura latæ vel ferendæ primùm ſententiæ &c. præſumendum eſt, eſſe ferendæ &c. *quia in pœnis benignior interpretatio eſt facienda* juxta *Reg. 49. Jur. in 6to*, & *Communem DD.*

Quæres 3tiò, quibusnam competat poteſtas ferendi Cenſuras ?

℞. 1. Cenſuram ferre poſſunt omnes & ſoli Superiores eccleſiaſtici, etiam Regulares, jurisdictionem in foro externo & contentioſo habentes. Ita ex *communi DD.* Pichler *l. cit. n. 2.* Laymann L. *1. tr. 5. part. 1. c. 3. n. 1.* Et conſtat *ex c. 3. 16. de Offic. Ordin. & aliis.* Ratio eſt : quia Superior eccleſiaſticus habens jurisdictionem in foro externo eſt inſtitutus ad ſervandam diſciplinam chriſtianam per leges, præcepta, & ſententias : ergo huic concedi debet, quidquid in hunc finem eſt neceſſarium : atqui poſſe ferre Cenſuras eſt omninò neceſſarium in hunc finem ; ſecus enim gubernatio ta- 4.

lium Prælatorum utpote infirma & inermis facilè contemneretur à subditis peccatoribus: ergo &c. Hinc talis potestas competit 1. Summo Pontifici. 2. Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, eorúmque Vicariis Generalibus respectu suorum subditorum. 3. Cardinalibus & Legatis à Latere. 4. Vicariis Capituli, & ipsi Capitulo sede vacante. 5. Conciliis Generalibus & Provincialibus. 6. Abbatibus, Prioribus, Præpositis Ecclesiarum collegiatarum. 7. Generalibus, Provincialibus, Rectoribus, Guardianis, aliísque Superioribus localibus &c. Videantur de hoc Herincx *part. 2. tr. 3. disp. 6. n. 5.* Illsung. *tr. 7. disp. un. q. 1. a. 1. n. 2.*

5. ℟. 2dò. Ex delegatione possunt ferre Censuras, omnes illi, quibus id fuerit commissum ab habentibus potestatem ordinariam, modò illius fuerint capaces, prout sunt omnes Clerici gaudentes privilegiis Clericalibus (exceptô Clerico conjugato, qui jurisdictionis, & administrationis ecclesiasticæ incapax est *per cap. 2. de Cleric. conjug.*) Non item laici, aut fœminæ, &c. Ratio est: quía potestas ordinaria hoc habet ex sua natura, quòd possit alteri delegari: ergo & hæc potestas ordinaria ferendi Censuras. Taliter tamen delegatus non poterit hanc potestatem rursus alteri subdelegare, nisi hoc habeat ex speciali commissione: ùt, quando est delegatus Papæ. Vid. Filliuc. *tr. 11. c. 2. n. 35.* Babenstuber *tr. 4. disp. 1. a. 2. n. 4.*

Quæres 4tò, in quos ferri possit Censura?

℞. Censura ferri potest in omnes & solos 6.
1. Christianos, 2. subditos, 3. doli capaces, & 4. viatores. Ita rursus *DD. communiter.* Ratio primi & secundi est: quia subjectio & jurisdictio sunt correlativa: ergo sicut in ferente Censuram debet esse jurisdictio, ità & in patiente debet esse subjectio; unde D. Paulus *1. Cor. 5.* ait: *Quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* Ratio 3tii est: quia doli incapaces legibus ac præceptis humanis obligari nequeunt: ergo quemadmodum incapaces sunt delicti, ità & pœnæ esse debent. Ratio 4ti est: quia Prælatis Ecclesiæ Christus quidem dedit potestatem ligandi, sed *super terram*, non verò subtus terram: ergo qui non est ampliùs viator, id est, in vivis, seu viâ ad alteram vitam, nequit ligari Censurâ.

Dices fortassis, *can. fin. caus. 24. q. 2.* hæretici etiam post mortem jubentur excommunicari, & vicissim *cap. 28. de sent. Excom.* excommunicati, qui cum signis pœnitentiæ decesserunt, jubentur absolvi: ergo & in mortuos potest ferri sententia, vel Censura Ecclesiæ.

℞. *disting. & explicando antecedens.* Ju- 7.
bentur excommunicari & absolvi *propriè* & directè, *nego. impropriè, conc. ant. & neg. conseq.* Per excommunicationem defuncti Ecclesia nil aliud intendit, quàm ad terrorem aliorum declarare, talem hæreticum fuisse

 irre-

irretitum excommunicationis vinculo, proptereáque privandum beneficio ſepulturæ Eccleſiaſticæ. Per abſolutionem econtra declarare intendit, quòd talis coram DEO pro abſoluto ſit habendus, & neque ſepultura Eccleſiaſtica, neque ſuffragiis Eccleſiæ privandus, prout Canoniſtæ exponunt.

Quæres 5tò, quam ob cauſam poſſit ferri Cenſura?

8. ℞. Cenſura juſtè infligi nequit, niſi ob delictum ſeu peccatum, & quidem (excepta excommunicatione minore, ſuſpenſione ac interdicto impropriè dictis) 1. mortale tam ex objecto ſuo, quàm ex advertentia, & 2. cum contumacia junctum, atque completum in ſuo genere. Ratio prioris eſt: quia ut pœna ſit juſta, debet eſſe proportionata culpæ, & eam non excedere: excommunicatio autem major, vel alia Cenſura eccleſiaſtica gravis, ſunt verè graves pœnæ; ergo infligi nequeunt niſi ob peccatum mortale &c. &c. Ratio poſterioris jam conſtat ex deſcriptione Cenſuræ; quia hæc velut pœna medicinalis non infertur in alium finem, niſi ut delinquens reſipiſcat, & à contumacia, vel inobedientia recedat: ergo ſi nunquam fuit contumax, cenſurâ feriri non debet. Hanc fortaſſis ob cauſam Chriſtus *Matth. 18.* delinquentem velut Ethnicum haberi, aut ex gremio Eccleſiæ ejici non voluit, niſi monitus *Eccleſiam non audiërit.* Ratio 3tii eſt: quia leges pœnales ſunt ſtrictè inter-

interpretandæ per *cap. odia. 15. de Reg. J. in 6.* ſimúlque earum verba accipienda cum effectu *arg. C. Hæc autem verba. de pœnit. diſt. 1.*

Hinc qui ſolùm conatus fuit percutere Clericum, ſed globo vel ictu aberrante re ipſa non percuſſit, non incurrit pœnam excommunicationis latam in percuſſores Clericorum *Can. ſi quis ſuadente &c. C. 17. q. 4.*

Dixi tamen per parentheſin: *Excepta excommunicatione minore, & ſuſpenſione ac interdicto impropriè dictis &c.* Excommunicatio quippe minor poteſt imponi non ſolùm ob peccatum mortale, ſed etiam ob veniale v. g. ob communicationem habitam cum excommunicato vitando in alloquio, menſa &c. quia effectus hujus excommunicationis non eſt adeò gravis, cùm privet ſolùm participatione, ſeu receptione Sacramentorum, quæ non quovis tempore eſt neceſſaria. Similiter nihil prohibet, quin ob venialem culpam etiam præteritam, poſſit inferri ſuſpenſio levis v. g. ab uno actu electionis, aut à Miſſa celebranda per unum aut alterum diem, idque per modum pœnæ &c. quo caſu tamen talis ſuſpenſio non eſt cenſura *propriè* dicta, utpote non illata per modum medicinæ ad avertendum hominem à peccato &c. Sed eſt pœna ſpiritualis vindicativa peccati jam facti, prout advertit Baſſæus ✠ *cenſura n. 15.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 13. diſt. 1. n. 18.* & alii plures. 9.

Quæ-

Quæres 6tò quænam forma ſit obſervanda in inferendis cenſuris?

10. ℟. 1. In ferendis cenſuris non præproperè, ſed lentè procedendum eſt, & priùs tentanda alia media, puta dehortationes, comminationes &c. Ità expreſſè ſtatuit Concilium Trident. *ſſ. 25. c. 3 de Reform.* addita hac cauſali: *Cùm experientia doceat, ſi temerè aut levibus ex rationibus incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm ſalutem.*

11. ℟. 2. Quando cenſura transgreſſoribus decreta eſt ipſo jure, aut etiam ab homine per ſententiam generalem & publicam, circa delicta futura, non requiritur ulla monitio: econtrà tamen 2. quando cenſura fertur ab homine ob culpam jam commiſſam, tunc neceſſariò præmitti debet ſaltem una admonitio Rei, cum comminatione cenſuræ. Ità *communiter DD.* ſignanter Buſenbaum *l. 7. dub. 4. n. VIII.* La Croix *l. 7. n. 73.* Ratio prioris habetur *cap. Reprehenſibilis 26. de apellat.* Tum ex eo etiam, quia tunc lex & commune præceptum ſemper monet ac dehortatur: ergo qui hoc non obſtante illud transgreditur, fit contumax Eccleſiæ. Ratio autem poſterioris hæc eſt: quia cenſura *propriè* dicta ferri non poteſt, niſi in contumacem: aſt, qui nunquam fuit monitus de præcepto aut pœna annexa, contumax dici nequit: ergo ad minimùm una admonitio ſub comminatione cenſuræ adhiberi debet,

ità,

ità, ut si secus fiat, ordo substantialis judicii non servetur, & per consequens nulliter agatur.

℟. jam 3tiò ad idem quæsitum. Ut Cen- 12.
sura ab homine per sententiam particularem licitè feratur, requiritur I. ut dicta admonitio sit canonica, id est trina, uti volunt S. Canones. *cap. constitutionem. de sent. excomm. in 6.* interposito aliquot dierum inter monitiones singulas intervallo, quamvis etiam possit fieri unica æquivalens tribus v. g. hôc modo: moneo te semel pro tribus vicibus, concedendo tibi sex dies, biduum pro singulis monitionibus, ad præstandam satisfactionem, aut proponendam tuam defensionem &c. immò si necessitas causæ postulet, restringendo tempus ad unum diem &c. ùt habetur. *C. constitutionem. cit.* II. requiritur ut ex scripto recitetur. III. ut causa censuræ exprimatur. IV. ut Reo petenti exemplum scripturæ intra mensem tradatur; alioquin ipse Judex suspenditur à divinis. Videatur Filliuc. *tr. 11. c. 4.* Herincx *ubi suprà disp. 6. n. 15. & seqq.*

Quæres 7timò, an vel, quæ causæ dentur excusantes ab incurrenda censura!

℟ Ab incurrenda censura gravi excusat, 13.
quidquid excusat à peccato mortali. Ratio est: quia cessante culpa gravi pariter cessare debet pœna gravis. Atque hinc sequitur 1. à censura gravi excusare 1mò. parvitatem materiæ. 2. Impotentiam legem implendi.

plendi. 3. Defectum advertentiæ ac deliberationis. 4. Metum gravem injuſtè incuſſum, qui impellat ad legem violandam, etſi à peccato fortè non excuſet; cùm contumax dici nequeat, qui aliquid invitus agit. 5. Appellationem legitimam, ſi hæc interponatur antequam feratur ſententia cenſuræ, ut habetur *c. 16. de appell.* 6. Innocentiam, licèt pro foro externo fuiſſes probatus reus. *c. 2. 7. de ſent. excomm. in 6.* 7. Ignorantiam invincibilem, ſivè ea ſit *facti*, ùt ſi v. g. neſcias, eum, quem percutis, eſſe Clericum; ſive *juris*, ùt ſi ſcias quidem, eſſe Clericum, téque mortaliter peccare percutiendo, neſcias tamen, ſub excommunicatione prohibitam eſſe; quia neque in hoc caſu dici mereris pertinax Eccleſiæ.

14. Dixi tamen ignorantiam *invincibilem*; nam ignorantia craſſa ſeu mortaliter culpabilis, quemadmodum non excuſat à culpa, ità nec à pœna, prout decidit Bonifacius VIII. *c. 2. de conſtitut. in 6.* ubi ait: *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcunque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes, dummodo tamen NB. eorum ignorantia craſſa non fuerit aut ſupina.*

Excipe tamen rurſus: niſi addatur in lege certus modus v. g. qui hoc fecerit *ſcienter, conſultò* &c. qui *auſu temerario præſumpſerit* &c. hujusmodi enim verba utpote in re odioſa, ſunt ſtrictè interpretanda: ſed qui ex ignorantia craſſa, & mortaliter culpabili legem trans-

transgreditur, dici non debet *temerariè præsumpsisse*, nisi ignorantia omninò fuisset affectata, formalem dolum includens: ergo &c. Videatur Sanchez *de Matr. l. 9. disp. 32. n. 31.* Kazenberger *in suppl. decalog.* P. Sporer *c. 3. n. 38. & 39.*

Quæres 8vò, quomodo censura tollatur?

℞. Censura non tollitur nisi per absolu- 15.
tionem. Ità *communis DD.* & habetur decisum *c. 28. de sent. excomm.* idque verum est, tametsi censurâ affectus jamjam supponatur rediisse ad frugem meliorem, & positâ contumacia plenam præstitisse satisfactionem (nisi esset lata sub conditione aut modo v. g. quamdiu non satisfecerit &c.) quemadmodum enim sublatâ culpa, quæ est causa pœnæ, adhuc durat pœna, itâ pariter sublatâ contumaciâ adhuc durat censura; qua de causa Alexander VII. damnavit sequentem propositionem *n. 44. quoad forum conscientiæ, Reo correcto ejúsque contumaciâ cessante, cessant censuræ.* Necessum proin est, ut qui ligavit reum, etiam solvat, sive per se, sive per alium. Unde si censuratus intra annum non petat absolutionem, & sic in censura insordescat, fit suspectus de hæresi juxta Trid. *ss. 25. c. 3. de Reform. in fin.*

Quæres tandem 9nò, quisnam ergo possit absolvere à vinculo censurarum?

℞. Ante responsionem recolenda est ex 16.
dictis differentia inter censuram *à Jure* vel generaliter, & *ab homine* specialiter latam.

Item

Item inter censuram *reservatam*, & non *reservatam*: non reservata autem dicitur tunc, quando Judex vel Legislator in suo decreto nullam prorsus facit mentionem reservationis &c. &c. Hôc notatô

17. ℟. jam ad quæsitum 1. Quando censura est lata ab ipso jure aut lege, vel ab homine quidem, sed per sententiam aut decretum generale (quod æquivalet legi) eáque non est reservata specialiter, tunc ab hac potest absolvere quilibet Confessarius præditus potestate absolvendi à peccatis mortalibus. 2. Ubi verò censura fuit specialiter rerservata, vel lata ab homine per sententiam particularem, tunc ab ea potest absolvere solus ille (saltem pro foro etiam externo) qui tulit, ejúsque successor, aut Superior jurisdictionem immediatam habens in censuratum, vel eorum delegatus. Ità quo ad utramque partem *communis* & certa sententia. Ratio prioris partis est: quia hoc ipsô quòd absolutio à censura non reservetur in jure, ferens censuram censetur concessisse potestatem absolvendi etiam aliis, prout colligitur *ex cap. Nuper. 29. de sent. excomm.* Ratio autem posterioris est; quia ejusdem est solvere, cujus est ligare: ergo qui ligavit, potest etiam absolvere; cúmque Superior ligantis, aut hujus successor, vel delegatus habeant eandem quo ad hoc potestatem, sequitur, quòd & hi valeant absolvere: alii verò non possunt, eô ipsô, quòd Lator cen-

suræ

suræ per reservationem omnibus aliis voluerit ademptam potestatem absolvendi. Cæterùm cùm quoad modum impertiendi non sit præscripta certa forma absolutionis, hinc pro foro saltem externo observandus erit ritus in Diœcesi usitatus, vel Rituale Romanum &c. &c. &c. Verùm de hoc pluribus agemus ex professo *Conferentiâ actavâ à num.* 249.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Censuris in genere.

CASUS PRIMUS.

Titius fungens munere cujusdam D. Parochi graviter decumbentis, sæpiùs Rusticos Parochianos admonuerat, ut pro D. Parocho ligna seu asseres tempore brumali necessarios adveherent; quod, cùm impetrare non potuisset verbis pacificis, die quadam Dominica datô priùs signô ad Sacrum, è Sacristia processit ad altare, portans in una manu calicem, alterâ tenens asciam, cùmque pervenisset ad Summum Altare conversus ad plebem dixit: En! sæpiùs vos admonui, ut D. Parocho graviter infirmo & summoperè indigenti apportaretis ligna necessaria, sed noluistis audire me: habetis jam hìc calicem, vos facitote divina: ego verò cum hac ascia vadam, comparaturus D. Parocho asseres necessarios, & ve-

ſtro functurus officiô. Viſo tam inopinato ſpectaculô aliqui indignè id ferentes illicò ſeſe oppoſuêre Titio, volentes eundem manutenere in Eccleſia; hic verò eos graviter objurgando comminabatur, quòd primò ſe opponentem, aut manus ſibi injicientem vellet illicò excommunicare, & ejicere ex Eccleſia.

Quæritur jam, an Titius Capellanus id potuiſſet juſtè facere, fulminando ſcilicet in eos ſententiam Excommunicationis?

18. ℞. Titius Capellanus id minimè potuiſſet. Ratio eſt: quia juxta *communem ſententiam DD.* apud Palao *tr. 29. diſp. 1. pu. 4. n. 2.* La Croix *l. 7. n. 21.* Pirhing. Krimer & alios, ne quidem Parochus ipſe, utpote deſtitutus jurisdictione externa & contentioſa, potuiſſet quempiam ſuorum Parochianorum excommunicare: ergo multò minùs id poteſt Capellanus, fungens munere Parochi. Et certè nec ex jure divino, neque ex humano conſtat, Parochis hanc competere poteſtatem, prout poſt Doctorem Seraphicum & ſubtilem rectè animadvertit Maſtrius *Theolog. mor. diſp. 13. n. 11.*

19. Atque hinc noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplem. II. P. Sargar. Confer. 106. n. 307.* cum P. Reiffenſt. *l. 3. decret. tit. 30. n. 39.* rectè reſolvit, non benè proceſſiſſe Parochum illum, qui ſuum Parochianum decimas ſolvere detrectantem in feſto Pentecoſtes poſt concionem publicè in Eccleſia excommunicavit; tum quia Parocho ſolùm competit

petit jurisdictio in foro interiori seu pœnitentiali, non item in foro exteriori seu contentioso: tum etiam quia nemo debet esse judex in propria causa. In similibus ergo casibus Parochi vel Capellani debent hujusmodi contumaces deferre ad Episcopum, cujus est administrare justitiam, & jura Ecclesiæ manutenere, compellendo refractarios etiam per sententiam excommunicationis, ubi opus fuerit.

Sed quid, si Rustici illi violenter detinuissent Titium in Ecclesia, nunquid in tali casu potuisset eos declarare ùt excommunicatos, velut notoriè violentas manus injicientes in Clericum?

℞. Ne hoc quidem licitè potuisset. Ità 20.
La Croix *cit. n. 21.* Ratio est: quia cùm neque Capellanus, neque Parochus habeant jurisdictionem externam; hinc nec ipsis competit jus citandi, neque aliquem ex officio declarandi ùt excommunicatum, nisi hoc ipsi specialiter demandetur. Quin immò, ubi censura est lata à jure, prout est excommunicatio in percussores Clericorum &c. ne quidem Judex potest denunciare, & declarare excommunicatum, nisi priùs proferat sententiam declaratoriam criminis, esto crimen fuisset notorium, ait Palao *tr. 29. disp. 1. pu. 9. n. 1.* latâ tamen semel sententia legitimâ excommunicationis, licebit Parocho aut Capellano excommunicatum prohibere ab

 ingressu

ingressu Ecclesiæ, & removere à Sacris, ùt notat La Croix *l. cit.* Pirhing & Krimer ab eodem citati.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia puella matrimonium promiserat Sempronio honesto Juveni: postea promissionis pœnitens facta, nescio quam ob causam, noluit eidem nubere. Sponso identidem sponsalia urgente, ab Ordinario fuit ad hæc admonita,, & quidem sub comminatione excommunicationis; quo non obstante Sempronia pertinacissimè obtestabatur, malle se nedum excommunicationis sententiam, sed vel ipsius inferni subire pœnas, quàm Sempronio manus dare in connubium. Quæritur iam ımò, an non obstante tali contumacia Ordinarius valeat procedere ad sententiam excommunicationis? 2. an postea visô & comperto animo Semproniæ prorsus immobili, non debeat hanc rursus absolvere à vinculo excommunicationis?

21. ℟. ad primum quæsitum: Potest procul dubio. Ratio est, quia ob talem contumaciam, & quidem formalem, nec obligatio sponsalitia minuitur, neque culpa: quin immò potest quis excommunicari ob solam contumaciam, quia scilicet citatus stare noluit juri, prout habetur *textu clar. cap. Ex parte. de V. S.* quid ni ergo & in Semproniam quantumvis contumacem proferri possit sententia excommunicationis? Profectò si

in

in contumacem censura non posset fulminari, facilè ab hujusmodi pertinacibus contemneretur potestas ecclesiastica, quemadmodum hodiedum contemnitur ab hæreticis. Quòd verò censura talibus in perniciem animæ potiùs, quàm in medicinam vergat, id merè per accidens, & præter intentionem Ecclesiæ contingit. Videatur Babenstuber *tr. 4. disp. 1. art. 3. n. 1.*

℞. ad 2dum. Si Sempronia per annum 22. vel ultra maneat pertinax, debet à Judice misericorditer absolvi, haud equidem ob pertinaciam (nam contra tales, qui obdurato animo in censuris per annum insorduerint, tanquam de hæresi suspectos procedi posset, juxta Trident. *ss. 25. c. 3. de Reform.*) sed ideò, quia si Judex noluerit cedere contumaci, hæcque videat se certè non absolutum iri, nisi stet promissis, timendum foret, ne simulet duntaxat consensum, sicque fictè, & hôc ipso invalidè contrahat, vel consentiat quidem, sed infelicissimo exitu, cum evidenti scilicet periculo perpetuorum jurgiorum, verberum, mutilationis; quare cùm hujusmodi connubia pro viribus sint impedienda; hinc Judicis Ecclesiastici erit paternè hìc prospicere. Et ità cùm aliis tenet Sanchez *de spons. l. 1. disp. 29. n. 7. & 8.* Gobat *Theol. experim. tr. 10. n. 28.* Unde & sacra Congregatio Concil. videnda apud Dianam *part. 11. tr. 2. resol. 70.* decidit, casu quo unus sponsorum ità incipit abhorrere

ab altero, ut ſeriò dicat, ſe malle quidlibet pati, quàm huic matrimonio jungi, abſtinendum eſſe à coactione.

Sed nunquid hoc ipsô, quòd talis perſona abſolvatur ab excommunicatione; erit pariter abſoluta ab onere ſponſo ſatisfaciendi, vel quidpiam compenſandi?

23. ℟. Minimè gentium; nam ſi pars innocens fuerit paſſa damnum v. g. quia vel fecit expenſas intuitu ſponſalium, vel quia alibi potuiſſet obtinere matrimonium favorabile &c. &c. tenebitur injuſtè reſiliens jure naturali ad compenſanda hujusmodi damna; tum quia hæc obligatio de jure naturæ conſequitur ad injuriam damnoſam, prout rectè arguit Sanchez *de Matr. l. 1. diſp. 30. n. 15.* & La Croix *l. 6. part. 3. n. 220.* tum etiam quia pœna excommunicationis ab Epiſcopo non fuit inflicta in ordine ad abſolvendum ab illo onere, jure naturæ conſequente obligationem ſponſalium, ſed potiùs in ordine ad compellendum ad ſatisfactionem debitam: ergo Epiſcopus non abſolvit ab hoc onere, licèt ad bonum animæ, & alia graviora mala ex coactis matrimoniis regulariter timenda, miſericorditer abſolvat à vinculo excommunicationis. Id, quod & praxis plurium Diœceſum Germaniæ probat ac confirmat; in quibus teſte P. Gobat *Theolog. experim. tr. 10. n. 179.* vel ad 100. 200. aureos damnati, vel cum ſponſa tranſigere quo ad rationabilem ſummam compulſi fuere

ſponſi

sponsi frangentes fidem, tametsi sponsæ non adîerint è fracta fide damnum ullum positivum, aut æquivalens illi Summæ.

CASUS TERTIUS.

CAjus jam à longo tempore animadvertit amasiam suam (qua hactenus adinstar uxoris uti consueverat) portare uterum: cùm verò noverit eandem ab alio quodam Corrivali adamari; binc dubitare cœperat, an non ab eodem fuisset impregnata, proptereáque jam à longo tempore fatales erga eundem fovit inimicitias in pectore, diu noctúque nescio quo zelotypia & rancoris stimulô exagitatus. Ut ergo ab hujusmodi vexa & stimulis se tandem liberaret, nuper liberiori potui (quo se magìs audacem & animosum redderet) indulsit, & benè potatus amasiæ suæ sub specie amicitiæ medicatum poculum porrexit, & quidem fortissimum, eo fine, ut abortiretur: haud paulò post suum Corrivalem studiô conquisitum, cæsim in capite læsit gravissimè, ità, ut illicò corruerit; qua de causa Cajus fugâ sibi consulendam duxit. Cùm verò sciat & procurationem abortûs post fætum animatum, & homicidium præmeditatum sub censura in illo loco esse prohibita: hinc conscientiæ stimulis jam agitatus, rem aperit Confessario, unà simul referens, sibi certò equidem constare, quòd & amasia & corrivalis ille ad mortem decubuerint, ignorare tamen, an vel abortus vel mors cujuspiam inde jam fuerit effectivè secuta. Confessarius id inaudiens cæpit pa-

riter dubitare, an Cajus Censuram incurrerit? nunquid bene?

24. ℟. Non immeritò dubitat Confessarius. Ratio est: quia ex vulnere lethali, præsertim cæsim in capite, aut punctim in pectore, vel intestinis facto, communiter solet sequi mors: ex communiter autem contingentibus fit prudens præsumptio: ergo & Cajus prudenter potest ac debet præsumere, mortem fuisse secutam. Quia tamen ad incurrendam quamcunque censuram requiritur delictum opere consumatum, & in nostro casu nondum supponitur certò constare de consumatione delicti, homicidii scilicet vel abortus effectivè secuti; hinc Cajus nondum tenetur se habere ùt excommunicatum: multò minùs alii tenentur hunc evitare velut talem; tum quia nondum fuit denunciatus quà excommunicatus; tum etiam, quia fortassis vulnus lethale non fuit, aut, si tale fuit, vulneratus nondum obiît, neque abortus vel mors amasiæ secuta, consequenter & Cajus censuram non incidit; si enim mors quacunque de causa, etiam per miraculum non sequatur, vulnerans quantumvis lethaliter non incurrit hanc censuram; esto enim posuerit actionem de se occisivam, reipsa tamen non occidit. Videatur La Croix *l. 7. n. 53.* Filliuc. *tr. 11. c. 6. n. 174.*

Dices fortassis. Cajus supponitur fuisse vix non plenè ebrius, dum lethale vulnus inflixit, vel poculum medicatum porrexit amasiæ,

amasiæ, in ordine ad abortum: ergo non peccavit mortaliter defectu sufficientis usus rationis, & per consequens neque incidit in excommunicationem, aut censuram.

25. ℟. *transf. ans. neg. conseq.* Nam tale homicidium (si supponatur effectivè consecutum) fuit Cajo plenè voluntarium in causa; supponitur enim evidenter prævidisse hujus periculum, & hoc non obstante se ingurgitâsse ad captandam majorem audaciam: neque verò necessum est, ut mors ipsa in se sit voluntaria; quia hæc solùm in ordine ad incurrendam censuram requiritur per modum conditionis, sinè qua non, quæ non requirit libertatem, inquit La Croix *cit. n.* 55.

Sed quid (ais) si Cajus doleat, & confiteatur hoc suum peccatum priùs, quàm lethaliter vulneratus diem suum obeat, vel priùs, quàm abortus sequatur effectivè, poteritne absolvi à quolibet Confessario approbato, vel, incidet postea supsequente morte in excommunicationis sententiam?

26. ℟. Minimè dubitandum, quin Cajus vel talis pœnitens qualiscunque possit absolvi à quolibet. Ratio est: quia cùm mors tali tempore nondum supponatur secuta; hinc etiam nondum incidit excommunicationem, uti benè notat Herincx. Quin immò juxta P. Castropalao, Wiggers, Krimer & alios apud La Croix *cit. n.* 54. probabile est, taliter absolutum pœnitentem postea non ampliùs incurrere excommunicationem, vel

alias cenſuras, niſi pro foro externo tantùm; quia hæ feruntur ſolùm in contumaces: pœnitens autem non eſt contumax: ergo &c. Boſco tamen & alii oppoſitum cenſent probabilius, eò quòd ſufficiat contumacia in cauſa homicidii, ſeu vulneratione lethali data. Et certum omnino eſſe debet, quòd talis incurrat irregularitatem; quia ad hanc incurrendam non requiritur contumacia; cùm ſit pœna purè vindicativa criminis præteriti, uti bené advertit Dicaſtillo *de Juram. d. 2. n. 274.* Boſco & alii communiter.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

27. COlliges ex hactenus dictis 1mò, nec irregularitatem, nec 2. ceſſationem à divinis, nec 3. depoſitionem aut degradationem, nec denique 4. peccatum mortale dici poſſe cenſuras. *Ità DD. communiter.* Ratio eſt: quia cenſura eſt pœna medicinalis: atqui irregularitas de ſe non eſt pœna, & licèt illa, quæ ex delicto contrahitur, ſit pœna, non tamen eſt medicinalis, ſed vindicativa, atque ex ſe perpetua, nec tollitur per abſolutionem, ſicut cenſura, ſed per diſpenſationem: ſimiliter 2. depoſitio & degradatio non ſunt pœnæ medicinales ſed vindicativæ, perpetim inflictæ, etiam ob delictum merè præteritum. 3. Ceſſatio à divinis pariter non infligitur

fligitur per modum pœnæ, sed potiùs ad contestandum luctum ob injuriam Ecclesiæ illatam. 4. denique peccatum mortale, esto hominem privet bonis spiritualibus, utputa gratia, meritis, charitate &c. nullô modô tamen est pœna ecclesiastica, sed culpa tantùm peccatoris &c. ergo cùm his non competat descriptio censuræ suprà *n. 1.* explicata, nec dici debent species censuræ: Vide Bonacin. *de Censur. disp. 1. q. 1. pu. 1. n. 3.* Laymann *l. 1. tr. 5. p. 1. c. 1. n. 3.* Filliuc. *tr. 11. c. 1. n. 7. & 8.*

Colliges 2dò, Paganos, Judæos & Catechumenos affici non posse censuris ecclesiasticis, benè verò 2. hæreticos, apostatas, & schismaticos. Ità Filliuc. *cit. n. 129.* Illsung *tr. 7. disp. un. q. 1. a. 1. n. 4.* Babenstuber *tr. 4. disp. 1. a. 2. n. 7.* Ratio est: quia priores utpote non baptizati nullô modo subsunt jurisdictioni Ecclesiæ, benè verò posteriores: ergo hi pœnis ecclesiasticis compesci quidem possunt, non verò illi. 28.

Colliges 3tiò, neque excommunicationem, neque aliam quamcunque censuram incurri à fidelibus ob peccatum solo jure naturali aut divino prohibitum. Ità *omnes.* Ratio est: quia nemo incurrit censuram, nisi sit contumax Ecclesiæ: at Ecclesiæ contumax dici non potest, qui non agit contra legem vel mandatum Ecclesiæ, ergo &c. Secùs dicendum, si Ecclesia quidpiam sub censura prohibeat, quod jam antecedenter 29.

erat

erat prohibitum jure naturali aut divino, prout interdicit violentam injectionem manuum in Clericos, item nefandum abusum Sacramentorum Ecclesiæ ad artes magicas vel superstitiones &c. Videatur noster V. P. Holzmann *tom. 1. part. 3. tr. 2. n. 113.*

30. Colliges 4tò, censuram propriè dictam nunquam esse infligendam ob peccatum merè præteritum, id est, tale, quod jam penitùs cessavit, & nullam præsentem inobedientiam vel contumaciam habet adjunctam. Ratio est: quia censura propriè dicta est pœna medicinalis infligenda ad frangendam contumaciam delinquentis: atqui contumacia non respicit delictum merè præteritum, quippe quod non ampliùs stat in arbitrio delinquentis: immò potest esse, quòd talis sit jam penitùs compunctus ac pœnitens: ergo ob delictum merè præteritum nullus affici debet censura propriè dicta. Secus dicendum si quis suum delictum actu continuet, ùt si nolit solvere decimas injustè subtractas, tametsi moraliter posset. Secus insuper dicendum de censura impropriè dicta, prout jam supra *n. 9.* cum Bassæo & Reiffenstuel animadvertimus; de quo videri potest Abbas *in cap. Reprehensibilis. n. 3. de Appellat.* & Laymann *l. 1. tr. 5. p. 1. c. 5. n. 3.*

31. Colliges 5tò, excusandos esse ab incursione censuræ illos, qui quidem sciverunt opus aliquod esse prohibitum à Deo, vel ab Ecclesia, ignorârunt tamen invincibiliter, aut

aut saltem probabiliter, illud esse prohibitum sub aliqua censura vel excommunicatione. Ratio est: quia ad incurrendam censuram requiritur contumacia, consistens in virtuali quodam contemptu, quô quis renuit obedire Ecclesiæ sub tali pœna, seu censura quidpiam præcipienti aut prohibenti: sed, qui ignorat censuram, taliter contumax dici nequit: ergo &c. Et ex hoc fundamento Rustici, aliique homines simpliciores sæpissimè excusari possunt; eò quòd de hujusmodi excommunicationibus latis vix unquam aliquid audiant, nisi de excommunicatione lata in percussores Clericorum. Videatur Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 13. dist. 1. n. 30. & 31.*

Sed quid (inquies) de illo tenendum, qui metu verè gravi adigitur ad prævaricandam legem Ecclesiæ v. g. ad non solvendas decimas? vel ad injiciendas violentas manus in Clericum? incurrétne talis excommunicationem?

℟. Quòd non. Ità Filliucius *cit. n. 269.* 32.
Laymann *cit. c. 5. n. 9.* & alii *communiter.* Ratio est: quia leges ecclesiasticæ regulariter loquendo obligare non solent cum tanto rigore, scilicet periculo vitæ vel membrorum: Lex autem imponens censuram, est ecclesiastica: ergo &c. Hinc fit, ut tametsi talis excusari nequeat à culpa contra legem naturalem vel divinam, quippe quæ rigorosiùs humanis, etiam in casu gravis peri-

culi

culi non ceſſant obligare, excuſatur nihilominus à cenſura, quia non ità ſtrictè obligant leges eccleſiaſticæ. Excipiendus tamen eſt caſus, quô metus incuteretur in contemptum Eccleſiæ aut Religionis; quia in hoc Eccleſia pergit prohibere tale factum: conſequenter transgrediens peccat nedum contra legem naturalem aut divinam, ſed & contra eccleſiaſticam, ac per hoc nec evadit pœnam ab Eccleſia deciſam. Ità cum Suarez. Bonacin. Filliuc. *loc. cit.* La Croix *lib.* 7. *n.* 98.

33. Colliges 6tò, ſummo Pontifici competere poteſtatem abſolvendi quoslibet à quacunque demum cenſura, quia velut caput Eccleſiæ habet abſolutam poteſtatem ligandi atque ſolvendi. Ab aliis verò cenſuris & caſibus occultis, ad forum contentioſum nondum deductis, licèt Summo Pontifici reſervatis, per Concil. Trident. *ſſ.* 24. *c.* 6. *de Reform.* conceditur Epiſcopis poteſtas abſolvendi quoscunque ſibi ſubditos, in Diœceſi ſua, ſed hoc pro foro interno tantùm. Eadem facultas abſolvendi à cenſuris & caſibus Papæ reſervatis quò ad perſonas non Regulares (exceptis tamen caſibus Bullæ Cœnæ, & quidem ſolis extra Italiam) per ſpeciale privilegium *Conſtit.* Clementis VIII. die 9. Junii 1601. & Conſtit. Urbani VIII. 17. Novemb. 1628. fuit conceſſa Religioſis Mendicantibus. Immò in caſu neceſſitatis, aut impedimenti perpetui adeundi Pontificem,

cem, in utroque foro eadem facultas fuit concessa tum Episcopis, tum etiam Religiosis mendicantibus, & aliis Confessariis: debet tamen pœnitens in tali casu vel juratò, vel saltem simpliciter promittere, quòd cessante impedimento velit se sistere Superiori reservanti, non quidem in ordine ad obtinendam novam absolutionem, sed ad parendum & satisfaciendum: quod, si postea non præstiterit, reincidet in eandem censuram *per cap. 13. & 58. de sent. Excomm.* Idipsum tenendum, quando quis ab alio inferiore in articulo mortis (ubi cessat omnis reservatio *per Trid. ss. 14. c. 7. de pœnit. Sacram.*) fuit absolutus. Videatur Pichler *in Compend. Jur. Can. lib. 5. tit. 39. n. 6.* Kazenberger *ubi suprà c. 3. n. 60.*

Ast debetnè (inquies) talis absolutio semper dari in actu Confessionis Sacramentalis, & quidem actu præsenti & pœnitenti?

℟. Absolutio à censuris ab habente pote- 34.
statem ordinariam potest dari etiam extra Confessionem Sacramentalem, immò & absenti ac invito. Ità Reiffenstuel ubi suprà *n. 43.* Babenstuber *cit. a. 4. n. 9. fin.* Quia non est major ratio, cur quis absens & invitus possit censurâ puniri, & non etiam absolvi. Dixi tamen: *ab habente potestatem ordinariam;* enimverò habens potestatem delegatam duntaxat absolvendi à censuris, debet absolvere juxta tenorem suæ delegationis, ejúsque formam exactè servare, prout

eum

cum P. Sannig & aliis obſervat Reiffenſtuel l. cit.

CONFERENTIA SECUNDA

De Excommunicatione majore in ſpecie.

SUMMARIUM.

35. Inter fideles datur triplex communicatio.
36. Excommunicatio eſt cenſura Eccleſiaſtica quâ privatur homo chriſtianus communione eccleſiaſtica fidelium.
37. Alia dicitur *major*, alia *minor*.
38. Nomine excommunicationis ſimpliciter prolatæ intelligi debet excommunicatio major; & quare?
39. Rurſus inter excommunicatos alii dicuntur *tolerati*, alii *non tolerati*, ſeu vitandi.
40. Excommunicationis majoris effectus communiter recenſentur novem: ab aliis adhuc plures.
41. Excommunicatio major privat uſu paſſivo Sacramentorum.
42. An etiam uſu Sacramenti pœnitentiæ?
43. Privat inſuper Sacerdotem uſu activo; & quomodo?
44. Privat communibus Eccleſiæ ſuffragiis.
45. Item uſu divinorum Officiorum.
46. Nec non eccleſiaſticâ Sepulturâ.
47. An etiam tolerati hâc ſint privandi.

48. Ex-

48. Excommunicatus fit inhabilis ad beneficia ecclesiastica.

49. Privatur insuper jurisdictione ecclesiastica, si sit *non toleratus*.

50. Quomodò excommunicatus privetur communicatione forensi.

51. Nec non communicatione politica seu civili.

52. Recensentur causæ, ob quas fidelibus licet communicare cum excommunicato.

53. Resolvitur Casus I. de quodam Clerico, multùm anxio ex eo, quòd in statu excommunicationis debuerit administrare Sacramenta.

54. An propterea incurrerit irregularitatem.

55. Quid si excommunicatus non toleratus præsumat administrare Sacramenta.

56. Resolvitur Casus II. de quodam Perillustri, qui excommunicationis sententiæ subjectus præsumpsit solemniter comparere in Ecclesia;

57. Hinc D. Parochus benè fecit, eundem ante inchoarum Sacrum perhumaniter admonendo, quatenus vellet inde recedere.

58. Et quid agendum, si talis nec velit recedere, neque posset moraliter expelli.

59. Resolvitur Casus III. de quodam Acatholico, qui in sua secta pertinax decessit.

60. An D. Parochus ad instantiam amicorum eum more Catholico inter alios fideles licitè sepeliisset.

61. An D. Parochus potuerit saltem permittere, ut durante conductu funebri pulsarentur campanæ in Ecclesia Catholica.

62. Excommunicatio velut odiosa, & gravissima pœna ecclesiastica, debet strictè interpretari, quantùm moraliter fieri potest.

63. Excommunicatus etiam toleratus graviter peccat proprio motu, sese ingerendo ad Sacramenta in tali statu sinè necessitate administranda.

64. Vel si præsumat cum aliis audire Sacrum &c.

65. Tenetur nihilominus ad horas Canonicas privatim dicendas.

66. Sepelientes excommunicatum non toleratum nec absolutum in loco sacro, per se loquendo peccant mortaliter.

67. Secùs dicendum foret, si ob edita in fine vitæ signa pœnitentiæ priùs fuisset absolutus.

68. Qui taliter excommunicatum præsumunt more Ecclesiæ sepelire, incurrunt excommunicationem ipsò facto.

69. Excommunicatus non toleratus est inhabilis ad ferendam censuram, ad absolvendum ab ea &c.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Excommunicatione majore.

QUæres primò, quid sit Excommunicatio?

35. Ante responsionem breviter notandum, nomine excommunicationis intelligi quamdam separationem seu sequestrationem à Communione, fidelium scilicet, prout ipsum vocabulum innuit. Triplex autem datur communicatio inter fideles, prout notat S. Bonaventura 4. *dist.* 18. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *n.* 2. videlicet 1. purè interna, 2. purè externa, & 3. media, seu mixta. Purè interna consistit in fide & charitate, per quam fideles & inter se, & cum Christo mysticè copulan-

pulantur; ratione hujus unus fidelis potest alteri à DEO impetrare specialia beneficia, eidèmque, si sit capax, proprias satisfactiones applicare. Purè externa communicatio consistit in societate politica, utputa convictu, alloquio, commerciis. Mixta verò seu media dicitur, quæ in exterioribus actionibus seu ceremoniis ecclesiasticis consistens, interiorem ac spiritualem fructum ex propria institutione continet; quò spectat usus tam activus, quàm passivus Sacramentorum, item 2. communia Ecclesiæ suffragia, quæ in Sacrificio Missæ, aliisque Officiis publicis, puta Psalmodiâ, Comprecationibus pro universa Ecclesia ad Deum funduntur, nec non 3. merita seu satisfactiones Christi ac Sanctorum, quæ ex communi thesauro Ecclesiæ per Indulgentias fidelibus applicantur. Hoc notatô

℞. Jam ad Quæstionem. Excommunicatio ùt sic, seu in communi rectè describitur, quòd sit Censura ecclesiastica, quâ homo Christianus communione ecclesiasticâ fidelium privatur. Ità *in re DD. communiter.* 36.
Dicitur autem *Censura ecclesiastica*, locò generis. Per reliquas particulas differt ab aliis; nam suspensio solùm privat ecclesiastico ministeriô; Interdictum veró rebus vel officiis divinis; è contra excommunicatio privat hominem Christianum Communione, & quidem ecclesiastica, id est, illa, quæ dependet ex voluntate & potestate Ecclesiæ,

scilicet externa, & mixta, non item purè interna.

Quæres jam 2dò, quotuplex sit Excommunicatio?

37. ℟. Excommunicatio ùt sic communissimè dividitur in majorem & minorem. Et ratio est: quia homo Christianus vel potest simpliciter privari à communione ecclesiastica, vel aliqua tantùm: si primum, dicitur excommunicatio major: si secundum, dicitur excommunicatio minor, quæ solùm privat usu passivo, id est, participatione Sacramentorum, prout ampliùs patebit ex dicendis. Solet insuper Ecclesia non rarò excommunicando usurpare nomen *anathema*, prout patet ex Canonibus Concilii Tridentini: per hoc tamen nil intelligitur, nisi excommunicatio major, solùmque significatur major solennitas in ferendo excommunicationem, prout præscribitur *Can. debent. 106. Caus. XI. q. 3.* & Doctores *communiter* advertunt, signanter Kazenberger *in Supplem. decal.* P. Sporer *c. 3. n. 65. fin.*

38. Quocirca adhuc venit animadvertendum 1. quòd, ubi Ecclesia in aliquam fert sententiam excommunicationis, semper intelligi debeat excommunicatio major, quippe quæ simpliciter dici meretur excommunicatio: idque expressè declaratum existit *per cap. si quem. 59. de sent. Excomm.* & confirmat praxis Ecclesiæ.

Neque

Neque dicas, in pœnalibus & odiosis benigniora esse sequenda, & hôc ipso nomine excommunicationis simpliciter prolatæ non majorem, sed minorem intelligendam esse; Respondetur enim, hoc axioma verum esse tunc solùm, quando Leges & Canones oppositum non declarant, prout fit in præsenti *can. cit.*

Animadvertendum est 2dò, inter excommunicatos excommunicatione majore alios dici toleratos, quos cæteri fideles non tenentur vitare, alios verò non toleratos, seu vitandos, quos scilicet reliqui fideles tenentur vitare ità, ut si secus fecerint sine justa & legitima causa (de quibus paulò inferiùs *n. 52.*) & ipsi incurrant excommunicationem minorem. Et quidem jure antiquo omnes excommunicati erant vitandi. Eo tamen discrimine, ut qui publicè erant excommunicati, debuerint vitari publicè, qui verò privatim excommunicati fuerant, debebant vitari ab iis duntaxat, quibus privatim constitit de tali excommunicatione. Jam verò jure novo post Concilium Constantiense (quod fuit celebratum Annô 1414.) ex moderatione Martini V. *Ad evitanda scandala.* Duo tantùm dantur genera excommunicatorum, qui vitandi, adeóque non tolerati sunt, scilicet 1. nominatim excommunicati ac denuntiati, & 2. notorii percussores Clericorum. Reliqui omnes excommunicati habentur modò pro toleratis in tantum, ut 39.

vi censuræ nemo teneatur eos vitare, benè verò subin ex alio capite v. g. ob periculum subversionis, vel scandali &c. Ità *communiter Doctores.* Palao *tr. 29. disp. 2. pu. 4. n. 5.*

Quæres jam 3tiò, quinam sint effectus excommunicationis majoris?

40. ℟. Effectus excommunicationis majoris à Doctoribus communiter enumerantur novem sequentes. 1. Privatio usûs passivi Sacramentorum. 2. Privatio usûs activi eorundem. 3. Privatio communium suffragiorum Ecclesiæ. 4. Privatio usûs divinorum Officiorum, & 5. Sepulturæ ecclesiasticæ. 6. Inhabilitas ad beneficia ecclesiastica. 7. Privatio jurisdictionis ecclesiasticæ. 8. Privatio communicationis forensis. 9. Privatio communicationis civilis, sive politicæ. Sed quia hæc indigent majori declaratione, hinc non immeritò

Quæres 4tò, quomodo excommunicatio major privet usu passivo, & quomodo usu activo Sacramentorum?

41. ℟. 1. Usu passivo privat in tantum, ut omnis excommunicatus sive toleratus sit, sivè non toleratus, recipiendo Sacramentum quodcunque, peccet mortaliter, utpote in re gravissima agens contra prohibitionem Ecclesiæ *cap. cùm illorum. C. si quem. de sent. Excomm.* nisi eum excuset vel ignorantia invincibilis, vel metus mortis, gravis infamiæ, jacturævè bonorum; quibus de causis excusari

ſari poſſet à peccato mortali; eò quòd Eccleſia velut pia Mater cum tanto rigore nolit obligare ad obſervantiam Cenſuræ. Ità Laymann *l. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 1.* Khamm *de cenſuris in genere. n. 41.* Holzmann *part. 3. decalog. tr. 2. n. 164.*

Sed nunquid ſaltem validè reciperet Sacramenta?

℞. Validè quidem quoad ſubſtantiam; 42.
quia valor Sacramentorum dependet ex inſtitutione Chriſti, nec poteſt impediri per jus vel cenſuram eccleſiaſticam. Infructuosè tamen talis ſuſciperet Sacramenta; quia conſtitutus in ſtatu disgratiæ poneret obicem gratiæ: ob hanc cauſam invalidè omninò reciperet Sacramentum pœnitentiæ, ſi ſinè neceſſitate, & conſcius excommunicationis tentaret illud recipere, velut indiſpoſitus. Secus dicendum, ſi neceſſitate gravi compulſus illud ſuſciperet verè contritus, vel ſi cum inculpabili ignorantia juris aut facti, bona fide, cum vero dolore ſupernaturali ac propoſito emendandi &c. ſua peccata confiteretur; quia ex parte pœnitentis concurrunt omnia ad ſubſtantiam pœnitentiæ Sacramenti neceſſaria, & licèt vi cenſuræ prohibeatur recipere Sacramenta, priùs, quàm abſolvatur; non tamen propterea fit abſolutè incapax &c. & ſimiliter ex parte Confeſſarii; quia hic habet poteſtatem juriſdictionis; eſto enim excommunicatus dicatur Jure Canonico *remotus* à participatione

Sacramentorum; id est, prohibitus, talis tamen prohibitio non obligat in casu necessitatis, nec subtrahit Coufessario, utpote innocenti, jurisdictionem: ergo concludendum, talem absolutionem Sacramentalem valere, utpote procedentem à legitimo Ministro in pœnitentem rité dispositum. Ità Mastrius, Palao *cit. pu.* 7. *n.* 4. Filiucius *tr.* 12. *n.* 59.

43. ℟. jam ad alteram partem quæsiti. Excommunicatio major privat insuper Sacerdotem excommunicatum usu activo, id est, potestate administrandi Sacramenta, ità scilicet, ut si extra casum necessitatis aut ignorantiæ inculpabilis aliquod administret, peccet mortaliter, utpote agens in materia gravi contra præceptum Ecclesiæ, *cap. si celebrat. de Cleric. excomm. ministr.* Nihilominus Sacramenta à tali excommunicato etiam vitando administrata valida sunt; quia omnia ad valorem requisita concurrunt, ùt supponitur, vel certè possunt concurrere, exceptô duntaxat unico Sacramento pœnitentiæ, quod extra casum extremæ necessitatis invalidè administraret, utpote privatus ac destitutus potestate jurisdictionis, essentialiter requisitæ ad valorem hujus Sacramenti: in casu tamen extremæ necessitatis seu articulo mortis (nisi alius Sacerdos approbatus, seu jurisdictione præditus adesset) validè absolveret excommunicatus; quia Ecclesia ceu pia Mater ob evitanda animarum pericula

vult supplere jurisdictionem: sicut & in casu, quo talis ex errore communi cum titulo colorato crederetur legitimè approbatus, ac jurisdictione præditus. Ita communis ac certa sententia, quam tenent Bonacina, Laymann, Salmanticenses, Babenstuber *tr. 4. disp. 2. a. 1. n. 21. & 25.* Palao *cit. disp. 2. pu. 8. n. 2.* & habetur in Concilio Trid. *ss. 14. c. 7. de Sacram. pœnit.*

Quæres 5tò, quomodo Excommunicatio privet communibus Ecclesiæ suffragiis, usu divinorum officiorum, & sepulturâ ecclesiastica?

℟. ad 1mum membrum hujus quæsiti. Vi 44.
excommunicationis excommunicati (saltem non tolerati) privantur ità, ut orationes, quæ nomine Ecclesiæ totius fiunt, talibus non prosint, neque nomine Ecclesiæ pro ipsis liceat offerre SS. Missæ Sacrificium, neque Indulgentias, utpote provenientes ex communi thesauro Ecclesiæ, neque denique alias orationes publicas, quæ à Ministris nomine Ecclesiæ fiunt, liceat offerre. Hinc Sacerdos publicè pro iisdem orando, & offerendo hujusmodi suffragia Ecclesiæ, peccaret graviter, utpote in re gravi contravenendo mandato Ecclesiæ; non tamen peccaret, si tanquam persona privata oraret, etiam in publicis comprecationibus, vel in SS. Missæ sacrificio faceret *Memento*, vel si ad impetrandum iisdem lumen veræ fidei jejunaret &c. &c. quia hæc non faceret no-

mine totius Ecclesiæ, sed solùm ùt persona privata. Marchant. *Trib. tom. 3. tr. 4. tit. 1. sect. 1. qu. 11. concl. 2.* Azor. *instit. mor. l. 10. c. 22.* Licitum est insuper orare pro hæreticis ac schismaticis, ut convertantur, & resipiscant; unde ad imitandum exemplum Christi, qui morituriens etiam pro suis inimicis ac crucifixoribus orabat, Ecclesia in die S. Parasceves publicè ac solenniter orare solet pro hæreticis, schismaticis, immô & pro Judæis ac paganis &c.

45. ℞. ad alterum membrum hujus quæsiti: Excommunicatus non toleratus privatur usu divinorum officiorum, ità, ut non solùm destituatur eorum fructu, sed insuper mortaliter peccet, si præsumat iisdem (excepta concione) in parte notabili interesse, nisi excuset ignorantia, aut necessitas vitandi scandali, aliàve justa causa: nomine autem divinorum officiorum intelligitur non solùm Missa, sed etiam cantus horarum Canonicarum, publica oratio, processio, benedictio olei, aquæ benedictæ, candelarum &c. & cætera ordini Clericali annexa. Ità Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 13. dist. 2. n. 29.* nihilominus excommunicatus etiam non toleratus permittitur audire conciones, ut hinc magis ac citiùs ad pœnitentiam excitetur. *C. Responso. de sent. excomm.*

46. ℞. jam ad 3tium membrum ejusdem quæsiti: Excommunicatus non toleratus privatur sepulturâ ecclesiasticâ ità, ut hujusmodi

cadaver nequaquam liceat ſepelire in loco ſacro, ſeu deſtinato ſepulturæ fidelium. Ità legitur ſtatutum *C. ſacris. de ſepulturis.* ubi etiam præcipitur, ut hujusmodi oſſa exhumentur & removeantur à reliquis oſſibus fidelium defunctorum, ſi adhuc ab illis diſcerni valeant: ſecus, ſi non ampliùs poſſint diſcerni: neque in tali loco, utpote polluto, poſſunt celebrari divina, priùsquam fuerit reconciliatus. *cap. Conſuluiſti. de Conſecr. Eccl. vel Altar.*

Sed quid judicii formandum (inquies) de excommunicatis toleratis: licetnè hos ſaltem honorare ſepulturâ eccleſiaſticâ?

℟. Si tales deceſſerunt impœnitentes, non 47.
ſunt honorandi ſepulturâ ſacra; quia cùm præſumantur deceſſiſſe in ſtatu peccati mortalis, & per conſequens incurriſſe æternam damnationem, eô ipsô præſumi debet, eos nec eſſe capaces ſuffragiorum Eccleſiæ, propter quorum participationem fideles in loco ſacro ſolent hummari. At verò II. ſi tales ante mortem ſigna contritionis ac pœnitentiæ dederint, multi Doctores (inter quos Laymann, Filliucius, Navarrus, Illſung &c.) exiſtimant, eos poſſe ſepeliri in loco ſacro; quia fidelibus licuit cum talibus communicare in vivis, juxta Concil. Conſtantienſe; quid ni ergo & poſt mortem? ſuadent tamen etiam hi Doctores, ut taliter defunctus abſolvatur priùs, quàm ſepeliatur. Econtra Engel. *tit. de ſepultur. n. 19.* Reiffenſtuel

loc.

loc. cit. n. 26. & alii probabilius putant, eum de quo constitit, fuisse excommunicatum, necessariò priùs esse absolvendum (verberando nonnihil cadaver, juxta ritum in Rituali Romano præscriptum) priusquam sepeliatur in loco sacro. Ratio est: quia facultas communicandi cum excommunicatis, à Concilio Constantiensi fuit solùm data in favorem fidelium, non item in favorem excommunicatorum: quin potiùs in fine *cit. Can. ad evitanda &c.* Martinus V. expresse protestatur, quòd *per hoc non intendat excommunicatos in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari*; ergo sicut priùs *per cap. à Nobis de sent. excomm.* fuêre privati sepulturâ ecclesiastica, ità & post Concilium manent privati, donec absolvantur, esto etiam contriti discesserint. Utraque sententia est verè probabilis, & quia prior deservit fidelibus ed eximendos scrupulos, hinc & illam referendam censui.

Si quis tamen occultè duntaxat fuisset excommunicatus, non debet ei negari sepultura ecclesiastica; quia ob delictum merè occultum nemo debet publicè diffamari: diffamaretur autem, si publicè privaretur sepultura ecclesiasticâ: ergo &c.

Quæres 9tò, quomodo ergo excommunicatus fiat inhabilis ad beneficia, & privetur usu jurisdictionis?

48. ℞. Ad 1mum membrum hujus quæsiti. Fit inhabilis ità, ut tam præsentatio vel electio,

ctio, quàm etiam inſtitutio vel confirmatio nulla ſit, ſive dein excommunicatus ſupponatur toleratus, ſive non toleratus. Ratio eſt: quia excommunicatus etiam toleratus nequit communicare cum aliis fidelibus in Officio, ergo etiam inhabilis eſt ad beneficium, quippe quod non datur, niſi propter Officium: id, quod etiam deciſum legitur *cap. poſtulaſti. de Cleric. excomm. vel depoſito.* Idque verum manet, tametſi talis Clericus invincibiliter ignoraſſet, ſe incidiſſe in excommunicationem majorem; etſi enim talis ignorantia excuſet à culpa, vel aliis pœnis jure latis contra excommunicatos, non poteſt tamen quempiam habilitare, neque ſupplere defectum conditionis requiſitæ ad valorem actûs, juxta communem DD. apud Covarruvias *in c. Alma Mater. part. 1. ſ. 7. n. 3.* Leſſium *lib. 2. c. 34. n. 117.* Immò Suarez & alii probabiliter exiſtimant, illum etiam, qui poſt obtentum legitimè beneficium incidit in excommunicationem majorem, non facere fructus ſuos (eſto beneficiô non privetur) ideòque teneri in conſcientia ante omnem Judicis ſententiam hos reſtituere, eò quod fructus non dentur, niſi propter Officium: Sanchez econtrà exiſtimat, talem non teneri ante ſententiam ad reſtitutionem fructuum, modo per ſe, vel per alium fungatur officiô, ſeu inſerviat beneficio, prout colligitur *ex cap. Paſtoralis. de Appellat.* ubi dicitur: & illi proventus eccleſiaſici

ftici meritò fubtrahuntur; intellige per actionem Judicis, ait Herincx. Vid. Bufenbaum apud La Croix *l. 7. n. 196. V.* Herincx *difp. 6. di cenfur. n. 40.*

49. ℞. jam ad alteram partem hujus quæfiti. Excommunicatus non toleratus privatur ufu jurisdictionis ecclefiafticæ, ità, ut omnia ipfius acta fint invalida, econtrà 2. excommunicatus toleratus validè exercet actus jurisdictionis, quamdiu contra ipfum non fit exceptio. Ità quo ad utramque partem certa & communis fententia DD. cui fubfcribunt Navarrus, Sayrus, Pirhing &c. Ratio prioris conftare debet *ex can. 4. Cauf. 24. q. 1. & cap. 24. de fent. & re judicata*, in quibus taliter excommunicati privantur ufu jurisdictionis ecclefiafticæ feu fpiritualis; atqui privatus ufu jurisdictionis invalidè exercet actum jurisdictionis: ergo. Ratio pofterioris eft: quia poft Concilium Conftantienfe Ecclefia voluit hujusmodi excommunicatos tolerare in commodum ac favorem fidelium, ad tollendos fcrupulos, & alia innumera incommoda: at, nifi acta taliter excommunicati valerent, minimè tollerentur incommoda aut fcrupuli: ergo cenfetur voluiffe iisdem permittere hujusmodi actus in tantum, ut validè ab iis exerceantur. Videatur Palao *tr. 29. difp. 2. pu. 12. n. 3.* Dixi: *ut validè;* nam per fe loquendo adhuc illicitè agunt; quia cuivis excommunicato, five toleratus fit, fivè non toleratus, eft prohibita

hibita communicatio cum aliis fidelibus: si tamen à fidelibus tales requirantur, non peccant; quemadmodum enim fidelibus licitum est ab iis petere, ut suo fungantur officiô; ità debuit permitti, ut in tali casu licitè fungerentur, ait noster Holzmann *n. 190.* Dixi insuper *quamdiu contra ipsum non fit exceptio:* si enim pars adversa contra talem quà excommunicatum excipiat, nil ampliùs efficaciter agere poterit. Excipiens tamen tenetur intra octiduum speciem excommunicationis, & Authorem hujus, seu nomen Excommunicatoris apertissimis documentis probare; quod, si non probaverit, Judex tenetur in causa procedere, prout statuitur *cap. Pia. de exception. in 6to.*

Quæres 7timò, quomodo excommunicatus privetur communicatione forensi, & civili communicatione fidelium?

℞. Excommunicatus privatur communi- 50.
catione forensi, ist est, actionibus ad forum judiciale pertinentibus in tantùm, ut non possit agere Judicem, Advocatum, Tabellionem, vel actorem aut testem &c. etiam in causis civilibus. Ità *ex communi DD.* Babenstuber *tr. 4. d. 2. a. 1. n. 35.* Ratio est: quia excommunicato prohibita est omnis humana communicatio: ergo & hæc velut præcipua humanarum. Nihilominus excommunicatus toleratus quamdiu contra eum non excipitur, validè hujusmodi officia exerceret, ob rationem numero mox præcedente

datam

datam. Et licèt judex teneatur excommunicatos non toloratos repellere ab agendo, patrocinando & testificando, ne & ipse atque alii talibus illicitè communicet, *C. decernimus. de sent. excomm. in 6.* non tamen tenetur repellere excommunicatum toleratum (etsi possit, si excommunicatio sit notoria) donec pars adversa contra talem excipiat. His non obstantibus tam toleratus quàm non toleratus excommunicatus possunt in judicio conveniri, ibique accusari & citari, ne in præjudicum aliorum ex sua malitia reportent commodum, ùt habetur *C. Intelleximus, de Judiciis.* Videatur Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 13. dist. 2. n. 31. & 32.* Herincx *ubi suprà n. 42. & 43.*

51. ℟. ad alteram partem quæsiti: Omnis excommunicatus excommunicatione majore etiam toleratus privatus existit jure ecclesiastico omni communicatione politicâ seu civili fidelium. Ità habetur decisum *C. si. quem de sent. excomm. & cap. Nuper. eodem tit.* Ratio hujus desumenda est ex ipsa natura hujus censuræ; quia secundùm dicta excommunicari idem sonat, ac separari, seu excludi à communione fidelum, id est, baptizatorum. Hinc Callistus Papa *Can. Excommunicatos. XI. q. 3.* præcipit, *ne quis excommunicatos suscipiat, aut cum iis in oratione, cibo, potu, aut osculo communicet, nec ave eis dicat.* Unde ortum ducit communissimus ille versus, comprehendes actiones, in quibus Excommu-

communicatis non licet communicare cum fidelibus.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur: quocirca breviſſimè notandum

I. Per tò *os* prohiberi omnia oſcula, quæ olim amicitiæ cauſâ dabantur, item omnia colloquia, etiam per litteras aut internuntium, amicitiæ cauſâ facienda. II. Per ly *Orare* prohibetur iisdem communicatio in Sacris, ut jam inſinuatum ac declaratum fuit, præſertim *n. 44.* III. Per tò *Vale* interdicitur omnis ſalutatio honorifica, etiam geſtu facta: nonnulli tamen Doctores putant licitum eſſe fidelibus eosdem reſalutare, vel gratias referre, eò quòd hoc ſit quædam debiti ſolutio, etiam inimicis non deneganda, è contrà Bonacina & alii exiſtimant, nec hoc quidem licere; quia illicitè quempiam ſalutans non habet jus, ut reſalutetur. IV. Per ly *Communio* prohibetur omnis contractus, cohabitatio, ſocietas, tam in judicio, quàm extra, per donationem, teſtamentum, electionem, collationem beneficii &c. velut ex hactenus dictis jam conſtat. V. denique per tò *Menſa* intelligi debet omnis convictus ſeu ſumptio cibi ac potûs per modum ſocietatis. Tametſi autem pœna excommunicationis præcipuè ac primariò tangat ſolos excommunicatos, indirectè tamen talis communicatio etiam cenſeri debet interdicta aliis fidelibus, idque propterea, ut excommunicati tali pœnâ exterriti citiùs ad cor redeant,

& resipiscant. Notat tamen Laymann & alii, non esse fidelibus scrupulizandum, si casu incidant in hospitium, domum, vel balneum, ubi talis excommunicatus moratur, possúntque sæpè sæpiùs à peccato gravi excusari fideles ob parvitatem materiæ, præsertim in actionibus civilibus, quæ non multùm repugnant fini hujus præcepti. Ità Conink, eúmque secutus Herincx *n. 23.*

Quares octavò, an ergo nunquam prorsus, vel in quibus casibus liceat fidelibus communicare cum excommunicato?

52. ℞. Dantur nonnullæ causæ, ob quas sinè omni peccato permittitur fidelibus communicatio cum excommunicatis etiam non toleratis; quæ omnes comprehenduntur sequenti versiculo;

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Ità *communissimè Doctores* ex variis Juribus. Explico brevissimè singula. Per ly *utile* intelligitur notabilis utilitas corporalis aut spiritualis, sivè se hæc teneat ex parte fidelis, sivè ex parte excommunicati; hinc licet talem excommunicatum vel per epistolam, vel oretenus exhortari ut resipiscat, dictare saniora consilia, sive etiam ab eo petere, nisi forsitan haberi possit alius non excommunicatus, qui æquè bene consulere, aut juvare possit: Licet insuper ab eo repetere debitum, tam in- quàm extra judicium. II. Per tò *lex* intelligitur matrimonii vinculum, vi cujus conjugi licet ab altero, quantumvis excom-

excommunicato, petere, ac eidem reddere debitum (nisi fuerit excommunicatus ob tale crimen, vi cujus divortium conceditur) Licet insuper talibus conjugibus in omnibus aliis rebus, utputa mensa, gubernatione domûs ac familiæ ad invicem communicare, non obstante excommunicatione alterius. III. Per ly *humile* intelligitur subjectio; vi cujus licet filiis communicare cum parentibus, famulis, aut famulabus cum heris, militibus cum Ducibus suis, Religioso cum suo Prælato, Clerico cum Episcopo &c. IV. Per tò *ignorata* innuitur, quòd is, qui ignorat alterum esse excommunicatum, conversando cum illo non peccet, idque verum est, tametsi ignorantia supponatur crassa & vincibilis, modò non sit affectara. Immò nullus omninô tenetur abstinere ab alio, quamdiu moraliter certô non constat, illum fuisse excommunicatum. V. Per ly *necesse* intelligitur quæcunque, vel extrema, vel gravis necessitas, sive spiritualis, sive corporalis, sive hæc se teneat ex parte excommunicati non tolerati, sive ex parte alterius fidelis non excommunicati. Hinc excommunicatus in tali casu necessitatis potest excipi hospitio, potest ei dari eleemosyna, medicina &c. potest cum eo communicari, ne disfametur coram aliis ignorantibus excommunicationem illius &c. Ex his causis à fortiori fas est communicare cum excommunicato tolerato in quibuscunque licitis, etiam

 sacris,

ſacris, & certè ſi notabilis utilitas ſecundùm dicta præbeat juſtam cauſam communicandi cum talibus, à fortiori eandem tribuet neceſſitas. Ità Coninck *diſp. 14. n. 132.* Herincx *loc. cit. n. 24.* Videatur de his Palao *tr. 29. diſp. 2. pu. 19. per. totum.*

§. II.
Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Excommunicatione majore.

CASUS PRIMUS.

Titius Clericus curatus ſeu Paſtor incidit in excommunicationem, an ob crimen ſimoniæ vel ſacrilegæ ſolicitationis, vel denique ob procuratum abortum, neſcio: pœnitens ſui criminis factus, cupiebat ſaramentali Confeſſione illud expiare, ſed quia copiam Confeſſarii non habuit, nec de facili impetrare potuit, aliunde verò ad adminiſtranda Sacramenta tum puerperæ, tum etiam proli genitæ, vocatus fuit; hinc totus quantus perplexus reſolvit ſe, quòd in his circumſtantiis ad tuendum honorem ac famam propriam velit facere, quantum poſſet. Venit ex pòſt facto ad quemdam Confeſſarium privilegiatum, reíque ſerie enarrata ſciſcitabatur 1. quid tenendum de valore Sacramenti pœnitentiæ à ſe adminiſtrati? 2. an non inciderit in novam excommunicationem vel irregularitatem, eò quòd in tali ſtatu præſumpſerit adminiſtrare Sacramenta?

℞. Ad 1mum, nullatenus ambigendum de valore Sacramentorum, etiam abſolutionis ſacramentalis: eſto enim Titius inciderit excommunicationem, fuit tamen toleratus; non enim erat (ùt ſupponitur) nominatim denunciatus, neque notorius percuſſor Clerici; atqui excommunicatus toleratus ad requiſitionem fidelium licitè & validè adminiſtrat Sacramenta; quia ſecundùm dicta *n. 49.* non privatur jurisdictione: ergo quemadmodum priùs, ità & poſt excommunicationem hanc poterat validè, immò & licitè hæc Sacramenta adminiſtrare; tum quia fuit requiſitus à fidelibus, nemine contra excipiente, aut excommunicationem, utpote merè occultam, opponente; tum etiam quia talem adminiſtrationem requiſiverat tam ſalus proximi, quàm proprii honoris ac famæ defenſio, & excluſio ſcandali ex oppoſito timendi. Ne tamen indignè vel in ſtatu peccati mortalis illa adminiſtraret, debuit priùs per contritionem perfectam, vel actum amoris DEI ſuper omnia ſe ponere in ſtatum gratiæ, ùt bene notat La Croix *l. 7. n. 203.* referens pro eadem opinione Lohnerum & Barboſam. 53.

℞. Ad alterum quæſitum, Titium nullatenus incurriſſe irregularitatem. Ratio eſt: quia hæc irregularitas incurritur ex delicto violatæ cenſuræ, prout colligitur *ex cap. Apoſtolicæ. de Cleric. excomm. miniſtr.* & tenent communiter Doctores, Suarez *de cenſur. diſp.* 55.

11. sect. 3. n. 5. Ugolinus, Navarrus, Palao *cit. pu. 8. n. 9.* atqui Titius noſter adminiſtrando Sacramenta in relatis proximè circumſtantiis nullum commiſit delictum, ùt jam probavímus: ergo non eſt, çur ſibi de hac irregularitate timeat.

Sed quid, inquies, ſi Titius fuiſſet excommunicatus non toleratus, utpote nominatim denuntiatus ob qualecunque demum delictum, potuiſſetnè nihilominus absque nota irregularitatis adminiſtrare præfata Sacramenta, pœnitentiæ ſcilicet, Euchariſtiæ, & baptismi, aut debuiſſet potiùs ſuam jurisdictionem alteri cuidam Sacerdoti delegare, præſertim ſi Parochiani poſtulàſſent ab eo adminiſtrationem Sacramentorum?

55. ℟. Ad quæſitum breviter 1. caſu quo nullus alius adfuiſſet Sacerdos, qui potuiſſet illa Sacramenta adminiſtrare, licuiſſet Titio adminiſtrare Sacramentum pœnitentiæ, & probabiliter etiam Euchariſtiæ, idque ſinè nota irregularitatis incurrendæ. Ad verò 2. ſi ſupponatur adfuiſſe alius Sacerdos (de quo vix dubitandum) quando enim Paſtor ab Epiſcopo publicè excommunicatur, vel ùt talis nominatim denuntiatur, tunc incumbit Epiſcopo de alio Paſtore fidelibus ad interim ſaltem providere) tunc Titius ſinè peccato mortali, & nota irregularitatis incurrendæ, non potuiſſet adminiſtrare Sacramentum pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ, neque potuiſſet alteri ſuam delegare jurisdictionem, neque licuiſſet

licuisset Parochianis ab eodem petere administrationem Sacramentorum. Ratio horum peti debet ex dictis *n. 43.* quia in casu extremæ necessitatis, & defectu alterius Sacerdotis approbati, Ecclesia cuivis Sacerdoti quantumvis excommunicato concedit facultatem administrandi Sacramenta necessaria, ne quis horum defectu in æternum pereat: ergo ex hac suppositione licitè, & hôc ipso sinè nota irregularitatis, administraret Sacramentum pœnitentiæ, & probabilliter etiam Eucharistiæ; non ità baptismi; cùm hic potuerit facilè administrari ab alio laico, etiam fœmina perita. At verò, si supponatur adfuisse alius Sacerdos, tunc nec Parochiani potuissent ab hoc licitè postulare, neque Titius licitè aut validè administrare Sacramentum pœnitentiæ, neque alteri cuipiam suam delegare jurisdictionem, cùm vi excommunicationis fuerit omnino privatus velut non toleratus, neque ampliùs tolerandus inter fideles; quibus proin non nisi pro casu extremæ necessitatis permittitur administratio Sacramentorum: at verò hìc nulla prorsus fuit necessitas, eô ipso, quòd supponatur adfuisse alius Sacerdos, qui hæc potuit administrare: ergo nec licitè administrare potuit, neque à fidelibus ad hoc requiri, saltem per se loquendo, licèt ignorantia fortassis potuisset quempiam excusare. Videatur Coninck. *disp. 14. dubit. 5. fin.* Palao *cit. pu. 8. n. 4.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius illustrissimo stemmate natus, ob violatam immunitatem ecclesiasticam, & pertinaciam in reparandis Ecclesiæ juribus ostensam, auctoritate legitima excommunicatus, diplomate per certum Commissarium Episcopalem è Cathedra Ecclesiæ parochialis loci promulgato, & solemniter affixo ad valvas Ecclesiæ. Sempronius id indignè ferens, & ne hilô quidem melior, sed potiùs obstinatior factus, proximo die festo aut Dominica dum plebs erat solenniter congregata, & Pastor è suggestu peroraverat, cum multo comitatu ingressus fuit ecclesiam, suúmque illico occupavit locum seu stallum. Pastor id animadvertens rem totam durante concione dissimulavit: peracta tamen concione eundem anathematis perhumaniter admonens, rogavit, vellet inde discedere, ne reliqui vel scandalizarentur, vel à divinis impedirentur; è contra Sempronius obtestabatur, se hoc nunquam facturum, quin potiùs minitabatur Pastori, se, nî spontè ac liberè vellet ad aram litare, per suos eum ad hoc compulsurum. Quæritur jam, quid in his circumstantiis Parocho seu Pastori fuerit agendum?

56. ℞. Ad hanc speciem facti 1. D. Parochum prudentissimè fecisse, dissimulando rem totam, durante concione; quia etiam excommunicatis non toleratis fas est interesse concioni, eô fine, ut convertantur & resipiscant, prout diximus *n. 45.* licèt Sempronius procul

cul dubio mortaliter deliquerit, dum non, niſi animo ſuam obſtinationem demonſtrandi, Eccleſiam acceſſit. 2. Prudentiſſimè itidem fecit D. Parochus, finita concione eum perhumaniter monendo, & rogando, quatenus inde vellet excedere; hoc enim modô & legibus S. Eccleſiæ, & charitati proximi debitæ ſatisfecit. Quin immò talis non ſolùm moneri, ſed per ſe loquendo vi expelli, aut omnino exportari debuiſſet, licèt fuiſſet Clericus, nec propterea quispiam habuiſſet timere cenſuram, ſeu excommunicationem Canonis; cùm hoc non ſupponatur fieri aut factum, niſi ob defenſionem eccleſiaſticæ jurisdictionis. Verùm quia in his circumſtantiis reſpectu hujus nulla potuit adhiberi violentia ſinè evidentiſſimo periculo majorum incommodorum; hinc

℟. jam 2dò, quòd, cùm Miſſa nondum 57. fuerit inchoata, & ipſe excommunicatus moraliter non potuerit expelli, hinc reliqui fideles, immò & ipſe D. Parochus, ne cum eodem viderentur velle communicare in divinis, debuerint diſcedere ex Eccleſia. Profectò ſi D. Parochus vel per ſacriſtiam exeundo ſeſe recepiſſet in ſuam domum Parochialem, vel in ipſa ſacriſtia permanſiſſet, facilè procul dubio potuiſſet eludere ferociam hujus hominis: nullatenus tamen licuit eidem acquieſcere, & divina celebrare; quia hæc potiùs in contemptum Eccleſiæ, nullô autem modo ad ſalutem animæ ſuæ,

vel DEI honorem prætendisse videtur: ubi autem quis cogitur ad prævaricandam legem Ecclesiæ in contemptum, hæc non cessat obligare, prout dictum fuit superiùs *n. 32.* ergo &c.

Sed quid, inquies, si Sempronius, vel alius hujusmodi excommunicatus præpotens, qui sinè maximis incommodis expelli aut ejici ex Ecclesia nequit, fuisset ingressus Ecclesiam, post Sacrum jam inchoatum?

58. ℟. breviter cum distinctione. Nam si Sacerdos celebrans nondum inchoavit Canonem (qui secundùm dicta *part. 1. Theol. Sacram.* incipit ad illa verba post Sanctus: *Te igitur Clementissime Pater*) tunc debet abrumpere Missam seu desistere, & loco cum reliquis fidelibus excedere (nisi excommunicatus posset expelli vi, uti per se loquendo deberet) ast verò si Canonem jamjam inchoavit, nondum verò ad consecrationem pervenit, juxta aliquorum probabilem sententiam adhuc debet Sacrum abrumpere, juxta aliorum autem potest, immò si jam consecravit (secundùm omnes) debet aliis omnibus recedentibus jam remanente solo Ministro perficere Sacrum usque ad sumptionem Calicis inclusivè. Deinde rursùs monendus est excommunicatus ut recedat: qui, si nolit, debet Sacerdos ab Altari recedere, & ea, quæ restant de Missa, In sacristia, vel alio decenti loco absolvere, vel, si deficiat locus accomodus, omnino intermittere. Ità

Herincx

Herincx noster *disp. 6. n. 31.* & ex Laymanno ac Filliucio, Palao, Babenstuber *tr. 4. disp. 2. a. 1. n. 28.* Holzmann *part. 3. tr. 2. n. 174.* Ubi etiam advertunt, quòd talis excommunicatus monitus & nolens recedere, incurrat denuo excommnnicationem, sicut & illi, qui prohibent vel impediunt, ne talis excommunicatus exeat ex Ecclesia, prout deciditur *Clement. 2. de sent. Excomm. & cap. 15. eod. tit. in 6.* Sacerdosque coram excommunicato vitando celebrans, non solùm peccaret mortaliter, minorem excommunicationem incurreret, sed etiam interdictum, vi cujus prohiberetur ab ingressu Ecclesiæ.

CASUS TERTIUS.

Cajus Mercator acatholicus, dum ad nundinas Francofurtenses proficisci voluit, in itinere incidit in morbum lethalem, & quidem in oppido quodam merè catholico. Pastor loci ubi id inaudiit, ocyùs infirmum invisit, periculi admonuit, suasitque, ut abjurata sua secta fidem catholicam ceu unicè salvificam amplecteretur. Verùm Cajus de hoc nil prorsus audire voluit, quin potiùs apertè protestatus, malle se perdere vitam, quàm fidem suam, non absque indignatione Parochum à se repulit, eadémque adhuc die exspiravit. Hinc amici ejusdem Parochum perhumaniter rogârunt, quatenus cadaver de suacti more Christiano in cœmeterio communi, ubi scilicet

licet reliqui Catholici sepeliri consueverant, tumularet. Licitenè deferret huic petito Pastor?

59 ℟. Haud quaquam licitè deferret. Ratio est: tum 1. quia *cap. sicut. de hæret.* & *cap. sacris. de sepult.* prohibetur, ne hæretici in loco sacro sepeliantur; tum 2. quia si Parochus illum sepeliret, ipso factô profiteretur, eum judiciô Ecclesiæ esse dignum favoribus, orationibus, & communibus Ecclesiæ suffragiis; quod tamen tutâ conscientia profiteri non valet; tum denique 3tiò, quia cùm in sua hæresi, & per consequens in excommunicatione pertinacissimus decesserit, & quidem in loco merè catholico, ubi hactenus consuetudo nunquam obtinuit, ut hæretici sepelirentur à Pastore catholico, reliqui fideles id audientes, vel oculis perspicientes, procul dubio scandalizarentur: hinc etiam teste La Croix *l. 7. n. 262. in fine.* nec Prædicantes Calviniani ità volunt sepelire Lutheranos; quia dicunt, non esse oves suas.

60. ℟. Nihilominus 2dò. Si Parochus sinè gravi offensa vel alio majore incommodo non potuit efficere, ut cadaver vel ad alias partes acatholicorum deportaretur, vel in loco profano humaretur, tunc potuit (absente scandalo) saltem permittere, ut Cajus ab illis suis amicis in communi cœmeterio sepeliretur; tum quia juxta probabilem quorundam DD. opinionem suprà *n. 47.* insinuatam, fas est, in loco sacro sepeliri hæreticos toleratos (qualis etiam fuit Cajus noster) tum

tum quia non constat, quòd fuerit hæreticus formalis, & fortassis verè contritus ex hac vita decessit; tum denique quia in hisce partibus nostris, ubi hæretici vivunt permixti Catholicis, non raro contingit, ut in eodem communi cœmeterio sepeliantur defuncti, prout bene advertunt Laymann *l. 1. tr. 5. p. 2. c. 4. n. 9.* Gobat Quinar. *tr. 5. c. 50. n. 27.* ex Lezana: idque probat quotidiana quasi experientia.

Suaderem nihilominus tali Parocho, ut rem hanc priùs deferat ad suum Reverendissimum Ordinarium (si mora id patiatur) ne fortassis vel suis ovibus, utpote in loco merè catholico, scandalum præbeat, vel Superiorum suorum graviorem offensam, aut disgratiam incurrat; præsertim cùm in loco merè catholico plebs facilè possit scandalizari, vel ex sola etiam permissione sepulturæ talis hæretici.

Sed quid, si amici Caji postulent à D. Parocho, ut dum cadaver fuerit deportatum ad tumulum, saltem jubeat, aut permittat pulsari campanas templi catholici: Licebitne in hoc deferre?

℟. Neque in hoc de facili deferendum 61.
sinè prævio consensu Reverendissimi Ordinarii; quia cùm in loco merè catholico hoc nunquam fuerit in usu, haud quaquam sinè offensa seu scandalo id fieri poterit. Secus dicendum existimat La Croix *l. 7. n. 268.* in locis, ubi acatholici permixtim habitant

cum

cum Catholicis; quia hæretici postulantes pulsum campanarum, intendunt id fieri vel tantùm causâ honoris politici, vel, ut omnes resciant de morte sui defuncti. Accedit, quòd iste sonus campanæ quantumvis benedictæ, sit aliquid extrinsecè, nec dicendnm absolutè quid divinum, aut ecclesiasticum &c. Ità La Croix cit. l. Hac de causa neque ego putarem multùm scrupulizandum de tali pulsu campanarum in similibus locis permixtæ Religionis, quandoquidem hodie in pluribus civitatibus, præsertim ubi utraque Religio in eadem Ecclesia successivè exercetur, eædem campanæ tam Catholicis, quàm Acatholicis deservire debeant.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

62. COlliges ex hactenus dictis primò, excommunicationem esse gravissimam pœnam ecclesiasticam, utpote per quam excommunicatus privatur simpliciter omni jure communicandi cum aliis fidelibus, etiam in rebus de se honestis ac licitis: & quia hæc secundùm dicta *n. 51.* saltem indirectè tangit etiam alios fideles, hinc quantum possibile est, strictè interpretari debet, præsertim in hisce partibus nostris, ubi quasi in medio acatholicorum quotidie versamur, Quapropter cùm post Concilium Constantiense-

tienſe ſecundùm relata *n. 39.* non teneamur ampliùs vitare, niſi excommunicatos nominatim denuntiatos, & notorios percuſſores Clericorum, concludendum venit, quòd, tametſi conſtaret aliquem commiſiſſe crimen, cui excommunicatio ipſo factô eſt connexa, nihilominus talem non teneamur vitare, priusquàm fuerit nominatim denuntiatus. Quin etiamſi tibi conſtaret, aliquem in aula vel conclavi Epiſcopali fuiſſe denuntiatum &c. non tamen tenereris illum propterea vitare; quia nondum ſupponitur denuntiatus denunciatione pnblica, quippe ad quam neceſſum eſt, ut ſententia legatur in aliquo loco publico, & deinde affigatur ad valvas Eccleſiæ, aliúmve locum celebrem. Videantur de hoc Filliucius *n. 68.* Bonacina *diſp. 2. q. 2. pu. 1. ſ. 1. n. 1.* Babenſtuber *tr. 4. diſp. 2. a. 1. à n.* 7. Khamm *de cenſur. c. 1. n. 11.*

Colliges 2dò, excommunicatum etiam toleratum graviter peccaturum, ſi absque neceſſitate proprio motu ſeſe ingerat ad adminiſtranda fidelibus Sacramenta &c. Ratio patet ex dictis: quia excommunicati ſunt excluſi à communione fidelium, & licèt per Concilium Conſtantienſe indultum ſit fidelibus ad tollendos innumeros ſcrupulos, ut poſſent communicare cum illis, qui non ſunt nominatim denuntiati, aut notorii percuſſores Clericorum, id tamen non in favorem excommunicatorum, ſed fidelium contigit. Nihilominus ubi vel neceſſitas, vel utilitas, 63.

vel

vel ſalus animarum id requirit, etiam taliter excommunicati licitè conficiunt Sacramenta v. g. Paſtor taliter excommunicatus ad requiſitionem ſuorum Parochianorum licitè celebraret die feſtivo vel dominico, niſi adeſſet alius Sacerdos potens celebrare Sacrum. Immò & hoc licitum eſſe alteri Sacerdoti non Parocho, ſi fortè rogetur aut invitetur ad celebrandum, tenet Filliucius *n.* 72. Salmanticenſes & alii, quos ſequitur Babenſtuber *cit. n.* 23.

64. Colliges hinc 3tiò, mortaliter peccaturum excommunicatum, ſi in tali ſtatu præſumeret audire Miſſam, vel in aliis divinis (excepta concione, ùt jam dictum) communicare formaliter, ità ſcilicet, ut cum iisdem interſit Miſſæ ſolenni &c. comprecationi, ſolenni proceſſioni &c. Ratio manet eadem: quia ſcilicet in re gravi transgreditur prohibitionem Eccleſiæ: & ſi hæc poſſent impunè exerceri, tam facili negotio fortaſſis non compellerentur ad ſectanda charismata meliora. Dixi tamen *ſi præſumeret communicare formaliter* cum aliis fidelibus in divinis; nam ſi ſolus ingrederetur templum, & ab aliis ibi congregatis quaſi ſequeſtratus oraret v. g. in aliqua capella, vel angulo Eccleſiæ, vel ſi adoraret Euchariſtiam, ſignaret ſe crucis ſigno, aut alicui imagini cultum privatum exhiberet, per hoc non diceretur formaliter communicare cum aliis; neque peccaret, prout cum aliis relatis perbene docet Eximius

mius P. Khamm *de Excomm. c. 2. n. 58.* Bonacina *pu. 3 §. 2. n. 1.* La Croix *n. 210.*

Colliges 4tò, excommunicatum Clericum, qui vel titulo Ordinis, aut Professionis, vel beneficii tenetur ad pensum Canonicum, per hoc non liberari ab onere *privatim* dicendi Horas Canonicas, esto *cum aliis*, vel *alio* non liceret dicere. Ita communissimè DD. Herincx *ubi suprà disp. 6. n. 32.* Holzmann *n. 175.* Ratio est: tum quia per privatam orationem non censetur communicare cum aliis fidelibus; tum quia per hoc, quôd excommunicationis pœnam delinquendo incurrerit, non debet reputari melioris conditionis, vel ab onere liberari. Nec refert, quòd beneficiatus excommunicatus non ampliùs percipiat fructus sui beneficii, hoc enim propriæ culpæ imputare debet. Putant tamen aliqui, venialiter peccaturum, si recitando diceret: *Dominus vobiscum:* quia per hoc videretur velle habere communicationem cum aliis fidelibus, propterea locô hujus deberet dicere: *Domine exaudi orationem:* alii tamen minùs scrupulosi eum excusant etiam à veniali peccato. Ità Navarr. & Avila: Forsan (inquit P. Khamm *n. 51.*) quia non videtur cum aliis communicatio, sed privata pro illis oratio, sicut cùm dicit in invitatorio matutino: *Venite adoremus.* 65.

Colliges 5tò, mortaliter peccare eos, qui excommunicatum vitandum seu non toleratum, non absolutum sepeliunt in loco sa- 66.

cro, esto etiam ante decessum suum nonnulla signa pœnitentiæ ediderit. Ratio est; quia contraveniunt prohibitioni Ecclesiæ in re gravi, prout vel inde patet, quia in *Clement. 1. de sepult.* tales excommunicationis vinculo innodantur, à quo absolvi non possunt, nisi præstita satisfactione ad arbitrium Episcopi. Nomine autem sepelientium Filliucius, Salmanticenses *tr. 10. de censur. c. 3. pu. 7. n. 80.* Coninck, & Khamm *n. 84.* putant probabiliùs venire non illos tantùm, qui physicè cadaver terræ mandant, sed & illos, qui sua auctoritate procurant aut præcipiunt talem inabsolutum sepeliri; secus enim illa Constitutio Apostolica suo facilè frustraretur vigore, quandoquidem physicè sepelientes plerumque sunt homines plebei ac rudes, qui ob ignorantiam jurium ab hac excommunicatione vix non semper forent excusati: non tamen comprehendi debent comitantes funus, crucem portantes, vel campanas pulsantes, cereum vel ipsum cadaver portanres, fossam aut tumbam conficientes &c. quia tales non nisi impropriissimè dici possent *sepelientes.*

67. Dixi autem: *qui non absolutum sepeliunt &c.* nam si talis ante mortem signa pœnitentiæ & doloris de suis delictis dederit, & fortassis Confessarium postulavit, sed obtinere non ampliùs potuit, tunc antequam sepeliatur debet absolvi, verberando non nihil corpus, vel si per errorem aut ignorantiam jam

fuisset

fuiſſet ſepultus, verberando aut virgâ percutiendo ſepulchrum, prout præſcribit Rituale Romanum ſecundùm dicta ſuperiùs *n.* 7. haud equidem quòd Eccleſia velit per hoc ſignificare quoddam exercitium jurisdictionis, aut abſolutionis in defunctos, ſed ut per hoc declaret, talem jam coram Deo & hominibus eſſe habendum pro abſoluto, & neque ſepulturâ eccleſiaſtica, neque ſuffragiis Eccleſiæ privandum.

Sed quid, inquies, ſi excommunicatus non toleratus absque omni ſigno pœnitentiæ deceſſiſſet ex hac vita, & nihilominus jam fuiſſet ſepultus in loco ſacro?

68. ℟. Qui ſcienter præſumpſerint talem eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere ipſô facto incurrunt excommunicationem *cap. Quicunque* 2. *de hæret. in* 6. à qua ſecundùm rigorem SS. Canonum non eſſet abſolvendus talis ſepeliens, niſi propriis manibus perſonaliter & publicè oſſa exhumaverit, inquit La Croix *lib.* 7. *n.* 261. citans pro eadem opinione Sperellum *decif.* 106. *n.* 43. Quod ſi oſſa talis excommunicati vitandi diſcerni ampliùs nequeant ab oſſibus fidelium, relinqui poſſunt; attamen talis locus ſacer manet execratus, donec reconcilietur. *cap. conſuluiſti. de conſecrat. Altar. & Eccleſ.* ſi tamen res occulta ſit, non peccant, qui in tali loco divina peragunt. Ità Krimer *n.* 1626. apud La Croix *cit. n.* 266.

69. Colliges 6tò, Excommunicatum non toleratum inhabilem esse ad ferendam censuram, aut ad absolvendum ab ea, nec posse ferre sententiam in judicio ecclesiastico, sive interno seu sacramentali, sive externo; similiter acta delegati à taliter excommunicato sunt invalida, prout habetur *c. 1. de Offic. Vicar. in 6to.* Ratio est: quia jurisdictio delegati dependet assiduè à jurisdictione delegantis: ergo si principalis delegans tempore delegationis fuit excommunicatus non toleratus, fuit hôc ipso privatus jurisdictione spirituali, ac proin non potuit hanc alteri delegare. Secus dicendum, si tempore delegationis nondum fuisset excommunicatus, & delegatus jam inchoâsset actum sui Officii, tunc enim posset ulteriùs prosequi. Porrò taliter excommunicatus nequit conferre beneficia. *argum. cap. un. Ne Sede vacante &c. in 6to.* Nec potest quempiam validè eligere. *c. cùm dilectus, & cap. cùm inter. 16. de elect.* ubi electio à suspensis celebrata habetur irrita: Omnis autem excommunicatus hoc ipsô est suspensus ab officio, & beneficio &c. ergo &c. Vid. Herincx *disp. 6. n. 36.* Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 13. dist. 2. n. 29.*

CON-

CONFERENTIA TERTIA

De nonnullis excommunicationibus majoribus in ſpecie, nec non de excommunicatione minore.

SUMMARIUM.

70. Dantur hodie quaſi innumerabiles excommunicationes etiam majores, è quibus tamen
71. Non omnes ſunt reſervatæ;
72. Recenſentur ſtrictim 20. Excommunicationes, comprehenſæ in Bulla Cœnæ.
73. An, vel qualiter in hiſce partibus noſtris obligent.
74. Referuntur nonnullæ excommunicationes extra Bullam Cœnæ ſummo Pontifici in corpore juris communis reſervatæ.
75. Rurſus aliæ non reſervatæ.
76. Recenſentur quatuor conditiones, requiſitæ ad incurrendam excommunicationem Bullæ cœnæ ratione hæreſeos.
77. Rurſus aliæ ad incurrendam hanc excommunicationem in Legentes Libros hæreticos.
78. Ad incurrendam excommunicationem Canonis: Si quis ſuadente &c. requiruntur tres conditiones.

79. Quid intelligatur per violentam injectionem manuum.
80. An etiam mandantes, approbantes &c. comprehendantur.
81. Quinam veniant nomine Clericorum.
82. Et quidnam ſit fieri ſuadente diabolo.
83. Quidnam importet Excommunicatio minor; &
84. Ob quam cauſam vel culpam hæc incurratur.
85. Hujus effectus proprius & directus eſt unicus.
86. Indirectè tamen alius inde ſequi natus innuitur.
87. An tali Excommunicatione irretitus peccet ſaltem venialiter, adminiſtrando Sacramenta.
88. Poteſt quis ſæpiùs eandem ſpecie, vel etiam diverſas Excommunicationes incurrere.
89. Reſolvitur Caſus I. de quodam Catholico, aſſueto Legere Libros hæreticos.
90. Qui propterea probabiliùs graviter deliquit,
91. Et incidit in excommunicationem Bullæ cœnæ, etiam in hiſce partibus noſtris.
92. Occurritur cuidam inſtantiæ in contrarium.
93. Reſolvitur Caſus II. de quodam Clerico, qui alium Clericum voluit projicere in puteum;
94. At hoc prævalente, contrarium experiri debuit.
95. Ut quis hanc excommunicationem evadat, neceſſum eſt, ut ſe vel ſua non aliter defendat, niſi defenſione inculpatæ tutelæ.
96. Reſolvitur Caſus III. de alio quodam Religioſo, qui Apoſtatam ſui Ordinis caſu in itinere deprehenſum fecit capi, ac ligari manibus ſæcularium.
97. Laudandus propterea potiùs, quàm culpandus, eſto hoc attentaverit in Territorio alieno.
98. An, vel qualiter hujusmodi Clericum in carcere inſolentem liceat caſtigare &c.
99. Ne quidem in noſtra Germania ſinè ſpeciali licentia fas eſt Legere Libros hæreticos &c.

100. Neque Lectio Bibliorum Sacrorum Germanico idiomate editorum omnibus indifferenter est permittenda.
101. An, & quales Libros controversisticos liceat legere.
102. Excommunicationem Canonis si quis suadente &c. etiam fœminæ possunt incurrere.
103. & 104. An mandans aut consulens hujusmodi violentam manuum injectionem hanc excommunicationem incurrat, etiam revocato mandato, aut consiliô.
105. Ab hac Excommunicatione excusare potest imperfectio actûs, seu indeliberatio &c.
106. Itémque ignorantia iuris aut facti.
107. Neque hanc incurrit, qui volens aut existimans se percutere Clericum, reipsâ percussit Laicum.
108. Bene verò ille, qui putans se percutere Paulum Clericum, reipsa percussit Petrum Clericum.
109. Superior Religiosus excedens modum in corrigendo subditum dèlinquentem potest hanc Censuram incurrere.
110. Neque excusatur per hoc, quòd talis subditus aliter noluerit fateri sua delicta.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de excommunicationibus in particulari.

QUærens primò, quot dentur Excommunicationes majores?

70. ℞. Dantur quaſi innumerabiles. Ità Doctores *communiter.* Certè noſter Doctor ſubtilis *in 4 diſt. 25. q. 1. ſ. quanta pœna.* ſuo jam tempore ſcripſit : *à jure quandoque erat poſſibile dicere numerum (excommunicationum) imò erat parvus numerus, quando fuerunt decretales compilatæ ſub Gregorio IX. ſed hodie, quis numerare ſufficiat? & cùm creſcant in infinitum, creſcentibus moribus capitum, non oportet circa hoc membranas nos implere.* Ità D. ſubtilis : Cujus conſilium ſecuturus, ad evitandam omnem confuſionem (quæ ex nimia copia, & multitudine excommunicationum recenſendarum enaſci poſſet) ſolùm de non nullis, & quidem principalibus, ac cæteris uſu magìs venientibus agemus. Unde jam

Quæres ſecundó, ſintnè omnes omnino excommunicationes majores reſervatæ, ità, ut non quilibet etiam approbatus Confeſſarius poſſit ab iisdem abſolvere?

71. ℞. Non ſunt omnes reſervatæ, ſed aliquæ duntaxat; unde Filliucius, Babenſtuber *tr. 4. diſp. 2. a. 1. n. 46.* & alii communiter diſtinquunt inter tres claſſes, è quibus 1. aliquæ ſunt S. Pontifici reſervatæ in Bulla cœnæ, 2. aliæ ſunt eidem reſervatæ in jure communi, & 3. reliquæ non ſunt reſervatæ;

Quæres proin tertiò, quænam igitur ſint excommunicationes ſoli ſummo Pontifici in Bulla cœnæ reſervatæ?

℞. In

℟. In Bulla cœnæ (ideò ſic dicta, quia 72.
quot annis in Cœna Domini Romæ ſolet de novo promulgari) continentur ſequentes viginti excommunicationes ; ſeu : excommunicantùr 1. Hæretici, Apoſtatæ à Fide, Receptores, Fautores, & Defenſores Hæreticorum, Legentes eorum Libros de Religione tractantes, inprimentes, defendentes &c. Item Schiſmatici. 2. Appellantes à ſententiis & mandatis Summi Pontificis ad futurum Concilium Generale. 3. Pyratæ, ſeu Latrunculi maritimi, eorùmque Fautores. 4. Rapientes bona naufragantium Chriſtianorum ubivis terrarum. 5. Imponentes nova pedagia, ſeu gabellas ſinè ſufficiente authoritate ſeu poteſtate, qualem ad hoc habent Imperator, Reges & Principes abſoluti in terris ſuis. 6. Falſificantes Litteras Apoſtolicas. 7. Deferentes arma, & alia uſui bellico idonea, ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, vel hæreticos, expreſsè & nominatim à Sede Apoſtolica declaratos. 8. Impedientes eos, qui victualia, aut alia neceſſaria Romam vehunt. 9. Afficientes injuriis eos, qui accedunt ad Sedem Apoſtolicam. 10. Vexantes Romipetas. 11. Offendentes Cardinales, & Eccleſiæ Prælatos. 12. Offendentes eos, qui ad Romanam Curiam accedunt pro negotiis, negotiorúmque geſtores. 13. Appellantes à gravamine, vel futura executione Litterarum Apoſtolicarum ad Laicam poteſtatem. 14.

Officiales, & alii, qui causas ecclesiasticas avocant à judiciis Ecclesiasticis. 15. Judices sæculares, qui personas Ecclesiasticas ad suum Tribunal trahunt. 16. Impedientes Prælatos, ne jurisdictione sua Ecclesiastica utantur. 17. Usurpantes jurisdictionem Sedis Apostolicæ, aliarúmque Ecclesiarum, seu fructus, reditus, & proventus earum, 18. Imponentes decimas, vel alia onera personis Ecclesiasticis. 19 Judices sæculares, qui in causis capitalibus seu criminalibus Clericorum sese interponunt. 20. Occupantes bona, & terras Ecclesiæ Romanæ, & supremam jurisdictionem in illis usurpantes &c. Hæ sunt Excommunicationes Bullæ cœnæ, quas diffusè explicat Filliucius *tr. 16. per tot.*

Ergóne, inquies, omnes etiam in nostra Patria obligant?

73. ℟. Minimè dubitare licet, quin Bulla Cœnæ sit etiam in hisce partibus nostris recepta, prout *Communiter* fatentur Doctores etiam, Germani, signanter Reiffenstuel, Laymann, Sporer, Illsung, Babenstuber, La Croix *L. 1. n. 637.* & rursùs *L. 6. p. 2. n. 16. 19.* & alii, licèt aliqui haud immeritò existiment, eam quo ad aliqua, præsertim quo ad excommunicationem in Legentes Libros hæreticos &c. vel eos retinentes &c. non esse cum tanto rigore receptam, prout jam *in part. 2. Theolog Decalog. Confer. 4. n. 120.* insinuavimus, & mox infrà *n. 91. ac 92. ampliùs dicemus.*

Quo

Quo ad excommunicationem verò in hæreticos, vel ratione hæreseos incurrendæ, eam receptam esse, probat experientia & praxis; nemo enim (quod scio) sinè speciali facultate vel ab Episcopo, vel à Summa Sede obtenta facilè præsumet ab hac absolvere; in Italia quóque, Hispania, Gallia receptam esse hanc Bullam Cœnæ, minimè dubitaverim. Et ità supponunt Vega *in Summa V. Excommunicatio C. 84. Resp. ad Casum 133.* Mastrius *Theolog. mor. disp. 13. n. 61.* Mathæuccius *in Cautela Confess. L. 1. c. 3. n. 1.*

Quæres quartò, quænam sint excommunicationes Summo Pontifici reservatæ extra Bullam Cœnæ, sive in corpore juris Communis, sive in Bullis Pontificiis?

℟. Breviter cum P. Babenstuber cit. *n. 48.* 74. esse sequentes. 1. Excommunicantur (excommunicatione Summo Pontifici reservata) Incendiarii. 2. Qui effringunt, ac insuper spoliant Ecclesiam. 3. Qui communicant in eodem crimine reservato cum excommunicatis â Papa. 4. Qui absoluti sunt ab excommunicatione reservata sub conditione, & illam non implent. 5. Clerici, qui excommunicatis a Papa, neque toleratis, Sacramenta administrant. 6. Violantes interdictum Papale. 7. Simoniaci reales: item commitentes Simoniam confidentialem. 8. Qui duellum ineunt, vel ad illud cooperantur v. g. suadendo &c. 9. Qui rapiunt bona Ecclesiastica. 10. Qui violant immunitatem Eccle-

Ecclesiasticam. 11. PercussoresClericorum, aut percussionem mandantes. 12. Dantes, vel accipientes aliquid ob ingressum Religionis. Hactenus Babenstuber. Nullus tamen dubito, quin præter has plures adhuc dentur: Sed quis omnibus enarrandis sufficiat? Certè sinè maxima confusione Legentium, præsertim Tyronum in Theologia morali (quibus post Deum laborem hunc meum qualemcunque consecro) fieri hoc nullatenus posset. Id unum tum Confessariis, tum Pœnitentibus etiam potest esse solatio, quòd quàm plures hujusmodi casus in hisce partibus nostris, vel nunquam omnino, vel certè non nisi rarissimè contingant, vel si contigerint, plerùmque cum ignorantia juris aut facti fiant, proptereáque Confessario parum facessent negotii.

Quæres quintò, quænam sint excommunicationes vi juris Communis nemini reservatæ?

75. ℟. Sunt sequentes. 1. Excommunicantur, qui occupant bona Ecclesiarum vacantium. 2. Qui compellunt personas Ecclesiasticas, aut bona Ecclesiarum submittunt Laicis. 3. Qui sepeliunt hæreticos, excommunicatos, interdictos. 4. Qui contrahunt in gradibus prohibitis, vel cum Monialibus, vel persona Sacra, aut religiosa. 5. Qui impediunt Visitatores Monialium, si admoniti non desistunt. 6. Qui imprimunt, imprimi mandant, vendunt Libros sinè approbatione

ne Superiorum. 7. Qui rapiunt Mulieres, eorúmque Raptoribus præbent auxilium. 8. Qui Mulieres cogunt ingredi Monasteria, vel impediunt earum ingressum, vel ne liberè contrahant Matrimonium. 9. Qui procurant abortum fœtus animati. 10. Ecclesiastici qui alienant bona ecclesiastica, vel ultrà triennium hypothecant. 11. Religiosi, immò & Sacerdotes sæculares, qui audiunt jus Civile, vel Medicinam. 12. Personæ publicæ, quæ statuta condunt contra Libertatem ecclesiasticam. 13. Eædem, si non adjuvant Episcopos in Clausura Monialium. 14. Doctores, & Professores cujuscunque Facultatis, qui non faciunt professionem Fidei in manibus Ordinarii. Ità rursus ad litteram P. Babenstuber *cit. n. 47.*

Quæres sextò. Quænam requirantur ad incurrendam Excommunicationem Bullæ Cœnæ in hæreticos latam?

℞. Ad incurrendam hanc excommunica- 76.
tionem in hæreticos quà tales latam requiruntur quatuor conditiones. 1. Ut quis sit hæreticus non solùm materialis sed formalis, id est, talis, qui errorem contra Fidem catholicam pertinaciter tenet, suum judicium præferendo judicio Ecclesiæ universalis satis cognito. 2. Ut talem errorem intellectûs, seu hæresin internam exteriùs manifestet, eam scilicet exprimendo signo aliquo exteriore, quamvis occultissimo, & nullo præsente; tametsi enim juxta probabilissimam opinionem

nem Doctorum Ecclesia posset absolutè loquendo præcipere aut prohibere, consequenter & punire censurâ latæ sententiæ actum merè internum, v.g. hæresin, prout benè docet Francisc. Schmier, Holzmann *p. 3. tr. 2. n. 109.* & alii, noluit tamen, vel certè non satis constat, voluisse prohibere sub pœna excommunicationis hæresin merè internam. 3. Requiritur, ut hæresis interna exteriùs manifestetur per actionem mortaliter peccaminosam. Ità Reiffenstuel *Theolog. moral. tr. 4. dist. 4. n. 27.* Hinc qui hæresin mente conceptam exteriùs manifestat solius Consilii causâ, vel eo fine, ut ab alio meliùs instruatur, non incurrit hanc excommunicationem; quia Ecclesia actum bonum, qualis est talis manifestatio, punire non vult, nec potest tam gravi pœna. 4. Necessum est, ut quis hæresin suam verbo, vel saltem opere manifestet, animô eam asserendi seu profitendi. Ratio est: Quia Ecclesia vult hæreticum punire propter externum peccatum, seu professionem hæreseos, utpote vel maximè perniciosam fidelibus. Ex quo Reiffenstuel *cit. n. 28.* rectè infert, non incurri hanc excommunicationem ab eo, qui in hæresin v. g. Lutheranam internè Lapsus die ab Ecclesia interdicto manducat carnes, sed ex mera voracitate, seu gula, absque eo, quòd per hoc intendat ullatenus manifestare suam hæresim; quia talis comestio est actio de se indifferens, licèt evadat peccaminosa

minosa ex eo, quòd fiat contra Legem Ecclesiasticam, ex motivo non fidei, sed temperantiæ, & carnis spiritui subjugandæ latam.

Dixi autem, ad hanc excommunicationem incurrendam *in hæreticos quà tales* latam, requiri quatuor conditiones &c. aliæ enim requiruntur ad incurrendam excommunicationem Bullæ Cœnæ *in Legentes Libros hæreticos* &c. de quibus egimus *part. 2. Theolog. Decalog. Confer. 4. n. 111.* De reliquis excommunicationibus in præfata Bulla Cœnæ latis tractare, nimis prolixum foret, nec huic opellæ commensuratum, & quia in nostra Germania nonnisi rarissimè occurrunt in praxi, hinc pro emergentia Casûs Lectorem remittimus ad alios fusiùs hanc materiam examinantes, singulariter verò ad Toletum *L. 1. c. 18. & sequentibus.* Palaum *tr. 29. disp. 3. per totam*, & alios plures ab his citatos. 77.

Quæres septimò, quænam requirantur ad incurrendam excommunicationem latam in percussores Clericorum *can. Si quis suadente diabolo &c. C. 17. q 4.* sequenti tenore: *Si quis suadente diabolo manus violentas in Clericum vel Monachum injecerit, anathematis vinculo subjaceat?*

℟. Ad hanc tria necessariò requiri. 1. Ut injiciat manus violentas. 2. Ut has injiciat in Clericum vel Monachum. 3. Ut hoc faciat suadente diabolo; pro horum intellect 78.

necess-

necessariò declarandum venit. 1. Quid intelligatur per violentam manuum injectionem? 2. Quinam nomine Clerici aut Monachi veniant? 3. Quandonam censeatur hoc fieri suadente diabolo? Hinc

79. ℞. ad primum: per violentam manuum injectionem intelligitur quæcunque actio corporalis injuriosa, & mortaliter peccaminosa, violenter illata personæ Clericali aut Monachali vel rebus ipsius corpori adhærentibus: unde hanc excommunicationem incurrit non solùm ille, qui Clericum aut Monachum occidit, aut graviter vulnerat, sive etiam manu, gladio vel baculo percutit, aut injuriosè (licèt absque alia corporali læsione) in vincula conjicit, aut in custodia publica, vel privata detinet &c. sed etiam ille, qui talem conspuit, pulvere, lutô vel aqua conspergit, vestem lacerat, aut aliquid ejus corpori adhærens v. g. Pileum &c. Per vim & injuriam eripit, pecuniam extorquet, equum cui insidet, frænô arrepto violenter detinet, qui eum persequitur injuriosè ità, ut in flumen vel foveam incidat, aut equo decidat &c. Esto enim aliquæ hujusmodi actiones vel ex se, vel respectu corporis videantur leves, non tamen sunt leves sed graves respectu honoris Clericalis, quippe qui per eas haud quaquam leviter offenditur in morali hominum existimatione, prout benè notat Mastrius *Theolog. mor. disp. 13. n. 63.*

Quo-

Quocirca insuper notandum, quòd licèt 80.
Can. Nuper. de sent. excommunicat. videantur comprehendi soli physicè offendentes Clericum aut Monachum &c. Vi aliorum tamen Canonum hæc eadem excommunicatio extendatur etiam ad mandantes, Consulentes, auxiliumvè ferentes ad percussionem Clerici, dummodò effectus sit secutus; quia, ùt dicitur *c. Quantæ. de sent. excommunicationis; Facientes & consentientes pari pœna plectendi sunt:* id ipsum clariùs habetur *Clem. Si quis suadent. de pœnis.* Insuper hæc eadem excommunicatio extenditur ad eos, qui ratam habent percussionem vel offensionem Clerici suo nomine factam. *c. Cùm quis. 23. de sent. excommun. in 6to.* conformiter *ad Regulam 10. Jur. 6.* ubi dicitur: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.* Ita communiter DD. signanter Reiffenstuel *tr. 13. dist. 2. n. 62.* Mastrius *cit. n. 62.*

℟. ad secundum quæsitum I. Nomine 81.
Clerici veniunt omnes, saltem prima tonsurâ initiati, nec Privilegio Canonis privati, modò deferant habitum, serviántque alicui Ecclesiæ, esto supponantur excommunicati, suspensi, interdicti aut degradati verbaliter tantùm. Mastrius *l. cit.* Busenbaum aput La Croix *n. 300.* II. Nomine Monachi intelligitur quivis Religiosus, etiam Laicus, seu (ùt alii loquuntur) conversus, Novitius utriusque sexûs, item Tertiarii S. Erancisci, S. Dominici, haud equidem illi, qui in domibus

propriis habitant, finè votis fubftantialibus, & ad inftar aliorum fæcularium (quibus propterea adnumerantur) incedunt, fed illi, qui geftant habitum, & vivunt in aliqua communitate. His probabiliter adnumerant Herincx *Difp. 6. n. 59.* & Reiffenftuel *cit. n. 63.* Canoniffas fæculares (vulgò die Stüfft-Fräulein) quamdiu præbendam retinent, & in habitu Ecclefiaftico, patenter à fæcularibus fœminis diftinctivo incedunt, ìdque decifum fuiffe à Rota afferit Baffæus *V. Excommunicatio VII. ʃ. un. n. 3.* Secus dicendum putant de Eremitis illis, qui fub nulla regula & obedientia vivunt, fed hinc inde vagantur, nullam prorfus habentes fpecialem ecclefiafticam obligationem. Videatur Rodriquez *tom. 3. Q.Q. Regul. q. 65. a. 5.* Laymann *L. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. n. 4.*

82. ℟. jam ad tertium. Violenta manuum injectio cenfetur tunc fieri *fuadente diabolo*, quando fit injuriosè finè jufta caufa: debétque fieri cum facrilegio in- & extrinfecè gravi. Ità poft Cajetanum, Molinam, & alios Pignatelli *tom. 1. confult. 107.* Sperellus *decif. 45.* La Croix *Lib. 7. n. 301.* Ratio hujus eft: quia graviffima pœna (qualis cenfetur excommunicatio major fecundùm dicta n. 62.) nemini debet infligi, nifi propter delictum grave: ergo qui violenter tractando Clericum non peccat graviter, huic pœnæ non fit obnoxius. Hinc. 1. qui ex mero joco, vel cafualiter Clericum percutit, vel

2. qui

2. qui hoc facit ad defendendum se, vel vitam suam, vel Uxoris, Parentum, Filiorum, vel res suas, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ &c. item 3. si Prælatus, Præceptor vel pater subditum in minoribus constitutum correctionis causâ (esto etiam non sinè iracundia) percutiat moderatè, non incurrit hanc excommunicationem. Et universim 4. quoties talis percussio ob levitatem vel imperfectionem actûs (utpute quia ex solo iuconsulto calore iracundiæ facta) non fuit mortaliter peccaminosa: non incurritur hæc excommunicatio, saltem pro foro conscientiæ, quidquid demum pro foro externo præsumatur; ubi procul dubio non semper crederur facta ex imperfectione actûs. Videatur Laymann *L. 1. tr. 5. p. 2. c. 5.* Filliuc. *tr. 15. c. 1.* Kazenberger *suppl. decalog. P. Sporer c. 3. sect. 2. §. 3. n. 112. & seqq.*

Quæres octavò, quidnam sit, vel importet excommunicatio minor? & ob quam causam incurratur?

83. ℟. ad primum. Excommunicatio minor est censura ecclesiastica, privans hominem perceptione Sacramentorum. Ità *Communis DD.* & constat *ex c. si quem. de sent. Excomm. & c. celebrat. de Cleric. excomm.* ubi de excommunicato excommunicatione minore dicitur, *quòd non videatur à collatione, sed participatione Sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus.*

84. ℟. jam ad tertiam partem hujus quæsiti. Excommunicatio minor hodie propter solam culpabilem communicationem cum excommunicato non tolerato, sive vivente sive mortuo incurritur, Ita rursus unanimiter DD. constat tum ex concilio Constantiensi, tum etiam ex *c. 15. & c. 29. de sent. excomm.* Sufficit tamen ad hanc incurrendam communicatio vel culpa venialis, prout jam suprà fuit notatum. Cæterùm quænam sint causæ, licitè, & absque omni peccato communicandi cum excommunicato, diximus paulò superiùs *n. 52.* Posset equidem hæc excommunicatio, seu privatio participationis passivæ Sacramentorum etiam ob alias causas ferri ab homine v. g. Superiore spirituali, verùm hodie talem modum non ampliùs vigere, testatur Laymann *uci suprà C. 3. n. 5. fine.*

Quæres jam nonò, quinam sint effectus hujus excommunicationis minoris?

85. ℟. Effectus proprius & directus excommunicationis minoris est unicus tantùm, scilicèt privatio passiva Sacramentorum, prout habetur *cap. si celebrat. de Cleric. excomm. ministr.* & *cap. penult. de sent. excommunicat.* Quô fit, ut taliter excommunicàtus teneatur sub gravi culpa à cujuslibet Sacramenti perceptione abstinere, quamdiu non fuerit ab hac excommunicatione absolutus: & ratio est: quia cujuslibet Sacramenti receptio censetur res gravis, seu magni momenti: ergo con-

tra-

traveniens huic legi ac prohibitioni Ecclesiæ graviter delinquit.

Dixi: *Effectum proprium & directum esse* 86.
unicum; nam præter hunc excommunicatio etiam minor indirectè infert alterum, in eo consistentem, quòd taliter excommunicatus non debeat eligi ad beneficia. Ità *communis DD.* Et ratio est: quia omne beneficium ecclesiasticum ex sua institutione ordinatur ad officium spirituale, propter quod & datur, ideóque ad suscipiendos Sacros Ordines, vel ad offerendum SS. Missæ Sacrificium: ergo cùm excommunicatio etiam minor impediat ab Ordinibus suscipiendis, vel SS. Missæ Sacrificio celebrando, eo ipsô saltem indirectè impedit à beneficio. Et licét Capitulum illut si *celebrat* solùm loquatur de electione ad beneficia ecclesiastica, propter identiatem tamen rationis id ipsum debet intelligi de præsentatione & collatione beneficii, quæ, tametsi non ipso jure sint nullæ seu irritæ, sunt tamen irritandæ, & tam eligentes scienter talem excommunicatum, aut præsentantes, vel conferentes eidem beneficium, quàm etiam ipse excommunicatus illud recipiens peccant mortaliter, utpotè in re gravi transgredientes præceptum Ecclesiæ. Ità cum Suarezio, Soto, Sayro & aliis pluribus Palao *tr. 29. pu. 21. n. 15.*

Alii porró existimant, excommunicatum 87.
excommunicatione minore peccare saltem venialiter, si citra necessitatem Sacramenta

administret; eò quòd indecens videatur, talem, cui Sacramentorum administratio prohibita est, subire ministerium sacrum, proptereáque S. Pontifex *cap. si. celebrat.* declarat, talem peccare &c. Hujus opinionis sunt Palao, Suarez, Medina, & alii plures. Verùm mihi videtur probabilior opinio Filliuc. *tr. 13. n. 23. & 24.* Bonacinæ *disp. 2. q. 3. n. 4.* Illsung *tr. 7. disp. 1. n. 20.* & Babenstuber *tr. 4. disp. 2. 4. 1. n. 10.* existimantium, talem ne venialiter quidem peccare: negatur enim suppositum, quòd taliter excommunicatus excommunicatione minore administrando Sacramentum committat aliquam indecentiam, modò ad id præstandum aliunde sit benè dispositus. Certè, si quam committeret indecentiam, illa non venialiter tantúm, sed mortaliter mala esset; quia administratio Sacramenti est materia gravis legis, sicut receptio: ergo si administratio supponatur tali prohibita, administrando peccaret non minùs quàm recipiendo. Nec obstat Capitulum illud; quippe quod congruè intelligi potest de tali administratione, quam debet præcedere susceptio alicujus Sacramenti, uti est v. g. administratio Sacrorum Ordinum; talis enim committit indecentiam, & quidem permagnam, in quantùm suscipit Sacramentum in statu excommunicationis.

Quæres tandem decimò. An quis possit sæpiùs excommunicari, seu sæpiùs in eandem, vel

vel plures, ac diversas excommunicationes incidere?

℞. Affirmativè. Ità *ex communi DD.* 88. Reiffenstuel *Theolog. moral. tr.* 13. *dist.* 2. *n.* 72. Id quod desumitur *arg. c. Cùm pro causa. de sent. excomm.* Et ratio est: quia potest quis sæpiùs committere eandem culpam, ob quam excommunicatio statuta est v. g. communicando cum aliquo excommunicato &c. vel percutiendo Clericum suadente diabolo &c. ergo potest etiam sæpiùs incidere in eandem pœnam excommunicationis.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Excommunicatione tum ob hæresin, tum etiam ob percussionem Clerici incurrenda.

CASUS PRIMUS.

Titius novellarum amator eximius, & nomine potiùs quàm re Catholicus, consuevit legere quemdam Libellum ab hæreticis compositum, Scommatibus ac dicteriis contra S. Pontificem & Ecclesiam Romanam imò & hæresibus refertum; idque (ùt ipse fatetur) non tam animô addiscendi hæreses, vel assentiendi iisdem, sed potiùs impugnandi alios catholicos, tum studiosos tum etiam Clericos &c. id, quod sæpiùs practicare consuevit, vel maximopere sibimet complacens, si quandoque invenit tales, qui non

scivêre dissolvere fundamenta, aut dicteria hæreticorum: hoc dum alteri cuidam amico nuper revelavit, cœpit is dubitare, an Titius non peccaverit propterea, vel incurrerit excommunicationem Bullæ Cœnæ. Quid judicii de hoc formabit Confessarius?

89. ℞. ad hunc Casum primò, Titium non incurrisse excommunicationem in Bulla Cœnæ latam *contra hæreticos.* Ratio est: quia, ùt casus fert, talem librum non legit animô addiscendi hæreses, vel iisdem assentiendi: qui autem hæresi aut propositioni hæreticæ assensum nunquam præbuit, hæreticus dici non valet, secundùm dicta *n. 76.* ergo Titius non incurrit excommunicationem latam in hæreticos; secus dicendum foret, si revera hujusmodi erroribus Fidei orthodoxæ contrariis assensum præbuisset, eundémque exteriùs manifestâsset seriò ità scilicet, ut revera fuerit visus ex propria mente loqui: tunc enim excommunicationis pœnam in hæreticos vi Bullæ Cœnæ latam indubitanter incurrisset, prout relinquitur ex dictis suprà 76. de quo etiam videri possunt dicta *part. 2. Theolog. decalog. Confer. 5. n. 138. & seqq.*

Dixi, Titium non incurrisse excommunicationem latam *in hæreticos;* majus quippe dubium moveri posset, an saltem non inciderit excommunicationem latam in legentes Libros hæreticos &c. & an non peccaverit graviter legendo illum Libellum infamem? Ad hanc igitur quæstionem.

℞. jam

℟. jam ſecundò. Titium probabiliùs graviter peccâſſe legendo hujusmodi Libellum 90.
infamem (qualis haud immeritò dici meretur Liber cui titulus: *Regnum mortuorum* ſeu das Reich der Todten: & alii plures) Ratio eſt: quia homo nomine potiùs, quàm re Catholicus (qualis ſupponitur Titius noſter) hujusmodi infames Libros nunquam poteſt legere ſinè periculo approbandi, vel aſſentiendi hæreſibus, aut dicteriis contra Catholicam ſeu Orthodoxam fidem: nec ſinè periculo alios ſcandalizandi per hujusmodi diſcurſus contra fidem veram inde formandos, prout experientia multiplex probat: at, qui tali periculo ſponte ſeſe exponit, graviter peccat: ergo &c. Unde etiam in Indice Librorum prohibitorum edito auctoritate Alexandri VII. Bulla ſpeculatores. 15. non ſolùm Libri hæreticorum, hæreſin continentes, aut de Religione ex profeſſo tractantes fuêre ſub excommunicatione latæ ſententiæ prohibiti; ſed inſuper in ſecunda ac tertia Claſſe ejusdem Indicis ſub gravi peccato fuerunt prohibiti alii plurimi Libri, qui nullam quidem hæreſin, aut falſum dogma, ſed doctrinam non ſanam, bonis moribus repugnantem, aut ſuſpectam continent, & qui hujusmodi Libros legiſſe, aut habuiſſe deprehenſi fuiſſent, præter peccati mortalis reatum, quo afficiuntur, jubentur judiciô Epiſcoporum ſeverè puniri. De quo videri poteſt Reiffenſtuel *L. 5. Decret. tit. 7. n. 100. & ſeq.*

91. ℟. jam tertiò ad hanc quæstionem. Titius probabiliùs ratione hujus lecturæ incidit in excommunicationem vi Bullæ Cœnæ latam *in Legentes Libros hæreticos.* Ratio est: quia ad hanc incurrendam sufficit, Librum fuisse ab hæretico compositum, & insuper hæresin continere, aut de Religione tractare &c. atqui Libellus â Titio lectus, ponitur ab auctore hæretico sive uno, sive pluribus compositus, simúlque nedum dicteriis, & scommatibus contra Sanctam Ecclesiam Romano-Catholicam, sed etiam hæresibus refertus: ergo Titius hunc legendo incidit in excommunicationem. Nec refert, quòd Titius id non fecerit animô perverso, scilicet addiscendi hæresin, vel animô eidem assentiendi &c. quia homo iste saltem sese exposuit periculo perversionis. Quin etiamsi supponeretur ex parte Titii nullum subesse periculum, quia tamen periculum commune semper manet, & Leges in communi periculo fundatæ (qualis est hæc) non cessant obligare ex eo, quòd in casu particulari cessat tale periculum, prout ex professo diximus *tr. 1. prælim. Confer. 11. n. 307.* hinc dicendum, quòd Titius graviter peccaverit, idque toties, quoties interruptis moraliter vicibus materiam notabilem legit. Videatur Kresslinger *addit post. n. 39. ad tr. 4. dist. 4. Theologia mor. R. P. Reiffenstuel.*

Dices contra hanc resolutionem: in nostra Germania (præsertim ubi Catholici mixti

vivunt

vivunt hæreticis) hujusmodi Libri etiam controverſiſtici paſſim ſolent & legi per modum novellarnm, & retineri, etiam ab hominibus timoratis, Epiſcopis ſcientibus, & non prohibentibus: ergo Titius non peccat legendo, conſequenter nec incurrit excommunicationem.

Et certè Laymann, Tannerus, Pichler, aliique probatiſſimi Doctores Germani fatentur, Bullam Cœnæ quantum ad lectionem ſimilium Librorum in noſtra Germania non eſſe cum tanto rigore receptam.

℟. *Negando aatecedens :* nam de illa praxi 92.
timoratorum in noſtrâ etiam Patria non ſatis conſtat: Et licèt hic Auguſtæ, ubi in medio Lutheranorum vivimus, fortaſſis reperire ſit quoſdam licentioſiores, qui præſumunt Libros etiam controverſiſticos legere à Lutheranis compoſitos, paucos tamen è timoratis reperies, qui hoc ſinè ſcrupulo vel remorſu conſcientiæ faciant. Accedit, quòd hujusmodi Libri, v.g. Regnum mortuorum, vel uti vocant, *collectio Relationum innocentium* revera ſint periculoſi ac pernicioſi, tametſi enim authores eorum videantur nil aliud intendere, quàm relationes hiſtoricas &c. reipſâ tamen ſpargunt ſuas hæreſes, ſatagunt vindicare & defendere ſectas ſuas, proſcindunt dicteriis ac ſommatibus Eccleſiam Catholicam, & hujus contemptum omnibus ingerere conantur pro viribus: quis ergo ſibi tam facilè perſuadeat, Eccleſiam,

ſiam,

ſiam, vel Epiſcopos velle talem lectionem permittere ſuis ſubditis? ſunt revera, & manent Libri hæretici: tractant pluribus in Locis ex profeſſo de Religione, ſeu controverſiis Religionum, &, ùt Caſus fert, ſunt referti hæreſibus: ergo manent vi Bullæ Cœnæ prohibiti ſub pœna excommunicationis. Illudequidem verum eſt, in noſtris hiſce partibus Bullæ Cœnæ fuiſſe non nihil derogatum quantum ad Lecturam illorum Librorum hæreticorum, qui ex profeſſo ſolùm tractant v. g. de jure, Medicina, hiſtoria &c. & ſolùm incidenter, ac per accidens quaſi unam vel alteram hæreſin continent vel inſinuant, prout benè advertit La Croix *L. 7. n. 332.* aliter tamen loquendum arbitror de illis hæreticis, quorum intentum eſt, Catholicam Religionem denigrare, proſtituere, & venenum Sectæ ſuæ omnium cordibus latenter quodamodo infundere? de quo videri poſſunt dicta *part. 2. Confer. 4. n. 120.* noſter P. Cherubinus Mayr *in Trismegiſto de fide, ſpe &c. diſt. 2. n. 195.* Felix Poteſtas *in Exam. Confeſſar. tom. 2. part. 2. n. 357.* Kreſslinger *in addit. poſt. n. 40. tr. 4. diſt. 4. Theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronins Clericus Religioſus horti cujusdam cultor & cuſtos, cùm alium quemdam Clericum deprehendiſſet in horto ſuo radices ſeu rapha-

raphanos rapientem, subitanea irâ percitus eundem apprehendit, voluítque præcipitare in puteum vel aquam; ast verò alter ille, ubi animadvertit, rem seriò agi, restitit pro viribus, tandémque prævalens, Sempronium in eundem puteum vel aquam projecit, & abiit. Quæritur jam, an, vel quisnam ex his duobus incurrerit excommunicationem Canonis. Si quis suadente?

℟. ad hunc Casum primò cum distinctione. Vel enim subitanea illa ira fuit tam vehemens, ut rationem omnino prævenerit, nec reliquerit sufficientem deliberationem ad peccandum mortaliter, vel non fuit tam vehemens? si primum, dicendum, quòd Sempronius non inciderit excommunicationem; quia secundùm dicta superiùs *n. 8.* & *communissimam Doctorum*, pœna excommunicationis majoris utpete gravissima, supponit peccatum mortale. Si verò secundum, dicendum foret, eum incurrisse hanc censuram Canonis. Ratio est: quia violentas manus injecit in Clericum, & quidem cum magna injuria erga statum Clericalem, idque sinè sufficiente, vel satìs ponderosa causa: at, qui hoc deliberatè satìs facit, incurrit excommunicationem Canonis: & quia iste est Casus Papalis, hinc non posset absolvi à quolibet, quantumvis potestate in casus in ordine reservatos prædito Confessario, sed necessum erit, ut talis facultas â superiore specialiter obtineatur, prout ex professo di- 93.

ximus

ximus *part.* 2. *Theolog. Sacram- Confer.* 11. *n.* 381. Videatur La Croix *L.* 7. *n.* 321.

94. ℟. ad eundem Casum secundò. Si ille alter Clericus non potuit se aliter â suo invasore injurioso, vel ab illa confusibili, & statu Clericali prorsus indigna projectione in puteum expetire, absque peccato, aut nota Censuræ potuit eundem projicere in eundem puteum. Ratio est: quia omnia jura permittunt vim vi, quantum opus est, repellere, uti habetur *si verò* 3. *de sent. excomm.* ergo si hic non potuerit aliter evadere, nisi projiciendo eundem Clericum aggressorem in puteum, culpæ aut excommunicationis reus argui nequit, Vid. Laymann *L.* 1. *tr.* 5. *p.* 2. *C.* 5. *n.* 8.

Dices tamen contra: juxta resolutionem *n.* 82. datam, non incurrit hanc Censuram, qui ob sui, vel etiam rerum suarum defensionem injicit violentas manus in Clericum, & ob hanc causam admittimus, quòd contra Sempronium Clericus sinè nota censuræ potuerit sese defendere: ergo similiter debemus admittere, quòd licuerit Sempronio ad defendendos suos Raphanos Clericorum Raptorem projicere in puteum.

95. ℟. Cùm distinctione jamjam insinuata, non incurrit &c. si quis se vel res suas defendat tutelâ inculpatâ, id est, moderata & rationabili, *concedo.* Si id faciat tutelâ excessiva seu culpabili, *nego.* Sempronius enim potuisset ac debuisset Clericum illum aliâ via mode-

modestiore repellere, vel, si noluisset cedere, deferre ad suum Superiorem, non autem illico violenter, & ignominosè eundem aggredi, non sinè permagna irreverentia erga statum Clericalem. Hinc notanter diximus, fas esse vim vi repellere, *quantum opus est*, non autem quantum libet: proptereáque La Croix *l. 7. n. 317.* rectè dicit, ad evadendam hanc censuram necessum esse, ut talis defensio statim fiat post aggressionem; si quis enim Clericum repercuteret, posteaquam is jam cessavit vim inferre, jam incurreret hanc censuram, quia non ampliùs dici posset repulisse vim vi: debétquo semper servari moderamen inculpatæ tutelæ, ut non plus fiat, quàm sit necesse ad vim repellendam Vid. Palao *tr. 29. pu. 22. §. 3. n. 5. & 14.*

CASUS TERTIUS.

Cajus Religiosus in itinere constitutus inopinatò offendit quemdam sui Ordinis Apostatam vestibus sæcularibus indutum: ad parcendum proin honori Ordinis, & ad lucrandam animam, procuravit, ut ille Apostata ab aliquo tertio bono amico invitaretur. Tum verò sub medium convivii Cajus assumpto uno alteróve socio laico irrupit, eundémquem ab iisdem laicis frustra reclamantem & privilegium Canonis prætendentem vinculis constringi fecit. An justè & sinè nota excommunicationis?

℟. Om-

96. ℟. Omnino justè & sinè nota excommunicationis; tum quia talis manuum injectio non fuit facta *suadente diabolo*, sed potiùs suadente DEO, & charitate proximi; tum etiam quia est conformis Legibus ac Privilegiis Ordinum Religiosorum; nam in primis Innocent. IV. Bulla *Provisionis nostro* (7tima apud Rodriquez in Bullario) ità loquitur Ordinis nostri Prælatis: *Ut Apostatas & insolentes vestri Ordinis, nisi vestris salutaribus monitis acquiescant, excommunicare, ligare, capere & carceri mancipare (si videbitur expedire) possitis, auctoritate præsentium vobis concedimus facultatem.* Eandem facultatem excommunicandi, capiendi & incarcerandi Apostatas Sixtus IV. Bullâ *Noverint Universi* (33. apud Rodriquez) concessit Prædicatoribus. Idem concessit Eremitis S. Augustini. Idipsum concessit Alexander IV. Patribus Carmelitis teste nostro P. Kerchove *in stat. gen. c. 6. §. 6. n. 1.* Idipsum conceditur laicis, ut ad mandatum Prælati ecclesiastici possint Clericos vel Monachos facinorosos capere. *cap. ut famæ. de sent. Excomm. & c. si Clericos. eod. in 6to.* Nec obstat, quòd Religiosus ille, utpote itinere constitutus, videatur hanc capturam attentâsse privata auctoritate; nam in casu necessitatis (uti erat iste) cuilibet fratri hæc facultas capiendi Apostatas, adhibito etiam, ubi opus fuerit, brachio sæculari, concessa est vi constitutionum Apostolicarum, prout expresè loquuntur nostra

staut

ſtatuta generalia *c. 6. ʃʃ. 20. n. 6.* ergo revera non auctoritate privata, ſed publica, ſcilicet SS. Pontificum, & totius Concilii generalis hoc fecit, & prudenter omnino, dum pro evitando ſtrepitu adhibuit cautelam, ut apud bonum amicum in domo privata caperetur; quia hoc modo excluſit ſcandalum pro poſſibili, id, quòd ſemper circa tales quàm ſollicitiſſimè præcavendum, ne poſterior confuſio in captura fiat major, quàm prior per ipſam apoſtaſiam ab ordine perpeſſa, prout ſapienter monet Krkhove *loc. cit. n. 13.*

Dices tamen contra hanc reſolutionem: capere hujusmodi hominem videtur actus jurisdictionis contentioſæ: ſed talem actum non licet exercere in territorio alieno ſinè conſenſu aut præſcitu Domini territorialis: ergo Religioſus ille, ſive Sacerdos fuerit, ſive converſus &c. malè fecit capiendo apoſtatam.

℞. Explicando & *diſtinguendo minorem.* 97. Talem non licet exercere, per ſe loquendo, & niſi id jura concedant, *con.* ſi jura id concedant, prout ſit in noſtro propoſito, *neg. minor. cum conſeq.* Hanc enim poteſtatem nedum jure eccleſiaſtico, ſed & civili Prælatis Regularibus competere, multis demonſtrant Navarr. *in cap. Nullam 18. q. 2. Comment. 3. de Regularibus n. 3.* eùmque ſecutus Miranda noſter *in Manual. Prælat. Regul. tom. 1. q. 51. art. 3.* Nam 1. quicunque rem aliquam poſſidet, ſi ab eo auferatur, poteſt

illam propria auctoritate recuperare, utpote habens jus insistendi eidem, prout tradit Bartholus *in L. si quis. 17. §. differentia ff. de aquir. possess.* 2. Juxta communem Doctorum dominus possidens servum, fugientem potest capere, ubicunque illum invenerit. *L. 5. §. per servum, qui in fuga ff. de acquir. possess.* Rursus juxta *l. 1. C. ubi causæ status.* qui habet ancillam, & invenit eam fugientem extra provinciam & proprium territorium, potest illam propria auctoritate capere: Multæ præterea leges (inquit Navarrus) sunt, quæ dicunt idipsum de marito: quidni ergo hoc ipsum concedatur Prælato Regulari, vel hujus subdito mandatario respectu fugientis Apostatæ? Et certè parum negotii hæc res facesset Prælatis in territorio Principis vel Domini Catholici, multum verò per omnem modum in locis Domino acatholico subjectis, ubi propterea quàm cautissimè procedendum erit, ad evitandas majores confusiones, aut prostitutiones Sacræ Religionis. Videatur Palao *tom. 3. tr. 16. pu. 16. n. 14.*

Sed quid (inquies) si talis Clericus vel Religiosus in loco carceris insolentem sese monstret v. g. clamando tam altè, ut ab aliis fortè prætereuntibus sæcularibus, non sinè prostitutione Ordinis vel Conventûs, audiatur, vel si de uno alteróve gravi crimine violenter suspectus, nolit illud fateri, licebítne talem graviter percutere v. g. virgis &c.

etiam

etiam usque ad ſanguinis effuſionem, idque ſinè periculo excommunicationis à Prælato (cujus auctoritate fit) incurrendæ?

℞. Licet quidem talem percutere, vel etiam torquere, ſed moderatè juxta proportionem 98.
delicti, & quidem pœnâ mitiore, quàm delicti gravitas de ſe mereretur, non autem immoderatè. Ratio eſt: quia illud prius jura concedunt, non item hoc poſterius. Hinc Prælati incurrunt excommunicationem (inquit La Croix *l. 7. n. 318.*) ſi Religioſos ſubditos cum exceſſu verberent, item, ſi delinquant in modo, v. g. projiciant librum ad caput, pede trudant &c. hæ enim pœnæ non ſunt conceſſæ à jure, uti benè oſtendit Dript *in cautione judiciali ſect. 2. art. 14. pag. 285.* Ità La Croix *l. cit.* Sed de his pluribus inferiùs *Confer. 20. à n. 681.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, etiam 99.
in noſtra Germania libros hæreticos hæreſin continentes, vel de Religione ex profeſſo (eſto non niſi in uno vel altero articulo &c.) tractantes, à nemine ſinè ſpeciali licentia retineri, aut legi poſſe, quin excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrat. Ratio eſt: quia Bulla Cœnæ prohibet abſolutè omnem lectionem & retentionem hujusmodi

modi librorum in quocunque Officio conſtitutis, ex quavis cauſa, vel quocunque ingenio vel colore, absque Sedis Apoſtolicæ licentia vel auctoritate.

Et licèt ſecundùm dicta *part. 2. Theolog. decalog. Confer. 4. n. 112.* dari poſſit ſubinde locus Epikeiæ in tantum, ut vir prudens ac diſcretus v. g. ad convincendum hæreticum, aut retundendum eorum inſultum, vel informandos alios &c. tutâ conſcientia poſſit inquirere aliquam citationem, vel textum in libro hæretico v. g. colloquiis menſalibus Lutheri &c. nemo tamen facilè fatebitur, ob hanc cauſam univerſaliter legi aut retineri poſſe hujusmodi libros, etiam à Curatis. Caſu quo tamen neceſſitas frequentioris converſationis talem retentionem vel lectionem ſuaderet, aut exigeret, opus erit, ut talis petat facultatem à ſumma Sede, prout benè notat noſter P. Cherubin Mayr *in Trismeg. cit. n. 196.*

100. Colliges 2dò, neque lectionem Bibliorum Germanicorum ab animarum paſtoribus indifferentur omnibus fidelibus pro libitu eſſe permittendam. Ratio eſt: tum quia multa Biblia ſive hominum ignorantiâ aut incuria, ſive dein perverſitate ac perfidia fuêre depravata, præſertim in noſtra vernacula ſeu germanica lingua.

Et licèt Biblia vulgata & vernacula Eckii vel Dietenbergii ſinè offenſa legi poſſent; quia tamen homines plebei inter genuina &

corru-

corrupta vel depravata tam facilè diſcernere non poſſunt, & experientiâ compertum habetur, ab hæreticis ad homines dementandos, aut decipiendos fideles Bibliis depravatis ac corruptis ſubin præfixa fuiſſe nomina Interpretum vel etiam Typographorum Catholicorum; hinc jure meritò in Regula IV. Indicis cavetur, ne ſinè judicio Epiſcopi aut Inquiſitoris cum conſilio Parochi vel Confeſſarii etiam lectio Bibliorum à Catholicis auctoribus verſorum in lingua vulgari ab aliquo attentetur. Ex quibus prudens Confeſſarius facilè advertet, hanc lectionem tam facilè non eſſe permittendam, ſed cum multa perſpectione ponderandas eſſe qualitates ac circumſtantias perſonarum tum lectoris, tum etiam interpretis.

Colliges 3tiò præſertim ex dictis *n. 92.* fidelibus ſub pœna excommunicationis prohibitum quidem eſſe, ne legant libros controverſiſticos hæreticorum, id eſt, ab hæreticis compoſitorum, at, non eo ipſo eisdem vetitum eſſe, legere libros controverſiſticos à Catholicis compoſitos, quibus hæretici refutantur, quales ſunt libri A. R. P. Pichler, Weislinger, Kazenberger, Pfiffer (ut ſilentiò prætereàm Bellarmini, Gretſcheri, & aliorum de Eccleſia optimè meritorum opera nunquam ſatis laudanda) Nec dubium, quin id laudabiliſſimè fiat à fidelibus, quibus incumbit ſæpiùs agere cum acatholicis, eorùmque dicteria vel ſcommata erga Eccle- 101.

 ſiam

ſiam catholicam audire: aliis tamen indoctis, à converſatione vel notitia hæreticorum remotis, id minimè conſulendum eſſet; quia tales ex hujusmodi lectione facilè plus nocumenti ſpiritualis, quàm fructûs haurire poſſent, non propter errorem ſcribentis, ſed propter incapacitatem legentis, inquit ſapienter noſter P. Cherubinus Mayr *loc. cit. n. 199.*

102. Colliges 4tò, excommunicationem Canonis *ſi quis ſuadente &c.* nedum à viris, ſed etiam à fœminis poſſe incurri, ſi quæ actionem externam graviter injurioſam & injuſtam exerceat in Clericum v. g. percutiendo, luto eundem conſpurcando &c. (ſecus putarem, ſi verbis duntaxat injurioſis eundem impetat; quia per hoc dici non poteſt injeciſſe manus violentas &c. prout benè advertit Maſtrius *Theolog. mor. diſp. 13. art. 4. n. 62. fin.* Kazenberger *ſupplem. decalog. P. Sporer c. 3. n. 114.*) Ratio eſt: quia textus utitur verbo: *ſi quis:* at, hoc eſt univerſale omnes comprehendens, ùt conſtat *ex l. qui filiabus ʃ. 1 ff. de legatis I.* ergo &c. Porro hunc Canonem nedum ad phyſicè percutientes, ſed etiam ad mandantes, conſulentes, percuſſionem in gratiam ſui poſtea ratihabentes, ſeu approbantes, extendendum eſſe, jam ſuprà *n. 80.* annotavimus *ex communi Doctorum:* idipſum DD. tenent de non impedientibus hujusmodi violentam manuum injectionem, ſaltem quando ex officio tene-

tenebantur impedire, uti videre est apud Palao *tr. 29. d. 3. pu. 22. n. 13.* Bonacin. *tr. 1. disp. 2. de censur. qu. 4. pu. 1. ʃ. 2. n. 8.* Molinam, Laymannum & alios. Quin etiamsi Clericus in sui percussionem violentam consentiret, nihilominus excommunicatio non evitaretur; quia cùm talis actio redundet in injuriam totius statùs Clericalis, in cujus favorem Canon hic, seu privilegium immunitatis concessum fuit; hinc Clericus privatus nequit efficaciter consentire, seu juri huic cedere, prout benè notat Babenstuber, Kazenberger, & alii *communiter.*

Sed quid, si mandans aut consulens hujusmodi violentam manuum injectionem postea revocet suum mandatum aut consilium, & nihilominus mandatarius exequatur eam, posthabita revocatione?

℟. Qui mandatum vel consilium in ordine ad violentam mauum injectionem datum seriò efficaciter revocavit, & quidem priùs, quàm executioni data fuêre, probabilissimè non incurrit hanc excommunicationem. Ità cum Coninch, Laymanno & aliis Castropalao *cit pu 22. ʃ. 2. n. 9.* Ratio est: quia in tali casu dici non debet, delictum fuisse secutum vi mandati aut consilii, sed ex sola malitia exequentis. 103.

Secus dicendum arbitror, casu quo talis revocatio vel omnino non fuisset facta, vel certè non pervenisset ad aures mandatarii ante executionem. Ratio desumiter ab op- 104.

 posito:

posito : quia in hoc casu mandatum aut consilium adhuc verè est causa executionis, statui Clericali injuriosæ.

Nec refert, quòd fortè ille, qui mandatum dedit, ante executionem efficaciter doluerit, proptereáque nec ampliùs dici valeat contumax aut rebellis Ecclesiæ; non inquam refert; quia ad incurrendam hanc censuram sufficit, quòd quis fuerit rebellis Ecclesiæ ac contumax tunc, quando mandatum dedit, & vi hujus percussio violenta fuerit effectivè secuta, nec est necessum, ut quis sit rebellis tunc, quando percussio aut violentia actu infertur personæ Clericali; secus enim dicendum foret, nec illum incurrere hanc censuram, qui Clericum occideret lethaliter vulnerando, aut venenum eidem propinando, ante mortem tamen effectivè secutam doleret de suo delicto; quod tamen certò falsum videtur, prout rectè arguunt Laymann *cit. c. 5. n. 7.* Lessius *lib. 2. c. 13. dub. 3. n. 17.* Palao *l. cit. n. 7.* Bonacina, Molina, & alii.

105. Colliges 5tò ex dictis *n. 93.* percussorem Clerici ab hac censura excusari posse ob imperfectionem actûs, ut si quis subitanea irâ percitus alterum percutiat, præsertim non adeò graviter; qua de causa sæpiùs putem excusari posse Religiosos, si unus alium ex subita ira vel passione iracundiæ percutiat &c. idipsum à fortiori dicendum est, si id contingat causâ joci aut ludi tantùm; nam esto alias talis percussio gravis esset, modus ta-

men,

men, quo contingit, gravitatem minuit, ne culpam mortalem attingat, nevè censuram contrahat percutiens. *Argum. c. 1. de sent. excomm.* Molina *tr. 3. disp. 51. n. 7. & 8.* Bonacin *disp. 2. de censur. in partic. q. 3. pu. 6. sect. 2. n. 3.* Laymann *cit. c. 5. n. 8.*

Colliges 6tò, ab hac censura pariter ex- 106.
cusandum, qui percutit Clericum, probabiliter ignorans, esse talem. Ratio est: quia hæc excommunicatio non propter quamcunque percussionem etiam injustam, sed propter percussionem sacrilegam, statui Clericali injuriosam fuit lata: atqui stante ignorantia probabili status Clericalis, cessat injuria, prout manifestè colligitur *ex cap. si verò 4. de sent. excomm.* ubi excusatur ab excommunicatione percussor Clerici comam nutrientis: ergo &c. Hinc rectè infert La Croix *l. 7. n. 313.* non fieri obnoxium huic censuræ, qui percutit in bachanalibus Clericum cum larva currentem; quia imprudenter crederet esse Clericum: idipsum dicendum de percutiente Clericum in tenebris, vel tempore nocturno incedentem sinè habitu clericali &c. secùs dicendum foret, si quis certò sciens esse Clericum, solùm simularet se id nescire; quia talis scienter inferret gravem violentiam & injuriam statui Clericali.

Colliges 7timò, ab hac excommunicatio- 107.
ne immunem esse, qui putans se percutere Clericum, & fortassis id etiam intendens,

reipſa percuſſit laicum. Ratio eſt: quia de-tali dici nequit, quòd violentas manus injecerit in Clericum, ſed ſolùm quòd voluerit aut intenderit: Eccleſia autem non vult punire ſolum affectum, ſed externam ſacrilegam manuum injectionem, uti notavit Molina, Suarez & alii.

Sed quid, ais, de illo tenendum, qui putavit ſe percutere Joannem Clericum, reipſa autem percuſſit Paulum Clericum?

108. ℟. cum Palao *cit. n. 4.* talem incurrere vinculum excommunicationis. Ratio eſt: quia hæc non imponitur ob percuſſionem hujus vel illius, ſed ob Clerici voluntariam percuſſionem: atque talis ſupponitur voluntariè percuſſiſſe Clericum, quandoquidem percuſſus habitum & tonſuram Clericalem geſtâſſe ſupponitur: ergo &c. ſimiliter excommunicationis hujus reum exiſtimat La Croix *l. 7. n. 314.* illum, qui intendit actu percutere hunc hominem, ſive laicus ſit, ſive Clericus, & à parte rei Clericum percuſſit: quia etiam in tali caſu verum eſt dicere, quòd voluntariè percuſſerit Cluricum.

109. Colliges tandem 8tavò, gravis noxæ, & excommunicationis hujus reum arguendum fore illum Prælatum vel Superiorem Religioſum, qui ſubditum ſuum delinquentem juberet verberari usque ad ſanguinis effuſionem, os & nares contundi, usque ad copioſum ſanguinis profluvium. Ratio intelligitur ex dictis *n. 98.* quia talis modus corri-

gendi

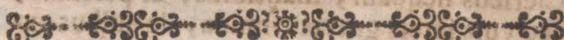
gendi est omnino excessivus, & maximopere dedecens statum Clericalem, ideóque juribus contrarius. Secus dicendum foret, si talis Religiosus esset omnino amens aut phreneticus, alios quoque invadens, & periculosè percutiens, ità, ùt aliter non possit compesci, quamvis etiam talis commiseratione potiùs, quàm excessivo rigore dignus sit.

Dices fortassis, sed talis Religiosus aut Clericus nequam, malitiosus, & pertinax, nec vult fateri gravia crimina, de quibus exstat semiplena probatio, nisi graviùs in eundem animadvertatur.

℟. cum P. Kerckhove *in methodo corrigen* 110.
di Regular. c. 4. §. 5. n. 4. hoc non obstante Regulares mitiùs semper ac leviùs, cæteris paribus, esse torquendos aut castigandos, quàm laicos, idque partim ob metum excommunicationis, si excedatur; partim etiam ob reverentiam statûs Religiosi. Neque Religiosis alia tortura, nisi Religiosa adhibenda est, inquit Ghisilerius *cap. 18. §. de tortura n. 63.* apud Kerckhove *cit. n. 5.* nempe in gravissimis delictis carcer cum inedia: in gravioribus Camera disciplinæ, vel Cella, aut Conventus pro carcere, cum præcepto non exeundi sub pœna carceris: subtractio cibi & potûs, comestio in terra, quousque veritatem deponant testes aut rei, aliævè pœnæ, juxta cujusque Congregationis instituta; qui verò jam confessus vel convictus est de aliquo crimine, ratione illius nequit

amplius

ampliùs torqueri; cùm enim ex Confeſſione ſententiari aut condemnari jam valeat ad pœnam promeritam, neceſſaria non ampliùs eſt tortura, multò minùs conveniens ſtatui Religioſo. Videatur de his P. Reiffenſtuel *L. 5. decret. tit. 1. de accuſat. n. 472. & ſeq.* nam pluribus hiſce inhærere non eſt mei fori aut inſtituti; nonnulla tamen dicemus infrà *Conferent. 20.*

CONFERENTIA QUARTA

De Suſpenſione, Interdicto, & aliis pœnis Eccleſiaſticis.

SUMMARIUM.

111. Nomine ſuſpenſionis intelligitur hìc pœna Eccleſiaſtica, vi cujus Clerico prohibetur uſus poteſtatis Eccleſiaſticæ.

112. Dividitur variè, præcipuè in ſuſpenſionem 1. ab officio, 2. â beneficio, & 3. ab utroque ſimul; hinc

113. Suſpenſus ab officio, non eô ipſo cenſeri debet ſuſpenſus â beneficio, neque vice verſa.

114. Occurrirur geminæ inſtantiæ in contrarium factæ.

115. Suspensio gravis & propriè dicta infligi non debet, nisi ob culpam gravem.
116. Et ut licitè feratur, debet fieri in scriptis cum expressione causæ, saltem per se loquendo.
117. Violans suspensionem per se loquendo graviter peccat.
118. Quinam possint absolvere à suspensione.
119. Interdictum est Censura Ecclesiastica, privans aliquibus divinis; quod communiter.
120. Dividitur 1. in locale. 2. personale, & 3. Mixtum.
121. Subdividitur in generale & speciale.
122. Recensentur nonnullæ Regulæ pro intellectu Interdicti.
123. Potestas ferendi interdictum competit illis, qui gaudent potestate excommunicandi &c.
124. Nequit Intetdictum ferri, nisi in fideles, & subditos ferentis.
125. Interdictum privat quibusdam Sacramentis, non tamen omnibus.
126. Privat Divis Officiis, &
127. Sepultura Ecclesiastica. Quomodo?
128. Violatores interdicti per se loquendo peccant mortaliter.
129. A quibus, vel quomodo tolli possit Interdictum.
130. Describitur brevissimè Cessatio â Divinis.
131. Item Depositio, & Degratio.
132. Resolvitur Casus I. de quodam Curato, qui, non obstante suspensione baptizavit infantem:
133. Voluitque extra suam Diœcesin cum alio permutare suum beneficium.
134. Et in illo locò (extra suam scilicet Diœcesin) quotidie celebravit.
135. Resolvitur Casus II. de quodam Religioso, qui â suo superiore simpliciter suspensus, malè egit excipiendo nonnullorum Confessiones &c.

136. &

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Suspensione, & Interdicto.

QUæres primò, quid sit Suspensio? & quotuplex?

℞. ad primum. Suspensio, de qua impræ- 111.
sentiarum agimus, utì est quædam pœna Ecclesiastica, rectè dicitur esse censura, vi cujus Clerico prohibetur usus potestatis Ecclesiasticæ. Ità re ipsa *Communiter Doctores.*

Dicitur 1. *Censura*, id est pœna spiritualis & medicinalis, in quo velut genere convenit cum excommunicatione ac interdicto: differt simul à degradatione, depositione & irregularitate, quæ non sunt pœnæ medicinales &c. Dicitur secundò, *vi cujus Clerico prohibetur* &c. quia subjectum hujus Censuræ sunt soli Clerici, etiam prima tonsurâ initiati; quia soli Clerici capaces sunt potestatis Ecclesiasticæ, ordinis scilicet, vel jurisdictionis spiritualis, ac beneficii ecclesiastici. Dicitur 3. *usus potestatis ecclesiasticæ:* nam per suspensionem non aufertur simpliciter potestas ordinis vel jurisdictionis, vel beneficii ecclesiastici, sed usus tantùm, vel exercitium hujus impeditur: atque hic est proprius & adæquatus effectus suspensionis, sci-

ſcilicet privare Clericum exercitio actûs, ſeu poteſtatis eccleſiaſticæ, ut non poſſit illum licitè & absque peccato exercere, quamdiu manet ſuſpenſus. Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 13. diſt. 2. n. 76.*

112. ℟. jam ad alteram partem quæſiti. Suſpenſio variè dividitur, juxta *communiſſimam Doctorum*, & quidem I. Alia dicitur *latæ ſententiæ*, quæ ſcilicet ipſo jure infligitur Clerico delinquenti; alia verò *ferendæ ſententiæ*, quæ primùm poſt ſententiam Judicis incurritur.

II. Alia dicitur ſuſpenſio *ab Officio*, *alia à Beneficio*: ab Officio illa dicitur, quâ Clerico prohibetur executio ſuorum Ordinum, aut aliarum functionum, ratione Ordinis, ac muneris Clericialis eidem compedentium; à beneficio autem vocatur, quâ Clericus prohibetur percipere fructus ſui Beneficii eccleſiaſtici.

III. Rurſus utraque hæc ſuſpenſio ſubdividi ſolet in totalem, & partialem. Suſpenſio totalis ab Officio dicitur, quando quis omni uſu Officii eccleſiaſtici; partialis vero, dum quis ſolùm aliquo uſu v. g. ſola celebatione Miſſæ, aut exceptione Confeſſionum &c. prohibetur. Similiter ſuſpenſio totalis à Beneficio vocari ſolet, per quam Clerico ſubtrahitur omnium fructuum perceptio; partialis verò, dum eidem ſolùm ſubtrahitur certa quota v. g. tertia, aut quarta pars eorum. Porro dum quis privatur ſimpli-

pliciter omni usu tam Officii, quàm etiam Beneficii, dicitur *Suspensio ab utroque.* Videatur Reiffenstuel *l. cit. à n. 78.*

Quæres secundò, utrum ergo suspensus ab Officio, non eô ipso censeri debeat suspensus à Beneficio? aut vice versa?

℞. Nequaquam. Ratio est: quia suspen- 113.
sio ab Officio est pœna omnino diversa à suspensione à Beneficio: ergo potest una separari ab alia, vel una inferri sinè alia: adde, quòd juxta *Reg. 15. Jur. in sexto. odia restringi, & favores convenit ampliari:* atqui pœna suspensionis est odiosa: ergo debet, quantum proprietas verborum patitur, restringi; nam *in pœnis* semper *benignior est interpretatio facienda,* ùt dicitur *Reg. 48. J. in sexto.*

Dices, beneficium datur propter Officium: ergo qui privatur usu Officii, pariter usu beneficii seu fructibus ex beneficio percipiendis privari debet: & è contra, qui non est privatus officio, neque beneficio est privandus.

℞. Negando *utramque conseq.* Nam 1. 114.
privatus usu officii non est simpliciter privatus officio: & licèt stante hac suspensione licitè (sinè necessitate) nequeat fungi officio, potest tamen, immò tenetur hoc præstare per alium: ergo etiam potest percipere fructus. 2. Quòd autem non suspensus ab officio possit suspendi à beneficio seu fructibus percipiendis, minimè mirandum, quia

hæc privatio eſt ſeparabilis ab illa, & Eccleſia vult eam ſeparare in pœnam delicti; ideóque delinquens ſibimet imputare debet talem privationem, fructuum ſcilicet percipiendorum. Videatur P. Khamm *de cenſuris in ſpecie c. 5. n. 239. & ſeqq.*

Quæres tertiò, quam ob cauſam, & quomodo ferenda ſit Suſpenſio?

115. ℟. ad primam partem hujus quæſiti. Suſpenſio propriè dicta & gravis (qualis cenſetur ſuſpenſio ab officio, à beneficio, ab ordine, à jure eligendi, beneficia conferendi &c.) inferri nequit, niſi ob culpam mortalem. Filliucius *tr. 17. c. 4. n. 63.* Laymann *tr. 5. part. 3. c. 3. n. 2.* Ratio eſt: quia pœna debet eſſe commenſurata culpæ, & hanc nullatenus excedens: atqui non eſſet commenſurata culpæ, ſed nimiùm excedens, ſi talis ſuſpenſio inferretur ob ſolam culpam levem ſeu venialem: ergo &c.

Dixi tamen *ſuſpenſionem propriè talem & gravem* &c. Secus enim dicendum eſt de ſuſpenſione levi (qualis cenſetur privatio diſtributionis ordinariæ unius diei;) quæ non reputatur pœna adeò gravis, ſed levis potiùs. Videantur de his dicta *Confer. 1. n. 8.* Quinam porrò ferre poſſint ſuſpenſionem, colligi poteſt ex dictis *n. 4. & 5.*

116. ℟. jam ad alteram partem hujus quæſiti. Ad hoc, ut cenſura ab homine per ſententiam particularem debitè ac licitè feratur, debet ferri in ſcriptis, expreſſâ ſimul cauſâ,

ob quam fertur. Ità Babenstuber *tr. 4. disp. 2. a. 2. n. 14.* Ratio est: quia hoc expressè demandatur *c. 1. de sent. excomm. in sexto*, & ità quidem, ut Judex oppositum faciens per mensem ab ingressu Ecclesiæ & Divinis sit suspensus: hujus constitutionis ratio esse videtur, inquit P. Khamm *de censuris in genere n. 161.* ut reo dari possit copia, si placeat remedium appellationis, &, ne fortè duriùs promulgetur, quàm scribatur.

Quæres quartò, an, vel quomodo peccent violatores suspensionis? & quinam possint absolvere à censura?

℞. ad primam partem hujus quæsiti. 117. Violans Censuram per se loquendo peccat mortaliter. Ratio est: quia in materia gravi agit contra prohibitionem Ecclesiæ. Hinc suspensus ab Ordine Sacro, & nihilominus in eo solenniter ministrans, incurrit irregularitatem, *per cap. 1. de sent. excomm. in sexto.* non item si violet aliam suspensionem. Hoc tamen intelligi debet de suspenso ab officio nominatim denuntiato; si enim non sit denuntiatus, adeóque toleratus, tunc ad instantiam fidelium exercendo hujusmodi actum non peccat post Concil. *Constant.* Ecclesia talibus condescendente in bonum fidelium, ideoque nec incurrit propterea aliquam pœnam. Dixi insuper talem *per se loquendo graviter peccare*; nam si suspensus ab ingressu Ecclesiæ modico duntaxat tempore commoraretur in ea, dum peraguntur divina, ob

parvitatem materiæ à mortali excuſandus foret, prout advertit noſter Holzmann *part. 3. tr. 2. n. 249.* & alii plures.

118. ℟. jam ad alteram hujus quæſiti partem cum Buſenbaum apud La Croix *n. 403.* Laymanno, Bonacina & aliis, à ſuſpenſione propriè dicta non reſervata, poſſunt abſolvere, qui habent auctoritatem Epiſcopalem : & communiter Religioſi ex privilegiis poſſunt abſolvere ab omni ſuſpenſione in foro conſcientiæ : Epiſcopi autem poſſunt abſolvere ab omni ſuſpenſione juris, ſi Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſervata non ſit : immò etiam ab hac, ſi proveniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentioſum, prout habetur in Concil. *Trid. SS. 24. de Reform. c. 6.* Porro, ubi ſuſpenſio ſolùm ad tempus certum, vel ſub certa conditione lata fuit, elapſo tempore, vel adimpletâ conditione, ceſſat per ſe ipſàm, absque alio actu Superioris. Suſpenſio verò lata per modum puræ pœnæ ob delictum merè præteritum, tollitur per diſpenſationem, prout cum Laymanno *Lib. 1. tr. 5. p. 3. c. 4. n. 3.* tradit Kazenberger *cit. c. 3. n. 133.*

Quæres quintò, quid ſit Interdictum, & quotuplex ?

119. ℟. ad primam partem hujus quæſiti. Interdictum in quantum ſumitur pro cenſura, benè deſcribitur, quòd ſit cenſura, privans aliquibus divinis, quatenus hæ ſunt bona Eccleſiæ à fidelibus poſſidenda. Ità ex *communi*

muni

muni Doctorum noster P. Holzmann *part. 3. Theolog. decalog. tr. 2. n. 257.*

Dicitur autem hæc censura privare 1. *aliquibus Divinis*; quia solùm privat usu activo & passivo Divinorum Officiorum, certorúmque Sacramentorum, scilicet Ordinis, Extremæ Unctionis, & Eucharistiæ (extra casum viatici dandi) & Ecclesiasticæ Sepulturæ. Dicitur secundò: *quatenus hæc sunt bona Ecclesiæ à fidelibus possidenda*, in quo Interdictum differt, tum ab Excommunicatione, quæ privat usu bonorum spiritualium, quatenus sunt communia fidelibus, seu in quantum sunt quædam communicatio fidelium; tum etiam à suspensione, quæ solùm privat usu potestatis ecclesiasticæ: è contra Interdictum privat usu rerum divinarum, quatenus hæ sunt quædam bona possidenda à fidelibus, citra aliquem respectum mutuæ communicationis, vel potestatis ecclesiasticæ.

℟. jam ad alteram partem hujus quæsiti 120.
I. Interdictum triplex est; scilicet *1. locale. 2. personale. 3. mixtum.* Locale dicitur, quando divina prohibentur solùm ratione alicujus loci, non autem ratione personarum. Personale verò quando hæc prohibetur ratione personæ, cui hoc quodammodo adhæret, ità, ut quocunque demum talis persona divertat, usu divinorum existat privata. Mixtum denique (quod alio nomine deambulatorium appellatur) dicitur illud, quod

non tantùm afficit perſonam, ſed etiam quemcunque locum, quem talis perſona fuerit ingreſſa, ità, ut in hujus præſentia ne quidem aliis in eo loco exiſtentibus concedatur uſus divinorum. Illſung *tr.* 7. *diſp.* 1. *q.* 2. *n.* 63. Babenſtuber *l. cit.* ∫. 1. *n.* 2.

121. II. Rurſus tam locale quàm perſonale Interdictum dividitur in *generale* ac *ſpeciale*. Generale appellatur, quando locus generaliter v. g. totum Regnum, tota Provincia vel Communitas interdicitur. Speciale verò, quando interdicitur ſolùm locus particularis v. g. Parochialis Eccleſia, aut particularis perſona vel plures etiam particulares v. g. Decanus, vel Capitulares &c. uſu aliquali rerum Divinarum prohibentur. III. Denique ſicut ſuſpenſio, ità & interdictum ſolet dividi in Totale & Partiale; prius eſt, quod fertur ſinè limitatione ad quosdam ſpeciales effectus Interdicti: poſterius, quod cum limitatione ad quosdam v. g. ingreſſum Eccleſiæ, vel ſepulturam Eccleſiaſticam tantùm.

Ergóne (inquies) circa Interdictum non dantur aliquæ Regulæ obſervandæ?

122. ℞. Dantur, prout videre licet apud noſtrum Kazenberger *in ſupplem. decalog.* P. Sporer *c.* 3. *n.* 137. Reiffenſtuel, Maſtrium & alios. Ex quibus breviter duas ſeligimus, quarum prima contingit interdictum locale, ſecunda interdictum perſonale. Itáque

I. Sub

I. Sub interdicto locali generali comprehenduntur etiam Ecclesiæ Regularium, quantumvis exemptorum, idque tametsi tale interdictum non sit emanatum à Summo Pontifice, sed ab Ordinario loci duntaxat, prout habet Trident. *SS. 25. de Regular, c. 12.* Rursus interdicta Diœcesi censeri debet interdicta civitas in ea sita: interdicta civitate pariter interdicta censeri debent Ecclesia Cathedralis ejusdem, suburbia & ædificia in ea contenta: interdictâ Ecclesia pariter intelligi debent interdictæ capellæ ejusdem, & cæmeterium contiguum, non autem vicissim; quia accessorium sequitur principale, non è contra.

II. In interdicto personali generali etiam comprehenduntur innocentes, item absentes, & alii post latam interdicti sententiam eidem populo aggregati, in quantum scilicet sunt pars talis Communitatis nocentis: non tamen alii, qui non sunt pars talis Communitatis, neque propriè cives, velut sunt hospites, studiosi extranei, ac peregrini: neque infantes doli nondum capaces, neque Episcopus. Rursus: interdictô Populo non censetur interdictus Clerus; nec interdictô Clero interdicti Religiosi; nec vicissim interdictis Religiosis interdicti Clerici: interdictis tamen omnibus personis Ecclesiasticis alicujus Civitatis vel Provinciæ, interdicti censentur tam Clerici, quàm Religiosi. Videatur Mastrius *Theolog. mor. disp. 13. n. 111.*

Bufenbaum apud La Croix *Lib.* 7. *n.* 41*o*. Herinex *disp.* 6. *à n.* 85.

Quæres ſextò, quinam poſſint ferre Interdictum? & in quos?

123. ℞. ad primam partem hujus quæſiti. Interdictum ferre poſſunt omnes illi, qui jure ordinario poſſunt excommunicare, & ſuſpendere, utì ſunt Pontifex, Legatus, Nuntius, Epiſcopus, etiam non conſecratus, Capitulum ſede vacante, nec non Superiores Regulares, habentes jurisdictionem quaſi Epiſcopalem in ſubditos &c. hi omnes poſſunt ſubditos, vel loca ſibi ſubjecta ſupponere Interdicto. Suarez *de Cenſuris disp.* 36. *sect.* 1. Sylveſter *Verbô Interdictum* 3. Palao *tr.* 29. *disp.* 5. *pu.* 3. *n.* 1. *& alii DD. communiter.* Ratio eſt: quia hi omnes habent jurisdictionem ſpiritualem in foro contentioſo reſpectu ſuorum ſubditorum &c. ergo hi omnes poſſunt ferre Cenſuram Interdicti.

124. ℞. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Interdictum ferri non poteſt, niſi in fideles, & ſubditos illius, à quo fertur. Ratio facilè colligetur ex dictis *de Cenſuris in genere n.* 6. quia Eccleſia non judicat de iis, qui foris ſunt: ergo nec condemnat infideles. Dein jurisdictio contentioſa exerceri non poteſt, nec debet, niſi in ſubditum: ergo &c. Cæterùm, ut determinata perſona interdicatur, videtur requiri culpa mortalis: ut autem feratur Interdictum locale, vel generale in Communitatem, requiritur peccatum

tum valde grave cum contumacia, commissum à capite, vel præcipuis membris, licèt reliqui sint inculpabiles. Busenbaum *cit. n. 424.*

Quæres septimò, quinam sint effectus Interdicti?

℟. *Cum Communi Doctorum.* Effectus Interdicti jure moderno sunt tres. 1. Privatio quorumdam Sacramentorum. 2. Privatio Divinorum Officiorum. 3. Privatio sepulturæ Ecclesiasticæ. Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 13. dist. 2. n. 98.* Explico breviter. 125.

I. Interdictum privat duntaxat susceptione vel administratione aliquorum Sacramentorum, videlicet extremæ Unctionis, Ordinis & Evchariftiæ (extra articulum vel probabile periculum mortis) & etiam benedictione nuptiali, quamvis juxta probabilem sententiam multorum sinè tali benedictione licitè possit contrahi: his non obstantibus tempore interdicti administrare licet 1. Baptismum velut Sacramentum summopere necessarium. 2 Item Confirmationem, quæ est quasi accessorium, & complementum baptismi. Nec non 3. Sacramentum pœnitentiæ utpote valde necessarium. Hoc tamen illicitè administraretur illis vel ab illis, qui fuêre specialiter interdicti, vel qui causam interdicto dederunt, nisi priùs satisfecissent, vel cautionem de satisfaciendo præstitissent. Quia tamen interdictum non pri-

vat jurisdictione, hinc adhuc validè hoc Sacramentum administraretur ab interdicto.

126. II. Nomine Divinorum Officiorum (quibus interdictum privat) intelligitur non solùm SS. Missæ Sacrificium, sed etiam omnis publica & solennis oratio ab Ecclesia instituta, ut à Clericis ad Dei laudem exerceatur, cujusmodi sunt solemnes benedictiones aquæ benedictæ, cinerum, Palmarum, & Candelarum, quæ nomine & authoritate Ecclesiæ à Sacerdotibus fiunt. Item Horæ Canonicæ publicè legendæ, licèt Clerici ad harum recitationem obligati, teneantur eas privatim recitare, non obstante interdicto locali vel personali. Hæc tamen Divinorum Officiorum prohibitio *per cap. Alma Mater. de sent. Excomm. in sexto.* fuit jam limitata in tantum, ut si civitas vel alius locus Interdicto subjaceat, *singulis diebus in Ecclesiis & Monasteriis Missæ celebrentur, & alia Divina Officia dicantur, sicut priùs (scilicet ante Interdictum) submissa tamen voce, januis clausis, Excommunicatis & Interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis.* In Festivitatibus verò Natalis Domini, Paschæ ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis Gloriosæ Campanæ pulsentur, & apertis januis (exclusis duntaxat Excommunicatis & Interdictis) alta voce divina officia solenniter celebrentur. De his videri possunt Reiffenstuel *l. cit. n. 103. & 104.* Laymann *Lib. 1. tr. 5. p. 4. c. 2. n. 2. & 3.*

III.

III. Quantùm ad privationem fepulturæ 127.
Ecclefiafticæ fciendum 1. quòd, quando locus eft interdictus, nulli, ne quidem infantes aut perpetuò amentes in eo fepeliri poffint, exceptis duntaxat Clericis privilegio fori & Canonis gaudentibus, qui, nifi ipfi fint perfonaliter interdicti, vel caufam Interdicti dederint, aut Interdictum violaverint, in tali loco finè pulfu campanarum & ecclefiaftica folemnitate fepeliri poffunt. *per cap. 11. de pœnit. & remiff.* In quatuor verò Feftivitatibus mox recenfitis, fcilicet Natalis Domini, Pafchæ, Pentecoftes, Affumptionis, immò & per totam octavam Corporis Chrifti, licet non tantùm Clericos, fed etiam Laicos in tali loco folemniter fepelire; quia tunc Interdictum locale, faltem generale fufpenditur.

Secundò. Perfonaliter interdictos non licet fepelire in Loco Sacro *per Clement. 1. de fepult.* quod tamen intelligendum folummodò eft de interdictis nominatim denuntiatis, qui foli quoad divinorum celebrationem funt vitandi: fi tamen pœnitentes deceſſerint, & poft mortem faltem abfoluti fuerint, poffunt etiam hi fepeliri in Loco Sacro. Videatur Laymann *l. cit. n. 4.*

Quæres octavò, quomodo peccent violantes Interdictum? & quando, vel per quem hoc tollatur?

℞. ad primam partem hujus quæfiti. Tam 128.
Clerici, quàm Laici violantes interdictum

per

per ſe loquendo peccant mortaliter. Ità *ex Communi Doctorum* Laymann *cit. c. 3. n. 1. & 2.* Ratio eſt: quia in materia gravi agunt contra juſtam prohibitionem Eccleſiæ. Hinc 2. Clerici (non item Laici) violantes Interdictum locale vel perſonale per aliquem actum Ordinis exercitum, fiunt irregulares *c. 18. & 20. de ſent. Excomm. in ſexto.* 3. Scienter celebrantes in loco interdicto, privantur voce activa & paſſiva in electione *cap. 18. mox cit.* & ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ *cap. 8. de priv. in ſexto.* 4 Denique Religioſi etiam exempti non ſervantes Interdictum, excommunicantur. *Clem. 1. de ſent. Excomm.* Idem fit, ſi interdictum denuntiatum (intellige impœnitentem, vel non abſolutum) ſepeliant in loco ſacro. *Clem. 1. de ſepult.*

129. ℞. jam ad alteram partem hujus quæſiti, Interdictum aliquando ferri ùt puram pœnam, quando ſcilicet fertur ad certum tempus ob delictum merè præteritum; & tunc tale Interdictum ceſſat elapſo tempore absque ulla abſolutione; aliquando verò ùt cenſuram, quando ſcilicet fertur per modum medicinæ propter contumaciam præſentem, & illius correctionem, & tunc tollitur abſolutione. Itaque I. Interdicta localia & perſonalia generalia, quæ jure communi ſunt impoſita nec reſervata, tolli poſſunt ab Epiſcopo, vel alio habente jurisdictionem in communitatem interdictam, non tamen à

Reli-

Religiosis privilegiatis; quia locus & communitas foro pœnitentiæ non subjiciuntur. II. Ab Interdicto autem Juris personali particulari, & non reservato, quivis approbatus Confessarius potest absolvere, post satisfactionem, vel cautionem satisfaciendi præstitam. Ità cum Suarezio *disp. 38. sect. 2. n. 8. & Coninck* Laymann *cit. c. 5. & 3.*

Quæres nonò, quid sit Cessatio à divinis?

℟. Cessatio à divinis (quæ etiam suspensio 130.
organorum, laudis scilicet divinæ dicitur) est desistentia à divinis officiis, & administratione Sacramentorum, ob prohibitionem ab Ecclesia factam. Ità *in re communiter Doctores.* Solet autem hæc prohibitio ferri in detestationem sceleris, aut injuriæ, Deo vel Ecclesiæ illatæ, simúlque in contestationem doloris justissimi ab Ecclesia inde concepti, unde non est propriè pœna.

Illud tamen advertendum, quòd vi hujus solùm prohibeantur publica officia divina, & administratio Sacramentorum in tali certo loco, quo non obstante fas est administrare Sacramentum baptismi, utpote summopere necessarium, itémque Confirmationis, & Viatici, probabiliter insuper Matrimonii. Videatur Laymann *cit. c. 6.* Reiffenstuel *Theologiæ moralis tr. 13. dist. 2. n. 108.*

Quæres tandem decimò, quid sit Depositio? & quid Degradatio?

℟. 1. Depositio, quæ etiam dici solet de- 131.
gradatio verbalis, est pœna Ecclesiastica, remo-

removens Perſonam Eccleſiaſticam ob enorme crimen ab Ordine, omni Jurisdictione, & beneficio Clericali in perpetuum, retento ſolo Canonis, & fori privilegio. II. Degradatio verò eſt pœna Eccleſiaſtica, amovens Clericum ab omni gradu Clericali, & privilegio etiam Canonis ac fori in perpetuum, ob atrociſſimum & graviſſimum crimen. Ex quibus facilè patet diſcrimen inter utramque. Accedit, quòd degradatio fieri debeat cum certis quibusdam Ceremoniis, præſcriptis in jure Canonico *c. Degradatio. de pœnis in ſexto.* Verùm cùm hæc ſint rariſſimæ praxeos, hinc pro emergentia caſûs Lectorem remittimus ad Canoniſtas, hanc materiam ex profeſſo tractantes, Reiffenſtuel *L. 5. decret. tit. 37. n. 22. & ſeqq.* Wieſtner *ad eundem titulum art. 6. à n. 36.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Suſpenſione, & Interdicto.

CASUS PRIMUS.

Titius Sacerdos curatus ob certa delicta auctoritate ſui Epiſcopi fuit tam ab Officio, & Ordine, quàm etiam à Beneficio ſuſpenſus per integrum añum, juſſus interim ſubſtituere alium approba-

probatum, qui partes Officii expleret, ſeu adminiſtraret. Eadem verò die, qua hoc decretum ſuſpenſionis obtinuit, petebatur ad baptizandum infantem; quod & fecit, & altera adhuc die Sacrum celebravit: paulò pòſt, ſubſtituto priùs alio Sacerdote approbato, perrexit in quamdam civitatem alterius Diœceſis, animô ibidem ſuum Beneficium, à quo per añum integrum ſe ſuſpenſum ſciverat, permutandi cum alio &c. & ne ſuſpicionem hujus ſuſpenſionis cuipiam ingereret, in illa civitate alterius Diœceſis quotidie Sacrum celebravit. Quæritur jam ad hanc ſpeciem facti 1. An Titius tutâ conſcientia, & ſinè nota irregularitatis incurrendæ, potuerit poſt obtentum jam decretum baptizare infantem, & celebrare Sacrum altero die? Secundò, an ſtante Suſpenſione hac potuerit validè ſaltem ſuum Beneficium permutare? 3. Denique an in illa civitate extra propriam diœceſin ſituatâ ſalvâ conſcientiâ potuerit quotidie celebrare Sacrum?

℞. ad primum quæſitum cum diſtinctione: Vel enim Titius habuit alium Sacerdotem ad manum v. g. Capellanum vel Cooperatorem &c. qui potuiſſet infantem baptizare, & altera die Sacrum celebrare &c. vel non? ſi habuit, tunc dicendum, quòd ob violationem ſuſpenſionis peccârit mortaliter, & inciderit irregularitatem. Si autem non habuit alium, dicendum, quòd nec peccaverit, neque incurrerit irregularitatem. Ratio hujus eſt: quia ſi non adfuit alius Sacerdos, tunc ipſe debuit conferre Sacramentum bapti- 132.

ptismatis, nec altera die Sacrum sinè periculo scandali (ùt suppono) omittere potuit: ergo nec baptizando, nec altera die celebrando peccavit, certè non graviter: sed hôc ipso neque incurrit hanc irregularitatem ex abusu Ordinis, & violatæ Suspensionis, quippe quæ velut pœna gravis necessariò supponit culpam gravem, *juxta Communissimam Doctorum*, quam tenent Laymann *L. 1. tr. 5. p. 5. c. 3. n. 4.* Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 6. n. 1.* Secus tamen dicendum foret, si Titius sinè omni periculo scandali potuisset altera die intermittere Sacrum; tunc enim sub gravi obligatione ab hoc debuisset abstinere, prout constare potest ex hactenus dictis.

133. ℞. ad alterum quæsitum, Titium stante hac suspensione non potuisse Beneficium suum permutare nisi Reverendissimus Ordinarius id specialiter indulgeat. Ità Pontas *in Dictionar. Casuum V. Suspensio. Respons. ad Casum 15.* Ratio hujus est: quia tametsi suspensus à Beneficio, per hoc non spolietur ipso Beneficio, tamen spoliatus existit usu juris, & administratione fructuum Beneficii; ergo nequit vi permutationis in alterum transferre hunc usum juris, & administrationis, prout tamen fieri deberet, supposito valore permutationis. Testatur nihilominus idem Pontas *l. cit.* in Gallia usu receptum esse, ut simpliciter suspensus à Beneficio, non tamen beneficio per sententiam juridicam spoliatus, possit beneficium transferre

ferre cui volet, aut permutare cum alio, proventus administrare, eos locare, & percipere. Verùm hæc in nostris hisce partibus procul dubio non tolerarentur, neque talis permutatio unquam permitteretur sinè præscitu ac consensu Patroni, vel Reverendissimi Collatoris, aut Ordinarii, à quo talis Clericus fuit suspensus.

℞. jam ad tertium quæsitum, Titium probabiliùs peccâsse mortaliter toties, quoties 134.
in illo loco alterius Diœceseos celebravit, & incurrisse irregularitatem. Ratio est: quia cùm unica sit Ecclesia Catholica, suspensus in Ecclesia vel Diœcesi particulari, censetur ex æquo suspensus in quavis alia, prout decisum legitur *Can. si quis 24. VII. q. 1.* Videatur Navarrus *Manual. c. 87. n. 151.* Neque videtur subesse periculum publici scandali, aut infamiæ ex eo, quòd Titius in illo loco deberet abstinere à Sacro quotidie offerendo. Si tamen de illa Titii Suspensione in ea civitate prorsus nihil constitisset ita, ut is ab omnibus fuisset habitus velut Sacerdos toleratus, proptereáque requisitus ad celebrandum &c. putarem, Titium absque nota censuræ potuisse condescendere requirentibus. Ratio est: quia etiam excommunicatus toleratus ad requisitionem fidelium (saltem ubi alius non adest) licitè celebraret divina, præsertim si propter recusationem deberet incurrere infamiam, prout jam superiùs *n. 52.* insinuavimus, & communiter

fatentur Doctores: ergo etiam ob hanc causam Titius in his circumstantiis fuisses excusandus. Videatur de hoc Laymann *L. 1. tr. 5. p. 3. c. 1. n. 7. fine.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Prælatus Regularis sæpiùs cogebatur audire quærelas de nonnullis defectibus tum moralibus tum doctrinalibus à quodam suorum subditorum in Sacro tribunali commissis, volens proin satisfacere conscientiæ suæ, animarúmque obviare periculis, rem maturiùs examinavit, deprehendítque, Confessarium illum revera culpabilem, præsertim ob nimiam impatientiam & austeritatem &c. erga pœnitentes exhibitam, simúlque in doctrina morali debilem, & vix, aut ne vix quidem sufficientem: his de causis eundem subditum coram Venerabili Communitate capitulariter congregata corripuit, & à confessionibus deinceps excipiendis suspendit, ac suspensum declaravit, sequentibus verbis: quandoquidem varias quærelas de Reverentia vestra audire debui, & eandem in moralibus debillimam reperi; hinc eam usque ad ulteriorem dispositionem à confessionibus excipiendis suspendo, & hisce suspensam declaro. His non obstantibus Confessarius ille unum vel alterum sæcularem (quibus hactenus à confessionibus fuerat) hujus rei ignarum clam in Cella sua auditum absolvit: Quæritur an licitè vel saltem validè?

℞. Cer-

℞. Certò illicitè, & probabiliùs etiam invalidè. Ratio est: quia in materia gravi egit contra strictam, & justissimam quidem prohibitionem sui Superioris; ergo illicitè. Dein Confessarius jurisdictione destitutus invalidè absolvit secundùm omnes: atqui hic fuit destitutus jurisdictione, utpote simpliciter à suo superiore suspensus ab excipiendis confessionibus: ergo etiam invalidè, nisi fortè quis dicat, Ecclesiam in tali casu ob bonam fidem pœnitentium communi quasi errore existimantium, hunc confessarium adhuc esse approbatum, supplere jurisdictionem, ne animarum salus periclitetur. Videatur Kerckhove *instatut. gener. c.* 7. *§.* 3. *n.* 10. 135.

Dices tamen contra hanc resolutionem primò. Si Prælatus solo verbô dicat Sacerdoti *suspendo te*, non videtur suspensio propriè dicta, sed simplex tantùm prohibitio; prout expresè docent Salmanticenses, Babenstuber *a.* 2. *n.* 15. Busenbaum apud La Croix *L.* 7. *n.* 395. *fin.* quia cùm Suspensio debeat secundùm Canones ferri in scriptis, talis Prælatus verbis tantùm suspendendo subditum peccâsset: nullus autem Prælatus præsumi debet, voluisse peccare: ergo præsumendum potiùs, quòd Prælatus talem subditum non intenderit suspendere, sed solùm prohibere à confessionibus excipiendis; consequenter saltem validè aget absolvendo, esto non licitè.

136. ℟. *Disting. ant.* Videtur tantùm ſimplex prohibitio, niſi Superior contrarium expreſsè intendat, ſeu exprimat, *con.* ubi contrarium expreſsè declarat, prout factum ſupponitur in noſtro caſu, *neg. ant.* Neque propterea Superior argui debet alicujus peccati; quia Bonifacius VIII. *Bulla. Ad augmentum continuum &c.* indulſit Superioribus S. Ordinis noſtri, & Fratribus Prædicatoribus, nec non Ciſtercienſibus (alii Pontifices aliis Ordinibus, ùt videre eſt apud Kerckhove *in ſtatut. gener. c. 6. ∫. 2. n. 7.*) *ut ad correctiones & punitiones Fratrum --- rimulis Juris, & apicibus ejus poſtpoſitis liberè procedere valeant, ſecundùm conſuetudines approbatas:* ſi enim in Regularium perſonarum correctione rimas & apices Juris obſervare oporteret, rigor Ordinis lenteſceret, ac Religioſa diſciplina multiplici læſione torperet (ait idem Pontifex) habet autem conſuetudo, ut hujusmodi Confeſſarii culpabiles, præſertim minùs habentes, ſuſpendantur à Prælatis Majoribus ſinè ſententia in ſcriptis lata. Hinc & Kerckhove *cap. 7. ∫. 3. n. 9. circa finem* ſapienter ait: puto tamen, quòd aliquis jam legitimè approbatus, ſi poſtea reperiatur à Prælato defectu ſcientiæ minùs idoneus, poſſit per ſimplicem prohibitionem etiam oretenus factam, cum expreſſa intentione auferendi illi facultatem exercendi hoc ſpirituale munus, omni jurisdictione privari: quia Religioſus in hoc caſu, velit, nolit, eſt

est subjectus suo Superiori, qui habet legitimam causam inhabilitandi illum; hactenus Kerckhove, citans pro eadem opinione Bordonum *Resolut. 36. n. 45.* Hinc etiam Babenstuber & Busenbaum dicunt quidem, suspensionem à Prælatis Regularibus ferendam esse in scriptis, sed limitant *nisi Religio habeat privilegium absque scripto ferendi censuras.*

Dices secundò. Talis Religiosus supponitur ab Episcopo legitimè fuisse examinatus & approbatus, à quo proin, vel à Summo Pontifice obtinuit jurisdictionem : ergo à Superiore Prælato velut longè inferiore nequit ampliùs hâc privari; consequenter validè saltem semper absolvet; esto non licitè.

℞. *Disting. ant.* Talis Religiosus obtinuit 137.
jurisdictionem ab Episcopo, vel ipso Summo Pontifice, exercendam tamen dependenter à voluntate Superiorum Regularium, *concedo.* independenter à voluntate Superiorum *neg. ant. cum conseq.* Summi Pontifices non voluêre Religiosis concedere tam amplam potestatem absolvendi &c. nisi dependenter à voluntate suorum Superiorum, prout ex Laymanno & Sporer *part. 3. Theolog. Sacram. n. 684.* jam diximus; hinc consequens est, quòd si Prælatus aliquem suspendat simpliciter à confessionibus excipiendis, is contra faciendo non solùm illicitè, sed & invalidè agat. Videantur Rodriquez *QQ. RR. tom. 1. q. 60. art. 3.* Miranda *tom. 1.*

Manual. Prælat. Regular. q. 45. art. 13. Supponimus autem in casu, Prælatum suspendisse simpliciter suum subditum ab excipiendis Confessionibus &c. Nam secus dicendum foret, si tali Religioso solùm prohibuisset excipere Confessiones, utendo termino *prohibeo: interdico &c.* Qnia vi solius prohibitionis non fuisset privatus jurisdictione, adeóque saltem validè adhuc egisset absolvendo pœnitentes, licèt peccaminosè. La Croix *L. 6. p. 2. n. 1546.*

CASUS TERTIUS.

CAjus Sacerdos curatus ob nimiam familiaritatem, quam contraxisse videbatur cum hæreticis, quos nedum permisit in sua Ecclesia cantare &c. Verùm insuper plures defunctos ex ipsis in cœmeterio contiguo sepeliêrat, fuit interdicto subjectus, nec ipse solus, verùm insuper Ecclesia illa Parochialis. Durante hoc interdicto petebatur ad infirmum, ut huic SS. Viaticum, & extremam unctionem administraret; & quia infirmus diem suum obiêrat, dubitare cœpit ac quærere ex aliquo bono suo amico. 1. An tutâ conscientiâ potuerit administrare Sacramenta? 2. an etiam sepelire defunctum, & quidem sinè omni pœna de novo incurrenda? Quid amicus ille Theologus respondere debuit?

138. ℟. ad primum quæsitum ex dictis *n. 124.* Si Cajus supponatur alium non habuisse Sacerdotem, qui potuisset administrare, tunc huic

huic licuit adminiſtrare moribundo Evchariſtiam per modum Viatici (& quidem ſolenniter, id eſt, cum luminaribus, ſtolâ &c. publicè eam deferendo per plateas &c.) non item extremam unctionem ſinè ſpeciali privilegio, quale teſte Illſung *tr.* 7. *diſp.* 1. *n.* 67. habent Religioſi medicandes. Ratio eſt: quia ſumptio Evchariſtiæ per modum Viatici in mortis articulo cenſetur ſummopere neceſſaria, ob id jure divino præcepta: è contra verò Extremæ Unctionis nulla eſt neceſſitas, neque præceptum divinum ad hanc percipiendam obligans: ergo juſtè Eccleſia potuit prohibere adminiſtrationem Extremæ Unctionis, non item ſumptionem Sacri Viatici tempore interdicti. Caſu quo tamen infirmus ſenſibus deſtitutus in tali articulo vel periculo mortis non poſſet ſuſcipere aliud Sacramentum, liceret huic etiam Extremam conferre Unctionem, eſto etiam eſſet ſpecialiter interdictus. Ita cum Salmanticenſibus & aliis Babenſtuber *tr.* 4. *diſp.* 2. *ar.* 3. *n.* 12. Ratio eſt: quia in tali caſu Extrema Unctio ſubiret quodammodo vices Sacramenti pœnitentiæ, vel Evchariſtiæ, quatenus poſſet facere ex attrito contritum, conferendo etiam gratiam primam: unde ſufficiens cenſetur adeſſe neceſſitas eam conferendi: neceſſitas autem gravis ab omni obſervatione cenſuræ excuſat: ergo &c.

Dixi tamen: *Si Cajus ſupponatur non habuiſſe alium Sacerdotem* &c. Ratio hujus li- 139.

mitationis eſt : quia tempore Interdicti ne quidem pœnitentiæ vel Evchariſtiæ aut baptismi Sacramenta adminiſtrare permittitur illis Sacerdotibus, qui interdicto cauſam dederunt, niſi urgeat vera neceſſitas vel periculum animæ: prout tradit Suarez de *cenſur. diſp. 33. ſect. 3.* eúmque ſecutus Laymann *L. 1. tr. 5. p. 4. c. 2. n. 1.* & alii plures : atqui Cajus ob nimiam cum hæreticis familiaritatem fertur dediſſe cauſam huic Interdicto, & ſi alius Sacerdos adſit, nulla prorſus urget neceſſitas, ut ipſe in propria perſona hæc Sacramenta adminiſtret: ergo ex hoc ſuppoſito tenetur id alteri relinquere, ni velit graviter delinquere.

140. ℟. jam ad alterum quæſitum, Cajo neutiquam licuit ſepulturæ commendare defunctum in cœmeterio Eccleſiæ interdictæ contiguo; quippe quod velut acceſſorium Principali cenſetur pariter interdictum ſecundùm dicta *n. 121.* Ratio eſt: quia hoc *cap. quod in Te 11. de pœnit. & remiſſ.* generaliter fuit prohibitum, ità, ut ne quidem infantes aut amentes, quantumvis innocentes liceat ſepelire in loco interdicto. Quia tamen talis commendatio ſepulturæ non eſt actus ordinis ſed potiùs jurisdictionis, hinc Cajus terræ mandando corpus exanime in loco interdicto, non incurriſſet irregularitatem, velut colligi poteſt ex dictis *l. cit.*

Si petas, quid ergo Cajo fuerit agendum in talibus circumſtantiis; reſpondeo, fuiſſe labo-

laborandum, ut tum ipse, tum etiam Ecclesia quantocyùs solveretur ab Interdicto: quod, si tam brevi temporis spatio impetrare nequivit, curare debuit, ut corpus defuncti sepeliretur in alio vicino Loco sacro, & non interdicto; quod quidem licitissimè fieri potuit, quandoquidem defunctus non supponitur dedisse causam Interdicto. Ità Suarez *disp. 35. sect. 1. n. 3.* Avila *disp 4. sect. 3. dub. 1. conc. 2.* quos refert Laymann *cit. n. 3.* Ratio est: quia hoc Interdictum fuit locale tantùm respectu defuncti, quippe qui interdictus non fuerat: atqui locale Interdictum non afficit personas, nisi præcisè ratione loci Interdicti, quatenus in tali loco nequeunt sepeliri: ergo talis defunctus potuit, & consequenter de congruo saltem etiam debuit sepeliri in alio loco Sacro non Interdicto.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, in omnes (excepto S. Pontifice) & solos Clericos ferri posse hanc censuram suspensionis. Ratio jam supra *n. 111.* fuit insinuata; omnes enim Clerici, & soli Clerici capaces sunt potestatis ecclesiasticæ; ergo hujus usu privari possunt in pœnam delicti: Summus tamen Pontifex ceu Supremus Legislator ec- 141.

clesiasticus hac Lege ecclesiastica pœnali stringi nequit, prout constare potest ex dictis *part. 1. prælim. Confer. 13. n. 352.* Ex quibus liquet, neque Abbatissas posse affici hac censura, licèt possint suspendi ab officio suæ œconomiæ ejúsque actibus. Laymann *L. 1. tr. 5. p. 3. c. 1. & alii communiter.*

142. Colliges secundò, in ordine ad dignoscendam qualitatem suspensionis benè attendendum esse ad terminos decreti; enimverò ubi vi hujus fertur suspensio absolutè, & sinè limitatione, haberi debet pro suspensione absolutè & simpliciter tali, nisi ex adjunctis vel aliis circumstantiis colligi possit aliqua limitatio. Ratio est: quia propositio indefinita: *suspendimus te* &c. æquivalet universali, nec est ratio, cur tale decretum intelligatur potiùs de una vel sola suspensione v. g. ab officio, & non simul de altera v. g. à beneficio. Ità *ex communi DD.* Herincx *part. 2. tr. disp. 6. n. 68* Laymann *L. 1. tr. 5. p. 3. c. 1. n. 2.* Rhamm *de suspens. n. 255.* Illsung *tr. 7. disp. 1. n. 58.* Hinc fit, ut simpliciter suspensus ab officio, censeatur pariter suspensus ab ordine & jurisdictione quia officium includit utrumque, nec est major ratio de uno, quàm de altero, inquit Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 13. dist. 2. n. 85.* Dixi tamen: *nisi ex adjunctis vel aliis circumstantiis colligi possit aliqua limitatio.* Unde

Colli-

Colliges tertiò, quòd, si suspensio vel 143.
decretum suspensionis solùm loquatur de aliqua certa materia, vel aliquo certo actu v. g. excipendis Confessionibus &c. taliter suspensus possit adhuc celebrare divina, assistere matrimonio, baptizare &c. tum quia exercendo hujusmodi actus dici nequit excipere Confessiones; tum etiam quia eô ipso, quòd ab excipiendis Confessionibus tantùm fuerit suspensus, tacitè innuebatur, eum posse exercere reliquos actus vi officii vel ordinis sibi competentes; nam exceptio unius firmat Regulam in contrarium, *c. Nonne. de Præsumpt. L. cum Prætor. ff. de Judiciis*, ùt loquuntur DD. Et aliunde constat, decreta pœnalia velut odiosa restringenda potiùs esse, quàm ultrà proprietatem verborum extendenda.

Colliges quartò, suspensum ab ordine 144.
non eô ipso esse suspensum à jurisdictione, nisi usus jurisdictionis includat usum Ordinis. Ità *ex Communi DD.* Bonacina *de censur. disp. 3. pu. 2. n. 4.* Babenstuber *tr. 4. disp. 2. a. 2. n. 6.* Ratio est: quia ordo non solùm est distinctus, sed etiam separabilis à jurisdictione: neque etiam jurisdictio necessariò fundatur in ordine, sed in prima tonsura. Adde ex proximè dictis, pœnas non extendendas, sed potiùs quantùm fieri potest restringendas esse. Hinc consequitur, suspensum ab ordine posse ferre censuras, posse ab his absolvere, posse habere suffragium

gium in electione &c. qui hi omnes non ſunt actus ordinis, ſed jurisdictionis. At verò talis non poſſet abſolvere à peccatis; quia hæc abſolutio eſſentialiter importat actum ordinis, & non ſolius jurisdictionis. Videatur Babenſtuber *cit. n.* 7. *vel* Laymann *L. 1. tr. 5. p. 3. c. 1. n. 5.* Hinc

145. Colliges quintò, viciſſim ſuſpenſum à jurisdictione, non eô ipſo ſuſpenſum eſſe ab ordine. Ratio eſt eadem, quia hæ poteſtates ſunt ab invicem ſeparabiles; poteſt enim dari poteſtas ordinis ſinè poteſtate jurisdictionis, prout liquet de Sacerdotibus recens ordinatis, & nondum approbatis pro excipiendis Confeſſionibus. Ex quo fluit, ſuſpenſum à jurisdictione poſſe adhuc Miſſam celebrare etiam ſolenniter, agere Diaconum &c. Benedicere aquam luſtralem, & ſimilia, quæ ordinis præcisè ſunt Illſung *tr.* 7. *diſp. 1. n. 58.* Laymann *l. cit. n. 5.*

146. Colliges ſextò, ſuſpenſum ſimpliciter ab omni beneficio eô ipſo privari omnibus fructibus ſuorum beneficiorum: ſimiliter ſuſpenſum univerſaliter pro omni Diœceſi, non poſſe accipere novum beneficium, neque in ſua, neque in aliena Diœceſi. Ità cum Suarezio *Diſp.* 27. *de cenſur. ſect. 1. n.* 25. Panormitano *in cap. Paſtoralis &c.* Sayro &c. P. Khamm *de ſuſpenſ. n.* 274. Ratio eſt: quia beneficium eſt quaſi principium, & fundamentum percipiendi fructus beneficii:

ficii: ergo suspensus simpliciter ab omni beneficio, à nullo beneficio; & suspensus pro omni Diœcesi, in nulla Diœcesi potest ampliùs percipere fructus, & hôc ipso, quòd suspendatur directè & per se à percipiendis fructibus obtentorum beneficorum, & universaliter pro omni Diœcesi, consequenter & indirectè suspenditur ab impetrando novo beneficio in quocunque loco.

Secus dicendum de eo, qui solùm suspensus fuisset ab uno beneficio; quia talis adhuc posset percipere fructus ex alio, vel aliis beneficiis jam actu obtentis ac possessis, vel in futurum possidendis.

Ergonè, inquies, talis Sacerdos suspensus ab omni beneficio in opprobrium statûs Clericalis cogetur mendicare? vel à quo sustentandus erit?

℟. Non fore unquam constrictum ad mendicandum; si enim verè sit pauper (uti supponitur) in foro conscientiæ saltem poterit tantum participare de fructibus beneficii, quantum sibi sufficit ad congruam sustentationem; nam & alii pauperes de hujusmodi fructibus ali solent: ergo nec talis Sacerdos debet esse deterioris conditionis. Si verò non sit pauper, minimè opus erit, ut mendicet. Quod verò attinet forum externum, mos Ecclesiæ ità habet, ut, si talis sit suspensus in pœnam delicti præteriti tantùm, soleant eidem assignari certi fructus ex ipsis beneficiis, ad se, suósque moderatè 147.

susten-

ſuſtentandos : ſi verò ſit ſuſpenſus ob contumaciam, non ſolent eidem concedi fructus; & meritò quidem, quia poteſt, modò velit, reſipiſcere, & ob id rurſus percipere fructus. Si autem reſipiſcere nolit, ſibimet, & non aliis hanc debet imputare indigentiam vel inopiam, uti rectè arguunt Navarr. *in manual. c. 25. n. 123.* Laymann *tr. 5. p. 2. c. 2. n. 9.* Khamm *l. cit. n. 277.* Maſtrius *Theolog. mor. diſp 13. a. 2. n. 98.*

148. Colliges ſeptimò, fideles non peccare communicando cum aliquo ſuſpenſo etiam in iis, quæ huic vi ſuſpenſionis ſunt prohibita, eſto etiam ſuſpenſus quà talis fuiſſet denuntiatus. Ratio hujus deduci poteſt ac debet ex dictis *n. 111.* quia ſuſpenſio ſolùm privat uſu poteſtatis Eccleſiæ, in quantùm eſt uſus hujus poteſtatis, non verò in quantùm eſt communicatio cum fidelibus : unô verbo : ſuſpenſo vi hujus cenſuræ non prohibetur communicatio cum fidelibus : ergo neque his cum illo. Ex quo ſequitur, fideles non peccare, ſi abſente ſcandalo audiant Miſſam alicujus Sacerdotis, etiam ab ordine ſuſpenſi, vel ſi huic ſponte ſe offerenti confiteantur ſua peccata : peccarent tamen, ſi talem quodammodo inducerent adviolandam cenſuram v. g. ad dicendam Miſſam &c. quia præbendo ſcandalum inducerent ad peccandum, uti cum Laymanno, & Salmanticenſibus advertit Babenſtuber *cit. a. 2. n. 8.*

Colli-

Colliges denique octavò, non peccare fideles, etiam Interdictos, si tempore Interdicti matrimonium contrahant, & quidem in loco etiam interdicto, modò id faciant sinè solenni benedictione. Illsung *tr.* 7. *disp.* 1. *n.* 68. Sylvester *Verb. Interdictum V. n.* 9. Palao *tr.* 29. *disp.* 5. *pu.* 4. *n.* 25. Ratio est: quia prohibitio tempore Interdicti solùm intelligitur de Sacramentis purè spiritualibus, id est talibus, quæ ex dispensatione ac Ministratione Ecclesiæ conferuntur: tale autem non est Sacramentum Matrimonii: non enim Ecclesia vel Sacerdos, sed ipsi contrahentes sunt Ministri hujus &c. Accedit, quòd Matrimonium per se, & ex natura sua non sit, nisi contractus politicus, cui ratio Sacramenti est quid accessorium ex institutione Christi: ergo quemadmodum alii contractus tempore Interdicti non sunt prohibiti, ità nec matrimonium in ratione contractûs, & per consequens nec in ratione Sacramenti; permisso enim principali etiam accessorium velut minùs principale censeri debet permissum.

Nec dicas cum Ugolino, Sayro, Pontas, 149.
& aliis, tempore Interdicti generaliter prohiberi administrationem Sacramentorum, aliquibus duntaxàt, utputa Baptismo, Confirmatione & Evcharistia per modum Viatici &c. exceptis, prout ipsimet superiùs *n.* 124. fassi sumus: ergo cùm Matrimonium non

non ſit in jure exceptum, eô ipſo tempore Interdicti cenſeri debet eſſe prohibitum.

150. ℟. Enim prohiberi adminiſtrationem Sacramentorum ſpiritualium, ſeu à Miniſtris Eccleſiæ diſpenſandorum; unde negatur conſeq. hoc ipsô enim, quòd Sacramentum Matrimonii tale non ſit, neceſſum minimè fuit, ut cum memoratis mox Sacramentis in jure exciperetur. Quia tamen ſolennis Benedictio Nuptiarum reputatur inter officia divina, cùm debeat fieri à Sacerdote inter Miſſarum ſolemnia: Officia verò Divina vi Interdicti prohibeantur; hinc talis Benedictio pariter debet intermitti. Kugler *de Matr. l. 5. n. 1550.* La Croix *L. 7. n. 420. & alii.*

CON-

CONFERENTIA QUINTA

De Irregularitate in genere.

SUMMARIUM.

151. Nomine Irregularitatis intelligitur impedimentum Canonicum, impediens susceptionem Ordinis &c.
152. Hæc solet communiter dividi in Irregularitatem ex delicto, & ex defectu.
153. Rursus in partialem & totalem; item in temporalem & perpetuam.
154. Ut incurratur ob actum proprium, debet hic esse externus, & consumatus, seu perfectus.
155. Ferri potest à solo Summo Pontifice, vel Concilio Oecumenico.
156. Et quidem in solos Mares Juri Canonico subjectos.
157. Irregularitas tres parit effectus 1. impedit á suscipiendis Ordinibus 2. ab exercitio susceptorum, & 3. à. consecutione Beneficii Ecclesiastici.
158. Collatio tamen talis Beneficii videtur probabiliùs adhuc valida.
159. Solvitur quædam instantia in contrarium.

160. A pœna Irregularitatis excusat, quidquid excusat à culpa gravi.

161. Probabiliùs tamen non excusat ingnorantia solius pœnæ delicto annexæ.

162. Solet Irregularitas tolli tribus modis 1. per cessationem causæ 2. per professionem religiosam, & 3. per dispensationem.

163. Resolvitur Casus I. de quodam Infirmario, qui ut infirmus citiùs moreretur, fenestram aperuit &c.

164. Proptereáque graviter peccando, Irregularitatem contraxit; quam tamen.

165. Phræneticus aliquem occidendo non incurrit.

166. Resolvitur Casus II. cujusdam Studiosi, qui puerum in Campanili sursum attrahendo, causam mortis præbuit.

167. Si non advertisset periculum mortis, probabilissimè nec incurrisset Irregularitatem.

168. Qui Mulieri prægnanti poculum dedit ad abortum, ignorátque an habuerit effectum, tenetur indagare veritatem.

169. Si ex tali poculò Mulier obiît, aut saltem fœtus jam animatus, procul dubio Irregularitatem incurrit.

170. Secus dicendum, si fœtus nondum fuit animatus, vel de animatione hujus rationabiliter dubitare liceat.

171. Resolvitur Casus III. cujusdam Sacerdotis, sciscitantis, an non incurrerit Irregularitatem ex eo, quòd Moribundo præbuerit aliquid confortativum, ex quo is obiît.

172. An, vel quomodo Clericis, ac Monachis sit prohibitum, exercere artem Medicinæ aut Chirurgiæ.

173. Irregularitas differt a censuris, & reliquis pœnis Ecclesiasticis.

174. Non incurritur, nisi in Casibus Jure expressis.

175. Nec ſufficit culpa merè venialis ad incurrendam Irregularitatem ex delicto.
176. Quandonam Medici aut Chirurgi hanc incurrant.
177. Projiciens infantem moribundum in puteum animô baptizandi, per ſe loquendo ſit obnoxius huic pœnæ.
178. Irregularitas nequit cadere in ſummum Pontificem, bene tamen in reliquos Prælatos Eccleſiæ.
179. Irregularis peccat mortaliter, in tali ſtatu Ordines ſuſcipiendo, vel exercendo &c,
180. Niſi neceſſitas avertendi ſcandali hoc poſtulet.
181. Invincibiliter dubitans, an non violaverit cenſuram & propterea inciderit Irregularitatem, non tenetur ſe gerere ùt talem.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur Quæſita ſcitu neceſſaria, ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Irregularitate in genere.

QUæres primò, quid intelligatur nomine Irregularitatis?

℞. Nomine Irregularitatis, prout vel ex 151. ſola ethimologia liquet, intelligitur aliquid à regulis devians, ſeu exorbitans. Verùm in propoſito noſtro Irregularitas non nihil ſtrictiùs ſumitur, prout eſt quædam pœna vel impedimentum Sacris Canonibus introductum: hinc communiter Irregularitas deſcribi-

ſcribitur, quòd ſit impedimentum Canonicum, primò & per ſe impediens ſuſceptionem Ordinum Eccleſiaſticorum, ſecundariò verò ac conſequenter uſum eorundem. Ità in re *communiſſimè Doctores.* Explico breviſſimè. Dicitur 1. *impedimentum* locô generis; quia in hoc convenit cum aliis impedimentis Ordinum, quæ tamen non ſunt Irregularitas, uti eſt defectus baptismi, vel ſexûs maſculini &c. Dicitur 2dò: *Canonicum*, id eſt, jure Canonico introductum, auctoritate Summorum Pontificum. Dicitur 3tiò: *primò & per ſe impediens ſuſceptionem SS. Ordinum;* hic enim eſt præcipuus Irregularitatis effectus, ſcilicet impedire ab Ordinum ſuſceptione, tametſi Ordo ab Irregulari baptizato ſuſceptus adhuc eſſet validus: ubi inſuper advertendum, ſub nomine Ordinis hìc intelligi etiam primam tonſuram; quia Irregularis etiam hanc ſuſcipere prohibetur. Dicitur tandem 4tò: *ſecundariò verò ac conſequenter uſum eorumdem:* Irregularitas enim ſuperveniens Ordini jam ſuſcepto hunc impedire non ampliùs valet, nihilominus impedit ab exercitio ejusdem. Videantur de hoc Palao *tr. 29. diſp. 6. pu. 1. n. 2.* Filliuc. *tr. 19. c. 1. n. 2.*

Quæres 2dò, quotuplex ſit Irregularitas?

152. ℞. Irregularitas ùt ſic communiter dividitur in Irregularitatem *ex delicto*, & in Irregularitatem *ex defectu.* Ità *ex communi DD.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 13. diſt. 3. n. 3.*

Ratio

Ratio eſt: quia Irregularitas dividitur propter cauſam, ob quam fertur: at, non fertur, niſi vel ob delictum, vel ob defectum, prout ampliùs patebit ex dicendis in ſequentibus Conferentiis: ergo rectè dividitur in illam, quæ eſt ex delicto, & in eam, quæ originem ſuam trahit ex defectu.

Solent à Caſtropalao, Filliucio & aliis fieri nonnullæ aliæ ſubdiviſiones I. ſcilicet in *partialem*, quæ v. g. aliquo tantùm ordine, vel miniſterio ordinis privat, prout eſt illa, quæ ex defectu oculi canonici Diacono jam ordinato ſupervenit, ſolúmque privat à ſuſceptione Ordinis majoris vel ſuperioris, non item à Miniſterio Diaconatûs: ſimiliter Sacerdos deſtitutus pollice ſeu digito canonico ſolùm privatur miniſterio celebrandi, non item diaconandi, baptizandi &c. &c.; & in *totalem*, quæ ſimpliciter omnium Ordinum ſuſceptione vel executione privat. Rurſus II. in *temporalem*, & *perpetuam*. Temporalis dicitur, quæ elapſò tempore, pro quo ſtatuta eſt, per ſe deſinit, prout Irregularitas defectu ætatis canonicæ hac adepta ceſſat. Perpetua verò appellatur, quæ vi ſacrorum Canonum ſemper manet, quamdiu non legitima auctoritate vel diſpenſatione tollitur. Verùm hæ ſubdiviſiones ſunt minoris conſiderationis & negotii. Unde 153.

Quæres jam 3tiò, an, vel qualis actus requiratur ad contrahendam Irregularitatem?

154. ℟. Ubi Irregularitas imponitur ob actum proprium sive dein sit ex delicto, sive ex defectu, debet intervenire 1mò actus externus, & 2dò opere consumatus. Ità *ex communi DD.* Filliucius *tr. 19. n. 14. & 19.* Holzmann *Theolog. mor. tom. 1. part. 3. tr. 2. n. 310.* Ratio prioris est: quia tametsi Ecclesia absolutè loquendo posset, tamen non vult punire actus merè internos, prout jam superiùs *Confer. 3. n. 76.* animadvertimus; unde Irregularitatem non incurrit, qui solùm habuit voluntatem efficacem alterum occidendi, reipsâ autem non occidit. Ratio autem posterioris est: quia juxta *Reg. 15. J. in 6to. odia sunt restringenda* &c. Hinc non incurrit Irregularitatem ex delicto homicidii, qui tentavit quidem hominem sclopetô soluto trajicere, reipsâ verò globo prætervolante vel aberravit omnino, vel non, nisi leviter vulneravit &c.

Quæres 4tò, quisnam possit ferre Irregularitatem?

155. ℟. Nemo potest, nisi solus S. Pontifex, aut Concilium Generale ipsius auctoritate legitimè congregatum & confirmatum. Ità Covarruv. Suarez. Laymann *l. 1. tr. 5. p. 5. c. 1. n. 5.* & Holzmann *l. cit. n. 306.* Ratio est: quia Irregularitas est impedimentum Canonicum: ergo statui non potest, nisi ab eo, qui habet potestatem condendi jus Canonicum commune: atqui talem potestatem habet solus Pontifex, aut Conciliam Generale,

rale, auctoritate Summi Pontificis congregatum, & confirmatum: ergo &c. Ex quo Laymann *l. cit.* infert hanc Regulam: *Quotiescunque in Canone præcipitur, ut pœna alicui per Judicis sententiam imponatur, non est Irregularitas, sed suspensio, vel depositio, vel excommunicatio &c.*

Quæres 5tò, in quos possit ferri Irregularitas?

℟. Irregularitas solùm potest ferri in Ma- 156.
res ordinis capaces, & Juri Canonico communi subjectos. Ità Mastrius *Theolog. mor. disp. 13. n. 132.* Palao *ubi suprà pu. 2. n. 3.* & alii passim. Ratio est: quia Irregularitas est aliquod impedimentum canonicum, inhabilitans hominem ad ordines suscipiendos: ergo non potest cadere in illum, qui Juri Canonico non est subjectus (uti Summus Pontifex, aut pueri nondum baptizati, aut baptizati quidem, sed nondum adepti annum septimum ætatis &c. vel qui aliunde incapax est S. Ordinis, utì sunt fæminæ &c. Hinc fœminæ in rigore & propriè loquendo dici nequeunt irregulares; quia nunquam habuêre potentiam ad Ordines recipiendos, & eô ipso privari non possunt tali potentia; cùm privatio supponat aptitudinem formæ in subjecto.

Quæres 6tò, quot, & quinam sint effectus Irregularitatis ùt sic?

℟. Irregularitatis effectus communiter enu- 157.
merantur tres, scilicet primus: impedire à susce-

susceptione Ordinum, etiam primæ tonsuræ. Secundus: post susceptum jam Ordinem impedire ab exercitio Ordinis, si sit Irregularitas ex delicto, vel ex defectu absolutè talis, secus si esset solùm partialis. Tertius: privare consecutione beneficiorum ecclesiasticorum. Ratio primi & secundi patet ex dictis suprà *n. 151. & 152.* Ratio autem tertii hæc est: quia Irregularitas absoluta dejicit irregularem à statu & Ordine Clericali, consequenter dejicit etiam ab iis, quæ Ordinem Clericalem requirunt, & quæ illius sunt propria, prout colligitur *ex c. 2. de Clerico pugnant. in duello*, & ex Concilio Trident. *ss. 14. c. 7. de Reform.* atqui beneficium ecclesiasticum requirit & supponnit Ordinem Clericalem, estque huic proprium quodammodo: ergo privat consecutione beneficii ecclesiastici, si sit absoluta. Si tamen esset partialis tantùm, ordinato superveniens non ex delicto, sed ex defectu uti est illa, quæ refertur *in c. de Clerico ægrotant.* validè & licitè posset adhuc hujusmode irregulari conferri beneficium tale, quod non requirit usum repugnantem defectui; prout tradit Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 19. pu. 2. vers. & dicendum.* Sayrus *lib. 6. thesauri c. 2. n. 13.* Bonacina *tom. 1. disp. 7. de Irregular. pu. 4. n. 3.*

Quæres tamen adhuc 7timò, an collatio beneficii facta Irregulari absolutè, vel tali Irregulari, qui functiones beneficii exercere licitè non potest, valida sit, vel solùm illicita?

℞. Hu-

℞. Hujusmodi collationem probabiliùs illicitam tantùm esse, non item invalidam. Ità Herincx *disp. 6. n. 116.* Kazenberger *in supplem. decalog. P. Sporer c. 3. n. 154.* Coninck. Laymann, & alii plures, quos sequitur Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 5. n. 7.* contra Navarrum, Bonacinam & alios plures (quorum sententia tutior quidem videtur.) Ratio hujus est: quia nulla Irregularitas incurritur, nisi in Jure clarè exprimatur: ergo neque effectus eidem annexus, nisi, pariter exprimatur: atqui nullo jure clarè dicitur, talem collationem Irregulari factam esse ipso jure invalidam: ergo &c. Confir. ex eo: quia collatio beneficii nunquam censeri debet ipso jure aut facto irrita, nisi afferri possit jus aliquod expressum, quô id evincatur, prout deducitur *argum. cap. si soli. de concess. Præbend. in 6.* atqui in præsenti nullum adferri potest jus expressum & clarum, vi cujus talis collatio declaretur invalida & nulla: ergo cùm aliunde constet, odia esse restringenda, & in pœnis benigniorem esse interpretationem faciendam, dicendum potiùs, quòd talis collatio absolutè irregulari facta illicita quidem sit & irritanda, non tamen ipso jure irrita & nulla. 158.

Dices contra hæc: repugnat, ut beneficium conferatur illi, qui est inhabilis ad officium; quia beneficium non datur nisi propter officium: atqui Irregularis absolutè talis est inhabilis ad officium: ergo &c.

159. ℟. cum Palao *loc. cit. disting. maj.* repugnat, ut beneficium tali conferatur licitè, *con.* repugnat ut conferatur validè *neg. Maj.* ſecus enim deberet etiam ipsô facto amittere beneficium actu obtentum; quod tamen nemo facilè dixerit: quemadmodum ergo in *cap. ult. de Cleric. excommunicato ministr.* dicitur, excommunicatum excommunicatione minore eligi non poſſe, & tamen per hoc ſolùm innuitur, talem electionem eſſe illicitam, non item, eſſe invalidam; ita pariter ex eo, quòd irregularis ſit excluſus & inhabilis ad ſuſcipiendos vel exercendos Ordines, ſeu officium eccleſiaſticum, ſolùm convincitur, eſſe excluſum & inhabilem ad beneficium licitè ſuſcipiendum, non tamen ad validè recipiendum; eò vel maximè, quòd Irregularis poſſit procurare diſpenſationem, & interim beneficio per alium deſervire, ejúsque muneri ſatisfacere.

Quæres octavò, quænam cauſæ excuſent ab Irregularitate incurrenda?

160. ℟. Ab Irregularitate ex delicto incurrenda excuſat, quidquid excuſat ab ipſo delicto, ſeu quidquid facit, ut non pecces graviter. Ratio hujus patet ex dictis ſuprà *n. 154.* quia Irregularitas eſt una ex graviſſimis pœnis eccleſiaſticis: ergo debet ſupponere delictum, ſeu culpam gravem; hinc ſi vel ob imperfectionem actûs, vel ob ignorantiam juris aut facti &c. culpam gravem non commiſiſti, immunis pariter eris ab Irregularitate ex deli-

delicto incurrenda. Dixi tamen: *ex delicto* &c. quia illæ, quæ ob meram indecentiam vel defectum statutæ sunt, adhuc incurruntur, tametsi nullum prorsus fuerit commissum delictum. Sic v. g. Judex aliquem condemnans ad mortem quamquam justissimè, fit irregularis: tametsi nullum per hoc committat delictum: idipsum tenendum est de carnifice exequente sententiam mortis, prout DD, *communissimè* tradunt, & ampliùs patebit ex dicendis inferiùs *Confer.* 7. *à n.* 227.

Sed quid, inquies, tenendum de illo, qui scivit actum lege ecclesiastica prohibitum, ideóque non delictum, sed solam pœnam Irregularitatis ecclesiastico jure, statutam pro tali delicto, ignoravit?

℞. Probabiliùs ignorantia solius pœnæ 161.
Irregularitatis annexæ non excusat ab hujus incursione. Ità *ex communi DD.* Suarez *de censur. disp.* 40. *sect.* 5. *n.* 9. Hurtado *de Irregular. difficult.* 8. *n.* 29. La Croix *l.* 7. *n.* 482. Corduba & alii. Ratio est: quia hæc ignorantia non excusat â culpa, uti supponitur: ergo non est, cur excuset à pœna ab Ecclesia statuta propter eandem culpam. Adde insuper, Irregularitatem non esse pœnam medicinalem, sicuti sunt censuræ: ergo ad hanc incurrendam non requiritur contumacia, consequenter nec cognitio pœnæ ab Ecclesia statutæ: oppositum nihilominûs multi insignes DD. signanter Sanchez, Coninck, Sylvester & alii plures, quos citat & sequitur

tur Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 6. n. 3.* censent probabile; eò potissimùm, quòd hæc pœna videatur exorbitans: sed hoc insinuâsse sufficiat.

Quæres tandem 9nò, quomodo, vel quot modis Irregularitas tollatur?

162. ℞. Triplici modo tolli potest Irregularitas, & quidem 1. per cessationem, seu remotionem causæ, à qua hæc in fieri & conservari dependebat. 2. Per Professionem Religiosam. 3. Per Dispensationem legitimam, Ità Palo *l. cit. pu. 7.* Holzmann ubi suprà *n. 323.* Explico brevissimè.

I. Irregularitas tollitur per cessationem causæ, si fuerit temporalis duntaxat sic 1. v. g. Irregularis defectu ætatis Canonicæ, hâc adepta fit Regularis seu habilis ad susceptionem SS. Ordinum. 2. Irregularis defectu libertatis, vel scientiæ, his adeptis fit Regularis. 3. Irregularis ob vinculum matrimonii, vel dæmonis à quo obsidetur, fit Regularis, dum solvitur à vinculo matrimonii, vel à demone liberatur.

II. Vi Professionis Religiosæ in Ordine ab Ecclesia approbato tollitur Irregularitas de se perpetua, orta ex defectu Natalium, in tantum, ut talis professus possit promoveri ad Ordines sacros, licèt propterea vi *cap. 1. de filiis Presbyter.* non possit promoveri etiam ad Prælaturam obtinendam, sinè speciali dispensatione, quam in nostro S. Ordine impertiri possunt Generalis & Provincialis in

Capi-

Capitulo Generali & Provinciali, etiam Intermedio respectivè, non item extra hæc Capitula. De quo videri possunt Kerckhove *in statut. general. c. 7. §. 2.* Herincx *p. 2. tr. 3. disp. 6. n. 176.* Portel, Kazenberger & alii.

III. Denique tollitur per dispensationem legitimam, id est auctoritate legitima, sive ordinaria, sive etiam delegata factam, non autem per absolutionem: quia Irregularitas non est culpa, neque etiam censura ecclesiastica. Quinam autem dispensare valeant, dicemus paulò inferiùs *Confer. 8. à n. 264.* ex professo. Mastrius & alii nonnulli superaddunt quartum modum, asserentes, Irregularitatem tolli etiam per baptismum. Verùm ex dictis superiùs *n. 156.* liquet, ante baptismum nullam omnino contrahi posse Irregularitatem propriè dictam (esto vi cæcitatis vel alterius defectûs possit quis esse naturaliter inhabilis ad SS. Ordines) hinc propriè dici nec potest nec debet, vi baptismatis Irregularitatem tolli.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, concernentes Irregularitatem in genere.

CASUS PRIMUS.

Titius cujusdam phrænetici calida febre extremè laborantis curæ deputatus, tandem laborum

rum pertæsus, fenestram cubiculi, in quo infirmus decubuerat, aperuit eo fine & intentione, ut idem infirmus vel captatâ liberiore ac frigidâ aura citius consumeretur, vel se ipsum (more aliorum phræneticorum) per fenestram præcipitando enecaret, quod posterius etiam factum est. Et quia Titius jam aspirat ad statum ecclesiasticum seu Ordines sacros, hinc sciscitatur è Confessario; an propterea non contraxerit aliquam irregularitatem, vi cujus à susceptione SS. Ordinum esset prohibitus seu remotus. Quid huic Confessarius respondebit?

163. ℟. Titium contraxisse Irregularitatem ex delicto homicidii, quod præmeditatè intendit. Ratio est: quia ad hoc homicidium culpabiliter concurrit aperiendo fenestram eo fine & intentione positiva, ut infirmus calida febre consumeretur, vel certè præcipitando sese per fenestram, finem vitæ ac laboribus imponeret: quemadmodum ergo is, qui phrænetico, vel furioso gladium porrigeret eo fine, ut se ipsum vel alium interimeret, vel qui incideret arborem eo fine, ut hominem illuc transeuntem decidendo conquassaret, indubitanter incurreret pœnam irregularitatis. *per cap. De cætero. 11. de homicid. & can. Hi qui arbores. 49. dist. 10.* itá procul dubio Titius aperiendo fenestram ex præfato fine, & morte infirmi effectivè subsecuta, incidit in pœnam Irregularitatis. Videatur de hoc Pontas *in Dictionar. Casuum. Verb. Irregularitas, Respons. ad casuum. IV.* Fagnanus

gnanus *in cap. ad audientiam. de homicid. n. 44. & 46.* Sporer *tr. 5. decal. c. 3. n. 178. & 179.*

At, inquies, ſecundùm dicta paulô ſuperiùs *n. 54.* ad incurrendam hanc pœnam requiritur actus externus, conſummatus, & mortaliter peccaminoſus; atqui apertio feneſtræ, utpote de ſe indifferens, non fuit actus externus mortaliter peccaminoſus; & licèt fuerit facta ex mala intentione, nihilominus S. Canones ſolam intentionem internam punire non ſolent, prout ipſimet faſſi ſumus: ergo Titius non incurrit hanc graviſſimam pœnam irregularitatis.

℞. *Conceſſ. Maj. negando min.* Eſto enim 164. apertio feneſtræ de ſe ſit actus indifferens, fuit tamen in his circumſtantiis mortaliter peccaminoſa; tum quia aura frigida intrans per feneſtram nata eſt non modicè contribuere ad necem infirmi laborantis calida febre; tum præſertim, quia fuit facta eo fine, ut infirmus ſeſe præcipitaret per feneſtram: quemadmodum ergo in exemplis proximè allatis inciſio arboris, vel adminiſtratio gladii de ſe quidem actus ſunt indifferentes, ſi tamen fiant eô animo & fine, ut homo per caſum talis arboris occidatur, aut alium hominem &c. gladiô occidat, fiunt mortaliter peccaminoſæ, & ſecuta morte inducunt pœnam Irrregularitatis ex delicto homicidii, ità pariter diſcurrendum eſt de apertione feneſtræ in noſtro caſu.

Sed quid ais, tenendum de illo Clsrico, qui ex

ex eo, quòd non potuerit persuadere cuidam Parocho, ut sibi beneficium resignaret, in amentiam & furorem redactus, eundem D. Parochum occidit, pugione pectus trajiciendo: incurritnè Irregulatitatem?

165. ℞. Quòd non. Ratio est: quia tale opus non est actus humanus, ad quem essentialiter requiritur dictamen rationis secundùm dicta *part. 1. Confer. 1. n. 1.* at, hôc ipso, quòd actus humanus non sit, non est culpabile, neque dignum pœnâ; prout ex *Communi DD.* tradit Filliucius *tr. 19. n. 20.* ergo. Potest nihilominus, immò debet talis phræneticus aut furiosus coërceri catenis &c. ne pluribus noceat. An autem consultum sit, ut talis postea recuperata mentis serenitate denuo permittatur celebrare divina &c. frequentare hominum consortia &c. altiorum judicio relinquo: mihi profectò consultum minimè videtur, nec practicabile sinè periculo aliorum, vel sinè scandalo vulgi.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius studiosus in campanili superiùs constitutus, animadvertit quandam campanulam minorem à manu infirma pulsari, ex quo collegit, esse puerulum quemdam, qui pulsaret: volens proin facere ludum, eundem funem, & cum fune puerulum septennio minorem ad se attraxit in altum usque ad primas trabes, quò dum puer pervenerat: vel trabibus vel etiam asseribus obstan-

obstantibus vel viribus deficientibus (nescio) decidit ab altitudine 7. vel octo pedum, & fracto capite biduò post è vulnere accepto obiit. Quæritur jam, an Sempronius propterea incurrerit irregularitatem, vi cujus prohibeatur à suscipiendis ordinibus?

℟. Si Sempronius animadvertit, prout sanè juxta regulas prudentiæ animadvertere debuisset, ac potuisset, periculum vitæ, vel gravis nocumenti puerulo ex simili attractu, vel elevatione inferendi, procul dubio incurrit Irregularitatis pœnam. Ratio est: quia ex hac suppositione causam dedisset homicidio: ergo non est, cur à pœna Irregularitatis eximatur. Immò verò Fagnanus *in cap. ad audientiam. de homicid. n. 44.* testatur, eo tempore, quo ipse Secretarium Sacræ Congregationis egerat, casum hunc à quodam Clerico fuisse practicatum, & hunc ab eadem Sacra Congregatione fuisse declaratum irregularem, hac de causa: *quia dum chordam onustam trahebat, advertere poterat, & debebat: aliquem illi esse appensum; & inde posse illi aliquid nocumenti contingere* Nec dubium, quin re hac Romam delatâ, in foro externo Sempronius noster hodiedum à S. Congregatione declararetur irregularis. Videatur de hoc Pontas *loc. cit. Respons. ad Casum V.* 166.

Dixi tamen: *si Sempronius animadvertit periculum &c.* Nam secùs dicendum existimarem, saltem pro foro conscientiæ, si Sempronius 167.

 nius

nius fateatur, sed id ex mero joco, vel levitate animi, sinè omni prorsus apprehensione periculi fecisse. Ratio est: quia ex hac suppositione Sempronius vel nullam omnino, vel certè non nisi levem commisisset culpam: non est autem verisimile, velle summum Pontificem in aliquem sinè gravi culpa gravissimâ pœna animadvertere; quia hæc non esset justa, prout jam suprà notavimus: Quin immò non desunt DD. nominatim Felinus, Navarrus, Panormitanus *in cap. Pastoralis ʃ. forum. de appellat. n. 15.* & alii, videndi apud Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 3. n. 2. in fin.* affirmantes, ad quamlibet irregularitatem ex delicto provenientem, requiri dolum, seu contemptum, qualis certè non intervenit ex hac suppositione: proin non video, cur pro foro interno cum Sempronio non posset aut deberet mitiùs procedi, suppositô, quòd nullum prorsus animadverterit periculum mortis, aut gravis nocumenti puero inferendi. Vid. Tamburinus *Lib. 10. de Censur. tr. 4. c. 15. ʃ. 2. n. 12.*

Sed quid (ais) tenendum de illo, qui puellæ à se imprægnatæ dederat medicinam in ordine ad expellendum fœtum, postea verò ubi inaudiît, ipsam periclitari de vita, clam aufugit, jam ignorans, an vel sola expulsio fœtûs, vel etiam mors puellæ fuerit inde effectivè secuta?

℟. Ad

℞. Ad hoc dubium imò, à tali pœnitente necessariò, & sub gravi culpa indagandum esse, an revera vel expulsio fœtus, vel etiam ipsa mors prægnantis fuerit subsecuta. Ratio est: quia si talis sinè ulteriori indagine præsumeret, vel ordines sacros suscipere, vel in jam susceptis ministrare, evidenti periculo transgrediendi legem Ecclesiasticam, & quidem in materia gtavi, sese exponeret; enimverò si expulsio fœtûs, saltem animati, vel ipsa mors prægnantis fuisset effectivè subsecuta, indubitanter incurrisset pœnam irregularitatis: stante autem irregularitate contracta suscipiendo ordines, aut in susceptis ministrando, graviter peccaret: ergo cùm tale dubium facti aliter deponere nequeat, nisi sola indagatione veritatis, ad hanc sub gravi culpa tenetur, & interim tam à susceptione ordinis, quàm à ministerio in jam susceptis abstinere: neque ullus prudentûm hoc inficias ibit. Vid. Mastrius *Theolog. mor. disp. 13. n. 138.* Filliuc. *tr. 19. n. 45.* 168.

℞. Jam 2dò ad idem quæsitum: si mors puellæ fuit secuta, habendus est irregularis, eò quòd culpabiliter hominem occiderit, & quidem injustè; nam tale periculum debuit necessariò prævidere. Ità Tambur. *l. cit. §. 4. n. 31.* Secus dicendum foret, si puella non obiîsset. At verò si sola ejectio fœtûs contigit, gnaviter attendendum erit, an fœtus jamjam fuerit animatus vel non? 169.

& dicendum I. quòd si fœtus jam fuit animatus, procurans ejectionem inciderit irregularitatem, ob rationem mox datam; quia revera commisit homicidium, vel potiùs parricidium injustum: ùt de se liquet. II. Si verò fœtus nondum fuit animatus, dicendum est, quòd non incurrerit, ob rationem oppositam; quia scilicet de tali dici nequit, quòd hominem occiderit, esto verum sit, quòd generationem hominis impediverit. Et ità tenent satìs *communiter Doctores*, signanter Herincx noster. *part. 2. tr. 3. disp. 6. n. 122.* Sporer *in decalog. tr. 5. c. 3. n. 137.* Filliuc. *tr. 20. n. 19. & 20.* Babenstuber *tr. 4. disp. 3. art. 2 n. 5.* Bonacina, Bardi, Tamburinus & alii plures. Nec refert, quòd Sixtus V. irregularitatem extenderit ad procurantes abortum etiam fœtus inanimati, quia (ùt sapienter advertit Filliuc. cit. n. 2.) Gregorius XIV. postea eandem constitutionem moderando revocavit ad limites juris communis: in hoc autem non reperitur irregularitas constituta in procurantes abortum fœtûs nondum animati: ergo &c.

Sed, quid, inquies, si de hoc ipso dubium relinquatur, fueritnè fœtus jamjam animatus, nec ne? & hoc dubium maneat invincibile?

170. ℟. In tali dubio Sanchez, Sotus, Sayrus, & alii, quos refert ac sequitur la Croix *lib. 7. n. 456.* Procuratorem condemnant ad pœ-

pœnam irregularitatis; quia est dubium facti circa homicidium injustum, quod hìc præsumitur, cùm communiter eveniat: ità relati. Verùm ego probabiliorem existimo opinionem Sporeri *cit. n.* 137. Tamburini *l.* 1. *in Decalog. c.* 3. *§.* 7. *Verb. irregularitas n.* 2. Præpositi apud Bardi de *consc. disc.* 6. *c.* 7. *§.* 4. negantium, quòd talis incurrat irregularitatem; quia Canones, quos recenset Sporer *l. cit. n.* 130. *& seqq.* statuentes hanc pœnam in homicidas, supponunt homicidium fuisse perpetratum ità, ut constet de corpore delicti: at, ubi verè dubitatur, an fœtus fuerit jamjam animatus, nec ne, non constat de corpore delicti, id est, de vero homicidio perpetrato: ergo cùm aliunde constet, in pœnis benigniorem interpretationem esse faciendam &c. & odiosa restringenda &c. verosimilius videtur, talem non incurrisse irregularitatis notam. Illud autem, quod Adversarii dicunt, communiter evenire, ut ejiciatur fœtus jam animatus, æquè faciliter negari potest: & fortassis, sæpiùs ejicitur non animatus, quam animatus, eò præsertim quòd tantò, faciliùs disturbetur hujusmodi massa, quantò minus adhuc sumpsit incrementi. Vid. Tamburinus *loc. cit.*

CASUS TERTIUS.

CAjus Sacerdos ad moribundum vocatus, nedum partes confessarii, sed & infirmarii age-

agere cogebatur, eò quòd infirmus, nescio ob nimiam erga Cajum confidentiam, vel verò erga alios impatientiam, noluerit admittere aliorum obsequia. Cajus proin, ut erat homo optimæ voluntatis, infirmo administraverat, quidquid demum ejusdem palato arriserat, eò præsertim, quòd de sanitate recuperanda etiam Medici jam pridem desperaverint, factum proin, ut infirmus postularet non nihil moveri in alterum latus, simúlque refrigerari quodam electuario: præstitit Cajus utrumque, sed ecce! vix dum infirmus electuarium ore apprehendit, eodem suffocatus obiit inter manus Caji, unde hic jam dubitat, an propterea non iucurrerit notam irregularitatis?

171. ℞. Quod non. Vel enim incurrisset irregularitatem ex delicto homicidii, vel ex defectu lenitatis? aliam enim in his circumstantiis incurrere non potuisset: atqui non primam; quia nullum prorsus delictum commisit, sed potiùs opus præstantissimæ charitatis, assistendo & infatigabiliter ministrando decumbenti: Officia autem charitatis non debent tam rigorosa pœnâ castigari. Neque secundam; tum quia per hoc ministerium mortem non acceleravit, certè non notabiliter; tum etiam, quia irregularitatem ex defectu lenitatis non incurrunt, nisi qui in mortem seu effusionem sanguinis sponte consentiunt, seu cooperantur, velut ministri justitiæ, prout satìs communiter tradunt Doctores, signanter Avila, Filliucius *tr.* 19. *n.*27. Sayrus *de censur.*

L. 7.

*L.*7.*c.*6.*n.*13. Diana *part.* 3. *tr.* 5. *Resolut.* 70. Tamburinus *L.* 10. *de censur. tr.* 4. *c.* 15. *§.* 4. *n.* 27. & 28. Atqui hoc Cajus non fecit; ergo &c. Hinc ſapienter infert Buſenbaum apud La Croix *l.* 7. *n.* 181. *IV.* eum, qui infirmo bona fide dat aliquid v. g. cibum, aut potum; vel eum movet de lecto in lectum, aut aliud circa eum operatur, ex quo mors vel ejus accleratio præter intentionem ſequitur, non fieri irregularem, niſi intervenerit lata culpa. Quocirca Diana *part.* 5. *tr.* 3. *Reſol.* 17. notat ex Bonacina, Sacerdotibus & Religioſis circa moribundos licere eadem, quæ laicis.

Dices tamen contra hoc. Si Clerrcis circa moribundos idem licet, quod laicis, cur ergo Monachis & Cleris in ſacris Canonibus prohibetur exercere Chirurgiam? *cap. ſententiam.* 9. *Ne clerici vel Monachi.* Cur Monachus, qui ulcus fœminæ inciderat, hac demortua declarartur irregularis? *cap. tua nos. de homicid.*

℞. Haud immeritò Clericis ac Monachis 172. interdici exercitium Chirurgiæ, tum quia hoc alienum eſt ab eorum vocatione; tum etiam, quia tales inciſiones ſemper quaſi ſunt periculoſæ, & ſubin ſinè ſpeciali dedecore ſtatûs clericalis, vel periculo ſcandali non practicabiles. Et falſum omnino eſt, per allegatum *cap. tua. nos.* Monachum declarari irregularem, ſuppoſitô, quòd fuerit peritus in arte Cirurgiæ, omnémque, quam

quam debuit, diligentiam adhibere studuerit, sed solùm dicitur, *quod alioquin* (si scilicet vel non intellexit artem, vel diligentiam debitam non adhibuit) *interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.* Ex quo Tamburinus *l. cit. n. 11.* rectè infert, quòd Monachus vel Clericus in sacris constitutus, exercens etiam extra necessitatem Chirurgiam, incidendo, vel adurendo ex arte, sinè culpa homicidii, non fiat irregularis, licèt peccet contra dictam prohibitionem, immò licèt præter intentionem accidat mors infirmi, vel ejus acceleratio: & pro eadem opinione citat Coninck *de Sacr. disp. 18. dub. 9. n. 87.* Joan. Præpositum *d. 5. de Irregul. d. 10. n. 86.* Cujus ratio est: quia irregularitatem non parit mera inobedientia vel transgressio cujuscunque præcepti, sed actio efficiens reatum homicidii, seu deformitatis, id est mutilationis: ergo si Clericus vel Monachus ab hoc caveat, non fit irregularis, esto etiam peccet contra prohibitionem Ecclesiæ, proptereáque ab hujusmodi operationibus Chirurgicis perpetuò abstinendum sit Clericis atque Monachis.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

173 Colliges ex hactenus dictis primò, Irregularitatem differre 1. à Censuris, tum

quia

quia non omnis irregularitas est pœna, tum quia illa etiam, quæ in pœnam infligitur, non est pœna medicinalis, utì sunt censuræ. 2. Differre insuper à Depositione & Degradatione; quia hæ pariter pœnæ sunt Ecclesiasticæ, non item omnis irregularitas. Deinde Depositio solùm respicit actus ordinum, eorúmque usum prohibet, irregularitas verò ipsam ordinum capacitatem, Degradatio porro ejicit Clericum à gradu (Ecclesiastico) ad quem admissus erat, at irregularitas non admittit. Ità Filliucius *tract. 19. n. 5. & 6.*

Colliges 2dò, *nullam incurri irregularitatem, nisi in casibus jure Canonico, seu Pontificio expressis.* Hanc velut Regulam universalem in hac materia bene ante oculos ponendam tradunt DD. communiter, signanter Salmanticenses *tr. 10. c. 7. n. 3.* Illsung *tr. 7. disp. 1. n. 74.* Babenstuber *tr. 4. disp. 3. n. 3.* Ratio hujus desumitur. *ex cap. Is qui. de sent. Excomm. in 6to.* ubi decernitur, eum, qui scienter in Ecclesia per sanguinis vel seminis effusionem polluta celebrat, non incurrere laqueum irregularitatis, *eò quòd NB. hoc in jure non sit expressum.* Ex quo liquet, in hac materia non valere argumentum à paritate desumptum, hôc, vel simili modo: celebrans in Ecclesia interdicta fit irregularis: ergo etiam celebrans in Ecclesia polluta; negatur enim consequentia; quia prior irregularitas est in jure expressa *cap. proximè cit.* non item posterior. 174.

175. Colliges 3tiò, ad incurrendam irregularitatem ex delicto non sufficere culpam merè venialem, sive hæc sit commissa ob levitatem materiæ, sive ob imperfectionem actus. Ità *communiter DD.* Præpositus *q. 5. de irregular d. 10. n. 75.* Palao *tr. 19. disp. 6. pu 15. §. 4. n. 1.* Filliuc. *l. cit. n. 25.* Tambur. *l. 10. tr. 4. c. 15. §. 2. n. 12.* Ratio est: quia Irregularitas est una ex gravissimis pœnis Ecclesiasticis: ergo non est æquum, ut à levi culpa progignatur. Deinde actus ex indeliberatione procedens non est simpliciter humanus: ergò cùm leges humanæ soleant punire actus perfectè completos, dicendum, quòd hujusmodi actum imperfectum nolint plectere pœnâ irregularitatis; secus frequentissimè incurreretur hæc irregularitas &c.

176. Colliges 4tò, Medicos aut Chirurgos non incurrere notam irregularitatis, si quæ artis suæ sunt, intelligant, & juxta Regulas artis procedant, adhibendo moralem diligentiam in præscribendis vel applicandis medicamentis, incisuris, adustionibus &c. gravitati rei proportionatam (id ipsum de infirmario tenendum esse, jam audisti:) Ratio est: quia his suppositis Medicus aut Chirurgus nullam committunt culpam, certè non gravem: ergo nec debent sentire pœnam gravissimam, qualis est ista irregularitatis. Secus dicendum foret, si vel artem non intelligant, & nihilominus sese in-

ingerere præſumant, vel ſi intelligentes quidem artem, nihilominus vel infirmum negligant, vel cum præviſo periculo mortis ſaltem notabiliter accelerandæ ſuo muneri non ſatisfaciant, medicamina nociva præbeant &c. etiam ad requiſitionem infirmi &c. eſto etiam id facerent ex commiſeratione, ne infirmus tamdiu pati cagatur &c. in his enim & ſimilibus caſibus graviter delinquunt; quandoquidem nec infirmus, nec infirmarius, nec Medicus nec Chirurgus habent poteſtatem in vitam & membra corporis &c. ergo neque mirandum, quòd incurrant pœnam irregularitatis. Ità Farrinacius, Henriquez, Tamburinus *cit. n.* 25. Sporer ubi *ſuprà n.* 178. *&* 179.

Sed quid, ais, tenendum de illo Clerico, qui aqua naturali deſtitutus infantem moriturum projecit in puteum, cum pronuntiatione formulæ baptiſmi, ne ſinè baptiſmo infans decederet?

℞. Hunc Clericum per ſe loquendô graviter peccâſſe, utpote occidendo innocentem, contra quintum præceptum, & conſequenter incurriſſe irregularitatem: nihilominus ſi bona fide, & conſcientiâ (etſi erronea) proceſſiſſet (quidquid demum ſit de valore talis baptiſmi) ego cum Tamburino, Sporer *cit. n.* 181. & aliis probabile judicarem, eum poſſe pro foro conſcientiæ excuſari; quia (ùt ſupponitur) coram Deo non peccavit; ergo nec eſt pœnâ dignus. 177.

Col-

178. Colliges 5tò, pœnam hanc Irregularitatis equidem in Summum Pontificem, utpote Legislatorem, & Superiorem jure Canonico, cadere non posse, bene verô in alios quoscunque Summo Pontifice inferiores, utputa Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos &c. Ità aliis citatis Leander de Irregularit. *tr.* 1. *d.* 2. *q.* 6. Tamburinus *L.* 10. *tr.* 5. *c.* 2. *n.* 3. Ratio patet ex dictis *n.* 156. quia hi omnes subduntur Constitutionibus Juris Canonici, ergo possunt incurrere pœnam irregularitatis, Sacris Canonibus introductam; cùm nullo Juris textu excipiantur. Hinc, si Episcopus aliquem occideret, vel Excommunicatione ligatus celebraret, irregularis foret, sicut quilibet alius Clericus. Ità Suarez *de Censur. disp.* 40. *sect.* 7. *n.* 6. Bonacina *disp.* 7. *q.* 1. *pu.* 2. *n.* 8. Palao *tr.* 29. *disp.* 6. *pu.* 2. *n.* 5.

179. Colliges 6tò, Irregularitate ligatum peccare mortaliter, si absque dispensatione vel ordinem suscipere, vel in jam susceptis ministrare præsumat. Ità habet *Cap. si celebrat.* 10. *de Clerico excomm. ministrant.* & *communis DD.* quam etiam tradit Scotus 4. *dist.* 13. *q.* 2. Mastr. *disp.* 13. *n.* 129. Ratio liquet ex hactenus dictis: quia scilicet in materia gravi agit contra prohibitionem Ecclesiæ. Ergo peccat graviter, esto propterea non incurrat aliam, seu novam irregulatatem. Probabiliùs tamen acceptando in tali statu Beneficium Ecclesiasticum peccaret; quia Ecclesia

clesia non vult, ut talis admittatur ad officium Ecclesiasticum, & per consequens neque ad Beneficium, quamdiu manet irregularis. Videantur *Doctores citati.*

Quid ergo (ais) agendum Clerico, qui stante Irregularitate contracta cogitur exercere actum Ordinis?

℟. Cum distinctione. Vel enim jam 180. notum est, quòd commiserit delictum v. g. procurationem abortûs fœtûs animati, propter eáque irregularitatem contraxerit, vel non? Si primum, tunc debet abstinere ab omni exercitio Sacrorum Ordinum; secus enim adderet scandalum publicum. Si secundum, tunc debet omnem movere lapidem, ut quantocyus dispensationem impetret vel a summo Pontifice, seu S. Pœnitentiaria, vel ab Episcopo (qui in tanta necessitate potest dispensare juxta probabilem sententiam DD. videndam apud Sporer *tr. 5. c. 3. n. 254.*) & interim, si possit sinè infamia vel incommodo, vel sub specie negotii peragendi aliò proficisci, vel sub specie infirmitatis domi se continere, & alteri officium illud committere; hoc enim postulat reverentia prohibitioni Ecclesiasticæ debita, ait rectè la Croix. E contra si neutrô modo possit declinare infamiam, poterit tutò exercere actus Ordinis, in quantum, & quamdiu hoc necessarium erit ad declinandam hanc infamiam. Ratio est: quia lex naturalis de defendenda fama & honore,

re, deque declinando ſcandalo publico fortiùs obligat, quàm lex humana ſeu eccleſiaſtica de non exercendo Ordine in ſtatu Irregularitatis: ergo cùm in tali caſu nequeat obſervari utraque lex ſimul, oportet obſervare legem naturalem potiùs, quàm Eccleſiaſticam. Ità poſt Molin, Palao, Laymannum &c. Sporer *cit. c. 3. n. 255.* la Croix *l. 7. n. 437.*

Dubitabis adhuc, quid ergo tenendum de illo Clerico, qui cum dubio practico, an non incurrerit cenſuram, ſeu excommunicationem, & per hoc Irregularitatem contraxerit? celebravit, poſtea verò pœnitentiâ ductus ſolerter indagavit, & neminem invenit, qui vel excommunicatum vel Irregularem vellet agnoſcere?

181. ℟. In tali caſu præſumendum eſſe pro libertate, ſeu pro non incurſa Irregularitate. Ratio eſt: quia quamdiu non conſtat de Irregularitate certo jure expreſſa, tamdiu, præſertim poſt diligentem inquiſitionem ſtandum eſt pro liberate, veluti conſtare debet ex dictis *n. 174.* at, hìc ſupponitur non conſtare, & quidem poſt diligens examen, ſeu inquiſitionem factam: ergo. Et ità tenent Sanchez *l. 1. Decal. c. 10. n. 46.* Bonacina. *de Cenſur. diſp. 7. q. 1. pu. 5. n. 5.* Tamburinus *l. 10. de Cenſur. tr. 4. c. 5. §. un. n. 29.*

CON-

CONFERENTIA SEXTA

De Irregularitate ex delicto.

SUMMARIUM.

182. Irregularitas ex delicto non nisi propria culpâ incurritur, solétque dividi in quatuor classes.
183. Irregularitas ex abusu Baptismi quid.
184. Irregularitas ex abusu Ordinis incurriter ob delictum in ipsa susceptione Ordinis commissum;
185. Vel ob abusum Ordinis cum violatione censuræ.
186. Recensentur delicta, ob quæ infamia, & exinde consequens Irregularitas incurritur.
187. Irregularitas incurritur etiam ex delicto homicidii.
188. Modò id scienter ac voluntariè fuerit perpetratum.
189. An, vel quando incurratur ex homicidio casuali.
190. Quid de eo, qui dubitat, an non commiserit homicidium.

191. Po-

191. Potest insuper Irregularitas incurri ob mutilationem.

192. Quidnam intelligatur nomine mutilationis &c.

193. Resolvitur Casus I. de quodam studioso, qui tempore belli prædones pecorum persecutus homicidium commisit.

194. Solvitur quædam objectio contra resolutionem.

195. An prædones vicissim occidendo suos persecutores, incurrerint notam Irregularitatis.

196. Resolvitur Casus II. de quodam Clerico, qui suis famulis mandaverat, ut feripetam in sylva deprehensum vehementissimè verberarent.

197. Solvitur rursus quædam instantia.

198. Quid, si tales famuli non feripetam sed alium Viatorem verberâssent, aut mutilâssent.

199. Resolvitur Casus III. Cujusdam studiosi, qui alteri suo condiscipulo administravit gladium ad duellandum, quo is inimicum suum occidit.

200. Quid si is inimicum solùm vulnerâsset.

201. Quid si dubitetur, an ex vulnere obiverit.

202. Iterans baptismum solùm sub conditione, non fit irregularis propterea.

203. Idipsum tenendum de reiterante ex ignorantia.

204. Iteratò suscipiens Sacramentum Confirmationis, non incurrit irregularitatem ex abusu Sacramenti.

205. Clericus in bello justo offensivè pugnans, fit irregularis.

206. Quod casu quodam particulari declaratur.

207. Mandans vel consulens homicidum, non incurrit hanc pœnam, nisi effectu homicidii secuto.

208. Bène verò, si hoc vi mandati fuerit perpetratum,

tratum, esto mandatum fuerit inefficaciter revocatum.

209. An consulens hanc incurrat, revocatô consilio.

210. Quando plures communi consilio aliquem aggrediuntur, omnes fiunt irregulares, tametsi unus solus occidat.

211. Quid, si plura eidem inflixêre vulnera.

212. Utrum Clerici strepitolæ venationi vacantes, incurrant irregularitatem, si contingat quempiam hominem casu occidi in illa.

213. Non impediens homicidium fit irregularis, si illud vi sui officii debuisset impedire.

214. Hanc irregularitatem pariter incurrit, qui se ipsum sinè necessitate mutilat aliquo membrô.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Irregularitatibus ex delicto incurrendis.

QUæres primò, quid, & quotuplex sit Irregularitas ex delicto?

℟. Per Irregularitatem ex delicto illa intelligitur, quæ ex proprio, & quidem gravi delicto seu culpa incurritur, ùt jam diximus conferentia proximè præcedente *n.* *152.* & *175.* Cæterùm in modo recensendi irregularitates ex delicto, Doctores nonnihil variant, dum alii 4tuor, alii 6. alii 7tem vel omnino octo enumerant, ùt vide- 82.

re licet apud Felicem Poteſtas *in Exam. Confeſſar. tom. 1. p. 4. c. 2. n. 4419.* & alios. Tu ad hanc quæſtionem breviter cum P. Sporer *theolog. Sacram. p. 1. c. 5. n.* 77. dic: Irregularitas ex delicto eſt quadruplex, ſcilicet 1. ex abuſu Baptiſmi. 2. Ex abuſu Sacri Ordinis. 3. Ex delicto enormi, cui de jure eſt annexa publica infamia. 4. Ex delicto homicidii voluntarii, mortaliter peccaminoſi. Ad has 4tuor ſpecies reliquæ omnes convenienter revocari poſſunt, ùt patebit ex proximè dicendis.

Quæres 2dò, quid intelligatur per Irregularitatem ex abuſu Baptiſmi?

183. ℞. Intelligitur culpabilis reiteratio baptiſmi ſeriò & ſcienter facta; quia cùm hoc ſacramentum ſit initerabile, committitur magnus abuſus meritò punitus pœnâ irregularitatis tam ex parte rebaptizantis, quàm ex parte culpabiliter permittentis ſe rebaptizari. per *cap. Ex litterarum. de Apoſtatis.* &c. *Qui in qualibet. 1. q. 7.* Idque tam de rebaptizatione occulta, quàm de ſolenni intelligunt Scotus, Henriquez, Avila & alii plures, videndi apud Palao *tr. 29. diſp. 6. pu. 16. n. 2.* tametſi idem Palao probabile putet; hanc irregularitatem non incurri, niſi delictum fuerit publicum, ſeu baptiſmus publicè adminiſtratus. Videatur de hoc Sylveſter *Verb. Irregularitas. q. 4.* vel Laymann *lib. 1. tr. 5. part. 5. c. 2. n. 1.*

Quæ-

Quæres 3tiò, quidnam intelligatur per Irregularitatem ex abuſu S. Ordinis?

℟. Intelligitur illa, quæ incurritur ex delicto vel 1. in ipſa ſuſceptione Ordinis, vel 2. ob malum uſum jam ſuſcepti cum violatione cenſuræ commiſſum. Explico breviter.

I. Delictum in ſuſceptione Ordinis (cui eſt annexa hæc Irregularitas) poteſt multifariam committi. 1. Dum quis ſuſcipit Ordinem Sacrum (non verò quatuor minores tantùm) dum eſt irretitus aliquâ cenſura, utputa excommunicationis, vel interdicti perſonalis &c. 2. Dum quis eum ſuſcipit ab Epiſcopo excommunicato, hæretico &c. 3. Dum quis Clericus ſolenniter & ſcienter exercet actum proprium ordinis Sacri, quem tamen nondum ſuſcepit v. g. cantando Epiſtolam vel Evangelium cum inſigni proprio diaconatûs aut ſubdiaconatûs. Sporer. Conſtant hæc ex variis Juribus apud Reiffenſtuel videndis. 84.

II. Abuſus S. Ordinis cum violatione cenſuræ tunc committitur, dum quis cenſurâ innodatus exercet actum proprium Ordinis, id eſt, talem, qui ab alio tali Ordine non prædito exerceri non valet, ex gr. cantando Epiſtolam cum manipulo, vel Evangelium cum ſtola transverſim portata, eſto ſciat ſe actu irretitum excommunicatione majore, vel ſuſpenſione, vel Interdicto perſonali &c. &c. Ità habetur in Jure Canon. to- 85.

to titulô *De Clerico excommunicato ministr.* Ex quo fluit, hanc Irregularitatem non incurri per hoc, quòd quis censurâ ligatus exerceat actum Ordinis minoris, utputa acolytando &c. januas Ecclesiæ claudendo vel aperiendo &c. &c. quia hujusmodi actus etiam à Laicis possunt exerceri. Neque incurritur per hoc, quòd suspensus ab ordine exerceat actum jurisdictionis præcisè & non Ordinis, v. g. assistendo contractui matrimoniali &c. delegando facultatem absolvendi, vel baptizandi &c. &c. Videantur de his Navarrus *Manuali c. 27. n. 242. & 244.* Laymann *l. tr. 5. p. 5. c. 3. n. 4.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 13. dist. 3. n. 13. &. 14.*

186. Quæres 4tò, quænam sint illa delicta enormia, habentia annexam publicam infamiam, & per hoc irregularitatem inducentia?

℟. Sunt valdè multa; singulariter per *cap. Infames. VI. q. 1.* declarantur infames fures, Sacrilegi incestuosi, Homicidæ, Periuri, Raptores, Malefici, Adulteri &c. &c. Hi omnes ad Sacros gradus non debent admitti. Quibus pariter adnumerandi veniunt Hæretici, Apostatæ á fide, Schismatici, eorúmque (in causa hæreseos) Fautores & Receptatores, ùt habetur *c. Quicunque. de Hæreticis. in 6to & c. saluberrimum 1. qu. 7.* Quocirca tamen notandum, ad hoc ut ex criminibus mox recensitis (si homicidium excipias) Irregularitas incurratur, necessum omnino

no esse, ut sint publica, seu manifestata; quamdiu enim occulta sunt, poterit hujusmodi criminosus (præmissâ vera pœnitentia & absolutione pro foro conscientiæ obtenta) fungi ministerio Sacrorum Ordinum susceptorum, vel ad nondum susceptos promoveri, prout habetur variis juribus. *c. Ex tenore, & c. ult. de temporibus Ordinand.* Videatur Navarrus *cit. c. 27. n. 248.* vel Reiffenstuel *l. cit. n. 20.*

Quæres 5tò, an, vel quomodo hæc Irregularitas incurratur ex delicto Homicidii?

℟. Incurritur ex homicidio injusto, voluntariè & mortaliter peccaminosè perpetrato, sive dein physicè, utputa transfigendo &c. sive etiam moraliter scilicet auxilio, consilio, mandato &c. &c. immo & non impediendo, quando ex justitia debuisset impediri. Ità in re *communissimè Doctores.* Valentia, Coninck, Tannerus & alii cum Diana *part. 4. tr. 2. Resol. 10.* Pichler *in Candidat. Jur. Can. l. 5. tit. 12. n. 3.* Idque habetur decisum *Can. 4. Dist. 50. Can. fin. Caus. 23. q. 8.* & alibi sæpiùs. Nec immeritò; nam si Ecclesia reputat inconveniens, ut ille qui ex officio cooperatur ad justum homicidium, seu effusionem humani Sanguinis fungatur Sacro altaris Ministerio, & repræsentet Personam Christi ceu Agni mansuetissimi, quantò potiori jure ab hoc Sacro Ministerio arcetur, qui cum peccato mortali 187.

manus polluit humano sanguine? Quin immò fieri potest, ut quis in foro externo habeatur pro irregulari, qui coram Deo graviter non peccavit occidendo &c. quia subin pro hoc foro præsumitur culpa gravis, licèt probabiliter talis non intervenerit prout eruitur ex *cap. 8. & 12. h. t.*

188. Dixi tamen, hanc irregularitatem incurri *ex homicidio injusto, voluntariè perpetrato* &c. nam ex homicidio justè & sinè peccato perpetrato, non incurritur hæc irregularitas; quia ubi deficit culpa, ibi nec incurritur pœna. Hinc, si ob necessariam defensionem vitæ propriæ, vel bonorum magni momenti, ad vitæ sustentationem necessariorum, immò etiam ob defensionem necessariam vitæ aut bonorum (magni tamen momenti) alterius occidas injustum aggressorem, modò semper observes moderamen inculpatæ tutelæ, ab hac irregularitate immunis eris: secus, si moderamen inculpatæ tutelæ transgrediaris; quia tunc graviter peccabis, & per hoc pœnam Irregularitatis pariter incurres. Vide si placet, Filliucium *tr. 20. c. 5. n. 131. & seqq.*

Quæres 6tò, an hæc Irregularitas incurratur ex homicidio merè casuali?

189. ℟. Ex homicidio merè casuali hæc Irregularitas non incurritur. Ità *communis* DD. & constat ex *c. Lator*, & ex *c. Dilectus de homicidio.* Ratio hujus est: quia secundùm dicta *part. 4. conf. 4. n. 86.* illud homicidium dicitur

tur caſuale, quod præter omnem intentionem tam directam, quàm indirectam, ſeu in cauſa datam, merè per accidens ſequitur: at, hôc ipſo, quòd taliter accidat, vacat culpa gravi: cùm nihil poſſit eſſe volitum, quin præcognitum: ergo ex tali homicidio non incurritur pœna irregularitatis. Idque verum eſt, tametſi actio occiſoris fortè fuerit illicita ex gr. dum voluit furtivè occidere feram &c. quia hoc non obſtante potuit contingegere, quòd nunquam cogitaverit de homine occidendo, neque periculum hujus ullô modo apprehenderit; hôc ipſo autem homicidium manet merùm caſuale, & ſinè reatu homicidii factum, prout de ſe liquet: ergo nec pœna Irregularitatis habet locum. Laymann *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 10.* Babenſtuber *tr. 4. diſp. 3. a. 2. n. 18.* Sayrus, Guttierez, & alii plures. Secus dicendum de eo, qui homicidii periculum prævidit, nec tamen ſufficienter præcavit; quia tali homicidium meritò imputatur, velut voluntarium in cauſa, prout habetur ſatis clarè deciſum *cap. ſignificaſti* & *c. Dilectus, de homicidio.*

Sed quid, ais, tenendum de illo, qui dubitat, an ex ſua actione homicidium fuerit ſecutum, ſeu, an ſit Auctor homicidii?

℟. Ad hoc quæſitum cum diſtinctione valde notabili, & ſemper præ oculis habenda 190.
I. *Qui rationabiliter dubitat de ipſo corpore delicti, id eſt, de ipſo homicidio, an ſcilicet hoc fuerit effectivè ſecutum, nec poteſt deprehen-*

hendere rei veritatem, non tenetur sese habere ùt irregularem. II. Qui verò certus est de corpore delicti, & solùm dubitat, an sua actione culpabili fuerit causa efficax hujus, an verò potiùs actione vel cooperatione alterius fuerit secutum, tenetur se habere ùt irregularem, per cap. 12. & 18. de homicid. Hanc distinctionem velut geminam Regulam tradunt Sporer *tr. 5. in Decalog. c. 3. n. 129. & 137.* post Dianam, Bardi, Tamburinum & alios. Wex *in Ariadne part. 4. decade 5. cas. 2. n. 12.* Pichler *in Candidat. Jur. Can. l. 5. tit. 12. n. 8.* Ratio prioris Regulæ est: quia non incurritur Irregularitas nisi in casibus jure expressis secundùm dicta superiùs *n. 174.* Atqui non reperitur in jure expressa Irregularitas pro delicto homicidii, ubi non constat de corpore delicti: ergo nec nos debemus statuere; præsertim cùm aliunde constet *odia esse restringenda. per Reg. 15. Jur. in 6to.* Ratio autem posterioris Regulæ desumitur ex juribus proximè allegatis: judicârunt enim Summi Pontifices inconvenientissimum esse, ut homicida admittatur ad SS. Altaris Ministerium; quod defacili potuisset contingere in casu, ubi jam certò constat de corpore delicti: propteréaque statuêre, in hoc dubio *tutiorem partem esse eligendam*, & abstinendum à Ministerio altaris. Quod tamen non est extendendum ad dubium circa mutilationem, inquit post Sanchez *l. 1. mor. c. 10. n. 49.* Pichler *l. cit.*

eò quòd hoc nullibi exprimatur. Insuper notandum, quòd taliter dubitans debeat se gerere ut irregularem solùm in ordine ad abstinendum ab exercitio SS. ordinum, & à celebratione Missæ, ùt habetur decisum *c.* 12. *&* 18. *de homicid. jamjam. cit.*

Quæres jam 7timò, utrum ergo hæc Irregularitas incurratur etiam ex sola mutilatione?

℞. Affirmativè. Ità ex *communi Doctorum* 191.
Laymann *l. cit. c.* 11. *n.* 1. Ratio est: quia quantum ad irregularitatem incurrendam mutilatio, utpote valde dedecens statum Ministri Ecclesiæ, æquiparatur homicidio, veluti constat ex *c.* 1. *de Clericis pugnant. in duello. c. ult. de homicid. in 6tò.* & *Clement. un. eod. tit. juncta glossa. Verb. mutilat.* Pro genuino tamen intellectu hujus resolutionis.

Notandum, nomine mutilationis hìc in- 192.
telligi abscissionem seu separationem (non autem meram labefactationem) alicujus membri humani propriè dicti, id est talis, quod respectu corporis humani habet aliquam peculiarem functionem, utì sunt v. g. manus, pes, oculus, lingua, mamillæ fæminæ, membrum genitale, vel etiam uterque testiculus, non verò alteruter præcisè; quia uno solo deficiente non tollitur generandi usus: tollitur autem deficiente utroque, ait Sporer mox citandus *n.* 79. &c. &c.

Unde non fit irregularis, qui alteri abſcindit digitum; quia non eſt membrum, ſed pars membri, neque qui abſcindit labia, dentes evellit, vel capillos, aut auriculam; quia hæc non ſunt membra, ſed potiùs ornatus membrorum, inquit Felix Poteſtas *Exam. Confeſſar. tom.* 1. *p.* 5. *n.* 4424. Nec ille, qui ſolùm vulnerat, aut membrum aliquod frangit, vel inutile reddit, qui viſum vel auditum alicui tollit &c. Ratio eſt: quia in jure nullibi reperitur expreſſa Irregularitas pro ſola debilitatione, ſed pro mutilatione membri. Videantur de hoc Laymann *l. cit. n.* 2. Tamburinus *l.* 10. *c.* 15. *ſ.* 16. *n.* 4. *& ſeqq.* Sporer *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 73. *& ſeqq.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, de Irregularitatibus ex delicto, præſertim homicidii.

CASUS PRIMUS.

DUm Titius ſtudioſus tempore vacantiarum ruri agebat in Patria contigit, ut quidam milites prædones (vulgo Schnaphanen, oder *Marodeurs) inopinatò irruerent, & integrum armentorum gregem abducerent. hôc damno ex*

exciti plurimi civium concurrerunt ad arma, quos inter & Titius (ne videretur imbellis vel effœminatus) inveniebatur. Persequebantur strenuè prædones, quos & intempesta nocte tandem obruerant: & aliquibus interfectis, reliquis verò in fugam actis, denuo gregem recuperârunt. Jam ad nostrum propositum dubitare licèt 1. utrum Titius noster propterea non incurrerit irregularitatem, præsertim cùm moraliter certus sit, quòd & ipse solutione sclopeti unum ex memoratis prædonibus interfecerit? 2. An illi prædones qui evasêre non incurrerint irregularitatem, si & ipsi unum vel alterum ex persequentibus civibus supponantur interfecisse?

℟. Ad 1mum quæsitum, nec Titium, ne- 193.
que alios cives ob id incurrisse pœnam irregularitatis. Ratio hujus peti debet ex dictis *n. 187.* & *188.* quia hæc pœna solùm incurritur ob homicidium injustum, cum peccato mortali perpetratum, minimè verò ex homicidio justo: atqui Titius & reliqui cives non perpetrârunt homicidium injustum, sed justum, utpote factum ob necessariam defensionem bonorum temporalium magni momenti, veluti liquet ex specie facti: neque (ùt suppono) excesserunt limites inculpatæ tutelæ; dum enim tempore nocturno hujusmodi hostis armatus obruitur, cavendum minimè est, ne quis eorum occidatur aut lethaliter vulneretur, sed necessum omnino est, rem seriò agi: secus enim hostis in fugam non verteretur relicta tam pin-

pingui præda, quin potiùs tantò efficaciùs in persecutores consurrexisset, non sinè periculo gravioris stragis: ergo nec Titius, neque alii cives in hoc peccârunt, consequenter neque incurrerunt pœnam hanc irregularitatis. Secus dicendum foret, si Titius noster post recuperatam jam prædam seu gregem armentorum primùm fuisset persecutus fugientes jam hostes, & sic in fuga quempiam occidisset; quia hoc modô limites inculpatæ tutelæ notabiliter transgressus fuisset: quandoquidem tale homicidium jam non ob defensionem necessariam, sed potiùs in vindictam ab hoste sumendam factum fuisset. Videatur la Croix *l.* 7. *n.* 453.

Dices tamen contra hanc resolutionem *cap. Petitio tua* 24. *de homicid.* expresse deciditur, eum, quem remordebat conscientia de homicidio in bello justo perpetrato, censeri debere irregularem: ergo cùm Titium nostrum pariter remordeat conscientia de homicidio, & quidem à se perpetrato, censeri debet irregularis, esto etiam hoc fecerit in bello justo.

194. ℞. *Neg. Conseq. & paritatem*; nam ille, de quo loquitur cit. capitulum, erat Presbyter, qui nequidem in bello justo debuisset pugnare propriis manibus, præsertim offensivè, utì contigit in illo casu: è contra Titio nostro nullo jure fuit prohibitum pugnare propriis manibus & pugnando defendere

dere res temporales magni momenti: neque etiam ſupponitur exceſſiſſe limites inculpatæ tutelæ: ergo non eſt, cur habetur irregularis. Immò verò ne quidem à Clericis vel Monachis in bello juſto merùm defenſivo, ac neceſſario pro tuenda vita propria, vel Eccleſia ſuſcepto hanc irregularitatem contrahi, diffusè, & non minùs fundatè tum rationibus, tum etiam Sacrorum Canonum textibus probat Pontas *in dictionar. Caſu. Verb. Irregularitas. Reſponſ. ad Caſum XXIII.* quia univerſim omnis ille, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat aggreſſorem, ab hac pœnâ irregularitatis immunis declaratur per *Clement. un. ſi furioſus. de homicid.* modò ſemper ſervetur moderamen inculpatæ tutelæ, jam toties inculcatum. Neque verò conveniens ullatenus foret, ut hujusmodi defenſor, cujuscunque demum ſtatûs vel conditionis ſupponatur, ſinè omni ſua culpa pœnâ afficeretur tam gravi. Quæ contra hæc objici poſſent, videri poſſunt diſſoluta apud Doctorem *loc. prox. citato.*

℞. Jam ad alterum quæſitum hujus Caſus, 195. illos Prædones haud quaquam immunes eſſe ab hac pœnâ irregularitatis (niſi ſupponantur occidiſſe ſuos perſecutores ob meram & neceſſariam defenſionem vitæ propriæ; quo caſu pariter forent excuſandi ab hac pœnâ, ob conſtitutionem Clementis V. mox allegatam) Ratio hujus reſolutionis eſt: quia

quia injustus aggressor alium occidens, gravem committit culpam, & hôc ipso justè afficitur hac pœna irregularitatis: atqui prædones illi abigendo totum armentorum gregem, injustè aggressi sunt cives pagi vel oppidi, ergo si quempiam sibi resistentem, & sua defendentem vel justè vindicantem occiderunt (nisi id fecissent ob meram & necessariam defensionem vitæ propriæ) meritò plectuntur hac pœna irregularitatis. Neque refert, quòd fortè bellum ex utraque parte formaliter fuerit justùm: nam neque in bello justo privatis militibus sinè legitima auctoritate licet spoliare cives, aut homicidia, vel rapinas inferre parti adversæ: at experientiâ constat, ab hujusmodi prædonibus Schnapphanen oder Marodeurs fuisse plurima damna illata civibus, ídque contra voluntatem sui Principis aut Belliducis: ergo gravissimè peccant agendo hujus modi injustas prædas, vel occidendo sibi resistentes, vel sua bona justè possessa defendentes. Ita colligitur ex *cap. sicut dignum §. ult. de homicid.* & *cap. significâsti. 2. eod.* videatur Laymann *l. 3. tr. 3. part. 3. c. 8. n. 2.* Sylvester *Verb. Bellum 3. q. 3.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Clericus magni nominis, existimavit suum jus venandi à certis quibusdam alterius Comitis venatoribus vel subditis lædi, quare

quare nimiùm exacerbatus famulis suis mandavit, ut si denuo in sylva offenderent aliquem ex illis subditis venationi intentum, nedum sclopeto & armis privarent, sed insuper bacillis vel fudibus vehementissimè verberarent, modò ab omnimoda internecione caverent: contigit proin, ùt duo de famulis Sempronii aliquem famulum dicti Comitis in sylva venationi detitum deprehenderent, quem illicò armis spoliârunt, tamque vehementer percusserunt, ùt postera die omnino obierit: quòd dum reliqui famuli Comitis perceperunt, injuriæ vindicandæ causâ unum è dictis percussoribus interfecerunt. Hinc jam dubitatur 1. utrum Sempronius Clericus non incurrerit irregularitatem ex eo, quòd jusserit illos famulos gravissimè verberari bacillis vel fudibus? & 2. an non incurrerit per hoc, quòd ab aliis percussor ipse fuerit occisus?

℟. Sempronium probabiliùs vi utriusque 196.
homicidii incurrisse irregularitatem, ità Sylvester *Verb. homicidium. n. 11. ad 7timò quær.* Laymann *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 2. fin.* & alii satis communiter. Ratio est: quia quicunque alium inducit sive mandando, sive consulendo &c. ad actionem conjunctam vel conjungi solitam cum periculo mortis vel mutilationis, & non sufficicienter cavet, ne mors vel mutilatio sequeretur, incurrit pœnam irregularitatis, prout satìs clarè decisum legitur *cap. ult. de homicid. in 6tò*, ubi additur hæc causalis *cùm mandando in culpa fuerit, & hoc (scilicet* homicidium) *evenire* posse,

posse, *debuerit cogitare*: atqui Sempronius mandando induxit suos famulos ad actionem periculosam, cùm homicidio utraque ex parte conjungi solitam, potuisſetque facilè, ac debuisset cogitare, fore, ut excederent limites mandati, vel à sibi resistentibus occiderentur; quia in his circumstantiis, ubi armatus armatum aggreditur in sylva, sæpissimè contingunt homicidia, dum nullus vult alteri cedere, aut vinci ab alio: ergo Sempronius probabiliùs incurrit irregularitatem in utroque casu. Videatur Palao *tr.* 29. *disp.* 6. *pu.* 15. *§.* 2. *n.* 5.

Dices tamen contra hanc resolutionem. Sempronius fertur suis famulis expresse demandâsse, caverent ab omnimoda occisione cujuspiam: ergo homicidium huic est omnino involuntarium: & per consequens puniri non debet tam gravi pœnâ.

197. ℟. Distinguendo *consequens*: ergo homicidium huic est involuntarium directè, *concedo*, etiam involuntarium indirectè *neg. consequent.* Ex hoc solùm probatur, homicidium à Sempronio non fuisse intentum, seu volitum directè: quia tamen mandando posuit causam periculosam, seu conjungi solitam cum periculo mortis, neque sufficienter vel satìs efficaciter præcavit, ne mors sequeretur; hoc homicidium reputatur casuale quidem, sed mixtum, adeóque Sempronius non evadit hanc pœnam irregularitatis. Fatendum nihi-

nihilominus est, quòd si posterius homicidium, percussoris scilicet, longo temporis intervallo à priori primùm contigit, ità, ut hoc Sempronius nullo modô præviderit; multò minùs intenderit, hoc eidem ad culpam, & consequenter etiam ad pœnam imputari non possit, veluti colligi potest ex dictis suprà *n. 167.* & videre licet apud Tamburinum *lib. 10. de censur. tr. 4. c. 15. §. 3. n. 2.*

Sed quid, si Sempronius mandâsset verberari famulos Comitis, re ipsa autem in sylva non famuli Comitis, sed alii feripetæ usque ad mortem seu internecionem fuissent verberati à mandatariis, incurrissetnè Sempronius irregularitatem latam in homicidas?

℞. Affirmativè. Ratio est: quia tametsi 198.
mandatarii erraverint in individuis personarum, non tamen in subjecto humano, Semproniúsque suo mandato culpabilem causam dedit ad occisionem hominis, seu ad delictum homicidii. Confirmatur ex eo: quia si Sempronius directè mandâsset occidi Petrum, famuli verò ex errore occidissent Paulum, probabiliùs incidisset in hanc irregularitatem, veluti tenent Covarruv. *in Cap. Alma Mater. part.* 1. *§. 10. n. 14.* & P. Placidus Böckhn *lib. 5. decret. tit. 12. n. 17.* Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 15. §. 5. n. 4.* aliique plures: ergo pariter hanc incurrit in nostro casu, in quo convincitur voluisse

saltem indirectè homicidium hominis, esto mandatarius errâsset in persona hominis; nam hæc irregularitas ex homicidio indirectè voluntario non minùs incurritur, quàm ex homicidio directè voluntario. Oppositam tamen sententiam tenet P. Sporer *tr. 5. decalog. c. 3. n. 88.* eò quòd in tali casu homicidium Pauli nullô modo dici possit voluntarium, utpote nunquam prævisum, & pro hac refert declarationem Cardinalium, de anno 1587. quæ exstat in Concilio *Trid. SS. 14. c. 7. de Reformat.*

CASUS TERTIUS.

Cajus studiosus cum aliis in hospitio vino largiori indulserat, unde contigit, ut duo verbis primò contenderent, mox verò ad duellum sese provocarent: & quia unus eorum destitutus erat gladio, hinc Cajus eidem velut amico intimo gladium suum commodavit: pergunt ocyus extra portam civitatis, Cajo, aliísque ad instar secundantium (ùt vocant) utrumque comitantibus: conferunt manus magno cum fervore, sed proh dolor! ità infeliciter, ut amicus ille Caji ab adversario confossus in arena occubuerit. Jam dubitatur, an non solus homicida ille, sed etiam Cajus & alii Condiscipuli comitantes utrumque ad instar Secundantium, irregularitatem ex delicto homicidii incurrerint?

℟. Videtur certum, quòd non solus ille 199.
homicida, sed & Cajus, & reliqui omnes, qui velut secundantes comitati fuêre duellantes, hanc irregularitatem incurrerint. Ità Bonacina *de censur. disp.* 7. *q.* 4. *pu.* 8. *n.* 35. Sayrus *l.* 7. *c.* 4. Hurtadus & alii, quos refert & sequitur Tamburinus *l. cit.* ʃ. 7. *n.* 17. & *seqq.* Et de ipso homicida res omnino manet certa, atque indubitabilis (esto etiam duellum non fuerit solenne, ac proptereà non incurrerint excommunicationem) De Cajo verò & reliquis Comitibus velut Secundantibus probatur hac ratione: quia præbens arma in ordine ad occidendum, vel comitans alterum in hunc finem reddit securiorem, audaciorem, & animosiorem ad pugnandum vel occidendum, & hôc ipso quodammodo influit, seu cooperatur sponte ad hujusmodi homicidium injustum, & quidem proximè: atqui cooperans proximè ad homicidium injustum, incurrit irregularitatem, ùt constat ex dictis hactenus, præsertim *n.* 187. ergo non solus homicida, sed etiam Cajus & reliqui comites inciderunt hanc pœnam.

Secus dicendum foret, si quis suo amico rixanti assistat ità, ut eundem nullatenus animet vel audaciorem reddat ad occidendum v. g. quia amicus ignorat eum esse præsentem &c. &c.

Sed quid juris, inquies, si supponamus unum ab altero non fuisse occisum, sed vulnera-

neratum duntaxat, & postea tandem obiisse.

200. ℟. In tali casu gnaviter distingendum esse, an vulnus fuerit de se lethale vel non. Et si quidem lethale fuerit, proptereáque vulneratus supponatur fuisse mortuus, haud quaquam dubitandum videtur de irregularitate contracta ab omnibus iis, qui hujusmodi duello causam dedêre efficacem, sive animando ad illud, sive etiam gladium vel arma administrando: secus dicendum, ubi certò constat, illud non fuisse lethale. Cæterùm la Croix *lib.* 7. *n.*492. Avila, & alii plures autumant, vulnus non fuisse lethale, si læsus post triduum potuit adhuc pedibus ambulare; quod tamen mihi universaliter verum non videtur. Unde hoc dubium Medicis ac Chirurgis dicidendum relinquo. In dubio autem, an vulnus fuerit lethale, vel ex cujus ictu mors evenerit (nam si mors non eveniat, & læsus etiam per miraculum curetur, non incurritur hæc pœna ratione homicidii) jubet Pontifex, tutiorem viam eligendam, ac vulnerantem pro irregulari habendum *cap. significâsti.* 18. *de homicid.* quia, ùt jam superiùs insinuavimus, in hoc puncto voluit tuiore incedi via, quamvis cæteroquin in tali dubio potiùs esset favendum Reo. Videantur P. Böckhn *cit. n.* 56.

Ast, inquies, ponamus; certô peritorum judiciô constare, vulnus inflictum de se non fuisse lethale, & nihilominus accedente aliqua

qua infirmitate, vel accidente, vel etiam ex defectu medicorum, aut medicamentorum, vel ex imperitia incuria vè Medici læsum obiisse, eritnè vulnerans irregularis?

℞. In tali casu irregularitatem à lædente 201.
contrahi, si nemo adfuit, qui curare potuisset, tenet Laymann *lib. cit. c. 10. n. 5.* asserens, hanc esse *communem DD. opinionem:* quia in his circumstantiis adhuc manet verum, quòd vulnus fuerit causa physica mortis. Quin etiamsi supponatur, læsum potiùs imperitiâ Medici, vel incuria chirurgi, aut ipsius infirmi obiisse, nihilominus hanc irregularitatem contrahi autumat doctor proximè citatus; quisquis enim per actionem suam culpabilem periculosam & injuriosam, homicidii occasionem præbet, eô secuto irregularis fit. *argum. cap. significâsti 2. & c. ult. de homicid. in 6to*, atqui vulnerans in nostro casu per culpabilem, periculosam & injuriosam actionem occasionem præbuit secutæ mortis, proptereáque non sola Medici aut vulnerati negligentia, sed simul etiam ipsa vulneratio mortis causa existit: ergo &c. Ità Laymann, cui & ego lubens adstipulor, si vulnerans supponatur animadvertisse periculum mortis. Verùm si vulnus leve inflixit sinè omni mala intentione, sinè periculo apprehenso, verosimiliorem existimo sententiam Böckhn, *l. cit.* Soti. Sylvestri, Lessi & aliorum, negativam tenentium; quia talis in foro conscientiæ & coram

Deo non commisit delictum grave: ergo neque debet sentire pœnam gravem, qualis est hæc irregularitas incurrenda ex delicto homicidii.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

202. COlliges ex hactenus dictis primò, irregularitatem latam in Rebaptizantes &c. non incurri ab eo, qui rebaptizat sub conditione: *si non es baptizatus &c.* esto etiam temerè hoc faciat, & non sinè gravi culpa. Ratio est: quia talis conditio si revera subsistit, suspendit ac impedit actum, ità, ut revera baptismus sit nullus: ergo cùm aliunde constet, leges pœnales intelligi debere cum effectu, & de delictis in sua specie consumatis, hinc dicendum, quòd talis non incurrat hanc pœnam irregularitatis. Ob eandem rationem non incurreret, hanc pœnam, qui v. g. ob metum gravem cadentem in constantem virum, vel ex alio motivo politico solùm simularet se velle rebaptizare, reipsa autem non haberet intentionem, vel non adhiberet materiam validam, vel non ablueret; tum quia in his & similibus casibus non fit reiteratio baptismi; tum etiam quia hæc irregularitas in illos duntaxat statuta est, qui seriò & ex animo baptismum iterant. Videatur Laymann *tr. 5. p. 5. c. 1.* vel Babenstuber *tr. 4. disp. 3. a. 2. n. 30. & 31.*

Sed

Sed quid, ais, tenendum de eo, qui seriò quidem rebaptizaret, sed cum ignorantia inculpabili facti, id est, ignorans hunc hominem jam esse legitimè baptizatum; vel juris, id est, ignorans iterationem baptismi esse prohibitam?

℞. Talem non incurrere pœnam irregularitatis. Ratio est: quia ignorantia inculpabilis excusat à peccato seu culpa: ergo pariter excusat à pœna. Secus dicendum foret de eo, qui novit hunc actum rebaptizationis ab Ecclesia esse graviter prohibitum, & laborâsset ignorantia solius pœnæ annexæ, ob rationem jam superius *n. 161.* datam. 203.

Colliges 2dò, non esse irregulares ex abusu Sacramenti, 1. qui iteratò suscipit Sacramentum confirmationis, vel ordinis, vel 2. qui suscipit ordinem ante legitimam ætatem, vel absque litteris dimissorialibus, vel 3. qui suscipit ordinem per saltum, id est, majorem, prætermisso minore &c. Ratio est: quia ubi in jure non est statuta irregularitas, nec nos debemus, aut possumus eam statuere: atqui pro casibus mox recensitis nulla reperitur statuta Irregularitas: ergo &c. Fatendum tamen est, eos, qui cum hujusmodi impedimento Canonico, scil. vel ante ætatem Canonicam, vel sinè dimissorialibus, vel per saltum subdolè &c. curant se ordinari, incurrant ipsô factô suspensionem ab exercitio Ordinis taliter suscepti, &, si præ- 204.

 sumant

ſumant exercere actum Ordinis ſuſcepti, priùs, quàm ab hac cenſura ſuſpenſionis fuêre abſoluti, ipsô facto incurrunt irregularitatem ex delicto violatæ cenſuræ, prout cum Navarro, & Pirhing *tit. de Clerico per ſaltum promoto n. 2.* docet Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 13. diſt. 3. n. 17.* & alii communiter.

205. Colliges 3tiò Clericum, qui etiam in bello juſto pugnat propriis manibus offenſivè, v. g. explodendo ſclopetum, Bombardam, aut tormentum bellicum in cuneum hoſtium, vel in arcem, ubi magna eſt multitudo hominum, vel ſubdendo ignem cuniculo ad arcem vel turrim evertendam, fieri irregularem ex delicto homicidii caſualis mixti, ſi vel unius duntaxat hominis mors exinde fuerit ſecuta. Ratio eſt: tum quia ſecundùm dicta *n. 194.* Clericis eſt prohibitum graviter, ne etiam in bello juſto pugnent offenſivè; *c. ex multa. ſſ. fin. de Voto. c. Clerici. & ſeqq. C. 23. q. 8.* tum etiam, quia hujusmodi actiones ſunt adeò periculoſæ, ut plerumque mors alicujus, vel plurium etiam inde ſequatur, & ob id meritò ab Eccleſia graviter prohibentur Clericis. Videatur Babenſtuber *loc. cit. n. 24.* Salmanticenſes *tr. 10. c. 8. n. 38.* Vel Reiffenſtuel *tr. 13. diſt. 3. n. 67.*

Sed quid, inquies, tenendum de illo Clerico Miſſionario Campeſtri, qui ad oſtendendam animi ſui generoſitatem limites Caſtrorum Cæſareorum egreſ-

ſus,

ſus, Turcam ſibi obviantem, & jamjam acinacem ſtringentem ſoluto feliciter ſclopeto trajecit, occidit, & ſpoliavit, magna cum præda regreſſus ad caſtra?

℞. Hunc Clericum indubitanter incurriſſe hanc pœnam irregularitatis. Ratio eſt: 206.
quia hujusmodi egreſſus habetur pro exercita provocatione hoſtis ad pugnam particularem, Clericis etiam in bello juſto graviter prohibitam. Nec refert, quòd neceſſariæ defenſionis causâ id feciſſe ſupponatur, ſecus à ſuo adverſario capite minuendus; nam ſponte ſe contra Sacros Canones hujusmodi periculo expoſuit, & adverſarium ſuum quodammodo provocavit ad duellum. Hinc Suarez *diſp. 46. Sect. 1. n.* 12. Laymann *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 2.* Tamburinus *l. 10. tr. 4. c. 15. §. 5. n. 1.* Palao *cit. pu. 15. §. 5. n. 1.* & alii communiter bene docent, adulterum, qui temerè accedendo ad alienam, Maritum ejus vel occidit, vel mutilavit neceſſeriæ defenſionis causâ, fieri irregularem, eò quòd per hujusmodi temeritatem ſeſe expoſuerit periculo excitandæ rixæ, & indirectè præbuerit cauſam ſecuti homicidii: quantò potiori jure igitur poſſumus dicere irregularem Clericum, qui ſolius oſtentationis causâ provocavit hoſtem, & occidit?

Colliges 4tò, Eum, qui quantumvis efficaciter, immò efficaciſſimè mandavit vel 207.
conſuluit homicidium, non incurrere irregularitatem, ſi homicidium ipſum effectivè

non fuit perpetratum, vel perpetratum quidem, sed non vi hujus mandati aut consilii. Ratio jam fuit insinuata *n. 202.* quia scil. leges pœnales debent intelligi cum effectu, & de actu consumato: ergo ubi homicidium effectivè non fuit perpetratum, vel certè non ob tale mandatum aut consilium, non incurritur hæc irregularitas. Ob eandem rationem non incurres hanc irregularitatem, si mandatum tuum seriò & efficaciter revocâsti, ità, ut tua revocatio seriò innotuerit mandatario, & hic nihilominus ex propria malitia vel passione occidat hominem; quia tale homicidium jam non ampliùs tuo mandato, sed solius mandatarii malitiæ adscribendum venit. Ità ex communi ac certa sententia tradit Tamburinus *l. cit. ʃ. 8. n. 9.* Sporer *tr. 5. c. 3. n. 86.* Palao *pu. 15. ʃ. 2. n. 4.* Avila & alii.

208. Colliges è contrario 5tò, te irregularitatem incursurum, si vi tui mandati aut consilii homicidium effectivè sequatur, esto etiam mandatarius non observaverit modum occidendi à te præscriptum; ex. gr. jussisti tuum inimicum occidi in sylva, vel sclopeti solutione, vel veneni propinatione &c. mandatarius verò occidit in domo, vel in agro, occidit gladiô, vel percutiendo &c. &c. Idipsum dic, si mandatum tuum revocâsti, sed non pervenit revocatio ad aures mandatarii &c. &c. Ratio est: quia in his ac similibus casibus homicidium vi tui manda-

ti fuit effectivè secutum; Sacri Canones autem infligunt hanc pœnam irregularitatis non propter hunc vel illum modum occidendi, sed propter ipsam substantiam homicidii. Videatur Lugo *disp. 19. de Just. Sect. 2. à. n. 25.* Sporer *tr. 5. c. 3. à. n. 88.* Tambur. *l. cit. n. 7.*

Sed quid, ais, si dedi consilium v. g. ad homicidium, vel ad procurandum abortum &c. postea pœnitens revocavi illud, & dissuasi quantum potui, nihilominus mulier sumpto pharmaco procuravit effectivè abortum, & quidem fœtûs jamjam animati, eronè ego irregularis?

℟. Si talis mulier ipsa utilitate consilii 209.
tui, v. g. quia illud apprehendit conducibile ad evadendam infamiam, vel alias calamitates &c. fuit inducta ad patrandum infanticidium, certò eris irregularis; quia verum manet, quòd tuô consilio, tuis rationibus semel impressis permoveris eam, & hôc ipso exstiteris moraliter causa hujus homicidii injusti, non obstante tua revocatione; quippe quæ non ampliùs potuit mulieri eximere persuasionem utilitatis, aut bonitatis semel impressæ: è contra tamen si talis mulier (vel alius quicunque demum) post revocationem consilii tui seriò & efficaciter factam, non jam rationibus, vel utilitate consilii eidem semel impressa, sed potiùs propria malitia, passione, fuit inducta &c. jam non tibi, sed illi soli adscribendum

erit

erit homicidium, & consequenter tu immunis eris ab hac pœna irregularitatis.

Porro si omnibus pensatis relinquatur dubium, an abortus, vel tale homicidium vi tui consilii aut mandati, an verò potiùs ex propria alterius malitia fuerit secutum, teneberis te habere ùt irregularem, vi Regulæ mox suprà *n. 190.* traditæ juxta *cap. significasti 18. de homicidio.* Videatur Herincx *part. 2. tr. 3. disp. 6. n. 142.* vel P. Placidus Böckhn *l. 5. decret. tit. 12. n. 19.*

210. Colliges 6tò. Casu quo plures communi consilio aliquem aggrediuntur, omnes fieri irregulares, tametsi unus tantùm occidat, vel mutilet. Ratio est: quia omnes moraliter influunt in tale homicidium, vel tacitè se animando, vel impediendo alterum, ne se defendat. Hac eadem ratione Barbosa *in c. 18. de homicid. n. 9.* Palao *cit. pu. 15. §. 6. n. 4.* Filliucius *tr. 20. n. 111.* Holzmann *tom. 1. p. 3. tr. 2. n. 395.* sapienter resolvunt, studiosos, qui tempore nocturno per plateas armati incedentes, inciderunt in milites, eósque primò contumeliosis verbis, postea armis & verberibus aggressi, tandem unum ex illis lethali vulnere sauciârunt, paulò post vitâ functum, omnes incidisse hanc pœnam irregularitatis; quia scil. omnes moraliter influxerunt, & ad homicidium injustum cooperati sunt: ergo omnes incurrunt hanc pœnam irregularitatis per Sacros Canones latam, esto per *L. 11. §. 2. ff. ad L. Aquil.*

Aquil. in foro civili ſolus ille, qui occidit vel lethaliter vulneravit, puniretur ùt homicida.

Porro ſi citra commune conſilium aut 211. conſenſum plures inflixerint alteri vulnera, ille quidem ſolus evadet irregularis, de quo conſtat, inflixiſſe vulnus lethale. Verùm, ſi diſcerni nequeat, ex cujus ictu occubuerit, omnes debent ſe gerere ùt irregulares, juxta Regulam proximè inculcatam, & ſuprà *n. 190.* traditam; quia ſupponitur conſtare de corpore delicti. Idipſum tenendum eſt in caſu, quo plures vulnera inflixerunt, quæ quidem non ſingula bene tamen ſimul ſumpta fuerunt cauſa ſufficiens mortis; quia in tali caſu ſingula mortaliter coaleſcunt in unam cauſam totalem & ſufficientem. Ità Herincx *part. 2. tr. 3. diſp. 6. n. 142.* Sporer ubi ſuprà *c. 3. n. 101.* & alii DD. *communiter.*

Colliges 7mò, quid tenendum de caſu, 212. quô vel unicus Clericus ſolus, vel plures omnino venationi dediti jaculati ſunt plures vulpes, ac lepores, poſtea verò animadverterunt unum è pueris, qui vulpes ac feras è latibulis ſuis ejecerant, fuiſſe globulô petitum, nemine prorſus ſciente, quisnam illum tetigerit; vel enim adhibuerunt moralem & ſufficientem diligentiam, ne quis mortalium læderetur vel occideretur, vel non? ſi non, erunt omnes irregulares; quia tunc tale homicidium meritò reputaretur caſuale mixtum.

tum. Si verò adhibuêre diligentiam, seu cautelam sufficientem, prout regulariter loquendo in hujusmodi venationibus (Nobilium præsertim) per venationum Præpositos fieri assolet, tunc homicidium reputabitur merùm casuale, & nullus irregularis. Videantur Salmanticenses ubi suprà *n. 38.* vel Babenstuber *tr. 4. disp. 3. a. 2. n. 24.* Laymann *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 10. n. 3.* Palao *pu. 15. §. 4. n. 7.* Kresslinger *in addit. VI. post. n. 67. tr. 13. dist. 3. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.*

Sed quid, inquies adhuc, tenendum de illis, qui homicidium injustum non impediunt, tametsi possent, vel tenerentur?

213. ℞. Cum distinctione. Vel enim tenebantur impedire solùm ex charitate, vel simul etiam ex justitia, uti tenentur Principes ac Magistratus respectu subditorum, Servi respectu Dominorum, Milites respectu Ducum, Medici ære conducti respectu infirmorum? Si prius, dicendum, quòd non incurrant irregularitatem in homicidas latam; eò quòd non committant homicidium propriè dictum, quippe quod secundùm dicta *part. 4. decalog. Confer. 1. n. 3.* necessariò opponitur virtuti justitiæ, & non solius charitatis. Si autem posterius: multi Doctores existimant quidem probabile, etiam tales esse eximendos ab hac pœna, eò quòd jura videantur loqui de positivè influentibus, non autem de negativè influentibus, seu non impedientibus; longè tamen probabilius videtur,

detur, eos incurrere hanc pœnam; quia tales censentur moraliter ac interpretativè fecisse homicidium, *l. qui non facit. 121. ff. de Reg. Jur.* Et ità tenent Doctores *communissimè* signanter Herincx *cit. n. 142.* Böckhn *l. cit. n. 20.* Filliuc. *tr. 20. n. 28.* Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 15. §. 7. n. 3.*

Colliges tandem 8vò, eum, qui seipsum mutilat aliquô membro (sinè necessitate) non minùs fieri obnoxium pœnæ irregularitatis, quàm qui mutilat alium. 214.

Quin immò sibimet cum gravi culpa inferens vim, ac se mutilans, etiamsi digitum duntaxat, vel partem digiti sibi resecet, fit irregularis, ob singularem crudelitatem in se ipsum exercitam, & contumeliam Creatori suo illatam *Cap. Qui partem 6. dist. 55.* & *cap. 1. de corpor. Vitiat. ordinandis, vel non.* P. Böckhn ubi suprà *n. 14.* Secus dicendum probabiliter putat Castropalao jam sæpiùs *cit. disp. 6. pu. 12. n. 4.* de eo, qui vocis retinendæ causâ sibi facit abscindi testiculos, vel qui culpâ sua causam præbuit Judici, vel alteri v. g. Marito, ut sibi abscinderentur virilia, vel aliud membrum. Ratio est: quia secundùm dicta irregularitas non incurritur, nisi in casibus jure expressis: atqui jura irregularitatis pœnam exprimentia solùm loquuntur de eo, qui sibi *ex indignatione vel Zelo indiscreto castitatis membrum amputaverit per se, vel per alium,* nullus autem textus loquitur de eo, qui amputationi causam de-

dedit: ergo &c. Ità Palao *l. cit.* referens pro eadem sententia Toletum, Garziam, Coninch, & Caspar. Hurtado.

CONFERENTIA SEPTIMA

De Irregularitatibus ex defectu.

SUMMARIUM.

215. Irregularitates ex defectu enumerantur octo.
216. Amentes sunt irregulares ex defectu.
217. Quibus meritò accensentur Neophyti.
218. Recensentur breviter defectus corporis, qui hominem solent reddere irregularem.
219. Bigami sunt irregulares ex defectu Sacramenti.
220. Declaratur breviter triplex Bigamia.
221. Quinam censeantur irregulares ex defectu famæ.
222. Et quinam ex defectu Natalium.
223. Nati ex fornicatione vel stupro per subsequens Matrimonium legitimari possunt.
224. Infantes expositi, an irregulares censendi.
225. Quinam sint irregulares defectu ætatis.
226. Et quinam defectu libertatis.
227. Quinam denique defectu lenitatis.
228. Resolvitur Casus I. de quodam Sacerdote, qui

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Irregularitatibus ex defectu.

QUæres primò, quid, & quotuplex sit irregularitas ex defectu?

215. ℞. Nomine irregularitatis ex defectu intelligitur impedimentum Canonicum ad suscipiendos Ordines &c. ortum ex aliquo defectu, inducente quandam indecentiam respectu Ministri Ecclesiæ.

Porro irregularitates ex defectu communiter enumerantur octo sequentes. 1. Irregularitas ex defectu animæ. 2. Ex defectu corporis. 3. Ex defectu Sacramenti. 4. Ex defectu famæ. 5. Ex defectu Natalium. 6. Ex defectu ætatis. 7. Ex defectu libertatis. 8. Denique ex defectu lenitatis. Ità in re

DD. communiter, licèt in modo recenſendi non nihil varient.

Quæres jam 2dò, quidnam intelligatur per irregularitatem ex defectu animæ, & quinam ex hoc defectu cenſeantur irregulares?

℟. Per irregularitatem ex defectu animæ 216. (vel animi, ùt alii loquuntur) intelligitur defectus ſcientiæ, & defectus uſus rationis, ut proin 1. non ſolùm amentes ſeu ſtulti & uſu rationis penitus deſtituti, ſed etiam infantes, & alii 2. neceſſariâ ſcientia carentes, haud immeritò reputentur irregulares. Ratio hujus deſumitur tum ex *cap. illiteratos, diſt. 36.* ubi dicitur tales non eſſe ad Ordines promovendos, ſicut corpore vitiatos; tum ex eo etiam, quia lumen naturale dictat, non eſſe admittendos ad S. Ordines, qui vel ex natura ſua, vel certè ex defectu ſufficientis litteraturæ ſunt inepti ad hoc munus exercendum: tales autem ſunt amentes, & ignorantes &c. ergo. Quanta verò ſcientia opus ſit reſpectu cujusvis Ordinis, diximus jam *in Theolog. Sacram. part. 1. Confer. 22. n. 46.* Hæc tamen irregularitas tolli poteſt ſinè omni diſpenſatione, per ſolam ſublationem cauſæ ſeu ignorantiæ, & comparationem ſufficientis ſcientiæ vel uſus rationis, prout notat Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 13. diſt. 3. n. 26.* & alii *DD. communiter.*

217. Ad hanc classem irregularium recenseri solent Neophyti, id est, ex lege Judaica, vel Machometica, vel Paganismo conversi, & recenter baptizati, prout habetur *cap. 1. & 2. dist. 84.* Hos voluit Ecclesia irregulares, *ne in superbiam elati, in judicium incidant Diaboli*, prout loquitur Apostolus *1. Tim. 3.* Nihilominus post elapsum decennium talis promoveri potest de jure communi, æquè ac alii, nisi aliunde sit inhabilis; quia post tantum temporis lapsum non ampliùs reputari aut dici debet neophytus, sive recenter conversus ad fidem. Ità cum Bonacina & aliis Babenstuber *tr. 4. disp. 3. art. 3. n. 10.*

Quæres 3tiò, quid sit irregularitas ex defectu corporis, & quinam veniant sub hoc nomine?

218. ℟. Irregularitas ex defectu corporis est talis defectus aut vitium corporis, quod vel impedit exercitium Ordinis, vel notabilem gignit deformitatem aut horrorem personæ. Hanc velut Regulam communem colligunt DD. *ex tit. decret. de corpore vitiatis*, tum etiam ex *c. Presbyterum de Cleric. ægrot.* Ratio redditur eadem, quæ mox *n. 216.* data fuit: quia scilicet lumen naturale prudentiæ dictat, non esse ad S. Ordines, eorumvè usum promovendos illos, qui vel nequeunt Ordinem exercere, vel exercendo hominibus horrorem incutiunt. Ex quo fluit I. irregularem esse ex defectu cor-

corporis 1. cæcum. 2. ſurdum. 4. mutum. 4. claudum ſeu claudicantem ità, ut ſinè baculo nequeat ire ad altare. 5. Mutilatum ità, ut careat manu, brachio, pollice, vel indice aut oculo ſiniſtro ſeu canonico, penitus deperdito ſeu eruto &c. Fluit inſuper II. irregularem defectu corporis eſſe 1. qui caret naſu, vel labiis. 2. Qui caret auribus. 3. Qui eſt deformiter gibboſus, vel leproſus, aut paralyticus, vel arreptitius ſeu à diabolo obſeſſus. item 4. qui habet digitos aut membra ſuperflua cum notabili deformitate. 5. Hermaphroditum, id eſt, utroque ſexu præditum. Videantur de hoc Caſtropalao *tr.* 29. *diſp.* 6. *pu.* 11. *n.* 3. Tamburinus *l.* 10. *tr.* 4. *c.* 8. *§.* 1. Filliuc. *tr.* 19. *c.* 6. *per totum.*

Quæres 4tò, quidnam veniat nomine irregularitatis ex defectu Sacramenti?

℞. Hujus nomine venit irregularitas orta ex Bigamia, quæ prognaſci ſolet ex uſu matrimonii, dum conjux commiſcetur pluribus, & per hujusmodi commixtionem carnem quodam modo dividit. Dicitur autem hæc irregularitas oriri ex defectu Sacramenti, ideò, quia matrimonium conſummatum ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia per carnis aſſumptionem, juxta illud Apoſtoli *ad Epheſ. c.* 5. *Sacramentum hoc magnum eſt: Ego autem dico in Chriſto & Eccleſia:* hanc autem conjunctionem ſignificare non poteſt Bigamus, quippe qui in foro Eccleſiæ 219.

carnem suam jamjam supponitur divisisse in plures, & matrimonium contraxisse ac consummâsse jam non cum una, sed cum pluribus, vel cum vidua, aut ab alio corrupta: Christus autem non plures, sed unam sibi copulavit Ecclesiam, ab alio non assumptam: ergo non sinè causa tales reputantur irregulares, prout Apostolus 1. Timoth. 3. innuit, dicens: oportet Episcopum unius uxoris virum esse. Diaconi sint unius uxoris viri. Videatur de hoc Laymann *l. 1. tr. 5. p. 5. c. 6. n. 2. & 3.* ubi hanc irregularitatem diffusiùs probat ex Conciliis & Patribus antiquissimis. Pro hujus tamen pleniori intelligentia

220. Notandum hic venit, triplicem à Doctoribus communiter recenseri Bigamiam, scilicet 1. veram ac propriam. 2. Interpretativam, & 3. similitudinariam. Bigamia vera ac propria est, quando quis validè contraxit matrimonium cum duabus successivè, & consummavit. Interpretativa dicitur, dum quis quadam juris interpretatione reputatur habuisse duas uxores, esto illas revera non habuerit: id quod tripliciter contingere potest 1. si quis duxit viduam, quæ priùs matrimonium consummaverat. 2. Si quis ducat ab alio corruptam, vel 3. si quis cognoscat uxorem propriam post adulterium ab ea commissum, de quibus exstant diversi textus juris Can. ùt *cap. Maritum dist. 33. cap. si cujus.* & *cap. si Laici. dist. 34.* Denique Bigamia similitudinaria appellari

solet,

ſolet, quando quis vel poſt ſuſceptum Ordinem Sacrum, vel poſt ſolenne votum caſtitatis in profeſſione Religionis approbatæ emiſſum, contrahit, vel potiùs attentat contrahere matrimonium invalidum, illúdque conſumat. Talis enim quodammodo aſſimilatur contrahentibus duplex matrimonium, quatenus poſt connubium ſpirituale cum Chriſto initum ab eo deficit, & contrahit cum ſponſa terreſtri matrimonium Sacrilegum, illúdque conſummat, sicque incurrit Bigamiam ſimilitudinariam. *argum. cap. quicunque.* & *c. Monacho* 27. *q.* 1.

Quæres 5tò, quinam cenſeantur irregulares ex defectu famæ, & quinam ex defectu Natalium?

℞. Ad primum membrum hujus quæſiti, 221. quòd, quemadmodum ſecundùm dicta *de Reſtitut. Conf.* 9. *n.* 231. fama conſiſtit in bona exiſtimatione hominum de virtutibus vel excellentia alicujus: ità è contra infamia conſiſtit in privatione hujus bonæ exiſtimationis; hinc defectu famæ irregulares reputantur illi omnes, qui infamiam, ſive juris (quæ vel ex delicto proprio, vel Parentum, vel vili conditione perſonæ naſcitur) ſive facti contraxêre, modò crimen publicum ſit: ex occulto enim crimine (homicidio injuſtô, & violatione cenſuræ excepti.) non oritur, juxta ſententiam probabilem Laymanni, Navarri, Buſenbaum, & aliorum. Quocirca tamen cum Suarezio

d. 48. sect. 1. & 2. advertit La Croix *l.* 7. *n.* 513. ad inducendam propriè dictam irregularitatem non sufficere infamiam popularem, etiam publicam, sed requiri legalem & canonicam, quæ scilicet ex jure canonico, vel alio per canones approbato, vel ex sententia Judicis Ecclesiastici orta, effectus morales stabiliter inducat, ità, ut non per vitæ emendationem, sed per solam Ecclesiæ dispensationem tollatur. Unde tametsi quis de crimine infami fuerit accusatus, non tamen ideò infamis censeri debet, nisi apud viros honestos & probos famam perdidisse sciatur.

Immò nullus censeri debet civiliter infamis, donec condemnatus sit. *l.* 2. *ff. de his, qui notantur.* Videatur Suarez *l. cit. n.* 22. Tamburinus *l.* 10. *tr.* 4. *c.* 10. *per totum.*

222. ℟ Ad alterum membrum ejusdem quæsiti. Irregulares ex defectu Natalium appellantur illi, qui sunt orti ex fornicatione vel stupro, ideóque non ex legitimo matrimonio, saltem bona fide putato, neque per subsequens matrimonium legitimati. Ità habetur *cap.* 1. & 2. *de Filiis Presbyt.* & *c.* 1. *eod. tit. in 6to.* Statuêre autem jura hanc irregularitatem partim in detestationem sceleris paterni: partim ob notam turpitudinis, quam filius ex tali nativitate in hominum existimatione contrahere reputatur; partim denique, quia timendum, ne Filius paternam incontinentiam imitetur cum probro sta-

ſtatus Eccleſiaſtici. Nihilominus ſi talis fuerit ingreſſus ac profeſſus Sacram Religionem, poterit promoveri ad S. Ordines, non tamen ad Prælaturam, niſi cum eo fuerit diſpenſatum, prout habetur *c. ut Filii. de Filiis Presbyt.* Videatur de hoc Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 13. diſt. 3. n. 35.* Herincx *part. 2. tr. 3. diſt. 6. n. 176.* Quantum verò quoad hanc diſpenſationem valeant Prælati noſtri S. Ordinis, videri poteſt apud Herincx *cit.* vel apud Rodriquez *tom. 1. qq. Regul. q. 13. art. 6. & 11.* Portel *Verb. Illegitimus n. 9.*

Dixi: *neque per ſubſequens matrimonium* 223.
legitimati. Nam ſi inter parentes tempore conceptionis, vel ſaltem (juxta probabilem opinionem Sanchezii *l. 8. de matr. diſp. 7. n. 10.* & aliorum) tempore nativitatis inter parentes nullum exſtitit impedimentum dirimens, & poſtea in facie Eccleſiæ contrahant matrimonium, hujuſmodi proles legitimantur per hujuſmodi contractum, idque non ſolùm in ordine ad ſuſcipiendos Ordines, verùm etiam in ordine ad alia officia tum ſæcularia tum Eccleſiaſtica, nec non ad ſuccurrendum in hæreditate, *cap. conqueſtus. cap. tanta. Qui filii ſint legit.* & *§. fin. Inſtit. de Nuptiis.*

Ratio eſt: quia fictione juris matrimonium ſubſequens quaſi retrotrahitur ad tempus conceptionis, vel nativitatis in ordine

 ad

ad præfatos effectus, prout notant DD. mox citati, & alii plures.

Sed quid (ais) tenendum de infantibus expositis?

224. ℞. Tales esse habendos ùt irregulares censent Sayrus, Ugolinus, Vasquez, Pignatelli *tom. 7. consult. 34.* & alii plures hac ratione ducti: quia qui exponuntur, communiter sunt illegitimi: res autem dijudicanda est secundùm communiter contingentia.

Nihilominus oppositam sententiam, quam teste Herincx tenent Menochius, Rodriquez, Barbosa & alii, censeo probabilem; quia coitus est quid facti, ideóque præsumendum potiùs est factum honestum quàm turpe; & consequenter taliter expositi piè supponuntur ex matrimonio nati, etsi frequentiùs exponantur illegitimi: præsumptio enim apta excludere delictum, debet hìc præferri, præsertim in re favorabili. Accedit, quòd dubius Natalium defectus nullo jure expresso inducat irregularitatem: at, ubi jura non exprimunt, nec nos debemus asserere: ergo &c. Securiùs tamen est, inquit sapienter Herincx *l. cit. n. 179.* pro tali casu petere dispensationem, quam in tali dubio potest impertiri Episcopus, juxta Suarez, Bonacinam, & alios. Videatur R. P. Stanislaus Karg *in Manuali Canon. part. 1. §. 2. n. 61.*

Quæres 6tò, quinam sint irregulares ex de-

defectu ætatis, & quinam ex defectu libertatis?

℟. Ad primam partem hujus quæsiti, defectu ætatis irregulares censeri illos, qui nondum habent ætatem canonicam, id est, per Sacros Canones requisitam ad susceptionem singulorum: pro prima autem tonsura & minoribus requiritur saltem septennium completum: pro Subdiaconatu annus vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, omnes incepti: pro Episcopatu annus trigesimus completus. Ex quibus facilè liquet, quinam defectu ætatis sint censendi irregulares. Hæc tamen irregularitas solùm durat, quamdiu durat defectus ætatis, prout habetur *cap. ult. de tempor. Ordinand.* ac proin adveniente legitimo termino ætatis de se cessat, absque omni dispensatione, prout habet communis DD. 225.

℟. Jam ad alteram partem ejusdem quæsiti. Defectu libertatis irregulares sunt 1. Mancipia propriè dicta. *c. de Servorum.* & *c. consuluit. de servis non ordinand.* 2. Servi adscriptitii atque originarii, qui certæ glebæ seu prædio colendo sunt perpetuò adstricti, proptereáque sinè consensu Dominorum ordinari non possunt. *can. Generalis.* & *can. admittuntur. dist. 54.* 3. Irregulares sunt conjugati, in tantum, ut sinè consensu seu licentia uxoris votum continentiæ emittentis ordinari non possint per *c. uxoratus.* 226.

de

de converſ. Conjugat. His accenſentur 4. obligati ad Ratiocinia, quales cenſentur Procuratores, Actores, Executores ſeu Curatores pupillorum &c. qui ordinari non poſſunt, niſi depoſito onere, atque reddita priùs ratione, prout habetur *cap. un. de obligatis ad Ratiocinia.*

Quæres denique 7timò, quid ſit irregularitas ex defectu lenitatis, & quinam tales habeantur?

227. ℞. Irregularitas ex defectu lenitatis dicitur, quæ proficiſcitur ex mutilatione, vel occiſione hominis facta in bello quantumvis juſto, vel auctoritate Judicis, tametſi nulla intervenerit culpa ex parte occidentium vel condemnantium ad mortem, modò id faciant ex officio, prout facere ſolent Judex, Aſſeſſor, Accuſator, Denuntiator, teſtis, tabellio, ſatellites, lictores, & quotquot proximè & efficaciter cooperantur ad cauſam ſanguinis, dummodo mors vel mutilatio fuerit effectivè ſecuta. Ità *communis DD.* & habetur deciſum *can. ſi quis Viduam. diſt. 50.* & *can. Aliquantos. diſt. 51.* cum concordantiis ibidem à Gloſſa relatis. Hi igitur omnes fiunt irregulares judiciô Eccleſiæ, eò quòd inconveniens videatur, ut tales repræſentent perſonam Chriſti (prout quivis Sacerdos repræſentare debet) qui, utpote leniſſimus & manſuetiſſimus, neminem unquam læſit. Videantur de his Sporer *tr. 5. c. 2. n. 40. & ſeqq.* Filliuc.

liuc. *tr. 19. c. 9.* Reiffenstuel *ubi suprà à n. 57.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Irregularitatibus ex defectu lenitatis.

CASUS PRIMUS.

Titius Clericus curatus dum iter egit, equis in furorem subitò actis è curru delapsus fuit: unde contigit, ut & crus fregerit, & faciem non sinè notabili macula gravissimè alliserit. Accedente paulò post gangræna pes alter debuit abscindi omnino, ità ut defacto utcunque demum restitutus, non nisi pede ligneo & baculo suffultus incedere valeat. Quærit proin è suo Confessario, an his non obstantibus liceat sibi litare ad aram, an verò teneatur postulare dispensationem specialem velut irregularis ex defectu corporis? Quid ad hæc Confessarius respondebit?

℟. Confessarius respondeat, Titio licitum esse litare ad aram. Ratio est: quia dum vitium corporis primum supervenit jam ordinato, tunc solùm impedit illum usum S. Ordinis, qui sinè magna deformitate vel scandalo aut periculo irreverentiæ ob hujusmodi defectum non ampliùs potest exer- 228.

ceri

ceri: atqui SS. altaris Ministerium à Sacerdote altero pede ligneo proviso adhuc potest exerceri sinè magna deformitate; neque enim est, cur Parochiani vel alii fideles inde scandalizari, sed potiùs ad compassionem moveri deberent, præsertim si talis defectus aut vitium Corporis obvenit sinè culpa Clerici jamjam ordinati: ergo &c.

Unde à fortiori absque omni scrupulo talis Clericus curatus licitè adhuc retineret suum beneficium, licitè prædicaret Verbum Dei, exciperet confessiones, assisteret matrimonio, baptizaret, mandaret sepulturæ: quia hæc omnia exercere potest sinè scandalo, sinè magna inconvenientia, aut dedecore, prout aliis pluribus relatis tradunt Suarez *disp. 51. Sect. 2. n. 13. & 18.* Molina *tr. 3. disp. 70. n. 14.* Castropalao *tr. 29. disp. 6. pu. 11. n. 5.* Pichler, Böckhn *l. 1. decret. tit. 20.* noster Holzmann & alii, conformiter *ad cap. 2. de Clerico ægrotonte.* & *ad can. si quis infirmitate. dist. 55.*

Ast, inquies, cur ergo diximus *n. 218.* irregularem esse Claudum, vel Claudicantem ità, ut sinè baculo nequeat accedere ad Altare?

229. ℟. Illam doctrinam solùm esse intelligendam de primùm ordinandis, vel nondum ordinatis, minimè verò de Clerico jamjam ordinato, prout Doctores communiter intelligunt. Et ratio disparitatis inter istos est, inquit

inquit Reiffenstuel *lib. 1. decret. tit. 20. n. 12.* tum quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent. *C. ad Apostolicam. de Regular.* ac proin non mirandum, quòd superveniente corporis vitio (præsertim sinè culpa vitiati) post susceptos jam Ordines, ministrare permittatur, quantum fieri potest, non autem tali Ordine primùm initiari; tum quia *turpiùs ejicitur, quàm non admittitur hospes,* ùt habet vulgatum axioma, & notatur *c. quemadmodum 25. de Jurejurando:* tum denique, quia afflicto non est addenda afflictio. *c. ex parte 5. de Clerico ægrot.* Ità Reiffenstuel *l. cit.*

Sed quid, inquies: si talis Clericus omninò privetur oculô sinistro, (dicto communiter *Canonico;* eò quòd per hunc Canon principaliter debeat legi) vel si potentia visiva ità debilitetur, ut vix ampliùs aliquid videat?

℟. Neque talem esse privandum ministe- 230.
riô Altaris, modò id peragere valeat sinè periculo effundendi SS. Sanguinem, vel alterius irreverentiæ Venerabili Sacramento irrogandæ; ad quod evitandum necessum omnino erit, ut nunquam licet ad Aram sinè alio Sacerdote sibi assistente, & pericula sollicitè præcavente. Oportebit insuper, ut talis potiùs privatim celebret, quàm publicè, ne fortassis populo inspicienti fiat ludibrio.

Major

Major tamen controversia est inter DD. utrum non quidem oculo, bene tamen visu seu potentiâ visiva oculi sinistri privatus admittendus sit ad Ordinem Presbyteratus: quocirca Suarez *disp. 51. de Censur. Sect. 3. n. 15.* Garcias & alii plures negativam sustinent, eò quòd careat oculo Canonico. Verùm Navarrus *man. c. 27. n. 199.* Diana, Barbosa, La Croix *l. 7. n. 500.* id limitandum existimant, asserentes, tunc solùm censendum esse irregularem, si absque notabili deformitate seu indecentia Canonem legere nequeat: putat tamen huic deformitati de facili præcaveri posse, attrahendo Missale ad medium altaris propè calicem. Quin immò Laymann *l. 1. tr. 5. p. 5. c. 7. n. 6.* Avila, Toleto, Soto & alii velut Regulam volunt hanc: *quamvis aliquis defectum habeat, si tamen neque notabilem deformitatem contineat, ità, ut scandalum in celebratione non causet, neque exercitium celebrationis impediat, non facere irregularem.* Videatur La Croix *l. cit.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Parochus intempesta nocte à quibusdam prædonibus fuit obrutus & spoliatus tum ære, tum aliis etiam mobilibus; dum hæc agebantur, Sempronius expergefactus cœpit clamare, unde & prædones cum spoliis in fugam se dederunt, quos Sempronius sclopeto petiit, & unum

num lethaliter vulneravit, qui dein à Parochianis subtervenientibus captus & examinatus, reliquos complices prodidit: Quapropter Sempronius apud Judicem sæcularem querelam instituit, postulans non quidem vindictam vel sanguinem delinquentium, sed restitutionem spolii. Judex malefactores comprehendit, & delicti hujus, aliorúmque plurium reos, convictos ac confessos, capitis damnavit. Unde jam dubitatur, an Sempronius non incurrerit irregularitatem 1. ex eo, quòd fugientes sclopetô petiêrit, & unum eorum lethaliter vulneraverit, paulò post mortuum ex hoc vulnere? 2. an non ex eo, quòd reliquos complices apud Judicem accusaverit, qui etiam supponuntur suppliciô mortis affecti?

℞. Ad 1mum quæsitum hujus casus. Sempronius probabiliter non incurrit irregularitatem ex eo, quòd sclopetô petierit & occiderit injustum raptorem nocturnum. 231.

Ratio hujus est: quia non incurrit irregularitatem ex delicto; cùm nullum per hoc delictum commiserit, prout constare potest ex dictis *part. 4. Confer. 3. n. 64.* Enimverò ob justam defensionem bonorum temporalium magni momenti, fas est occidere aggressorem injustum seu furem, præsertim nocturnum: ergo Sempronius utpote immunis à delicto, non incurrit irregularitatem ob delictum homicidii injusti latam.

Atqui neque incurrit illam ex defectu lenitatis; quia juxta probabilissimam sententiam, & Regulam quasi universalem à Re-

centioribus statutam, videndam apud Dianam *part. 11. tr. 2. Resolut. 63.* Tambur. *l. 10. tr. 4. c. 15. §. 13. n. 7. & seqq.* Sporer *tr. 5. c. 2. n. 73.* Vasquez, Lugonem & alios irregularitatem ex defectu lenitatis illi duntaxat contrahunt, qui velut Ministri justitiæ, aut ex officio concurrunt proximè & efficaciter ad mutilationem, mortem, vel notabilem mortis accelerationem, non verò illi, qui non ùt Ministri justitiæ, neque ex officio, sed pro libitu quomodolibet, sinè peccato concurrunt (nam pro talibus non reperitur irregularitas in jure expressa, ideóque nec à nobis est statuenda) atqui Sempronius concurrit sinè peccato, neque concurrit ùt Minister justitiæ, vel ex officio: ergo Sempronius probabiliter non incurrit irregularitatem ex hoc homicidio, licèt multi DD. videndi apud Reiffenstuel *tr. 13. dist. 3. n. 65.* oppositum probabiliter teneant, proptereáque talis Sacerdos meliùs ageret, si dispensationem peteret Româ: quod tamen non puto necessarium. Videatur Pichler *in Candidat. J. C. l. 5. tit. 12. n. 11.* La Croix *l. 7. n. 529.*

232. ℞. Jam ad alterum quæsitum ejusdem Casus. Si Sempronius nil aliud postulavit, nisi restitutionem vel resarcitionem damni, & contra sententiam mortis expresse fuit protestatus, tunc dicendum, quòd neque hoc capite irregularitatem incurrerit. Ità *communis DD.* videnda apud Vgolinum *de irre-*

irregul. c. 6. n. 1. Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 13. dist. 3. n. 60.* Tambur. *l. cit. §. 11. n. 32.* & alios passim. Et ità habetur decisum à Bonifacio VIII. *cap. Prælatis. de homicid. in 6to.* Ratio hujus decisionis fuit; quia si hujusmodi homines maligni scirent, Clericis nequaquam licitum esse, quempiam accusare, aut prætendere satisfactionem à Judice &c. procul dubio tantò impudentiùs & audaciùs invaderent Clericorum bona, quantò securiores forent ab omni periculo pœnæ, vel satisfactionis præstandæ. Hæc tamen protestatio omnino necessaria est; secus enim talis Clericus velut accusator in causa Sanguinis meritò judicaretur fuisse transgressus limites mansuetudinis Christi seu lenitatis.

Neque refert, quòd Judex fortassis non attendat hujusmodi protestationem, sed secundùm jura procedat ad vindictam criminis, & capitis reum condemnet; quia supposita protestatione Clericus censetur se merùm permissivè habere in ordine ad supplicium mortis; id, quod innuitur *cap. cit.* adeoque Clerico imputari nullatenus potest aut debet.

Sed quid, ais, si talis Clericus protestaretur quidem, expressè coram, se nec petere vindictam, nec Sanguinem, sed solam satisfactionem &c. reipsa autem in animo ob enormitatem injuriæ sibi illatæ intendat pœnam mortis, ne talis malefactor vel sibi vel aliis

deinceps ampliùs nocere possit; incurretne propterea hanc irregularitatem ex defectu lenitatis?

233. ℟. In tali casu adhuc incurri irregularitatem saltem in foro conscientiæ censent Toletus, S. Antoninus, Navarrus, Vivaldus, & alii, quorum opinionem amplectitur Pontas *in Dictionar. Casu. Verb. Irregularitas. Respons. ad Casum 52.* hac ratione potissimùm ducti, quòd talis protestatio utpote sinè animo facta, reipsa non sit protestatio. Verùm opposita sententia mihi videtur longè verosimilior; tum quia Ecclesia non judicat de internis; tum quia jura nullibi innuunt, protestationem hanc debere procedere ex animo &c. tum quia præcepto Ecclesiæ per solum actum externum etiam in foro conscientiæ satisfieri potest, quando ad substantiam seu valorem actus externi non requiritur actus internus, prout liquet de eo, qui v. g jejunat sinè animo jejunandi aut carnem macerandi, aut qui solvit debitum, vel peragit pœnitentiam injunctam ab Ecclesia sinè animo satisfaciendi præcepto Ecclesiæ &c. &c. atqui ad substantiam vel valorem protestationis externæ in facie Ecclesiæ nullatenus requiritur animus internus protestandi contra vindictam &c. ergo Ecclesiæ satisfit per solam protestationem externam. Denique non est asserenda irregularitas, nisi in jure exprimatur: atqui nullibi exprimitur in jure irregularitas contra

tra eum, qui exteriùs duntaxat, non item interiùs seu animo pariter protestatur contra vindictam sanguinis. Potest insuper talis Clericus habere justam causam optandi mortem hujusmodi malefactoribus, ne scilicet à Judice absoluti postea vel sibi vel aliis in vindictam accusationis justissimè factæ denuò graviora damna inferant, prout de talibus haud immeritò timeri potest: ergo non est, cur talis in conscientia fiat obnoxius irregularitati. Et ità tenent Coninck *de Sacram. disp. 8. dub. 10. n. 93.* Hurtado *de Irregular. dist. 11. n. 141.* Diana *part. 4. tr. 2. Resol. 75.* Tambur. *l. 10. tr. 4. c. 15. §. 11. n. 38.*

CASUS TERTIUS.

CAjus post absoluta studia, & susceptos jam quatuor minores defectu tituli Mensæ necessarii longo tempore egerat Scribam apud quendam Judicem vel Cancellarium; unde non semel tantùm, sed sæpiùs interfuit examinibus Malefactorum, annotavit Responsa, eorúmque Confessiones locô sui Principalis transscripsit ad supremum Judicium seu Dicasterium aulicam, Sententias mortis descripsit, vel expedivit &c. &c. aliquando insuper (licèt invitus) agere debuit testem contra aliquem malefactorem, qui pariter fuit capite plexus. Jam verò ab aliquo Patrono beneficium Ecclesiasticum eidem fuit oblatum; unde sciscitatur

tatur è Confessario, an propter actus mox enumeratos, scilicet quòd 1. egerit Notarium vel Scribam, & 2. quòd egerit testem in causa sanguinis, non incurrerit irregularitatem, saltem ex defectu lenitatis? Quid ad hæc Confessarius?

234. ℞. Ad hunc casum primò. Cajus ex eo, quòd velut Assessor & Notarius aut Scriba ex officio, & quidem propinquè cooperatus fuerit ad mortem & effusionem sanguinis, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, prout constat ex proximè dictis *n.* 227. & satis clarè decisum legitur *Cap. aliquantos. dist. 51.* Ità etiam *communissimè* tenent Doctores, signanter Sporer, Reiffenstuel, Tamburinus, Pichler *in Candidat. Jur. Can. l. 5. tit. 19. n. 9.* Ratio est: quia indecens videtur, ut ii, qui propinquè & efficaciter velut Ministri justitiæ ad effusionem humani sanguinis, vel potiùs ad mortem cooperati sunt, in altari repræsentent personam Christi mansuetissimi. Verùm in Gallia (ait Pontas *in suo Dictionar. Casuum Verb. Irregularitas. Respons. ad Cas. 60.*) causam proximam mortis Rei, Doctores & Jurisperiti tantùm agnoscunt *Actorem criminalem, Judicem, & Carnificem:* reliqui omnes habentur velut causa remota; unde Scriba talis in Parlamentis Galliæ non habetur ùt irregularis, ac proin Cajus noster ibidem posset absque scrupulo acceptare Beneficium ecclesiasticum, & Sacris Ordinibus

bus imbui. Idipſum teſtatur Doctor Sorbonicus de Sainte Beuve *tom.* 1. *Reſolution. ad caſum* 227. *folio mihi* 572. Id quod ſaltem Inſinuandum duxi, tametſi hæc praxis in noſtra Germania, & alibi locum non habeat, licèt etiam noſtri DD. fateantur, remotè duntaxat cooperantes ad mortem non incurrere irregularitatem ex defectu; nomine tamen remotè cooperantium ſolùm intelligunt v. g. artifices conſtruentes patibulum, rotas, vel enſes Carnificum &c. aut alia id genus inſtrumenta, quibus Rei vel torqueri, vel omnino occidi ſolent.

℟. Jam ad alterum quæſitum hujus Ca- 235.
ſus, ex eo præcisè, quòd Cajus dicat ſe invitum egiſſe teſtem contra Malefactorem capite minutum, minimè eximendus eſt ab irregularitate ex defectu lenitatis; quia jura non excipiunt teſtem invitum in cauſa criminali: nec dubium, quin ſubin vel Judex vel Carnifex invitus occidant hujusmodi Reum: & quis propterea hos excuſabit ab irregularitate defectu lenitatis incurſa? Sunt nihilominus DD. nominatim Pichler *ad tit. de homicid. n.* 31. & P. Böckhn *l.* 5. *decret. tit.* 12. *n.* 45. ſatìs probabile exiſtimantes, eos, qui non voluntariè, ſed abſolutô Judicis mandato coacti teſtimonium in cauſa ſanguinis ferunt, irregularitatem hanc non contrahere; quia cùm tales ſe non exhibeant ſeveros contra Reum, dici non poſſunt deficere à lenitate, adde,

quòd ità coactus ad ferendum testimonium, dici non possit agere ex officio, nec desideret mortem &c. & hanc esse praxin in Gallia receptam, testatur Mr. Sainte Beuve *cit. tom. 1. Resolut. ad casum 233. folio 581.* Opposita tamen sententia, quam tenent Avila, Hurtadus, Diana *part. 4. tr. 2. Resolut. 31.* Sporer ubi suprà *n. 63.* Tamburinus & alii, communiter, videtur nedum tutior, sed & probabilior: tum quia metus non tollit voluntarium simpliciter; tum etiam quia hujusmodi testis proximè, & efficacissimè cooperatur ad mortem. Unde etiam P. Böckhn sapienter ait, aspirantibus ad statum Ecclesiasticum parcendum esse à Judicibus, ne cogantur in causa sanguinis ferre testimonium, præsertim si deprecentur, & alii testes sufficientes adsint.

Sed quid (ais) tenendum de illo, qui Reum accusat, vel denuntiat, vel testem contra eundem agit, compulsus non mero timore extrinseco, sed lege justitiæ vel charitatis aut præcepto Judicis, obligante in conscientia, utputa ne scilicet proximus vel tota Communitas vel Ecclesia cogatur subire gravissimum damnum, aliter non evitabile, nisi per punitionem hujusmodi Rei aut criminosi?

236. ℟. Tales non incurrere hanc irregularitatem. Ità ex *communi DD.* Sayrus, Tamburinus, Sporer *l. cit. n. 61.*

Ratio est: quia hæc lex Ecclesiastica inferens

ferens irregularitatem, non potest obligare cum tanto damno innocentium, vel totius Reipublicæ aut Ecclesiæ &c. &c. neque potest obligare contra legem naturæ, charitatis scilicet aut justitiæ, vi cujus unusquisque tenetur ad præcavendum, & hôc ipso etiam ad prodendum vel impediendum damnum imminens Reipublicæ, vel Ecclesiæ, aut proximo innocenti ex iniqua machinatione facinorosorum. Neque in tali casu necessaria est protestatio, quòd quis non petat vindictam, aut sanguinis effusionem, prout benè docent Molina *tom. 1. tr. 2. disp. 109. n. 9.* Avila *part. 7. de censur. disp. 5. sect. 2. dub. 12.* Cavendum tamen est, ne Actor vel testis agat plus, quàm oportet, aut necessarium est ad avertendum damnum; nam, si hoc possit aliter averti v. g. per fraternam admonitionem, dehortationem aut minas intentas &c. & actor hâc via relicta criminaliter accuset &c. secuta morte aut mutilatione indubitanter incurret irregularitatem ex defectu lenitatis.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, irregularibus ex defectu animi accensendos 237. esse epilepticos, id est, morbo caduco laborantes, ùt habetur *c. in tuis litteris.* & *c.*

Nuper. 7. *q.* 2. Unde tales prohibentur ordinari *c. Maritum.* & *c. communiter dist.* 33. Si quis tamen jamjam sit ordinatus, & raro v. g. semel in mense soleat cadere absque notabili corporis agitatione, spumatione vel clamore, poterit quidem celebrare, sed non, nisi assistente vel præsente alio Sacerdote jejuno, qui si fortè ob irruentem morbum post Canonem jamjam inchoatum, celebrans infirmus non ampliùs possit, illicò valeat supplere defectum, & inchoatum SS. Missæ Sacrificium perficere. Videatur Busenbaum apud La Croix *l.* 7. *n.* 493. Suarez *de cens. disp.* 51. *sect.* 1. Herincx *part.* 2. *tr.* 3. *disp.* 6. *n.* 172.

238. Colliges 2dò, non esse irregularem ex defectu corporis, qui citra propriam culpam caret aliquo membro occulto v. g. genitalibus, vel testiculis &c. Ità cum *communi DD.* Laymann *l.* 1. *tr.* 5. *p.* 5. *c.* 7. *n.* 5. Babenstuber *tr.* 4. *disp.* 3. *a.* 3. *n.* 7. Covarruv. & alii. Ratio est: quia privatio membri occulti neque impedit exercitium Ordinum, uti supponitur, neque inducit aliquam specialem deformitatem vel horrorem talis personæ. Secus dicendum de eo, qui sibimet ex crudelitate vel indiscreto Zelo abscinderet aliquod membrum etiam occultum v. g. genitale &c. talis enim incurreret irregularitatem ex delicto mutulationis &c. prout jam superiùs *n.* 214. innuimus, & statuitur expresse *c. qui par-*

partem, & *c. ſiquis abſcidit. diſt.* 55. Cæterùm in dubio, an defectus vel quæcunque demum deformitas corporis irregularitatem inducat, ad Epiſcopum vel Ordinarium Prælatum pertinet arbitrari *Argum. c. 2. de corpore vitiat.* prout Laymann *l. cit. n. 6.* aliique *DD. communiter* monent.

Colliges 3tiò, non incurrere irregularitatem Bigamiæ illum, qui cum duabus quidem ſucceſſivè matrimonium contraxit, ſed cum una tantùm, & non cum altera, conſummavit. Ratio hujus eſt: quia matrimonium ſeu viri ſeu fœminæ nunquam affert cauſam Bigamiæ vel irregularitatis, niſi conſummatum ſit, prout notat Laymann *l. 1. tr. 5. p. 5. c. 6. n. 2.* conformiter ad *cap. debitum. de Bigamis non ordinand.* ergo alterum matrimonium, utpote non conſummatum, nihil obſtat. 239.

Neque hanc irregularitatem incurrit Maritus, qui ante matrimonium ſuam uxorem modernam cognovit carnaliter, vel qui habuit plures concubinas extra matrimonium & cognovit &c. quia tale matrimonium adhuc poteſt ſignificare ſeu repræſentare myſticam ſignificationem Chriſti cum Eccleſia velut unica Sponſa; nam ubi reperitur maritalis conjunctio viri cum unica ab alio carnaliter non cognita, conſiſtit perfecta ſignificatio Sacramenti, ait Laymann *l. cit. n. 3.* Secus, ſi vir ducat viduam jam ab alio corruptam, vel ſi accedat ad uxo-

rem

rem propriam, postea quam hæc ab alio tempore matrimonii sive volens, sive per vim cognita fuit, prout statuitur *cap. si cujus uxorem.* & *c. si laici. dist. 34.* hac ratione: quia talis maritalis conjunctio desinit habere perfectam similitudinem Christi cum Ecclesia. Nec refert, quòd fortè Maritus ignoraverit, hanc suam uxorem jam fuisse ab alio cognitam &c. quia hæc irregularitas non oritur ex delicto, sed ex defectu Sacramenti: talis autem intervenire potest stante ignorantia Mariti: ergo &c. Vid. Busenbaum apud La Croix *l. 7. n. 493.*

Sed quid, ais, si Maritus cognoscat uxorem postea quam hæc adulterium commisit, sed ità occultum, ut de hoc nemini prætterquam solis complicibus & Marito innocenti constet, evadetnè innocens cornutus irregularis?

240. ℟. Juxta communem sententiam adhuc evadet irregularis: Nonnulli tamen DD. teste Herincx *part. 2. tr. 3. disp. 6. n. 186.* requirunt, ut adulterium sit notorium, vel saltem in judicio probabile. *Argum. cap. si cujus dist. 34.* Et hæc sententia posset fortassis Confessario vel ipsi pœnitenti servire, si talis Maritus uxore adultera mortua jam fuisset bona fide ad Ordines S. promotus.

241. Colliges 4tò, vi hæreseos aut apostasiæ à fide non incurri infamiam, quamdiu hæc delicta manent merùm occulta, & conse-

quen-

quenter neque incurritur irregularitas. Quô fit, ut tales post veram ac seriam pœnitentiam & absolutionem obtentam valeant imbui Sacris Ordinibus. Ità probabiliter tenent Sayrus *l.* 7. *c.* 12. *n.* 16. Avila *p.* 7. *disp.* 4. *dub.* 2. Ratio est: quia hæc irregularitas non est statuta propter hæresin secundùm se; sed propter infamiam inde consequentem: Atqui infamia nulla consequitur, quamdiu hæresis manet merè occulta: ergo neque irregularitas. At verò ubi hæresis vel Apostasia semel innotuerit, nedum hæretici ipsi, sed etiam ipsorum filii (saltem post hæresin amplexam suscepti) fiunt, & manent irregulares, in tantùm, ut ad S. Ordines & beneficia Ecclesiastica (nisi cum ipsis misericorditer dispensatum fuerit) promoveri non valeant, esto etiam ex postfactò pœnituerint vel absoluti fuerint. Ità habetur diversis juribus. *cap. Presbyteros dist.* 50. *c. Saluberrimum I. q.* 7. *c.* 2. *§. hæretici. de hæreticis in 6tò.* Notat tamen Henriquez *lib.* 14. *c.* 5. *n.* 4. Laymann *cit. n.* 12. *fin.* Navarrus, Reiffenstuel & alii plures DD. hæreticorum filios irregulares non esse in illis Regionibus, in quibus hæresis impunè toleratur, seu in quibus ob hæresin nulla ipsis aspergitur infamia, prout in hisce partibus nostris contingit. Quare ob hanc causam probabiliter defenditur consuetudo quarundam septentrionalium Regionum, in quibus Episcopi ordinare

nare ſolent ex hæreſi ad fidem Catholicam converſos & abſolutos; eò quòd tales neque in civili foro à publicis dignitatibus & officiis repellantur. Videantur *DD. cit.* vel Karg. *ubi ſuprà part. 1. ſ. 2. n. 86.*

242. Colliges 5tò, irregularitatem ex defectu lenitatis incurri ab iis omnibus, qui in bello etiam juſto offenſivo pugnantes per ſe ipſos occidunt. Ità communis & certa ſententia, velut conſtat ex *can. 1. diſt. 51.* & *cap. 24. de homicid.* ubi hoc etiam extenditur ad eos, qui rationabiliter dubitant, utrum propria manu aliquem occiderint vel mutilaverint. Diximus autem *bellô offenſivo* &c. aliter enim diſcurrendum eſſe de iis, qui merùm defenſivè ſe habent ad tuendam ſcil. vitam propriam, vel bona temporalia magni momenti &c. jam conſtat ex dictis *n.* 230. id, quod etiam habetur *c. 2. de immunit. Eccleſiaſt.* & *Clement. un. de hom.* Aliter inſuper diſcurrendum eſt de iis, qui non pugnant propriis manibus neque per ſe ipſos quempiam occidunt, eſto etiam milites pugnantes hortentur ad fortiter dimicandum. Unde nec Duces, neque etiam Clerici vel Miſſionarii Campeſtres irregularitatem incurrunt ex eo præcisè, quòd milites cohortentur ad fortiter pugnandum, modò non jubeant vel hortentur ad hunc vel illum in particulari occidendum, prout habet *communis DD.* Pichler *l. cit. n.* 10. Laymann *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 8. n. 2.* Dixi

ins

insuper: *in bello justo:* nam si bellum foret injustum, & vel unicus in tali bello fuisset occisus aut mutilatus, tunc omnes, non solùm pugnantes, sed etiam cooperantes, arma subministrantes, adhortantes &c. evaderent irregulares, non quidem ex defectu lenitatis, sed ex delicto homicidii, prout habetur *can. 4. dist. 51.* & *c. 6. §. fin. de homicid.*

Colliges 6tò, non incurri hanc irregulari- 243. tatem ab eo, qui ob necessariam propriæ vitæ vel corporis defensionem hominem mutilat vel occidit. Ratio est: quia lege naturali unusquisque tenetur conservare ac defendere corpus, ac vitam propriam: ergo qui ob hujus defensionem occidit vel mutilat aggressorem suum, non agit contra lenitatem.

Neque est verosimile, quòd Ecclesia voluerit aliquem excludere à S. Ordinibus vel à Ministerio Ecclesiæ, eò quòd extrema necessitate quasi compulsus, vitam, corpúsque suum defenderit. Et hoc habetur clarè decisum *in Clement. si furiosus. de homicid.*

Sed quid (ais) de eo, qui ad defensionem famæ vel honoris occidit iniquum aggressorem?

℞. Neque talem fieri obnoxium irregu- 244. laritati censet Filliuc. Bonacina, Babenstuber *tr. 4. disp. 3. a. 3. n. 5.* & alii plures; eò quòd talis occisio non tam homicidium, quàm

quàm defensio videatur &c. Verùm opposita sententia, quam expresſè tenent Sylvester, *Verb. Excommunicatio 6. q. 9.* Covarruv. Navarrus & alii, mihi videtur probabilior; eò quòd secundùm dicta *part. 4. Conf. 3. n. 62.* ob defensionem solius famæ vel honoris (utpote alia viâ conservabilis &c.) non liceat occidere iniquum aggressorem: ergo taliter occidens peccat mortaliter, & per consequens incurrit irregularitatem ex delicto homicidii; secus discurrendum est de eo, qui occidit injustum aggressorem ob necessariam defensionem bonorum temporalium, velut constare potest ex dictis *n. 230.*

245. Colliges 7timò, hanc irregularitatem non incurri à Clerico, vel Confessario, qui Reum educens ad extremum supplicium admonet ad ulteriùs procedendum, vel ut scalas ascendat, manus ligandas præbeat Carnifici, caput supponat &c. vel qui funes aut ensem benedicit Carnifici, ne maleficio impediatur ab executione sententiæ, item, qui rogat carnificem ut aliquid aptet, quò citiùs reus moriatur v. g. appendendo ad pectus comburendi Malefactoris pulverem sulphureum &c. vel fauces laqueô constringat &c. ne tantum sentiat &c.

Ratio similium est: tum quia hoc modô non concurrit velut Minister justitiæ &c. tum etiam, quia hæc non suadet ex alio fine, nisi ut tormenta Rei minuantur, seu mitigen-

tigentur quodammodo: consequenter nil agit contra, sed potiùs juxta lenitatem Christianam. Videantur de hoc Pichler *l. 5. tit. 12. n. 9. in Candidat. J. C.* Tamburinus *l. 10. tr. 4. c. 15. n. 17. & 24.* Sporer *tr. 5. c. 2. n. 51.* Busenbaum apud La Croix *l. 7. n. 493.*

Colliges 8vò, neque irregulares fieri Professores (aut Confessarios vel Doctores) qui in scholis explicant leges pœnam mortis inferentes, vel qui privatim interrogati de aliquo Reo in particulari, an promeritus sit mortem, generatim respondent, ac docent, quidnam leges in tali casu statuant, modò non suadeant, hunc, vel illum in particulari puniri morte, seu occidi. Ità rursus Pichler *l. cit.* Böckhn *l. 5. tit. 12. n. 48.* Laymann, Molina, Sporer, & alii *communiter.* 246.

Ratio est: quia tales non sunt causa moralis mortis, neque authoritate publica concurrunt ad mortem; enim verò simplex interpretatio seu declaratio nil aliud præstat, quàm ejusdem legis cognitionem: ut verò Judex secundùm eandem legem procedat, aliunde movetur, scilicet vi officii sui, & obligationis sibi incumbentis.

Colliges tandem 9no, quòd, tametsi non-nullis Principibus Ecclesiasticis, Archi Episcopis, Episcopis, vel aliis Prælatis, qui fortassis sunt status Imperii &c. competat jurisdictio criminalis, hanc tamen per se ipsos (sinè speciali dispensatione à Summo Pon- 247.

tifice in hunc finem obtenta) exercere nec possint, nec debeant sinè periculo incidendi irregularitatem ex defectu lenitatis. Ut igitur hanc evitent, debent juxta *cap. ult. Ne Clerici, vel Monachi. in 6to.* hanc jurisdictionem suam delegare laicis, sive dein in *genere*, & ùt dici solet, *ad universitatem talium causarum*, sive in *specie*, & quavis *causa particulari:* nunquam verò prorsus debent per se ipsos de tali causa Sanguinis cognoscere, vel sententiam ferre, vel mandare, ut Malefactor occidatur, hoc vel illo genere mortis afficiatur. Ità *communiter* Doctores. Avila *de Irregular. disp. 5. Sect. 2. dub. 4. conclus. 3.* Henriquez *lib. 14. c. 12. n. 6.* Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 14. n. 3.* Similiter si Judices Ecclesiastici Reum suo in judicio convictum Judici tradant sæculari, prout in quibusdam delictis etiam Clericorum fieri debet, per *cap. Novimus 27. de Verb. signif.* non debent mandare, ut mors eidem inferatur; (secus enim agerent contra lenitatem Christi) sed potiùs quantùm est ex sua parte protestari & intercedere, ne reus in vita aut membris puniatur. Et licèt talis protestatio vel intercessio attendi non debeat à Judice sæculari (seciuso speciali pacto vel juramento &c.) facit tamen, ne Judex Ecclesiasticus particeps fiat Sententiæ mortis.

Dices tamen: *qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum,* ùt dicitur *Reg. 72.*

J. in 6to. atqui Princeps Ecclesiasticus delegando Judici suam jurisdictionem in causa Sanguinis, facit per alium: ergo perinde est; &c. &c. consequenter ex hac minimè effugiet hanc irregularitatem.

248. ℞. *Permiss. Maj. disting. min.* Princeps Ecclesiasticus facit per alium, quantum ad exercitium justitiæ præcisè, *concedo.* quantum attinet defectum lenitatis, *neg. min. cum conseq.* Nam eo ipsô, quòd nolit per se ipsum exercere judicium Sanguinis, sed potiùs alteri committere, idque solùm urgente necessitate justitiæ, in morali hominum existimatione dici non valet agere contra lenitatem, præsertim cùm hujusmodi delegationem jura expressè concedant ob publicam utilitatem, ne scilicet in talibus locis delinquendi licentia ob impunitatem criminum invalescat. Videatur P. Placidus Böckhn ubi suprà *n. 43.*

CONFERENTIA OCTAVA

De absolutione à Censuris, & dispensatione in Irregularitatibus.

SUMMARIUM.

277. Potens absolvere à Censuris Episcopo reservatis, nequit propterea absolvere à Censuris Papæ reservatis.

278. Confessariis vel maximè cavendum, ne in hoc excedant limites suæ potestatis.

279. Quid agendum Confessario, volenti absolvere in mortis articulo.

280. Negligens procurare absolutionem à censura, potest graviter peccare;

281. Hinc probabiliùs non valet absolutio, si quis mendaciter dicat, se jamjam satisfecisse parti læsæ, & tamen non satisfecit.

282. Episcopi dispensare valent in irregularitate ex homicidio imperfectè voluntario, modò hoc sit occultum.

283. Secus, si jam supponatur notorium, vel deductum ad forum contentiosum.

284. Possunt insuper Episcopi dispensare in irregularitate orta ex injusta mutilatione, occulta tamen.

285. Idipsum valent in multis casibus, quando periculum est in mora, & rationabiliter timetur scandalum, nisi irretitus vinculo irregularitatis celebret divina.

❧ † ❧

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos circa absolutionem à censuris, & dispensationem in Irregularitatibus.

QUæres primò, quid sit absolutio à Censuris, & quomodo differat à dispensatione?

249. ℞. Absolutio est Sententia à legitimo Judice prolata, vi cujus remittitur delictum aut pœna: dispensatio verò idem est, ac exemptio alicujus ab obligatione legis. Ità in re La Croix *l. 7. n. 13.* & alii plures. Hinc fit, ut censura velut pœna spiritualis & medicinalis secundùm dicta superiùs non tollatur, nisi per absolutionem potestate legitima factam: è contra Irregularitas, quæ contrahi potest absque omni delicto, veluti constat ex Conferentia mox præcedente, tolli debet mediante dispensatione.

Quæres 2dò, an ergo censura aliter tolli nequeat, nisi per absolutionem?

250. ℞. Quod non. (nisi fuerit lata ad certum duntaxat tempus &c. quô elapso exspiraret) Ratio desumitur ex *cap. cùm desideres. 15. & cap. Sacris. 38. de sent. Excomm.* quibus

declaratur, ad tollendam censuram non esse satìs, quòd causa illius sit sublata, vel desiêrit contumacia, sed præterea requiri absolutionem. Quod ulteriùs patet ex eo: quia Alexander VII. damnavit sequentem (*num.* 44.) propositionem: *quoad forum conscientiæ Reô correcto, ejúsque contumacia cessante, cessant censuræ.*

Nec dicas, causam censuræ esse contumaciam delinquentis, consequenter hac cessante pariter cessare effectum &c. Nam causa proxima censuræ est voluntas Superioris: delictum verò est solùm causa remota; hinc quemadmodum sublata culpâ sæpe remanet adhuc pœna, ità etiam sublata contumacia delinquentis potest perseverare voluntas Superioris censuram, ceu justam pœnam infligentis. Vid. Castropalao *tr.* 29. *disp.* 1. *pu.* 11. *n.* 2.

Quæres 3tiò, quinam ergo generatim loquendo absolvere valeant à Censuris?

251. ℞. A Censura lata per Sententiam particularem 1. ordinariè is tantùm potest absolvere, qui eam tulit, vel 2. hujus pleno jure Superior, aut in jurisdictione successor, vel 3. ab his delegatus. At verò à censura lata per jus commune, vel ab homine quidem, sed per sententiam generalem, (nisi sit specialiter reservata,) potest absolvere quivis approbatus Confessarius, potens censuratum absolvere à mortalibus: si verò sit reservata, ordinariè & per se potest tantùm re-

relaxari ab ipso Auctore censuræ, vel ejus Successore aut delegato. Ità rursus *DD. communiter.* Ratio horum jam fuit insinuata superiùs *Confer. 1. n. 17.* quia scil. ejusdem est absolvere (ordinariè loquendo) cujus est ligare. Si tamen Superior ferens censuram hanc sibi specialiter non reservet, censetur potestatem ab ea absolvendi etiam aliis Confessariis approbatis concedere, veluti colligitur ex *cap. Nuper. 29. de Sent. excomm.* Videantur dicta *loc. citato.*

Dixi autem, à censura ab homine lata 252. *ordinariè* illum solùm, qui tulit, posse absolvere &c. &c. nam 1. in articulo mortis (ubi cessat omnis reservatio propter periculum salutis) per accidens quasi & extraordinariè potest absolvere quilibet Sacerdos. 2dò in casu, ubi censuratus nequit adire summum Pontificem, vel Authorem censuræ, potest absolvere Episcopus, & alii privilegiati, cum certis tamen conditionibus &c. prout proximè, *n. 261.* videbimus, perpetuò autem impediri censentur 1. Regulares utriusque Sexûs. 2. Senes. 3. Mulieres quæcunque. 4. Pueri. 5. Valde pauperes. 6. Claudi. 7. Cæci. 8. Valetudinarii. 9. Valde debiles &c. &c. Unde

Quæres 4tò, quantum valeant Episcopi in ordine ad absolvendum à censuris vel casibus Summo Pontifici reservatis?

253. ℞. Concilium Tridentinum Episcopis amplam concessit facultatem *SS. 24. c. 6. de Reform.* ubi sic habet: *liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare: & in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratìs absolvere, impositâ pœnitentia salutari &c.* Ità Tridentinum *loc. cit.* Ex quibus liquet 1. hanc facultatem Episcopis vi officii, adeóque jure ordinario competere. 2. Liquet insuper eam competere solùm respectu suorum subditorum, & quidem 3. in Casibus occultis pro foro conscientiæ tantùm. Ergonè, inquies, Episcopi vi hujus possunt etiam absolvere ab hæresi formali & completa, nec non ab aliis Casibus Summo Pontifici reservatis in Bulla Cœnæ?

℞. Breviter ad hoc dubium ex dictis *in part. 2. Theolog. Decalog. Conf. 5. n. 146.* Episcopos extra Italiam, velut remotiores ab Urbe, uti sunt Episcopi Germaniæ, Belgii &c. posse suos subditos ab his etiam Casibus absolvere ratione impedimenti perpetui, vi cujus tales moraliter loquendo reputantur non posse accedere S. Pontificem. Utrum verò id etiam possint per se, vi Tridentini, multùm controvertitur hodiedum in-

inter Doctores. Quocirca ego opinionem negativam nedum tutiorem, sed longè etiam probabiliorem judico; tum quia per Bullam Cœnæ, etiam post Concilium Tridentinum quotannis in Cœna Domini promulgari solitam, facultas absolvendi ab his Casibus absolutè aufertur omnibus cujuscunque gradûs aut dignitatis, etiam Episcopalis, vel alterius majoris, stantibus etiam, & non obstantibus, vel potiùs nil juvantibus *cujuscunque Concilii decretis &c.* ergo nec vi Concilii Tridentini id possunt; id, quod ampliùs confirmatur ex sequenti propositione *Ord. 3tia* inter damnatas ab Alexandro VII. *Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. die 18. Julii in Consistorio S. Congregationis Eminent. Cardinalium visa, & tolerata est.* Ex quo sequens conficitur argumentum. Tametsi laudatus Pontifex vi hujus damnationis directè solùm intenderit damnare & ferire illa ultima verba, quòd scilicet *hæc sententia in Consistorio Cardinalium fuerit visa & tolerata*, certò tamen saltem indirectè damnâsse censendus est verba præcedentia, seu doctrinam, vi cujus asseritur, *Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini &c. &c.* Ut proin

mens

mens & intentio Pontificis fuerit, declarare, hanc doctrinam non esse talem, quæ in dicto consistorio visa, tolerari potuerit: secus enim S. Pontifex eam non damnâsset tanquam scandalosam, prout cum P. Reiffenstuel, & Viva, aliisque notat noster P. Holzmann *part. 3. tr. 2. n. 218.*

At, si Pontifex doctrinam hanc velut scandalosam voluit proscribere, eô ipso minùs probabilis, nec satìs tuta dici potest: ergo &c. Verùm pro meliori intellectu dictorum

254. Recolendum est ex dict. *in Theologia decal. parte 2. Confer. 5. n. 144.* Illud delictum dici occultum, quod, tametsi uni vel alteri, vel etiam pluribus constet, ità, ut etiam per testes probari posset, non tamen famâ in aliquo collegio, communitate aut civitate percrebuit, aut certè ad judicium delatum nondum fuit: è contra illud appellatur publicum, de quo majori parti viciniæ vel alicujus communitatis jam constat: alii Doctores, nominatim Palao *tr. 4. disp. 4. pu. 3. §. 1. n. 15.* Busenbaum apud La Croix *l. 7. n. 126. &c.* probabiliter existimant illud delictum duntaxat dici debere publicum, quod nedum ad judicem delatum, sed etiam in judicio probatum fuit: è contra si delatum quidem, non tamen probatum fuit, reputari adhuc debere occultum; eò quòd hìc versemur in materia odiosa: consequenter putant talem adhuc posse absolvi ab Episcopo

aut

aut alio Privilegiato, quibus solùm concessa fuit facultas absolvendi à Casibus occultis. Videatur La Croix *l. cit. n. 145.*

Recolendum insuper est 2dò, ex dictis 255.
l. cit. n. 145. absolutionem à Censura dupliciter dari posse, scil. 1. pro solo foro interno tantum, & 2. pro foro interno, & externo simul. Pro foro interno duntaxat datur, quando quis *coram Deo* reconciliatur Ecclesiæ in ordine ad recuperandam participationem bonorum spiritualium, quibus vi censuræ seu excommunicationis exstitit privatus: quo non obstante in foro externo seu Ecclesiæ posset à Judice puniri. Econtra pro foro in & externo simul datur absolutio, quando quis à Judice legitimo vi absolutionis nedum coram Deo, sed etiam coram Ecclesia reconciliatur Ecclesiæ, in ordine ad recuperandam cum hac communicationem externam, tam publicam, quàm privatam, immunitatémque à pœnis in foro Ecclesiastico externo infligendis. Porro secundùm dicta *loc. cit.* forum internum à Doctoribus distingui *in forum pœnitentiæ*, & in *forum conscientiæ*: forum pœnitentiæ est ipsum forum Sacramentale, primariô ac per se institutum à Christo ad absolutionem à peccatis: in hoc proin solus Sacerdos potest agere Judicem; quia non Sacerdos nequit absolvere à peccatis. Forum conscientiæ autem est illud, in quo præcisè in bonum animarum sinè strepitu judiciali exerce-

ercetur spiritualis potestas, sive absolvendi, sive etiam dispensandi, ità, ut hæc valeat coram Deo, sive dein id fiat intra, sive extra Confessionem, sive publicè coram aliis, sive privatim.

Quæres 5tò, quantum quoad absolutionem à censuris valeant Prælati Regulares?

256. ℞. Prælati Regulares, id est, Generales, Provinciales, Abbates, Priores, Guardiani &c. possunt vi privilegiorum suorum absolvere suos subditos (etiam Novitios) ab omnibus peccatis, censurisque à jure, vel ab homine latis, etiam Papalibus: intellige tamen, particulatim non inflictis &c. Ità tenent quamplures insignes ac probati DD. Tamburinus *lib. 5. de Casib. reservat. c. 11. §. 1. n. 1.* citans pro eadem opinione Suarez *tom. 4. de Relig. tr. 8. lib. 2. c. 19. à n. 16.* Peyrinum *tom. 2. in Constit. 4. Sixti IV. n. 22.* Portel, Rodriquez apud Pellizarium *tr. 8. c. 2. n. 33.* Leandrum *disp. 17. de excomm. q. 72.* id ipsum tenent alii DD. Ratio autem tam amplæ potestatis (inquit Tamburinus *l. cit.*) desumitur tum ex jure ordinario, quod dictis Superioribus competit; tum ex variis privilegiis, prædictis Mendicantibus concessis, videndis apud Peyrinum *loc. cit.* Rodriquez, Hyacinthum Donati *tom. 1. p. 1. tr. 13. q. 101.* & *tom. 2. tr. 11. q. 17 & 18.* & alios. Si petas, an etiam possint suos subditos absolvere ab hæresi formali & completa, aliisque Casibus

bus Bullæ Cœnæ? Respondeo, idipsum esse asserendum de Superioribus Regularibus, quoad hos Casus respectu suorum subditorum, quod proximè diximus de Episcopis respectu suorum subditorum; est enim utrinque par ratio: & sicuti vi Bullæ Cœnæ derogatur quoad hoc facultatibus vi cujuscunque Concilii concessis Episcopis, ità & derogatur facultatibus ac Privilegiis quibuscunque Regularibus concessis: ergo quod tenendum de Episcopis in hoc puncto, idipsum pariter tenendum est de superioribus Regularibus respectu suorum subditorum. Videantur quæ de hoc diximus *part. 2. Confer. 5. n. 256.*

Ergonè, inquies, etiam Confessarii Mendicantium possunt absolvere à censuris, & Casibus Summo Pontifici reservatis?

℟. Ad hoc quæsitum primò. Confessarii 257.
Mendicantium (& qui horum privilegiis gaudent, vi communicationis Privilegiorum) possunt vi privilegiorum absolvere quosvis fideles *NB.* (sæculares) ab omnibus Casibus & censuris particulatim non inflictis, neque ad forum contentiosum deductis (exceptîs Casibus Bullæ Cœnæ, & iis, quos Episcopi sibi specialiter reservant) sed hoc pro foro conscientiæ tantùm. Ità allegatis variis Bullis ac privilegiis tenent Palao *tr. 29. disp. 1. pu. 11. §. 5. n. 5.* Reiffenstuel *l. 5. decret. tit. 7. §. 9. n. 430.* Kazenberger *in supplem. Theolog. mor.* P. Sporer *c. 3. sect. 2. §. 2. à n. 111.*

Dixi

Dixi autem 1. *Sæculares*, ut excluderentur Religiosi, in quos nihil possunt, ne quidem quoad Casus de jure communi extra Bullam Cœnæ reservatos Summo Pontifici, nisi obtineant specialem potestatem ab eorum Superioribus, quibus quoad administrationem Sacramenti pœnitentiæ seu absolutionis manent plenè subjecti. Dixi 2dò, *ad forum contentiosum nondum deductis*; hôc enim semel facto nullatenus debent sese ingerere, vel præsumere absolutionem delinquentis; secus, si res vel delictum nondum fuit devolutum ad legitimum Judicem, seu forum contentiosum.

258. ℞. Jam 2dò ad idem quæsitum. Religiosi Mendicantes extra Italiam possunt etiam absolvere quosvis sæculares ab illis quinque Casibus extra Bullam Cœnæ in jure communi Summo Pontifici specialiter reservatis, qui sunt sequentes. I. Extractio Reorum ex Ecclesia vel Cœmeterio. II. Violatio clausuræ Monialium, ad malum finem castitati oppositum. III. Duellum in forma Tridentini susceptum. IV. Gravis percussio Clerici. V. Simonia realis vel confidentialis. Ità noster A. R. P. Kazenberger *in supplem. Decalog.* P. Sporer *c. 3. sect. 2. n. 110.* ubi pro eadem opinione refert in terminis Decretum Urbani VIII. Videatur de his Sporer *Theolog. Sacr. part. 3. c. 6. n. 740.* Kresslinger *in additione II ad quæst. 5. tr. 3. dist. 2. post n. 89.* *R. P. Reiffenstuel.*

Quæ-

Quæres 6tò, quis modus, vel quæ verborum formula sit observanda volenti absolvere à Censura?

Ante responsionem animadvertendum est, absolutionem ò Censuris quadruplici modo dari posse, 1mò *absolutè*, ût si absolvens dicat: Ego te absolvo à vinculo excommunicationis, quam incurristi v. g. propter hæresin. 2dò. *sub conditione:* ût si dicat: ego te absolvo, si res ità se habet &c. vel si intra mensem satisfeceris &c. qui tamen modus hodiè rarior est in Ecclesia. 3. *Ad cautelam* &c. ad tollendos scil. omnes scrupulos, vel omne periculum v. g. in casu dubiæ excommunicationis &c. unde absolvens dicere solet: *absolvo te ab excommunicatione, si quam incurristi &c.* hoc modô Ordinandi ante susceptionem ordinis, & Electores ante actum electionis absolvi solent. 4tò denique dari solet absolutio *ad reincidentiam*, idque duplici modo. Primò ad certum duntaxat effectum v. g. ut taliter absolutus possit & valeat testari &c. eligere &c. &c. 2dò. cum certa conditione, quam, nisi absolutus intra certum tempus adimpleverit, reincidet in eandem sententiam. Sic Clemens IV. indulsit Superioribus nostris, ut volentes nostro aggregari consortio Candidatos possent absolvere ab omnibus censuris & sententiis &c. Si tamen Religionem, posteaquam fuerint absoluti, non illico ingrediantur, eô ipso in pristinas sententias, à qui-

259.

bus eos absolvi contigerit, relabantur. Et hæc proprissimè dici potest ac debet absolutio ad reincidentiam. Videantur de hoc Filliucius *tr. 11. de censur. c. 10. n. 307. & seqq.* Laymann *l. 1. tr. 5. part. 1. c. 7. n. 8.* His notatis.

260. ℟. Jam ad quæstionem; ad absolutionem à censuris ex natura rei non requiritur certa verborum formula, sed sufficiunt ea signa, quibus Minister legitima potestate præditus significet, se censuratum liberare à vinculo censnræ v. g. hæc aut similia verba: *Ego te absolvo à vinculo excommunicationis, vel suspensionis, quam (vel, si quam) incurristi v. g. propter hæresin, & (si fuerit excommunicatus) restituo te communioni fidelium, ac Sacramentis Ecclesiæ, vel (si fuerit suspensus) executioni tuorum Ordinum, vel officiorum, Beneficiorum &c. in nomine Patris &c.* In praxi autem (ait la Croix *lib. 7. n. 156.*) *communiter* volens quempiam absolvere pro foro externo, induitur superpelliceo, & stolâ violacea: Reus humiliter petit absolutionem, promittens, se mandatis Ecclesiæ obtemperaturum. Quodsi censura fuerit contracta ob, vel cum detrimento alterius, præstatur satisfactio à Reo, cujus humeri nonnihil denudati virgâ, fune aut flagello cœduntur. Veniale est, omittere hos ritus nisi excuset urgens causa, vel contraria consuetudo. Ità la Croix *l. cit.* referens pro eadem P. Krimer *n. 1844.*

Quæ-

Quæres 7timò, quænam requirantur ad validam absolutionem ex parte absolventis, & quænam ex parte absolvendi?

℞. Ad priorem partem hujus quæsiti. 261.
Ex parte absolventis tria requiruntur 1. ut sit Clericus jurisdictione debita præditus. 2. Ut absolutionem impertiatur citra gravem vim vel metum, aut ab ipso Reo, aut ab alio sibi illatam. 3. Ne erret in causa principali, existimando Reum satisfecisse parti læsæ, vel habere propositum satisfaciendi, cùm tamen non habeat. Ità Babenstuber *tr.* 4. *disp. 1. art. 4. n. 8.* Ratio 1mi est: quia potestas absolvendi, & potestas ligandi servant inter se quandam æqualitatem: ergo sicut ligare non potest, nisi Clericus, ità nec solvere: & quemadmodum ad ligandum sufficit potestas seu status Clericalis, ità & ad solvendum, modò talis sit præditus jurisdictione, eaque non impedita. Ratio 2di desumitur ex *cap. un. de iis, quæ vi &c. in 6to.* ubi declaratur *absolutio vi extorta nullius esse valoris.* Ratio 3tii est: quia absolvens sicut non potest, ità nec debet præsumi voluisse irrationabiliter procedere: procederet autem irrationabiliter, si vellet remittere censuram Reo nolenti satisfacere parti læsæ &c. &c. ergo meritò præsumitur, nolle in tali casu absolvere. Hinc maximopere cavendùm est Confessario, cui potestas absolvendi fuit delegata cum hac clausula *ut absolvat satis-*

 facta

facta priùs parte, ne unquam præſumat abſolvere, niſi Reus priùs ſatisfecerit, utputa ſi læſit in ære vel pecunia &c. hanc priùs reſtituendo, vel ad manus tertii, vel ipſius Confeſſarii deponenda &c. vel ſi læſit in honore &c. priùs hunc compenſando &c. putátque Dicaſtillo *diſp. 3. n. 699.* apud la Croix *l. 7. n. 167.* Judicem etiam ordinarium ſub mortali teneri adigere Reum ad priùs ſatisfaciendum.

262. ℟. Jam alteram partem ejusdem quæſiti; ex parte abſolvendi ad valorem aliud non requiritur, niſi ut ponat conditionem v. g. ſatisfactionis, ſi ſub tali, & non aliter fuit abſolutus. De cætero, quemadmodum abſens & invitus poteſt cenſurâ feriri, ità ſimiliter abſens, immò & invitus poteſt abſolvi à cenſura; cùm talis abſolutio non ſit aliud, quàm authoritativa declaratio, qua legitimus ſuperior ſive per ſe, ſive per alium ſubſtitutum declarat, hunc vel illum eſſe à vinculo abſolutum. Inſuper pluribus cenſuris, etiam ejusdem ſpeciei v. g. excommunicationis irretitus, poteſt abſolvi ab una, non item ab alia; quia nulla habet cum altera neceſſariam connexionem. Ità Babenſtuber *l. cit.* Illſung *tr. 7. diſp. 1. n. 19.* Holzmann *tom. 1. tr. 2. c. 3. n. 142.*

Dices fortaſſis: vel talis eſſet reconciliatus Eccleſiæ, cum facultate participandi communibus ſuffragiis, & Sacramentis vel non? ſi non: ergo non eſt abſolutus à cenſura: ſin

sin autem: ergo est simpliciter absolutus ab omni censura.

263. ℟. Taliter absolutum nondum fore simpliciter reconciliatum, sed secundùm quid duntaxat, in quantum ratione unius censuræ aut excommunicationis non esset prohibitus communicare cum aliis fidelibus: quia tamen adhuc supponitur irretitus alia excommunicatione, hinc teneretur abstinere à communicatione fidelium. Et licèt unum peccatum mortale nequeat dimitti sinè alio, potest tamen dimitti una censura seu excommunicatio sinè alia. Disparitas est: quia quodlibet peccatum mortale involvit simplicem aversionem hominis à Deo: quæ aversio tolli nequit, nisi per simplicem conversionem: talis autem conversio stare nequit cum quolibet peccato mortali: è contra excommunicatio major importat separationem ab Ecclesia & privationem spiritualium bonorum dependenter ab Ecclesia tantùm, & voluntate Superioris ecclesiastici; qui ob rationabiles causas potest velle, ut talis maneat adhuc privatus communicatione fidelium ob certum aliquod delictum, licèt non ampliùs ob aliud pro quo v. g. præstitit parti læsæ satisfactionem. Videatur P. Khamm *de censuris in genere part. 2. n. 63.* vel Holzmann *loc. cit.*

Quæres denique 8tavò, quinam dispensare valeant in Irregularitatibus contractis?

264. ℟. Ad hoc quæſitum primò. Summus Pontifex poteſt diſpenſare in omni irregularitate. Et ratio eſt clara: quia omnis irregularitas propriè dicta fundatur in lege pontificia: ergo quemadmodum S. Pontifex hanc legem ſancivit, ità poteſt in eadem diſpenſare, licèt non, niſi difficillimè ſoleat diſpenſare 1. in irregularitate orta ex Bigamia vera, 2. in ea, quæ ortum trahit ex homicidio voluntario publicè, vel probabili coram Judice, & 3. in ea, quæ oritur ex deformitate corporis ità enormi, ut in populo ſcandalum generare ſoleat.

Porro Epiſcopi diſpenſare poſſunt *cum ſuis ſubditis pro foro conſcientiæ in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum.* Ità Concilium Trident. *ſſ. 24. c. 6.* Ex quo Barboſa, Navarrus, Pirhing & alii Doctores communiter inferunt, non poſſe Epiſcopum diſpenſare in irregularitate orta ex homicidio *voluntario injuſto directè intento*, bene tamen in ea, quæ ortum trahit ex homicidio *caſuali*, vel etiam *causâ defenſionis facto*, eſto cum exceſſu moderaminis inculpatæ tutelæ, & cum peccato mortali, modò delictum ſupponatur occultum, vel non deductum ad forum contentioſum. Ratio eſt: quia tale homicidium non cenſetur directè & per ſe intentum aut voluntarium: conſtitutio autem Tridentina

mox

mox allegata, utpote odiosa & auferens Episcopis potestatem dispensandi in homicidio voluntario, debet intelligi de voluntario propriè dicto, ac per se intento. Videantur de hoc Barbosa *in cit. loc. Concilii Trident. c. 6. n. 30. & seqq.* Pirhing *l. 5. decret. tit.* 12. *n. 128.* Molina *de J. & Just. disp. 79. n. 8.* Reiffenstuel *l. 5. decret. tit.* 12. *à n. 214.*

℟. Jam 2dò ad idem quæsitum. Prælati Regulares possunt cum suis subditis dispensare in omni ferme irregularitate, excepta illa, quæ orta est ex homicidio voluntario, Bigamia, & mutilatione. Ità tenent Reiffenstuel *in Theolog. mor. tr. 13. dist. 3. n. 73.* Sannig *tom. 3. Theologico tr. de Privileg. dist. 3. q. ult. n. 4.* Miranda *in Manuali tom. 2. q. 8. art. 8. circa fin.* Pellizarius *tom. 2. Man. Præl. tr. 9. c. 3. n.* 102. Hyacinthus Donatus *tom. 2. tr.* 11. *q. 11.* Rodriquez *tom. 1. qq. Regul. qu. 24. art. 8.* & alii quamplures. 265.

Ratio est: quia ità Generalibus & Provincialibus Ordinum mendicantium concessisse refertur Sixtus IV. prout habetur *in Compendio Privileg. F Fr. Min. Verb. Dispensatio n. 9. & 12.* Eandem faultatem concessit idem Pontifex Prioribus Conventualibus Ordinis Prædicatorum, & eorum Vicariis Bullâ. *Regimini universalis.* Videnda *in Bullario Romano. tom. 1. Constitut. 7. dicti Pontificis ʃ. 4.* Ex quo citati DD. rectè inferunt,

 ferunt,

ferunt, quòd Prælati seu Superiores locales Regularium communicationem Privilegiorum habentes valeant cum suis subditis dispensare in irregularitatibus ferè omnibus, exceptis tribus mox relatis.

Dixi tamen: *ferè in omnibus*; nam excipiendæ veniunt aliquæ, scil. 1. irregularitas ex defectu animi proveniens, ùt si quis sit amens, furiosus, vel defectum necessariæ scientiæ patiens. Item 2. ea, quæ oritur ex defectu corporis, ætatis &c. Videantur *DD. citati.* vel Cassaing *de Privileg. Regul. tr. 5. c. 4. proposit. I.* aut Kresslinger *in addit. post n. 75. ad tr. 13. dist. 3. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici, circa absolutionem à Censuris, & dispensationem in Irregularitatibus.

CASUS PRIMUS.

Titius Clericus alium quemdam Clericum jam à longo tempore sinistris aspexerat oculis; hinc dum nuper nescio qua de causa ab eodem fuisset offensus, subitò excandescens violentas manus injecit, eundem percutiendo, & graviter pro-

prosternendo in terram, & quidem in præsentia duorum, aut plurium sæcularium: altero die pœnitentiâ facti ductus, confessus & absolutus fuit ab aliquo confessario privilegiato, propteréaque necdum eâdem, sed & tertia die celebravit Sacrum. Verùm factum hoc innotuit R. D. Decano, is Titium commone fecit, ne præsumeret ampliùs celebrare divina, usque dum à Reverendissimo officio causa hæc fuisset decisa. Cœptum proin fuit dubitare ad hanc speciem facti 1. an Titius incurrerit excommunicutionem Canon. si quis suadente &c. & si hoc, an ab illo privilegiato Confessario potuerit validè absolvi? 2dò an non incurrerit irregularitatem ob violatam censuram excommunicationis? 3. Et si supponatur talem incurrisse, quisnam cum eo in hac irregularitate potuisset dispensare?

℞. Ad primum dubium hujus Casus, Titium procul dubio incurrisse excommunicationem Canonis *si quis &c.* quia violentas manus alteri injiciendo, & terræ graviter allidendo, insignem intulit injuriam statui Clericali: neque excusandus videtur (saltem in foro externo) ob imperfectionem actûs, seu præcipitantiam iræ, & indeliberationem facti; quia cùm feratur jam à longo tempore alterum sinistris aspexisse oculis, minimè dubitandum, quin apprehenderit enormitatem facti hujus, idque in ipso flagranti percussionis, utpote graviter repugnantis reverentiæ statui Clericali debitæ. Nihilominus cùm hoc factum altero die nondum 266.

fuerit publicum, aut ad forum contentiosum devolutum (esto etiam ob præsentiam plurium testium in hoc foro probari potuisset) hinc dicendum, quòd ab illo Confessario privilegiato potuerit pro foro conscientiæ absolvi. Ratio hujus colligi potest ex dictis *suprà n. 257.* quia Confessarii Mendicantium gaudent hoc privilegio seu potestate absolvendi ab omnibus casibus etiam Summo Pontifici reservatis, illis duntaxat, qui in Bulla Cœnæ, & qui ab Episcopo specialiter reservati fuêre, exceptis, prout constat ex decreto Clementis VIII. emanato 17. *Novembris 1628.* & ex speciali Bulla Pauli III. *cùm inter cunctas. data 3. Junii 1545.* videnda in Bullario Rodriquez, & apud nostrum Kazenberger *in supplem. Theolog. decalog. P. Sporer c. 3. sect. 2. n. 110. & 111.* atqui violenta manuum injectio in Clericum, non est Casus Bullæ Cœnæ, neque in hac Diœcesi Augustana Casus reservatus Episcopo: neque etiam illa die, quô Titius Confessarium privilegiatum convenit, hic casus fuerat devolutus ad forum contentiosum, esto postea id contigerit: ergo nil obstitit, quô minùs Titius pro foro conscientiæ potuerit absolvi ab illo casu &c. &c. & per consequens licitè celebrare.

267. Quin immò, nec desunt Authores, signantur Sbogar *tr. 140. n. 50.* Moya *tr. 3. de Sacrament. pœnit. disp. 8. q. 6. n. 18.* & alii plures, videndi apud nostrum Kazenberger *loc. cit.*

cit. qui existimant, vi constitutionis mox allegatæ, utpote generaliter & indistinctè loquentis, Confessarios privilegiatos posse validè absolvere à casibus mox relatis, tametsi jam fuissent devoluti ad forum contentiosum: in eandem opinionem inclinant Avila, loquens in specie de percussione Clerici *part. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 10.* Gobat *in Quinar. tr. 3. de Jubilæo c. 33. n. 252.* Sapienter tamen admonentes, ne Confessarii privilegiati id de facili præsumant, propter offensiones Reverendissimorum Ordinariorum, quæ inde communiter enasci solent: idipsum & nos jam superiùs *n. 257.* admonuimus. Ex his fluit

℞. Ad 2dum quæsitum, scilicet Titium 268. nullam propterea incurrisse irregularitatem. Ratio est: quia jam fuit validè & legitimè absolutus (saltem pro foro conscientiæ) à censura: sed hoc ipsô, quòd fuerit absolutus à Censura, non potuit ampliùs violare censuram celebrando Sacrum, & per consequens non ampliùs incurrere irregularitatem ratione violatæ censuræ: ergo &c. Hinc bene docet la Croix *l. 7. n. 154.* quòd absolutus in foro interno à censura (nisi fuerit nominatim excommunicatus) non teneatur se gerere tanquam excommunicatum, præsertim si constet, ità absolutum fuisse.

Prudenter nihilominus fecit Titius noster post admonitionem à R. D. Decano factam, abstinendo à celebratione divinorum; tum

quia

quia contrafaciendo potuisset argui contemptor potestatis altioris legitimi Superioris, non sinè periculo scandali, tum vel maximè; quia tametsi Judex Ecclesiasticus inaudiens delinquentem pro foro conscientiæ jamjam fuisse legitimè absolutum, prudenter possit acquiescere & dissimulare rem, nihilominus absolutè loquendo non tenetur pro foro externo attendere hujusmodi absolutionem, sed potest adhuc contra eum procedere, pœnam promeritam infligendo: quia in foro externo non attenditur præcisè ad animæ salutem, vel compensationem divini honoris, sed vel maximè ad publicam vindictam, & satisfactionem Reipublicæ Christianæ, quam hujusmodi delinquentes pravo suo exemplô solent offendere, & scandalizare. Videantur Henriquez *lib.* 13. *c.* 27. *n.* 5. Avila *part.* 2. *c.* 7. *disp.* 3. *dub.* 12. *§. ex dictis sequitur.* Laymann *lib.* 1. *tr.* 5. *part.* 1. *c.* 7. *n.* 7.

Sed ponamus (inquies fortassis) Titium sinè omni confessione præmissa vel absolutione percepta præsumpsisse celebrare divina, & per hoc ob violationem censuræ incurrisse irregularitatem, quis cum eodem dispensare posset?

269. ℟. Conformiter ad dicta *n.* 253. posse in hoc casu, quamdiu occultus, vel saltem non deductus ad forum contentiosum manet, dispensare Episcopum, vel Vicarium Generalem nomine & auctoritate Episcopi.

Ratio

Ratio patet ex indulto Concilii Tridentini ibidem adducto, vi cujus Episcopi possunt dispensare *in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepta eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum*: atqui irregularitas in nostro casu non supponitur contracta ex homicidio occulto, sed ex abusu ordinis, cum violatione censuræ: ergo quamdiu hæc manet occulta, vel saltem non deducta ad forum contentiosum, potest Episcopus cum tali dispensare.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius cujusdam celeberrimæ Universitatis in nostra Germania studiosus, stipatus alio haud sibi absimili (quem Cajum appellamus) tempore nocturno vagando hinc inde per plateas civitatis, incidit in Clericum, quem adorsi marsupio ac pecunia spoliârunt. Mox supervenientibus militibus ob excitatum tumultum, Cajus uni ex illis manum amputavit, & feliciter evasit. Sempronius verò captus, & altero die Rectori Magnifico præsentatus fuit, secundùm demerita puniendus. Hic examinatus desuper fassus fuit suum delictum non tamen complicem criminis, propterea que sinè testimoniis mox exclusus, & in perpetuum relegatus fuit.

Rediit uterque in suam Patriam, ubi de hoc delicto nihil prorsus constabat. Jam verò cuperent sacris initiari ordinibus, propterea que non sinè

re-

remorſu conſcientiæ quærunt ex Confeſſario primò, an incurrerint excommunicationem ratione injuriæ Clerico illatæ, & ſi hoc: à quo poſſint vel debeant abſolvi? Secundò dubitant inſuper, an non incurrerint irregularitatem ob rapinam attentatam, & 3. præcipuè ob mutilationem ſeu amputationem manus? Quid ad hæc Confeſſarius reſpondebit?

270. ℟. Ad primum quæſitum, tam Sempronium, quàm Cajum indubitanter incurriſſe excommunicationem Canonis ratione violentæ manuum injectionis in Clericum (niſi ſupponatur id feciſſe ex ignorantia perſonæ clericalis, ſecundùm dicta ſuperiùs *Confer. 4. n. 106.*) Ratione abſolutionis autem breviter diſtinguendum eſt, atque dicendum, quòd ſi petant abſolvi in loco nativitatis ubi Caſus ſupponitur prorſus occultus & incognitus, uterque poſſit abſolvi vel ab Epiſcopo aut Ejus in Spiritualibus Vicario Generali, vel à quolibet Confeſſario Privilegiato, quippe qui ſecundùm dicta *n. 257.* poſſunt abſolvere ab omnibus cenſuris & Caſibus extra Bullam Cœnæ: violenta autem hæc injectio manûs in perſonam Clericalem, non eſt Caſus Bullæ Cœnæ: ergo &c. At verò in loco ubi contigit, poſſet quidem ab hoc caſu & excommunicatione per Epiſcopum vel Vicarium hujus, aut alium Privilegiatum abſolvi Cajus, non item Sempronius. Ratio diſparitatis eſt: quia delictum reſpectu Caji adhuc ſupponitur oc-

cul-

cultum, respectu verò Sempronii minimè, quippe qui supponitur nedum coram Judice accusatus, sed & confessus: ergo per se loquendo ab hoc casu & excommunicatione à nemine (extra articulum mortis) præterquam ab ipso Summo Pontifice potest absolvi. Videantur dicta *n. 257.* vel Doctores ibidem citati.

℞. Jam ad 2dum quæsitum, Sempronium 271. ob rapinam incurrisse irregularitatem, non item Cajum. Ratio disparitatis est: quia rapina est tale delictum, quod post se trahit infamiam, & consequenter etiam irregularitatem, si fuerit notorium, seu deductum ad forum contentiosum: atqui respectu Sempronii est notorium; quia hic nedum coram Judice fuit accusatus, sed & confessus hoc delictum: è contra respectu Caji non est notorium: ergo hic non incurrit infamiam, bene verò ille. Nihilominus in Patria, ubi delictum prorsus supponitur occultum respectu utriusque, nullum reddit infamem. Ratio est: quia ùt sapienter advertit P. Stanislaus Karg. ex commissione delicti infamia solùm fundamentaliter, ex publicatione autem hujus infamia (id est, privatio bonæ famæ) formaliter incurritur: ergo cùm in Patria supponatur delictum prorsus occultum, respectu utriusque, nullus propterea dici potest infamis, ac per consequens quantum est ex hoc capite, uterque posset ordinari, modò supponatur,

nullum

nullum etiam ibi subesse periculum publicationis. Videatur P. Karg. *in manuali part.* 1. *§*. 2. *n*. 94. ubi pro eadem opinione citat R. P. Reiffenstuel *tit. de pœnit. n.* 57. Wiestner *eodem tit. n.* 55. Schmalzgruber *n.* 166. Sanchez *lib.* 2. *mor. c.* 26. *n.* 1. & alios plures. Dixi tamen *quantum est ex hoc capite.* Unde

272. ℞. Jam ad tertium quæsitum. Cajus indubitanter incurrit irregularitatem amputando militi manum: probabiliùs tamen Sempronius hanc non incurrit. Ratio prioris colligi debet ex dictis suprà *Confer.* 6. *n.* 191. quia non solùm injustè occidens, sed etiam injustè & voluntariè aliquem mutilans membro corporis propriè tali, incurrit irregularitatem ex delicto: atqui Cajus supponitur voluntariè, & injustissimè quidem amputâsse militi manum, nec dici valet, quòd hoc fecerit titulô justæ, & necessariæ defensionis contra aggressorem; nam milites justè, utpote vi officii sui, voluerunt Raptores capere: contra justum autem aggressorem non datur locus justæ defensionis; veluti probatum fuit *part.* 4. *Confer.* 2. *n* 35. secus enim malefactori pariter liceret se defendere contra carnificem; quod tamen falsum est: ergo &c.

Ratio autem posterioris est: quia Sempronius non mutilavit militem, nec physicè (ùt certum est) neque moraliter; quia hanc nunquam intendit, nec consuluit aut

mandavit &c. immò probabilissimè neutiquam hanc prævidit, ut proin respectu Sempronii hæc mutilatio utpote in rixa improvisè orta, potiùs debeat dici casualis, quàm voluntaria, prout bene animadvertit Palao *tr. 29. disp. 6. pu. 15. n. 10.* Covarruvias & alii &c. Secus dicendum foret, si Sempronius mandâsset, ut Cajus mutilaret, vel omnino occideret aggressorem militem. Cæterùm quisnam in his irregularitatibus dispensare valeat, colligi potest ex jam dictis *n. 264.* Videatur P. Sporer *tr. 5. c. 3. n. 244.*

CASUS TERTIUS.

CAjus per decennium castra secutus pluribus interfuit præliis, & uni vel alteri obsidioni, in quibus & ipse sclopetum suum solvere cogebatur in hostes, multis ex utraque parte cadentibus, nec dubium, quin & ipse non unum duntaxat, sed plures occiderit. Tandem laborum pertæsus relictis castris locô terrestris Principis soli DEO in Sacra Religione militare constituerat, paulò pòst cucullum indutus, ignorante prorsus Prælato, qui eundem suscepit, quòd Cajus fuerit olim miles. Anxius propterea ante professionem rem aperuit suo Instructori, & hoc mediante ipsi superiori. Unde cæptum fuit dubitari 1. an Cajus unquam incurrerit irregularitatem? 2dò, an superior seu Prælatus Regu-

laris cum Cajo dispensare potuisset, casu quo is aliquam incurrisset. Quid ad hæc Theologo vel Confessario respondendum?

273. ℞. Ad primum quæsitum. Cajus indubitanter incurrit irregularitatem, non quidem ex delicto homicidii, si bellum ex parte sui Principis supponatur fuisse justum, sed ex defectu lenitatis. Ratio hujus patet ex dictis *n. 227.* & *n. 242.* quia quicunque in bello justo offensivè pugnat, & occidit, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis: atqui hoc fecit Cajus: ergo &c. Neque illi duntaxat, qui certò sciunt, sed & qui rationabiliter dubitant, an non aliquem occiderint, se velut irregulares gerere debent, prout habetur *cap. petitio tua. 24. de homicid.* de Clerico dubitante decisum &c. Dixi autem: *in bello justo offensivè pugnant &c.* Secus enim dicendum foret, si Cajus noster merùm defensivè pugnâsset, & propter defensionem vitæ suæ, vel Reipublicæ, Ecclesiæ &c. quempiam occidisset, prout ex *communi* aliorum docet Sporer *tr. 5. c. 2. n. 128.* & nos suprà *n. 243.*

274. ℞. Jam ad alterum quæsitum. Cum tali subdito posset Provincialis dispensare in hac irregularitate. Ità Rodriquez *Q. Q. R. R. tom. 1. q. 24. art. 8.* Herincx & alii plures. Ratio est: quia Sixtus IV. *Bullâ Regimini Universalis* videnda *in tom. 1. Bullarii Rom. constitut. 70. dicti Pontificis.* concessit Generalibus & Provincialibus Ordinis Mino-

norum & Prædicatorum, *ut possint dispensare cum suis subditis in omni irregularitate, excepta ea, quæ procedit ex homicidio voluntario, Bigamia, & mutilatione membrorum*: atqui homicidium factum in Bello justo, vel necessariæ defensionis causâ, non censetur homicidium voluntarium: ergo possunt Prælati Regulares dispensare &c. &c. Exstant insuper diversa privilegia Superioribus Regularibus concessa, secundùm dicta superiùs *n. 265.*

Dices tamen contra hanc resolutionem. Qui sponte dat nomen militiæ, censetur se voluntariè obligare ad bellandum, vel occidendum inimicum &c. ergo si dein pugnans in Bello quantumvis justo quempiam occidat, censeri debet voluntariè occidisse: in homicidio autem voluntario, præsertim publico, neque Episcopus, neque Prælati Regulares possunt dispensare: ergo neque in nostro casu.

℟. *Distinguendo illatum*: ergo pugnans in bello justo &c. censeri debet voluntariè occidisse homicidio impropriè, & minùs rigorosè sumpto, *concedo.* homicidio propriè ac rigorosè accepto, *nego illatum.* Versamur hìc in materia odiosa, utpote pœnali, idéoque dum Episcopis & Prælatis Regularibus interdicitur potestas dispensandi in irregularitate contracta ex homicidio voluntario, nomine homicidii intelligi debet exanimatio hominis *injusta*, seu contra quin- 275.

tum præceptum decalogi facta, prout sapienter advertunt Cajetanus *Verb. Irregularitas.* Covarruvias, Navarrus, Rodriquez *l. cit. art. 8.* & alii plures: esto igitur negari non possit, quin pugnans in bello justo, præsertim offensivè, voluntariè occidat, id est, exanimet hominem; quia tamen tale homicidium non pugnat contra quintum præceptum; hinc dici non debet *homicidium rigorosè sumptum*, prout jam notavimus *parte 4. Confer. 1. n. 3.* Videatur Laymann *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 12. n. 4.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

276. COlliges ex hactenus dictis primò, eos, qui solùm habent potestatem absolvendi à Censuris vi juris communis vel generaliter tantùm inflictis, neutiquam posse absolvere à Censuris vel sententiis ab homine v. g. Summo Pontifice, vel Episcopo specialiter inflictis; unde si Episcopus aliquem subditum ob quodcunque demum delictum excommunicet, vel suspendat &c. nullus Privilegiatus talem potest validè absolvere. Ratio hujus jam superiùs *n. 251.* fuit insinuata: nemo enim valet excedere limites suæ potestatis: atqui Privilegiatus id attentando excederet; nam Episcopus reservando sibi absolutionem Censuræ, aliis eô ipso

facto censetur adimere, vel restringere potestatem absolvendi; nec immeritò; nam secus potestas Ordinariorum à Contumacibus facilè contemneretur. Insuper turbaretur tribunal ferentis censuram; quia cùm censuræ per specialem sententiam non ferantur, nisi reo nominatim citato à ferente; hinc congruum omnino est, ut non ab alio, nec in alio tribunali causa finiatur, nisi ab eo, vel in illo, ubi cœpta fuit: ergo in similibus Casibus Privilegiati nullatenus debent sese immiscere, vel quidpiam præsumere &c. La Croix *l. 6. part. 2. n. 1628.* & *1629.* Kazenberger *in supplemento Theologiæ Decalog.* *P. Sporer c. 3. sect. 2. n. 111.*

Colliges 2dò, eum qui habet potestatem 277. absolvendi à Censuris reservatis Episcopo, vi hujus non posse absolvere à Censuris Papæ reservatis; cùm Episcopus velut inferior non habeat potestatem vel jurisdictionem in Papam ceu Superiorem. Quin immò & ille, cui competit potestas absolvendi à censuris Papæ reservatis, non eô ipso habet potestatem absolvendi à Casibus vel Censuris in Bulla Cœnæ contentis; quippe quæ velut majores non comprehenduntur in concessione generali, prout bene notârunt Suarez, Diana *part. 5. tr. 12. Resolut. 34.* Busenbaum apud la Croix *l. 7. n. 126.* Unde

Colliges 3tiò, Confessario, cui potestas 278. absolvendi à Censuris fuit solùm delegata,

accuratè obſervandam eſſe voluntatem delegantis; ſecus enim vel omnino invalidè, vel ſaltem illicitè aget abſolvendo; invalidè ſi in conceſſione facultatis delegato facta exprimatur, vel ponatur conditio ſinè qua non; ùt ſi delegans dicat: *concedo tibi poteſtatem abſolvendi v. g. Titium ab excommunicatione, ea tamen conditione, ut ſi parti læſæ priùs non ſatisfecerit, abſolutio nulla ſit &c.* vel ſic: *ut abſolvas in actu confeſſionis, ſecus non valeat &c.* Quo caſu ſecus agendo, invalidè ageret, utpote deſtitutus poteſtate aliter abſolvendi &c.

Illicitè verò aget, ſi delegans non adjecit conditionem ſinè qua non; ùt ſi dixit: *concedimus facultatem abſolvendi Titium ſatisfacta parte,* aut *præmiſſa Confeſſione Sacramentali &c.* Ratio eſt: quia delegans facultatem abſolvendi ſub his præcisè terminis, non exprimit, quòd abſolutio aliter data ſit nulla: ergo cenſeri debet valida, eſto adhuc illicita; quia contra modum à delegante præſcriptum. Videantur Diana *part. 5. tr. 9. Reſol. 12.* Filliuc. *tr. 11. de Cenſuris. c. 9. n. 295.* Khamm *de Cenſur. in Genere part. 2. c. 3. n. 45.*

279 Colliges 4tò, quòd tametſi ſecundùm dicta n. 252. Epiſcopi valeant abſolvere à Caſibus & Cenſuris Summo Pontifici reſervatis quoslibet impeditos adire Papam, id tamen aliter non poſſint, niſi cum onere & impoſitione obligationis, ut tales poſtea

(ceſ-

(ceſſante legitimo impedimento, & ubi moraliter loquendo potuerint) ſeſe repræſentent S. Pontifici, licèt in hiſce noſtris Partibus, utpote remotioribus ab Urbe, rariùs hoc fieri poſſit, & nunquam fortaſſis à mulieribus, vel aliis infirmioribus, aut pauperibus &c.

Ob eandem rationem in mortis articulo conſtitutum quilibet Sacerdos poteſt quemlibet abſolvere ab omni cenſura ſive à jure ſive ab homine lata, nihilominus taliter abſolutus debet juratò, vel certè ſanctiſſimè ac feriò adpromittere (hoc enim pro foro conſcientiæ ſufficit) quòd, ſi reconvaluerit, velit poſtea, cùm primùm moraliter potuerit, ſatisfacere parti læſæ; & ſeſe præſentare illi, ad quem poteſtas abſolvendi de jure ſpectat. Ità in re *D.D. communiter.* Et ratio eſt: quia delegatus plus non valet in ordine ad abſolvendum, quàm ſibi à Superiore delegante fuit permiſſum; atqui Summus Pontifex aliter non permittit poteſtatem abſolvendi, niſi cum præfatis oneribus: ergo &c. Videatur de hoc Palao *part. 6. tr. 29. diſp. 3. pu. 22. n. 3.* vel Babenſtuber *tr. 4. diſp.* 1. *art. 4. n. 5.* Holzmann *tom. 1. part. 3. tr. 2. n. 126.* loquimur verò hic de abſolutione *à Cenſura:* nam pro Caſibus ſimpliciter & ſinè cenſura reſervatis, non erit opus, ut pœnitens poſtea remittatur ad Superiorem, qui reſervavit,

 prout

prout diximus *part. 3. Theolog. Sacrament. Confer. 14. n. 371.*

280. Colliges 5tò, Censuratum graviter peccare 1. si diu negligat petere absolutionem à Censura, vel 2. si culpabiliter omittat parti læsæ ante absolutionem præstare satisfactionem. Ratio prioris est: quia differendo postulationem absolutionis, convincitur contemnere potestatem Ecclesiæ, imò & Thesaurum Sacramentorum Ecclesiæ ac bonorum spiritualium, quibus voluntariè existit privatus: hinc si ultra annum non petat absolutionem, sicque in Censura insordescat, se ipsum reddit suspectum de hæresi, & inquisitioni hæreticæ (ubi hæc viget) obnoxium, prout habetur ex Tridentino *SS. 25. c. 3. de Reformat.* & nos suprà *Confer. 1. n. 22.* jamjam innuimus. Ratio autem posterioris hæc est: quia culpabiliter non satisfaciendo parti læsæ, transgreditur præceptivam ordinationem juris, immò contravenit juri naturali in materia gravi: ergo graviter peccat. Secus dicendum foret, si moraliter loquendo satisfacere non posset, utpote destitutus mediis ad recompensandum v. g. damnum illatum &c. tum quia talis dilatio contingit involuntariè; tum etiam quia impossibilium (quamdiu talia manent) nulla est obligatio. Hac de causa satis probabiliter tenent Laymann, Navarrus, Henriquez & alii relati à nostro V. P. Holzmann *part. 3. tr. 2. n. 121.* non rein-

reincidere in Censuram, qui ad reincidentiam fuit absolutus sub onere præstandæ satisfactionis, si hanc postea ob physicam vel moralem impossibilitatem non præstet; quemadmodum enim Censura primò non fuit contracta sinè culpa; ità nec 2dò contrahi debet sinè nova culpa.

Sed quid, si Censuratus mendaciter dicat, se jam satisfecisse parti læsæ, nec tamen id fecit, esto potuisset, sícque à Judice vel delegato absolvatur, valebitnè hæc absolutio?

℞. Quod non, nisi de contraria intentione Judicis expresse constet. Ità la Croix 281.
lib. 7. *n.* 171. Khamm *ubi suprà n.* 49. referens pro eadem opinione Covarruv. & Salmanticenses. Holzmann *l. cit. n.* 138. Ratio est: quia præsumi non debet, quòd Judex velit agere quidpiam illicitum, aut fovere fraudem censurati in detrimentum partis læsæ: at, hoc necessariò fieret, si Judex in tali casu vellet absolvere: ergo censendum potiùs, quòd nolit absolvere, nisi de opposito expresse constet.

Colliges 6tò, posse Episcopum dispensare in irregularitate ortâ ex delicto homicidii 282.
non perfectè voluntarii, vel non injusti, dummodo hoc nondum sit deductum ad forum contentiosum. Ratio est: quia dum in facultate dispensandi vi Tridentini suprà allegati excipitur irregularitas illa, quæ ortum trahit ex homicidio &c. intelligi hoc

debet de homicidio *directè volito*, atque *injusto* ait Laymann *l. 1. tr. 5. part. 5. c. 9. n. 7.* id quod etiam deduci videtur ex verbis Concilii Tridentini, quippe quod semper loquitur de homicidio *per industriam, per insidias, ex proposito &c.* facto: hæc autem verba excludunt omne homicidium casuale, quod utique non fit *ex voluntate, ex proposito &c.* excludunt insuper homicidium juridicè seu à Judice secundùm leges factum; hoc enim nec injustè fit, neque per industriam, vel insidias &c. sed cogentibus legibus per probata & allegata &c. prout sapienter advertit Rodriquez *tom. 1. Q. Q. Reg. q. 24. art. 8.* ergo per Tridentinum non excipitur irregularitas ex tali homicidio orta. Videatur de hac re Barbosa de *Offic. & potest. Episcoporum l. 1. c. 11. §. 4. à n. 148.*

283. Econtra tamen, ubi irregularitas fuit orta ex homicidio injusto cum culpa mortali &c. simúlque tale delictum est publicum ac notorium, vel ad forum contentiosum jam deductum, Episcopus non habet facultatem dispensandi, inquit P. Böckhn. *lib. 5. tit. 12. n. 52.* vetante scilicet Concilio hujusmodi dispensationem, ne judiciarius processus impediatur, vel imminuatur: ad forum autem contentiosum intelligitur deductum per litis contestationem juxta Barbosam *in Collectaneis ad cit. loc. Concil. Trid. n. 41.*

Colli-

Colliges 7timò, posse Episcopum dispensare in irregularitate proveniente ex mutilatione etiam perfectè voluntaria, modò sit occulta, nec deducta ad forum contentiosum. Ità pluribus citatis Barbosa *l. c. n. 154.* Rodriquez *l. cit. art. 10.* Böckhn. *n. 55.* Ratio est: quia hæc irregularitas non provenit ex delicto homicidii, sed mutilationis tantùm: ergo cùm decretum Tridentini solùm excipiat irregularitatem ortam ex delicto *homicidii*, velut odiosum nullatenus debet extendi ad eam, quæ oritur ex delicto mutilationis occulto. Et licèt in jure quoad incurrendam irregularitatem mutilatio & homicidium æquiparentur, non tamen æquiparari debent quoad dispensationem; quia difficiliùs dispensatur in irregularitate ex delicto homicidii, quàm ex mutilatione contracta. 284.

Sed quid, inquies, agendum in casu, quô Clericus post contractam irregularitatem v. g. ex delicto occulto homicidii voluntariè perpetrati, nequit recurrere Romam, aut tamdiu abstinere à celebratione divinorum, ob periculum scandali incurrendi &c?

℟. Cum Barbosa *l. cit. n. 160.* in similibus Casibus, ubi periculum est in mora, & timendum scandalum &c. posse Episcopum dispensare, prout desumitur *ex Argum. Cap. ut constitueretur. 25. dist. 50.* Charitas enim suadet, ut Ecclesia velut pia Mater in similibus Casibus condescendat, & Episcopis 285.

ſcopis velut delegatis ſedis Apoſtolicæ, facultatem hanc concedat. Hinc idem Barboſa *cit. n. 161.* mox ſubjungit: *propter Eccleſiæ utilitatem, & meritorum prærogativam diſpenſant Epiſcopi, in irregularitate, quæ non provenit ex delicto, quod ſit gravius adulterio.* Videantur de hoc quæ diximus *part. 1. Theolog. decalog. Conf. 16. n. 442.*

CONFERENTIA NONA

De ſtatu Eccleſiaſtico, præſertim de Beneficiis, eorúmque collatione.

SUMMARIUM.

286. Nomine Clerici intelligitur Perſona, ad DEI cultum in Eccleſia Chriſti debitè deputata.

287. A Clericis generaliter requiritur duplex vitæ honeſtas.

288. Nomine Beneficii ùt ſic venit quælibet actio benevola.

289. Nomine Benificii Eccleſiaſtici autem intelligitur jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Eccleſiaſticis.

290. Be-

290. Beneficium aliud dicitur regulare, aliud sæculare.
291. Aliud simplex, aliud duplex.
292. Aliud collativum, Patronatum & aliud electivum.
293. Aliud patrimoniale, aliud non patrimoniale.
294. Insinuatur differentia inter Beneficium, Canonicatum, & Præbendam.
295. Beneficia Ecclesiastica regulariter tribus modis solent conferri.
296. Quænam requirantur ad hoc, ut Beneficium conferatur per Electionem.
297. Quænam, ut conferatur per Præsentationem.
298. Quænam denique, ut conferatur per liberam collationem.
299. Summus Pontifex habet amplissimam potestatem conferendi Beneficia Ecclesiastica.
300. Quantam habeant Archi-Episcopi, & Episcopi.
301. An hæc etiam competat inferioribus Prælatis.
302. Quinam dicatur dignior, dignus, vel indignus Beneficiô Ecclesiastico.
303. Recensentur breviter decem conditiones, in Clerico ad hoc Ministerium requisitæ.
304. Potest idem Clericus obtinere plura beneficia compatibilia, non tamen imcompatibilia sinè dispensatione.
305. Alia dicuntur incompatibilia ex sua natura, alia ex dispositione juris duntaxat;
306. In his Summus Pontifex potest dispensare.
307. Beneficia curata per se loquendo debent conferri dignioribus.
308. Non ità Beneficia simplicia.
309. Immò nec semper curata Patrimonialia.
310. Resolvitur Casus I. Cujusdam Principis, qui ad Beneficium curatum promovere voluit quemdam Nobilem sed idiotam.

311. Quid,

311. Quid, si talis Nobilis habeat saltem sufficientia talenta, ut possit se perficere ad curam animarum.

312. Probabiliùs nedum Patronus Ecclesiasticus, sed etiam sæcularis tenetur præsentare digniorem, postposito minùs digno.

313. Nisi Beneficium supponatur simplex duntaxat.

314. Resolvitur Casus II. de quodam Clerico, qui, ut ad Beneficium præsentaretur, varia promisit gratitudinis ergò.

315. Unde Simoniæ labem, ac pœnas incurrit.

316. Et quid, si fictè duntaxat, & sinè animo promisisset.

317. Resolvitur Casus III. de quodam studioso, qui post homicidium injustum occultè perpetratum, debuisset præsentari ad Beneficium.

318. Cui ignorantia Irregularitatis nihil suffragabatur.

319. Qui obtentô jam Beneficio incurrit Irregularitatem, propterea non amittit suum Beneficium.

320. Non solus Clericus inducens Patronum ad simoniacam præsentationem incurrit pœnas Simoniacorum, sed & ipse Patronus.

321. Nisi ignorantia inculpabili excusetur.

322. Hinc, quemadmodum Clericus tale Beneficium dimittere, ità etiam Patronus simoniacè accepta tenetur restituere.

323. Neque potest Episcopus cum tali dispensare.

324. Præferens dignum alteri non notabiliter digniori, non peccat graviter.

325. Ne-

325. Neque peccat Clericus supplicando, vel etiam acceptando Beneficium curatum in concursu alterius, quem putat, aut credit se digniorem.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos circa Beneficia Ecclesiastica, eorúmque collationem.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine Clerici, vel Personæ Ecclesiasticæ?

℟. Nomine Clerici intelligitur Persona 286.
ad Dei cultum ac servitium in Ecclesia Christi debitè, ac specialiter deputata. Dupliciter autem fieri potest hæc deputatio. Imò per certa vota seu professionem religiosam; quô modô etiam fratres laici seu *Conversi*, immò & Moniales deputantur, proptereáque dici possunt personæ Ecclesiasticæ: & licèt ob id dici non valeant Clerici, nihilominus in favorabilibus (non item in odiosis) veniunt nomine Clericorum; quia juxta notissimum *Reg. XV. Jur. in 6to: odia restringi, favores ampliari convenit.* Secundò fieri solet hæc deputatio per collationem Ordinis

Ordinis ecclesiastici, immò etiam solius primæ tonsuræ, & hi vocantur Clerici propriè dicti, id est, *homines signaculô tonsuræ ab Ecclesia instituto insigniti, ac in sortem Domini deputati, ut sint capaces Sacrorum Ordinum, Beneficii, ac jurisdictionis ecclesiasticæ,* prout cum aliis describit P. Sporer *Theolog. Sacr. part. 1. c. 6. n. 157.* Unde jam

Quæres 2dò, quænam generaliter à Clericis requirantur?

287. ℟. A Clericis requiritur generaliter duplex vitæ honestas, *interna* scil. & *externa.* Ità *omnes DD.* & habetur in Concilio Tridentino mox citandó. Explico breviter, Interna honestas Clericorum consistit in puritate conscientiæ, recta ac sancta intentione, & variarum virtutum exercitio interno; hæc enim maximopere decent statum clericalem.

Externa honestas tria requirit 1. *abstinentiam* non modò à peccatis in actum externum prodeuntibus, ùtpote à quibus etiam laici abhorrere debent, sed etiam à quibusdam aliis actibus etiam licitis, utpote à lusu alearum, à mercatura, chirurgia, aliisque negotiis sæcularibus multùm impedientibus, seu retractivis à spiritualibus exercitiis &c. 2. *Integritatem vitæ,* quæ vel maximè elucere debet in studio castitatis, sobrietate, mansue-

mansuetudine, & sedula Sacri officii administratione. 3. *Decentiam habitûs*, & vestitus clericalis, juxta præscriptum SS. Canonum, & ordinationes Episcoporum &c. quo etiam spectat tonsura clericalis, seu corona, abrasis per modum circuli capillis, juxta modernum Ecclesiæ morem. Ità deducitur ex iis, quæ præscribit Concilium Tridentinum *SS. 22. c. 1. de Reform.* sequentibus omnino verbis: *quapropter sic decet omnino Clericos, in sortem Domini vocatos, vitam, morésque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone nil, nisi grave, moderatum, ac Religione plenum præseferant, levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Hactenus Trident.*

Quæres 2dò, quidnam importet Beneficium Ecclesiasticum?

Ante responsionem notandum hìc venit, 288.
nomine beneficii generatim sumpti intelligi benevolam actionem, tribuentem gaudium capientibus; quo sensu comprehenditur quodlibet beneficium tam laicale, quàm Ecclesiasticum; nam & ille, qui alium invitat ad mensam vel lautum Convivium, aut qui pauperi præstat eleemosynam, exercet benevolam actionem, tribuentem gaudium capienti. Verùm, in proposito quæstio solùm instituitur de beneficio Ecclesiastico propriè dicto, cujusmodi solent Ecclesiæ auctoritate institui, atque conferri Clericis

propter officia ſpiritualia ad honeſtam eorundem ſuſtentationem ; dignum quippe eſt, ut ii, *qui altari deſerviunt*, *cum altari participent*. *1. Cor. 9.* h. not.

289. ℟. Jam ad quæſtionem. Beneficium Eccleſiaſticum importat jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Eccleſiaſticis, propter aliquod officium ſpirituale, Perſonæ Eccleſiaſticæ auctoritate Eccleſiæ conſtitutum. Ità *in re communiſſimè Doctores*. Et habetur *Can. 2. diſt. 70.* & alibi. Explico breviter. Dicitur 1. *jus perpetuum* ; quia de natura Beneficii Eccleſiaſtici propriè dicti eſt, ut perpetuò duret, & non ad certum duntaxat tempus, neque exſpiret cum morte Beneficiati ; hac de cauſa *cit. can. Sanctorum. diſt.* 70. dicitur : *in qua Eccleſia quilibet titulatus eſt, in ea perpetuò perſeveret*. Dicitur 2dò. *percipiendi fructus*, temporales ſcilicet v. g. frumentum : vinum, pecuniam &c. & in hoc jure reali, fundato in bonis Eccleſiæ, propriè conſiſtit Beneficium Eccleſiaſticum. Tametſi verò non ſolùm fructus temporales, ſed etiam hoc ipſum jus percipiendi tales fructus ſit aliquid ex ſe temporale ; quia tamen datur propter ſpirituale officium ſeu miniſterium, hinc quodammodo ſpiritualizatur, & ob id communiter appellari ſolet *jus ſpirituali annexum*. Dicitur 3tiò. *Ex bonis Eccleſiaſticis*, id eſt, ex bonis Eccleſiæ donatis, & Deo dicatis ad promovendum cultum divinum. Dicitur 4tò,

prop-

propter aliquod officium ſpirituale, id eſt, propter onus & obligationem præſtandi functionem ſpiritualem, quales ſunt: recitatio breviarii, decantatio horarum Canonicarum, prædicatio Verbi Divini, celebratio Miſſæ, adminiſtratio Sacramentorum &c. ob hæc enim & ſimilia conſtituuntur Clerici; hinc etiam communiter dicitur *beneficium dari propter officium*. Dicitur 5tò. *Perſonæ Eccleſiaſticæ auctoritate Eccleſiæ conſtitutum*; tum quia Perſonæ merùm laiciales ſunt incapaces Beneficii Eccleſiaſtici; tum etiam quia Beneficia Eccleſiaſtica non, niſi auctoritate Eccleſiaſtica erigi poſſunt; hinc ſi quis ſibi conſtituat Capellanum, qui ſingulis diebus dicat Miſſam, vel ſiquis fundet certas Miſſas, aut anniverſaria in perpetuum dicenda, nondum dici poteſt fundâſſe Beneficium, ſed tantùm piam donationem vel legatum feciſſe, niſi accedat approbatio Epiſcopi, & auctoritas Eccleſiæ inſtituentis, & ratificantis hujusmodi fundationem. Ità ex *communi DD.* Barboſa *lib. 3. Jur. Eccleſiaſt. univerſ. c. 4. n. 16.* Pichler, Engel, Reiffenſtuel & alii.

Quæres 3tiò. Quotuplex ſit Beneficium Eccleſiaſticum?

℟. Beneficium Eccleſiaſticum variè dividitur, & quidem

I. In Regulare, & ſæculare. Regula- 290.
re dicitur, quod pro ſolis Regularibus inſtitutum fuit; uti ſunt Abbatia, Prioratus &c. Sæculare è contra, quod pro ſæcu-

laribus Clericis, id eſt, talibus, qui nullam Regulam ex Ordinibus ab Eccleſia approbatis ſunt profeſſi, ſed in ſæculo exiſtentes ſerviunt Deo ſub ſtatu Clericali. Unde & ſinè diſpenſatione nec ſæculare Regulari, nec viciſſim Regulare ſæculari conferri poteſt, juxta illud inter Canoniſtas receptum, fundatum tum in Concilio Trident. *SS. 14. de Reform. c. 10.* tum etiam in jure Canon. *Cap. cùm ad noſtram. & c. officii. de Elect. Sæcularia Beneficia Sæcularibus, & Regularibus Regularia ſunt conferenda.*

291. II. Beneficium aliud dicitur *duplex*, aliud *ſimplex*. Duplex dicitur, quòd habet adjunctam adminiſtrationem; uti ſunt Papatus, Epiſcopatus, & omnia, quæ dicuntur *Dignitatis*, id eſt, quæ habent præeminentiam cum jurisdictione in foro externo; uti ſunt Præpoſitura, Decanatus, Archi-Diaconatus, Abbatia, Prioratus &c. item *Perſonatus*, qui importat Eminentiam in Eccleſia ſinè jurisdictione, v. g. locum honorificum in Choro, in Proceſſionibus, in ſuffragiis ferendis &c. Item illa Beneficia, quæ dicuntur *Officia*; eò quòd importent adminiſtrationem Rerum Eccleſiaſticarum ſinè jurisdictione; uti eſt Cuſtos, Theſaurarius Eccleſiæ, Primicerius &c. Denique *duplicia* dicuntur omnia Beneficia curata, quippe quæ præter recitationem divini officii vel aliarum precum inſuper annexam habent animarum Curam. *Beneficia ſimplicia* dicuntur reliqua omnia

omnia, quæ neque administrationem, neque eminentiam singularem habent, sed tantùm instituta sunt ad preces Deo solvendas, aliáque divina officia obeunda: uti sunt Canonicatus, etiam EcclesiarumCathedralium; item Canonicatus Regulares, Capellæ, Sacellæ, Altaria &c. necnon Præstimonia, seu Beneficia vel pro studiosis, ut sua studia prosequi possint, vel in subsidium terræ Sanctæ &c. De quibus videri possunt Laymann *lib. 4. tr. 2. c. 4. n. 4.* Lessius *l. 2. de J. & Just. c. 34. dub. 2.*

III. Dividi solent Beneficia juxta tripli- 292. cem modum, quô communiter conferri solent 1. in *collativa* seu *libera* 2. in *Patronata*, & 3. in *Electiva*. Collativa dicuntur, quæ per liberam Superioris collationem, sinè prævia capitulari electione vel alterius præsentatione conferuntur. Patronata dicuntur, quæ ad Patroni præsentationem conferuntur, seu, quæ subsunt juri Patronatûs. Electiva denique appellantur, quæ conferuntur per electionem legitimè celebratam, & à Superiore confirmatam.

IV. Rursus alia dici solent Beneficia *Pa-* 293. *trimonialia*, Alia *non Patrimonialia*. Patrimonialia dicuntur non ex eo, quòd habeant se ad instar Patrimonii (successiones enim in Beneficiis Ecclesiasticis semper iniquæ, detestabiles, & Sacris Canonibus contrariæ habentur, velut constat *ex cap. Accepimus, de Pactis*, & *Cap. ad extir-*

 pan-

pandas successiones. de Filiis Presbyter) sed quia juxta fundatoris institutionem non possunt conferri aliis, nisi Clericis ex tali Patria, loco, vel Parochia ortis. Non patrimonialia appellari solent, quæ cuilibet digno, undeunde demum oriundo, conferri possunt. Aliæ nonnullæ divisiones minùs celebres videri possunt apud Palao *tom. 2. tr. 13. disp. 1. pu. 2.*

Quænam ergo est differentia, inquies, inter Beneficium, Canonicatum, & Præbendam?

294. ℟. Breviter cum P. la Croix *l. 4. n. 215.* Leurenio & aliis, hæc tria differre inter se; nam 1. Beneficium secundùm dicta *n. 289.* importat jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis propter aliquod officium spirituale, sive talis Beneficiatus spectet ad Capitulum, sive non. 2. Canonicatus verò importat jus spirituale, quod quis ad Capitulum spectans habet ad stallum, sive sedem in choro, & (si quidem in Sacris sit constitutus) ad vocem in capitulo; hinc potest aliquis esse Canonicus, quin tamen habeat Beneficium, seu jus percipiendi fructus. 3. Præbenda denique est jus percipiendi fructus provenientes è Canonicatu; hinc Canonicus tamdiu est sinè præbenda, quamdiu non habet jus percipiendi fructus ex suo Canonicatu.

Quæres 4tò, quot, vel quibus modis conferri soleant Beneficia Ecclesiastica?

℞. Beneficia Ecclesiastica regulariter & 295.
ordinariè tribus modis conferri solent, scilicet 1. per Electionem. 2. per Præsentationem. 3. per liberam Collationem. Ità *communis Doctorum*, signanter Reiffenstuel *Theologiæ moralis tr. 11. dist. 1. n. 18.* Ratio hujus colligi potest ex jam dictis *n. 292.* quia regulariter hujusmodi Beneficia conferri solent per Institutionem, seu *provisionem Canonicam, id est*, secundùm Canones factam. Atqui hæc fit vel per Electionem, vel 2. per Præsentationem, vel 3. per Collationem liberam: ergo &c.

Dixi tamen, *regulariter & ordinariè* ità fieri institutionem seu provisionem; nam extraordinariè fieri etiam potest per postulationem, vel translationem v. g. Episcopi ab uno ad alterum Episcopatum, vel per Resignationem factam in favorem 3tii ad manus Episcopi &c. &c.

Quæres jam 5tò, quænam sint necessaria quando provisio fit per Electionem, Præsentationem, aut liberam Collationem?

℞. Ad hoc quæsitum primò. Ad hoc, ut 296.
Beneficium conferatur per viam Electionis, necessum est, ut talis electio fiat canonicè, ità scil. ut major & sanior pars Electorum liberè consentiat. Ità habetur *cap. Quia propter.* & *in Genesi. de Elect.* sufficit tamen ad majorem partem constituendam quicunque excessus ultrà medietatem, etiam si esset unius medii voti v. g si Vocales

 eligen-

eligentes ſint numerô tredecim, ſufficiet ad canonicam electionem, quòd ſeptem conſenſerint. Si ſint viginti & unus, ſufficit, conſenſiſſe undecim. Tametſi verò ea cenſeatur ſanior pars, quæ eſt juſtior, & majori ratione & auctoritate nititur, prout habet gloſſa *in cit. in Geneſi.* ſi tamen oriatur dubium, quænam ſit pars ſanior, præſumitur ea eſſe, quæ eſt major, præſertim ſi nihil opponatur. Fatendum nihilominus eſt, Beneficium potiùs conferri per admiſſionem ſeu confirmationem Electionis, quàm per electionem ipſam; quia per hanc ſolùm confertur *jus ad rem*, ſeu ad Beneficium, per illam verò confertur *jus in re.* Verùm hæc ad Canoniſtas potiùs pertinent, quàm ad Moraliſtas.

297. ℞. 2dò ad idem quæſitum: ad hoc, ut Beneficium conferatur per Præſentationem, neceſſum omnino eſt, ut accedat inſtitutio facienda à Prælato Eccleſiaſtico v. g. Epiſcopo, Abbate &c. Etenim illius qui habet jus Patronatûs, proptereaque Patronus appellari conſuevit, potéſtque eſſe laicus, eſt, ſolùm præſentare Clericum aptum ſeu idoneum ad hujusmodi Beneficium aut officium: & licèt Prælatus talem verè idoneum nequeat recuſare aut repellere, ùt habetur *Cap. Nobis. de Jure Patronatûs.* Nihilominus per Inſtitutionem ſuam, ſive dein verbalem, ſcil. ore aut ſcripto factam, ſive corporalem & realem (quæ alio nomine Inveſtitura, Inſtal-

ſtallatio, vel Miſſio in actualem poſſeſſionem dicitur) primùm confertur effectivè, & cum jure in re Beneficium. Videatur de his Engel *tit. de Elect. n. 4.* Covarruvias *lib. 5. variar. Reſolut. c. 16. n. 7. & ſeqq.*

℟. Jam 3tiò ad idem quæſitum. Ad hoc, 298. ut Beneficium conferatur per liberam Collationem, plus non requiritur, quàm, ut Collator ſeu Prælatus Eccleſiaſticus liberè conferre velit ſubjecto apto ad hujusmodi Beneficium; neque enim ad hoc opus eſt ulla prævia electione, vel præſentatione ab aliquo Patrono facta. Unde Barboſa *lib. 3. Jur. Eccleſiaſt. c. 13. n. 3.* rectè ait, quòd Collatio Beneficii ſit *à ſuperiore gratuitò facta conceſſio*; quæ etiam alio nomine ſolet appellari Proviſio, vel quia is, cui eſt facta Collatio, Beneficiô eſt proviſus, vel quia ipſi Beneficio de perſona apta fuit proviſum.

Quæres 6tò, penes quos ſtet poteſtas conferendi Beneficia Eccleſiaſtica?

℟. Ad hanc quæſtionem primò. Summus Pontifex habet ampliſſimam poteſtatem conferendi Beneficia Eccleſiaſtica. Ità *communiſſimè Orthodoxi.* & habetur clarè *c. 2. de Præbend. & dig. in 6to.* Ratio eſt: quia Summus Pontifex habet univerſalem Jurisdictionem in Eccleſiam, & eſt Ordinarius Ordinariorum, cui proin primariò incumbit cura paſcendi gregem Dominicum, & de congruis Paſtoribus huic providendi. 299.

Nihilominus ad conſervandam pacem & unionem in Eccleſia, hoc tam amplo jure ſummi Pontifices in Germania non ſolent ampliùs uti, ídque ob Concordata Germaniæ inter Sedem Apoſtolicam & Fridericum Imperatorem, per conſtitutionem Nicolai V. quæ incipit: *ad Sacram*, vi cujus, teſte Laymanno *l. 4. tr. 2. c. 10. n. 3.* alterni menſes Pontificiæ Collationi reſervantur, videlicet Januarius, Martius, Majus, Julius, September, November, in quibus menſibus ſi contingat vacare Beneficium, ſive curatum, ſive non curatum &c. ſolet conferri à ſede Apoſtolica, prout praxis docet, & multorum experientia.

℟. 2dò ad idem quæſitum. Epiſcopi
300. (à fortiori Archi-Epiſcopi & Patriarchæ) ſemel confirmati de jure communi habent poteſtatem conferendi omnia Beneficia ſuarum reſpectivè Diœceſium, S. Pontifici non reſervata. Ità rurſus *communiter DD.* & habetur variis juribus, *can. 10. & 11. Cauſ. 16. q. 7.* item *Cap. 12. cùm ex injuncto §. fin. de Hæreticis*, ubi dicitur: *ad officium Epiſcopi tam inſtitutio, quàm deſtitutio Sacerdotum noſcitur pertinere. Dixi 1. Epiſcopi confirmati*; quia cùm Collatio Beneficiorum non ſit actus Ordinis, ſed jurisdictionis Epiſcopalis, hinc poteſt Epiſcopus hunc exercere vi ſolius Confirmationis, eſto nondum ſit conſecratus. Dixi inſuper *de jure communi*; negari enim minimè poteſt, quin de jure ſpe-

ſpeciali, v. g. Privilegii, conſuetudinis, Præſcriptionis &c. huic poteſtati in multis locis fuerit derogatum; de quo ipſimet viderint. Unde

℞. Jam 3tiò ad idem quæſitum. Hæc po- 301. teſtas conferendi Beneficia etiam poteſt competere inferioribus Prælatis, ſi habeant proprium Territorium, & jurisdictionem quaſi Epiſcopalem; aut ſi fortè ex Privilegio, fundatione, conſuetudine, vel præſcriptione jus hoc obtinuerint. Ità ex *cap. auditis.* 15. & *cap. cùm olim.* 18. *de præſcript.* Böckhn *l.* 3. *tit.* 5. *n.* 29. Addens, quandoque etiam Capitulis talium Prælatorum ſingulari jure Collationem Beneficiorum competere; attamen quoad Beneficia ad Epiſcopi collationem pertinentia nihil poſſe Capitulum etiam Sede vacante. Verùm fuſiorem horum tractationem Canoniſtis relinquamus. Ad noſtrum forum

Quæres 7timò, quibus Beneficia conferri debeant, an ſcilicet dignioribus, vel dignis duntaxat?

Ante reſponſionem notandum hìc venit, 302. 1mò, illum dici *Dignum* ad beneficium Eccleſiaſticum, qui habet ſufficientiam, & omnes qualitates jure requiſitas ad ejus miniſterium. *Dignior* verò appellatur, qui comparativè ad alios majori ſufficientia, aptitudinéque ad tale miniſterium ſubeundum noſcitur præditus, ità, ut hæc major dignitas, vel major ſufficientia non ſit præ-

cisè

cisè desumenda aut metienda ex majori doctrina, vel majori probitate vitæ, vel etiam majori nobilitate, sed conjunctim ex omnibus animæ & corporis dotibus, ipsaque utilitate ad procurandam animæ salutem, & Ecclesiæ vel Prælaturæ, cui præficitur, promovendam utilitatem; unde liquet, fieri posse, ut ille qui est minùs doctus, tamen ad regendam, tuendam vel gubernandam Ecclesiam magis idoneus, & hôc ipso utilior, sit dignior alio magis docto, minùs tamen experimentato &c. Denique *indignus* beneficio Ecclesiastico censetur, qui est destitutus unâ, vel pluribus qualitatibus ad ministerium beneficiale de jure requisitis. Unde

303. Ad pleniorem hujus materiæ intellectum notandum est 2dò, conditiones ad tale ministerium requiri decem sequentes. 1. ut sit legitimè natus. 2. ut sit Clericus, id est, prima saltem tonsura initiatus. 3. Ut habeat ætatem canonicam. 4. Ut sit cælebs. 5. Ut non sit irretitus aliqua censura vel irregularitate. 6. Ut sit præditus bonis seu probis moribus. 7. Ut habeat competentem scientiam. 8. Habilitatem corporis, & 9. intentionem amplectendi statum Ecclesiasticum. 10. Denique, ut non sit jam provisus alio Beneficio incompatibili. Ità passim DD. signanter Lessius *l. 2. de I. & I. c. 34. dubit. 17. & seqq.* Reiffenstuel *ubi suprà dist. 1. n. 53.* Ratio primi est: quia illegitimè nati sunt in-

incapaces & indigni ad obtinendas vel exercendas functiones Ecclesiasticas, nisi cum iisdem misericorditer fuerit dispensatum; quinam autem cum iisdem dispensare valeant, videri potest apud Lessium *cit. dub 18.* Ratio 2di est: quia prima tonsura est quasi janua ad obtinenda Beneficia Ecclesiastica, prout habetur ex *cap. cùm adeò. de Rescriptis.* & *cap. Ex litteris. de transactionibus.* Quin immò, ubi Beneficium tale est, quod requirit certum ordinem, v. g. Sacerdotii, carens tali ordine, pariter est incapax ad ipsum Beneficium, nisi eundem ordinem intra tempus à jure præscriptum valeat obtinere: sic adeptus Ecclesiam Parochialem amittit Beneficium, *nisi infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad Sacerdotium promoveri. c. Licèt Conon. de Elect. in 6to.* Ratio 3tii, desumitur ex variis juribus: inconveniens quippe videbatur Ecclesiæ, ut sinè distinctione ætatis aut discretione judicii quilibet passim admitteretur. Hinc in Episcopo requirit ætatem 30. annorum. *cap. cùm in Cunctis de Elect.* in Parocho 25. annos, saltem inchoatos. *Cap. licèt canon. de Elect. in 6to.* In promovendis ad Dignitates & Personatus, quibus nulla animarum cura subest, juxta decretum Concilii Trident. *SS. 24. cap. 12. de Reform.* requiritur annus 22dus, saltem inchoatus.

Pro aliis quibuscunque Beneficiis requiritur annus decimus quartus, saltem inchoatus

tus, per Trident. *SS. 23. c. 6. de Reform.* Cæterùm quòd promovendus ad Beneficium debeat esse cœlebs, non censuratus, bonis moribus, scientia &c. præditus, habetur ex diversis constitutionibus juris, videndis apud DD. proximè citatos; nam singulas referre nimis tædiosum foret, ac prolixum. Ratio autem horum omnium est: quia tales conditiones videbatur exigere ratio status Ecclesiastici, vel officii, ad quod talis Beneficiatus assumitur. Videantur de hoc Castropalao *part. 2. tr. 13. disput. 14. per tot.* Laymann *lib. 4. tr. 2. c. 14. h. not.*

304. ℟. Jam ad quæsitum. Beneficia præsertim curata per se loquendo conferenda sunt dignioribus, seu Ecclesiæ utilioribus, & magis meritis, ità, ut si Electores, Patroni vel Collatores Beneficiorum secus faciant, validè quidem, certò tamen illicitè agant. Ità cum D. Thoma 2. 2. *q. 63. art. 2.* & *q. 185. art. 5.* Doctores *communissimè.* Idque satis clarè colligitur ex *cap. Metropolitano. dist. 64.* & *c. licèt. VIII. q. 1.* Ratio est: quia Dispensationes Beneficiorum Ecclesiasticorum ex primæva sua institutione principaliùs ordinantur ad utilitatem communem Ecclesiæ: atqui hæc utilitas communiter non observatur, ubi prætermisso digniore Beneficium, præsertim curatum, confertur minùs digno: hac de causa Concilium Tridentinum *SS. 24. c. 1. de Reform.* ait: *alieni, peccatis communicantes mortaliter pec-*

peccant, qui, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent. Et, quòd Ecclesia *per digniores*, quos præcipit præferendos, intellexerit simpliciter digniores, non solùm comparativè ad indignos, sed ad alios etiam dignos, liquet satìs ex eo, quòd Innocentius XI. damnaverit sequentem *n. 47.* propositionem: *cùm dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis Communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promoverunt, Concilium vel primò videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumptô comparativo pro positivo; vel 2dò locutione minùs propria, ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos, vel tandem loquitur 3tiò, quando fit concursus.* Videatur de hoc Cardenas *ad hanc propositiouem*, vel La Croix *l. 4. n. 579.*

Dixi tamen rursùs imò, *Beneficia præsertim curata &c.* Enim verò Concilium loco cit. agebat solùm de Pastoribus Ecclesiarum, ideóque de Beneficiis curatis, quæ præcepit conferri dignioribus, ne ex promotione minùs dignorum animarum salus perclitaretur; hinc Soto, Lessius, Lugo *de Just. & Jur. disp. 35. sect. 2. n. 10.* Laymann *lib. 4. tr. 2. c. 15. n. 8.* Cardenas *l. cit.* & alii non pauci existimant, Beneficia simplicia absque grávi peccato conferri posse 305.

posse minùs dignis, prætermissis dignioribus; eò quòd nec Ecclesia, neque animarum salus ex hoc ullum patiatur detrimentum aut periculum.

306. Dixi tamen rursus 2. *per se loquendo*; secus enim dicendum est de Beneficiis Patrimonialibus, quæ ex primæva fundatione, vel statuto aut consuetudine non nisi certo Personarum generi v. g. ex tali familia, tali loco vel Patria oriundo conferenda sunt, quo casu, cùm tale Beneficium non absolutè substet liberæ dispositioni, Collator satisfacit suæ obligationi, illud conferendo verè digno, ex tali familia aut loco oriundo, prætermissis aliis dignioribus, aliunde originem trahentibus, prout Laymann, Reiffenstuel, aliique communiter notant.

Ergonè inquies idem Clericus non potest habere duo simul, vel adhuc plura Beneficia?

307. ℞. Potest quidem idem Clericus habere 1. duo Beneficia compatibilia; non tamen 2dò duo vel plura incompatibilia sinè dispensatione. Ità Pichler *in Candidat. Jur. Can. l. 3. tit. 5. n. 4. & 5.* Holzmann *part. 3. tr. 3. n. 417. & alii DD. communissimè.* Ratio est: quia ubi Beneficia sunt compatibilia, nec ratio obstat, neque jus: è contra ubi sunt incompatibilia, obstant jura, scil. *cap. 5. 7. 14.* & alia plura *tit. de Præbend. & dignit.* obstat insuper Trident. *SS. 7. c. 4.* & *SS. 24. c. 17. de Reformat.* ergo nil

nil obstat, quó minùs idem Clericus possideat plura Beneficia compatibilia, multum verò per omnem modum, quò minùs possideat plura incompatibilia. Pro meliori tamen captu hujus resolutionis

Notandum hìc rursus venit, alia Benefi- 308.
cia esse incompatibilia *ex sua natura*, alia *ex dispositione juris tantùm*. Ex natura sua incompatibilia sunt duo Beneficia curata, duo Canonicatus, requirentes residentiam 9. mensium, item duæ capellaniæ ejusdem obligationis in eodem altari; nam ex natura rei repugnat, ut unus idémque simul in duobus locis agat curam animarum, vel simul in duobus locis resideat, aut simul duo Sacra dicat &c. &c. Ex dispositione juris verò incompatibilia censentur illa, quorum quodlibet præbet congruam sustentationem Clerico, talem scilicet, quâ Clericus pro statûs sui conditione se, suámque familiam (fortassis etiam Parentes, vel consanguineos pauperes) honestè sustentare (non tamen augere) valeat &c.

Porro ex dispositione juris incompatibilia sunt duplicis generis, aliqua ità, ut plenè, (id est, quoad possessionem pacificam & frugiferam) obtentô 2do, ipso jure amittatur, & vacet primum, adeò, ut nisi talis statim in manibus Superiorum dimittat primum, ipso jure etiam amittat 2dum, saltem quoad titulum, licèt non quoad possessionem, prout statuitur in Tridentino *SS. 24.*

c. 17. Item *Extravag. Joannis 22di. Execrabilis. de Præbend. & Dignit.*

Alia ità, ut ſimul quidem retineri non poſſint, nihilominus obtentô 2do non illico vacet primum, licèt retinens utrumque per ſententiam eſſet cogendus, ut alterutrum dimittat, prout habetur in Concil. Trident. mox allegato, nec non *cap. conſuetudinem 1. de conſuet. in 6to. &c.*

309. Diximus inſuper *ſinè diſpenſatione obtineri non poſſe* plura incompatibilia &c. ut innueremus, fieri poſſe diſpenſatione ſeu authoritate Pontificia, ut quis ſimul obtineat ac poſſideat plura Beneficia, vel etiam Epiſcopatus, modò adſit juſta & gravis cauſa diſpenſandi. Ità enim habetur *c. de Multa 28. de Præbend. & dignit.* id, quod experientia & frequentiſſima praxis confirmat. Juſtæ autem cauſæ diſpenſandi poſſunt eſſe ſequentes 1. neceſſitas Eccleſiæ, caſu quo pro ſingulis Beneficiis non reperirentur idonei Miniſtri: hæc tamen cauſa raró locum inveniet. 2. Utilitas Eccleſiæ (non Beneficiati, ait Pichler) ſi nempe unus credatur ſuâ prudentiâ, induſtria, potentiâ &c. plus profuturus Eccleſiæ, quàm alii plures ſingulis Beneficiis proviſi. Hac de cauſa in noſtra Germania plures Epiſcopatus videmus collatos Principibus, aut Principum Filiis; quia hi Eccleſiam poſſunt efficaciùs defendere contra inſolentiam hæreticorum. 3tia cauſa poſſunt eſſe ſingularia alicujus me-

merita in Ecclesiam, vel singularis doctrina, aut generis nobilitas; *qui enim præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina.* 1. *Timoth.* 5. Videatur hac de re Pontas *in Dictionar. Casuum Verb. Beneficiarius. Respons. ad Casum* 27.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Præsentatione, & Collatione Beneficiorum.

CASUS PRIMUS.

Titius haud ignobili stemmate natus magnum quendam Principem rogaverat, quatenus suum Germanum fratrem dignaretur præsentare ad quoddam pinguissimum beneficium curatum proximè vacaturum; id quod Princeps adpromiserat, tum ob insignia Titii merita in Rempublicam, tum etiam ob respectum familiæ haud ignobilis. Verùm paulò post inaudiit, Germanum Titii non minùs simplicem esse, quàm nobilem, imò idiotam, ad animarum curam defectu scientiæ ac talentorum prorsus incapacem; unde è Confessario suo sciscitabatur, an pro tali beneficio tutâ conscientia posset Germanum Titii præsentare, postpositis aliis longè

 di-

dignioribus, & optimè meritis de Republica Christiana, tum ob doctrinæ ac pietatis præstantiam, tum ob indefessum animarum Zelum jam à multis annis probatum. Quid ad hæc Confessarius respondebit Principi?

310. ℞. Confessarius respondebit Principi, Præsentationem Germani Titii in talibus circumstantiis nedum illicitam, sed & invalidam fore, juxta *communissimam DD.* videndam apud Pichler *in Candidat. Jur. Can. lib. 3. tit. 38. n.* 7. Reiffenstuel *l. 3. Decret. tit. 38. n. 71.* Castropalao *tr. 13. Disp. 2. pu. 7. n. 1.* La Croix *l. 4. n. 322.* Ratio horum facilè deduci potest ex proximè dictis *n. 304.* quia non solùm Concilium Trident. *SS. 24. c. 1. & 18.* sed etiam ipsum jus naturale exigit, ut modô, quo fieri potest, meliori consulatur animarum saluti, & avertantur pericula, quæ ex promotione minùs dignorum, & à fortiori omnino indignorum & incapacium timeri possent. Et licèt consuetudo, quâ passim videmus præsentari dignos & simpliciter idoneos, postpositis minùs dignis, derogare potuerit Tridentino, non tamen potuit præjudicare juri naturali. Unde Patroni graviter vel leviter peccant, præsentando minùs dignum ad Beneficium curatum, prout grave aut leve periculum animabus, aut Ecclesiis prævident emersurum. Certissimè verò peccavit graviter talis Princeps, præsentando ex mero respectu humano hominem incapacem ad animarum curam.

ram. Hac de causa juxta probabilem multorum sententiam, videndam apud LaCroix *l. cit. n. 317.* Patronus laicus (à fortiori Ecclesiasticus) scienter præsentans indignum, pro tali vice privandus est jure præsentandi, ità, ut Instituens possit tale Beneficium conferre alteri.

Dices. Esto talis Clericus supponatur idiota vel incapax ad curam animarum, fortassis tamen hæc incapacitas non provenit ex defectu talentorum, sed ex solo defectu applicationis, prout persæpe contingit cum similibus: ergo poterit sese perficere, & interim substituere Vicarium, prout multi alii v. g. senio confecti, vel aliis infirmitatibus detenti faciunt: consequenter Princeps talem licitè præsentabit, eò vel maximè, quòd sinè qualicunque demum prostitutione honoris promissum semel factum nequeat ampliùs revocare.

℞. In primis, in hoc casu præsentandum 311.
supponi nedum defectu scientiæ, sed etiam defectu talentorum incapacem. Deinde esto, quòd esset incapax defectu solius scientiæ vel applicationis, nihilominus manet verum, quòd actu non habeat qualitates de jure requisitas: atqui præsentandus debet actu esse provisus omnibus qualitatibus secundùm communiorem DD. quam tenent non solùm La Croix, Reiffenstuel &c. proximè relati, sed etiam Lessius, Laymann & alii plures. Et ratio est, quia in Beneficiis

attendi debet capacitas temporis præſentis, cùm per talem præſentationem ſtatim aquiratur jus ad rem. Unde in Concilio Trident. *SS. 22. c. 4. de Reform. dicitur: nec aliis in poſterum fiat proviſio, niſi iis, qui jam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoſcantur: aliter irrita ſit proviſio.* de quo tamen videri poteſt Leſſius *l. 2. de l. & l. c. 34. n. 129.* Aliud longè eſt de Clerico jam proviſo, & poſtea primùm ægrotante; quia cùm *afflicto non ſit addenda afflictio*, hinc jura expreſsè ſtatuêre, ut talis Clericus non privetur ſuo Beneficio, ſed ei detur coadjutor &c. prout habetur *cap. 3. & ſeqq. de Clerico ægrot.*

Dices adhuc: quid ſi autem talis Patronus relicto & poſtpoſito digniore præſentet alium minùs dignum, ſufficientem tamen ad curam animarum, vel ad tale officium?

312. ℞. Probabiliùs non ſolùm Patronus Eccleſiaſticus, ſed etiam laicus tenetur præſentare digniorem, ſi Beneficium ſit curatum: conſequenter præſentando minùs dignum probabiliùs peccant. Ità cum Leſſio, Guttierez, Covarruvia, Sanchez, Cardena & aliis Reiffenſtuel *lib. 3. Decret. tit. 38. n. 78.* Ratio eſt: quia obligatio promovendi digniores ad hujuſmodi Beneficia curata, à quorum adminiſtratione tantopere dependet animarum ſalus, non ſolùm in jure poſitivo, ſed etiam in divino ac naturali fundatur: atqui jure naturali ac divino omnes, tam

Ecclesiastici, quàm laici tenentur: ergo &c. Unde Concilium Tridentinum *SS. 24. c. 1. de Reform.* circa hanc obligationem *nihil innovando*, nihilominus *omnes & singulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcunque jus* NB. *quacunque ratione. - - habent, monet & hortatur, meminerint &c. eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magìs utiles ipsi judicaverint, præfici diligenter curaverint.* Et licèt idem Concilium *cit. SS. c. 18.* dicat, ut, si Patronus laicus repræsentet *dignum*, eum Ordinarius admittat; ex hoc tamen plus non sequitur, nisi quòd hujusmodi præsentatio valida sit, non verò quòd etiam sit licita. Fatendum nihilominus est, opinionem contrariam, quæ asserit Patronum laicum satisfacere suæ obligationi præsentando dignum postposito digniore, esse probabilem, & ùt talem defendi à Garcia, Pet. Navarra, Palao *l. cit pu. 7. n. 6.* Laymanno *lib. 4. tr. 2. c. 15. n. 7.* & aliis. Quæ sententia Confessario ad tollendos scrupulos poterit deservire.

Dixi etiam in resolutione: *si Beneficium* 313. *sit curatum.* Nam nec Patroni Ecclesiastici, neque etiam laici sub gravi culpa tenentur præsentare digniorem ad *Beneficia simplicia duntaxat*, seu non curata, prout post Cardenam, Lessium, Navarrum & alios tenet Reiffenstuel *l. cit. n. 82.* Ratio est: quia Concilium Tridentinum solùm loquitur de Bene-

Beneficiis curatis, non verò de ſimplicibus: tum quia nullum occurrit periculum animarum ex eo, quòd ad beneficia ſimplicia non promoveantur digniores, modò tamen verè dignis hæc conferantur.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Clericus ut pinguem obtineret Parochiam, ſingulos conſules cujusdam Magiſtratus (cui competebat jus præſentandi) acceſſit, rogans humiliter, dignarentur ſibi potiùs quàm alteri cuicunque demum favere ac præſentare; & quia animadvertit, unum vel alterum ex conſulibus potiùs inclinare in alium ſe digniorem; hinc ut & horum affectum vel animum lucraretur, ſanctè adpromiſit, ſe obtenta ſemel Parochia certiſſimè fore gratum, immò verò uni eorum adpromiſit, quòd gratitudinis ergò filium ejusdem quamdiu is vacaret ſtudiis, vellet alere, cuidam verò alteri condixit certam pecuniæ Summam gratìs, ſeu ſinè intereſſe mutuandam ad decennium. Quæritur jam, an Sempronius hæc tutâ conſcientia, & ſinè labe Simoniæ potuerit facere?

314. ℟. Quod non. Ità Cardenas *in 2. Criſi diſſert. 27. n. 66.* Leurenius *p. 3. q. 745. n. 4.* La Croix *l. 3. p. 1. n. 102.* & nos *in parte 2. Theolog. Decalog. Conf. 19. n. 596.* Ratio eſt: quia ubi intervenit pactum determinatum dandi aliquid temporale pro Beneficio Eccleſiaſtico, vel pro præſentatione

ne &c. &c. ibi intervenit Simonia : at hic intervenit tale pactum, & quidem determinatum, veluti consideranti patebit : ergo &c. Cæterùm quid tali Beneficiato post obtentum simoniacè Beneficium agendum sit, diximus jam eadem *parte 2. Theologiæ decalog. Confer. 20. n. 650. & seqq.*

Dices tamen contra mox datam resolutionem. Sempronius post acceptam tam pinguem Parochiam jure naturali ac divino tenebatur suis Benefactoribus se exhibere gratum : ergo etiam poterat antecedenter hoc promittere ; quia nemo prohibetur promittere aut pacisci de eo, ad quod jure naturali ac divino adstringitur ; consequenter nullatenus peccavit promittendo.

℞ *Dist. consequens.* Ergo poterat antecedenter promittere, quòd velit se exhibere gratum, suscepta in se obligatione merùm antidorali, id est, tali, vi cujus ad nil determinatum obligaretur, & cui posset satisfacere quodcunque demum Officium, Beneficium aut obsequium etiam spirituale exhibendo, *concedo.* Suscepta in se obligatione justitiæ, seu tali, vi cujus obligaretur ad hoc temporale determinatè exhibendum, scil. expensas pro alendo studioso, vel pecuniam gratis mutuandam, *nego consequent.* Nam ad hoc nullatenus tenetur jure naturali aut divino, quippe quod vetat hujusmodi pacta velut simoniaca. Benè proin Cardenas & La Croix *ll. cit.* dicunt, esse ca- 315.

vendum ab hujusmodi promissis determinatis, de retribuendo temporali pro spirituali Beneficio, immò etiam ab illis duntaxat verbis: *ero certissimè gratus &c. &c.* præsertim ubi hujusmodi verba ex consuetudine & intellectu plebis acceptantur tanquam obligatoria ad aliquid determinatum, utì ferè ubique fit hisce temporibus: nec immeritò sapientissimus Lessius *in Auctar. V. Simonia. Cas. 3.* ait, *esse difficile credere, tantas Summas postea dari ex pura gratitudine.*

Sed quid, inquies, si Sempronius fictè duntaxat, & sinè animo promisisset alere studiosum illum, vel dare mutuò pecuniam sinè interesse?

316. ℞. Minimè dubitandum, quin etiam in hoc casu graviter peccâsset, tum quia simulâsset saltem, se velle dare temporale pro spirituali; tum etiam quia Promissarium quodammodo induxisset ad hujusmodi pactum simoniacum & graviter peccaminosum, non sinè peccato scandali. Nihilominus si talis obtentô Beneficio postea non adimpleat promissum fictitium, probabiliter Beneficium retinere valebit, & nullas pœnas contra Simoniacos in jure statutas incurret, prout tenent P. Karg. *in Manuali part. 1. §. 4. n. 24.* Reiffenstuel *l. 5. tit. 3. de Simon. n. 239.* Guttierez, Gonzalez, & alii plures. Ratio est: quia tametsi collatio, provisio, vel acquisitio Beneficii Ecclesiastici simoniacè facta ipso jure irrita sit, ac nulla, proptereáque

que tale Beneficium ante omnem sententiam sit dimittendum *Extravag. cum detestabile. de Simonia. c. Matthæus. eod. tit. Can. siquis neque. Caus. I. q. 1.* hoc tamen intelligendum duntaxat est pro casu, quo Simonia ex utraque parte paciscentium completa fuerit; quia teste P. Karg *cit.* nullibi in jure reperitur aliqua pœna clarè expressa contra simoniam solùm mentalem, vel etiam conventionalem mixtam, seu utrinque non completam, adeóque in dubio non est asserenda, secundùm *Reg. 30. & 29. J. in 6to* & *l. 42. ff. de pœnis.* Accedit stylus Curiæ Romanæ, vi cujus (teste Navarro, Gonzalez & aliis) præfatæ pœnæ non censentur contrahi, nisi simonia realis utrinque completa habeatur; qui stylus pro lege habetur *arg. Cap. 10. de constit.* & *cap. 6. de crim. falsi.* Videatur Karg. *loc. cit.* vel ea, quæ diximus *part. 2. Theolog. decalog. Conf. 20. n. 628.*

CASUS TERTIUS.

CAjus fatetur, se tempore studiorum præmeditatè commisisse homicidium injustum, sed ità occultè, ut in hodiernum usque diem homicidii auctor nulli prorsus mortalium innotuerit, nec etiam in foro fori ullo unquam tempore probari queat. Jam vacante pingui Beneficio quidam Patronus rei hujus prorsus ignarus vult Cajum præsentare, qui propterea sciscitatur, an tutâ

con-

conſcientia poſſit acceptare hujusmodi præſentationem aut Beneficium, cauſam dubitandi allegat, quòd illo tempore, quo delictum homicidii perpetravit, nihil prorſus ſciverit aut cogitaverit vel de irregularitate ex homicidio contrahenda, vel de ſtatu Eccleſiaſtico unquam amplectendo. Quid ConfeſſariusCajo reſpondebit?

317. ℞. Confeſſarius reſpondeat Cajo, eum ſine ſpeciali diſpenſatione à Summo Pontifice vel Pœnitentiaria obtinenda non poſſe tutâ conſcientia acceptare hujusmodi Beneficium, eſto etiam ſupponatur ſimplex duntaxat, & non curatum.Ità ex communi DD. Corduba *in quæſt. Theolog. l. 2. q. 35.* Vega *in Summa V. Beneficium Reſp. ad Caſ. 13.* Ratio hujus deſumitur ex variis Conſtitutionibus juris. *Cap. Henricus de Cler. pug. in duello cap. ex litteris. de Exceſſ. Prælat.* & clariſſimè ex Concilio Trident. *SS. 14. c. 7. de Reform.* ubi dicitur: quòd, *qui ſua voluntate homicidium perpetraverit, etiamſi id crimen neque ordine judiciario probatum, neque alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad Sacros ordines promoveri poſſit; nec illi aliqua Eccleſiaſtica Beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferri liceat; ſed omni ordine ac Beneficio & Officio Eccleſiaſtico perpetuò careat. Hactenus* Concilium *l. cit.* è quibus liquet ratio reſolutionis datæ.

318. Neque verò excuſari poteſt Cajus ab hac irregularitate ex eo, quòd tunc temporis ignoraverit huic crimini eſſe ſtatutam hanc

pœnam

pœnam per ſacros Canones; nam ùt bene obſervant Bonacina *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 1. *pu.* 3. *n.* 4. Tamburinus *l.* 10. *tr.* 4. *c.* 4. *ſ.* 5. *n.* 13. Sporer *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 72. & alii plures, contra Caſtropalao & alios nonnullos, irregularitas hæc ex delicto, maximè homicidii, non eſt tantùm pœna (ſicut excommunicatio, aliæque cenſuræ, à quibus propterea ignorantia excuſare poteſt) ſed etiam eſt quædam indecentia, inhabilitas & impedimentum canonicum, quô, qui eſt affectus, nequit licitè ſuſcipere Sacros Ordines: atqui impedimentum canonicum etiam in pœnam inſtitutum incurritur, tametſi à delinquente ignoretur, veluti liquet de impedimentis matrimonii v. g. ex copula fornicaria cum conſanguinea ſponſæ in primo aut 2dò gradu exercita &c. ergo etiam hæc irregularitas. Non ergo ſupereſt, niſi ut Cajus à Sacra Pœnitentiaria (cùm caſus ſit occultus) poſtulet diſpenſationem, tum verò primùm poterit licitè ac validè ad S. Ordines promoveri, atque præſentari, & acceptare Beneficium.

Sed quid, ais, ſi Clericus jamjam Beneficiatus perpetret hujusmodi occultum homicidium v. g. procurandô abortum poſt animatum jam fœtum, ſicque hanc irregularitatem incurrat, amittetnè propterea ſuum Beneficium hactenus poſſeſſum?

℞. Cum P. Vega & aliis proximè *n.* 317. 319.
cit. quòd non. Ratio eſt: quia jura ſolùm

lùm loquuntur de beneficiis *primùm obtinendis*, non verò de *jam obtentis*, veluti liquet ex verbis Concilii Trident. proximè allegatis, dum ait: *nullo tempore ad Sacros Ordines promoveri poſſit, neque illi aliqua Eccleſiaſtica Beneficia conferri liceat &c.* ergo hæc conſtitutio velut odioſa ac pœnalis, non debet extendi ad Beneficia jamjam obtenta, & actu poſſeſſa. Et licèt talis velut irregularis (ſinè neceſſitate) nequeat adminiſtrare ſuum officium per ſe, poteſt tamen hoc per alium; conſequenter juſtô titulo, & tuta conſcientia percipere fructus; dummodo non ſit in mora culpabili petendi diſpenſationem à Summo Pontifice, vel S. Pœnitentiaria, ait Cordova *cit lib. 1. q. 36.* Verum tamen eſt, quòd talis Clericus non poſſet de novo obtinere aliquod Beneficium Eccleſiaſticum, niſi obtenta priùs diſpenſatione, veluti liquet ex verbis Concilii Tridentini proximè recitatis.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

320. COlliges ex hactenus dictis primò, non ſolùm Clericum, qui Patronum ſimoniacè inducit ad ſe præſentandum, ſed etiam ipſum Patronum (niſi ignorantia invincibilis excuſet) mortaliter peccare peccato Sacrilegii,

legii, indignè tractando rem spiritualem, dum eam pro temporali quodammodo vendit, contra gravissimas prohibitiones sacrorum Canonum, qui propterea hujusmodi simoniacas præsentationes, collationes, provisiones &c. Beneficiorum damnant, cassant, & annullant, inhabilitando hujusmodi Clericum non solùm ad tale Beneficium simoniacè procuratum, sed etiam ad alia imposterum obtinenda, veluti constat tum ex dictis *n. 316.* tum etiam ex *Bulla Pii V. Quamprimum.* Insuper tales incurrunt excommunicationem latæ sententiæ, ùt habetur locis allegatis.

Dixi tamen: *nisi ignorantia invincibilis excuset*; quia cùm hæc excuset à culpa, pariter debet excusare à pœna, præsertim censuræ, secundùm dicta superiùs *Confer. 1. n. 14.* id, quod clarè habetur *Reg. 23. J. in 6to.* & *l. Sancimus 22. C. de Pœnis.* 321.

Cæterùm tametsi in laicis vel aliis minùs doctis procul dubio non raró possit intervenire ignorantia invincibilis in puncto Simoniæ, in Clericis tamen, qui vi officii ac statûs sui similia nôsse debent, rationabiliter talis vix præsumi potest, aut unquam debet: profectò hi coram Deo minimè excusabuntur ex eo, quòd similia nunquam legerint, aut si legerunt, vel audiêrunt ab aliis, parùm curaverint, vel omnino irriserint aut contempserint, utpote scientes contrarium ab aliis practicari; regula quippe actionum humanarum

narum non sunt praxes perversorum, sed leges tum divinæ, tum etiam humanæ. Hinc

322. Colliges 2dò, quòd quemadmodum Clericus nedum Beneficium ipsum simoniacè procuratum tenetur illico ante omnem etiam sententiam Judicis dimittere, quàm primùm moraliter potest, & insuper fructus hactenus, utpote sinè justo titulo perceptos, Ecclesiæ restituere; ità & talis Patronus tenetur restituere ea, quæ sive ante, sive post præsentationem intuitu simoniacæ præsentationis accepit; cùm etiam hoc sinè legitimo titulo possideat, utpote non gratis, sed eo duntaxat fine acceptum, ut Clericum ad Beneficium præsentaret.

Quocirca tamen sapienter notat R. P. Stanislaus Karg. *cit. n. 16.* hanc restitutionem post sententiam Judicis esse faciendam Ecclesiæ vel pauperibus, ante sententiam verò probabiliùs ipsi Clerico offerenti, nisi is sponte remittere velit hujusmodi obligationem restituendi.

323. Colliges 3tiò, cum hujusmodi Clerico Episcopum nec pro foro interno, & multô minùs pro externo dispensare posse, ut hujusmodi Beneficium retinere valeat, vel etiam aliud obtinere; quia hanc facultatem reliquis omnibus ademit Summus Pontifex: quin immò ipse Summus Pontifex non nisi admodùm difficulter dispensare solet; idque in detestationem hujus perniciosi criminis,

minis. Porro ubi de tali simonia commissa publicè constat, pro dispensatione recurri debet ad *Datariam Apostolicam*, specificatis fructibus, ex Beneficio simoniacè obtento, perceptis. Quando verò simonia est occulta, tunc pro dispensatione pro foro interno duntaxat obtinenda recurri debet *ad S. Pœnitentiariam*, dimissô priùs Beneficio simoniacè obtento, & fructibus inde perceptis Ecclesiæ ipsius Beneficii restitutis; nisi unum, vel utrumque esset moraliter impossibile: de quo proin in supplicatione necessariò facienda est mentio. Ità P. Karg *cit. n. 14.* Videantur de hoc, quæ diximus *part. 2. Theolog. decalog. Confer. 20. n. 645.*

Colliges 4tò, nomine dignioris, qui sub mortali dicitur præferendus in ordine ad Beneficia Ecclesiastica, intelligendum esse notabiliter digniorem, id est, talem, qui notabiliter meliùs altero possit Ecclesiam instruere, defendere, & pacificè gubernare, ùt loquitur Doctor Angelicus 2. 2. *q.* 85. Unde si præferas unum alteri, in quo parvus solùm videtur excessus dignitatis, juxta probabilem opinionem Valentiæ, Lessii, Filliucii, Lugonis *de Just. Tom. 2. disp. 35. n. 21.* non peccabis mortaliter; quia parum pro nihilo reputandum est respectu utilitatis Ecclesiæ procurandæ. 324.

Denique si omnibus pensatis videatur esse æqualitas inter plures, aut dubium relinquatur, quisnam eorum sit dignior, liberum erit præferre, quem voles, inquit La Croix *l. 4. n. 593.* Et hac ratione crediderim, multos Patronos, eos præsertim, qui minùs docti nequeunt discernere inter majorem dignitatem, excusari à peccato, tametsi re ipsa minùs dignum præsentent, modò bona fide procedant.

Sed quid (inquies fortassis) si sciam alios me digniores supplicare pro Beneficio, licebitnè mihi nihilominus sollicitare Patronum aut Collatorem, ut mihi potiùs, quàm aliis favere dignetur?

325. ℞. Cum Azorio, Lessio, Diana *part. 3. tr. 5. Resol. 110.* & La Croix *cit. n. 590.* affirmativè; nam quemadmodum Advocatus potest defendere causam, quam credit vel judicat infirmioribus fundamentis nixam, relinquendo cæteroquin sententiam Judici, cui fortè fundamenta videbuntur graviora; ità & tu tutâ conscientia potes te offerre ad Beneficium, relinquendo totum judicium de tua majori vel minori dignitate Examinatoribus, vel Collatoribus. Si tamen clarè cognosceres ac scires, te esse minùs dignum, nec putares te compensaturum defectum per specialem diligentiam, juxta opinionem Castropalai non posses petere absolutè, quia peteres aliquid à Collatore, quod is licitè præstare non posset: ergo pe-

tendo

tendo peccares. Si tamen bona fide tentares aleam, & præferaris aliis, potes acceptare, sequendo judicium aliorum. Videantur de hoc Azorius *2. p. Inst. mor. l. 6. c. 15. q. 13. & 14.* Lessius *l. 2. de J. & J. c. 34. n. 129.* Palao *tr. 13. disp. 2. pu. 11. §. 5. n. 1.*

CONFERENTIA DECIMA

De Renunciatione Beneficiorum, præcipuè per Resignationem, ac Permutationem.

SUMMARIUM.

326. Renunciatio Beneficii est spontanea hujus dimissio, facta coram legitimo Superiore acceptante.

327. Alia dicitur tacita, alia expressa.

328. Expressa rursus subdividitur in absolutam, & conditionatam.

329. Recensentur breviter sex causæ, ob quas Episcopis permitti solet resignatio Episcopatus.

330. Clerici inferioribus faciliùs indulgetur resignatio.

331. Resignatio Beneficii, facta coram Episcopo in favorem tertii cum clausula: *non aliter*, nulla est.

332. Nomine pensionis intelligitur jus, percipiendi partem fructuum ex Beneficio Ecclesiastico.

333. Regulariter non valet resignatio Beneficii facta coram Episcopo cum reservatione pensionis.

334. Ob necessitatem tamen resignantis, potest Episcopus constituere hujusmodi pensionem.

335. Permutatio Beneficiorum fieri nequit auctoritate privata, bene tamen auctoritate Superioris legitimi.

336. Debita forma resignandi postulat duas conditiones.

337. Resolvitur Casus I. cujusdam Canonici, qui intuitu infirmitatis suo fratri resignavit Canonicatum cum clancularia reservatione pensionis annuæ.

338. Resolvitur quædam instantia in contrarium.

339. Si infirmus resignans intra spatium 20. dierum decedat, resignatio nulla est.

340. Resolvitur Casus II. de quodam Clerico, qui suum Beneficium fraudulenter resignare tentavit suo ex fratre Nepoti.

341. Solvitur rursus quædam instantia in contrarium.

342. Nihil tamen obstat, quô minùs absolutè & simpliciter suum Beneficium resignans, possit humiliter rogare, ut huic potiùs, quàm alteri conferatur.

343. Resolvitur Casus III. de quodam Clerico, qui suum Beneficium permutavit pro alio minùs pingui, annexo tamen gemino onere.

344. & 345. Occurritur duabus objectionibus contra resolutionem hujus Casus factis.

346. Ad quem fructus tam naturales, quàm industriales spectent post resignatum Beneficium.

347. Re-

347. Resignans suum Beneficium consanguineo intuitu consanguinitatis, propterea non committit simoniam.
348. Probabiliùs tamen in Supplica ad S. Pontificem exprimi debet hæc circumstantia.
349. Probabiliùs valet resignatio, quando infirmus intra spatium 20. dierum post resignationem decedit ob aliam infirmitatem supervenientem &c.
350. Pensio Beneficiario ob infirmitatem resignanti legitimè constituta, à Successore etiam pro foro conscientiæ solvi debet.
351. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium.
352. Si tamen talis infirmus postea obtineat aliud Beneficium ad congruam sufficiens, cessabit obligatio pensionis.
353. Resignatio facta ab eo, qui ipso jure exstitit privatus suo Beneficio, nulla est.
354. Secus dicendum, si priusquàm privaretur, resignavit suum Beneficium.
355. Qui Parochiam suscepit cum onere suscipiendi Presbyteratum intra anni spatium, potest adhuc resignare ante ultimum anni diem completè elapsum.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos, tangentes Renunciationem Beneficiorum per resignationem, ac permutationem.

QUæres primò, quid sit Renunciatio Beneficii?

326. ℟. Renunciatio Beneficii est spontanea hujus dimissio facta coram legitimo Superiore id acceptante. Ità Reiffenstuel *Theologiæ mor. tr. 11. dist. 2. n. 28.* & in re *communiter DD.* Explico breviter. Dicitur 1. *spontanea dimissio;* tum quia jure suo nemo invitus (sinè justa causa) privari potest vel debet; tum quia si quis invitus amoveatur Superioris auctoritate, jam non renunciâsse, sed privatus fuisse dicitur. Debet porro talis Renunciatio fieri sinè dolo ac metu; secus enim Renunciatio seu etiam Resignatio irritanda, & resignans in Beneficium restituendus erit. *cap. 3. & 4. de his, quæ vi.* Dicitur 2dò: *facta coram legitimo Superiore id acceptante;* quia Beneficia Ecclesiastica non, nisi in manibus Ordinarii, id est, hujus authoritate interveniente resignari debent. *c. siqui verò.* & *c. siquis Presbyter 7. q. 1.* Ità ut

ut Renunciatio aut Resignatio aliter facta sit nulla, & dimittens possit ad illud reassumendum compelli per censuras Ecclesiasticas *c. Non oportet. 7. q. 1.* & *c. admonet. de Renunc.* Nec immeritò; nam si cuilibet instante tribulatione ad instar Mercenarii liceret aufugere, profectò Ovibus malè consultum foret. Hinc ad validam Renunciationem requiritur consensus Superioris, ad licitam verò etiam rationabilis causa, prout observant P. Pichler & alii.

Quæres 2dò, quotuplex sit Renunciatio?

℞. Renunciatio hæc dupliciter fieri potest, scilicet vel 1. *tacitè*, vel 2. *expressè.* 327.
Explico rursus breviter. Tacitè Renunciatio fieri dicitur, dum fit factô aliquo, renunciationem significante, vel ex dispositione juris importante. Sic dum Clericus Beneficiatus in Minoribus constitutus contrahit matrimonium, ipsô factô, seu tacitè censetur renunciare suo Beneficio, per *c. 1. de Clericis Conjug.* Similiter renunciare censetur ille Beneficiarius, qui Religionem ingreditur, eámque profitetur. *c. Beneficium. de Regular. in 6to.* *Expressa* Renunciatio appellatur, quæ fit verbis, aut scriptis, voluntatem renunciandi apertè declarantibus, & quidem coram legitimo Superiore eam acceptante.

Porro hæc expressa renunciatio rursus 328.
duplex est, scil. *absoluta*, seu *simplex* ac *pura*, & *con-*

& *conditionalis*. Abſoluta vocatur, quæ fit ſinè adjectione ullius conditionis, modi aut pacti. Conditionalis verò dicitur, quæ fit duntaxat ſub certa conditione, modo aut pacto, ut ſi quis renunciet aut reſignet ſuum beneficium ea lege aut conditione, ut hoc conferatur Titio conſanguineo ſuo, aliter verò nolit reſignare; quod idem eſt, ac *reſignare in favorem tertii* ſub clauſula: *non aliter*; vel fieri poteſt ſub conditione, ut ſolvatur v. g. quotannis certa penſio reſignanti, aut alteri; & hæc appellatur *reſervatio fructuum*, vel denique fieri poteſt ſub eo onere, ut alter viciſſim reſignet ſuum beneficium; & hæc vocatur reſignatio *ex cauſa permutationis*. Ità Pichler *in Candidat. Jur. Can. l. 1. tit. 9. n. 1.* Engel & alii.

Quæres 3tiò, quas ob cauſas ſoleant fieri, aut permitti hujusmodi Renunciationes?

329. ℟ Imò, ſex ſunt cauſæ, ob quas Epiſcopo permittitur Renunciatio, vel Reſignatio. 1. *Conſcientia criminis*, non quidem cujuscunque, ſed talis, quod etiam poſt actam pœnitentiam impedit executionem officii, utputa homicidii, ſimoniæ, vel alterius, ex quo conſequitur infamia juris. 2. *Imbecillitas* ſeu *debilitas corporis* ad exequendum officium paſtorale. 3. *Defectus ſcientiæ* competentis. 4. *Malitia plebis*, ob quam ſubin etiam bonus Paſtor cogitur declinare Regimen Paſtorale. 5. *Grave ſcandalum*, quod aliter ſedari

dari nequit. 6. *Irregularitas Personæ.* Ità habetur *cap. Nisi cum pridem. de Renunc.* in cujus Summario omnes prædictæ causæ exprimuntur sequentibus duobus versibus:

Debilis, ignarus, malè conscius, irregularis,
Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.

℟. Jam 2dò ad idem quæsitum. Ut alii 330. inferiores Clerici suis respectivè beneficiis valeant renunciare, non solùm sufficiunt causæ mox allegatæ, sed insuper aliæ minùs ponderosæ, videndæ in Bulla B. Pii V. *Quanta Ecclesiæ* quæ est *n.* 58. inter constitutiones altefati Pontificis in Bullario Romano; veluti si resignans sit seniô confectus, valetudinarius, aut corpore vitiatus, seu etiam impeditus, vel si velit ingredi S. Religionem, aut ducere conjugem &c. aut si ob capitales inimicitias non audeat ampliùs residere in loco beneficii; immò ferè quælibet causa sufficit, teste experientia in Germania, ait Pichler.

Quæres 4tò, sitnè licita Resignatio Beneficii in favorem tertii cum clausula *non aliter:* ùt si dicat Titius: volo meum Beneficium resignare, sed ea lege, ut Cajo hoc conferatur, & non aliter?

331. ℞ Talem reſignationem non ſolùm illicitam, ſed etiam invalidam eſſe ac nullam, niſi ſupponatur fieri coram ſummo Pontifice. Ità habetur deciſum in Bulla Pii V. *Quanta Eccleſiæ Dei*, mox allegata, ubi dicitur: *præcipimus, ne Epiſcopi, aut alii collatores de Beneficiis & Officiis reſignandis, aut ſuis, aut dimittentium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere, quod ſi ſecus, ac etiam quidquid contra formam prædictorum fuerit à quocunque temerè attentatum, id totum ex nunc vires & effectus decernimus non habere.* Ità S. Pontifex: atqui ſi vires aut effectum non habet, proviſio, & à fortiori reſignatio eſt nulla: ergo. Nec immeritò hoc ſtatuit Summus Pontifex; quia reſignationes Beneficiorum in favorem tertii præſeferunt quandam ſpeciem hæreditariæ ſucceſſionis, quam ſacri Canones ſemper deteſtantur; eò quòd Beneficia Eccleſiaſtica non ſecundùm inclinationem ſanguinis aut carnis, ſed ſecundùm merita perſonarum, & dignioribus quidem ſint conferenda. Accedit, quòd ejusmodi reſignationes cum clauſula: *Non aliter* (ſi fiat in manus Epiſcopi, aut alterius Papâ inferioris) involvant, vel certè videantur involvere Simoniam juris Eccleſiaſtici, vi cujus in ſpiritualibus omnis pactio, omnisque conventio debet omnino ceſſare *cap. ult. de Pactis.* Et *c. Quæſitum. de Rerum*

rum permut. ubi dicitur: *pactio præmissa circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet simoniæ.*

Quæres 5tò, sitnè licita resignatio Beneficii cum reservatione Pensionis annuæ?

Ante responsionem supponendum est, 332. atque notandum, nomine pensionis intelligi jus percipiendi partem fructuum ex Beneficio alieno, auctoritate Superioris (puta S. Pontificis aut Episcopi) cuipiam constitutum justa de causa v. g. ut Parochus, qui ob senium aut aliam infirmitatem non potuit ampliùs fungi suo munere pastorali, per hujusmodi fructus congruè sustentetur, hoc suppositô

℟. Regulariter loquendo talis resignatio 333. coram Episcopo vel alio Collatore Pontifice inferiore, fieri licitè non potest. Ità Engel *l. 1. tit. n. 10.* Reiffenstuel ubi suprà *n. 40.* & alii *communiter.* Ratio est: quia Beneficia Ecclesiastica conferri debent *sine diminutione*, id est, sinè impositione cujusvis novi oneris: hoc autem non fit in tali casu: ergo &c. tum etiam, quia talis resignatio in rei veritate esset potiùs permutatio Beneficii pro fructibus à Beneficio separatis, annuatim recipiendis: atqui fructus & redditus à Beneficio separati (prout hìc fit; nam resignans non habet ampliùs Beneficium, neque jus ad illud) sunt res temporalis: ergo fieret permutatio rei spiritualis, pro temporali, consequenter simoniaca.

Dixi:

334. Dixi: *regulariter loquendo talem resignationem fieri non posse*: cùm enim Episcopo incumbat providere etiam talibus Pastoribus emeritis, vel infirmis aut debilibus &c. hinc nil obstat, quò minùs Episcopus sua auctoritate (non verò ob meram resignationem) hujusmodi Beneficiario simpliciter & purè resignanti talem pensionem annuam constituere possit ad dies vitæ eidem à Beneficiato consignandam: immò verò resignans non peccabit, si ob hanc causam ante resignationem pro majori securitate supplicet Episcopo, quatenus velit sibi in futurum prospicere de pensione, ad congruam sustentationem sibi necessaria. Videantur Suarez *de Simonia lib. 4. c. 35. n. 21. & seqq.* vel Laymann *Theolog. mor. lib. 4. tr. 10. c. ult. §. 5. à n. 52.*

Quæres 6tò, an, vel cujus auctoritate fieri possit permutatio Beneficiorum Ecclesiasticorum?

335. ℟. Permutatio Beneficiorum inter personas Ecclesiasticas (accedente præsertim rationabili causa) honestè ac licitè fieri potest 1. auctoritate Episcopi vel alterius Superioris legitimi, non tamen 2. auctoritate merùm privata. Ità *communis* ac certa DD. sententia. Ratio utriusque constat ex *cap. Quæsitum. de Rerum permut.* ubi dicitur: *generaliter teneas, quòd commutationes præbendarum de jure fieri non possint, præsertim cum pactione præmissa, quæ circa spiritualia, vel conne-*

connexa ſpiritualibus labem continet ſemper ſimoniæ. Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas, ut quæ in uno loco minùs ſunt utiles, alibi ſe valeant utiliùs exercere. Id ipſum habetur *in Clement. unica de Rer. permut.* ubi inſuper additur, quòd, ſi quæ Beneficia ex cauſa permutationis ab aliquibus reſignata fuerint, ea aliis, quàm ipſis permutare volentibus conferri nequeant (auctoritate ſcil. Epiſcopi) alioquin collatio nullius ſit firmitatis. Ex quibus liquet ratio reſolutionis noſtræ, poſſe ſcilicet auctoritate Superioris legitimi, ſcil. ſummi Pontificis, vel Epiſcopi, permutari Beneficia, non tamen auctoritate propria. Tametſi verò ſpectata rei natura ſimoniacum non ſit, beneficium cum beneficio permutare, cùm utrumque ſpirituale ſit, & hoc ipsô non detur ſpirituale pro temporali, vel vice verſa, nihilominus Eccleſia juſtiſſimè prohibuit hujusmodi permutationes privata auctoritate faciendas, eò quòd ſemper ſubſit periculum ſimoniacæ intentionis, ne ſcil. permutans oculos ſuos ad temporales uberes redditus convertat, eos pro tradito ſuo ſpirituali beneficio aut dignitate emere, vel vice verſa, pro tradendo ſibi ſpirituali aliquo officio vendere intendat, prout ſapienter notavit Navarrus *Manual. cap. 23. n. 100. V. tertio.* & Laymann *lib. 4. tr. 10. c. ult. ſ. 5. n. 50.*

Quæres

Quæres jam 7timò, quænam igitur forma, vel quis modus observandus sit in permutatione Beneficiorum?

336. ℞. Forma vel modus legitimus resignandi postulat I. Ut talis resignatio fiat in manus legitimi Superioris, illius scilicet, ad quem beneficiorum institutio aut collatio pertinet. II. Ut fiat cum consensu illorum, qui aliàs habent jus conferendi, eligendi, vel præsentandi. Ità Reiffenstuel *ubi suprà n.* 47. Böckhn *lib.* 3. *tit.* 19. *n.* 5. & in re *communiter alii DD.* Ratio prioris desumitur ex *cap. Quæsitum.* & *c. cùm olim.* 7. *de Rer. permut.* Hinc si Clerici propria auctoritate præsumant permutare beneficia, committunt simoniam juris Ecclesiastici, & incurrunt excommunicationem latæ sententiæ *in Extrav.* 2. *de Simonia. inter Commun.* & beneficiis sunt spoliandi. Quin immò ubi beneficia diversis Ordinariis subjecta sunt, utriusque consensus accedat, necessum est.

Ratio autem posterioris est: quia non solius Ordinarii, sed illorum etiam, qui habent jus conferendi aut præsentandi seu etiam eligendi &c. interest, cuinam hujusmodi beneficia conferantur: ergo si per viam permutationis sint transferenda in alium, etiam horum consensum ac voluntatem intervenire, necessum est; secus enim suo privarentur jure, & quidem sinè causa. Cæterùm, an talis permutatio vel resignatio permittenda sit, pertinet ad arbitrium Ordinarii,

dinarii, qui perpensis pro sua pietate ac maturitate rationibus ac circumstantiis in eandem consentiet, vel non. Videatur Leurenius *q. 829.* vel La Croix *lib. 4. à n. 1092.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Resignatione, vel etiam permutatione beneficiorum Ecclesiasticorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Canonicus adversa valetudine pressus animadvertit, se pedetentim appropinquare ad finem vitæ suæ; quare fecit ad se vocari fratrem suum, cui mox comparenti dixit: charissime frater, mihi exigua spes diutiùs protrahendi vitam apparet: cupio tamen tibi vel maximè post meam mortem provisum, unde me resolvi, quòd tibi velim resignare meum Canonicatum, ea tamen conditione ac lege, ut si diutiùs superviverem, tu mihi ad dies vitæ pensionem summæ 300. florenorum (quam mihi expressè reservo) quotannis pro mea congrua sustentatione præstes. Hanc si præstare velis, meo nomine hanc Renunciationem deferas quantocyùs ad Reverendissimum Ordinarium, caveas tamen vel maximè, ne de hac nostra

nostra conventione aut pacto cuipiam mortalium quidpiam manifestes. Frater Titii id inaudiens, gratanter acceptavit, & re ad Ordinarium delata, Canonicatum obtinuit feliciter. Vix dum mensis effluxerat, Titius diem suum obiit; unde jam è Confessario petitur resolutio, an hæc Renunciatio vel resignatio licita, vel saltem valida fuerit. Quid ad hoc Confessarius?

337. ℞. Confessarius resolvet, hanc resignationem non solùm illicitam, sed & invalidam fuisse, adeóque nullam. Ratio hujus desumi debet *ex cap. Quæsitum. de Rer. permut.* mox suprà *n. 331.* allegato, ubi expressè dicitur, quòd *pactio præmissa circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet simoniæ:* atqui in nostro hoc casu supponitur hujusmodi pactum fuisse præmissum: ergo. Haud equidem diffiteor, posse inter partes volentes resignare aut permutare Beneficia &c. absque labe simoniæ præmitti quosdam Tractatus, vel Conventiones de permutatione vel resignatione facienda, non tamen tales, quibus pro spirituali temporale tribuatur, neque etiam tales, quæ sinè consensu vel auctoritate Episcopi in effectum deducantur, sed cum consensu hujus duntaxat. Unde Glossa *in Clement. un. de Rer. permut. Verb. Valentibus.* ait: *Tractatus de Rerum permutatione inter partes præcedere potest, tamen ipsa permutatio expeditur*

ditur judicis officio: in noſtro autem caſu tractatio illa non ſolùm minimè fuit relata ad conſenſum Epiſcopi, ſed potiùs eidem poſitivè occultata, fortaſſis ne videantur voluiſſe quidpiam ſimoniacum attentâſſe: ergo talis reſignatio, eſto in foro Eccleſiæ, ubi nil conſtat de conventione, habeatur valida, à parte rei tamen, & coram Deo nulla eſt; conſequenter à fratre Titii Beneficium adiri non poteſt ſinè diſpenſatione à Pœnitentiaria obtinenda. Vid. La Croix *l. 4. n. 1063.*

Dices tamen: Titius reſignans pro ſua ſuſtentatione congrua ac neceſſaria ſolùm reſervavit ſibi fructus, vel potiùs jus quoddam partiale percipiendi hujusmodi fructus, aut Summam pecuniæ ex Beneficio: atqui hóc jus percipiendi fructus eſt quid ſpirituale, utpote ſpirituali Beneficio annexum: ergo Titius non prætendit intuitu ſui Beneficii, aut reſignationis aliquid temporale, ſed aliquid ſpirituale; conſequenter immunis eſt à labe ſimoniæ: quidni ergo talis reſignatio ſit valida, ac licita, utpote ex optima & ſanctiſſima intentione facta Germano, fortaſſis ſummopere indigenti.

℟. Negando ſuppoſitum, quòd ſit in 338.
poteſtate Beneficiarii reſignare Beneficium, & ſimul ſibi reſervare fructus, vel ſaltem jus partiale percipiendi fructus ex eodem Beneficio; cùm enim fructus Beneficii, vel jus percipiendi hujusmodi fructus non de-

tur nisi propter officium, & hæc sint de jure Ecclesiastico quasi inseparabiliter connexa; consequens est, quòd is, qui vult resignare Beneficium, pariter debeat resignare fructus, vel jus percipiendi fructus ex eodem Beneficio, & quidem jus integrum, prout constat ex toto titulo Juris Canon. *Ut Beneficia Ecclesiastica sinè diminutione conferantur.* Unde ex eo, quòd Titius intuitu suæ resignationis nil temporale, sed potiùs spirituale, vel spirituali annexum à suo fratre supponatur prætendisse, solùm sequitur, quòd evitaverit Simoniam jure naturali aut Divino prohibitam, minimè verò, quòd pariter evitaverit simoniam jure humano jam suprà *cap. Quæsitum. c. olim. &c.* allegato, interdictam. Videatur La Croix *l. 4. n. 671.* vel Laymann *cit. n. 58.*

Sed quid (ais) tenendum in casu, quô talis infirmus suo fratri, aut consanguineo &c. resignat Beneficium, post exiguum verò temporis spatium moritur?

339. ℞. Ad hoc quæsitum *cum communi DD.* quòd si talis resignans post signatam resignationem infrà spatium 20. dierum moriatur, resignatio taliter facta sit nulla: secus si post 20. dies primùm decedat. Ità habetur expressum *in Regula 19. Cancellariæ.* ibi: *item voluit, quòd si quis in infirmitate constitutus resignârit, & postea infra 20. dies, à die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum Bene-*

Beneficium quavis auctoritate conferatur per resignationem sic factam, collatio bujusmodi sit nulla, ipsum Beneficium nihilominus censeatur per obitum vacare. Fuit autem hoc sapienter omnino ordinatum eo fine, ut excluderentur resignationes ab infirmis factæ, aut faciendæ ad favorem certarum personarum v. g. consanguineorum in fraudem ordinariorum collatorum, quibus hac via tolleretur libera collatio. Item ne hujusmodi infirmi disponerent de Beneficiis, sicut de bonis hæreditariis in favorem consanguineorum. De quo diffusiùs agit Parisius *de Resignat. Beneficior. lib. 12. per totum.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Parochus ætate grandævus post multas amicorum & consanguineorum suorum instantias tandem se resolvit, quòd velit suum beneficium Patronatum resignare suo ex fratre Nepoti. Verùm cùm bene agnoverit id fieri non posse sinè consensu Patroni, & Episcopi ceu Collatoris, simúlque sciverit nec Patronum posse promittere præsentationem ad beneficium actu non vacans, neque talem resignationem in favorem 3tii, præsertim cum clausula: Non aliter, ab Episcopo recipi posse &c. alio astu utendum ratus, in primis supplici libello Patronum rogavit, ut in eventum futuræ resignationis spem faceret suo nepoti, hunc scilicet, & non

 alium

alium præsentandi; quâ spe in scriptis obtenta mox coram Episcopo nulla facta mentione de suo Nepote dimisit, ac resignavit suum Beneficium, addens tamen, se humillimè supplicare, quatenus idem Reverendissimus Ordinarius non alium, quàm illum, quem Patronus præsentaverit, instituere dignaretur, nec sibi aliter resignàndi animum esse. Jam quæritur, quid de valore hujus resignationis censendum sit?

340. ℞. Cum P. Böckhn. *lib. 1. tit. 9. n. 8.* hanc Resignationem seu Renunciationem Beneficii probabiliùs nullius esse valoris. Ratio est: quia tametsi videatur fieri liberè & sinè pacto aut conditione, reipsa tamen non fit nisi cum onere & conditione, utique satìs limpidè ac liquidò expressa, *non aliter, nisi suo Nepoti resignandi:* cùm supponatur expresse protestatus fuisse, *non sibi esse animum aliter resignandi, nisi institueretur ille, quem Patronus præsentaret:* atqui simul jam erat assecuratus, quòd Patronus non alium, quàm suum ex fratre Nepotem præsentaret: ergo in rei veritate nulli alteri, quàm suo Nepoti voluit resignare Beneficium: atqui resignationes cum clausula *non aliter* ob speciem simoniæ, quam involvunt, juxta stylum curiæ non possunt fieri, nisi in manus summi Pontificis, teste Navarro, Rebuffo, Lessio *lib. 2. de J. & J. c. 35. dubit. 14.* & aliis: ergo hæc resignatio fuit illicita & simul invalida &c. Unde & Pius V. in sua Bulla *Quanta Ecclesiæ* mox suprà *n. 331.* alle-

allegata *ff. Caveant.* districtè præcipit: *Caveant Episcopi, & alii prædicti, itémque omnes Electores, Præsentatores & Patroni, tam Ecclesiastici, quàm laici, quicunque sint, ne verbo quidem, aut nutu, vel signo futuri in hujusmodi Beneficiis & officiis successores ab ipsis resignantibus, aut aliis eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumendis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscunque intercedat.*

Dices. Illa solùm resignatio in favorem tertii prohibetur, quâ Collatori per pactum imponitur obligatio conferendi Beneficium certæ personæ: atqui Sempronius Episcopo Collatori non imposuit pactum conferendi Beneficium suo Nepoti, quia solùm rogavit, quatenus Episcopus nulli alteri, quàm illi, quem Patronus præsentaret, dignaretur conferre suum Beneficium, quod in manus Episcopi resignavit: ergo hæc resignatio nec illicita est, neque invalida.

℟. Transmissa Majore (quæ ob consti- 341.
tutiones mox allegatas meritò posset negari, aut certè vocari in dubium) negando minorem; quia Sempronius Episcopo imposuit pactum saltem implicitum & palliatum, protestando expresse, quòd non intendat aliter resignare, quàm ut conferatur Beneficium illi, quem Patronus præsentaverit, suo scil. Nepoti, quem solum & non alium à Patrono præsentandum jam priùs effecerat: ergo imposuit Episcopo pactum saltem im-

 pli-

plicitum, esto videatur per verba illa præmissa solùm voluisse intercedere; id quod confirmatur ex eo; nam si duo velint permutare invicem sua beneficia, & Episcopus talem permutationem censuerit admittendam, nulli alteri sed præcisè ipsis permutare volentibus hujusmodi beneficia resignata conferre potest ac debet, velut tenent Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 9. dist. 2. n. 45.* Engel *lib. 3. Decret. tit. 19. n. 5.* & Pichler *in Candid. J. Can. eod. tit. n. 3.* Schmier *Jurisprud. l. 1. tr. 3. c. 6. sect. 1. §. 6. n. 96.* conformiter *ad Clement. un. de Rer. permut.* eò scil. quòd tales non resignent absolutè, sed conditionatè: ergo cùm etiam noster Sempronius non habeat animum resignandi alteri, quàm illi, quem Patronus præsentaverit, imponit quodammodo onus Episcopo, ut hoc beneficium non alteri, quàm suo ex fratre Nepoti à Patrono præsentando conferre possit, ac debeat.

342. Illud tamen fatendum est, quòd, si quis suum Beneficium absolutè & simpliciter resignet, & per modum intercessionis, aut simplicis recommendationis duntaxat sinè ulla obligatione, Episcopo aliquam certam personam nominet, Ordinarius pro suo arbitrio ac discretione judicii tali personæ recommendatæ, si hæc cæteroquin idonea fuerit, ejúsque qualitates mereantur, tale Beneficium sinè nævo peccati conferri valeat; id, quod Zoesius *tit. de Simon. n. 72.*

Co-

Covarruv. *lib. 1. var. Resolut. c. 5. n. 5.* Reiffenstuel & alii deducunt ex *c. cùm Universorum. de Rer. permut.* & *c. ex parte N. de Offic. Jud. deleg.* ubi similes resignationes leguntur, nec tamen ex hoc capite reprobantur, esto ex aliis rationibus non tenuerint.

CASUS TERTIUS.

CAjus Vir magnorum meritorum Beneficium curatum satis pingue obtinuit, sed quia cum suis Parochianis pacificè convenire non potuit; hinc ad evitanda scandala & animarum pericula statuit illud permutare cum alio Parocho, quem Titium appellamus, & quidem de consensu Reverendissimi Ordinarii. Quia tamen illud alterum beneficium fuit notabiliter minùs pingue; hinc convenit cum Titio, ut in primis omnes expensas, quas Cajus intuitu Beneficii adipiscendi, sive in itinere, sive in Cancellaria & alibi &c. fecerat, sibi refunderet, & insuper pensionis locô quotannis certam quotam frumenti ac hordei sibi (Cajo scil.) refunderet, obtenta jam possessione Titius incepit dubitare, an teneretur, vel saltem tutâ conscientia posset stare promissis, solvendo scilicet expensas, & simul quotannis refundendo illam quotam frumenti: quid Confessarius hac super re interrogatus respondebit?

℞. Confessarius respondeat, Titium nec 343.
teneri, neque posset tutâ conscientia solvere expensas à Cajo intuitu Beneficii adipiscendi

ſcendi factas, neque etiam illam quotam frumenti promiſſam refundere. Ratio eſt: quia neque onus ſolvendi expenſas, neque onus quotannis refundendi, & quodammo do compenſandi illam quotam frumenti, eſt quid Beneficio à Cajo reſignato intrinſecum, aut per ſe annexum, ſed potiùs quid extrinſecum & ab eo penitus ſeparatum: neque aliam ob cauſam fuit à Cajo impoſitum, niſi ob reſignationem Beneficii, vel potiùs ob reſignationem juris ſpiritualis pinguiores fructus recipiendi: atqui hoc eſt ſimoniacum, veluti conſtat ex *c. 5. de Renunc.* & *c. 4. de Pactis:* ergo hôc ipſo nec fieri debet, neque etiam tuta conſcientiâ fieri poteſt. Neque ullatenus credendum eſt, quòd Reſignantes has conditiones vel pacta onerosa coram Reverendiſſimo Ordinario expreſſerint, eſto fortaſſis permutatio ipſa cum illius conſenſu fuerit facta; nam Epiſcopus hujusmodi permutationem, utpote ſimoniacam, procul dubio reprobâſſet.

Secus dicendum foret, ſi reſignans ſolùm poſtulâſſet refuſionem illarum expenſarum, quas in bonum ipſius Eccleſiæ aut Beneficii feciſſet, ùt ſi Beneficium ſuis ſumptibus nomine Eccleſiæ ab hæreticis recuperâſſet, vel pretiô redemiſſet; tales enim expenſas ſinè omni ſimonia ac injuſtitia potuiſſet repetere, ſaltem coram legitimo Superiore. Videantur Pirhing *tit. de Renunc. n. 91.* Leuren. *in for. Benefic. part. 3. Sect. 1. q. 738.* vel R. P.

Y Sta-

Stanislaus Karg. *part. 1. Man. §. 4. n. 38.* Laymann *cit. n. 53.*

Dices tamen contra hanc resolutionem. Cajus non tenetur illum excessum Beneficii vel expensas intuitu Beneficii adipiscendi factas Titio gratis exhibere, immò Titius vi hujus resignationis ob Beneficium longè pinguius sentit magnum adhuc favorem: ergo Cajus tutâ conscientia potuit prætendere expensas, nec non aliqualem refusionem illius excessus &c. &c. consequenter Titius tenetur stare suis promissis.

℞. *Disting. Anteced.* Cajus non tenetur illum excessum &c. Titio gratis, absolutè, *conced.* non tenetur gratis conditionatè vel potiùs ex suppositione, quòd velit suum Beneficium permutare, *nego ant. cum conseq.* Beneficia enim secundùm dicta *n. 338.* conferenda sunt *sinè diminutione*, consequenter & sinè onere extrinseco, quale esset illa solutio expensarum, vel refusio frumenti &c. ergo si velit illud resignare Titio, necessum est juxta sacros Canones, ut illud faciat gratis, seu sinè novo onere. Et certè nullum habet Titulum hæc & similia prætendendi, nisi quòd voluerit Beneficium suum transferre in Titium: atqui intuitu hujus translationis, utpote juris merè spiritualis, nil temporale potest prætendere sinè vitio simoniæ: ergo &c. 344.

Dices iterum. Si duo Abbates habeant duas Ecclesias, quarum una ditior altera,

possunt Ecclesiæ permutari cum obligatione, ut Abbas, cujus erat Ecclesia pauperior suppleat defectum, & in ære refundat alteri, in quantum pinguior est hujus Ecclesia: ergo similiter si duo Parochi habeant beneficia inæqualia, possunt hæc ad invicem permutare, ea conditione vel onere, ut qui habuit Beneficium minùs pingue, alteri refundat saltem ad dies vitæ hunc defectum, pendendo frumentum in singulos annos.

345. ℟. Ad hanc instantiam *negando consequent. & paritatem.* Disparitas in eo sita est, quòd bona temporalia v. g. agri, prædia &c. sint separabilia ab Ecclesia, & quòd ille excessus pretii detur pro bono temporali quà tali, veluti constat, si duo permutent ad invicem duos calices, aut duas Monstrantias, ubi suppleri potest pecunia pro auro, & argento, aut gemmis alterius pretiosioris, non verò pro re sacra quà tali, vel quà spirituali annexa: è contra verò jus percipiendi fructus ex Beneficio, non est separabile ab ipso Beneficio, neque est aliquid temporale, sed spirituale, Beneficio inseparabiliter annexum auctoritate Ecclesiæ: ergo qui suppleret pecuniam, aut frumentum &c. pro tali jure, daret rem vel pretium temporale pro spirituali; quod semper est simoniacum, saltem si hoc fiat auctoritate privata &c. Nec dici valet, hunc excessum solùm peti aut dari pro fructibus, quos Cajus potuisset percipe-

re

re, nisi suum Beneficium pinguius Titio resignâsset, vel certè pro illo incommodo temporali, quô se privat resignando suum Beneficium pinguius pro minùs pingui.

Contra enim est, quòd fructus percipiendi, vel spes percipiendorum habeat necessariam connexionem ac dependentiam cum Beneficio velut quid accessorium ad principale: ergo qui Beneficium resignat alteri, debet pariter resignare fructus ac spem fructuum percipiendorum; nam facta semel resignatione nullum ampliùs potest prætendere jus ad fructus percipiendos, aut sibi refundendos, quemadmodum nec ampliùs potest prætendere jus ad ipsum Beneficium.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, fructus 346.
naturales & industriales à solo separatos usque ad diem admissæ resignationis pertinere ad resignantem: ídque verum est, tametsi prædia frugifera fuissent locata, & dies solutionis nondum advenisset; quia sufficit, fructus, quorum causâ solutio facienda est, jam fuisse collectos tempore resignationis: è contra verò fructus civiles, qui proveniunt ex re naturaliter non fructificante,

cante, utputa ex locatione ædium &c. quorum dies ſolutionis tempore acceptatæ reſignationis nondum advenit, ſicut & fructus naturales à ſolo pendentes, qui cenſentur pars fundi, deberi reſignatorio, ſeu ſucceſſori in Beneficio. Ità Engel *lib. 1. decret. tit. 9. n. 16.* referens pro eadem opinione Joann. Honorium *tit. de Renunciat. n. 14. verſ. fructus.* Ratio horum facilè colligi poteſt ex hactenus dictis; quia illius ſunt fructus, cujus eſt Beneficium, à quo proveniunt: atqui ante reſignationem acceptatam Beneficium pertinet ad reſignantem, poſt reſignationem autem acceptatam ad reſignatarium vel ſucceſſorem, ergo & fructus &c. &c.

347. Colliges 2dò, nihil obſtare, quò minùs Parochus vel alius Beneficiarius ſuum Beneficium etiam curatum poſſit reſignare in favorem ſui conſanguinei, etiam intuitu conſanguinitatis, & ità quidem animô comparatus, ut non reſignaret huic, aut tali tempore, niſi eſſet conſanguineus, modò talis reſignatio fiat ſimpliciter, & abſolutè in manus Papæ (coram quo ſolo fieri poteſt reſignatio in favorem 3tii; nam hæc prohibetur *c. 3. de conceſſ. Præbend.* ùt notat P. Pichler *cit. n. 5.*) & ſinè præcedentibus particularibus tractatibus ſimoniacis. Ratio eſt: quia taliter reſignando nil temporale pro ſpirituali recipit: & licèt conſanguinitas ſit quid temporale, hanc tamen reſignans non recipit

pit à ſuo conſanguineo in compenſationem reſignationis aut Beneficii reſignati. Nec obſtat *cap. un. ut Eccleſiaſt. Benefic. ſinè diminut. conf.* item *c. 14. de Simon.* ubi improbari videntur reſignationes vel collationes Beneficiorum ex motivo conſanguinitatis &c. hoc enim non ideò fit, quia tales reſignationes de ſe ſunt malæ aut ſimoniacæ, ſed ideò, quia ſi conſanguineus præfertur alteri digniori (prout fieri amat) violatur juſtitia diſtributiva, immò & legalis, in quantum utilitas Eccleſiæ privato affectui cedere cogitur, Nepotiſmus introducitur, & quaſi hæreditaria ſucceſſio, ſæpe non ſinè ſcandalo. De cætero, ſi conſanguineus ſupponatur æquè dignus, vel omnino dignior aliis, nec aliunde ſcandalum eſſet timendum, abſque omni peccato ac ſcrupulo poteſt præferri conſanguineus; neque enim talis propter conjunctionem Sanguinis debet eſſe deterioris conditionis, quàm alius fortaſſis minùs dignus: & ſicut ob ſolam conſanguinitatem nullus debet promoveri ad hujusmodi officia vel Beneficia; ità pariter ob ſolam conſanguinitatem non debet excludi ab illis, prout bene advertit P. Stanislaus Karg *l. cit. n. 38.* cum Zoeſio, Suarezio, & aliis.

Sed quid, ais, ſi reſignans in favorem ſui conſanguinei in ſupplica ad Summum Pontificem directa nullam prorſus faciat mentionem de hoc, quòd ſit conſanguineus?

348. ℟. In hoc casu resignationem & facultatem à summa Sede impetratam velut subreptitiam prorsus nullam esse, tenet idem P. Karg *l. cit. n. 35.* quia, inquit, tunc Rescriptum censeri debet subreptitium, ac ipso jure nullum *c. ult. de Filiis Presbyt. in 6to.* quando in supplica vel litteris resignationis tacetur aliquid, quod, si fuisset narratum, difficiliorem reddidisset Summum Pontificem ad conferendum: atqui circumstantia consanguinitatis est talis, quæ longè difficiliorem reddidisset S. Pontificem; velut constat ex Bulla Pii V. *Quanta Ecclesiæ* jam suprà allegata, vi cujus gravissimè prohibetur, ne Ordinarii permittant resignationem Consanguineis faciendam, ídque ad excludendam speciem hæreditariæ successionis in similibus Beneficiis, & ad excludenda scandala: ergo si hæc non fuit expressa in supplica (esto etiam ex ignorantia) Rescriptum probabiliùs fuit nullum, consequenter etiam Resignatio. Ità Doctor *cit.* omnino probabiliter. Nihilominus si consanguineus ille non solùm supponatur verè dignus, sed cæteris omnino dignior, non video, cur Summus Pontifex ob solam consanguinitatem deberet huic dare exclusivam, vel negare gratiam: atqui ubi veritas occulta seu non expressa est talis, ut, quamvis fuisset expressa, nihilominus S. Pontifex dedisset Rescriptum gratiosum, nihil obstat, quò minùs possit executioni mandari, veluti clarè exprimitur in

in *cap. Super. litteris 20. de Rescriptis*; ergo &c. Hæc tamen, non nisi salvo meliore judicio dicta sunto. Videantur Luca *disp. 40. n. 15.* item *disp. 56. n. 5.* vel La Croix *l. 4. n. 1103.*

Colliges 3tiò, casu quo resignans infra 349. spatium 20. dierum à die signatæ Resignationis decedit quidem ex hac vita, non tamen de infirmitate in qua resignavit, sed ex alio accidente, v. g. ob imperitiam Medici, vel quia casu fuit occisus &c. talem Resignationem nihilominus esse validam. Ità contra Azorium, Castrop. Pirhing. & alios nonnullos Engel, Rebuffus *in part. 3. prax. Benefic. de resig. Infirm. benef. glossa 11.* Pontas *in Diction. Cas. Verbo Resignatio. Respons. ad Casum III.* Ratio est: quia Regula illa Cancellariæ *de viginti* dicta expressè ait: *si quis in infirmitate constitutus resignaverit* - - & *de ipsa infirmitate decesserit &c. collatio hujusmodi sit nulla &c.* ergo si quis *non in infirmitate* resignaverit, vel certè *de infirmitate*, in qua resignaverit, non decesserit, sed ex alio accidente, vel morte etiam violenta &c. talis resignatio adhuc tenet; nam in odiosis, prout est hæc Regula, extensio de casu expresso ad non expressum facienda non est. *Reg. 195. ff. de divers. Reg. Jur.* Videantur de hoc Leurenius *q. 341.* vel La Croix *lib. 4. n. 999.*

Col-

350. Colliges 4tò, Pensionem auctoritate Episcopi Beneficiario ob infirmitatem resignanti constitutam, esse solvendam à successore, etiam in foro conscientiæ. Ratio patet ex dictis *n. 334.* quia talis constitutio Episcopi fuit justa, & conformis, nedum Sacris Canonibus, verùm insuper praxi receptæ; nam *c. de cætero 5. de transact.* dicitur, quòd census vel pensio imposita ex causa transactionis sinè consensu Episcopi, non excedat vitam ejus, qui pensionem solvit: ergo à contrario per consensum Episcopi potest excedere vitam Beneficiati solventis, & transire ad successorem. Unde *gloss. fin. ibidem* ait, talem compositionem esse personalem, nec transire ad successorem illius qui solvit, *nisi facta fuerit auctoritate Episcopi.* Concordat. *c. 3. de collusion. deteg.* ubi apertè supponitur, per viam transactionis, quæ arbitriô Episcopi fieri solet, posse ità imponi, ut Pensionario sit solvenda, etiamsi Beneficiarius, qui solvit, sit mortuus, ùt notat Suarez *l. 4. de Simon. c. 51. n. 18.* neque etiam conveniens foret, ut talis vir Emeritus mendicare cogeretur, sed convenit potiùs, ut is, qui tamdiu altari deserviit, ulteriùs de altari vivat. Ob hanc eandem rationem non solus successor immediatus, sed & mediatus tenebitur præstare pensionem, quamdiu infirmus vixerit & indiguerit. Haud equidem ignoro, Azorium, Sanchez, Böckhn, aliósque insignes Doctores tenere contrarium, quòd

quòd ſcilicet Epiſcopus nequeat imponere talem penſionem, quæ tranſeat ad ſucceſſorem Beneficiati: quibus ſubſcribit Fagnanus in *c. Niſi eſſent. de præbend. n. 40. & pluribus ſeqq.* Verùm non plus probare videntur (ait Pirhing *l. 3. decret. tit. 12. n. 10.*) quàm, quòd ordinariè & regulariter non poſſit Epiſcopus ipſis Beneficiis in perpetuum, vel quæ ad ſucceſſores in Beneficio tranſeat, penſionem imponere ſinè licentia Papæ, non autem, quòd id non poſſit ex juſta, & neceſſaria, cauſa v. g. ſuſtentationis infirmi, prout fieri ſupponimus. Et quidquid ſit de jure ſtricto, ſaltem uſu videtur eſſe recepta ſententia affirmativa in quibusdam caſibus, & uſus videtur ità declaràſſe jura mox allegata, ait Suarez *l. c.* Videatur Leurenius *part. 3. for. benefi. q. 444. n. 4.* Laymann *l. 4. tr. 2. c. 18. n. 3.* Wieſtner *l. 3. decret. tit. 12. n. 18.*

Dices contra hoc: Epiſcopus non habet facultatem imponendi Beneficio Eccleſiaſtico penſionem per modum alicujus oneris realis, prout habetur *c. probibemus 7. de cenſib.* atqui talis penſio foret utique onus reale, præſertim ſi deberet tranſire ad ſucceſſorem etiam mediatum: ergo &c.

℟. *Diſting. & explicando cit. textum.* Epiſcopus non habet facultatem Beneficio imponendi penſionem per modum oneris realis perpetui, *concedo.* temporalis duntaxat, 351.

quod ſcilicet ſolùm duret ad dies vitæ alicujus infirmi aut emeriti Paſtoris *nego major.* Ex quo patet diſtinctio *ad min.* Neque huic obſtat, quòd Innocentius XII. prohibuerit omnes prorſus reſignationes Parochialium Beneficiorum cum reſervatione Penſionum, ſub quocunque titulo, etiam præſtationis alimentorum &c. Nam hoc intelligi debet de penſionibus *absque Epiſcopali auctoritate* imponendis, prout colligi poteſt ex *cit. c. 5. de transact.* Vel certè de penſionibus perpetuis ad inſtar cenſûs imponendis, vel de penſionibus temporaneis ſinè ſufficienti cauſa factis. Videantur de hoc Filliuc. *tr. 42. de Penſion. c 2. n. 5.* Reiffenſtuel *l. 3. decret. tit. 12. n. 103.* Pichler *in Candidat. J. C. eod. tit. n. 3.*

Sed quid, ſi talis Clericus, qui ob infirmitatem reſignavit &c. poſtea convaleſcat, & obtineat Beneficium ſaltem ſimplex, ex quo congruam habet ſuſtentationem, poteritnè hoc non obſtante prætendere penſionem illam ab Epiſcopo tempore infirmitatis conſtitutam, & ſolvendam à Beneficiario?

352. ℞. Quòd non. Ratio eſt: quia illa penſio non potuit conſtitui ab Epiſcopo, neque aliter conſtituta cenſeri debet, niſi ob neceſſitatem, ſeu congruam ſuſtentationem Infirmi; nam ſi nulla urgeat neceſſitas, Beneficia Eccleſiaſtica conferri debent ſinè diminutione, veluti liquet ex hactenus dictis: at, ſi talis Clericus ſanitati reſtitutus ex alio Beneficio

ficio habeat congruam sustentationem, eô ipso cessat hæc causa: ergo & effectus. Unde hìc locum invenit receptum illud axioma Theologicum: *dum dispensatio conceditur propter necessitatem, tamdiu durat, quamdiu durat ipsa necessitas.*

Colliges 5tò, resignationem Beneficii factam ab eo, qui ipso jure privatus exstitit Beneficio, nullius prorsus esse valoris. Ità ex communi DD. Leurenius *q. 312.* La Croix *l. 4. n. 986.* idque verum est, tametsi ante sententiam declaratoriam fieret, vel si quis per sententiam hominis, quæ jam transîit in rem judicatam, fuisset privatus suo Beneficio. Ratio horum desumitur ex illa notissima *Reg. 79. J. in 6to: Nemo potest plus juris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur:* ergo etiam nemo potest resignare Beneficium, quod non habet: atqui privatus Beneficio, non ampliùs habet illud: ergo nec potest resignare. 353.

Idipsum tenendum est de eo, qui ad Beneficium pervenit, sed nulliter ac invalidè v. g. per crimen simoniæ &c. nam tales resignare non possunt Beneficia taliter adepta, licèt ea teneantur jure naturali dimittere, utpote non sua, sed aliena.

Colliges è contra 6tò, Eum qui prævidet, se ob commissum delictum etiam notorium esse privandum suo Beneficio, posse illud resignare etiam in favorem (ad manus scil. S. Pontificis,) etiam cum reservatione pen- 354.

penſionis; immò etiam poſt latam ſententiam perpetui carceris, aut privationis, ſi ab hac appellârit; quia tunc privatio non habebit effectum, niſi poſt tres conformes: neque opus eſt, in reſignatione fieri mentionem criminis, aut privationis; cùm id (teſte Pirhing & Garcia) nullibi in jure caveatur. Ratio autem eſt: quia talis Beneficiarius adhuc habet jus in Beneficio, quod non prohibetur abdicare, niſi aliud exprimatur in reſcripto impetrationis. Putant tamen Pirhing, La Croix *n. 985.* & alii, talem reſignationem poſſe poſtea poſt latam ſententiam reſcindi per Judicem; quod vel maximè verum eſt de reſciſſione penſionis, ſecundùm Leurenium *part. 3. q. 310.*

Ergonè, inquies, ille etiam, qui ſuſcepit Parochiam cum onere, ut intra anni ſpatium ſe faciat promoveri ad Presbyteratum &c. poterit adhuc ultima die ante annum completè elapſum reſignare Parochiam, ſi fortaſſis ſe ad alium ſtatum reſolverit?

355. ℞. Poterit abſolutè loquendo, & ratio eſt: quia pœna privationis non incurritur, niſi tempus ex toto labatur. Nihilominus talis reſignatio difficulter admittetur; quia ſtylus curiæ habet, ut, ſi tantùm brevi tempore poſſederit, rejiciatur ceſſio, teſte Leurenio *cit. q. 313.* Immò in ſimplicibus Beneficiis requirentibus reſidentiam, ſtylus Datariæ requirit, ut reſignans exprimat, ſe poſſediſſe per annos ſaltem tres, ideóque debet decla-

declarari in supplica, à quo tempore resignare volens obtinuerit, aut possederit suum Beneficium. Videantur de hoc La Croix *l. cit. n. 988.* Castropalao *tr. 13. disp. 6. pu. 2. §. 5. n. 9.* vel Flamin. *de Resignat. l. 3. q. 2. n. 21.*

CONFERENTIA UNDECIMA

De Obligationibus Beneficiatorum, eorúmque Emolumentis.

SUMMARIUM.

356. Obligationes Beneficiatorum præcipuè sunt duæ, scilicet 1. recitare Horas Canonicas, & 2. residere.

357. Obligationes verò particulares possunt esse diversæ, pro diversitate fundationum.

358. Nomine Residentiæ intelligitur commoratio Beneficiati in loco Beneficii.

359. Ad hanc, per se loquendo, tenentur omnes, tam curatum, quàm simplex Beneficium possidentes.

360. Quanto tempore liceat Episcopis abesse à suis Ecclesiis.

 361. Quan-

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Obligationibus Beneficiatorum &c. &c.

QUæres primò, quæ, & quot generaliter loquendo sint obligationes Beneficiatorum?

356. ℞. Obligationes Beneficiatorum præcipuæ sunt duæ, scil. 1. recitare quotidie Horas canonicas, & 2. residere in loco Beneficii. Prior obligatio incumbit omnibus Beneficiatis, esto nondum supponantur constituti in Sacris Ordinibus: posterior verò hodiedum præcipuè incumbit Beneficium curatum possidentibus: & licèt etiam Beneficium simplex de jure postulet Residentiam, ex consuetudine tamen quamplura sunt libera ab hoc onere, teste Palao *tr.* 13. *disp.* 5. *de Benefic. oneribus.* De hac Residentia præcipuè agemus in præsenti Conferentia: de obligatione verò recitandi Horas canonicas agemus in duabus proximè secuturis.

357. Dixi etiam, *obligationes præcipuas Beneficiatorum esse duas &c.* ut per hoc innuerem, secundùm diversitatem Beneficiorum, & diversarum

ſarum fundationum dari poſſe plures obligationes particulares.

Nam aliqui vi fundationis tenentur ad dicendas ſingulis ſeptimanis aliquot Miſſas, alii ad quotidianam. Aliqui tenentur in choro cantare, vel cantantibus intereſſe, dum horæ minores vel laudes divinæ perſolvuntur: alii è contra à choro ſunt omnino exempti. Hinc pro dignoſcendis hiſce particularibus oneribus vel obligationibus unusquisque tenebitur litteras ſuæ fundationis ſæpiùs, & conſideratè quidem legere, earúmque tenorem ad amuſſim exequi, prout ſapienter monet R.P. Reiffenſtuel *Theolog.mor. tr.* 11. *diſt.* 1. *n.* 65.

Quæres jam 2dò, quidnam ergo intelligatur nomine Reſidentiæ?

℟. Nomine Reſidentiæ intelligitur com- 358.
moratio Beneficii moraliter ſaltem continua, in loco Beneficii, ad præſtandum ibi perſonaliter ſervitium Eccleſiaſticum; cùm enim Beneficium detur propter officium, hinc non ſufficit, ut Beneficiatus merùm materialiter & quaſi otiosè in loco Beneficii reſideat, aut omnia per alium à ſe ſubſtitutum peragat, ſed tenetur regulariter loquendo, & ceſſante legitimo impedimento per ſe ipſum perſonaliter ovium ſuarum providere ſaluti ſpiritualibus obſequiis, prout habetur *cap. Relatum.* 4. *de Clerico non reſident.* Porro alia dicitur Reſidentia *præciſa*, alia *cauſativa*. Præciſa appellatur, quæ eſt inſeparabilis

bilis à Beneficio, ità ut Beneficiatum obliget ſub pœna amittendi titulum. Cauſativa autem ea dicitur, ſinè qua adhuc retineri poteſt Beneficium, ità ſcilicet, ut ſolùm obliget ſub pœna amittendi fructus. Videatur La Croix *lib. 4. n. 864.*

Quæres 3tiò, quinam ergo Beneficiati teneantur ad Reſidentiam?

359. ℟. Regulariter tenentur omnes Beneficiati 1. non ſolùm illi qui poſſident Prælaturam, Dignitatem, Perſonatum, Canonicatum, aut Beneficium curatum, ſed etiam 2. qui poſſident Beneficium ſimplex quodcunque. Illud priùs habetur deciſum variis juribus *cap. 1. 6. & 10. de Cleric. non reſident.* item *cap. 13. & 30. de Præbend.* & expreſsè in Concil. Trid. *SS. 23. c. 1.* & *SS. 24. c. 12. de Reform.* Hoc poſterius de Beneficiis ſimplicibus pariter habetur deciſum *can. fin. diſt. 92.* Nec immeritò; quia Beneficium datur propter officium perſonaliter præſtandum. Nihilominus cùm Beneficium ſimplex plerumque non importet aliam obligationem, niſi recitationem Horarum canonicarum, & hæ ubivis locorum recitari poſſint; hinc accedente præſertim longæva conſuetudine obligatio reſidendi reſpectu talium plerisque in locis extincta fuit, niſi fortè vi fundationis teneantur ſpecialiter reſidere v. g. ob Sacrum celebrandum &c. Illi inſuper, qui Canonicatum aut Præbendas Eccleſiarum Cathedralium aut collegiatarum poſſident, eſto nullam

lam habeant curam animarum, nihilominus tenentur ad reſidendum, id eſt, ad perſeverandum in illo loco aut civitate, ubi Beneficium eſt fundatum, aut Eccleſia Cathedralis vel collegiata conſiſtit. Videantur de hoc Franc. Schmier *lib. 3. tr. 1. p. 2. c. 3. n. 335.* vel Holzmann *part. 3. tr. 3. n. 425.*

Quæres 4tò, an ergo Epiſcopis, aut Canonicis Eccleſiarum Cathedralium vel Collegiatarum nunquam liceat abeſſe à ſuis Eccleſiis?

℟. Ad hoc quæſitum primò. Epiſcopi 360.
extra tempus Adventûs, quadrageſimæ & alia ſolemniora feſta, utputa Paſchatis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti &c. poſſunt abeſſe ab Eccleſia ſua per duos, vel ad ſummum per tres menſes, ſive continuos, ſive interpolatos, idque ſinè alia Superioris approbatione, v. g. ex cauſa viſitandi amicos, relaxandi animum &c. Ità indulgetur in Concilio Trident. *SS. 23. c. 1. de Reform.* & *ex communi DD.* tradunt Barboſa *in Collectaneis n. 15. & 16.* Pichler *in Candid. Jur. Can. lib. 3. tit. 4. n. 4.* Ratio hujus redditur ab ipſo Concilio *cit.* quoniam qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe; quia ſtatim reverſuri ſunt. Hinc non debent tres menſes unius anni connectere cum tribus menſibus alterius, ità ſcil. ut quis hoc annô non reſideat per menſem Octobris, No-

Novembris ac Decembris, & proximè ſequenti annô per menſem Januarii, Februarii, Martii, quia talis abſentia jam non eſſet brevis (qualem indulget Tridentinum) ſed longa nimìs. Ubi verò Epiſcopus diutiùs abeſſe vult, idem Tridentinum requirit cauſam gravem, & licentiam vel à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo Suffraganeo antiquiore reſidente in ſcriptis dandam.

361. ℟. Jam ad idem quæſitum 2dò, Canonici Eccleſiarum Cathedralium & Collegiatarum quolibet annô poſſunt abeſſe à ſuis reſpectivè Eccleſiis per tres menſes, niſi ex particularibus conſtitutionibus aliud exigatur. Ità Concilium *Trident. SS. 24. c. 12. de Reform.* Hoc tamen ità intelligendum venit, ut ſemper tantus remaneat numerus Canonicorum, quantus ad congruum Eccleſiæ ſervitium eſt neceſſarius, proindéque non debent omnes ſimul eodem tempore ſeſe abſentare; quia præfatum Concilium ſolùm indulſit tres menſes abſentiæ toti Capitulo, ſeu Canonicis, ſed ſingulis per vices, prout notat Fagnanus *in c. licèt. n. 55. de Præbendis.* Reiffenſtuel, aliique plures.

Quæres 5tò, an vel quantum temporis Parochis liceat abeſſe à ſuis Eccleſiis?

362. ℟. Etiam Parochis licet abeſſe, ſed non niſi cum certis conditionibus ac limitationibus, ſcil. ut hoc non fiat, niſi de conſenſu Epiſcopi in ſcriptis obtento, nec ultra bimeſtre tempus, niſi ex gravi cauſa. En tibi

tibi verba Concilii Trident. *SS. 23. c. 1. Eadem omnia, etiam quoad culpam, amissionem fructuum, & pœnas de curatis inferioribus, & aliis quibuscunque, qui Beneficium aliquod Ecclesiasticum, curam animarum habens obtinent, SS. Synodus declarat & decernit, ita tamen, ut quandoque eos, causâ priùs per Episcopum cognita, & probata, abesse contigerit, Vicarium idoneum, ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentiam in scriptis, gratísque concedendam, ultrà bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant.* Hactenus Concilium. Et licèt Azorius, Navarrus & alii quidam existiment, Parochum posse abesse per duos menses (sed non ultra) absque licentia: si tamen velimus ponderare verba Concilii mox recitata, patebit, hanc opinionem vix esse probabilem; quia Concilium expresse vult, ut *quandocunque eos abesse contigerit, causa priùs per Episcopum cognoscatur, qui licentiam in scriptis det, sed non ultrà bimestre &c. &c.* Hinc Garcias *de Benefic. p. 3. c. 2. n. 23.* & alii nonnulli referunt, à S. Congregatione Cardinalium decisum, non posse Parochum per hebdomadam abesse, non petitâ priùs, vel non obtenta licentia, esto etiam relinqueret idoneum Vicarium ab Ordinario approbatum. Nihilominus quantum ad hanc residendi obligationem attendi debent consuetudines, aut constitutiones particulares singularium Diœcesium, prout sapienter monent Lessius,

Reif-

Reiffenſtuel *tr.* 11. *diſt.* 1. *n.* 77. & alii plures.

Quæres 6tò, an dentur, & quænam ſint cauſæ excuſantes à Reſidentia?

363. ℞. Dantur, & præcipuè quatuor ſequentes 1. *Chriſtiana charitas*; ùt ſi talis Beneficiarius laboret in vinea Domini Sabbaoth, operam dans vel convertendis peccatoribus, vel paci, præſertim publicæ reſtituendæ. 2. *Urgens neceſſitas* ſalutis corporalis; ùt ſi ex præſcripto Medicorum debeat mutare auram, uti balneo vel acidulis. 3. *Debita obedientia*; ut ſi Epiſcopus vel alius Superior vel avocet, vel mittat hujusmodi Clericum ad peragendum quoddam negotium pro bono Eccleſiæ aut Reipublicæ. 4. *Evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas*; ùt ſi talis alibi v. g. Romæ defendat jura ſuæ Eccleſiæ, aliudvè negotium pro bono Regni, vel Diœceſeos &c. expediat &c. In his tamen Caſibus ſemper neceſſum erit, ut vel auctoritate Superioris mittentis, vel Beneficiarii ſedulitate ſubſtituatur alius æquè aptus, vel certè ſufficiens ad agendam animarum curam.

Quæres 7timò, quænam ſint emolumenta Beneficiatorum?

364. ℞. Duo ſunt emolumenta (temporalia intellige) Beneficiariorum debito tempore, & modo reſidentium, ſcilicet 1. Redditus annui, ſeu fixi, & 2. Diſtributiones quotidianæ, quæ alio nomine vocantur Præſentiæ

tiæ. Ità noster P. Holzmann ubi suprà *n. 433.* à quo accipe sequentem explicationem. Redditus annui seu fixi sunt fructus, qui residentibus dantur annuatim absque respectu ad singulas interessentias, seu præsentias in choro, vel divino Officio.

Distributiones verò quotidianæ seu præsentiæ sunt illi fructus v. g. pecunia, frumentum, vinum &c. &c. qui dantur intuitu cujuslibet interessentiæ seu præsentiæ personalis (sive *veræ* sive *fictæ*, de qua mox) in choro, vel officio divino. Porro fructus annui immò etiam quotidiani, qui consistunt in frumento, vino, aliisvè victualibus, vocari solent *fructus grossi* seu *victualia*; de quibus videri potest P. Pichler *Candidat. J. Can. l. 3. tit. 4. n. 7.*

Quæres 8vò, quænam sint pœnæ Clericorum, seu Beneficiatorum non Residentium, & quidem sinè legitima causa?

℟. Ad hoc I. Pœna non residentium in Beneficiis curatis est privatio fructuum pro rata absentiæ, ità scil. ut si talis Beneficiarius ultra tempus à jure permissum sinè justa causa & licentia sit absens, v. g. per unum mensem, fructus eo mense currentes non faciat suos, sed teneatur eos erogare in fabricam Ecclesiæ, vel in pauperes, & quidem ante omnem sententiam, juxta Constitut. *Trident. SS. 23. c. 1. de Reform.* II. Pœna verò non residentium, vel ultra tres menses absentium in Beneficiis non curatis, 365.

ut-

utputa Canonicorum, & aliorum, qui in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Dignitatem, Præbendam vel portionem obtinent, est privatio dimidiæ partis fructuum pro primo anno neglectæ residentiæ. Pro 2do anno privandi sunt omnibus fructibus, quos illo anno lucrati sunt; sed hoc per sententiam Judicis, quia hæc pœna non est latæ, sed ferendæ sententiæ, ùt constat ex Trident. *SS.24. c.12. de Reform.* Tandem crescente contumacia jubente Concilio citato, contra eos procedendum est juxta SS. Canonum constitutiones, hoc est: citandi sunt, & si fuerint contumaces, vel per censuras ad residendum cogendi, vel statim privandi sunt Canonicatibus, ùt habetur *c. 4. 8. & 11. de Cler. non resident.* exspectatis tamen post ultimam citationem sex mensibus. Videantur de his Castropalao *tr. 13. disp. 4. pu. 3.* vel Böckhn *lib. 3. Decret. tit. 4. n. 22. & seqq.*

Quæres nonò, an præfatas pœnas etiam illi Beneficiati incurrant, qui ultra tempus jure ordinario concessum non resident, vel saltem non intersunt divinis &c. sed hoc ex justa causa?

366. Ante responsionem notandum est, aliud longè esse *residere* in loco Beneficii, & aliud *interesse* Divinis; nam sæpesæpiùs contingit, ut Beneficiatus aut Canonicus in loco Beneficii, vel Ecclesiæ Cathedralis aut collegiatæ resideat, qui tamen divinis non in-

intereſt: certum inſuper eſt, dari poſſe nonnullas cauſas, quæ non ſolùm à reſidentia in loco, verùm inſuper ab intereſſentia in divinis excuſent, prout colligere licet ex proximè dictis *n. 363.* Unde jam dubitatur, an etiam illi qui ex juſta cauſa non reſident, vel non interſunt divino Officio, mox recenſitas pœnas incurrant, an verò non ſolùm fructus annuos, ſed etiam diſtributiones quotidianas lucrentur, aut faciant ſuos? Hôc not.

℟. Ad quæſitum primò. Qui juſta ex cauſa non reſident in loco Beneficii, ſed ultra tempus jure communi conceſſum abſunt, nihilominus fructus annuos faciunt ſuos, ideóque non incurrunt præfatas pœnas. Ità *DD. communiter.* Ratio eſt: tum quia tales non committunt culpam, eô ipſo, quòd juſta de cauſa non reſideant: ergo nec debent ſentire pœnam, tum præſertím, quia abſentes ex juſta cauſa fictione juris cenſentur præſentes in ordine ad effectum percipiendi redditus annuos, prout habetur *c. 15. de Cleric. non reſident.* juſtas verò cauſas non reſidendi mox ſuprà *n. 363.* enumeravimus. Dixi inſuper, quòd non reſidentes in loco &c. *fructus annuos* faciant ſuos; ſecus quippe diſcurrendum eſt de diſtributionibus quotidianis; licèt enim etiam hæ in ſuſtentationem congruam Beneficiatorum ſint deputatæ, quia tamen hæc deputatio facta fuit, à fundatoribus ex alio titulo, ſcilicet pro 367.

ſingulis intereſſentiis, & quidem ad acuendam diligentiam hominum quoad frequentationem Chori, hinc omnino abſentibus ſeu non reſidentibus non debentur, prout cum aliis DD. tradit Reiffenſtuel *lib. 3. Decret. tit. 4. à. n. 165.* Laymann *l. 4. tr. 2. c. 7. n. 3.*

368. ℞. Jam 2dò ad idem quæſitum. Qui in loco Beneficii reſident, eſto abſentes ſint à Choro, modò id fiat ex juſta cauſa neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiæ, & de licentia Ordinarii, ſeu Prælati, non ſolùm lucrantur fructus annuos, ſed etiam quotidianas diſtributiones. Itá Reiffenſtuel *l. 3. tit. 4. n. 186. & ſeqq. ex communi DD.* Ratio eſt: quia tales in loco vel urbe præſentes fictione juris cenſentur etiam præſentes in Choro, prout habetur *cap. un. de Clericis non reſident. in 6to.* Hac de cauſa Engel *l. 3. tit. 4. n. 30.* rectè infert, omnes illos, quos infirmitas, ſenium, injuſta captivitas, aut injuſta excommunicatio, vel alia corporalis neceſſitas, vel Eccleſiæ utilitas procuranda impedit, frui debere nedum fructibus groſſis ſeu annuis, ſed etiam diſtributionibus quotidianis, dummodo aliàs conſueverint Chorum frequentare; nam ſi ſani non frequentâſſent, non cenſeretur infirmitas dare cauſam abſentiæ. Dixi inſuper: modò id fiat *ex cauſa utilitatis Eccleſiæ,* utpote ob defendenda jura Eccleſiæ, vel ſui Canonicatus &c. juxta *c. ex parte 13. de Cleric. non reſident.* Nam ſi ſolùm abeſſet ob utilitatem privatam v. g. ad diri-

dirigendam vel instituendam œconomiam suam &c. non propterea haberetur pro præsente, neque lucraretur distributiones quotidianas, neque simpliciter fructus grossos.

Cui ergo (inquies fortassis) obvenire debent, vel ad quem finem applicandæ sunt illæ distributiones, si absentibus non debeantur?

℟. Cum necessaria distinctione. Vel enim 369.
supponitur à fundatore assignata certa quantitas pro omnibus, id est, pro toto Capitulo, eo tamen onere, ut præsentibus duntaxat distribuatur; vel supponitur assignata singulis interessentibus certa quantitas v. g. hôc modo, ut quisquis tali Officio divino, vel tali Vigiliæ &c. &c. interfuerit, obtineat dugatum, vel florenum &c. &c. si prius, tunc absentium portiones accrescunt præsentibus, ùt de se liquet, & colligi potest ex Concilio Trid. *SS. 21. c. 3. de Reform.* si secundum, tunc vel nihil restabit dividendum, vel si quid restet, illud remanebit in massa Ecclesiæ, ideóque Ecclesiæ erit applicandum. Monet tamen sapienter P. Engel *l. cit. n. 35.* quoad hoc punctum, utpote in jure non satis clarè decisum, attendendum esse ad consuetudines laudabiles in singulis locis receptas. Videantur de hoc Reiffenstuel *l. cit. n. 183.* Garcias *part. 3. c. 2. n. 443. & 444.* Laymann ubi suprà *n. 5.* Barbosa *l. 3. I. E. V. c. 18. n. 79. & seqq.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Obligationibus, & Emolumentis Beneficiatorum.

CASUS PRIMUS.

Titius animarum Pastor sedulus pluribus infirmis Sacramenta fidelissimè administraverat, ingravescente verò & in dies crescente infirmantium calamitate, ac re per Medicos examinata, inaudiit, luem esse pestiferam & infectivam, hinc timens pelli suæ sub prætextu alterius, & quidem urgentissimi negotii pertractandi, se in alium locum tutum longè dissitum recepit, substituto tamen priùs Vicario viro zeloso ac probo, qui suo nomine ageret curam animarum, & infirmis assisteret: tum verò primùm ex illo loco dissito Episcopo suo per epistolam insinuavit discessum, & hujus nescio quam fictam causam. Post aliquot septimanas, dum inaudiit sopitam, vel omnino extinctam esse luem pestiferam, pœnitentiâ facti ductus, fatetur suam culpam, simúlque consilium postulat denuò revertendi ad propria &c. Quæriter jam 1. quomodo peccaverit Titius? 2. an, vel quas pœnas propterea incurrerit?

370. ℞. Ad primum quæsitum hujus Casus, Titium deserendo suas oviculas ac fugiendo ad

ad inſtar mercenarii, & quidem ſinè licentia ab Epiſcopo petita vel obtenta, procul dubio peccâſſe mortaliter; quia in re gravi egit contra ſuam obligationem, fortaſſis non ſinè ſcandalo, & graviſſima offenſa ſuorum Parochianorum; enim verò quòd Parochus etiam tempore peſtis teneatur in loco Beneficii reſidere, & ſuis ſubditis baptismi ac pœnitentiæ Sacramenta vel per ſe, vel per alium adminiſtrare, inſtante S. Carolo Borromæo Archi-Epiſcopo Mediolanenſi & S. R. E. Cardinale 1576. 11. Octobris exſtitit declaratum à S. Congregatione Concilii Tridentini; nec immeritò; nam ſicut Parochiani in tam calamitoſo ſtatu ex præſentia proprii Parochi magnam procul dubio ſentiunt conſolationem, ità pariter ex hujus abſentia & turpi fuga non minorem ſentirent afflictionem: & quemadmodum Parochus ſupponitur majorem habere notitiam ſuarum ovium; ità & noverit iisdem meliùs providere: nec oportet curare periculum ſalutis: *Boni* quippe *Paſtoris eſt, animam ſuam ponere pro ovibus ſuis*, juxta effatum Chriſti Domini *Joan. 10. c.*

℟. Jam ad alterum quæſitum. Titius noſter ob vitium fugæ incidit pœnam privationis fructuum pro rata temporis, ità ſcilicet, ut fructus tempori abſentiæ culpabilis correſpondentes non faciat ſuos, neque eos tutâ conſcientia retinere valeat, ídque ante omnem ſententiam declaratoriam criminis. 371.

Ità cum Fagnano *in Cap. Relatum, n. 41.* Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 4. n. 59.* Ratio est: quia hoc statuit Concilium Tridentin. *SS. 23. c. 1. de Reform.* de Episcopis, quibus quoad culpam, ac amissionem fructuum & pœnas æquiparavit Prælatos inferiores. Aliqui insuper existimant, Parochum non residentem ipsô factô existere privatum Beneficio; eò quia *in Cap. Extirpandæ. 30. Qui verò de Præbend.* expressè dicitur: *Alioquin* (non residens) *illa* (Ecclesia scilicet parochiali) *se sciat auctoritate hujus Decreti privatum &c.* Castropalao tamen *tr. 13. disp. 5. pu. 3. n. 9.* Garcias & alii asserunt, hanc pœnam privationis ipso jure incurrendam per desuetudinem fuisse abrogatam; immò teste R. P. Reiffenstuel *l. 3. tit. 4. n. 104.* Sacra Congregatio Concilii declaravit, Parochos contumaces non ideò statim privandos esse suis Beneficiis, quòd tempore pestis absint à suis Ecclesiis, sed agendum priùs bonis verbis, & piis cohortationibus, atque admonitionibus, his verò nihil fructificantibus primùm contra eos procedendum esse censuris, subtractione fructuum, aliisque juris remediis, juxta præscriptum Concilii Tridentini *SS. 23. c. 1. de Reform.*

Dices contra resolutionem mox datam. Fas est Parocho de licentia Episcopi discedere è loco Beneficii (substituto priùs idoneô Vicario) causâ recuperandæ sanitatis: cur ergo sinè pœna non liceret tempore pe-

stis

ſtis (ſubſtituto priùs idoneo Vicario, ùt noſter Caſus fert) diſcedere cauſâ fugiendæ, aut declinandæ contagionis peſtiferæ?

℞. Diſparitatem in eo ſitam eſſe, quòd 372.
in priore caſu ſupponatur ſolus Parochus de vita periclitari absque ullo alio periculo ſubditorum; hinc prudenter eidem condeſcenditur: è contra verò in poſteriori caſu non ſolus Parochus, ſed tota Communitas vel plebs ſupponitur periclitari de vita corporis ratione peſtis, nec non de vita animæ ratione Paſtoris diſcedentis, non ſinè ſcandalo: cùm ergo conſtet, bonum commune animarum longè præferendum eſſe bono privato vitæ corporalis, hinc meritò prohibitum fuit, ne in tali diſcrimine Paſtor trepidantes relinqueret oves &c. Accedit, quòd Parochus ſinè omni prævia licentia Epiſcopi feratur diſceſſiſſe in Regionem longè diſſitam; quod utique ſicut ſummè periculoſum, ac ſcandaloſum, ità & jure merito graviſſimè interdictum eſt: & hac fortaſſis de cauſa idem D. Parochus, de quo Caſus noſter (quantum audivi) fuit ſuo privatus Beneficio.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Princeps inſignem Capellam ſuis ſumptibus conſtrui fecit, addita fundatione aliquot millium florenorum, ut ex cenſu annuo 300. florenorum duo Sacerdotes alerentur, qui

ſingulis diebus Sacrum dicerent ſtatutis horis, tum ut ſubditis pariter eſſet proviſum de ſpiritualibus obſequiis, déque occaſione quotidie audiendi Sacrum, tum præſertim ut Dei, illiúsque Sancti, in cujus honorem Eccleſia fuerat conſtructa, cultus promoveretur. Jam verò dubitant iidem Sacerdotes, an non ſolùm teneantur ad Sacrum quotidie ſtatuta hora legendum, ſed etiam ad illud applicandum, an verò ſibi liceat eadem Sacra pro ſtipendio ad alterius intentionem applicare. Rationem dubitandi allegant geminam, 1. quia centum taleri pro annua ſuſtentatione unius Sacerdotis non ſufficiunt, ideóque non videntur ſtipendium congruum; tum præſertim, quia facta diligentiſſima inquiſitione nec ex litteris fundationis, neque etiam ex aliorum relatione, qui cum Fundatore olim familiariter egerant, ejusdémque arcana noverant poſſunt colligere, quòd Fundator voluerit eos obligare ad applicandum Sacrum; cùm de hac intentione nec verbulum habeatur in litteris, ſed ſolùm de Sacris quotidie certis horis perſolvendis. Quid ad hoc dubium reſpondebit Confeſſarius?

373. ℟. Confeſſarius reſpondeat, nedum tutius, ſed & probabilius videri, quòd dicti Sacerdotes teneantur nedum ad Sacrum quotidie ſtatutâ hora legendum, ſed & ad illud applicandum ad intentionem Fundatoris. Ità Sylvius *part. 2. V. Miſſa. Caſu. 4.* Et alii mox citandi. Ratio eſt: quia uſus Fundantium habet, ut quamvis Miſſa talis ſit etiam

ad devotionem & commoditatem populi, nihilominus velint eam ſibi & familiæ prodeſſe. Hinc ſi conſtet, Miſſas v. g. tres in ſeptimana eſſe legendas, & neſciatur ad quam intentionem, pariter præſumendum eſt, fieri debere pro anima vel familia Fundatoris: quia in dubio quisque præſumitur ſibi, vel ſuis voluiſſe optimè conſulere. Bonacina, Pasqualigo *q. 908.* Gobat *Theolog. experim. tr. 3. n. 494.* teſtatúrque Pignatelli *tom. 1. conſult. 139. n. 14. fin.* Sacram Congregationem Concilii in una Mediolanenſi *die 18. Aprilis 1654.* declarâſſe *Miſſam ſemper eſſe applicandam pro Fundatore Capellaniæ, quando ille ſe non declaravit, relinquere applicationem Sacrificii in libertate celebrantis;* qui enim vult, & obligat ad Sacrificium, non immeritò reputatur velle fructum, ceu aliquid acceſſorium ad ipſum, id, quod amplius

Confirmatur: quia ſi Moniales dato ſtipendiô vocent Sacerdotem ad legendam Miſſam, ut eam audire poſſint, tenetur Sacerdos vocatus eandem applicare pro iisdem Monialibus, nec poteſt pro eadem Miſſa ultra ſtipendium à Monialibus acceptum aliud accipere ab alio quocunque demum, velut deducitur ex Decreto S. Congreg. Illuſtr. Cardinalium Concilii Trident. Interpretum de *die 6. Febr. 1627.* videndo apud Gobat *l. cit. n. 551.*

Dixi: nedum tutius (utì de ſe liquet) ſed 374.
& longè probabilius videri &c. Quod

 enim

enim talis Capellanus non teneatur ad applicandum Sacrum, nisi expresserit Fundator, probabile censent varii Doctores, etiam insignes, Lugo, Pellizarius *in Manual. Regul. tom.* 2. *tr.* 6. *c.* 3. *n.* 20. Bordonus *conf. reg. tom.* 1. *resolut.* 25. *n.* 6. & ipse Pignatelli *l. cit. n.* 1. probabile censet; tum quia 1. à diversis, inter quæ non datur necessaria aliqua connexio, non fit illatio *l. Papinianus. ff. de Minor.* atqui longè diversa sunt tali die vel hora *legere Sacrum*, & *applicare* illud ad certam intentionem: ergo ex eo, quòd talis Sacerdos teneatur certa horâ vel die dicere Sacrum, non benè infertur, quòd teneatur illud applicare; tum quia 2. si fundator intendisset obligare Sacerdotem etiam ad applicationem Sacrificii quoad fructum specialem, illud verosimiliùs expressisset: regulariter namque & communiter solent hoc exprimere Fundatores: ergo cùm hoc Fundator non fecerit in nostro casu, & ex regulariter vel communiter contingentibus fiat prudens præsumptio, videtur potiùs præsumendum, quòd noluerit Capellanos obligatos ad applicandum Sacrum, sed potiùs in eorundem arbitrio relinquere, pro quibus illud quoad fructum ministerialem etiam pro stipendio velint applicare, eò præsertim, cùm salarium annuum à Fundatore assignatum (scilicet pro singulis 150. floreni) non videatur sufficiens stipendium pro honesta ac congrua sustentatione Sacerdotis, & pro

tali

tali onere perpetuo ſeu ſtabiliter portando. Denique huic illationi, ait Pignatelli *cit. n. 5. fin.* favet, quòd, ſicut in legibus ſolemus earum obligationem interpretari juxta finem in iis à legislatore expreſſum, ità pariter talis fundatio, utpote habens vim legis privatæ, videtur interpretanda juxta finem Fundatoris ceu Legislatoris: atqui finis hujus fuit gloriam Dei ac Sancti, in cujus honorem Capella fuit conſtructa, promovere, ſimúlque populo proſpicere de commoditate in tali Capella noviter erecta audiendi Sacrum; qui uterque obtineri poteſt absque applicatione fructus miniſterialis: ergo probabile videtur, poſſe tale Sacrum applicari pro alio, qui offert ſtipendium. His tamen non obſtantibus Pignatelli *cit. loc. n. 11.* putat, oppoſitam ſeu priorem opinionem *n. 373.* traditam eſſe tenendam, & practicandam: id, quod & ego cenſeo ob declarationes jam allegatas.

Sed quid, inquies, reſpondendum illi Beneficiato, qui fatetur 1. ſe gaudere Beneficio ſat pingui. 2. Inſuper ſibi conſtare, quòd ſingulis ſeptimanis in certa Eccleſia teneatur celebrare Sacrum, ignorare tamen inculpabiliter, an teneatur ad Sacrum quotidianum, an verò ſolùm ad aliquot Sacra per hebdomadam &c. eò quòd litteræ fundationis ſive bellorum injuriâ, ſive anteceſſorum ſuorum incuriâ deperîerint.

375. ℟. In tali casu attendendum & diligentissimè indagandum esse 1. quid fecerint antecessores, si (ùt supponi debet) fuerunt viri probi. 2dò attendendum est ad consuetudinem loci vel Regionis, in qua situm est Beneficium, & secundùm illam more aliorum pinguia Beneficia possidentium erit procedendum: quod si ille mos est varius circa frequentiam Sacrorum pro similibus Beneficiis pinguibus, poterit sequi quod minimum, & sibi favorabilius est. Denique si neque ex antecessorum praxi, neque ex consuetudine loci certi quidpiam colligi possit, & Beneficium supponatur valde pingue, nec aliunde oneratum, censeo cum Tamburino, Gobato *Theolog. experim. tr. 3. n. 478.* La Croix *l. 4. n. 831.* & aliis, præsumendum esse pro celebratione & applicatione Sacri quotidiani; quia in obscuris inspicimus quod plerumque fieri assolet *c. Inspicimus. 45. de R. I. in 6to.* atqui plerumque in particularibus Ecclesiis totius orbis fieri solet, ut pingues Capellaniæ habeant annexum onus quotidie celebrandi, & applicandi Sacrum ad intentionem Fundatoris: ergo &c. Videantur *Doctores citati.*

CA-

CASUS TERTIUS.

CAjus Beneficiatus ad chorum obligatus nil magìs, quàm chorum odiſſe fatetur; hinc ne eundem frequentare cogatur, ſimulat (neſcio quem) diutinum languorem, & impetrato à quodam Medico bono ſuo amico atteſtato probat, ſe ob infirmitatem cogi exeſſe Divinis in choro perſolvendis, proptereáque nedum fructus groſſos ſeu annuos, verùm inſuper diſtributiones quotidianas percipit, licèt non ſinè remorſu conſcientiæ. Jam ad hanc ſpeciem facti dubitatur 1. an Cajus peccet, vel quomodo? & 2. an non teneatur ad reſtitutionem fructuum, vel ſaltem diſtributionum quotidianarum pro intereſſentibus deputatarum ex intentione Eccleſiæ vel Benefactorum?

Ante reſolutionem notandum & ſuppo- 376.
nendum, quòd tametſi diſtributiones quotidianæ per ſe loquendo ex intentione Eccleſiæ ac Fundatorum non debeantur, niſi præſentibus ſeu intereſſentibus officio divino in Eccleſia, eo ſcilicet fine, ut homines animentur ad majorem diligentiam intereſſendi, ac promovendi cultum divinum; veluti conſtat ex *C. de Cætero.* 7 *de Cleric. non reſident.* nihilominus non fructus annui tantùm, ſed etiam eædem diſtributiones debeantur Beneficiatis, ſeu etiam Canonicis verè infirmis; tum quia afflicto non eſt addenda afflictio, ùt dicitur *c. Ex parte.* 4. *de Cleric.*

Cleric. ægrotant. tum etiam quia ſi Clericus ob infirmitatem ſupervenientem privaretur victualibus vel diſtributionibus quotidianis ad congruam ſuſtentationem neceſſariis, ob hujus timorem fortè non poſſet reperiri, qui militaret Eccleſiæ, prout dicitur *Cap. 1. eodem tit.* hinc meritò infirmitas realis excuſat ab intereſſentiá divinorum officiorum, absque amiſſione diſtributionum quotidianarum, prout conſtat ex jam dictis *n. 364.* idque verum eſt, tametſi Clericus ex propria culpa v. g. intemperantia aut inordinato modo vivendi &c. incidiſſet in talem infirmitatem; quia *cap. un. de Cler. ægrot. in 6to.* indiſtinctè excipitur infirmitas &c. modò talis Canonicus aut Beneficiatus tempore ſanitatis aſſueverit frequentare Chorum; nam ſi nequidem tali tempore conſueviſſet frequentare divina, meritò præſumeretur non ex infirmitate, ſed ex inolita negligentia abeſſe divinis, proptereáque privaretur diſtributionibus quotidianis, veluti notant Fagnanus, & alii apud Reiffenſtuel *lib. 3. tit. 4. n. 192.* Böckhn *eod. tit. n. 46.* Hoc notatô

℞. Ad primum dubium, Cajum non com-
377 parendo in Choro ob ſimulatam infirmitatem probabiliùs mortaliter peccare, ſaltem ſi per duos vel plures menſes chorum negligat, & nihilominus de diſtributionibus quotidianis more aliorum præſentium participare præſumat: immò verò, ſi absque legitima

tima causa absit pluribus diebus, etiamsi distributiones remittat, mortaliter peccare censent Castropalao *tr.* 7. *disp.* 3. *pu.* 2. *n.* 3. Vasquez *de Benef.* *c.* 4. *a.* 2. *dub.* 1. *n.* 182. Suarez & alii plures. Ratio est: tum quia obligatio interessendi in tali Beneficiato oritur ex justitia, & est de se gravis; hinc *cap. fin. dist.* 92. dicitur: *Si quis Presbyter aut Diaconus, vel quilibet Clericus Ecclesiæ deputatus ad quotidianum psallendi Officium matutinis, vel vespertinis horis ad Ecclesiam non convenerit, deponatur à Clero &c. &c.* tum præsertim quia talis reliquis interessentibus infert injuriam; cùm sinè legitima causa præsumat participare de distributionibus non sibi, sed illis duntaxat debitis; simulata enim infirmitas sicut à parte rei nulla est; ità nullum coram Deo tribuit titulum, neque ullatenus ambigendum, quin hujusmodi injusta participatione per duos, tres, vel plures menses continuata, reliquis DD. Canonicis aut Beneficiatis interessentibus damnum notabile inferat: atqui hoc fieri nequit sinè gravi peccato; ergo &c.

℟. Jam ad alterum dubium ejusdem Casus, Cajum teneri in conscientia ad restitutionem distributionum quotidianarum, si 378. quas illo tempore simulatæ infirmitatis percepit, idque etiam ante omnem sententiam. Ratio est: quia tales fructus præsentiales, utpote destitutus legitimo titulo, nunquam fecit suos, sed eos velut alienos injustè usurpavit

pavit aut consumpsit: atqui injustus rei alienæ aggressor &c. vel damnificator ante omnem sententiam tenetur ad restitutionem illius, quod injustè consumpsit vel usurpavit: ergo &c. Nec dici valet, quòd reliqui non sint inviti, præsertim cùm credant Cajum revera esse valetudinarium; nam hoc irrationabiliter & sinè fundamento asseritur: quin potiùs credendum est, eos nolle, ut hujusmodi portiones obveniant hujusmodi negligentibus, & Ecclesiæ turpiter imponentibus. Quin immò, tametsi Episcopus vel Capitulum, aut illi ipsi, quibus deberent accrescere, vellent remittere, talis tamen remissio esset invalida per *Concil. Trident. SS.* 24. *c.* 12. *de Reform.* prout bene animadvertunt Castropalao *tr.* 7. *disp.* 3. *pu.* 2. *n.* 1. & *pu.* 6. *n.* 3. Lugo *de Just. disp.* 21. *n.* 51. La Croix *l.* 4. *n.* 877. Leurenius, & alii plures. Quod verò attinet fructus annuos seu grossos, tametsi ante sententiam Judicis eos restituere non teneatur, potest tamen (si constiterit, quòd solùm ob simulatam infirmitatem emanere soleat) per sententiam Judicis iisdem privari, sin minùs ex toto, saltem ex parte, secundùm dicta *n.* 365. Ratio hujus est: quia tametsi Clericus in loco sui Beneficii moretur, si tamen officium suum non præstet v. g. si Canonicus nunquam ad Chorum, aut ad Capitulum veniat, non censetur residere; residentia enim sinè effectu aut fructu, reputatur nulla & frustranea. Quia

tamen

tamen aliud eſt *reſidere*, & aliud *intereſſe*, ùt notat Navarr. *l. 3. Conſil. 13. de Cleric. non reſid. edit. 2.* Hinc licèt talis Canonicus interdum non ſinè culpa ſua à divinis abſit, proptereáque carere debeat fruct bus, qui præſentibus ſeu intereſſentibus divino Officio deputati ſunt, non tamen illico amittit fructus reſidentiæ. Ità poſt Navarr *l. cit.* cum Covarruv. Laymann *l. 4. tr. 2. c. 6. n. 1.* Videatur Leſſius *l. 2. de J. & Juſt. c. 34. dub. 29. n. 153. & ſeqq.* Fagnanus *in c. Licet. de Præbend. n. 25.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, quòd, 379. tametſi Parochi & alii poſſidentes Beneficia curata teneantur ad reſidentiam, ità ut ad longiuſculum tempus v. g. unius vel alterius ſeptimanæ ſinè licentia Epiſcopi nefas ſit aliò divertere; nihilominus pro caſu occurrentis inopinatæ neceſſitatis impunè poſſit abeſſe ſinè expreſſa licentia ad breve tempus, modò ad interim ſuis ſubditis provideat de aliquo idoneo & probato Vicario ſeu vices ſupplente. Ità Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 11. diſt. 1. n. 78.* & alii DD. communiter. Ratio eſt: quia cùm juxta vulgare proverbium neceſſitas non habeat

legem, hinc meritò ſupponitur Epiſcopus non eſſe invitus. Monet tamen ſapienter Garcias *de Beneficiis part. 3. c. 2. n. 34.* & Engel *l. 3. tit. 4. n. 14.* ut Parochus poſt ſuum diſceſſum quàm primùm poteſt, Epiſcopum de cauſa abſentiæ certiorem reddat, quatenus is de juſtitia cauſæ cognoſcere, & tempus revertendi determinare poſſit, præſertim ſi ad longiuſculum tempus emanere cogatur.

380. Colliges 2dò, non ſatìs eſſe, quòd Beneficiatus aut Canonicus ſit præſens in locò Beneficii, ſed teneri etiam ſtatis temporibus ad intereſſendum divinis; quia Beneficia non dantur ſolùm propter reſidentiam in civitate vel loco Beneficii, ſed vel maximè propter officia, quæ per ſe, & non per alios Subſtitutos debent peragere, juxta declarationem Concilii Trident. *SS. 24. c. 12. de Reform.* Cenſet nihilominùs Zypæus *in Annal. Juris Pontif. ad tit. de Cleric. non reſident. n. 28.* conſuetudinem illam, quâ paſſim videmus in Eccleſiis Cathedralibus pſalmodiam non à Canonicis Capitularibus, ſed ab eorum ſubſtitutis Choro-Vicariis decantari, non eſſe irrationabilem; fortaſſis quia in arte cantandi ſolent eſſe minùs periti, vel talis complexionis, quæ hujusmodi cantum ſufferre non valeat.

381. Colliges 3tiò, etiam illum habendum eſſe pro abſente, qui durante Choro & aliis Canonicis pſallentibus aut cantantibus celebrat Miſſam,

Miſſam, eſto in eodem templo, niſi id faciat ex imperio Superioris, aut niſi eſſet officians ſub tali hora; idque à S. Congregatione Cardinalium declaratum teſtatur Garzias apud Engel *cit. n. 33.* Quia tamen hæc declaratio potiſſimùm fundatur in illa lege, quòd Canonici non per alios, ſed per ſeipſos teneantur canere &c. hinc in locis, ubi conſuetudo de canendo vel pſallendo per alium, invaluit, etiam hanc conſuetudinem de celebrando inter pſallendum tolerari poſſe, exiſtimat idem Engel *loc. cit.*

Colliges è contra 4tò, Canonicum, cujus 382. dignitati vel Canonicatui incumbit animarum cura, habendum eſſe pro moraliter, vel potiùs fictione juris præſente in ordine ad gaudendum diſtributionibus quotidianis, dum durante Choro occupatur in animarum cura, adminiſtrando ſcilicet Sacramenta v. g. baptizando, S. Viaticum tribuendo &c. Idem tenendum eſt de Pœnitentiario, eo tempore Confeſſiones excipiente. Ità habetur ex Concil. Trident. *SS. 24. c. 8. de Reform.* pro quo etiam Garcias *part. 5. de Benefic. c. 4. n. 123. 124. & ſeqq.* refert diverſas S. Congregationis Cardinalium declarationes. Ratio eſt: quia ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 363.* qui à Choro vel divinis abeſt ob evidentem Eccleſiæ utilitatem, fictione juris cenſetur præſens in ordine ad percipiendos fructus, & diſtributiones quotidianas: atqui Canonici in noſtro caſu admini-

miniſtrantes Sacramenta id faciunt ob evidentem Eccleſiæ utilitatem: ergo &c. Videatur Reiffenſtuel *l. 3. tit. 4. n. 222 & 223.*

383. Colliges 5tò, quòd tametſi Parochus teneatur etiam tempore peſtis reſidere ſecundùm dicta *n. 370.* non tamen teneatur propterea per ſe ipſum peſtiferis omnibus adminiſtrare Sacramenta, ſed poſſit etiam pluribus eorum id præſtare per alium idoneum Cooperatorem, vel Vicarium. Ratio eſt: quia cùm tempore contagionis plurimi ſoleant infirmari; hinc nimìs foret durum providere omnes, præſertim cùm hoc ſinè evidentiſſimo infectionis periculo fieri non poſſit.

Adde, quòd etiam extra tempus contagionis ſatisfaciat, adminiſtrando Sacramenta neceſſaria per alium Cooperatorem: quidni ergo etiam tempore contagionis? Caſu quo tamen Parochus nòn inveniret alium, qui tam periculoſo tempore vellet ſupplere vices, tenebitur per ſe ipſum hoc præſtare, & velut Paſtor bonus exemplô Chriſti Servatoris noſtri animam ſuam, id eſt, vitam corporalem, ponere pro ovibus ſuis, ſalute ſcilicet ſpirituali earum. Ne tamen ex hujus præmatura morte contingat plurium ſalutem periclitari, neceſſum omnino erit, ut SS. Eccleſiæ Sacramenta, pœnitentiam ſcilicet & Euchariſtiam &c. ac Baptismum tali tempore non adminiſtret, niſi cum certis quibusdam cautelis.

Sed

Sed quænam illæ? inquies fortaſſis.

En! nonnullas in compendio. 1. Utatur 384.
nonnullis præſervatis ex præſcripto Medicorum. 2. Non viſitet ægrotos manè, vel certè non jejunô ſtomacho, ſed ſumpto ſaltem priùs jentaculo. 3. Paululum theriacæ imponat naribus, vel teneat ſub lingua. 4. dum alicujus peſtiferi confeſſionem excipit, ſtrophiolum aceto tinctum, vel alio præſervativo munitum aut unctum apponat ad os vel nares. 5. Confeſſiones ægrotorum non tam propè, ſed quantum fieri poteſt, remotè audiat, & quidem facie averſa ab ægroto, ac naribus bene munitis. 6. Quam diu apud ægrum moratur, quàm diligentiſſimè ſeſe cuſtodiat, ne unquam ſalivam (velut vehiculum veneni) deglutiat, ſed ſemper exſpuat; 7. moneat etiam ægrotum, ne lecti tegumenta moveat, quando illum propiùs accedere cogitur, & ubi occaſio fert, curet ſuper lapides aut lateres in cubiculo ignem accendi, & acetum ſuperinfundi ad fumum excitandum: caveat autem ne unquam ſtet inter ignem & ægrotum, ſed ſemper ignis mediatorem aget. 8. Ubi ægrotus non poteſt altiùs loqui, ut proin Confeſſarius debeat eum (non ſinè majori periculo) propiùs accedere, moneat, ut æger unum duntaxat vel alterum peccatum exponat in particulari, de reliquis verò in genere duntaxat ſeſe accuſet; quia in tali occaſione materialis integritas cenſetur mora-

liter impossibilis; & ob hanc causamq. ubi plures simul decumbunt in eodem cubiculo, & ob instans periculum mortis, vel ob periculum publicandi peccata &c. singuli audiri non possunt, sufficiet singulos edere signa doloris, vel de peccatis in genere se accusare, & tunc (sicut & in periculo naufragii vel conflictûs subeundi) possunt omnes simul absolvi cum hac formula: *Ego vos absolvo à peccatis vestris in nomine &c. &c.* Qui plura hujusmodi remedia cupit nôsse, adeat Henricum Manigart *in suis floribus selectis ad fin.* P. Engel *l. 3. tit. 4. n. 19.* vel Reiffenstuel *l. 3. decret. eod. tit. n. 106.*

385. Colliges 6tò, Beneficiatum dicendo Missas sinè causa urgente in alio loco vel altari contra voluntatem Fundatoris 1. peccare quidem per se loquendo, non tamen 2. illico condemnandum esse gravis noxæ, nisi 3. fortassis Sacrum debuisset legere in altari privilegiato, vel in tali loco, ubi populus assuevit audire Sacrum, nec aliam habet commoditatem &c. Ratio primi est: quia alibi celebrando contravenire supponitur suæ obligationi à Fundatore impositæ, ideóque agit quasi contra legem particularem justam. Ratio autem 2di est: quia supponitur applicare Sacrum ad intentionem Fundatoris, ideóque satisfacit substantiæ obligationis suæ, unde nec tenetur ad aliquam restitutionem. Ratio 3tii est: quia si non celebret in Altari privilegiato, defraudabit

animam

animam thesauro indulgentiæ plenariæ; quæ haud immeritò reputatur magni momenti: & si alibi celebrando subtrahat populo occasionem audiendi Sacrum (saltem die festivo aut dominico) omissio hujus eidem moraliter imputabitur, nisi in eodem loco ab alio Sacrum dicatur. Videantur de hoc Castropalao *tr. 13. disp. 1. pu. 6. n. 26.* Burghaber *centur. 3. cas. 98.*

Ergonè (inquies) Beneficiatus obligatus ad legendum & applicandum Sacrum quotidianum, nullo unquam tempore poterit pro se, aut alio bono amico Sacrum applicare?

℞. Cum P. Gobat *tr. 3. n. 585.* posse pro- 386.
babiliter per annum quinquies, aut sexies; vel etiam sæpiùs celebrare pro se, suis cognatis vel etiam aliis Benefactoribus suis. Ratio est: quia nimis durum videretur, si nunquam prorsus posset hoc applicare pro se vel alio bono amico; unde de benignitate Fundatoris, piè præsumere licet, quòd noluerit cum tanto rigore obligare, ut nunquam prorsus fas esset pro alio celebrare; idipsum tenendum, si talis Beneficiatus aliquoties propter infirmitatem non posset celebrare Sacrum; aliud foret, si hoc vellet applicare aliis pro stipendio; quia Fundator meritò præsumeretur invitus, nisi in fundatione fuisset expressum, ut si per se ipsum non valeat, id per alium suppleat; quippe qui supponitur legâsse competens stipen-

 dium.

dium. Videantur de hoc La Croix *l. 4. n. 830.* Pasqualigo *de Sacrificio à q. 1116.*

387. Colliges 7timò, jure ordinario impossibile esse, ut aliquis Canonicus gaudeat integris fructibus duorum, vel plurium adhuc Beneficiorum sinè speciali dispensatione. Ratio est: quia volens fructibus integris gaudere, debet de jure ordinario novem mensibus residere: at repugnat, ut quis eodem anno in duobus diversis locis & quolibet eorum resideat novem mensibus: ergo sinè dispensatione hoc fieri nequit. Si quis verò hanc obtinuerit, tunc erit attendendum ad particularia locorum statuta ac consuetudines; nam in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus quatuor, in aliis quinque, vel sex menses pro residentia desiderantur. Videatur Rebuff. *in praxi Benef. tit. dispensat. de non residendo n. 60.* Engel *l. 3. tit. 4. n. 29.*

CON-

CONFERENTIA DUODECIMA

De Horis Canonicis, earúmque Obligatione.

SUMMARIUM.

388. Nomine Horarum Canonicarum intelliguntur preces &c.
389. Sunt ſeptem Horæ Canonicæ.
390. Ad has obligantur omnes Clerici in Sacris conſtituti.
391. Non item in Minoribus, niſi habeant Beneficium.
392. Et præter titulum inſuper fructus inde percipiant.
393. Ad Horas Canonicas etiam tenentur omnes Religioſi Choro adſtricti.
394. Non item alii, quorum inſtitutum non ad Chorum, ſed ad alia opera miſericordiæ tendit.
395. Neque Novitii, aut Laici, ſeu converſi, uti vocant.
396. Omittens culpabiliter Officium Canonicum, vel notabilem partem hujus, peccat mortaliter.

397. Pars autem notabilis communiter reputatur integra hora.

398. Omittens integrum Officium unius diei, unicum duntaxat peccatum mortale committit.

399. Beneficiatus culpabiliter negligens Horas Canonicas tenetur ad reſtitutionem.

400. Attentio ad Horas Canonicas eſt duplex, externa, & interna;

401. Et hæc poteſt eſſe vel materialis, vel litteralis, vel ſpiritualis.

402. Attentio externa, ſicut & intentio orandi certò eſt neceſſaria.

403. Immò & intentio interna, quæ in praxi ſemper eſt ſuadenda, exceptis ſcrupuloſis.

404. Speculativè tamen probabile eſt, intentionem internam non eſſe neceſſariam ad ſubſtantiam orationis.

405. Reſpondetur breviter ad principalia fundamenta adverſæ ſententiæ.

406. Reſolvitur breviter Caſus I. de quodam Religioſo, qui Antiphonis, & Lectionibus novis prætermiſſis, ſolet legere antiquas, vel de Communi, in ſuo Breviario contentas.

407. In Choro publico hujuſmodi Lectiones nullatenus intermittendæ ſunt.

408. Utrum Frater Minor ſatisfaciat, recitando Officium alterius Ordinis.

409. Reſolvitur Caſus II. cujuſdam Confeſſarii, qui Canonico aſſueto negligere Breviarium, non injunxit onus reſtitutionis.

410. Unde talis Canonicus proprio motu tenebatur reſtituere fructus:

411. Illos ſaltem, quos intuitu penſi Canonici percepit.

412. Non tamen alios, intuitu aliarum functionum, vel ſpiritualium laborum fortaſſis perceptos.

413. Re-

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Horis Canonicis, earúmque obligatione.

QUæres primò, quid intelligatur per Horas Canonicas, & quot sint?

388. ℞. Ad primam partem hujus quæsiti. Nomine Horarum Canonicarum intelliguntur certæ preces vocales, quæ ex præcepto SS. Canonum (unde & *Canonicæ* appellantur) ab Ecclesiasticis personis nomine Ecclesiæ Deo persolvuntur. Ità in re *communis DD.* Eædem Horæ Canonicæ alio nomine dicuntur *Officium divinum*, & *Officium ecclesiasticum*, eò quòd ad laudandum Deum apprimè deserviant, & à personis Ecclesiasticis plerumque in Ecclesia vel recitari, vel decantari solent. Rursus appellari consueverunt *Pensum Canonicum*, eò quòd ab iisdem personis Ecclesiasticis quasi per modum tributi pendi soleant, ac debeant.

389. ℞. Jam ad 2dam partem hujus quæsiti. *Horæ Canonicæ* sunt septem, scil. *1. Matutinum cum Laudibus. 2. Prima. 3. Tertia. 4. Sexta. 5. Nona. 6. Vesperæ*, & *7. Completorium.*

In his quippe totum ſeu integrum Officium unius diei conſiſtit; quod Eccleſia in Dei gloriam adornavit juxta illud Regii Pſaltis *Pſal. 118. Septies in die laudem dixi tibi*: & quia plerumque diverſis horis perſolvi debent ac ſolent; hinc etiam *Horæ* dicuntur.

Ratio autem hujus ſeptenarii numeri ſolet aſſignari myſtica, ſcil. ſeptem præcipua Dominicæ Paſſionis Myſteria, in quorum memoriam Horæ Canonicæ ſunt ordinatæ, juxta vulgares illos verſiculos *in Gloſſa c. 1. de celebrat. Miſſ.* relatos.

Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat.
Prima replet ſputis; cauſam dat *Tertia* mortis.
Sexta cruci nectit: latus Ejus *Nona* bipertit.
Veſpera deponit: tumulo *Completa* reponit.

Cæterùm tametſi obligatio hæc recitandi Horas non ſit juris divini, ſed Eccleſiaſtici tantùm, juxta probabiliorem ſententiam Azorii & aliorum, uſus tamen recitandi eſt antiquiſſimus in Eccleſia, & jam à tempore Apoſtolorum inchoatus. Hinc Clemens Papa I. *lib. 8. Conſtitut. Apoſtolicarum Can. 34.* ait: *Precationes facite manè horâ tertia, ſexta, & nona, & veſpere, atque ad galli cantum.* Licèt Azorius *tom. 1. Inſtit. moral. l. 10. c. 1.*

q. 6,

q. 6. Filliuc. & alii nonnulli probabiliter autument, à Gelaſio Papa I. vel II. primùm fuiſſe ſancitam legem publicam, vi cujus Perſonæ Eccleſiaſticæ fuêre obligatæ ad perſolvendas hujusmodi Horas Canonicas.

Quæres jam 2dò, quinam igitur teneantur ad recitandas Horas Canonicas?

390. ℞. Ad hoc quæſitum primò. Omnes Clerici ſæculares in ſacris Ordinibus conſtituti, ſive Beneficium poſſideant, ſive non, tenentur ad recitandas Horas Canonicas, & quidem ſub reatu peccati mortalis. Ità *communiſſimè omnes Doctores orthodoxi.*

Ratio horum deſumitur ex Jure Can. *cap. Presbyter.* & *c. Dolentes. de Celebrat. Miſſ.* quibus in locis hoc expreſsè mandatur Presbyteris. Tametſi verò nulla in jure fiat mentio de Diaconorum vel Subdiaconorum obligatione, nihilominus conſuetudo, *quæ eſt optima legum interpres. c. cùm Dilectus. de conſuet.* immò vim legis habet juxta *communiorem DD.* apud La Croix *l. 1. n. 570.* jamjam obtinuit, ut & hi teneantur ad perſolvendum penſum canonicum ſub eodem reatu gravis peccati; qua de cauſa ordinandis Subdiaconis communiter in examinibus proponi, & inculcari ſolet hæc obligatio. Hæc tamen reſponſio ſolùm procedit de Clericis ſæcularibus; quid de Religioſis tenendum, patebit proximè.

Dixi

Dixi etiam: *in sacris Ordinibus constituti*; 391.
nam reliqui Clerici sæculares in minoribus duntaxat Ordinibus constituti non tenentur recitare Horas Canonicas, veluti liquet ex receptissima consuetudine Ecclesiæ, & unanimi Doctorum consensu. Si tamen possideant Beneficium Ecclesiasticum, tenentur ad Horas Canonicas recitandas, tametsi nullo Ordine sacro sint insigniti, veluti habetur ex *c. Dolentes.* mox allegato, aliísque Summorum Pontificum constitutionibus; Beneficium namque datur propter officium, velut dicitur *c. ult. de Rescriptis. in 6to.*

Excipiendi tamen hìc veniunt illi Clerici 392.
in minoribus duntaxat constituti, qui quidem titulum possident, nullum tamen vitulum, id est, nullos exinde percipiunt fructus, neque per se, neque per alios à se substitutos; nam tales nondum tenentur ad recitandas Horas Canonicas. Idipsum tenendum est de aliis quibusdam Clericis, possidentibus tale Beneficium, Præposituram, aut Personatum, cui ex speciali institutione solùm fuit annexa obligatio recitandi Officium parvum B. Virginis, aut Psalmos pœnitentiales, aut Rosarium &c. vel quid simile. Videantur de hoc Laymann *lib. 4. tr. 1. c. 5. n. 3. & seqq.* vel Herincx *part. 3. tr. 2. disp. 7. n. 58.* Navarrus *de Orat. c. 7. n. 28.*

℟. Jam

393. ℟. Jam ſecundò ad idem quæſitum. Omnes Religioſi (utriusque ſexûs) ad Chorum adſtricti exceptis tamen Novitiis, & laicis converſis &c. tenentur ſub mortali ad perſolvendum divinum Officium ſaltem privatim recitandum, eſto nullum adhuc Ordinem ſuſceperint. Ità Doctores orthodoxi *communiſſimè*. Ratio hujus rurſus deſumitur ex antiquiſſima conſuetudine, quæ jam obtinuit vim legis, & in omnibus Religionibus ad Chorum allegatis cum eo onere noſcitur recepta, prout bene notat Laymann *l. 4. tr. 1. c. 4. n. 2.* Rodriquez. *tom. 2. qq. Reg. q. 100. art. 8.* & alii. Quin immò nos Fratres Minores ſpeciali S. Regulæ præceptô tenemur ad recitandum *divinum Officium ſecundùm ordinem S. Romanæ Eccleſiæ*, prout dicitur *c. 3. S. Regulæ noſtræ.*

394. Dixi tamen rurſus 1. *Omnes Religioſi ad Chorum adſtricti &c.* Ab hac enim Regula eximendi ſunt nonnulli Ordines ſacri, ſeu Religiones, quarum inſtitutum non tendit ad Chorum, ſed ad alia opera miſericordiæ ſive corporalia ſive ſpiritualia v. g. ad inſtituendam juventutem, ad ſerviendum infirmis, ad gerendum bellum adverſus infideles &c. &c. quâ ratione PP. Societatis JEſu in Sacris nondum conſtituti, item Religioſi Militares & Hoſpitalarii eximuntur ab hoc onere. Similiter multa Monaſteria Monialium reperiuntur hodie, in quibus præter Officium B. Virginis ſeu Curſum Marianum

nullum

nullum aliud Officium divinum recitant, neque recitare tenentur; eò quòd neque ex vi instituti aut regulæ, neque etiam ex aliqua consuetudine (vi cujus hæc obligatio potissimùm inolevit, ùt dictum est) ad hoc teneantur.

Dixi 2dò. *Exceptis Novitiis, & laicis conversis etiam professis.* Nam quoad laicos 395. etiam professos nec lex aliqua, neque consuetudo legitima vim legis habens exstat: immò in sacra Regula nostra laicis expresſè præcipitur, ut locô Breviarii dicant certa *Pater noster.* Quod autem Novitios attinet, pariter nulla exstat lex eos obligans. Et licèt consuetudo in sacris Religionibus communiter habeat, quòd Chorum diu noctúque frequentare jubeantur, hæc tamen consuetudo non imponitur obligatoriè, sed potiùs ut discant persolvere laudes divinas, & Choro sit provisum. Esto etiam Novitii veniant nomine Religiosorum in favorabilibus, non tamen sub hoc nomine veniunt in odiosis, utì est hæc obligatio sub culpa gravi recitandi Horas Canonicas: quemadmodum ergo ad alia Regulæ præcepta v. g. jejunia &c. &c. nondum obligantur sub reatu culpæ, quamdiu sacræ Professionis vinculo ad hæc sese nondum adstrinxerunt; ità nec tenentur ad recitandum Breviarium sub aliqua culpa, sed possunt liberè exire seu reverti ad sæculum sinè ulla prorsus obligatione &c. &c. Videatur de hoc Bonacina

disp. 1. de Horis Canon. q. 2. p. 2. n. 1. vel Azorius ubi suprà *c. 6. q. 3. & 4.*

Quæres 3tiò, quomodo peccet, qui Horas Canonicas unius diei, vel saltem partem notabilem ejusdem Officii voluntariè ac culpabiliter intermittit?

396. ℞. Peccare mortaliter. Ità *ex communi & certa DD sententia* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 6. dist. 1. n. 27.*

Ratio est: quia obligatio recitandi Officium divinum est æquè gravis respectu Clerici, quàm obligatio audiendi Sacrum respectu laici; utrumque enim præceptum ex virtute Religionis procedit: ergo quemadmodum laicus culpabiliter negligendo Sacrum, vel notabilem hujus partem peccat graviter; ità & Clericus culpabiliter negligendo totum Officium unius diei, vel saltem notabilem hujus partem.

Quæres autem jam 4tò, quænam igitur pars respectu totius Officii divini censenda sit notabilis, & quænam non?

397. ℞. Ad hanc quæstionem breviter omissis aliorum placitis, vel nimìs rigorosis, vel nimis laxis, partem notabilem respectu totius Officii divini, ad peccandum mortaliter sufficientem, non immeritò reputari integram horam minorem, vel aliquid æquivalens integræ horæ minori, utputa vel unum nocturnum cum tribus lectionibus, vel laudes &c. &c. Ità *cum communiori* ac verosimiliori DD. sententiâ La Croix *l. 4. n. 1202.* Gobat

Gobat *tr. 5. Theol. exper. n. 608. & 609.* Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 2. n. 7.* Holzmann *part. 3. tr. 3. n. 455.* Ratio hujus opinionis est: quia cùm recitatio septem Horarum Canonicarum ab Ecclesia fuerit ordinata in memoriam septem principalium mysteriorum Passionis Dominicæ secundùm dicta *n. 389.* hinc recitatio unius horæ minoris integræ, vel huic æquivalentis censetur notabiliter conducere ad hunc finem ab Ecclesia intentum, & consequenter omissio unius horæ notabiliter ab eo deficere, ac per hoc graviter peccare eum, qui culpabiliter omittit seu negligit recitare integram horam minorem. Excipiunt tamen Doctores nonnulli haud immeritò vesperas Sabbathi sancti ob brevitatem earum, ùt videre licet apud Gobat *loc. cit. n. 609.*

Ergonè, inquies, omittens omnes septem Horas Canonicas, committet septem peccata mortalia?

℟. Esto multi existiment, committi septem peccata mortalia, nihilominus probabilius videtur, committi unum duntaxat peccatum mortale, licèt tantò gravius, quantò plures horæ culpabiliter omittuntur. Ità Filliucius *tr. 23. c. 7. n. 248.* Bonacina ubi suprà *disp. 7. q. 5. pu. 1. n. 8.* Holzmann *l. cit. n. 456.* & communior aliorum. Ratio hujus est: quia omnes horæ ejusdem diei moraliter coalescunt & integrant Officium unius diei, eôdem præcepto impositum, quemadmodum 398.

plures cibi adintegrant unam reflectionem, vel unum convivium: ſicut ergo ille, qui in die eſuriali contra prohibitionem Eccleſiæ manducaret plures cibos carnales in eodem convivio, non committeret plura, ſed unum duntaxat peccatum mortale; ità etiam qui plutes ejusdem diei omitteret Horas canonicas, niſi id faceret ex moraliter interruptis intentionibus vel omiſſionibus; tunc enim numerô multiplicarentur peccata, ſeu omiſſiones peccaminoſæ.

Quæres 5tò, an Clericus Beneficiatus omittens recitationem Officii divini teneatur ad aliquam reſtitutionem?

399 ℟. Beneficiatus, qui ſcienter & culpabiliter (nam ſecus dicendum eſt de illo, qui ex oblivione aut impotentia) omittit Horas Canonicas, tenetur ad reſtitutionem fructuum illius diei aut temporis, quô omiſit. Ità (teſte Gobat *n. 581.) omnes*: & habetur deciſum in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. Quia tamen nonnulli in dubium revocârunt, an hæc conſtitutio eſſet recepta; hinc Pius V. in ſua Bulla *Ex proximo*. edita *19. 7bris 1571*. eandem conſtitutionem innovavit ſequenti tenore: §. 1. *Statutimus, ut qui Horas omnes Canonicas unô vel pluribus diebus intermiſerint, omnes Beneficii, ſeu Beneficiorum ſuorum fructus, qui illi, vel illis diebus reſponderent, ſi quotidie dividerentur; qui verò Matutinum tantùm, dimidiam; qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam (fructuum ſcilicet) qui*

barum

barum singulas, sextam partem ejusdem fructuum diei amittat &c. Ex quo liquet, Beneficiatum, qui annuatim ex suo Beneficio percipit 365. florenos, tot scil. quot sunt dies anni, & omittit una die integrum Officium, teneatur restituere (sive ad fabricam Ecclesiæ, sive in pauperes erogando) integrum florenum, qui verò Matutinum tantùm, dimidium florenum, qui tandem quamlibet horam minorem, decem crucigeros seu bajoços vi dictæ Constitutionis Pianæ teneatur restituere, seu expendere in pias causas &c. Tametsi non desint Auctores, qui dictam Bullam mitiùs, & variè quidem interpretantur, prout videre licet apud Dianam *part. 2. tr. 12. resol. 34.* Tannerum *to. 3. disp. 5. q. 1. dub. 6. n. 212.* Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 582. & seqq.*

Quocirca tamen advertendum est, ab Alexandro VII. damnatas fuisse sequentes duas propositiones, è quibus prior (*n. 20.*) ità habet: *Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eò quòd sit pœna.* Posterior (*n. 33.*) ità sonat: *Restitutio fructuum ob omissionem horarum, suppleri potest per quascunque eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.*

Quæres 6tò, qualis attentio sit necessaria ad satisfaciendum Officio divino, seu Horis Canonicis?

Priusquam ad hanc quæstionem directè respondeamus

400. Notandum est primò, nomine attentionis in genere intelligi *advertentiam ad aliquid:* attendere igitur ad Horas Canonicas idem sonat, ac advertere ad illam recitationem vocalem horarum. Solet autem hæc attentio communiter à Doctoribus distingui in *ex-* & *internam.* Externa consistit in eo, quòd recitans horas excludat omnem actionem externam incompossibilem cum attentione interna; utputa quòd non scribat litteras, nec pingat, nec novellas legat &c. quia hujusmodi actiones abstrahunt animum ab attentione interna ad id quod recitatur &c. Interna verò consistit in advertentia ad id, quod agitur, scil. ad recitationem Officii divini. Ità in re Felix Potestas *in Exam. Confess. tom. 1. part. 2. n. 483.* & alii communiter.

401. Notandum 2dò, hanc attentionem internam rursus à Doctoribus trifariam distingui, scilicet *1. in materialem*, *2. in litteralem*, & *3. in spiritualem.* Materialis dicitur, vi cujus præcisè attenditur ad verba, ut scil. rectè, distinctè, & sinè confusione proferantur: & hæc alio nomine *superficialis* vocari solet. Litteralis dicitur, vi cujus attenditur ad sensum verborum seu mysteria, quæ inter recitandum occurrunt. Spiritualis denique apellatur, vi cujus attenditur ad Deum ceu terminum orationis. Ex quibus liquet,

liquet, ſecundam intentionem, litteralem ſcilicet, locum non habere in Monialibus, utpote ignaris idiomatis latini, in quo Officium divinum ſolet recitari, bene verò primam & tertiam, ſcilicet materialem, & ſpiritualem, quæ eſt omnium optima. His notatis ac ſuppoſitis.

℟. Jam ad quæſitum primò. At ſatisfaciendum Officio divino, ſeu recitationem Horarum Canonicarum neceſſaria eſt attentio externa, ſeu excluſio actionum externarum incompoſſibilium cum intentione interna, ſaltem ad id, quod agitur. Ità teſte La Croix *l. 4. n. 1334. omnes.* Ratio eſt: quia intendens occupationi externæ incompoſſibili convincitur nec velle orare, neque Deo cultum debitum exhibere; qualis tamen ab Eccleſia præcipitur *c. dolentes. de celebr. Miſſar.* Hinc Gobat *tr. 5. n. 716. Theolog. exper.* bene ait, eum, qui propter ingentiſſimum dolorem vel turbationem mentis non poſſet ne quidem ad verba attendere, etiam non teneri recitare Horas; quia quamvis in tali ſtatu recitaret, non tamen oraret, & per conſequens nec ſatisfaceret præcepto Eccleſiæ. 402.

℟. Ad idem quæſitum 2dò. Valde probabile eſt, ad recitationem Horarum Canonicarum requiri attentionem internam, ſive hæc dein ſit materialis, ſive litteralis aut ſpiritualis, adeóque hæc ſententia in praxi ſemper conſulenda eſt, niſi ſcrupuloſitas aut 403.

perplexitas alicujus pœnitentis aliud exigat. Hanc opinionem crediderim à nullo vocari in controversiam; enimverò quòd talis attentio interna ad orationem veram sit necessaria, nedum S. Thomæ, & aliorum plus quàm centum Doctorum auctoritas, sed & ratio suadet; quia oratio nil est aliud, quàm *mentis in Deum elevatio*; hinc Glossa *in cap. Canentes. dist. 92.* ait:

Non vox, sed votum, non musica cordula, sed cor:
Non clamans, sed amans, cantat in aure Dei.

Atqui sinè omni prorsus attentione interna non videtur posse subsistere elevatio mentis in Deum: ergo. Ex quo facilè liquet, cur hæc sententia sit omnibus (exceptis duntaxat scrupulosis) suadenda; quia oportet pœnitentibus semper tutiora, & ad animæ salutem, Deique gloriam magis conducentia suadere: atqui hanc opinionem esse tutiorem, magisque ad Dei gloriam & animarum salutem tendere, nemo facilè inficias ire poterit: ergo &c. Hac ratione fortassis sapienter cecinit Poëta:

Dirige cor sursum: bene profer: respice sensum;
Inque Choro ne sis corpore, mente foris.

404. ℟. Nihilominus ad idem quæsitum 3tiò. Nedum ab authoritate, sed & ex ratione probabile, immò probabilius videtur, ad recitationem Horarum Canonicarum nullam requiri

requiri attentionem internam, ſed ſufficere intentionem orandi, ſaltem virtualiter permanentem, qualem unusquisque habere ſupponitur, qui aſſumpto Breviario cogitat ſatisfacere ſuæ obligationi &c. Hanc opinionem tenent plurimi Claſſici DD. è quibus La Croix *l. 4. n. 1341. 25.* & amplius refert, ſequitúrque: ergo auctoritate eſt probabiliſſima; quòd etiam ratione probabilis, immò probabilior ſit, ſuadetur 1. quia ſi ad eſſentiam orationis requireretur aliqua attentio interna, ſequeretur, eum, qui involuntariè diſtractus recitat, non ſatisfacere huic obligationi: ſequela autem etiam ab Adverſariis agnoſcitur falſa: ergo &c. 2. Quia Sacerdos conferens extremam Unctionem cum intentione faciendi, quod facit Eccleſia, validè conficit hoc Sacramentum, eſto propter diſtractiones nullam habeat attentionem internam: ergo ſinè attentione interna ſubſiſtit eſſentia veræ orationis. Conſeq. patet ex eo: quia forma hujus Sacramenti eſt eſſentialiter deprecatoria. 3tiò. denique hoc colligitur à paritate; nam qui cum attentione externa & interna intentione virtualiter permanente invocat dæmonem, committit actum idololatriæ & irreligionis: ergo ſimiliter, qui cum ſola attentione externa, & intentione interna virtualiter perſeverante Deum invocat, vel laudat recitando ſuum Breviarium, ponit actum latriæ ac Religionis. Videantur de his Tam-

bur *in Decalog. l. 4. cap. 2. ſ. 1. n. 19.* Gobat *l. cit. n. 821.* Sporer *Theol. Sacram. part. 1. à n. 75.*

Dices tamen contra hanc reſolutionem 1. Ubi nulla eſt mentis in Deum elevatio, ibi nec eſt oratio: hinc 2. Eccleſia graviter præcipit attentionem internam. Et certè ſi hæc non eſſet ad veram orationem ex natura rei neceſſaria, tunc 3. non peccaret, qui durante Officii divini recitatione voluntariè eſſet diſtractus: hoc autem eſt certò falſum: ergo neceſſaria eſt attentio interna, ſin minùs ex natura rei, ſaltem ex præcepto Eccleſiæ.

405. ℞. Breviſſimè ad hæc velut principalia argumenta adverſæ ſententiæ 1. Adhuc haberi elevationem mentis in Deum, non quidem actualem, ſed virtualem ſeu virtualiter perſeverantem; quia recitans Breviarium ſupponitur id facere virtute prioris intentionis orandi, & præſtandi ſuum penſum canonicum, proptereáque ſervat attentionem ſaltem externam.

Ad 2dum ℞. de hoc præcepto Eccleſiæ non ſatis conſtare; unde & à Viris ſapientiſſimis, devotionisque zelô præſtantiſſimis omninò negatur, quamdiu Adverſarii non oſtenderint, quibus tabulis hæc lex fuerit inſculpta vel inſerta.

Ad 3tium ℞. Voluntariè diſtractum ideò peccare, quia eſt irreverentia Deum alloqui, & profiteri ſe Deum colere, & tamen id non facere interiùs. Ex eo tamen, quòd taliter

taliter orans ſimul Deum offendat, non ſequitur, eum nullatenus orare, ſed hoc ſolùm, talem actum Religionis ſeu Orationis conjungi cum aliquo, quod Deo diſplicet. Videatur de hoc La Croix *l. 4. n. 1341.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Obligatione recitandi Horas Canonicas.

CASUS PRIMUS.

Titius Religioſus haud infrequenter, dum cœpit Breviarium ſuum privatim orare, cœpit priùs murmurare, eò quòd ſingulis annis cum novo Directorio diſtribuantur in ſuo Ordine vel nova Feſta, vel novæ Lectiones, præſertim ſecundi Nocturni, vel novæ Antiphonæ v. g. ad Magnificat, aut Benedictus &c. conſequenter oporteret vel ſingulis aunis novum comparare Breviarium, vel novas circumportare pagellas, quibus hujusmodi Feſta vel Antiphonæ imprimi ſolent. Et quia ſubin hujusmodi pagellas privatas reperire non poteſt, aut iisdem reperiundis plus temporis deberet inſumere, quàm recitando Officio; hinc non ſinè multa indignatione (præſertim contra illos, plus quàm oportet officioſos Procuratores ſimilium Lectionum aut Antiphonarum) concepta, ſumit Lectio-

Lectiones vel Antiphonas de communi, prout habentur in Breviario Romano, præsertim dum est in itinere, ubi hujusmodi pagellas (utpote facilè perdibiles) omnino domi relinquit. Quæritur jam, an, vel qualiter Titius noster propterea peccet?

406. ℟. Videtur probabilius, Titium non peccare, nequidem venialiter, si hoc faciat sinè contemptu. Ratio hujus desumitur à paritate; nam qui privatim recitando ex rationabili causa aliquoties mutat Officium unius diei in aliud æquale, seu non notabiliter brevius, non peccat, ne venialiter quidem, secundùm opinionem Illsung *tr. 5. disp. 1. n. 15.* Sporer *n. 120.* P. Tamburini *in decalog. l. 2. c. 5. §. 2. n. 21.* (ubi pro eadem opinione citat Cajetanum, Vasquez, Valentiam. Filliuc. Sa, Lessium, & alios) ergo à fortiori non peccat, qui recitans privatim servat Officium pro tali die præscriptum, & solùm mutat vel Antiphonam aliquam v. g. ad *Benedictus* vel *Magnificat*, vel Lectiones 2di Nocturni, ídque ex eo duntaxat, quòd hæc non habeat in suo Breviario, neque pagellam privatam facile reperire, aut secum portare valeat, ideóque non ex contemptu Ecclesiæ potestatis, sed ex rationabili causa duntaxat.

Confirmatur hoc ex eo: quia tam Pius V. in sua Bulla *Quod à nobis. de anno 1568.* quàm Clemens VIII. in sua *Cum in Ecclesia 10. Maji 1602.* indemnitati omnium, præsertim

ſertim pauperum volentes conſulere, clementer indulſerunt tam Typographis & Bibliopolis, ut Breviaria jamjam impreſſa vendere, quàm Eccleſiis, aliorúmque Clericis, ut iisdem uti poſſent: ergo idipſum hodiedum de benignitate Sedis Apoſtolicæ præſumere licet alicui pauperi Religioſo, ut ſcilicet uti poſſit ſuo Breviario Romano, & Lectiones vel Antiphonas in eodem contentas locô aliarum Antiphonarum, ſeu etiam Lectionum identidem neo-inventarum, ſi has ſinè difficultate ad manum habere non poſſit, legere ſinè peccato.

Dixi tamen: *ſi has ſinè difficultate ad manum habere non poſſit*; nam ſi eas ad manum habeat, vel ſi habeat jamjam inſertas ſuo Breviario, tunc ſinè peccato ſaltem veniali non poterit legere alias Lectiones vel Antiphonas, quàm illas à S. Rituum Congregatione præſcriptas; nam ſecus agendo convinceretur contemnere Eccleſiaſticam poteſtatem, utpote ſinè cauſa rationabili agens contra formam recitandi ab Eccleſia præſcriptam. 407.

Et quia Communitas Religioſa vel novo Breviario, vel certè novis hujusmodi pagellis ſemper erit proviſa; hinc in Choro hujusmodi Officia vel Lectiones &c. ſemper recitari debent, eò præſertim, quòd ex oppoſito faciliùs poſſet timeri ſcandalum.

Sed

Sed quid, ſi talis Religioſus v. g. Franciſcanus in itinere conſtitutus rogetur ab alio v. g. Religioſo Ordinis Benedicti, aut S. Bernardi &c. utente alio Breviario, vel aliud ea die Feſtum celebrante, ut ſecum eodem utatur Breviario, vel de eodem Feſto recitet, licebitnè ſe huic accommodare?

408. ℟. Probabiliter id licitum exiſtimant Rodriquez *tom. 1. qq. Reg. q. 42. art. 8.* & Miranda *tom. 1. Man. Prælat. Regul. q. 37. art. 13.* (contradicente Palao, & aliis nonnullis) eò quòd Innocentius IV. hoc indulſerit, prout (teſte Rodriquez) videre licet *in Monumentis Ordinis fol. 55.* putantque huic privilegio nec per Bullam Pii V. neque per illam Clem. VIII. fuiſſe derogatum; quippe quæ ſolùm prohibent variationem ſtabilem, ſeu perpetuò duraturam. Hanc opinionem etiam Diana *part. 3. tr. 2. Reſol. 135.* in praxi tutam exiſtimat. Ego tamen eam minimè ſuadendam aut practicandam arbitror ſinè multùm urgente cauſa. Illud verò cum Baſſæo *in Suppl. V. Horæ Canonicæ II. n. 2. & 3.* & Herincx *part. 3. tr. 4. diſp. 2. n. 12.* inde inferendum arbitror, quòd talis Frater Minor deſtitutus (quacunque demum de cauſa) ſuo Breviario Ordinis, teneatur Officium recitare ex alio v. g. Benedictinorum, Carmelitarum &c. ſi poſſit habere, idque propterea, quia ſaltem probabile eſt, eum ſatisfacere ſuæ obligationi recitando aliud Officium: atqui ubi eſt certò probabile,

bile, posse adhuc satisfieri præcepto, ibi lex obligans manet in possessione; ob hanc enim causam tenetur quis recitare Vesperas ac Completorium, quamdiu verè probabile est, nondum effluxisse horam undecimam noctis: ergo &c.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius una vel altera vice excepit confessionem cujusdam Canonici, assueti omittere recitationem sui Breviarii, cui pœnitentiæ locô aliud non imposuit, nisi ut Sacrum legeret pro anima miserrima, simúlque ex intentione lucrandi indulgentias recitaret 6. Pater & Ave. Verùm cùm postea animadverterit eundem Canonicum sæpiùs redire, & in omittendis Horis Canonicis de die in diem laxiorem ac liberaliorem fieri; hinc Sempronius dubitare cœpit, an non ex nimia clementia Confessarii hæc negligentia ortum ducat; cùm enim longè facilius sit dicere 6. Pater & Ave, quàm integrum Officium unius, aut omnino plurium dierum, hinc suspicari cœpit, an non propterea fortassis pœnitens tot ferias suo Breviario indulserit. Quærit proin Sempronius 1 an præfatam pœnitentiam (sinè ullo alio onere restitutionis) injungendo, partibus Confessarii satisfecerit? 2. An, vel quantum onus restitutionis teneatur injungere, casu quo idem pœnitens cum iisdem peccatis redierit? Quid ad hæc dubia Sempronii?

℟. Ad

409. ℞. Ad primum, Sempronium probabiliùs non ſatisfeciſſe partibus boni Confeſſarii ; nam ſi Canonicus ſupponatur fuiſſe homo indoctus, in Theologia, vel jure &c. minùs verſatus, quia hanc obligationem reſtituendi non agnovit, debuit Confeſſarius ſupplere defectum, eundem inſtruendo de præſato onere, & poſitivè illud injungere, ne ex tali ignorantia & nimia Confeſſarii indulgentia vel clementia captaret anſam liberiùs peccandi, ſeu non præſtandi penſum Canonicum. Si autem ſupponatur fuiſſe homo doctus & intelligens ſuam obligationem, rurſus dubitare licuit, an non contempſerit huic obligationi ſatisfacere, ſicque rurſus admonendus, immò cogendus fuit, ut qui hactenus non ſatisfecit ſuæ obligationi amore juſtitiæ, impoſterum coërceretur ad hoc præſtandum timore pœnæ. Ex quibus liquet, cum hujusmodi pœnitentibus utpote valde delicatis quàm cautiſſimè, & circumſpectè procedendum eſſe, bene ponderatis omnibus circumſtantiis, ne ex nimia indiſcretione pœnitens, aut ex nimia Confeſſarii clementia Deus offendatur. Caſu quo autem Confeſſarius dubitat, an talis pœnitens obligationem reſtitutionis agnoſcat, haud imprudenter aget, eundem blandis verbis admonendo, ac dicendo v. gr. ſuppono Veſtram Dominationem intelligere ac perſpectam habere obligationem reſtituendi ob neglectas Horas Canonicas,

nonicas, ptoptereáque huic oneri ſatisfacturam, ac deinceps diligentiùs præſtituram penſum Canonicum, quem in finem injungo, ut &c.

Ergonè (inquies) pœnitens motu proprio tenetur ob Horas Canonicas neglectas ad aliquam fructuum reſtitutionem, tametſi Confeſſarius hanc non imponat locô pœnitentiæ?

℟. Quòd ſic; hoc enim ſatis clarè colligitur ex propoſitione ab Alexandro VII. damnata ſuperiùs *n. 399.* recenſita, vi cujus ſequitur, hanc reſtitutionem deberi *in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Judicis.* Et certè ſi prærequireretur talis ſententia, non niſi rariſſimè poſſet talis Clericus condemnari ad reſtitutionem; quilibet enim reſponderet, ſe privatim nemine advertente aut præſente recitâſſe ſuas Horas, adeóque ſatisfeciſſe obligationi ſuæ: & quis amabo! tunc talem condemnaret ad onus reſtitutionis? Denique jure naturæ notum eſt, omne illud quod eſt alienum, & injuſtè retinetur, eſſe reſtituendum, etiam in foro conſcientiæ, & ante omnem ſententiam Judicis: atqui fructus illi à Beneficiato non recitante Breviarium ſunt alieni; quia talis juxta tenorem Bullæ Pianæ mox ſuprà allegatæ, fructus correſpondentes tempori culpabilis omiſſionis núnquam facit ſuos: ergo &c. Videantur de hoc Sporer *Theolog. Sacram.* 410.

part. 1. tr. append. de Horis Canon. c. 1. n. 36. & seqq. Babenſtuber *tr. 5. diſp. 2. art. 3. n. 55.* La Croix *l. 4. n. 1216.*

Ad quantam igitur reſtitutionem condemnandus erit à Confeſſario talis Canonicus, aut Beneficiatus?

411. ℞. Tametſi oppidò difficile, immò (judiciô P. Sanchez *l. 2. Conſil. mor. c. 2. dub. 84. n. 2.* Sporer *loc. cit. n. 37.* & aliorum; eò quòd Beneficia non ſint æqualia) moraliter impoſſibile ſit tradere univerſalem Regulam, ſeu determinare quantitatem reſtitutionis ratione neglecti officii, cenſeo nihilominus conformiter ad dicta ſuperiùs *n. 399.* hanc ſtatui poſſe Regulam: *Tantùm eſſe reſtituendum, quantum intuitu Officii culpabiliter neglecti percepit de fructibus*, ità ſcil. ut ſi vi Officii per integrum diem percepit florenum, & omiſit duntaxat horam minorem, teneatur reſtituere, vel in pauperes, fabricam Eccleſiæ, vel aliam piam cauſam erogare 10. crucigeros ſeu bajocos: ſi Matutinum cum Laudibus, medium florenum: ſi totum Officium unius diei, integrum florenum (quippe quem negligendo penſum Canonicum, non fecit ſuum) teneatur reſtituere. Hæc Regula clarè colligitur ex Bulla Pii V. ſuprà *n. 399.* allegata: nec immeritò talis Beneficiatus condemnatur ad reſtituendum tantundem, quantum poſſidet de alieno, ſeu de illo, quod nunquam fecit ſuum: atqui,

ſi to-

si totum intermisit Officium, cujus intuitu percepit illa die integrum florenum, tunc integrum florenum non fecit suum: si Matutinum cum Laudibus (quod importat medietatem Officii) tunc medium florenum non fecit suum: ergo &c. &c.

Dixi tamen: *quantum intuitu Officii culpabiliter neglecti percepit*; sapientissimè enim notant Tannerus *tom. 3. disp. 5. q. 1. dub. 6.* Sporer *cit. n. 36.* Gobat, La Croix & alii, distinguendum esse inter Canonicum, vel alium Beneficiatum simplicem, qui omnes fructus suos non, nisi intuitu Officii divini; & inter Beneficiatum non simplicem vel curatum, qui fructus non intuitu solius Officii Canonici seu Breviarii, sed potiùs propter alia onera primaria Beneficio annexa, utputa propter legenda Sacra, excipiendas Confessiones, administranda Sacramenta &c. &c. percipit; esset enim nimìs inæqualis & conditio & pœna (ait Gobat) Curionis (id est, Beneficiati Curati) & Canonici, si ille (scilicet Curio) ad Conciones & Sacramentorum administrationem, aliáque Sacra quot hebdomadis legenda obligatus, & annuatim ex suo Beneficio 150. dugatos percipiens, ob solam omissionem Breviarii deberet tantundem restituere, quantum alius Canonicus vel Beneficiatus, qui absque omni alio onere intuitu solius Officii divini, seu Breviarii percipit annuatim 150. dugatos. „Ergo mi Paroche (ait Sporer. *cit. n. 38.*) 412.

„mi Capellane, vel Cooperator, quando in „Officio Canonico officio tuo functus non „es, computa, quantum ex fructibus, seu red- „ditibus à te perceptis debeatur tuæ curæ, „& labori pastorali, adeóque etiam Sacris, „quæ quot septimanis celebras titulô funda- „tionis, arbitrio boni viri (certè tantum, vel „paulò ampliùs, quàm deberes dare, si ali- „um tuæ conditionis & statûs tanto tempo- „re pro te constituere deberes) hoc totum „repone in arcam tuam, seu pro te compu- „ta. De reliquo (si quid tamen reliquum „esse potest) dispone juxta modos &c. scil. „erogando in pauperes, vel in fabricam Ec- „clesiæ &c.„ Ità more suo sapienter P. Spo- rer *loc. cit.* quem legisse in hac materia mi- nimè pigebit, nec pœnitebit.

CASUS TERTIUS.

CAjus Religiosus fatetur, se nunquam minùs devotè suum Breviarium in Choro cum aliis recitare, quàm dum vel maximè devotus esse cu- pit, dum enim psallendo pervenit ad illa verba: juravi & statui, custodire judicia justitiæ tuæ &c. subitò perplexus cogitat intra se: hoc fal- sum est, tu nunquam jurâsti custodire: vel si ju- râsti, jam sæpiùs contra juramentum egisti, & nunquam hanc circumstantiam in confessione expressisti &c. interim dum hæc in corde rumi- nat pergens oretenus psallere cum aliis, tandem animadvertit, se fuisse distractum jam per unum

unum vel alterum psalmum; unde non sinè indignatione concludit intra se: Hæc tua oratio nulla est: nil valet: debes iterum repetere integras horas &c. &c. *statímque*: itá est, *inquit*: repetam. *Unde finito Choro diu noctúque Horas Canonicas repetit, quò fit 1. ut alia munia vi obedientiæ sibi incumbentia (utputa studium &c.) negligat. 2. sanitatem, & præsertim caput ac memoriam, utpote semper quasi destitutus somno naturæ necessario, destruat, ac tandem 3. inutilem sese ad omnia quasi reddat. Tantis pressus miseriis Cajus è Confessario non sinè profusione lachrymarum consilium postulat. Quid judicii à Confessario de Cajo vel alio simili pœnitente concipietur? Quid consilii suggerendum?*

℟. Ad primum dubium, concludendum 413.
esse ex hac specie facti, Cajum vel idiotam esse, vel semifatuum; enim verò vel mediocriter tinctus in Theologia nôsse debet, ad recitationem Breviarii sufficere *intentionem generalem laudandi Deum*, vel *orandi*, seu etiam *suæ obligationi satisfaciendi &c.* minimè verò opus esse, ut recitans Breviarium singula Psalmorum aut Lectionum verba assertivè, & quasi ex propria mente proferat. Profectò si Cajus Clericus hæc non sciat, titulum idiotæ meretur omni jure. Si verò hæc sciat, & nihilominus pergat continuò repetere suum Breviarium, semifatuus dici debet: quid enim, amabo! stultius aut

aut ineptius cogitari posset, quàm credere, se non intendisse orare, vel Deum laudare &c. &c. & tamen ex hac ipsa intentione dies noctésque ducere insomnes, & seipsum ad omnia quasi reddere inutilem? Evidenter sanè colligere licet ex enarrata facti specie, Cajum esse nimis scrupulosum: inter talem verò scrupulositatem & semi-fatuitatem exiguum reperies discrimen, si bene examinaveris principia, vel dictamina scrupulosorum. Illud tamen arbitror certissimum, hujusmodi homines compassione potiùs, quàm increpatione dignos esse: certissimum insuper est, eos aliter curari non posse, nisi per humilem subjectionem judicii proprii ad arbitrium Confessarii. Quamdiu hoc non fecerint, impossibile est, eos curari, aut juvari posse.

414. ℟. Jam ad 2dum dubium, consilii locô suggerendum, & ante omnia suadendum esse Cajo, quatenus sese velit plenariè quantùm ad hanc obligationem subjicere directioni Confessarii, ejusdémque consiliis ac monitis per omnia acquiescere; quamdiu enim hoc non impetraverit, experietur se oleum & operam perdere: hôc verò semel obtento, eidem seriò inculcet sequentia principia. 1. Ad recitationem Breviarii non requiri specialem intentionem aliquid impetrandi, sed sufficere intentionem generalem Deum laudandi, ac glorificandi. 2. Satis esse hanc intentionem continuari saltem virtualiter,

tualiter, nec opus esse, ut durante Officio divino semper actualiter de hoc cogitet: neque 3. ut ad singula verba quasi, earúmque significationem attendat; multò minùs 4tò, ut omnia verba formaliter ac significativè velut ex propria mente dicta proferat; nam multa sunt, quæ sinè blasphemia non possent proferri ex propria mente, prout patet de illis verbis *Matth. 26. Reus est mortis*: item *Crucifige, crucifige eum, Luc. 23. v. 21.* & alia hujusmodi sexcenta. Jubeat proin 5. ut semper alta mente repositam teneat sequentem Regulam à Navarro *de Orat. & Hor. Can. c. 13. n. 6.* traditam, & omnium Theologorum calculô obsignatam, videlicet eum, *qui petit vel accipit Breviarium* (sive in- sive extra Chorum) *cum proposito expressò recitandi ùt debet &c. vel qui animô deliberato capit Breviarium, & ad Ecclesiam it, vel simile quid facit, itá, ut interrogatus quare id faciat, verè responderet, se id facere ad recitandum, vel satisfaciendum suæ obligationi, habere sufficiens propositum attendendi, atque adeò orandi &c.* Verùm contra hoc

Dicet Cajus noster. **Ego non habui intentionem** satisfaciendi per meam psalmodiam, immò credidi, me non satisfacere meæ obligationi, proptereáque intra me dixi: *Nolo, neque intendo per hanc psalmodiam satisfacere, sed volo totum repetere:* ergo cùm actus non agant ultra intentionem agentium, *l. Non omnis. ff. si cert. pet.* nemo prudentum

me poteſt abſolvere à repetitione, multò minùs propterea culpare, præſertim cùm nullus, niſi expertus Confeſſarius poſſit ſatìs capere, quid ſit eſſe ſcrupuloſum, & quales intentiones ſoleant habere ſcrupuloſi.

415. ℞. Eſto etiam Cajus recitando aut pſallendo non habuerit intentionem ſatisfaciendi præcepto, habuit tamen intentionem faciendi opus præceptum, id eſt, pſallendi, aut dicendi cum aliis Horas: atqui ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ de recitandis Horis Canonicis, non eſt neceſſaria intentio ſatisfaciendi præcepto, ſed ſufficit intentio faciendi, ſeu ponendi opus præceptum; non enim requiritur obedientia formalis, ſed ſufficit obedientia materialis, id eſt, voluntas ponendi opus, quod eſt præceptum, non autem quia eſt præceptum, prout diximus *in tr. 1. theol. decalog. conf. 14. n. 385.* tametſi ergo Cajus ſexcenties diceret: *Nolo per hanc pſalmodiam, vel recitationem Breviarii ſatisfacere præcepto,* reipſa tamen ſatisfacit præcepto; quia proteſtatio hæc eſt facto contraria: quemadmodum ſi quempiam ſive nocentem ſive innocentem fuſte cædendo diceret: *nolo verberare*, nihilominus & verberaret, & alter verbera ſentiret. Ità ſapienter Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 201.* Vaſquez *t. 2. diſp. 100. c. 9. n. 5.* Sanchez *lib. 1. mor. c. 13. n. 13.* Suarez, Dicaſtillo, Bonacina, Laymann *l. 1. tr. 4. c. 4. n. 7.* Sporer

ubi

ubi suprà n. 62. ubi subdit: „Insuper in pro-
„babili sententia *non requiri attentionem in-
„ternam ad satisfaciendum præcepto Horarum,*
„si totum Officium divinum voluntariè &
„pessimè distractus recitâsti, etiam per-
„pensa indignitate tuæ culpabilis, & meritò
„castigabilis evagationis expresse dixisses:
„*Nolo, ut valeat hæc recitatio, sed volo à ca-
„pite usque ad finem repetere, atque ad id me
„sub mortali obligo* (seclusô tamen voto, &
„promissione vera Deo facta) nihilominus
„non teneberis repetere, quia supposita
„probabilitate illius sententiæ eadem ratio
„(quòd scilicet jam posueris substantiam
„actûs præcepti) adhuc militat: neque ul-
„lus potest se obligare graviter ad quidquam,
„nisi per votum, vel aliam promissionem
„aut pactum.„ Ità Sporer, secutus Gobat
l. cit. n. 843. Et huic doctrinæ nedum au-
ctoritati, sed & rationi nixæ, Cajus noster
poterit tutò acquiescere, nisi malit delirare,
& se ipsum reddere inutile terræ pondus.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, ad re- 416.
citandas Horas Canonicas adstringi
omnes Beneficiatos, & reliquos Clericos in
Ordinibus sacris constitutos, etiamsi suppo-

 nantur

nantur excommunicati, vel ſuſpenſi, vel interdicti. Ità omnes. Ratio eſt: tum quia per tales pœnas non tollitur Ordo ſacer: ergo neque obligatio recitandi Officium S. Ordini, vel Beneficio annexa. Tum etiam quia nemo debet ex propria culpa reportare commodum: atqui reportaret talis Clericus, ſi propter hujusmodi pœnas eximeretur ab obligatione recitandi Breviarium: ergo non liberatur. Aliter diſcurrendum videtur de Religioſo Clerico profeſſo, nondum ſacris Ordinibus imbuto, qui Superiorum auctoritate legitima ad ſtatum laicalem, id eſt, converſorum reduceretur; quia cùm talis per hujusmodi translationem tranſeat in alium ſtatum, & talem quidem, cui obligatio recitandi Breviarium non eſt annexa, ipsô factô pariter liberatur ab onere Breviarii, & hujus locô cogetur deinceps dicere preces laicis incumbentes, prout poſt alios plures tradit Reiffenſtuel *theol. mor. tr. 6. diſt. 1. n. 22.*

417. Colliges 2dò, eum, qui omittit v. g. Reſponſorium cum Capitulo, vel Orationem, vel integrum Pſalmum alicujus horæ minoris, non eſſe condemnandum alicujus peccati mortalis. Ratio eſt: quia quod eſt infra quantitatem mediæ horæ, in morali hominum exiſtimatione non eſt materia notabilis ad peccandum mortaliter ſufficiens; tum etiam quia talis adhuc dicitur recitâſſe hujusmodi Horam, v. g. Veſperas: aut No-

nam

num &c. esto non recitaverit integrè: secus dicendum foret, si quis nil aliud recitâsset, quàm v. g. *Deus in adjutorium, gloria cum hymno &c.* quia hæc in morali existimatione pro nihilo reputantur: nec dici potest, quòd propterea Hora Canonica fuerit recitata.

Porrò qui ex toto Officio modò hunc Psalmum, modò Responsorium, modò Orationem &c. unô verbo: qui tantum omittit, quantum æquivalet seu adæquat integram horam, mortaliter peccat. Ratio est: quia hujusmodi partes diversæ, spectantes ad idem Officium moraliter coalescunt, & conficiunt materiam notabilem. Videantur de hoc Stoz. *l. 1. p. 3. n. 382.* La Croix *l. 4. n. 1202.* Holzmann *tom. 1. part. 3. tr. 3. n. 455.*

Colliges 3tiò, eum, qui semel omisit in- 418.
tegrum Breviarium unius diei, satisfacturum præcepto confessionis, si dicat, se graviter peccâsse per omissionem Officii divini, neque esse necessarium ut explicitè dicat, se omisisse omnes horas, vel integrum officium. Ità Lugo *de pœnit. disp. 16.* Tambur. *in Method. exped. Confess. l. 2. c. 2. §. 4. n. 12.* Babenstuber *tr. 5. disp. 2. a. 3. n. 50.* Ratio est: quia secundùm dicta superiùs *n. 398.* omittens omnes horas unius diei, unicum duntaxat committit peccatum, ità ut pluralitas horarum non sit, nisi circumstantia notabiliter aggravans: atqui circumstantias notabiliter

biliter aggravantes duntaxat, probabilissimè nullus tenetur confiteri: ergo &c. Nec propterea hujusmodi circumstantias debet exprimere, ut Confessarius possit injungere proportionatam pœnitentiam, & onus restitutionis &c. quia sufficit, ut Confessarius imponat pœnitentiam proportionatam peccato mortali, simúlque eidem demandet, ut restituat *quantum vi divini Officii non recitati ex suo Beneficio percepit:* quemadmodum sufficit, ut Confessarius pœnitenti sese accusanti de furto gravi, imponat pœnitentiam peccato mortali commensuratam, simúlque jubeat restituere tantum, quantum abstulit vel damnificavit.

419. Colliges 4tò ex dictis suprà *n. 399.* Obligationem restituendi ob Horas Canonicas neglectas non tangere Clericos, qui nullo gaudent Beneficio, & solius Ordinis sacri titulô sunt obligati ad Horas Canonicas. Ratio est: quia tales nullos percipiunt fructus propter Officium recitandum: ergo nec ullos tenentur restituere ob Officium neglectum. Unde etiam tam Concilium Lateranense, quàm Constitutio Pii V. suprà eodem *n. 399.* allegata, solùm loquuntur de Beneficiatis, dum declarant hoc onus restitutionis: immò Bulla illa Piana solùm adstringit Beneficiatos, qui post sex menses (ab adita scil. possessione Beneficii) Officium divinum non dixerint.

Proba-

Probabile insuper tenent Gobat *cit. n. 289.* Sporer *n. 35.* Filliucius *tr. 23. n. 319.* eum non teneri ad restitutionem, qui notabilem quidem partem, at non æquivalentem uni integræ horæ parvæ omittit. Ratio est: quia lex pœnalis (qualis est hæc de restituendis fructibus) intelligenda est de actu consummato ac moraliter perfecto, neque ultra proprietatem terminorum extendi debet, per Regulam *XV. Jur. in 6to. Odia restringi &c.* atqui Bulla Pii V. solùm obligat, vel declarat obligatum ad restitutionem illum, qui omittit totum Officium, vel integram Horam minorem: ergo &c. &c.

Dicet nonnemo fortassis. Ego habeo quidem Beneficium, sed valde tenue: teneorne nihilominus recitare Breviarium?

℟. Ante responsionem suppono, te non- 420.
dum esse constitutum in Sacris; secus enim indubitanter teneberis, sin minùs ratione Beneficii, saltem ratione Ordinis sacri, prout jam superiùs insinuavimus. Suppono insuper te nomine Beneficii saltem tenuis intelligere tale, vi cujus ne tertiam quidem partem sustentationis alicui Clerico vulgari necessariæ percipias, ità scilicet, ut si ad congruam sustentationem talis Clerici necessarii sint 30. aurei, tamen vi Beneficii non percipias decem; nomine enim congruæ sustentationis in hac materia intelligi debent ea, quæ prudentum judiciô sunt necessaria ad

 victum.

victum, veſtitum, habitationem, medicinas & alia hujusmodi, quæ ſibi poſtulat vita moderata Clerici ſortis mediocris; non tamen ea inſuper, quæ ſunt neceſſaria ad alendos conſanguineos, pauperes Parentes, fratres, nepotes, item ad ſalaria ſeu ſtipendia famulitii, dignitati, ac nobilitati, in qua conſtitutus es, convenientis; ſecus enim contingere poſſet, ut recipiens quotannis 100. aureos, ad Horas non obligaretur; quod utique admittendum non eſt, prout bene notant Sanchez *lib. 2. Conſil. c. 2. dub. 67.* Viva *part. 1. Theſ. damnat. propoſ. 20. n. 8.* & Babenſtuber *tr. 5. diſp. 2. a. 3. n. 41.* His ſuppoſitis

421. ℞. Ad dubium propoſitum, te probabiliter non teneri vi talis Beneficii ad Horas Canonicas: & ità tenent Sanchez *cit. c. 2. dub. 66.* Tambur. *l. 2. Decal. c. 5. §. 1. n. 24.* & alii plures, relati à P. Sporer *de Hor. Can. cap. 1. n. 26.* Ratio eſt: quia obligatio recitandi Horas Canonicas in Beneficiatis oritur ex juſtitia, propter redditus quos percipiunt: ergo ſi inde non percipiant ſufficientes ad congruam ſuſtentationem Clerici mediocris ſtatus, non videntur poſſe obligari, neque id facilè præſumendum eſt de benignitate Eccleſiæ; nam *qui altari deſerviunt, de altari participare debent*, juxta Apoſtolum *1. Cor. 9.* Nihilominus oppoſita ſententia, quòd ſcilicet tenearis, nedum tutior, ſed & communior eſt, ac probabilior, quam tenent Valen-

Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 2. pu. 10. ſ. 7.* Azorius *lib. 10. c. 3. q. 3.* Filliuc. *tr. 23. c. 5. n. 181.*

Ratio eſt: quia jura indiſtinctè omnibus Beneficiatis imponunt onus recitandi Horas Canonicas: atqui tu es verè Beneficiatus, eſto habeas Beneficium valde tenue, illúdque ſcienter acceptâſti cum omnibus favoribus ſimul & oneribus: ergo cùm volenti ac conſentienti non fiat injuria, probabiliùs teneris ad Horas.

Hac fortaſſis de cauſa S. Congregatio Illuſtr. DD. Cardinal. Conc. Trident. Interpretum ſub die *9. Jan. & 6. Febr. 1627.* ad dubium: *An Sacerdotes habentes annuum ſtipendium, vel qui ex quotidianis eleemoſynis celebrant, poſſint duo ſtipendia recipere pro ſingulis Miſſis, ex quo NB. ſingula ſtipendia non aſcendunt ad quinque bajocos;* unus bajocus valet unum crucigerum, teſte Gobat *Theolog. exper. tr. 3. n. 548.* Reſpondit, *non poſſe.* Illud tamen certum atque exploratum eſt, quòd, ſi ex Beneficio tuo parum emolumenti ſeu fructuum percipias, parum tenearis reſtituere, ſi fortaſſis Breviarium neglexeris.

Sed quid (ais) tenendum de illo, qui totum quidem Officium recitat, ſed cum voluntariis diſtractionibus internis, & ſatis indevotè ac luridè?

℟. Neque hunc obligandum eſſe ad reſtitutionem fructuum. Ità contra Suarez, 422.

Filliu-

Filliuc. Bonacinam, & alios nonnullos tenent Sporer *cit. c. 2. n. 88.* Gobat, Laymann *l. 4. tr. 1. c. 5. n. 10.* Babenſtuber ubi ſuprà *n. 60.* Ratio eſt: tum quia talis juxta probabilem ſententiam ſuprà *n. 404.* traditam adhuc ſatisfacit ſubſtantiæ ſuæ obligationis, & talis oratio, præſertim in Choro facta nomine Eccleſiæ, adhuc eſt utilis ad ædificandum populum, & ad aliquid à Deo impetrandum: tum etiam quia lex odioſa neutiquam debet extendi ultra proprietatem verborum: atqui tam Concilium Lateranenſe, quàm Pius V. declarando hanc obligationem loquuntur duntaxat *de non recitante, non dicente, omittente &c. Officium divinum;* qualis non eſt propriè loquendo ille, qui recitat cum diſtractionibus internis, quantumcunque voluntariis; quippe qui adhuc recitat ſuo modô: ergo &c. Ob eandem rationem Salmanticenſes & alii nonnulli exiſtimant, neque illum teneri ad reſtitutionem, qui Officium divinum uno die culpabiliter neglectum recitaret, ſeu suppleret altero die, duplex Officium recitando &c. &c.

423. Colliges 5tò, hujusmodi ſententias poſſe deſervire Confeſſario, præſertim in caſu, ubi prævidet pœnitenti difficulter perſuaſum iri onus reſtitutionis, & hôc ipſo timendum, ne poſtea malâ conſcientia negligat, huic obligationi ſatisfacere: cujusmodi procul dubio plures reperire eſt, teſte Sporer *cit. n. 35.* Oportet proin hujusmodi infir-

infirmis (quantùm moraliter fieri poteſt) condeſcendere, diſſimulando onus reſtitutionis, feriò tamen admonendo 1. ut impoſterum conentur diligentiùs Deo perſolvere ſuum penſum Canonicum. 2. Ut eliciant intentionem, per eleemoſynas vel alia Beneficia impoſterum pauperibus præſtanda, ſatisfaciendi obligationi reſtitutionis fructuum, ſi quam fortaſſis contraxerint. Dixi: *impoſterum præſtanda &c.* Enimverò, quòd huic debito ſatisfieri nequeat per eleemoſynas jam ante neglectum Officium divinum quocunque demum titulo erogatas, liquidò deducitur ex damnatione propoſitionis (*n. 32.*) ſuprà *n. 399.* recenſitæ.

Colliges 6tò, ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ de recitandis Horis Canonicis 424.
non requiri neceſſariò meliorem attentionem quàm ſuperficialem, & ad verba, ut benè proferantur, etſi non deſcendatur ad ſenſum litteralem. Ratio eſt: quia hæc ſola attentio ſufficit ad veram orationem; ſecus enim Moniales nunquam poſſent dici orare, dum legunt Breviarium, & per hoc neque ſatisfacerent unquam. Immò nec neceſſaria eſt attentio ad ſingula verba, ſed moralis & generalis, quâ quis ſcit, ſe orare, & curat rectè proferre ſacras illas ſententias. Ità La Croix *l. 4. n. 1344.* Hinc Suarez *de Hor. Can. lib. 4. c. 26. n. 20.* Gobat *n. 844.* & Sporer *ubi ſuprà c. 2. n. 87.* rectè dicunt, quòd ſcrupuloſi credere poſſint ac debeant,

ſe huic obligationi ſatisfeciſſe, quamdiu ipſis evidenter non conſtat, quòd mutaverint propoſitum, recitandi attentè, vel advertentes, ſcientes ac volentes inhæſerint cogitationibus planè alienis inter recitandum divinum penſum.

425. Colliges 7timò, neque illum, qui deliberatè quidem fovet cogitationes alienas, tamen non advertit, ſe per illas deficere à requiſita attentione (prout ſæpe ſæpiùs contingere poteſt) peccare graviter, aut ad repetitionem aliquam, vel reſtitutionem eſſe obligandum; tametſi enim talis diſtractio ſit voluntaria, in quantum eſt inhæſio voluntaria alienis rebus, non tamen eſt voluntaria in quantum eſt diſtractio ab horis: adeóque talis quoad ſubſtantiam ſatisfacit ſuæ obligationi. Fatendum nihilominus eſt, omnem illum, qui voluntariè hujusmodi cogitationibus alienis durante recitatione divini Officii inhæret, aut qui eas advertens negligenter repellit vel reſiſtit, ſaltem venialiter delinquere; eò quòd irreverenter erga divinam Majeſtatem, quam orando alloquitur, ſeſe habeat. Idipſum à fortiori tenendum eſt de eo, qui devotæ recitationi ponit obſtaculum, utputa exercendo aliquas actiones externas quodammodo contrarias, v. g. ſe lentè exuendo aut veſtiendo, caput ſeu crines pectendo, faciem lavando, herbas vel uvas colligendo, oculis divagando in viridario, ripa, vel fluvio &c. tametſi enim hujus-

hujusmodi actiones non sint incompatibiles cum attentione ex- & interna, nihilominus natæ sunt ponere obstaculum attentioni internæ, etiam litterali duntaxat, prout experientia docet; inde fit, ut qui tales voluntariè ponit durante Officio divino, convincatur saltem indirectè consentire in distractiones, ac per hoc venialiter delinquere. Videatur de hoc Gobat *tr. 5. Theolog. exper. n. 840. & seqq.* La Croix *l. 4. n. 1337. & 1346.*

Quænam igitur remedia (ais) oportet adhibere, dum quis desideret devotè recitare suum pensum Canonicum, & devotè orare?

℟. Ad hoc dubium breviter, priùs esse ex- 426. cludenda impedimenta devotæ orationis, utputa divagationem oculorum, & externorum sensuum v. g. auditûs &c. item actionum abstrahentium &c. hujusmodi enarravimus numerô præcedente.

Postea verò adhibenda esse nonnulla adjumenta devotionem foventia, utputa 1. priusquàm oratio incipitur, formare bonam intentionem Deum laudandi. 2. Protestari contra distractiones ingruituras. 3. Hanc protestationem brevissimè renovare, cùm primùm quis animadverterit se fuisse distractum. 4. Intentionem laudandi Deum renovare ad pronuntiationem versûs *Gloria Patri &c. &c.* 5. Deum præsentem cogitare, vel 6. mysterium quoddam passionis sibi præsentare. 7. Inter orandum aut psallen-

dum sæpiùs quibusdam actibus jaculatoriis in Deum cor suum elevare. 8. Intellectum affigere ad sensum verborum, voluntatem verò applicare ad affectus, qui suggeruntur per verba. Plura hujusmodi dabit unctio Spiritûs Sancti, poterúntqne videri in ascetis.

CONFERENTIA DECIMA TERTIA

De modo, tempore, & qualitate recitandi Horas Canonicas, nec non de causis à recitatione excusantibus.

SUMMARIUM.

427. Horæ Canonicæ recitandæ sunt devotè ac studiosè.
428. Hinc nulla pars notabilis intermittenda est.
429. Sed neque interrumpendum Officium divinum sine causa rationabili.
430. Omnes Ecclesiastici debent recitare Officium juxta formam à Pio V. præscriptam.
431. Etiam secundùm designationem temporum, ac Festorum.

432. Hinc non satisfacit, qui scienter recitat aliud Officium notabiliter brevius.
433. Aliter discurrendum de eo, qui præcisô omni contemptu recitaret aliud Officium æquale.
434. Satisfit cuidam instantiæ in contrarium.
435. Qui sæpiùs, & sinè delectu mutat Officium, peccat graviter.
436. Solvitur rursus alia instantia.
437. In dicendis Horis Canonicis servandus est ordo debitus.
438. Canonici ad Chorum adstricti, tenentur illud legere in Choro;
439. Et quidem tempore debito, id est, lege præscripto.
440. Tabella horarum, in quibus licet pridie anticipare Matutinum & Laudes.
441. Dantur quatuor causæ præcipuæ, excusantes à recitatione divini Officii; quæ sunt
442. Impotentia physica, vel etiam moralis.
443. Infirmitas gravis.
444. Item gravis occupatio, &
445. Dispensatio legitima à Superiore obtenta.
446. Resolvitur Casus I. cujusdam Blæsi, qui ob balbutiem linguæ mirum in modum solebat syncopare verba.
447. Utrum alius, cum tali recitans Officium, satisfaciat.
448. Quid tenendum de surdastris, nòn satìs intelligentibus socium conrecitantem Officium.
449. Resolvitur Casus II. cujusdam Religiosi, qui vi sui Officii peragrans diversas Diœceses, ac Conventus, reperit diversa Officia pro diversitate locorum dici.
450. An talis rediens ad propria, teneatur adhuc dicere Festa residua, quæ nondum recitavit.
451. Qui inter recitandum advertit se errâsse, tenetur illico corrigere errorem.

452. Resolvitur Casus III. de alio quodam Religioso ex itinere valdè lasso, & ob id dubitante, an teneatur recitare Officium.

453. Ad eximendum quempiam ab hac obligatione, non sufficit quæcunque difficultas, aut molestia orandi.

454. Hinc qui ventri ac lusui indulsit usque ad horam undecimam noctis, tenetur adhuc dicere Breviarium, esto non inveniat ampliùs tempus ad cœnandum.

455. Occurritur cuidam instantiæ in contrarium.

456. Qui potest saltem unam horam recitare, tenetur, esto non possit recitare majorem partem Officii divini.

457. Hinc obligationi de recitando Officio canonico non potest satisfieri per alium.

458. Potest tamen satisfieri, si quis recitet cum alio ad hoc Officium non obligato.

459. Quænam in tali casu sint observanda.

460. An, vel qualiter satisfaciat, qui aliis psallentibus cooperatur v. g. pulsando organum ad Psalmos &c.

461. Reconvalescens ex gravi infirmitate, non est illico adstringendus ad recitandum Officium divinum;

462. Esto etiam bonam partem diei soleat impendere profanis colloquiis &c.

463. Recitationem Matutini differens post Sacrum, etiam sinè causa, non peccat, nisi venialiter.

464. Non licet dicere Officium divinum de Reliquiis Sanctorum, nisi sint insignes, & eorum, qui sunt inserti Martyrologio Romano.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de tempore & qualitate Horarum, & causis excusantibus à recitatione Horarum Canonicarum.

QUæres primò, quomodo Horæ Canonicæ sint recitandæ?

℞. Ex dictis suprà *n. 390.* sunt recitandæ 427.
devotè & studiosè. Ità enim expresè habetur *cap. Dolentes. de Celebr. Miss.* ubi Glossa dicit: *Studiosè quoad officium oris. Devotè quoad officium cordis.* Itaque studiositas requirit, ut Horæ Canonicæ dicantur integrè quoad materiam, itémque ritè quoad formam tam generalem quàm specialem, ordinatè, debito tempore ac locô &c. Devotio verò requirit intentionem formalem colendi & orandi Deum, unacum attentione congrua. Quia verò de hac intentione & attentione jam diximus in præcedenti Conferentia; hinc superest, ut in hac de reliquis conditionibus agamus, præcipuè verò de qualitate Officii dicendi, nec non de causis excusantibus à recitatione Horarum.

Quæres 2dò, qualis integritas requiratur ad recitandum Officium divinum?

428. ℟. Integritas Officii postulat, ut non solùm 1. nulla pars notabilis Officii divini culpabiliter intermittatur, sed insuper 2dò, ut omnia verba reverenter ac distinctè proferantur. Ità *communis DD.* Ratio est: quia in allegato *cap. Dolentes.* præcipitur & graviter quidem, ut Officium divinum non solùm *devotè* sed & *studiosè* persolvatur: at, qui partem notabilem omittit, vel qui verba syncopat, deglutit, vel medios Psalmorum versus truncat, vel qui Officium recitando cum alio, versum Psalmi incipit, priùs, quàm alter finivit &c. &c. non recitat studiosè, sed infideliter ac luridè: ergo si per totum Officium aut notabilem valdè partem ità practicet, ut quandoque vix mediam partem versuum vel verborum benè exprimat, potest graviter delinquere. Videantur de hoc Bonacina *de Hor. Can. disp. 1. q. 3. pu. 2. §. 1. n. 2. & 3.* Tamburinus *l. 2. in decal. c. 5. §. 3. à n. 4.* Sporer *cit. c. 2. n. 100.*

Sed quid de eo tenendum, qui Officium divinum interrumpit?

429. ℟. Si fiat talis interruptio Psalmi à Psalmo vel responsoriis ejusdem horæ minoris, ex justa causa, vel impedimento interveniente 1. omni culpa vacabit: sin autem fiat absque

absque omni justa causa, ex mera levitate. 2. saltem veniale peccatum est. Ità DD. communiter. Sanchez *l.* 7. *Consil. moral. c.* 2. *dub.* 19. Reiffenstuel *Theol. mor. tr.* 6. *dist.* 1. *n.* 55. Laymann *l.* 4. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 7. Ratio est: quia si rationabili de causa fiat, nulla; si verò ex mera levitate animi sinè rationabili causa hæc contingat, & quidem per moram notabilem, irreverentia Deo irrogatur; est enim quædam indecentia & irreverentia cœptum cum Deo sermonem sinè causa interrumpere. Quia tamen supponitur adhuc integrum Officium recitari, & singulæ partes habent suum pondus, suámque significationem, & sunt per se quædam preces ac laudes divinæ, hinc adhuc adimpletur substantia præcepti, & irreverentia hæc non ascendit ad gravitatem peccati mortalis, secundùm communem DD. opinionem, videndam apud Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 2. *a.* 3. *n.* 103. neque tenetur quis hujusmodi Officium repetere juxta probabilem sententiam Laymann *l. cit.* & aliorum. Cæterùm matutinum à laudibus, nocturnum à nocturno, immò & horam ab hora minori separari, seu interrumpi posse sinè peccato, à nemine in dubium revocari debet; hoc enim persuasio communis, & praxis etiam timoratorum probat.

Quæres jam 3tiò, quale Officium sit recitandum?

430. ℞. Primò ad hoc quæsitum. Jure novo omnes Ecclesiastici tenentur recitare horas secundùm formam Romani Breviarii à Pio V. editi, & à Clemente VIII. reformati, illis duntaxat exceptis, in quorum Monasteriis vel Ecclesiis jam ducentis annis ante Breviarium à Pio V. editum aliud fuit institutum, & consuetudine approbatum. Tota hæc resolutio habetur expressa in Bulla Pii V. 1568. edita, & jam superiùs allegata, quæ communiter solet præfigi frontispicio Breviarii Romani. Dixi: *jure novo ;* etenim jure antiquo omnes Clerici tenebantur recitare horas juxta Breviarium in sua Diœcesi vel Ordine approbatum & receptum. Unde hodiedum in diversis Ordinibus videmus Officium divinum diversimodè recitari, juxta approbatam cujuslibet S. Ordinis consuetudinem ; de qua sinè dubio constabit cuilibet Religioso in particulari.

431. ℞. Jam 2dò ad idem quæsitum. Officium divinum recitandum est secundùm designationem temporum, dierum, ac Festorum, quæ habentur in Calendario Breviarii Romani ità, ut non liceat locô unius recitare alterum. Ità rursus *Doctores unanimiter.* Ratio est : quia hoc expressè præscribitur in præfatis Bullis Summorum Pontificum, nec immeritò, quia ad condecentem uniformitatem Ecclesiæ pertinere videbatur distributio Officii divini secundùm diversitatem

tem temporum, dierum ac festivitatum: ergo qui hunc ordinem non servat, per se loquendo peccat, transgrediendo justissimam Ecclesiæ ordinationem. Verùm

Quæres jam 4tò, quomodo talis peccet non servando Ordinem ab Ecclesia præscriptum, an scil. mortaliter, an verò venialiter duntaxat?

℟. Ad hoc quæsitum primò. Qui datâ 432.
opera, & sinè justa causa recitat aliud Officium notabiliter brevius ab eo, quod ex ordinatione Ecclesiæ tali die aut tempore erat recitandum, utputa Officium Paschale vel Pentecostale locô alterius Officii novem lectionum &c. &c. peccat mortaliter. Ità ex *communi DD.* sententia Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 2. q. 3. n. 18.* La Croix *l. 4. n. 1250.* Ratio est: quia talis non satisfacit præcepto de recitandis Horis Canonicis, prout patet ex sequenti propositione (*n. 34.*) ab Alexandro VII. damnata: *In die Palmarum recitans Officium paschale, satisfacit præcepto:* ergo verum est, quòd non satisfaciat. Et certè recitans Officium paschale in die Palmarum: & universim recitans Officium notabiliter brevius ab eo, quod ab Ecclesia tali tempore aut die erat præscriptum, omittit notabilem partem Officii divini: atqui omittens notabilem partem, peccat mortaliter: ergo &c. &c.

℟. Jam

433. ℟. Jam 2dò ad idem quæſitum. Qui aliquoties recitat unum Officium pro alio, æquale tamen, ità ut ſervet formam communem & ordinariam Officii Canonici, probabiliter ſatisfacit obligationi ſuæ, nec peccat mortaliter, neque ad ullam repetitionem vel reſtitutionem propterea tenetur. Hanc opinionem velut tutam in praxi tenent plurimi pietate & ſapientia celeberrimi Doctores, videndi apud La Croix *l. 4. n. 150.* & hoc etiam poſt propoſitionem damnatam ab Alexandro VII. prout videre eſt apud Viva *part. 1. theſ. damnat. propoſit. 34.* Cardenas *in 1. Criſ. diſſ. 33. n. 42.* Du Bois ad eandem propoſitionem. Sbogar *tr. 81. n. 17.* Leſſium *l. 2. c. 37. n. 77.* contra alios etiam graves DD. quorum ſententia procul dubio non ſolùm probabilis, ſed & longè tutior eſt. Ratio autem hujus opinionis eſt: quia taliter recitans unum Officium pro alio non violat Legem Eccleſiaſticam quoad ſubſtantiam, ſed potiùs quoad modum aliquem accidentalem, de quo non conſtat, eſſe graviter intentum ab Eccleſia, vel ad finem aliquem proprium graviter ordinatum; id, quod colligitur à pari; nam qui legit unam Miſſam pro alia v. g. die dominica de aliquo Sancto, ubi tamen debuiſſet legere de Dominica, probabiliter non peccat, certè non graviter ſecundùm perſuaſionem virorum pietate & doctrina præſtantiſſimorum: ergo idipſum ſentiendum eſt

de

de eo, qui Officium unum æquale legit locô alterius. Et certè habentur plurima Officia de Communi v. g. Confeſſorum, Virginum, Martyrum &c. prorſus æqualia, ità ut vix oporteat aliud variare, quàm ſolum nomen Sancti: quis ergo ſibi perſuadeat, quòd recitans hodie integrum Officium v. g. de S. Antonio, dum tamen debuiſſet recitare v. g. de S. Paulo Eremita, mortaliter peccet, & pœnas incurrat infernales?

Dices tamen contra hanc reſolutionem Pius V. in ſua Bulla habet hæc formalia: *Hoc noſtrum Breviarium præcipimus obſervari, ſtatuentes, quoſcunque, qui Horas canonicas dicere debent, ad dicendum ex hujus Romani Breviarii præſcripto, & ratione omnino teneri, neminémque NB. niſi hac forma ſatisfacere poſſe:* ergo qui recitat aliud Officium non ſatisfacit, conſequenter mortaliter peccat.

℞. *Conceſſ. antecedente diſting. conſeq.* ergo qui recitat aliud Officium non ſatisfacit quoad modum vel formam accidentalem Calendarii Romani, *concedo*, non ſatisfacit quoad ſubſtantiam Officii ſecundùm normam ac ritum Breviarii Romani, *neg. conſeq.* Intentum enim SS. Pontificum fuit, abrogatis antiquis Officiis ſeu Breviariis (è quibus aliqua, teſte Gobat *Theolog. Exper. tr. 5. n. 881.* erant breviſſima, ac diverſiſſima,) introducere in S. Eccleſia Romana unifor- 434.

uniformitatem quoad ſubſtantiam, ità ſcilicet, ut matutinum & horæ minores dicantur, prout continentur in Breviario Romano. Utrum autem etiam voluerit graviter obligare ad Officium diei alligatum, ità ut aliud æquale Officium recitans non ſatisfaceret, hoc eſt in quæſtione; immò à pluribus Doctoribus ſapientia & pietate præſtantiſſimis, etiam poſt propoſitiones damnatas negatur, ùt jam audivimus: ergo cùm de hoc certò non conſtet, probabiliter aſſeritur oppoſitum, neque propterea aliquis mitti debet in infernum, prout diffusè ac ſolidè probat idem Gobat *l. cit. n. 878. & ſeqq.* Profectò ipſimet Adverſarii fatentur, eum, qui Officium duplex recitat ſub ritu ſemiduplici, vel qui ex inadvertentia recitavit unum Officium locô alterius v. g. de S. Antonio Eremita, dum debuiſſet de S. Paulo; vel de S. Polycarpo, dum de S. Canuto debuiſſet recitare, ſatisfeciſſe ſubſtantiæ ſuæ obligationis in tantum, ut poſtea advertens errorem, non ampliùs teneatur repetere illud aliud Officium in Calendario præſcriptum: ergo ipſimet Adverſarii fateri coguntur, poſſe quempiam ſatisfacere recitando Breviarium Romanum quoad ſubſtantiam horarum præſcriptarum, præſertim ſi hoc fiat privatim & ſinè ſcandalo, eſto non quoad formam accidentalem Calendarii Romani. Videantur de hoc La Croix *l. 4. n. 1251.* Herincx *ubi ſuprà n. 19.* Babenſtuber *cit. art. 3. n. 88.*

Dixi

Dixi tamen in resolutione probabiliter 435. non peccare graviter, qui *aliquoties* unum Officium æquale recitat pro alio &c. Nam sæpiùs (id est, sinè delectu, & quasi communiter vel pro libitu) id factitantem peccati mortalis condemnant Suarez, Reginaldus, Filliucius, Tamburinus *l. 2. c. 5. §. 2. n. 24.* alii plures. Ratio est: quia Pius V. non solùm præcipit (& principaliter quidem) esse recitandum Officium DD. juxta Breviarium Romanum, sed etiam juxta Calendarium, seu designationes Festorum in Calendario ejusdem Breviarii præscriptas, ob uniformitatem servandam; unde in eadem Bulla dicitur de Clericis, quòd *teneantur ad Officium sub pœnis, ut quotidie persolvant, ex hujusmodi Breviarii præscripto & ratione:* ergo qui sæpiùs, & quasi pro suo libitu ità mutaret Officia, graviter læderet præscriptum Constitutionis Pontificiæ, ac per consequens graviter peccaret; immò quodammodo convinceretur contemnere ordinationem Ecclesiæ.

Dices iterum. Ex hac responsione sequeretur, etiam illum peccati mortalis condemnandum esse, qui una duntaxat die mutaret Officium; quia jam non servaret præscriptum Bullæ Pontificiæ: sed hoc est contra resolutionem *n. 433.* datam: ergo vel hæc resolutio non subsistit, vel illa.

436. ℞. *Negando Maj.* Esto enim negari non possit, quin talis etiam, semel tantùm contraveniendo Ecclesiæ Ordinationi (& quidem sinè sufficienti causa) peccet, non tamen illico peccati mortalis condemnandus est, quia Pontifex in assignanda forma specifica pro recitatione Breviarii videtur maximè respexisse ad quantitatem materiæ recitandæ; ergo si hæc in Officio mutato sit moraliter æqualis, censetur substantialiter observari forma specifica Breviarii; quia forma reipsa servatur, si per æquipollens id fiat *l. fin. ff. Mandati.* & *l. si Mater. C. de instit. & substit.* & ob hanc potissimùm rationem ipsimet AA. coguntur fateri, hanc nostram benigniorem opinionem, pro qua stant plus quàm 50. Viri (ait Gobat) sapientiâ & pietate celeberrimi, esse practicè probabilem: ergo contraveniens præfatæ Bullæ aliquoties duntaxat, recitando aliud Officium æquale, non illico condemnandus est alicujus peccati mortalis. Videatur Tambur. *l. cit. n. 24.* Laymann *l. 4. tr. 1. c. 5. à n. 4.* Gobat *à n. 868.* Sporer *ubi suprà c. 2. n. 119.*

Quæres 5tò, quo ordine dicendæ sint Horæ Canonicæ?

437. ℞. Tametsi Horæ Canonicæ quoad earum seriem sint ordinatè dicendæ, præsertim in Choro ad evitandum scandalum in populo, veluti constat ex ordinatione Ecclesiæ, nihilo-

hilominus eas transponens etiam ſinè cauſa privatim recitans v. g. Horas minores ante Matutinum, vel Completorium ante Veſperas, Veſperas ante Nonam &c. 1. non peccat, niſi venialiter: quod ſi hoc faciat ex rationabili cauſa, 2. omni culpâ vacabit. Ità ex *communiſſima DD.* Palao *tr.* 7. *diſp.* 2. *pu.* 4. *n.* 4. Gobat *n.* 665. Sporer *n.* 131. & 132. Ratio prioris eſt: quia talis adhuc recitat totum Breviarium, & ſatisfacit obligationi quoad ſubſtantiam, eſto non quoad ordinem accidentalem: ergo quemadmodum recitans Veſperas ante prandium, vel Horam primam poſt prandium, non niſi venialiter delinquit; ità pariter qui recitat Veſperas ante Nonam. Ratio autem poſterioris eſt: quia *quando Eccleſia aliquid præcipit aut prohibet ſolùm ſub peccato veniali, quælibet honeſta cauſa ſufficit ad evadendam omnem culpam contra illam prohibitionem:* hanc velut Regulam generalem tradunt Vasquez, Fagundez, Gobat & alii: ergo qui Horas transponit ex cauſa rationabili v. g. ob majorem commoditatem, vel quia cum ſocio, aut in Choro debet dicere unam Horam, alterâ nondum recitata &c. nullam prorſus culpam propterea committit.

Quæres 6tò, quô loco & tempore dicendæ ſint Horæ Canonicæ?

℞. Ad primam partem hujus quæſiti. Illi 438.
qui ſunt Choro adſtricti, utputa Canonici, Religioſi plerique &c. 1. tenentur recitare

Officium divinum in suis respectivè Ecclesiis, nisi aliud suadeat vel necessitas, vel consuetudo legitimè recepta &c. 2. Illi verò, qui non sunt addicti Choro, possunt ubique divinum Officium recitare, modò non recitent in loco indecente, vel etiam tali, ubi attentio impediri solet. Ità *DD. communiter* quoad utramque partem. Ratio prioris desumitur ex *Clement. l. de Celebr. Miss.* ubi Canonicis injungitur obligatio dicendi Horas Canonicas *in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis:* eadem est ratio de Religiosis Choro adstrictis, saltem per se loquendo, nisi scil. necessitas (quæ, ùt communiter dicitur, non habet legem) ad aliud cogat, vel consuetudo legitima, quæ pariter obtinere potest vim legis, aliud suadeat.

Ratio autem posterioris hæc est: quia illi, qui non sunt alligati Choro, nullo jure adstringuntur ad certum locum, vel situm; ergo in omni loco possunt suas Horas recitare, sive sedendo, sive stando, sive ambulando &c. modò id faciant *studiosè* pariter, ac *devotè*, ideóque non in loco indecenti (quod esset contra reverentiam) vel in loco distractionibus obnoxio, quod esset contra devotionem debitam.

39. ℟. Jam ad 2dam partem ejusdem quæsiti. Ubi Officium recitatur in Choro 1. servandum est tempus; id est, horæ diei laudabili consuetudine assumptæ, vel statutis particu-

laribus

laribus præſcriptæ. In privata verò recitatione Horarum Canonicarum ſatisfacit quoad ſubſtantiam, quisquis intra ſpatium unius diei naturalis, id eſt, à medio noctis usque ad alterum medium, ſcilicet à duodecima noctis usque ad alteram duodecimam nocturnam, recitat totum Breviarium. Ità rurſus *communiſſimè DD.* Ratio prioris eſt: quia conſuetudo laudabiliter recepta, vel etiam ſtatuta particularia habent ſe ad inſtar legis: ergo iisdem obſequendum eſt; eô præſertim, quòd ex oppoſito de facili poſſet dari ſcandalum. Ratio autem poſterioris eſt: quia, ùt ex allegato *Cap. Dolentes. de Celebr. Miſſ.* diximus, Officium *ſingulis diebus* eſt recitandum: atqui juxta communem uſum Eccleſiæ dies incipit à media nocte diei præcedentis, & durat usque ad mediam noctem diei ſubſequentis, ità ut includat 24. horas, quæ ſimul ſumptæ faciunt unum diem naturalem: ergo quisquis intra hoc tempus recitat totum Officium divinum, ſatisfacit ſubſtantiæ præcepti, etſi ſecundùm proximè dicta *n. 437.* venialiter ſaltem delinquat, qui ſinè rationabili cauſa ordinem vel tempus horarum non obſervat, v. g. recitando Veſperas ac Completorium de mane, vel horam Primam, tertiam &c. poſt prandium.

Illud tamen hìc obſervandum venit, Matutinum & Laudes (non item reliquas horas) pridie ſub veſperum anticipari poſſe, ex 440.

consuetudine jam pridem introducta, atque à timoratis hodiedum practicata: ità quidem ut Matutinum possit inchoari

20. Januarii horâ secunda pomeridiana cum quadrante.

13. Februarii mediô tertiæ.

1. Martii horâ secunda cum tribus quadrantibus.

18. Martii horâ tertia.

4. Aprilis horâ tertia cum quadrante.

20. Aprilis mediô quartæ.

10. Maji horâ tertia cum tribus quadrantibus.

8. Junii horâ quarta.

1. Augusti horâ tertia cum tribus quadrantibus.

21. Augusti mediô quartæ.

7. Septembris horâ tertia cum quadrante.

24. Septembris horâ tertia.

11. Octobris horâ secunda cum tribus quadrantibus.

20. Octobris mediô tertiæ.

19. Novembris horâ secunda cum quadrante.

15. Decembris horâ secunda.

Hanc tabulam ad horas horologii nostri sic accommodandam Romæ anno 1706. typis Cameræ Apostolicæ prodiisse, testatur P. La Croix *l. 4. n. 1314.* Nihilominus per talem recitationem unius Matutini satisfieri non posse obligationi duarum dierum, scilicet

hujus,

hujus, & sequentis, constat ex damnatione sequentis propositionis (*n.* 35.) inter proscriptas ab Alexandro VII. *unicô officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsente, & crastina.*

Quæres 7timò, an, vel quænam causæ excusent à recitatione Breviarii, seu Officii divini?

℟. Dantur sinè dubio causæ excusantes ab 441.
hac non minùs, quàm à reliquis legibus merè Ecclesiasticis, & quidem sequentes quatuor, scilicet 1. Impotentia. 2. Infirmitas. 3. Gravis Occupatio. 4. Dispensatio. Ità rursus in re *communiter Doctores.* Rationes horum patebunt ex singularum explicatione seu declaratione. Unde

Quæres 8tavò, qualis Impotentia, & qualis Infirmitas excuset à recitatione Officii divini?

℟. Ad primam partem hujus quæsiti. A 442.
recitatione horarum excusat impotentia, sive ea sit intrinseca, sive extrinseca. Explico breviter: Impotentia intrinseca dicitur, quæ oritur ex aliquo defectu corporali intrinseco, ùt si aliquis sit vel omnino cæcus, vel saltem oculis graviter laborans, ità ut meritò timere debeat, ne visum omnino perdat. Extrinseca verò impotentia appellatur, quæ oritur ex defectu alicuius conditionis, aut medii extrinseci ad recitandum requisiti, ut.

puta si quis sit destitutus Breviario, aut lumine requisito ad recitandum.

Ratio horum desumitur ex Regulis utriusque Juris *l. Impossibilium ff. de Reg. J.* & *R. VI. de Reg. J. in 6to.* ubi dicitur: *Nemo potest ad impossibile obligari.* Quocirca tamen Herincx noster *cit. disp. 2. n. 49.* Illsung *tr. 5. disp. 1. n. 41.* & alii DD. communiter notant, quòd si talis vel totum Officium, vel magnam ejus partem, v. g. Psalmos horarum, Responsoria &c. sciat memoriter, teneatur adhuc recitare; quia talis non laborat impotentia simpliciter tali, sed secundùm quid tantùm, potéstque huic præcepto adhuc satisfacere, sin minùs ex toto, saltem ex parte: ergo adhuc tenetur. Porro qui culpabiliter caret Breviario v. g. quia illud abjecit in mare, vel in profluentem, peccat sinè dubio non solùm dum illud abjicit, sed insuper quoties postea recitare omittit, quia nedum carentia libri, verùm etiam omissiones inde subsecutæ censentur voluntariæ in causa. Si tamen talis ex pòst facto verè ac sincerè pœniteat de culpabili projectione Breviarii, nec aliud habere possit ad manum, neque etiam totum vel magnam hujus partem, saltem horæ minori æquivalentem memoriter sciat, non ampliùs peccabit omittendo; quia tales omissiones non ampliùs sunt voluntariæ neque in se, neque in sua causa, utpote jam retractata per seriam pœni-

pœnitentiam. Ità Sanchez *part. 2. consil. moral. l. 7. c. 2. dub. 51.* & alii *DD. communissimè.*

443. ℞. Jam ad alteram partem ejusdem quæsiti, à recitatione Horarum Canonicarum excusat nedum infirmitas verè gravis, sed etiam periculum gravis infirmitatis rationabiliter timendum. Ità rursus ex communi DD. Reiffenstuel *Theol. mor. tr. 6. dist. 1. n. 77.* & desumitur ex *c. Clericus Victum. dist. 91.* Ratio est: quia piè præsumitur, Ecclesiam velut piam Matrem nolle suos filios cum tanto rigore obligare ad præstandum pensum canonicum, neque velle, ut propterea quis sese exponat periculo subeundi gravis damni, seu infirmitatis. Secus tamen dicendum est, de levi duntaxat infirmitate v. g. levi dolore capitis, stomachi, vel pectoris &c. aut de febre v. g. quartana, quæ licèt nonnihil molestat infirmum, nihilominus relinquit sufficiens tempus recitandi divinum Officium. Ità Suarez *de Relig. l. 4. c. 28. n. 19.* Bonacina *de Hor. Can. disp. 1. q. 6. pu. 1. n. 2.* Sporer & alii. Denique in dubio, an infirmitas sit verè gravis, vel periculum gravis infirmitatis rationabiliter timendum? standum erit judicio periti & conscientiosi Medici, vel à Superiore (ubi id fieri potest) petenda dispensatio: in quo puncto Superiores non debent esse nimìs difficiles, aut scrupulosi.

Quæres denique quò, quando, vel quomodo à recitandis Horis Canonicis excusent gravis occupatio, & dispensatio?

444 ℟. Ad primum membrum hujus quæsiti. Ut gravis occupatio excuset à recitatione Horarum Canonicarum, debet ea esse talis, quæ vel non potuit præveniri, vel nequit intermitti sine scandalo, aut gravi proprio, vel aliorum damno, ac insuper secum non compatitur recitationem Horarum. Ità Sanchez *ubi suprà dub.* 52. Salmanticenses *tr.* 16. *c.* 3. *pu.* 6. *n.* 37. Babenstuber *tr.* 5. *disp.* 2. *a.* 3. *n.* 67. Ratio excusationis similiter petenda est ex benignitate S. Matris Ecclesiæ, quæ filios suos non vult cum tanto rigore obligatos ad observantiam legum merè humanarum. Si quis tamen prævideat ejusmodi occupationem superventuram, quæ non compatietur Horarum recitationem, tenetur præoccupare, & Horas ante prandium recitare. Ità Bonacina ubi suprà *pu.* 2. *n.* 2. Tamburinus *l.* 2. *decal. c.* 5. *§.* 8. *n.* 20. Suarez, & alii. Ratio est: quia obligatio hujus præcepti durat tota die, & per omnes diei partes, & præterea impleri potest certa diei parte, ùt supponitur: ergo tunc impleri debet, quemadmodum ille, qui prævidit die dominica aut festiva se non posse audire Missam ultimam, quæ dicitur v. g. horâ undecima, nec ullam aliam, præter primam horâ sexta dicendam, tenetur hanc audire.

Nemo

Nemo tamen propterea tenetur jam pridie anticipare Matutinum. Ratio est: quia pridie nondum currit obligatio diei sequentis: & quòd quis anticipare valeat Matutinum cum Laudibus secundùm proximè dicta *n. 440.* est merum privilegium: mero autem privilegio nemo tenetur uti: ergo nec anticipare Matutinum pridie, tametsi anticipando laudabilissimè faceret. Gobat *Theolog. exper. tr. 5. n. 711.* Sporer *ubi suprà c. 3. n. 172. fin.*

℞. Jam ad alterum membrum ejusdem 445. quæsiti, à recitatione Horarum Canonicarum excusat legitima dispensatio, quippe qua tolli potest obligatio legis. Cæterùm in hac obligatione dispensare potest Summus Pontifex velut supremus Legislator Juris Ecclesiastici, ità ut hæc dispensatio valeat, esto sit facta sinè causa. Episcopi tamen & Abbates, aliique Superiores Regulares in hac obligatione cum suis subditis dispensare non possunt, saltem per se loquendo. Ratio est: quia Inferior per se dispensare nequit in lege Superioris: atqui obligatio recitandi Horas Canonicas proficiscitur ex lege Superioris, scil. Summi Pontificis: ergo &c. Nihilominus cùm sæpè sæpiùs soleant occurrere causæ rationabiles dispensandi in casibus particularibus, sin minùs ex toto, vel in perpetuum, saltem in tanto, & ad certum tempus, & simul ad Summam Sedem,

præsertim in hisce partibus nostris septentrionalibus, non detur tam facilis recursus Romam; hinc Tamburinus, Gobat, Sporer, aliique Classici Doctores, non immeritò censent, in similibus casibus potestatem dispensandi in recitandis Horis Canonicis saltem ex consuetudine vel tacita delegatione jamjam fuisse devolutam ad præfatos Superiores, in tantum, ut ex rationabili causa possint cum suis respectivè subditis sin minùs simpliciter & pro semper, saltem ad tempus dispensare, subsistente rationabili causa. Censent autem Gobat, Sporer *cit. n. 168.* & alii, *causam justam dispensandi esse omne impedimentum excusans dubium*, id est, quoties occurrit aliqua causa rationabilis, esto dubia, an sit sufficiens ex se v. g. aliqua infirmitas, occupatio &c. quia tunc defectum causæ dubiæ certò supplet auctoritas potestatis Ecclesiasticæ Superioribus concessæ. Videantur de his Gobat *cit. tr. 5. Theolog. mor. exper. n. 714.* vel Tamburinus *l. 2. in Decalog. c. 5. §. 8. n. 24.*

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de modo, qualitate &c. & causis excusantibus à recitatione Horarum Canonicarum.

CASUS PRIMUS.

Titius à puero portans linguam blæsam, seu balbutientem, recitando suum Breviarium verba plurima mirum in modum syncopare, & quodammodo deglutire solet, tum præsertim, ubi largiori potatione nervi linguæ fuêre relaxati. Hinc dum nuper alius quidam Clericus Matutinum & reliquas Horas minores cum eodem in tali statu constituto recitans, vix aliquem sensum lectionis aut psalmi potuisset percipere, eundem blandè admonendo dixit: Tardiùs, quæso! tardiùs, nec ità properanter recites; quia te non intelligo. Cui Titius apage! reponebat cum tuis scrupulis: An ignoras, Deum intelligere omnes linguas? Quidni ergo & me intelligat? Et hoc sufficit. Casus hic non est fictus, sed factus, & utinam non nimis frequenter contingeret. Dubitatur jam, an Titius taliter suum Breviarium recitando satisfaciat, & an non graviter peccet, liberiùs potui indulgendo, esto prævideat, se minùs fore dispositum ad devotè, ac studiosè recitandum suum Breviarium?

℟. Ad

446. ℞. Ad hanc ſpeciem facti, Titium probabiliùs ſatisfacere ſuæ obligationi. Ratio eſt: quia cùm ſupponatur à puero portare linguam blæſam ſeu balbutientem, defectus hic potiùs naturalis cenſeri debet, quàm moralis: ſed hôc ipſo imputari non poteſt ad culpam gravem; cùm Titius ſupponatur facere quantum poteſt in ordine ad devotam & ſtudioſam recitationem. Nec refert, quòd liberiùs indulgendo potui videatur ſpontè ac liberè hanc ſuam balbutiem augmentare, & hôc ipſo ponere impedimentum devotæ, ac ſtudioſæ recitationi, qualem tamen Sacri Canones & Concilium Baſileenſe *ſſ. qualiter horæ &c.* graviter præcipiunt. Nihil, inquam, refert: quia talis exceſſus in potu de ſe non eſt gravis, ſed ad ſummum venialiter malus: ſupponitur enim Titius adhuc poſſidere plenum rationis uſum, & ſibi præſentiſſimus: cùm ergo talis exceſſus non ſit, niſi venialiter malus, etiam defectus devotæ ac ſtudioſæ recitationis inde conſequens, non erit, niſi ad ſummum venialiter malus. Quin immò hujusmodi hominibus blæſis ac balbutientibus tam naturale eſt, ſyncopare hujusmodi verba divina, ut aliter facere nequeant, tametſi ſummopere vellent, ac omnino jejuni ſint, prout ipſûsmet una vel altera vice non ſinè admiratione animadverti ac notavi de uno vel altero ad aram litante. Hinc Gobat *Theolog. exper. tr. 5. n. 618.* ſapientiſſimè aic:

ait: *profectò verborum mutilatio est vitium* tam generale, partim à natura, partim ab habitu, hic & nunc incorrigibili, partim etiam à potu vini, etiam necessario, & moderato, ut infinitis scrupulis panderetur via, si asseretur, ex his (syncopationibus scilicet verborum aut syllabarum inter recitandum) conflari materiam sufficientem ad lethale crimen, cùm tamen Rodriquezius *in summa cap. 123. n. 2.* rectè moneat, oportere in rebus moralibus ità loqui, ut non detur ingressus scrupulis. Hinc rectè pronuntiat Laymann *lib. 4. tr. 1. c. 5. n. 8.* quando illud vitium emendari nequit, nullum peccatum esse timendum; quod etiam docet Lessius, non damnans de mortali, nisi quando excessus est enormis.

Dices tamen contra hanc resolutionem. Esto Titius non videatur graviter peccare, eò quòd talis defectus eidem velut naturalis potiùs, quàm moralis ad culpam gravem imputari non valeat: ego tamen vehementer dubito, an mihi liceat cum eo in tali statu constituto recitare Horas Canonicas, cùm planè vix mediam partem eorum, quæ ipse recitat ob nimiam præcipitantiam linguæ valeam percipere.

℞. Probabiliter nihilominus satisfacis, nec teneris repetere. Ità Tambur. *in Decalog. l. 2. c. 5. §. 4. n. 12.* Laymann *l. cit.* Pellizarius, Caramuel, Gobat *n. 692.* Sporer *n. 107.* & alii, contra alios nonnullos. 447.

Ratio

Ratio nostra est: quia hoc modô tu præstas id, quod, & quantum potes, & per debitam recitationem tuæ partis, atque attentionem debitam ad recitationem qualemcunque alterius, ejus recitationem debitè tibi facis communem. Idipsum dicendum, si ob socii vel alterius Chori defectum, vel ob strepitum, vel ob tuam distractionem non mortaliter malam, aliqua ab altera parte prolata non percepisti; cùm enim hujusmodi impedimenta soleant frequentissimè occurrere; hinc via aperiretur innumeris prope scrupulis, si tales vellemus obligare ad iteratam recitationem seu repetitionem. Unde Tamburinus *loc. cit.* ait: sinè hæsitatione pronuntio cum *Sa. Verb. Hora. n. 9.* te satisfacere tuæ obligationi, si attendas, quantum moraliter vales, licèt propter Socii, Chorivè culpam nihil ex iis percipias; quia hoc modô tu præstas id, quod potes, nec per te stat, quin audias.

Sed quid, si surdaster Choro assistens, vel cum alio recitans non percipiat, quæ dicuntur ab alia parte, nisi fortè imperfectè?

448. ℞. Nihilominus satisfacit. Ità Tamburinus *cit. n. 13.* cum Sanchez *tom. 2. de Relig. l. 4. de orat. c. 28. n. 15.* Ratio est: quia dum talis surdaster suam partem recitat, ad alteram verò partem attendit, quantum valet, sibi satìs Chori, vel alterius Socii recitationem reddit communem. Secus dicendum est de omnino surdo, qui nullô modo Socii

Socii, vel alterius in Choro legentis partem audire poteſt; vel de actu dormiente, dum leguntur v. g. lectiones; quia cùm tales in eo ſtatu neque audire poſſint legentem, hinc (more humano loquendo) neque cenſentur moraliter aſſiſtere: & ſicut dormiens durante S. Miſſæ Sacrificio non habetur pro moraliter præſente, ideóque per ſe loquendo tenetur aliud audire Sacrum; ità & talis tenetur privatim recitare ſuum Breviarium.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Religioſus vi officii ſui cogitur peragrare diverſas Provincias ac Diœceſes, hinc non rarò fit, ut dum ad alium Conventum, aut Diœceſin pervenit, ibi celebretur ſolenniter aliud Feſtum Diœceſanum, & quidem tali die, ubi Sempronius vi ſui Directorii ſeu Calendarii Eccleſiaſtici jam pridie anticipavit Matutinum & Laudes de alio Feſto ſemiduplici; hanc ob cauſam aliquoties reliquas Horas minores privatim recitavit de eodem Feſto ſemiduplici, Miſſam verò legit de illo Feſto Diœceſano, quia in publico fuiſſet timendum ſcandalum, vel ſaltem admiratio in populo, niſi quoad Miſſam & præſertim quoad colorem paramentorum ſeſe conformâſſet aliis, aliquoties inſuper quoad Officium ipſum ſeſe accommodavit aliis, verùm poſteaquam Sempronius rediit ad propria, penultimo menſe deprehendit, reſtare ſibi tot Officia, ut eo anno prorſus non ampliùs dicere

dicere posset: hinc nonnihil sollicitus è Confessario postulat consilium, quid jam deinceps facto opus sit, an scilicet 1. imposterum denuo tuta conscientiâ sese posset accommodare aliis quoad Breviarium in itinere recitandum? 2. An Festa hoc annô nondum celebrata, etiamnum teneatur supplere? Quid ad hæc Confessarius respondebit Sempronio?

449. ℞. Ad primum dubium affirmativè, scilicet posse, non tamen teneri sese accommodare recitantibus aliud Officium. Ità communiter DD. Tambur. *l. 2. Decal. c. 5. §. 2. n. 25.* Gobat *tr. 5. Theolog. exper. n. 644.* Sporer *n. 125.* Ratio est: quia Sempronius respectu talium locorum habendus est velut peregrinus: peregrini autem licèt possint, non tamen necessariò tenentur sese accommodare particularibus legibus locorum, per quæ transeunt, veluti ex communi DD sententia diximus *part. 1. Theolog. decalog. Confer. 13. n. 362.* & patet hoc de obligatione v. g. audiendi Sacrum, jejunandi &c. ergo Sempronius poterit quidem, non tamen tenebitur sese accommodare Festis particularibus locorum, licèt omninò meliùs faciat se accommodando, præsertim quoad Missam in publico legendam. Hinc Lugo *in Consiliis moral. l. 5. dub. 8. n. 20.* apud Gobat *l. c.* testatur, se id non semel fecisse, quando scilicet in uno Collegio, è quo sibi abeundum erat, dixit Matutinum, & Laudes feriales,

riales, at sequenti die venit ad aliud collegium, habitaturus in eo, & in quo celebrabatur v. g. Dedicatio Ecclesiæ, reliquas horas dixit de Dedicatione.

℟. Ad alterum dubium pariter negativè, 450.
si dies propria talium Sanctorum jamjam supponatur transiisse hôc anno. Ità rursus Gobat *n. 638.* Sporer *n. 126.* Lugo *loc. cit.* Ratio est: quia onus Officii hujus Sancti est alligatum huic diei: ergo evolante illo die, pariter evolat onus. Hinc Rubricæ tam diligenter notantes casus, quibus facienda est translatio, non exprimunt hunc casum. Profectò nullus prudentum obligabit Sempronium ad recitanda eodem die duo, vel plura Officia, tametsi hoc possit, si libeat. Si tamen Festa sint talia, quorum dies propria hôc anno nondum recurrit, simúlque ob aliud majus Festum celebrari nequeant, tunc non ampliùs possunt, nec debent transferri in alium diem sequentis anni, veluti patet ex sequenti Decreto S. Congregationis Rituum, quod ad humillimam supplicam Vice-Commissarii Generalis Ord. Min. Observant. pro declaratione dubii: *An Sancti, de quibus toto anni decursu celebrari non potuit, transferendi sint ad annum sequentem?* nuper emanavit sequenti tenore: *Sacra eadem Congregatio, inhærendo alteri resolutioni in similibus editæ ad instantiam Reverendissimi Archi-Episcopi Hispalensis sub die 26. Novembr. 1735. rescribendum censuit, Sanctos, qui in fine anni su-*

persunt, non esse ad annum sequentem transferendos, sed quoties de illis toto anni decursu celebrari non valeat, tunc in illo anno diebus eorum propriis considerandos esse tanquam simplices, faciendo illorum commemorationem, ùt fit in semiduplicibus, cum nona lectione ad Matutinum, composita ex omnibus eorum lectionibus propriis secundi Nocturni ad modum unius. Et ità declaravit die 6. Septembris 1738.

C. Card. de Marinis Præfectus.
T. Patriarcha Hierosolym. Secret.

Cæterùm, an hoc Decretum ubivis locorum promulgatum, vel ab aliis Religiosis receptum sit, vehementer dubito: Tu, qui hoc legis, quid apud te consuetum sit, meliùs noveris: Si tamen sis sacri Ordinis nostri Alumnus, oportebit, ut huic te accommodes.

Dices adhuc: Sed quid, si ego per errorem, & optima quidem fide, hodie ubi debuissem dicere Breviarium de aliquo Confessore aut Virgine, recitavi Officium de aliquo Martyre, & finito jam Matutino ac Laudibus, primùm adverto meùm errorem, debeóne pergere in cœpto Officio de S. Martyre, an verò reliquas Horas dicere de Virgine aut Confessore, cujus Festum agitur in Choro?

451. ℞. Quamoptimè & consultissimè ageres denuò recitando Matutinum ac Laudes de illo Sancto, cujus Festum agitur, non tamen tene-

teneris; quia in probabili noſtra & aliorum ſententia jam ſuprà *n. 433.* tradita, ſubſtantiæ præcepti quoad Matutinum ac Laudes jamjam ſatisfeciſti: potésque tutò pergere in proſecutione ejusdem Officii; meliùs nihilominus facies, ſi reliquas Horas de Feſto diei debito recites. Et ità tenent Goba *n. 644.* Sporer *n. 128.* Lugo *Reſponſ. Moral. lib. 5. dub. 8.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 2. art. 3. n. 94.* ubi is cum Lugone putat probabilius, eum qui hodie per errorem recitavit de Sancto diei craſtini, debere cras iterum recitare idem Officium de eodem Sancto; ne videlicet bis erret, & mutet Officium.

CASUS TERTIUS.

CAjus Clericus iter unius diei, & moleſtiſſimum quidem per nives & glacies, per avia & devia ſemper pedes incedendo confecerat, nec tantum temporis reperit, quod ſibi ſuffeciſſet ad recitandum penſum canonicum. Tandem dum maximè defatigatus ac viribus debilitatus circa horam nonam nocturnam perveniſſet ad aliquod hoſpitium, & corpus nonnihil refeciſſet, ſomno obrutus quieti ſeſe dedit, ratus, ſe meliùs facturum dormiendo, quàm Horas Canonicas ſomnolenter, & ſinè omni prorſus devotione percurrendo. Cœpit nihilominus ex pòſt facto agitari ſtimulis conſcientiæ; eò quòd ſaltem ante prandium priùs quàm

ſeſe itineri commiſit, illud recitare potuiſſet; unde & ſub dubio ſe accuſat, ſi fortaſſis propterea Deum offendiſſet, petens, unà ſimul à Confeſſario conſilium ac reſolutionem dubii, an deinceps in ſimili contingintia facti tutâ conſcientia poſſet omittere Breviarium? Quid Cajo interroganti reſpondebit Confeſſarius?

452. ℟. Confeſſarius reſpondebit Cajo, eum teneri ante abitum vel ingreſſum itineris de manè dicere totum Breviarium, ſi tamen moraliter loquendo, id eſt, ſinè permagna difficultate id poſſit: aſt verò 2. ſi nec de manè, neque interdiu durante curſu itineris id præſtare poſſit, conſulendum equidem & ſuadendum eidem erit, ut adhuc tempore nocturno laſſatæ naturæ vim quodammodo inferat, & Deo quæ Dei ſunt, reddat, obligari tamen ad hoc à Confeſſario non poterit.

Ratio prioris membri colligi poteſt ex dictis ſuprà *n. 444.* quia cùm obligatio recitandi Horas Canonicas duret tota die, & per omnes diei partes, hinc ſi non quavis diei parte poſſit, ſaltem ea, quâ poteſt, debet adimpleri: ergo ſi Cajus poſſit huic obligationi ſatisfacere priùs, quàm ſeſe itineri committit, aut per decurſum itineris ſaltem memoriter recitando &c. tenetur ad ſatisfaciendum, quantum humaniùs, & ſinè permagna difficultate fieri poteſt. Ratio autem

autem poſterioris membri eſt: quia ſtante tanta defatigatione ac laſſitudine corporis ex itinere contracta facilè fit creditu, Cajum non ampliùs poſſe recitare Horas Canonicas ſinè permagna difficultate, & hôc ipſo evadit moraliter impoſſibile: atqui Eccleſia velut pia Mater non vult filios ſuos obligare ad id, quod eſt moraliter impoſſibile: ergo &c. Confirmatur ex eo: quia obligatio recitandi penſum Canonicum, utpote orta ex lege eccleſiaſtica præcisè, non magìs obligat, quàm lex v. g. de obſervando jejunio Eccleſiaſtico, de audiendo Sacro, de annua Confeſſione &c. &c. atqui permagna difficultas, ſeu, quod idem eſt, moralis impoſſibilitas deobligat ab his legibus: ergo & ab illa. Nihilominus cùm boni ac prudentis Confeſſarii ſit ſuadere tutiora ſuo Clienti, quæ ſcilicet longiùs à peccato & via laxitatis removent: hinc conſultiſſimè aget Confeſſarius, ſuadendo Cajo, ut in ſimili contingentia facti deinceps ad removendos omnes conſcientiæ remorſus ſatagat ſibimet, & naturæ inclinationi quodammodo vim inferre, Deóque ſacrificium laudis offerre. Videantur Doctores citati ſuprà *n. 444.*

Dixi tamen notanter, Cajum non poſſe obligari à Confeſſario, *ſi tamen moraliter, & ſinè permagna difficultate non poſſit recitare Horas;* enimverò ad eximendum quempiam ab hac obligatione, non ſufficit quæcunque 453.

difficultas, multò minùs incommoditas v. g. quòd Cajus de manè debuisset unâ horâ citiùs relinquere lectum &c. &c. se privare amicabili alloquio, aut discursu aliorum, vel quòd ante cubitum deberet una horâ diutiùs vigilare &c. Et licèt hæc lex dicatur obligare ad instar aliarum legum merè positivarum Ecclesiasticarum v. g. de audiendo Sacro, de servando jejunio &c. quia tamen major difficultas reperitur in servando jejunio Ecclesiastico, & simul prosequendo difficili itinere, hinc ex eo, quòd quis ob iter molestum sex vel septem horarum cum magna defatigatione factum sit exemptus à jejunio, perperam inferretur, quòd pariter sit exemptus à recitando Breviario. Unde Gobat *tr. 5. Theolog. exper. n. 719.* sapienter ait: *Non nego, esse eam (ex diurno itinere) defatigationem quandoque tantam, ut homini jam aliàs satis infirmo non relinquat tantum virium, quantum est necesse ad hoc munus (recitandi scilicet Breviarii) ritè obeundum, sed hic casus est rarissimus in homine sano, etsi Cotonius l. 3. n. 132. excuset illum, qui bona fide distulit in sero, & postea invenitur valde lassus, & somno graviter oppressus. Sed revera cavendum, ne nobis nimiùm blandiamur.* Ità Doctor laudatus *l. c.*

Sed quid (inquies) tenendum de illo Clerico, qui bonam diei partem insumpsit commessationibus, reliquum verò usque ad undecimam noctis lusibus & aliis ineptiis culpa-

culpabiliter dilatô penſo Canonico usque ad illam horam, in qua vel cœnam tenebitur intermittere, vel Breviarium: eritnè excuſandus à Breviario?

℟. Minimè gentium. Ratio eſt: quia 454. obligatio recitandi penſum Canonicum adhuc currit, & poteſt adhuc impleri: ergo debet impleri: nec eſt, cur Eccleſia quantumvis pia Mater tali condeſcendat: ſi enim tantum temporis potuit conſecrare ventri ac mundo; quidni etiam medium horulæ vel paulò ampliùs poſſit, immò debeat conſecrare Deo?

Dices tamen contra hanc reſolutionem, qui quantumvis improbo labore ſeſe defatigavit in tantum, ut nequeat ſinè magna difficultate abſtinere à cœna; haud delinquit in legem jejunii ſumendo cœnam, ſeu altera vice ſeſe reficiendo usque ad ſatietatem, juxta Sanchez *in Conſil. mor. l. 5. c. 1. Dub. 7. n. 12.* & alios *communiter:* ergo nec tenetur talis Clericus relinquere cœnam, ad quam habet jus, & locô hujus dicere Breviarium. Confirmatur: quando è duabus legibus ſimul concurrentibus non poteſt utraque executioni mandari, tunc illa præferenda eſt, quæ fortiùs obligat v. g. lex naturalis legi humanæ, obligatio juſtitiæ obligationi charitatis: at, homo lege naturali tenetur ad reficiendam naturam, ad dicendum verò penſum Canonicum ſolùm ex lege humana

Ecclesiastica: ergo potiùs tenetur se reficere, quàm orare.

455. ℟. Ad hanc instantiam *neg. conseq.* quia prior supponitur ità debilitatus, ut nequeat sinè permagna difficultate abstinere à secunda refectione: noster autem Clericus non est ità debilitatus, immò supponitur bonam diei partem insumpsisse commessationibus: certè si sinè permagna difficultate potuit ludere usque in seram noctem, poterit pariter per medium horæ orare suum Breviarium, reliquum verò temporis, si quid supersit, impendere refectioni corporis. Et licèt quilibet habeat jus ad cœnandum (quod potiùs est *permissivum*, quàm *præceptivum*, nisi defectu cœnæ naturæ damnum notabile esset inferendum) hoc tamen debet intelligi sub conditione: *nisi alia lege fortiori adstringatur ad aliud officium* (prout hìc adstringitur ad Canonicum pensum) tunc enim cœna vel tantisper differenda, vel omnino intermittenda est. Ex quibus liquet, ad confirmationem esse negandum suppositum, quòd scilicet lex naturalis talem Clericum positivè obliget ad sumendam cœnam in talibus circumstantiis. Profectò si salutis suæ sit tam incurius, támque tepidus, ut corporis refectionem non admodum necessariam putet præferendam cultui divino, ne nomen quidem Clerici meretur. Amabo! quæ tandem foret facies Ecclesiæ, quæ ædificatio in populo, si ab Ecclesia hoc semel impunè permit-

permitteretur? Unde non immeritò Bourdonus apud Dianam *part. 10. tr. 11. ref. 20.* dixit: *Si Confessarii possunt habere tempus comedendi, & dormiendi, cur non & orandi?* Videantur de hoc Tamburinus *l. 2. Decalog. c. 2. ƒ. 8. n. 16.* Sporer *de Hor. Can. c. 3. n. 162.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, nullum esse eximendum ab obligatione recitandi Breviarium ex eo, quòd partem etiam majorem ejusdem v. g. Matutinum & Laudes ob quantumvis legitimam causam recitare non possit. Ità hodie *communis DD.* Ratio est: quia sicut singulæ Horæ Canonicæ per se continent distinctam orationem, cultúmque Dei ad singulare mysterium Passionis piè recolendum, ità hæc obligatio non tam cadit in totum Officium simul & collectivè, quàm distributivè sumptum, seu in singulas partes integrales, Horas scilicet minores, propttereáque Subdiaconus ordinatus circa Horam nonam, tenetur ad recitandam Horam nonam ejusdem diei, vel certè ad Vesperas & Completorium, licèt non ad Matutinum & Laudes &c. &c. Unde quemadmodum ille, qui non potest 456.

creditori ſuo ſolvere totum debitum v. g. mille florenorum, poteſt tamen ſolvere centum &c. tenetur ad hos ſolvendos; ità pariter, qui non poteſt recitare totum Officium, poteſt tamen ſaltem Veſperas, aut Completorium, tenetur ad hoc recitandum; id, quod ulteriùs confirmatur ex damnatione ſequentis propoſitionis (*n. 54.*) emanata à Clemente XI. *Qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.* Videatur Cardenas *in 2. Criſ. Diſſ. 33.* vel Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 41.*

457. Colliges 2dò, huic obligationi de recitando Breviario ſatisfieri non poſſe per alium. Ratio eſt: quia hæc eſt obligatio perſonalis: ergo afficit perſonam ipſius Clerici. Hac de cauſa ab Alexandro VII. confixa fuit ſequens (*n. 21.*) propoſitio: *Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.* Unde hic non invenit locum illa notiſſima 68. Reg. Juris in 6to. *Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum*; quia hoc non valet, quando exigitur induſtria propria Perſonæ, vel factum proprium, non alienum, prout hic requiritur; quia Clericus ad cultum & Dei laudem ſpecialiter ordinatur. Et certè ſi hoc ſemel permitteretur, haud immeritò timendum foret, ne quamplures ſemper per alium, nunquam autem per ſe

ipſum

ipſum recitarent Dei laudes; quod procul dubio ſicut à vocatione Clerici prorſus alienum, ità & ſcandaloſum potiùs foret, quàm ædificatorium. Videatur *de memorata Regula* Wieſtner *n. 4. & 7.*

Colliges 3tiò, huic obligationi de recitando penſo Canonico ſatisfieri poſſe, ſiquis recitet cum alio, ſive obligato ad recitandum, ſive non, utputa Clerico, aut laico v. g. famulo &c. Ratio eſt: quia cùm talis recitationem ſocii ſibi faciat communem, reipsâ præſtat totum Officium. Ex quo fluit, quòd is, qui nequit ſolus orare ſuum Breviarium, poſſit autem illud cum ſocio, quem facilè habere poteſt, teneatur adhibere ſocium, quemadmodum qui ſinè perſpiciliis recitare nequit, tenetur adhibere perſpicilia ad recitandum. Ratio eſt: quia obligatus ad aliquem finem, tenetur adhibere media ſaltem ordinaria, & non nimìs difficilia: atqui adhibere ſocium ad orandum, & quidem talem, quem facilè habere poſſis, non eſt medium extraordinarium: ergo teneris. Et ità *cum communi DD.* tenent Laymann *lib. 4. tr. 1. c. 6. n. 2.* Bonacina *de Horis Can. diſp. 1. q. 6. pu. 2. n. 14.* Suarez *tom. 2. l. 4. c. 25.* 458.

Quocirca tamen advertendum eſt, in eo caſu, quô plures ſimul recitant, duos duntaxat quaſi choros eſſe faciendos (quia ſic habet uſus & praxis Eccleſiæ in choro, quam extra chorum in privata recitatione imitari 459.

imitari debemus) non verò plures, ità ſcilicet, ut unus pronunciet unum verſum, alter alterum, & tertius tertium, quod repugnaret praxi Eccleſiæ. Nihilominus Lectiones, Reſponſoria, Antiphonas, Capitula, & Orationes quod attinet, ſatis eſt, ab uno recitari, & ab aliis audiri; cùm id communiſſimè practicari videamus in choro, nemine contradicente; & hoc vel maximè permittendum, ſi accedat ex parte unius rationabilis cauſa v. g. debilitas oculorum, ob quam vel tempore nocturno, vel defectu ſufficientis lucis ſinè commoditate Lectiones non poſſet legere. Ità cum Bonacina, Suarezio, Tamburino & communi aliorum Babenſtuber *tr. 5. diſp. 2. a. 3. cit. n. 101.*

460. Colliges 4tò, eos, qui aliis pſallentibus occupantur circa pſalmodiæ proſecutionem v. g. pulſando ſimul organum, vel inquirendo Antiphonam cantandam &c. ſatisfacere obligationi de recitando Officio divino; quia cooperando hoc modô, reliquorum pſalmodiam ſibi faciunt communem. Dixi tamen: *aliis pſallentibus &c.* quæ enim ſolô organo, vel aliis inſtrumentis muſicis perſonantur, ſeu, dum loco verſuum vel Antiphonarum ſolum organum pulſatur, debent hujusmodi probabilius ab aliis ſubmiſſa voce ſuppleri, ac recitari; quia ſola organi pulſatio non eſt oratio, nec attendendo ad pulſum organi, attendis ad orationem, prout ex *communi DD.* notant Navarrus, Caſtro-

Castropalao, Escobar, & alii apud Gobat *n. 704.* Multò minùs satisfaceret huic obligationi, qui Musicis solenniter & figuraliter Horam minorem, vel Vesperas decantantibus solùm assisteret, esto etiam ad cantum attenderet; quia talis attentio de se non est oratio, neque cooperatio ad orationem aliorum; unde nemo proborum facilè sibi persuaderet, se auscultando præcisè Musicos, satisfecisse. Illud tamen probabilissimum est, quòd qui cum aliis Psalmos decantavit, & ad Antiphonam, vel Versus, vel Magnificat etiam figuraliter ab aliis Cantatum solùm attendit, satisfaciat, eò quòd alii musicaliter cantantes suppleant, & quasi solennizent Officium. Ità cum Gobat *cit. n. 705.* & aliis Sporer *ubi suprà c. 2. n. 99.* mox subjungens: Sed tu, si sapis, æmulare charismata meliora: idipsum & ego suadeo, licèt putem te nullatenus obligatum ad aliquid privatim recitandum in tali casu.

Colliges 5tò, ægrotum seu reconvalescentem non semper illicò esse obligandum & adstringendum ad recitationem Breviarii, esto videatur jam aliquô modo reconvaluisse. Ratio est: quia imbecillitas vi morbi relicta adhuc est realis infirmitas, unde videtur valde credibile, Ecclesiam ceu piam Matrem nolle illico adstringere, sed potiùs saltem ad aliquod tempus indulgere vacationem à Divino Officio: nec refert, quòd 461.

fortassis

fortassis jamjam convaluerit in tantum, ut possit iterum legere Sacrum; tum quia procul dubio majoris est meriti ac consolationis Sacrum celebrare, quàm Breviarium recitare, tum etiam quia ad celebrationem Sacri non desideratur tantum temporis vel applicationis, præsertim ubi Sacerdos plura recitat è memoria, quantum ad recitationem Breviarii. Et hoc omnino suavitati Ecclesiæ tribuere debemus, ait Tamburinus *l.* 2. *in Decalog. c.* 5. *§.* 8. *n.* 13.

Sed quid, si talis infirmus bonam diei partem jam possit insumere colloquiis, & familiaritatibus eorum, à quibus invisitur? quidsi soleat jam legere novellas, vel alium librum animi recreandi gratia? nunquid saltem talis eô ipso adstringendus erit ad legendum, seu recitandum Breviarium?

462. ℞. Cum Sanchezio *lib.* 7. *conf. mor. c.* 2. *Dub.* 45. *n.* 4. Babenstuber *cit. n.* 65. & aliis pluribus, non propterea ægrotum illico adstringi posse ad Officium Divinum. Disparitas est, quòd hujusmodi colloquia vel lectiones voluptate potiùs afficiant, & animum relevare soleant, atque hoc ipso diminuere potiùs, quàm augere infirmitatem: è contra recitatio Horarum est res seria, gravat caput, & suapte natura potiùs molestat, quàm recreet, aut sublevet. Ità *DD. citati.* Nihilominus Tamburinus sapienter admonet, hujusmodi dies quietis seu cessationis ab Officio numerari debere judiciô prudentis; quod,

quod, ut bene fiat, attendi debebit tum ad gravitatem præteritæ infirmitatis, tum etiam ad difficultatem, ſeu imbecillitatem præſentem, aut periculum impediendæ reconvaleſcentiæ.

Colliges 6tò, non eſſe peccatum mortale, 463.
Matutinum etiam ſinè cauſa juſta vel gravi differre, & poſt Sacrum primum illud dicere. Ità contra nonnullos antiquos hodie ſatìs communiter Doctores. Illſung *tr. 5. n. 36.* Babenſtuber *cit. n. 109.* La Croix *l. 6. p. 2. n. 230.* Ratio eſt: quia hoc nullibi præcipitur ſub gravi obligatione, neque etiam videtur ulla ſpecialis connexio aut dependentia Miſſæ à Matutino, quippe quæ ex ſolius directorii inſpectione vel obſervantia dici poteſt ſinè omni errore, neque etiam Matutini recitatio eſt neceſſaria diſpoſitio ad Miſſam: ergo nec nos debemus aſſerere gravem obligationem, vel hominem ſinè cauſa differentem Matutinum, mittere in infernum.

Certè videtur durum, & à chriſtiana charitate alienum, mittere aliquem in infernum, & dicere, quòd peccet mortaliter, ſinè evidenti, & certa ratione, ùt ait Arragonius in 2. 2. q. 83. art. 12. in tit. 30. concluſ. 3. apud Gobat *Theolog. experiment. tr. 5. n. 723.* Quia tamen *in Rubrica Miſſalis ſ. 10.* intermiſſio Matutini ante Sacrificium numeratur inter defectus peccaminoſos; hinc probabiliùs peccatum veniale eſt; ſi autem fiat ex cauſa rationa-

tionabili v. g. ob aliud impedimentum, vel ob majorem dispositionem aut præparationem per confessionem præviam &c. faciendam &c. nulla prorsus, ne venialis quidem culpa incurritur, prout hodie jam communiter fatentur Doctores, & patet ex Regula superiùs *n.* 437. data.

Petes adhuc pro coronide hujus Conferentiæ, an, vel quando fas sit recitare Horas Canonicas de Sacris Reliquiis, vel corpore alicujus Sancti?

464. ℟. Ut liceat dicere Officium de talibus S. Reliquiis, necessum est 1. ut sit vel totum Corpus, vel pars aliqua insignis, seu Reliquiæ insignes (utì vocant) cujusmodi reputantur caput, brachium, crus &c. 2. Ut sit de aliquo Sancto contento in Martyrologio Romano, & de hujus identitate sufficienter constet. Ità colligitur 1. ex variis Decretis, 2. singulariter ex Constitutione 105. Innocentii XII. videnda *in Bullario Roman*, nec non 3. Rubricis Breviarii nostri *S. Ordinis n.* 27. per Bullam specialem *Ad perpetuam rei memoriam.* die 21. Novembris anno 1696. ab eodem Innocentio confirmatis. Ità pariter sensisse doctissimos, & in praxi versatissimos Viros, testatur R. P. Kressinger *in addit. 4ta. post num. 65. ad tr. 6. dist. 1. Theolog. mor. R. P. Reiffenstuel.* Possent hìc moveri adhuc plura dubia, præsertim an, vel quando Religiosi exempti circa celebrationem

tionem Officiorum diœcesanorum possint, aut debeant se conformare &c. Verùm ne hæc Conferentia in longum nimìs excrescat, benevolum Lectorem ad Rubricas communes remittendum consultè duxi.

CONFERENTIA DECIMA QUARTA

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

SUMMARIUM.

465. Decimarum nomine intelligitur decima pars fructuum.

466. Formaliter sumptæ important ipsum jus decimandi.

467. Aliæ dicuntur reales seu prædiales, aliæ personales. Prædiales subdividi solent in majores & minores &c. &c.

468. Ad decimas præstandas directè tenentur baptizati, in spiritualibus subditi: indirectè etiam alii possidentes fundos &c.

469. Nisi gaudeant speciali privilegio exemptionis.

488. In carnaticis fas est numerare de novena unius anni ad decimam alterius anni sequentis.

489. Parocho loci competit jus fundatum decimandi.

490. Consuetudo non præstandi decimas non debet extendi ab uno pago in alium.

491. Ubi unus idémque ager eodem anno sæpiùs fructificat, sæpiùs præstandæ sunt decimæ.

492. Neque tenetur D. Parochus facere expensas pro custodia segetum.

493. Potest Parochus prohibere subditis, ne decimarum manipulos numerent sinè sua, vel alterius à se substituti præsentia.

494. Debent insuper decimæ præstari, tametsi D. Parochus eas non exigeret.

495. Probabiliter tamen Emptor fundi non tenetur solvere, aut supplere decimas à Venditore non præstitas.

496. Et quid de decimis animalium, si hæc in loco unius Parochiæ solent tempore æstivo pasci, in alio verò tempore hyemali locari.

497. Consuetudine legitima potest introduci immunitas à præstandis decimis.

498. Potest insuper D. Parochus subdito suo ad dies vitæ condonare, seu remittere decimas, non tamen in perpetuum.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Decimis &c. &c.

QUæres primò, quid sint Decimæ?
465. ℟. Nomine Decimæ objectivè sumptæ intelligitur pars decima omnium fructuum justè acquisitorum, Deo in recognitionem sui dominii universalis debita, atque Ministris Ecclesiæ quotannis exsolvenda. Ità in re *communis DD.* Colligitur hæc definitio ex *c. Tua nobis*, *de Decimis*, ubi dicitur: *Decimæ, quas Deus in signum universalis dominii sibi reddi præcepit, suas esse Decimas, & Primitias, asseverans.* Id quod constat ex *Levit. ult. cap.* & alibi sæpiùs. Solent autem plerumque numerô plurali nuncupari *Decimæ*, eò quia dum fructus agrorum vel arborum in plurimas partes dividuntur, plures partiales Decimæ solvendæ veniunt.

466. Dixi: *objectivè sumptæ*; nam *formaliter* intellectæ sumuntur pro ipso jure decimandi, seu petendi decimam partem fructuum propter Ministerium spirituale, prout habetur *c. Ad Apostolicæ Sedis. 20. de Decimis.* Et quia hic titulus spiritualis est, utpote fundatus in cura animarum, seu aliis functionibus

bus ſpiritualibus; hinc ſi Decimæ Eccleſiaſticæ ſumantur propriæ, & ut annexæ adhuc titulo vel officio ſpirituali, ſecundùm primævam inſtitutionem & naturam ſuam ſunt, & vocantur *ſpirituales*, vel *ſtrictè Eccleſiaſticæ*, ac *jus ſpirituali annexum*. Si verò ſeparentur à titulo ſpirituali, & jure Miniſterii ſacri, ità, ut earum proprietas in laicos ſit translata (quod quidem ſolus Pontifex poteſt, & rariſſimè facit) dicentur *merè laicales*, vel *ſæcularizatæ*. Porro ſi in laicorum quempiam ſit translatum *jus utile* duntaxat, *jure directo* quod eſt quaſi radix exigendi Decimas ex jure Miniſterii ſacri, penes Eccleſiam retento, appellantur *laicales ſimpliciter*, ſeu *temporales*, vel *minùs ſtrictè Eccleſiaſticæ*.

Quæres 2dò, quotuplicis generis Decimæ dentur?

℟. Decimæ multifariam dividi ſolent, & 467.
quidem I. in *reales*, ſeu *prædiales*, & in *perſonales*. Nomine *realium* intelliguntur tales, quæ ſolvuntur ex prædiis, agris, vineis, arboribus, pratis &c. unô verbo: quæ ſolvuntur ex fructibus, quos natura vel ſua ſponte, vel adjuta humanâ induſtria ſeu cultura progignunt. Nomine verò *perſonalium* veniunt illæ, quæ penduntur ex lucris perſonarum, ſeu hominum induſtria acquiſitis, utputa ex opificio, mercatura, artefactis, venatione, aucupio, piſcatu &c.

Verùm has decimas perſonales per univerſalem conſuetudinem (ſaltem in Germania noſtra) videmus hodie abrogatas; & horum locô ſubrogati creduntur redditus ſtolæ (utì vocant) qui Parochis ferè in ſingulis Miniſteriis præbentur ad eorundem ſuſtentationem, ait Pichler *in Candidat. Jur. Can. l. 3. tit. 30. n. 2.*

II. Decimæ reales ſubdividi ſolent 1. in *Majores* & *Minores*, ſeu *Minutas*. 2. In *Antiquas* & *Novales*. Ità Pichler *l. cit.* Explico breviſſimè ſingula membra. Majores (germanicè groſſe Zehend) vocantur, quæ ſolvuntur ex frumento, vino, oleo &c. &c. Minores verò (kleine Zehend) quæ præſtantur ex fructibus hortorum, ac leguminibus, ex pomis arborum, ex fœno, lino, cannabe, rapis, piſis, ciceribus, lana, caſeo &c. quò referuntur & carnaticæ (Blut-Zehend) ſcilicet ex animalium partu, utputa ex agnellis, ſucculis, pullis &c. &c. Antiquæ decimæ appellari ſolent, quæ ex fundis jam ab antiquo; Novales verò, quæ ex terris noviter cultivatis, ſeu ad culturam redactis præſtandæ ſunt; Novale enim propriè dictum (id eſt Neubruch, Neureith) eſt terra, quæ ab immemoriali tempore ſterilis, & inculta jacuit, nunc autem ad culturam eſt redacta; ùt ſi ex palude exſiccata fiat ager.

Eſt & aliud Novale, ſed impropriè dictum, ſcilicet, quando præcisè mutatur facies ſoli, vel fundi, ùt ſi ex vinea fiat ager, vel vice verſa, aut ex agro pratum &c. &c. Ità quoad ſubſtantiam & in re P. Pichler *loc. cit.*

Quæres 3tiò, quinam teneantur præſtare decimas?

℟. Ad decimas ſolvendas per ſe & directè obligantur omnes & ſoli baptizati, qui in ſpiritualibus ſubditi Sacramenta è manu Sacerdotis ſuſcipere debent. 2. Indirectè verò obligantur omnes illi, qui titulô non ſpirituali poſſident intra fines alicujus Parochiæ prædia, fundos, vel alias res frugiferas, niſi habeant ſpeciale privilegium exemptionis. Ratio primæ partis inter Doctores *communiſſimè* receptæ eſt: quia decimæ dantur Paſtori tanquam ſtipendium pro ſpirituali cura, prout colligitur ex *cap. Ex transmiſſa.* & *cap. Ad Apoſtolicæ. de Decimis.* ergo ad harum ſolutionem per ſe ac directè tenentur omnes Baptizati è manu Sacerdotis ſeu Paſtoris Sacramenta recipientes. Ratio autem 2dæ partis (quam cum Suarezio, Abbate, & aliis tenet Laymann *l. 4. tr. 6. c. 3. n. 5.* Pichler *l. cit. n. 10.*) eſt: quia poſteaquam Diœceſes in Parochias diviſæ fuerunt, agri, & prædia Parochianorum intra fines cujuslibet Parochiæ ſita obligationem acquiſiêrunt, decimam partem fructuum ex iis Eccleſiæ Parochiali ad congruam ſuſtentatio- 468.

 nem

nem Paſtoris inferendæ, eámque obligationem ſecum deferunt ad quemcunque demum poſſeſſorem, ſive Laicus, ſive Eccleſiaſticus, ſive Baptizatus, ſive Gentilis aut Judæus fuerit; quia *res tranſit ad alium cum onere ſuo*. Videantur de hoc Filliuc. *tr. 27. p. 2. c. 8. à n. 160.* Reiffenſtuel *l. 3. tit. 30. n. 40. & ſeqq.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 2. art. 1. n. 4.*

469 Dixi tamen: *niſi habeant ſpeciale privilegium exemptionis*; nam ab hoc onere reali decimarum exempti ſunt 1. Parochi, aliíque Clerici curati, vel potiùs eorum prædia, in dotem Eccleſiæ, vel pro ſua ſuſtentatione aſſignata. 2. Item alii Beneficiati ex fructibus ſuorum Beneficiorum viventes: quia hujusmodi prædia vel fructus Beneficiales pro ſuſtentatione eorum aſſignati ſunt per modum, vel locô decimarum, Beneficiatis, præſertim Curatis de jure debitarum: de decimis autem non ſolvuntur aliæ decimæ, prout habetur *c. 2. de Decimis.* ubi dicitur *Novum genus exactionis eſt, ut Clerici à Clericis decimas exigant.* Nihilominus ſi hujusmodi prædia vel fructus jam alicui Clerico aut Eccleſiæ fuerunt decimabiles, & poſtea primùm ſupponantur aſſignati in ſuſtentationem alicujus Paſtoris aut Beneficiati, & tempore aſſignationis non liberati ab hoc onere, tunc manebunt ſemper decimabiles, & per conſequens etiam talis Eccleſia, vel Paſtor, aut Beneficiatus tenebitur alteri præ-

ſtare decimam partem. Quinam verò alii gaudeant ſpeciali privilegio exemptionis à decimis, non eſt meum decidere, ſed noverint illi, quorum intereſt. Videatur Filliucius *l. c. à n. 180.*

Ergonè (inquies) etiam pauperes tenentur præſtare decimas?

℟. Pauperes illi, qui tam gravi paupertate premuntur, ut ſolutis decimis non habeant neceſſaria ad ſe, ſuósque alendos, probabiliter excuſantur à præſtatione decimarum, ſaltem eò usque dum ad meliorem fortunam redîerint: non item illi pauperes, qui ſolutis decimis adhuc habent ſufficientia media ad ſe, ſuósque ſuſtentandos. Ità Suarez *l. 1. c. 16. n. 16.* Laymann *l. cit. n. 6.* poſt S. Thomam *q. 87. art. 4.* Rebuffum & alios. Ratio eſt: quia cùm Clerici ipſimet obligati ſunt ad ſuccurrendum pauperibus ex bonis Eccleſiaſticis ſibi ſuperfluis, non eſt veroſimile, Eccleſiam velut piam Matrem voluiſſe hujusmodi pauperes adigere ad tam rigoroſam ſolutionem, ſed voluiſſe ſaltem indulgere aliqualem dilationem hujus debiti, usque dum ſcilicet redîerint ad meliorem fortunam. Secus dicendum de illis pauperibus, quibus poſt ſolutas decimas reſtant ſufficientia media ad ſe ſuóſque ſuſtentandos, vel de aliis, qui ſolùm ideò tam pauperes ſunt, quia omnia dilapidant &c &c. Nam ſi de ſimilibus non poſſent exigi decimæ, timeo, ne boni Paſtores cogerentur 479.

 pluri-

pluribus condonare, vel indulgere decimarum ſolutionem, etiam usque ad propriam inopiam. Verùm qualiter oporteat ſimilibus condeſcendere, ſuadebit cuivis prudentia, & chriſtiana pietas: ſaltem non decet eſſe nimìs rigoroſum in hac exactione, ne fortè pauperculi aut pupilli ſcandalizentur, & debitam erga ſuum Paſtorem amittant confidentiam, non ſinè periculo animarum.

Quæres 4tò, quibusnam ſolvendæ ſint Decimæ?

471. ℟. Decimæ de jure communi debentur Parocho principaliter, & quidem illi, in cujus Parochia ſita ſunt prædia, ex quibus ſolvuntur, vel intra cujus fines paſcuntur animalia, è quorum fœtura dantur. Ità in terminis P. Pichler *ubi ſuprà n. 3.* & cum S. Thoma, Laymann *loc. cit. c. 4. n. 1. & 2.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 11. diſt. 4. n. 25.* Et habetur clarè deciſum in jure. *C. cùm contingat.* & *C. cùm in tua. de Decimis.* Ratio pariter in promptu eſt: quia ſecundùm dicta decimæ debentur in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ propter obſequia ſpiritualia, & Sacramentorum adminiſtrationem: ergo quemadmodum hæc adminiſtratio, & cura animarum principaliter incumbit Parocho ceu Paſtori animarum; ità & huic principaliter præſtandæ ſunt decimæ, ſaltem de jure communi.

Dixi: *principaliter*; nam per hoc nolumus 472.
excludere Episcopum, quia etiam huic debentur decimæ ex prædiis limitaneis, id est, talibus, quæ intra nullius Parochiæ limites existunt: insuper huic tanquam Superiori & Ordinario omnium fidelium suæ Diœceseos Pastori, de jure communi debetur 4ta pars decimarum totius Episcopatus, prout liquet ex *c. Conquerente. de Offic. Ordinarii*, ubi Pontifex inter jura Episcopalia recenset quartam decimationem. Hinc Fagnanus *c. cùm contingat. n. 13. de Decimis.* notat, quòd Episcopus super quartam decimarum habeat intentionem fundatam. Rursus etiam Beneficiatis non curatis, Ecclesiæ deservientibus per ministeria sacra, tribuit Ecclesia aliquas decimas secundariò, prout habetur *c. 21. & 22. eod. tit.*

Quæres 5tò, quô jure solvi debeant decimæ?

℞. Breviter ad hoc quæsitum 1. Decimæ 473.
quoad substantiam jure naturali ac divino debentur Ministris Ecclesiæ. 2. Quoad quotam verò (id est, quòd decima pars, & non plus aut minus pendi debeat) in lege Mosaica erat determinatio pariter facta jure divino positivo, in lege autem gratiæ jure duntaxat Ecclesiastico, licèt antiquissimo. Ità Doctor Angelicus *2. 2. q. 87. art. 1.* Laymann *l. 4. tr. 6. c. 2. n. 1.* Reiffenstuel *ubi suprà n. 14.* & alii passim. Ratio primæ partis est: quia recta ratio seu lumen naturæ conge-

naturæ congenitum dictat, illis, qui à DEO sunt præordinati, ut à sæcularibus curis quasi abstracti, animarum saluti incumbant, necessaria vitæ subsidia, ac media esse administranda: unde & Salvator noster *Matth. 10.* dixit: *Dignus est operarius cibo suo;* atqui subsidia vitæ Clericis præsertim curatis administrari solitæ sunt decimæ: ergo &c. Ratio autem 2dæ partis, quantùm ad legem Mosaicam, habetur expressa *Levit. c. 27.* & alibi sæpiùs. Quantum ad legem gratiæ verò habetur expressum in Jure Canonico toto titulô de Decimis, veluti constat ex hactenus dictis, & ampliùs constabit ex dicendis per decursum hujus Conferentiæ. Et certè si in lege nova Decimæ etiam quoad quotam essent juris naturalis aut divini, non posset harum obligatio tolli vel per privilegium, seu etiam dispensationem Summi Pontificis, vel per consuetudinem: utrumque autem hoc est contra praxin receptam ab Ecclesia, ergo dicendum potiùs, quòd in lege nova seu gratiæ hæc quota solùm debeatur jure Ecclesiastico.

Quæres 6tò, quando, & ubi decimæ sint solvendæ?

474. ℟. Ad primam partem hujus quæsiti. Decimæ, quæ ex solo oriuntur, statim posteaquam à solo separatæ, & collectæ sunt, offerri debent. Ità ex *communi DD.* Babenstuber *cit. art. 2. n. 3.* Ratio hujus desumitur partim ex illo *Exod. 22.* ubi Deus præcepit:

cepit: *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere;* tum præcipuè ex illa *l. 14. ff. de R. J. In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.* Dixi: *Decimæ, quæ ex solo oriuntur;* nam carnaticæ, quæ ex fœtibus animalium præstantur, non illico solvi debent, dum pariuntur, sed posteaquam lacte Matris non ampliùs indigent, vel aliquo saltem modô adoleverunt, prout habet consuetudo communiter recepta v. g. in decimis pullorum &c. &c. quæ in his ac similibus attendi vel maximè debet, nec potest circa hoc dari regula universalior aut melior, quàm ut caveatur, ne mora sit damnosa Parocho, ait Illsung *tr. 5. disp. 2. n. 250. in fin.*

℞. Jam ad alteram partem hujus quæsiti. 475.
Decimæ quantum est de jure communi, probabiliùs à Dominis prædiorum seu colonis inferendæ sunt in horrea Ecclesiæ vel Parochorum &c. Ità contra Laymann & alios plures tenent Abbas *in cap. Pervenit. de Decimis. n. 3.* Covarruv. Guttierez, Reiffenstuel *l. 3. tit. 30. n. 36.* quos sequitur R. P. Stanislaus Karg. *in Manuali part. 2. §. 2. n. 25.* Ratio hujus desumitur tum ex *Can. Revertimini. 65. C. 16. q. 1.* ubi hoc videtur satìs clarè expressum; tum etiam ex eo: quia quemadmodum subditi tributa, ac census tenentur Domino temporali solvere in signum dominii, propriísque sumptibus ad eundem deferre *arg. l. pro locis. ff. de annon. & tribut.*

itâ

ità non minus condecens eſt, ut Chriſtiani decimas in ſignum univerſalis dominii Dei præſtandas in domum vel horreum Parochi ſuis equis deportent, aut deportari curent. Hac de cauſa ſtatuta Bavarica *tit. 28. part. 1.* liberè Decimatoris electioni relinquunt, velitnè in agris, vel verò in horreis decimas recipere.

Dixi tamen: *quantùm eſt, de jure communi probabiliùs debent &c.* Fatendum quippe eſt, longæva conſuetudine jam eſſe receptum, præſertim in hiſce partibus noſtris, ut Decimatores ipſi decimas in agris à colonis relictas propriis jumentis vel expenſis in ſua horrea congregent, exceptis duntaxat decimis de fœtibus animalium.

Quæres 7timò, quidnam intelligatur nomine Primitiarum?

476. ℞. Intelliguntur primi fructus agrorum, vinearum, arborum, hortorum &c. qui olim Deo in ſignum gratitudinis debitæ debebant offerri, veluti habetur *Exod. 23. v. 19.* itémque *Numer. c. 18. v. 13.* & rurſus *Deuteron. 26.* dicitur: *Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, pergéſque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit &c. &c.*

Prætereà in lege Moſaica offerri debebant *Primogenita*, id eſt, primi animalium fœtus, iique vel pretiô redimi, vel Domino immolari, prout habetur *Num. 18. v. 15.* & alibi ſæpiùs. Tametſi verò ex præcepto juris

Eccle-

Ecclesiastici olim etiam debuerint solvi Primitiæ, veluti colligitur ex *cap. Præter. dist. 32.* & *c. Decimas. 16. q. 7.* hodie tamen obligatio solvendi hujusmodi primitias jam passim exolevit, prout testatur Pirhing *tit. de Decimis. n. 172.* Pichler, Reiffenstuel & alii DD. præsertim Germani.

Quæres octavò, quidnam intelligatur nomine Oblationum?

℞. Nomine Oblationum generaliter sumpto venit omne illud, quod Deo, vel intuitu Dei offertur Ecclesiis, aut Ecclesiæ Ministris. Propriè autem & ad nostrum propositum loquendo, nomine oblationum intelliguntur dona, quæ fideles intuitu Religionis per se, vel per alios offerunt ad altare, aut aliquam miraculosam vel devotam imaginem, sive in, sive extra Ecclesiam, sive id fiat in cippo, vel ad mensulam: principaliter verò veniunt nomine oblationum illa dona, quæ fiunt ad altare inter Missarum solemnia. *Cap. antiquos. 8. caus. 10. q. 1.* Cùm verò nomine oblationum intelligatur *munus gratuitum*, hinc fit, ut per se loquendo nemo adstringatur ad hujusmodi oblationes: per accidens nihilominus possent fieri obligatoriæ in certis quibusdam casibus, & quidem 1. ex promissione aut voto. 2. Ex conventione. 3. Ex indigentia Ecclesiæ aut Parochi. 4. Ex longæva consuetudine, animô sese obligandi introducta. 5. Denique ex præscriptione, si sci- 477.

ſi ſcilicet Parochus jam à longo tempore hujusmodi oblationes quaſi debitas exegit, prout hodie in hiſce noſtris Partibus Germaniæ ſaltem in principalioribus anni feſtivitatibus exigunt.

Quæres 9nò, ad quem oblationes in Eccleſia fieri ſolitæ pertineant?

478. ℟. De jure communi pertinent ad Parochum ſeu Rectorem Eccleſiæ, niſi aliud habeat conſuetudo legitimè introducta, vel niſi aliter conſtet de mente offerentium. Ità *communiter DD.* tam Theologi, quàm Canoniſtæ. Ratio eſt: quia, niſi aliter conſtet, omnes hujusmodi oblationes fieri cenſentur Parocho vel Paſtori ratione curæ animarum, adminiſtrationis Sacramentorum &c. &c. ergo per ſe loquendo ad hunc ſpectant.

479. Dixi tamen, *niſi aliud habeat conſuetudo, vel niſi aliter conſtet de intentione offerentium &c. &c.* Nam ubi certè conſtat, vel conſuetudine legitima hujusmodi oblationes fuiſſe applicatas Eccleſiæ &c. vel offerentes intendiſſe tales oblationes non Parocho, ſed alteri v. g. Primitias celebranti &c. huic etiam, & non Parocho applicari debent. Ratio eſt: quia Oblationes de ſe ſunt liberæ: id eſt, dependentes ab arbitrio offerentium, ſecundùm dicta *n. 477.* ergo juxta intentionem offerentis debent applicari, *l. In re mandata. C. Mandati.* conſequenter ſi hic velit, ut non Parocho, ſed vel Eccleſiæ vel Primitias

mitias celebranti, aut sacrificanti obveniant, debent etiam talibus obvenire, Reiffenstuel *l. 3. decret. tit. 30. n. 191.* Engel. *eod. tit. n. 68.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Decimis & Oblationibus.

CASUS PRIMUS.

TItius Rusticus de licentia sui Domini directi territorialis (Grund-Herrns) *aliquot juggera (uti vocant) sylvæ extirpavit, & seminibus plantavit: de quibus, dum Parochus decimas exegit, summopere exacerbatus noluit quidpiam præstare, ductus hac ratione, quòd ex hac gleba nunquam aliquid fuerit pensum: Parochus è contrà viâ facti procedendum ratus, decimas per suos famulos ex eodem agro colligi mandavit; quam ob rem Rusticum illum tantopere exacerbavit, ut is unum vel alterum agrum suum non ampliùs excoluerit seminibus frumenti, sed vel omnino incultum reliquerit, vel certè tali fructu seminaverit, è quo Parochus non potuit prætendere decimas, idque solùm eo fine, ut suum Pastorem vicissim mortificaret, seu tædio afficeret. Hinc jam quæritur 1. An Dominus Parochus justè exegerit decimas ex tali fundo?*

2. An benefecerit, viâ facti procedendo ad colligendas, & quasi extorquendas decimas ab illo Rustico? 3. An Rusticus non deliquerit graviter ex eo, quòd causâ mortificandi suum Pastorem aliquot agros suos non seminaverit seminibus seu granis decimabilibus?

480. ℞. ad primum quæsitum hujus Casus. Si hæc novalia fuerunt intra fines Parochiæ, tunc Parochus justè exigere potuit, non obstante injusta ac insulsa oppositione coloni. Ratio est: quia novalium decimæ expressè adjudicantur Parochis. *cap. Quoniam. 13.* & *c. Cùmcontingat. 29. De Decimis.* Et ita cum communi DD. tenent Engel, & Böckhn. *l. 3. tit. 30. n. 17.* mox subdens: in pluribus tamen locis anni aliquot primi solent liberi concedi, vel minor quantitas exigi ab iis, qui graviori labore vel sumptu sterilem fundum ad culturam redegerunt. Jure autem municipali Bavarico *tit. 28. art. 3.* statuitur, ut Decimæ novales primô triennio ad Parochum illius loci, ubi talia novalia existunt, postea verò transeant ad illum, qui aliàs in tali loco jus decimandi habet, prout videre licet apud Illustr. & Excell. D. Schmid. *in. Commentar. tom. 3. tit. 28. a. 13. n. 6.*

Dixi etiam: *Si hæc novalia fuerunt intra fines seu limites Parochiæ*; nam si in loco nullius Parochiæ consurrexissent; utputa, si talis sylva intra duas Parochias jacens pro utrius-

utriusque termino fuisset assignata, & modò ad culturam redacta &c. Decimæ horum novalium deberentur Episcopo; quia hic est Parochus loci proprium Parochum non habentis. *c. Quoniam 18. h. t.* Panormitanus *ad idem c. n. 2.* Engel. *ubi suprà tit. 30. n. 7.*

℞. ad 2dum quæsitum hujus Casus, Dominum Parochum non benè fecisse vi colligendo, & quasi extorquendo Decimas, sed debuisset quærelam deferre ad Episcopum, ceu legitimum Judicem in hac causa. Ità Navarrus *l. 3. consil. de Decimis. consil. 2.* Laymann. *l. 4. tr. 6. c. 5. n. 3.* Rebuffus *q. 9. in fine.* Ratio est: quia Parochus non habet jurisdictionem fori externi in suos Parochianos. Quin etiamsi haberet, non tamen posset in hoc vim inferre: quia nemo potest esse Judex in propria causa, esto aliàs Judex sit. *l. qui Jurisdictioni 10. ff. de Jurisdict.* Neque ulli Creditori licet vi vel auctoritate propria occupare debitoris bona, eúmque usu illorum privare, ut debitum suum recuperet. *l. Exstat. ff. quod metûs causâ.* & *l. si quis. C. unde vi.* Multò minùs tali Parochiano suo subtrahere debet SS. Ecclesiæ Sacramenta; tum quia hæc non nisi publicè indignîs, & maximis peccatoribus negari debent; tum præsertim, quia talis denegatio sinè publico scandalo & periculo animarum fieri nequaquam potest.

481.

482. ℞. ad 3tium quæſitum, Ruſticum non peccâſſe graviter, ſaltem non contra juſtitiam. Ratio eſt: quia cùm ſit Dominus ſuorum fundorum, poteſt re ſua pro libitu uti, vel non uti: ac proin ſi agros per unum alterumvè annum non colat pro ſuo commodo vel utilitate, eo ſcilicet fine, ut propter requiem meliores atque magìs fertiles evadant, omnino non peccabit. Quia tamen hoc ſupponitur feciſſe ex invidia & paſſione erga ſuum Parochum; hinc procul dubio ſaltem contra charitatem graviter deliquit: poſſetque officiô Magiſtratûs aut Judicis ad culturam ſuorum agrorum compelli, immò compelli deberet. Ita ſtatuta Bavarica, & Illuſtr. D. Schmid. *ad tit. 28. art. 15.* Stanislaus Karg. *Manual. part. 5. ſ. 5. n. 61.* P. Melchior Friderich. *de Decimis n. 425.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Ruſticus ſat opulentus multos quidem numeravit agros, ſed pauca (reſpectivè) prata; è quibus cùm pro ſuis armentis ſat copioſis nec paſcua ſufficientia, neque fœnum quotannis capere potuiſſet, rebus ſuis conſulere volens aliquot agros reliquit incultos, & hôc modo in præta convertit. Cùm verò in eodem pago ſint diverſi decimatores, è quibus uni competit jus decimandi fœnum, alteri jus decimandi frumen-

mentum; hinc decimator fœni jam prætendit decimas ex illis pratis Sempronii, alter verò decimator frumenti petit sibi resarciri damnum à Sempronio, quod incurrit ex eo, quia Sempronius non ampliùs seminat, aut colit agros illos. Quæritur jam 1. Ad quem ex illis duobus decimatoribus pertineat jus decimandi fœnum in pratis Sempronii? 2. An Sempronius teneatur decimatori frumentorum ad aliquam compensationem damni, quod incurrit defectu decimationis frumenti, qua hactenus semper fuerat gavisus?

℞. ad primum quæsitum hujus Casus, Jus 483.
decimandi fœnum in hoc casu competere illi, qui priùs fruebatur decimis frumenti (nisi legitima loci consuetudine fuerit aliud receptum) ita post Rebuffum & Werendle, R. P. Stanislaus Karg. *Man. part.* 5. *ß.* 5. *n.* 60. Ratio hujus resolutionis petenda est ex *cap. Commissum* 14. *de Decimis.* ubi hoc statutum legitur; nec immeritò, quia ùt advertunt Doctores mox allegati, tametsi supponatur fuisse mutata forma fundi, utpote ex agro conversi in pratum, per hoc tamen non fuit mutata substantia fundi, ex quo prior decimator frumenti semper consueverat percipere decimas: ergo cùm jus decimandi suo modô sequatur fundum, consequens est, quòd & hoc permaneat apud priorem decimatorem: Secus tamen dicendum foret, si vel ex speciali contractu, vel ex legitima consuetudine fuisset introdu-

 ctum,

ctum, ut mutata forma fundi etiam mutetur jus decimandi.

484. ℞. jam ad alterum quæsitum hujus Casus. Sempronium neutiquam condemnari posse ad aliquam compensationem damni. Ratio patet ex dictis; quia prior Decimator adhuc retinet jus decimandi fœnum: & licèt fortassis ex decimatione frumenti majus fuisset lucratus commodum quàm ex decimatione fœni, quia tamen Sempronius velut Dominus fundi in suum commodum sinè omni injuria mutavit faciem fundi, & decimæ non sequuntur fundum immediatè ac proximè, sed potiùs fructus in tali fundo natos aut plantatos; hinc debet esse contentus decimatione fœni, locô decimationis frumenti.

Quin immò, tametsi Sempronius in suo fundo plantâsset tales fructus, è quibus (consuetudine legitimè recepta) non solent dari decimæ, propterea tamen Sempronius non teneretur Decimatori ad compensandum aliquod damnum. Ratio est; tum quia Sempronius mutando faciem fundi, agros scilicet in prata, usus est jure suo: ergo nulli fecit injuriam. *l. Nullus ff. de R. J.* consequenter nec obligari potest ad aliquam compensationem damni: tum etiam, quia jus decimandi non respicit proximè & immediatè fundum (ùt jam dictum fuit) sed potiùs fructus fundi, ità, ut sit principaliter onus fructuum, & non onus fundi, ùt habetur

betur *c. 7. & 33. de Decimis*; ergo si non ampliùs nascantur tales fructus, è quibus solvi debent decimæ, tunc jus decimatoris quodammodo extinguitur, vel certè suspenditur, usque dum denuo in eo solo nascantur fructus decimabiles. Non desunt tamen etiam graves Doctores, signanter Card. de Luca *disp. 4. de decim. n. 13. & 14.* Pignatelli *tom. 1. consult. 358. n. 2.* qui putant, non obstante tali mutatione adhuc esse solvendas decimas; eò potissimùm, quòd talis consuetudo non solvendi, utpote odiosa sit strictè interpretanda, proptereáque à pratis antiquis, de quibus non solvuntur decimæ, minimè extendenda ad prata nova, primùm ex agris frugiferis redacta. Quidquid demum sit de hoc: illud certum videtur, quòd, si per variationem culturæ nimìs gravaretur Parochus; eò quod ex residuis decimis pro sustentatione assignatis non ampliùs perciperet congruam, tunc eidem sit facienda compensatio. *c. 2. §. 2. de Decim. in 6to.* quia Parocho jure naturali ac divino debetur sustentatio ex decimis, si ea aliunde non suppetat, vel assignata sit. Ità ex *communi* DD. Pichler *in Candit. abbrev. l. 3. tit. 30. n. 7.* P. Melchior Friderich *de Decim. n. 403.* Videantur de hoc Manzius *in suis Dissert. q. 10. n. 26.* Chlingensperger *in disp. jurid. de Decimis. c. 4. n. 4.* P. Karg. *in Manuali part. 2. §. 2. n. 39.*

Sed quis (ais) si supponamus è contrario prata converti in agros, talia quidem, de quibus vel ex librorum monumentis, vel hominum memoria, vel ex aliis indiciis sufficienter constat, jam olim fuisse agros aratrô cultos: supponamus insuper duos diversos decimatores, è quibus uni v. g. Titio jus decimandi omnes agrorum fructus, alteri verò (Cajo scilicet) jus decimandi omnia prata seu fœnum competit: tenebiturnè Colonus in hoc casu decimas offerre Titio decimatori agrorum, vel verò Cajo decimatori fœni?

485. ℞. ad hoc quæsitum conformiter ad dicta *n. 483.* quantum est de jure, & per se loquendo, hujusmodi decimas semper deferendas esse illi, qui fuit prior decimator talis fundi; cùm jus decimandi sequatur fundum, sin minùs proximè, saltem remotè; nihilominus si vel legitima consuetudine supponatur jamjam receptum, vel jure municipali introductum, ut mutata facie fundi etiam mutetur jus decimandi, & ab uno transeat ad alium v. g. decimatorem frumenti, casu quo prata convertuntur in agros, tunc colonus debebit huic juri aut consuetudini sese accommodare: verùm cùm de similibus particularibus statutis vel consuetudinibus nequeat constare cuivis Confessario, hinc oportebit, ut vel specialiter indaget, priùsquàm in tali materia aliquid resolvat, vel certè mandet pœnitenti, ut

ut ex aliis doctioribus in jure municipali indaget, quid vel leges particulares, vel consuetudo legitimè introducta habeat.

CASUS TERTIUS.

CAjus Rusticus rerum tenacissimus, & osor decimarum fatetur, se quotannis Parochum circumvenisse in solutione decimarum, & primò quidem, dum mandavit suis domesticis, ut manipulos in decimam relinquendos Parocho facerent cæteris notabiliter minores, seu leviores. 2. ut in quovis agro facerent numerum manipulorum inæqualem. v. g. 29. 39. vel 49. ut proin de novem ultimis nunquam teneretur relinquere manipulum. 3. de qualibet pennatorum specie, utputa anseribus, anatis &c. non nisi novem educare consuevit, eo fine, ne decimum individuum v. g. anserem teneretur præstare suo D. Parocho, quem aliunde satìs opulentum, & similibus minimè indigentem asserit. Quæritur jam 1. Quid Confessarius tali pœnitenti de hujusmodi fraudulentis astutiis vel potiùs nequitiis sese accusanti habeat consulere, & 2. præsertim, an Parochus vel Decimator non possit de jure prætendere, ut de pluribus novem manipulis aut animalibus pennatis decimum sibi pendatur?

℟. ad primum quæsitum, Cajo gravibus 486.
& efficacibus verbis persuadendum esse, quòd per hujusmodi injustas defraudatio-

nes, & iniquiſſimas praxes graviter peccet, nedum contra Juſtitiam, ſed etiam contra Religionem, ac per hoc locô benedictionis cœleſtis potiùs maledictionem ſibimet adſciſcat, juxta communiſſimam DD. apud Leſſium *l. 2. de J. & J. c. 39. dub. 3. n. 16.* Laymann ubi ſuprà *c. 2. n. 3.* Enimverò quòd contra juſtitiam delinquat defraudando decimas, patet ex dictis ſuprà. *n. 473.* *Dignus quippe eſt operarius mercede ſua. Matth. 10. Et qui ad onus eligitur, repelli non debet à mercede. c. cùm ſecundùm 16. de præbend.* Nec refert, quòd D. Parochus aliunde ſit dives, aut bene habens: quia quantumvis bene habens æquè ac alius minùs habens *tenetur portare onera*: ergo etiam *debet ſentire commodum, per Reg. 55. Jur. in 6to. Nec aliquis militat ſuis ſtipendiis unquam. 1. Cor. 9.* Quòd inſuper contra virtutem Religionis peccet, conſtat tum ex dictis ſupra *loc. cit.* tum ex *can. 1. Cauſ. 16. q. 7.* ubi defraudans decimas dicitur *Sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.* Ex quo liquet, graviter peccari, ſi defraudatio fiat in materia notabili. Quod tandem tales ſibi maledictionem locô benedictionis cœleſtis adſciſcant, conſtat ex pluribus tum S. Scripturæ, tum etiam SS. Patrum textibus, videndis apud Reiffenſtuel. *lib. 3. Decret. tit. 30. n. 23. & 24.* Audiamus D. Auguſtinum, relatum *Can. Majores noſtri. Cauſ. 26. q. 7.* ubi ait: *Majores noſtri ideò copiis omnibus*

lus abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæsari censum reddebant. Modò autem quia discessit devotio Dei, accessit indictio fisci. Noluimus partiri cum Deo decimas, modò autem totum tollitur: hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.

487. ℞. ad 2dum quæsitum, posse Parochum prætendere decimas, si colonus in diversis agris eodem frumento v. g. tritico, siligine, hordeo, avena &c. consitis, faciat plures novenas, seu pluries novem manipulos, tunc enimverò relictis in uno agro novem manipulis v. g. tritici, in altero potest primum velut decimum, respectu aliorum relictorum sibi assumere. Ità habetur *in Jure Bavarico art. 3.* Schmid. ad eundem articulum. Karg. *Man. part. 5. §. 5. n. 62.*

Ratio est: quia secundùm dicta superiùs *n. 471.* decima pars fructuum debetur Parocho intuitu curæ pastoralis, ità scilicet, ut quodammodo decima spica agri semper sit Parochi, & à proportione decimus manipulus reliquis æqualis, nec minor cæteris: atqui hoc non fecit Cajus noster, quin potiùs fraude circumvenit graviter suum Pastorem: ergo huic datur regressus, seu jus petendi decimum manipulum ejusdem frumenti, licèt in diverso agro ejusdem coloni. Neque fraus sua ulli unquam debet patrocinari, *cap. Ex tenore 16. de Rescript.* vel *aliquis locupletari cum alterius injuria aut jactura per Reg. 48. J. in 6to.* Nostra tamen resolutio

lutio ſolùm intelligi debet de manipulis ejusdem frumenti v. g. de hordeo ad hordeum, non verò diverſi frumenti v. g. de hordeo ad triticum, vel de ſolido ad leve, id eſt, de æſtivo ad hyemale, aut è contra, niſi forſan conſuetudo legitima (quæ tamen cùm ſit facti, probanda eſt) aliud habeat: inſuper intelligi ſolùm debet de numeratione manipulorum ejusdem anni, non verò diverſorum annorum.

488. In decimis tamen carnaticis dinumeratio ab uno anno ad alterum fieri poteſt, ùt ſi Cajus noſter Ruſticus hoc annô tantùm novem anſeres educavit, & novendecim pullos; tunc de novem anſeribus Decimatori pro hoc anno nihil debetur, & de pullis non, niſi unus: Verùm, ſi anno ſequenti idem Ruſticus denuo educet anſeres ac pullos, tunc Decimator primum ſtatim anſerem ac pullum poteſt accipere, & ab hoc numerare de decem ad decem. Ità Jus Bavaricum *tit. 28. art. 16.* Ratio autem hujus diſpoſitionis, quòd ſcilicet in decimis carnaticis non item in frumentariis liceat Decimatori numerare ab uno anno ad alium, hæc eſt: quia perpauci ſunt Ruſtici, quibus ſingulis annis ultra decem fœtus, ſaltem quadrupetum accreſcant, & hinc Decimatori in carnaticis pro decima parte raro aliquid obtingeret, niſi permitteretur numerare de anno in annum. Ità cum Illuſtr. Schmid *ad cit. articulum. n. 7.* Karg. *l. cit. n. 66.* Quia tamen

tamen hoc Jus Bavaricum municipale duntaxat est, non universale, hinc pro diversitate locorum attendi debent diversa jura, vel consuetudines legitimè receptæ.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, Parocho loci competere intentionem, seu præsumptionem fundatam ex communi jure, decimandi contra quemcunque colonum. Ità cum Rebuffo, Canisio, & communi aliorum Laymann. *l. 4. tr. 6. c. 4. n. 3.* probans illud ex *c. A. Nobis. de Decimis*, & aliis juribus. Hinc licèt non sit consultum, propter discordias & animarum pericula inde communiter enasci solita, ut Parochus petat decimas minores v. g. de lino, rapis, fructibus arborum, fœtibus animalium &c. præsertim si antecessores hoc nunquam consueverint, si tamen has prætendat, & quærat à suis Parochianis, tenebuntur hi vel decimas præstare, vel certè docere, quòd ex privilegio, aut legitima consuetudine ab his sint exempti. Atque hinc. 489.

Colliges 2dò, quòd tametsi in aliquo 490. pago proximo Parochiani ab immemoriali tempore nunquam consueverint solvere decimas ex lino, canabe, oleribus &c. hoc tamen

men ſubditi vel Parochiani alterius pagi, in quo eadem conſuetudo non viguit, aut certè probari nequit, nequaquam ſint exempti, vel eximendi. Ità cum Cardinali de Luca Schmier *lib.* 2. *tract.* 1. *c.* 9. *ſect.* 3. *ſ.* 1. *n.* 93. ubi pro hac re plures adducit deciſiones Rotæ Romanæ. Ratio eſt: quia conſuetudo contra jus, utpote odioſa, & à jure communi exorbitans, reſtringenda potiùs eſt, quàm extendenda; unde *Reg.* 74. *J. in* 6. dicitur: *quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*

491. Colliges 3tiò, ex uno, eodémque agro aut prato toties à colono præſtandas eſſe decimas, quoties ob fertilitatem fundi etiam eodem annô novi fructus colliguntur. Ità cùm Barboſa, Azorio, & Rebuffo *in cap. ex parte de Decimis*, P. Stanislaus Karg. *Man. part.* 5. *ſ.* 5. *n.* 58. Ratio eſt: quia fundus in quantùm eſt fertilis ſeu fructificans, eſt proximè obnoxius decimis: ergo ſi ſæpiùs fructificet etiam eôdem anno, ſæpiùs debent pendi decimæ. Et ob hanc cauſam in Jure Bavarico *tit.* 28. *art.* 6. diſponitur, ut ſi contingat à Ruſticis frumenta miſcellanea ſeminari, & hæc priùs quàm matureſcant adhuc in herba metantur, equis aut jumentis in pabulum danda, de ejusmodi fructibus immaturis decimæ præſtentur.

492. Colliges 4tò, caſu quo Ruſtici debuiſſent facere aliquas expenſas pro arcendis animalibus

libus seu feris, ne scilicet depascerentur aut devastarent segetes &c. Parochum non teneri ad contribuendum pro solutione talium. Ita Barbosa *de offic. & potest. Parochi part. 3. c. 28. §. 1. n. 4.* Engel *de Decimis n. 13.* Reiffenstuel *eod. tit. n. 28.* Ratio est: tum quia decimæ cum integritate debita sunt præstandæ, nullis deductis expensis, prout habetur *cap. cùm homines* 7. & *c. Non est.* 22. *de Decimis*, tum etiam, quia Decimatores jus proximum in decimas primùm acquirunt, dum fructus à solo fuère separati: ergo in ordine ad custodiendas segetes nullas tenentur facere expensas.

Colliges 5tò, à Parocho prohiberi posse, 493. ne Parochiani decimas separent, nisi se, vel alio à se substituto præsente. Ità Covarruv. *l. 1. c. 17. n. 8.* Engel *l. cit n. 12.* Barbosa *l. 3. Jur. Ecclesiast. c. 26. §. 1. n. 42.* & alii communiter. Ratio hujus desumitur, tum ex *argum. l. si suspecta 29. ff. de inoffic. testam.* tum etiam quia si talis separatio fiat in absentia tam Parochi quàm alterius substituti, communiter solent à Rusticis committi fraudes, & defraudationes innumeræ, prout ex Casu tertio hujus Conferentiæ liquet. Hinc multis in locis subditi semper tenentur priùs admonere Parochum vel Decimatorem, ut vel per se, vel per alium compareat ad separationem decimarum. Quodsi contrarium contingat, & Parochus probare queat, se aliquoties fuisse fraudatum, aut circumven-

tum

tum à ſubditis, poteſt ab Epiſcopo petere, ut ſubditos eò adigat, eò quòd talis praxis ſit damnoſa Eccleſiæ, & occaſionem peccato præbeat. *cap. 1. de conſuet.* ſi tamen ſeparatio decimarum ſemel ſupponatur facta in agro, debitor decimarum non ampliùs tenetur illos fructus, utpote jamjam exiſtentes ſub dominio Decimatoris cuſtodire.

494. Colliges 6tò, decimas tempore meſſis aut vindemiæ &c. Parocho deberi, tametſi is fortaſſis ex ignorantia non exigat, proindeque peſſimè facere illos colonos aut Ruſticos, qui ſi Parochum ſuum circumvenire poſſint & defraudare, putant rem eſſe ſalvam, & ſe tutos in conſcientia. Ratio eſt: quia in ſimilibus debitis de jure liquidis dies interpellat pro homine. *arg. c. ult de locato.* ubi talis jubetur ſolvere, *non obſtante, quòd ei, ut canonem ſolveret, non exſtitit nuntiatum; cùm in hoc caſu dies ſtatuta pro Domino interpellet.* Id, quod à fortiori pro decimis urget; quia frequenter accidit, ut tempus decimandi prorſus ſit ignotum Parocho, præſertim in decimis minutis, quæ pendi ſolent ex fœtibus ovium, anſerum, gallinarum, aliorumvè animalium; item ex frugibus arborum, fœno, lino &c. &c. ac proin ſi Parocho hujuſmodi decimæ non deberentur niſi exigenti &c. raro admodum aliquid inde acciperet; quia non niſi rariſſimè poſſet exigere, quandoquidem ignoti nulla cupido. Ex quo fluit, hujuſmodi defraudatores

res ſemper manere obligatos in conſcientia ad reſarciendas defraudatas decimas, ſive in natura, ſive in æquivalenti.

Sed quid (ais) ſi poſſeſſor aliquot annis decimas non ſolvit, poſtea verò fundum alienet, poteritnè Decimator v. g. Parochus ab Emptore prætendere decimas reſtantes?

℟. Videtur probabilius, quòd non poſſit. 495. Ità Schmier *l. 3. tr. 1. part. 3. c. 3. ſect. 3. §. 3. n. 143.* Chriſtophor. Clingenſperg. *diſp. jurid. de Decimis. aſſert. 22.* P. Karg. *Man. part. 2. §. 2. n. 30.* Böckhn *l. 3. decret. tit. 30. n. 43.* contra P. Engel, & multos alios. Ratio hujus reſolutionis eſt: quia tametſi onus decimarum ſit reale, ac prædium afficiat, non tamen afficit aliter, quàm cum reſpectu ad fructus quotannis naſcentes, prout colligere fas eſt *ex cap. cùm non ſit. 33.* & *c. Paſtoralis 28. hoc. tit.* Quin immò videtur hoc liquidum ex ipſa nomenclatura *Decima*, quâ innuitur, decimam partem ſeu portionem *fructuum* eſſe pendendam, quô fit, ut jam plus, jam minus, aliquando omnino nihil, ubi ſcilicet nihil crevit, pendendum ſit: ergo Emptor talis fundi ad nil aliud tenetur, niſi ad pendendam decimam partem fructuum naſciturorum, non verò eorum, qui jam præteritis annis creverunt, ſeu nati ſunt. Secus tamen dicendum foret, ubi filius ſucceſſit in hæreditatem Patris; quemadmodum enim hic tenetur ſolvere

alia debita à Patre relicta; ità & hoc debitum decimarum *per Reg. 55. Jur. in 6to.*

Sed quid, dices rursus, si Colonus aut Rusticus pro diversitate temporum diversis in Parochiis pascat sua animalia, vel in una pascat, in altera verò faciat accumbere tempore hyemali: Cuinam Parochorum debebit de hujusmodi fœtibus præstare decimas?

496. ℞. In tali casu decimas quoque esse distribuendas, ità ut uterque Parochus aut decimator inde suo modô participet. Ratio est: quia ad sustentationem animalis & productionem fœtûs non solùm pastus, sed etiam requies requiruntur: ergo æquum est, ut tam ille Parochus, in quo pastum, quàm alter, in quo cubitum habent, aliquid participet; ferè quemadmodum si quis in una Parochia habeat prædium, in altera verò exerceat mercatum &c. debet decimas reades solvere priori, personales verò, ubi hæ in usu sunt, posteriori Parocho, ubi scilicet mercaturam exercet, solvere debet. Videantur de hoc Böckhn *l. cit. n. 18.* vel Illsung *tr. 5. disp. 2. n. 246.*

497. Colliges 7timò, per consuetudinem (idipsum à fortiori per præscriptionem) introduci posse immunitatem à solvendis decimis. Ità contra multos, præsertim antiquiores, hodie satis communiter tenent DD. nominatim Böckhn *l. cit. n. 75.* Pichler *ubi suprà n. 11.* Engel *h. tit. n. 46.* Ratio hujus desumitur tum ex *c. Commissum. 4. c. Cùm sint.*

18.

18. de Decimis, & aliis pluribus, tum etiam ex eo, quia hodie passim videmus, decimas personales, nec non decimas minutas esse abrogatas, sicut attestantur DD. qui in diversis Europæ partibus, *de decimis* scripsêre, ait Engel: at hujus nequit assignari alia causa, nisi consuetudo; ergo per hanc potest introduci immunitas. Quod tamen intelligendum est cum limitatione: si nimirùm Parocho per talem consuetudinem congrua sustentatio non tollatur.

Petes adhuc, an etiam Parochus possit quempiam eximere à solutione decimarum, & sic reddere immunem ab hoc onere?

℞. Equidem hoc potest sive ex conven- 498.
tione, sive cessione aut libera condonatione, sed hoc pro se duntaxat, scil. ad tempus vel dies vitæ suæ, & sinè præjudicio sui Successoris aut Ecclesiæ: in perpetuum tamen nequit quempiam liberare ab onere præstandi decimas, sed hoc deberet fieri altiori potestate, & cum certis solemnitatibus Canonicis, ad alienationem rerum Ecclesiasticarum requisitis, prout satìs liquet ex *Cap. de Cætero 5. & c. Veniens. 8. de transact.* Videatur Böckhn *l. 3. decret. tit. 30. n. 76.*

CONFERENTIA DECIMA QUINTA

De Immunitate Ecclesiastica in genere, & de Locali, seu Asylo In specie.

SUMMARIUM.

523. Malefactor forte elapsus, confugiens ad Sacerdotem portantem Venerabile Sacramentum, gaudet asylo.

524. Non item ille, qui captus & in carcere detentus, ultimo Viatico munitur à Sacerdote.

525. Recensentur breviter nonnulla crimina non privantia jure asyli.

526. In dubio, an crimen sit exceptum, & privet asylo, cognitio causæ pertinet ad Ordinarium loci.

527. Quid agendum, ubi Vir asyli causâ confugit ad Monasterium fœminarum, aut fœmina ad Religiosorum.

528. Quænam Superiori sint specialiter observanda, dum quis postulat libertatem asyli.

529. Casu quo talis non gaudet asylo est admonendus de hoc.

530. Non tamen illico res est deferenda ad Ordinarium, vel alios.

531. Asylantibus fieri potest grandis injuria, nedum per violentam, sed etiam per fraudulentam extractionem è loco asyli;

532. Immò etiam per violentam extractionem rerum, pertinentium ad talem confugam.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Immunitate Ecclesiastica.

QUæres primò, quid sit Immunitas Ecclesiastica, & quotuplex?

℞. Ad primum membrum hujus quæsiti. 499. Immunitas Ecclesiastica est jus, quô loca, res, vel personæ Ecclesiasticæ à communibus oneribus sæcularium sunt liberæ seu exemptæ. Ita *communissimè DD.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 12. dist. 1. n. 3.* Laymann *l. 4. tr. 9. c. 1. n. 1.* Böckn &c. Explico brevissimè. Dicitur *1. Jus;* quòd enim ob reverentiam quâ pollent, talis Immunitas dictis locis, rebus ac personis debeatur, suadet sana ratio, & habetur sæpiùs expressum nedum Jure Civili *tot. tit. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, sed vel maximè etiam Jure Canonico *C. 6. 8. 9. Caus. 17. q. 4.* & alibi sæpiùs, singularissimè verò in Constitut. Gregorii XIV. *Cùm aliàs edita 1591.* Dicitur 2dò, *quô loca, res, vel personæ &c.* ùt comprehendantur singulæ species hujus Immunitatis, prout videbitur per decursum.

Dicitur 3tio, *à communibus oneribus sæcularium* (uti sunt solvere censum personalem, ire ad bellum, agere vigilias, præbere militibus hospitium in suis ædibus &c.) *sunt exempta;* quia non convenit, Personas Ecclesiasticas vel Ecclesias ipsas, aut harum bona iisdem cum sæcularibus oneribus subjici, prout ampliùs patebit ex dicendis in hac Conferentia.

500. ℟. Jam ad 2dum membrum hujus quæsiti. Immunitas Ecclesiastica est triplex, scilicet *1. localis, 2. realis,* & *3. personalis.* Ità rursus Doctores *unanimiter. Localis* dicitur, vi cujus Ecclesiæ, vel alia loca Ecclesiastica, utputa Peristilium, Cœmeterium, Sacristia, Turris campanarum &c. eximuntur. *Realis* vocatur, vi cujus res seu bona, ad Ecclesiam seu personas Ecclesiasticas pertinentia eximuntur. *Personalis* tandem appellatur, vi cujus Clerici seu personæ Ecclesiasticæ fuerunt exemptæ ab illis oneribus communibus sæcularium personarum.

Quæres 2dò, quidnam importet Immunitas localis?

501. ℟. Immunitas localis duo importat, scilicet 1. ut actus profani, reverentiam loci sacri dedecentes, cujusmodi sunt ludus theatrales, quibus res profanæ exhibentur, item choreæ, convivia, contractus sæculares, nec non judicia sæcularia, præsertim in causa

sa sanguinis, non exerceantur in hujusmodi locis sacris. 2dò, ut Rei confugientes ad Ecclesiam vel hujusmodi sacra loca asyli causâ, per vim inde abstrahi non possint, nec debeant. Ità rursus communissimè Doctores, Azorius *p. 2. l. 9. c. 9.* & alii. Dixi tamen: *actus profani*; nam actus Ecclesiastici, utì sunt electiones, & confirmationes Prælatorum, item Synodi, seu Concilia, quibus Christiana vel Ecclesiastica disciplina stabilitur, vel restituitur, non dedecent sanctitatem hujusmodi loci. Hinc etiam videmus disputationes litterarias, promotionésque Academicas ex antiquissimis locorum consuetudinibus absque scrupulo celebrari in Ecclesiis, vel locis sacris, prout notant Engel *l. 3. tit. 49. n. 5.* Böckhn *eod. tit. n. 4.*

Quæres 3tio, quidnam importet jus asyli?

℟. Jus Asyli importat privilegium, Ecclesiis ac locis religiosis seu sacris indultum, 502.
vi cujus Rei eò confugientes contra eorundem voluntatem extrahi nequaquam possunt. Et hoc vocatur propriè *Immunitas Ecclesiarum*, vel *Jus Asyli*, seu *Asylia*, utpote introducta ad imitationem Asyli, civitatibus Refugii in antiquo Testamento concessi. Hoc verò jus antiquissimum esse, eruitur ex textu S. Augustini circa annum 427. relato in *Cap. Miror. 8. Caus. 17. q. 4.* & Gelasii de anno 494. in *Cap. Frater. 10. ead. Caus. & Quæst.*

Quæst. tametsi fatendum, hoc in novo Testamento potiùs auctoritate humana (suadente tamen æquitate naturali) quàm divina fuisse introductum, prout Reiffenstuel, & alii Doctores communiter fatentur.

Quæres 4tò, quibusnam Ecclesiis, vel locis sacris competat hoc privilegium Asyli?

503. ℞. Hoc privilegium competit omnibus Ecclesiis, locísque sacris, cujusmodi censentur esse sequentia. 1. Omnia Templa, etiam nondum consecrata, aut benedicta, immò & nondum ex integro constructa, esto etiam supponantur polluta vel interdicta. 2. Cæmeteria (quantumvis dissita, aut non contigua Ecclesiis) unà cum fabricis ad structuram Ecclesiarum pertinentibus, utì sunt Sacristia, Turris Campanarum, Atrium Ecclesiæ, & quidem ad 30. vel 40. passus secundùm aliquos (licèt hæc distantia, teste P. Pichler, in praxi hodie non servetur) porticus item & ambitus &c. quia hæc omnia spectant ad fabricam Ecclesiæ, vel huic sunt quodammodo annexa. 3. Monasteria, & domus Religiosorum, item horti, arcæ, ædes, intra septa Monasterii existentes. 4. Capellæ, vel etiam Oratoria Episcopi auctoritate divino cultui in perpetuum deputata, tametsi existant in ædibus privatis (secus dicendum de Oratoriis privata auctoritate erectis, tametsi Papa vel Episcopus dedissent licentiam in illis celebrandi; quia propterea non

non sunt in perpetuum cultui divino consecrata, sed possunt converti in cameras privatas &c.) 5. Hospitalia item auctoritate Episcopi erecta cum Altari ad celebrandum. 6. Tabernaculum, in quo actu asservatur SS. Eucharistiæ Sacramentum, item 7. Palatia Episcoporum, immò & 8. Domus Parochorum, veluti teste P. Böckhn, declaravit Sacra Congregatio Cardinalium *in una Mutinensi 18. Februarii 1631. in Cæsenatensi 18. Novembris 1653.* & *in Neperina 4. Maji 1626.* Ità *communissimè Doctores*, signanter Barbosa *lib. 2. Jur. Eccles. univers. c. 3. n. 59. & seqq.* La Croix *l. 4. n. 1392.* Fagnanus, Covarruvias & alii. Ratio horum desumitur ex *can. 6. 20. 21. 36. Caus. 17. q. 4.* item ex *l. 3. C. de his, qui ad Eccles. confug. l. 35. C. de Episc. & Cler.* in quibus hæc decernuntur. Tum ex eo etiam: quia hæc immunitas est quid favorabile, velut privilegium Principis, & quidem principaliter respiciens favorem publicum Religionis: ergo latissimè interpretari debet, juxta *Reg. 15. J. in 6to.* ità scilicet, ut nomine Ecclesiæ intelligantur etiam alia loca pia mox enumerata. Hac de causa necessum minimè censetur, ut Reus Confuga jam actu sese receperit in Ecclesiam, sed sufficit apprehendisse portam, seu januam Ecclesiæ aut Cœmeterii. Videantur de hoc Barbosa *l. 2. J. E. V. c. 3. n. 65.* Pignatelli *tom. 6. Consult. 4. n. 81. & seqq.* Reiffenstuel *l. 3. decret. tit. 49. n. 30.*

Dices

Dices tamen contra hæc. Si quis vel in Sacriſtia vel in Turri Eccleſiæ aut ſubtus in aliqua Caverna, vel in Monaſterio &c. committeret actionem injurioſam v. g. humani ſanguinis aut ſeminis effuſionem, propterea non cenſeretur polluta Eccleſia, prout notat Gloſſa communiter recepta in *Cap. un. de Conſecrat. Eccleſ. in 6to.* ergo ſimiliter ex eo, quòd Malefactor extrahatur v. g. ex Sacriſtia, Cœmeterio, Clauſtro &c. non violatur Immunitas Eccleſiaſtica.

504. ℞. Neg. Conſeq. Diſparitas eſt hæc: quia Conſtitutiones Eccleſiaſticæ decernentes pollui Eccleſiam per hujusmodi actionem injurioſam, loquuntur de materia pœnali, ſeu materia odioſa, ideóque ſunt ſtrictiſſimæ interpretationis; è contra Conſtitutiones vel Canones, quibus Immunitas Eccleſiaſtica decernitur, agunt de materia favorabili, & hôc ipſo latè interpretari debent, juxta *Reg. 15. J. in 6.* per quam habetur, odia reſtringi, favores autem convenire ampliari. Non ergo inconveniens reputari debet, quòd nomine loci ſacri in materia favorabili intelligatur etiam Sacriſtia, vel Cœmeterium, Turris &c. non item in materia odioſa; nam conſtat pariter, quòd in materia favorabili nomine Clericorum veniant Epiſcopi, & nomine Religioſorum etiam Novitii, non item in materia pœnali, ſeu odioſa.

Quæres

Quæres 5tò, an ergo indifferenter omnes homines, cujuscunque denique fidei aut religionis sint, ad Ecclesiam confugientes gaudeant hoc jure Asyli?

℞. Omnes Christiani utriusque sexûs, rei 505.
alicujus criminis, quod mortem, mutilationem membri, carceris, triremium, aliámvè pœnam æquivalentem mereretur, gaudent jure asyli in tantum, ut recipi debeant, & esse securi quoad suam personam, nisi supponantur rei alicujus criminis excepti, & privantis jure asyli. Ità rursus ex *communi DD.* Pichler in suo *Candidat. abbrev. J. C. tit. 49. n. 4.* Reiffenstuel *Theolog. mor. tr. 12. dist. 2. à n. 15.* Ratio horum rursùs petenda est tam ex variis Juribus *l. 1. C. de his, qui ad Eccles. Conf.* item *Cap. si quis Contumax. Caus. 17. q. 4.* & *cap. Inter alia. de Immunit. Eccles.* præcipuè verò ex Bulla Gregorii XIV. *Cùm aliàs.* jam superiùs allegata: tum ex eo etiam, quia hæc Immunitas Ecclesiæ ac Religioni est favorabilis, & hoc ipsô latè interpretanda.

Dixi tamen 1. *Omnes Christiani &c.* ideó- 506.
que non solùm laici (quantumvis excommunicati, etiam vitandi &c. vel personaliter interdicti; quia hoc privilegium est locale, non personale) sed etiam Religiosi gaudent hoc privilegio in tantùm, ut ab Episcopis, vel aliis Judicibus Ecclesiasticis (extra casus in Jure exceptos) extrahi nequeant è loco asyli,

asyli, in quem confugerunt, licèt hi ob delicta leviora possint puniri pœnis Ecclesiasticis, quibus potiùs intra privatos parietes correctio, quàm vindicta publica intenditur. Alii tamen Infideles, id est, non baptizati, quales sunt Judæi, Pagani, Æthnici, probabiliùs non gaudent hoc jure asyli, nisi seriô animo sese convertendi ad Ecclesiam confugiant.

Ratio hujus exceptionis est: quia ità habetur decisum in Jure civili *cit. l. 1. C. de his, qui ad Eccles. confug.* hæc autem lex in Jure Canonico non reperitur correcta, sed potiùs approbata *c. Inter allia, de Immunit. Eccles.* Nec immeritò; quia indignus est, ut ab Ecclesia defendatur, qui Ecclesiam contemnit. *arg. C. ult. de Immunit. Eccles.* at, infideles, nolentes fidem veram amplecti, ipsámque Ecclesiam per baptismi susceptionem ingredi, censentur Ecclesiam contemnere: ergo &c. Quidnam verò de hæreticis censendum, dicemus proximè, ubi de criminibus exceptis. Videantur de his Pirhing *l. 3. tit. 49. de Immunit. Eccl. n. 39.* Laymann *l. 4. tr. 9. c. 3. n. 12.* Bonacina *disp. 3. in decalog. q. 7. pu. 6. §. 5. n. 3.*

Dixi insuper 2dò: *nisi rei sint alicujus criminis excepti, & privantis asylo;* Unde jam

Quæres 6tò, quot igitur, & quænam sint crimina excepta, privantia jure asyli?

℟. Cri-

℞. Crimina excepta, & vi Constitutionis 507.
Gregorianæ *cùm aliàs*.jure asyli privantia sunt octo sequentia, veluti habetur in allegata Constitutione (videnda *in Tom. 2. Bullarii Rom. num. 7tima. dicti Pontificis* vel apud Reiffenstuel *l. 3. Decret. tit. 49. n. 82.*) sequentibus omnino verbis § III. *Ut laicis ad Ecclesias, locáque sacra & Religiosa prædicta confugientibus 1. si fuerint publici latrones, 2. viarúmque grassatores, qui itinera frequentata, publicásque stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur: aut 3. Depopulatores agrorum, quivè 4. homicidia & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earúmque cœmeteriis committere non verentur; aut qui 5. proditoriè proximum suum occiderint; aut 6. assassinii, vel 7. hæresis, aut 8. læsæ Majestatis in personam ipsius Principis Rei; immunitas Ecclesiastica non suffragetur.* Hactenus Constitutio Gregoriana; pro cujus pleniori intellectu.

Notanda sunt sequentia. I. Nomine pu- 508.
blicorum latronum illos intelligi, qui in publicis viis rapinæ causâ ex insidiis aggrediuntur homines, & resistentes sibi occidunt: è contra grassatores viarum illi appellantur, qui non solent occidere homines, esto etiam in publicis viis illos aggrediantur animô deprædandi. II. Depopulatores agrorum istos vocari, qui segetes agrorum, vel vinearum fructus ex proposito devastant sive incendendo eos, sive alio modô destruendo: & hæc tria crimina, ut jure asyli privent, debent

debent esse notoriè sive notorietate juris, sive facti commissa. III. Ad homicidium proditorium, ut asylo privet, probabiliùs necessum esse, ut non solùm ex proposito ac per insidias fiat, sed ut fiat ab amico, vel tali, qui ex statu muneris aut officii sui fuit obligatus ad amicitiam; utì est Parens respectu Filii, Tutor respectu sui Clientis, ac vice versa. Ità ex probabiliore tenent Reiffenstuel *prox. cit. n. 116.* Pichler *in suo Candidato ampliore lib. 3. tit. 49. n. 16. & 17.* IV. Assassinium propriè tunc committi, quando quis pro pecunia, vel alia re temporali promissa aut data occidit hominem, quo casu non solus occidens, sed etiam cooperatores, mandantes, & conductores &c. privantur jure asyli, prout Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 3. n. 52.* & alii tradunt. V. Hæreticos solùm privari asylo, si ob crimen hæreseos quærant asylum, non item si ob alia crimina v. g. furti, adulterii &c. &c. ad Ecclesiam confugiant: & quia hæresis Lutherana ac Calvinistica in hisce partibus nostris impunè toleratur; hinc etiam nunquam quærent asylum ex hoc titulo. VI. Per crimen læsæ Majestatis intelligi actionem injuriosam ac damnosam, à subdito commissam in proprium Principem, id est, in talem Superiorem, qui in suo territorio plenum jus obtinet, & in sua jurisdictione alium Superiorem non agnoscit. Hæc sola crimina vi præfatæ Constitutionis

tutionis Gregorianæ ſunt excepta, & hactenus ubivis locorum, ùt ſcio, inter Orthodoxos obſervata in praxi, itàquidem, ut ad alia crimina vel caſus non exceptos ob ſolam identitatem, immò & majoritatem rationis nullatenus debeant, aut poſſint extendi, nec quispiam excludi ab aſylo v. g. propter crimen incœſtûs in primo vel ſecundo gradu, ſodomiæ, adulterii &c. &c. eſto hæc ſint vel videantur longè majora crimina. Ratio eſt: quia hæc privatio eſt pœnalis & odioſa, & hôc ipſo ultra proprietatem verborum nullatenus extendenda. Videantur de hoc, ſi placet, Caſtropalao *tr. 11. diſp. un. pu. 10. à n. 4.* Haunoldus *tom. 6. tr. 1. à n. 190.* Holzmann *part. 3. diſp. 3. n. 533.*

Dixi autem ſignanter, hæc ſola crimina vi *Conſtitutionis Gregorianæ* privare jure aſyli: ut per hoc tacitus innuerem, aliam Conſtitutionem *Ex quo*, quam Benedictus XIII. *annô 1725.* hac de re edidit, eandémque inſeruit Concilio Romano à ſe celebrato: tenore hujus Conſtitutionis confirmavit famoſam illam, jam ſæpiùs allegatam Conſtitutionem Gregorii XIV. & aliqua delicta, de quibus inter Doctores controverſia fuit, an privarent aſylo, declaravit, & alia quædam nova, jam privantia aſylo, ad compeſcendam hominum veſaniam ſtatuit, ùt ſequitur. Primò declarat, pro latrone, & viarum graſſatore habendum eſſe illum quo- 509.

que, qui unicam tantùm graſſationem in via publica aut vicinali commiſit, ſecuta occiſione aut mutilatione. 2dò, eos etiam non gaudere aſylo, qui ſtantes in Eccleſiis vel cœmeteriis occidunt, vel mutilant exiſtentem extra, ac vice verſa, qui ſtantes extra, occidunt vel mutilant exiſtentem intra Eccleſiam vel cœmeterium. 3tiò illos pariter non gaudere aſylo, qui ad Eccleſiam confugientibus vim inferunt, vel è tali loco immunitatis violenter abſtrahunt. Porro nova delicta aſylo privantia ſuperaddit ſequentia. 1. Omne homicidium proximi, animô præmeditato, ac deliberato factum. 2. Falſificationem litterarum Apoſtolicarum. 3. Furtum à Miniſtro Montis Pietatis publici telonii, aut banci pro Principis, privatarúmque perſonarum depoſitis deſtinato, modò hujusmodi furtum ſit tam grande, ut mereatur puniri pœna ordinaria. 4. Adulterationem, falſificationem, ſeu etiam detonſionem monetæ aureæ vel argenteæ, etiam Principum externorum, cooperationemvè ſcienter factam ad idem delictum. 5. Intruſionem ſub nomine curæ, factam in alienam domum, animô ibidem perpetrandi rapinas, ſi talis rapina reipſa committatur cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domeſticis, vel extranei, ibi fortè reperti.

510. Cæterùm, an hæc Conſtitutio Benedictina in hiſce partibus noſtris hodie obliget, dubi-

dubitant nonnulli Doctores. Immò R. P. Pichler in suo *Jure Canonico practicè explicato l. 3. tit. 49.* probabile putat, quòd non; tum quia altefatum Concilium non fuit universale, sed potiùs nationale; tum etiam quia dicta Lex vel Constitutio non videtur in hisce partibus nostris satìs promulgata. Fatetur nihilominus *in suo Candidato J. C. abbreviato eod. tit. n. 6. in fine*, se à quodam Viro magno intellexisse, in certa quadam Diœcesi sibi nota conformiter dictæ Bullæ binis vicibus Episcopali auctoritate ex asylo fuisse extraditos, qui homicidium præmedidatum commiserunt. Hinc noster V. P. Holzmann sapienter ait, quæstionis hujus resolutionem non ex libris aut scholis, sed ex particulari singularum Diœcesium observantia petendam esse.

Quæres 7timò, quot, & quinam sint effectus, vel favores asyli, & asylantium?

℟. Sunt quinque sequentes. 1. Quòd debeant recipi in loco sacro, ad quem confugiunt, nec possint inde repelli, aut excludi. Ità habetur *l. 2. & 3.* item *l. Præsenti. 6. C. de his, qui ad Eccles. conf.* Ratio est: quia Rectores Ecclesiarum tenentur jura Ecclesiæ, ipsiúsque immunitatem defendere: ergo etiam non repellere illuc confugientes. Hinc si tales vi vel dolo fuerint extracti, debent restitui Ecclesiæ. 2dò, quòd Reo in Ecclesia existenti debeant administrari alimenta, seu victus & vestitus, ídque, nisi 511.

habeat ex propriis, impensis Ecclesiæ aut Rectoris: neque impediri potest, quò minùs hæc ad illum deferantur; secus enim compelleretur ad egrediendum: propterea-que, si aliter fieri nequeat honesto modô intra septa loci sacri, eidem permitti debet egressus ad aliquot passus v. g. ad exonerandam naturam. 3tiò, quòd Reus, quamdiu est in Ecclesia, vel loco sacro, nequeat vinculis constringi, aut aliâ violentia affici. *cap. definivit. C. 17. q. 40.* 4tò, quòd non possit contra eum ferri sententia mortis, aut alterius pœnæ corporalis v. g. triremii, exilii &c. *cap. Inter alia. 6. de Immunit. Ecclesiast.* posset tamen puniri pœna pecuniaria, aut alia competente. 5tò, quòd quamdiu est in Ecclesia vel loco sacro, non possit spoliari rebus & bonis suis, quæ secum ad Ecclesiam attulit. *ex cit. cap. Definivit &c.* Excipe: nisi hujusmodi bona essent alterius, vel alteri jam fuissent priùs obligata. Posset insuper spoliari armis prohibitis, si quæ secum attulit. Videantur de his Haunoldus *tom. 6. tr. 1. à n. 274.* Delbene *de Immunit. c. 16. dub. 48.* Reiffenstuel *l. 3. tit. 49. à n. 156.* Felix Potestas *Exam. Confess. tom. 1. part. 2. à n. 685.*

Quæres octavò, quis modus sit observandus, dum agitur de extrahendo Reo è loco asyli, quo non gaudet?

512. ℟. Observandum esse 1. ut *nunquam fiat talis traditio sinè expressa licentia Episcopi, vel ejus*

ejus Officialis, ab eo auctoritatem habentis, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis. Ità Bulla Gregoriana. Idque verum est, tametsi certò constaret, fuisse à Reo commissum tale crimen, quod asylo privet. 2dò, casu quo tamen certò constaret de tali crimine excepto (vel si adsint indicia valde gravia, quòd Reus hujusmodi crimini sit obnoxius) & Judex sæcularis extraditionem postulet, tunc tenetur Rector requisitus à curia sæculari talem Reum cautè custodire, adhibito etiam carcere, (si sit suspectus de fuga) donec ab Episcopo causa decidatur, qua contra Reum decisa extraditio debet fieri de licentia Episcopi, interventu alicujus Personæ Ecclesiasticæ, quæ Reum extradat curiæ, aut brachio sæculari. 3tiò, si tamen Episcopus nollet dare licentiam extradendi notoriè Reum criminis excepti, vel si Rector Ecclesiæ post datam ab Episcopo licentiam tergiversaretur, posset Judex laicus nihilominus delinquentem extrahere, minori tamen, quô id fieri poterit cum tumultu aut scandalo. Hæc omnia habentur ex Bulla Gregoriana, cui consonat Bulla Benedictina, licèt in eo differat à priore, quòd hæc etiam pro casu, quô non quidem omnino est certum, sed moraliter credibile, crimen esse exceptum, permittit, immò jubet extradi delinquentem Judici sæculari exigenti, modò is in forma juris validè sese obliget, ad eum Ecclesiæ restituen-

dum, si postea diluantur indicia, ex quibus delictum apparuit exceptum. Videatur de hoc R. P. Kresslinger *in addit. post n. 55. ad tr. 12. dist. 2. Theolog. mor.* R. P. Reiffenstuel, vel Holzmann *p. 3. tr. 3. n. 536.*

Quæres denique 9nò, quomodo peccent, & quas pœnas incurrant Violatores Immunitatis Ecclesiasticæ?

513. ℟. Non solùm Judex, qui mandat quempiam injustè extrahi ex asylo, verùm etiam Ministri extrahentes, aliique omnes ad id cooperantes 1. peccant graviter peccato sacrilegii, & insuper 2. incurrunt excommunicationem latæ sententiæ, à qua non sunt absolvendi, nisi priùs Reum restituerint Ecclesiæ vel loco, unde eum abstraxerunt. Ità *communiter Orthodoxi.* Ratio prioris habetur ex *cap. Miror.* & *cap. Frater. caus. 17. q. 4.* quia scilicet talis extractio graviter repugnat sanctitati, & reverentiæ locis sacris debitæ. Ratio posterioris petenda ex cit. Bulla Gregor. ubi §. VIII. pœna excommunicationis ipso factô incurrenda in hujusmodi injuriosos Violatores decisa legitur. Videantur de his Bonacina *tom. 2. disp. 3. q. 7. pu. 8. n. 3.* vel Reiffenstuel *l. 3. Decret. tit. 49. n. 211. & seqq.*

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Immunitate locali, seu asylo.

CASUS PRIMUS.

Titius malefactor ob plura, & enormia quidem crimina (non tamen excepta) priùs quàm condemnaretur, intempesta nocte aufugit è carcere, & asyli causâ confugit ad certum quoddam Monasterium. Portarius Monasterii (nescio qua de causa) repulit Titium, suasitque ut accederet aliud Monasterium ejusdem civitatis, magis accommodum pro facilitanda ulteriore fuga: Fecit hoc Titius, sed quia ab illo altero Portario similem repulsam fuit passus; hinc tandem, ne omnino frigore (quod eo tempore erat intensissimum) necaretur, divertit ad aliquod hospitium, ubi etiam summo mane per Satellites conquisitus & inventus, denuo ad pristinum carcerem reductus fuit, multùm conquestus de duritie portariorum, à quibus fuerat passus repulsam. Dubitatur jam 1. An Portarii abnegantes pauperi fugitivo gratiam asyli peccaverint, & aliquam pœnam incurrerint? 2. An Titius noster non debuerit restitui in locum asyli, quo contra suam voluntatem fuerat privatus, an verò hoc non obstante Judex potuerit contra eundum crimina-

minaliter procedere, etiam usque ad ſententiam deciſivam mortis &c.?

514. ℞. Ad primum quæſitum hujus Caſus, Portarios per ſe loquendo graviter peccâſſe peccato injuſtitiæ ſimul & ſacrilegii. Ratio hujus reſponſionis petenda eſt ex dictis proximè *n. 113.* quia ùt conſtat ex Juribus allegatis, & ſingulariter ex *cap. Inter alia. 6. de Immun. Eccleſ.* Rectores Eccleſiarum (adeóque & eorum ſubordinati vel ſubditi) confugarum *vitam* & *membra* ſervare jubentur: ergo hôc ipſo prohibitum cenſeri debet, aditum præcludere hujusmodi fugitivis, eósque repellere, proindéque per hujusmodi repulſam fit graviſſima injuria, tum Eccleſiæ, cujus jura violantur, tum vel maximè etiam fugitivis, qui ob id non ſinè maximo præjudicio, fortaſſis etiam periculo vitæ ac fortunæ, opportuno ac debito remedio ſibi per jura allegata clementer indulto privantur: at, talem injuriam fieri non poſſe ſinè gravi peccato contra virtutem Juſtitiæ ac Religionis, de ſe liquet: ergo Portarii illi per ſe loquendo graviter deliquerunt, & incurrerunt pœnam excommunicationis latæ ſententiæ ſecundùm dicta *l. cit.* Dixi tamen: *per ſe loquendo*; quia minimè dubitandum, quin tales Portarii utpote plerumque rudiori de plebe homines, vel ſaltem illiterati, ſubin ſinè ſcrupulo, & hôc ipſo ſinè formali peccato gravi repellant hujusmodi homines, eò præſertim, quòd experientia

multo

multoties docuerit, contigisse jam plurimas fraudes & imposturas ab hujusmodi hominibus, qui se finxerunt fugitivos, non alio ex fine, nisi ut pacificè admissi inter mœnia claustri &c. possent deprædari hujusmodi loca sacra: scio & ego plures hujusmodi casus satis lepidos, sed non oportet propalare hæc omnibus. Videatur Wiestner *l. 3. tit. 49. n. 134. & seqq.* Haunoldus *tom. 6. tr. 1. n. 274.*

℟. Ad alterum quæsitum, Titium nostrum, 515.
utpote contra voluntatem suam privatum, vel potiùs exclusum asylo, ac loco sacro, esse ante omnia restituendum loco sacrò, & illi quidem, ad quem primò confugit. Ità *communiter* Doctores. Farrinacius *in append. de Immunit. c. 2. n. 48. & seqq.* Barbosa *l. 2. J. E. V. c. 3. n. 52.* Pignatelli *tom. 1. Consult. 172.* Ratio est: quia spoliatus ante omnia est restituendus, secundùm universalem Regulam jure fundatam, *arg. c. item.* & *c. conquerente 7. de Restit. spoliat.* atqui per præfatam exclusionem nedum Ecclesia seu locus sacer, sed vel maximè etiam Titius fuit spoliatus suo jure: ergo &c. Confirmatur ex eo: quia secundùm tenorem Bullæ Gregorianæ *irritum est & inane, quidquid contra taliter extractum, vel non admissum, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari:* ergò sinè causa detineretur in alieno loco, & quisquis talem detinet, reputatur moraliter continuare injuriam Reo seu

Confugæ illatam per exclusionem ab asylo, quô velut constitutus in limine loci sacri, jam actu gaudebat: at, hæc injuria aliter compensari nequit, nisi restitutione Rei: ergo debet restitui, & quidem ad illum locum, ad quem primò confugit; quia in hoc priùs aquisivit jus, & huic priùs fuit illata injuria secundùm dicta: ergo conveniens est, ut huic primò restituatur, & quidem publicè, ut honor loco sacro publicè ablatus, per hujusmodi restitutionem publicam denuo resarcietur, prout in hoc casu nostro auctoritate Episcopi factum fuisse recordor.

Dices tamen contra hanc resolutionem. Si Ecclesia titulô spolii possit petere restitutionem transfugæ, à *fortiori Princeps* sæcularis, è cujus carceribus aufugit, poterit ab Ecclesia petere restitutionem delinquentis; quia & Princeps fuit per *hujusmodi* fugam spoliatus homine Reipublicæ pernicioso, & priùs quidem, quàm Ecclesia: ergo nullatenus est restituendus Ecclesiæ.

516. ℟. Cum P. Franc. Shmier *l. 3. Jurisprud. tr. 1. p. 3. c. 4. n. 56.* & aliis, negando illatum; quia per *cap. litteras 13. de Restitut. spoliat.* hæc restitutio locum non habet, ubi fieri nequit sinè periculo corporis aut animæ: at in nostro casu transfuga restitui nequit potestati sæculari sinè periculo vitæ, bene verò Ecclesiæ: ergo &c. Et licèt oppositum dicatur practicari in Gallia, nihilominus

minus communis Doctorum sententia, & aliarum Provinciarum consuetudo huic refragatur; nam fuga ex carcere, aut vinculorum solutio, quæ secundùm plurimorum opinionem non facit ut talis fur, qui non commisit crimen exceptum, fiat indignus privilegio immunitatis. Ità Panormitanus *ad cap. Inter. 6. de Immunit. n. 32.* & Covarruv. apud Schmier *loc. cit.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius, dum certam quandam Ecclesiam deprædari voluit, ab æditu inopinatò superveniente deprehensus & claudendo januam Sacristiæ, captus fuit in Ecclesia, & quia à lustrantibus ejusdem crumenas & saccos diversa anathemata, catenæ argenteæ, annuli &c. &c. B. Virgini ablati deprehensi fuêre, hinc pro demerito ab eodem æditu, & aliis supervenientibus iisdem denuo privatus, & ex Ecclesia confusibiliter ejectus, nil aliud, quàm multa verbera reportavit: crescente interim tumultu ac clamore accurrit multitudo populi, & inter alios etiam quidam Minister justitiæ, qui Sempronium vinculis constrictum misit in carcerem: tametsi verò Sempronius nil minùs desideraverit in illa Ecclesia, quàm asylum, dubitatum nihilominus postea à nonnullis Clericis fuit, an Sempronio per hujusmodi confusibilem ejectionem ex Ecclesia, non fuerit facta injuria grandis,

&

& an Ecclesia, vel potiùs Rector ejusdem Ecclesiæ non teneretur eundem repetere à Judice sæculari, restituendum denuo loco sacro, unde fuerat ejectus. Quid ad hanc quæstionem respondebit Theologus?

517. ℞. Per talem confusibilem ejectionem nec furi Sempronio, neque etiam Ecclesiæ fuisse factam injuriam; non Ecclesiæ, quia hæc nullatenus intendit fovere illos, qui actu nituntur violare jura Ecclesiæ, prout colligere licet ex *argum. c. fin. de Immunit. Eccles.* ubi habetur, quòd *frustra legis auxilium invocat, qui delinquit in legem:* ergo etiam frustrà ab Ecclesia defensionem exspectat, qui actu jura Ecclesiæ violat; quin potius reverentia Ecclesiæ debita postulat, ut hujusmodi injuriosi aggressores vi expellantur, per *can. de Raptoribus. 3. Caus. 36. q. 1.* & *c. Inter alia. de Immunitat.* Neque etiam furi Sempronio; tum quia huic nullum competit jus aggrediendi, seu deprædandi Ecclesiam; tum præsertim, quia æдituo ceu custodi Ecclesiæ ex justitia incumbit defendere Ecclesiam, seu res Ecclesiæ, suæ curæ commissas: ergo etiam de jure tenetur ac potest repellere hujusmodi injustum aggressorem seu furem; tum denique quia vim vi repellere, omnes leges, omniáque jura permittunt *l. scientiam. 45. §. Qui cùm aliter. ff. ad leg. Aquil. Argum. c. si verò 3. de sent. Excomm.* ergo Sempronius justè fuit passus hanc repulsam.

Quod

Quòd verò ejectus inciderit in manus justitiæ, per accidens est: neque tenebatur Ecclesia hoc impedire.

Major tamen controversia movetur, utrum talis fur sacrilegus gaudeat immunitate Ecclesiastica, ità, ut à Ministris justitiæ contra suam voluntatem inde non possit extrahi, vel violenter extractus debeat Ecclesiæ restitui? Quocirca gravissimi Doctores, ùt Fagnanus, Gratianus, Delbene, Pirhing, Pignatelli, & alii plures, quos refert & sequitur P. Pichler *in suo Jure Canon. practicè explicat. l. 3. tit. 49.* existimant probabilius, talem furem sinè injuria & violatione immunitatis Ecclesiasticæ extrahi non posse contra suam voluntatem; id, quod pluribus probare nituntur; potissima verò ratio hujus videtur: quia Gregorius XIV. in sua Bulla *Cùm aliàs.* jam sæpiùs allegata, non nisi octo crimina asylo privantia excepit, addens expressè & declarans, nullum aliud crimen, etsi æquipolleat aliis in jure expressis, vel adsit *paritas, indentitas,* aut *majoritas rationis*, privare hoc jure asyli; quin insuper prohibet, ex aliis etiam *urgentissimis* ac *necessariis causis* extensionem fieri ad alia crimina à se non excepta, immò aufert omnem *aliter judicandi* & interpretandi facultatem: atqui inter octo crimina non reperitur furtum in Ecclesia commissum; quia de hoc ne unicô quidem verbulo fit mentio; sed solùm de homicidio, aut mutilatione membrorum

brorum in Ecclesia commissa &c. ergo propter furtum in Ecclesia commissum non potuit fur privari asylo &c. nec ejici ex Ecclesia sinè gravi hujus injuria. Accedit, quòd odiosa semper sint restringenda, favores verò extendendi per *Reg. 15. J. in. 6.* atqui memorata lex, in quantum malefactores privat jure asyli, est odiosa; è contra in quantùm concedit immunitatem, favorabilis tum Ecclesiæ, tum etiam delinquentibus: ergo nullatenus est extendenda ad casum furti in Ecclesia commissi, sed potiùs in favorem Ecclesiæ & ipsius delinquentis decidendum: ac per consequens dicendum, quòd Ecclesiæ Rector vel Episcopus teneantur à Judice sæculari hujusmodi delinquentem repetere, restituendum loco sacro, unde fuit confusibiliter ejectus. Ità *DD. cit.*

518. Oppositam tamen sententiam velut probabilem defendunt Decianus, Boërius, & alii relati à Farinacio *de Carceribus. q. 28. n. 246.* quibus accedunt Covarruv. Suarez. & alii multi cum Laymanno *l. 4. tr. 9. c. 3. n. 6.* eámque plausibiliter in publica disputatione Ingolstadii 1727. fuisse defensam à Magnifico Domino Antonio de Clingensperg, testatur idem P. Pichler *loc. cit.* fundatur hæc sententia in eo potissimùm; quia præcipua & unica ratio, ob quam Gregorius Pontifex homicidas & mutilatores membrorum in Ecclesia voluit esse privatos

asylo

asylo, fuit, quòd tales videantur spe immunitatis deliquisse, veluti colligitur etiam ex *c.fin.h.tit.* neque enim homicidium vel mutilatio membrorum ratione sui fuerunt excepta, sed quia in Ecclesia sub spe immunitatis supponuntur facta, vel fieri: atqui eadem ratio est de furto in Ecclesia commisso: ergo &c.

Confirmatur ampliùs ex eo; quia si furantes in Ecclesia gauderent immunitate Ecclesiastica, hoc daret ansam, & quasi incitamentum malignis hominibus furandi in Ecclesia; sic enim secum ratiocinari possent sacrilegi fures: vel deprehendar in furto, vel non? si non: habebo meum intentum, & ditescam securè ex bonis Ecclesiæ: si autem deprehendar, prætendam privilegium immunitatis, & sic puniri non potero, immò libenter me dimittent, ne Ecclesia cogatur me alere non sinè magnis expensis, & incommoditate &c. at, non videtur fuisse mens Ecclesiæ, per hanc immunitatem fovere hujusmodi fures, & gravare Ecclesiam: ergo &c. &c.

Ex his, aliísque rationibus hæc sententia videtur probabilis, quæ posset Episcopo vel Rectori Ecclesiæ servire in tantum, ut si præviderer, hujusmodi furem sinè magnis offensis aut tricis repeti non posse, eò faciliùs persuaderi valeat ad dissimulandam, seu intermittendam repetitionem furis ad locum sacrum.

Sed

Sed quid, si talis asylans in loco sacro v. g. Monasterio pergeret furari, vel aliis insolentiis turbare Communitatem, tenereturnè nihilominus Rector Ecclesiæ illum conservare in loco asyli?

519. ℞. Quod non, sed posset tutâ conscientia expelli, si monitus nolit se emendare, & desistere à similibus. Ità cum Delbene La Croix *l. 4. n. 1696.* item Sanchez, Salmanticenses, & Pelizarius, quos citat & sequitur noster Holzmann *l. cit. n. 555.* Ratio est: quia hoc est privilegium locale, seu loco concessum: *quod* autem *ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, juxta *Reg. 61. J. in 6to.* cùm ergo Rector Ecclesiæ teneatur ex jure naturali, servare propriam habitationem, ac pacem communitatis, debet hæc obligatio præferri juri Ecclesiastico de immunitate &c. deinde per Bullam Gregorianam illi duntaxat excommunicantur, qui *temerè* ac *dolosè* reos ex asylo expellunt: at, in nostro casu non expelleretur temerè (nam agere temerè est agere sinè rationabili causa *l. eum, qui temerè. ff. de Judic.*) neque dolosè (dolô enim agere dicitur, qui malô animo operatur, *l. dolô. ff. de dolo.*) ergo &c.

CA-

CASUS TERTIUS

Cajus miles dum debuisset cum aliis proficisci in Hungariam pugnaturus contra Turcas, in itinere clam affugit, divenditóque equo suo & armis patriam repetiit, haud multò post Dux per speciales litteras ad Prætorem ejusdem loci datas, postulavit, ut fugitivum desertorem restitueret exercitui, unde defecerat; quod, ubi Cajus à bono quodam amico inaudiit, clam secessit in certum quoddam Canonicorum Collegium, asyli causâ. Prætor hoc resciens eundem prosecutus fuit armata manu, sed quia fugitivus jamjam intraverat Monasterium, hinc à Præposito postulavit extraditionem ejus, minitando graviora mala Religiosis inferenda, nisi illico redderetur. Quæritur jam, an tutâ conscientia talis fugitivus possit extradi, vel quid agendum in hujusmodi circumstantiis ac pressuris?

℞. ad hunc Casum valdè practicum 1. 520. Cajum à Præposito extradi non posse, nisi 2. Capitaneus vel Prætor nomine ipsius præstet juramentum de servando Cajo impunè quoad vitam ac membra. Ratio prioris est: quia crimen infidelitatis, seu desertionis; vel etiam furti &c. simplicis (quale Cajus commisit) non est unum ex octo mox suprà *n.* 507. recensitis, jure asyli privantibus: ergo Cajus gaudet jure asyli, quo contra voluntatem suam à nullo Prælato, Ponti-

fice inferiore privari poteſt. Ratio autem poſterioris deducitur ex *c. Inter alia. de Imm. Eccl.* ubi Innocentius III. hac ſuper re conſultus, legitur Regi Scotiæ reſcripſiſſe in hæc verba: *Si ſervus confugerit ad Eccleſiam, poſtquam de impunitate ſua Dominus ejus Clericis juramentum præſtiterit, ad ſervitium Domini ſui redire compellitur, etiam invitus; alioquin à Domino poterit occupari.* Similia habentur *can. Metuentes. 32. can. Id conſtituimus. 36. C. 17. q. 4. & l. præſenti. 6. ſſ. 5. C. de his, qui ad E. Conf.* ergo etiam in noſtro caſu Cajus extradi poteſt, ſi Dux, vel locô hujus Prætor præſtiterit juramentum; ſecus non. Hinc Doctores communiter monent, ſervos (quales etiam reputantur milites) ad Eccleſias confugientes à Prælatis Eccleſiaſticis non eſſe reſtituendos, niſi juratoria, aliavè cautione (utputa interpoſita fide Nobilium) idonea præſtita. Videatur Wieſtner *l. 3. tit. 49. n. 84.* vel Haunoldus *tom. 6. tr. 1. n. 166.*

Sed quid, ſi talis Dux aut Prætor nolint juratam præſtare cautionem de impunitate delinquentis, ſimúlque gravia minitentur incommoda Monaſterii Superioribus, niſi quantocyùs criminoſum deſertorem extradant, prout aliquoties præſertim, ab Acatholicis factum fuiſſe comperimus?

521. ℞. His ſtantibus poterit Prælatus permittere, ut eripiatur aſylans violenter è loco ſacro (non tamen eum poſitivè extradere) facta

facta priùs ſolenni proteſtatione contra hujusmodi violentiam, & injuriam Eccleſiæ inferendam. Ratio eſt, quia his ſuppoſitis facit, quantùm moraliter poteſt pro tuenda Eccleſiaſtica libertate, cujus violationem moraliter impedire non poteſt: ſanè nec tenetur cum tanto ſui, ſuorúmque periculo defendere Eccleſiæ jura; quia ad impoſſibile nemo tenetur. Videmus profectò quoad hoc punctum multa diſſimulari à Prælatis majoribus, quibus præprimis incumbit ſtare pro Eccleſia, & hujus jura manu tenere: ſi ergo hi ob evitanda majora mala, & moralem impoſſibilitatem tuendi Eccleſiaſticam libertatem ſimilia diſſimulare poſſint tutâ conſcientia: quidni idem poſſit Prælatus inferior, cui naturali jure incumbit ſuæ, ſuorúmque ſaluti præprimis conſulere?

Dices adhuc; ſed quid agendum in caſu, quo Miles recens conſcriptus priusquàm juramentum fidelitatis depoſuit, confugit ad Monaſterium aſyli causâ, è contra verò à Ducibus ſuis repetitur inſtanter à Superiore Monaſterii?

℟. Tales poſſunt, immò debent reſtitui, 522.
modò Dux præſtando juramentum de impunitate (id eſt, de non infligenda morte, vel æquivalente, vel alia gravi pœna) Superiorem certum reddat: neque etiam erit tam grande periculum inferendi pœnam tam gravem, quando tales nondum depoſuerunt

juramentum fidelitatis; quia, nisi alia gravia crimina perpetraverint, ex eo solùm, quòd quærant se ab onere liberare ac subducere, ad pœnam corporalem gravem condemnari non possunt, præsertim si ad dandum nomen militiæ fuêre coacti, aut ab aliis fraudulenter v. g. in crapula vel ebrietate inducti, utì frequenter accidit. Ratio autem quòd tales Ducibus (præstitô juramento) reddi debeant, est hæc: quia milites personaliter sunt adstricti Ducibus sicut servi Dominis: quemadmodum ergo servi à suis Dominis aufugientes reddi debent iisdem, ubi abest periculum, ne ob grave delictum tradantur Judici; ità & milites restitui debent Ducibus suis; secus ab his poterunt occupari. *argum. cit. c. 6. in fine.* Videatur Pichler *in Candid. abbrev. hoc. tit. n. 4.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

523. COlliges ex hactenus dictis primò, etiam illum gaudere asylô, qui fortè è manibus satellitum elapsus confugit ad Sacerdotem portantem Euchariſtiam extra Ecclesiam v. g. ad infirmum. Ità *communior DD.* sententia. La Croix *cit. loc.* Böckhn *ubi supra n. 14.* Engel *l. 3. tit. 49. n. 12.* & alii.

Ratio

Ratio est: quia si Ecclesiis propter Venerabile Sacramentum & celebrationem Divinorum fuit concessum privilegium asyli, à fortiori concessum censeri debet ipsi Venerabili Sacramento; *nam propter quod unum quodque tale, illud magis tale.* Et certè non cum minori irreverentia aliquis per lictores à Venerabili, quàm ac Ecclesia abstraheretur.

Neque necessum est, ut confugiens tangat ipsum Sacerdotem, vel vestes sacerdotales, aut hastam baldachini, sed sufficit, si sese associet personis comitantibus Eucharistiam: quia cum his unam quasi Ecclesiam constituit.

Dices: ergo pariter gaudebit asylo & immunitate, qui jamjam ad mortis supplicium condemnatus, apprehendit vestimenta Sacerdotis, dum in carcere SS. Eucharistiæ Sacramento velut ultimo viatico munitur.

℞. Cum Covarruv. Reiffenstuel *l. 3. de-* 524.
cret. tit. 49. n. 50. nostro Kazenberger *in Supplem. Theol. decal.* P. Sporer *c. 2. sect. 2. n. 86.* & aliis negando illatum; tum quia hoc non habet consuetudo, benè verò illud prius; tum quia, ùt ait Barbosa, Captivus non potest fugere ad Ecclesiam; consequenter nec ad Eucharistiæ Sacramentum. Et certè si hoc semel ab Ecclesia approbaretur, quivis reus (inter Catholicos saltem) hoc medium amplecteretur in ordine ad evadendam mortem, vel aliam pœnam æquivalentem,

& per consequens criminosi deberent manere impuniti, vel certè privati hoc ultimo viatico ad felicem transitum salubriter instituto; quod Ecclesia nunquam permittet. Ob eandem rationem non gaudet asylo, qui vinctus per locum sacrum (alia via non accommodo) deducitur ad mortis supplicium. Ut tradit Peregrinus, Diana, & alii apud nostrum Kazenberger *cit. n. 89.*

525. Colliges 2dò, hoc immunitatis privilegio gaudere posse 1. Adulteros, 2. Sodomitas, 3. Bestiarios, 4. Bannitos, 5. illos etiam, qui propter contracta debita civilia incarcerandi aut graviùs puniendi &c. fugiunt asyli causâ ad Ecclesiam. Ratio horum facilè erui potest ex dictis *n. 507.* quia scilicet hæc crimina non fuerunt excepta, neque in Bulla Gregoriana, neque in Benedictina superiùs allegata. Idipsum ob eandem rationem tenendum de iis, qui in Ecclesia quempiam percusserunt vel vulnerârunt graviter, sed absque homicidio vel mutilatione inde secuta.

Sed quid, ais, si dubium oriatur, sitnè crimen exceptum & privans asylo, nec ne?

526. ℞. In hoc casu cognitionem causæ pertinere ad solum Episcopum, unde hujusmodi Reus ante hujusmodi disquisitionem vel decisionem causæ conservari debet in loco asyli, neque potest extradi curiæ sæculari; nam ità habetur expressè decisum in Constitutione Gregoriana. Et licèt iam priùs, ante-

antequam Reus ad Eccleſiam confugerit, proceſſus plenus fuiſſet formatus à Judice laico, non tamen tenetur, immò nec poteſt ſimpliciter ſtatim huic acquieſcere Judex Eccleſiaſticus, niſi ex ordine proceſſus certò cognoverit, nil deeſſe ejus perfectioni ac fidei; quo caſu poſſet ſuo quoque judicio accedere, prout reſpondiſſe fertur S. Congregatio Epiſcoporum *in una Papienſi. 16. Octobr. 1595.* Vid Böckhn *cit. n. 24.*

Petes adhuc, quid agendum, caſu quo fœmina confugit ad Monaſterium vel Eccleſiam virorum, aut vice verſa Vir ad Monaſterium fœminarum aſyli causâ?

℞. Si Vir alibi tutò latere nequeat, niſi in 527.
Monaſterio fœminarum, aut fœmina, niſi in Monaſterio virorum &c. equidem tutâ conſcientia illud ingredi poſſent; quia jus tuendi vitam, aut vitandi grave incommodum, cenſentur prævalere legi Eccleſiaſticæ, vel ſaltem licitum reddere talem ingreſſum. Oporteret tamen hujusmodi perſonas potiùs in Eccleſia vel Sacriſtia, vel in alio loco à Communitate ſequeſtrato collocari. Et quia indecens eſt, ut vir ſtabiliter habitet in Monaſterio Monialium, aut vice verſa fœmina in Monaſterio Religioſorum; hinc omnimodis laborandum erit, ut hujusmodi inviſi hoſpites quantocyus ad alium convenientiorem, ſecurum tamen, locum transferantur, prout ſapienter monent Pellizarius,

Kazenberger, Kerckhove *in statut. nostra Gener. c. 5. §. 8. n. 53.* & alii.

528. Colliges pro praxi 3tiò, casu quo quis recurrit ad Ecclesiam, & postulat asylum, à Superiore vel Rectore Ecclesiæ benè attendendum esse ad duo, scil. 1. ad qualitatem personæ, 2. ad qualitatem criminis, an scil. hoc sit unum de exceptis, vel non. Ratio prioris est: quia si non attendat ad qualitatem personæ, poterit facilè decipi ac prostitui. Itaque si talis homo non sit antecedenter notus, oportebit eum ponere in loco securo, & diligenter axaminare 1. quis sit? 2. unde venerit? 3. ubi, vel quomodo hoc vel illud delictum perpetraverit? an 4. in præsentia aliorum? 5. an constet, quòd huc confugerit asyli causa? &c. Quôd si talis homo deprehendatur suspectus in aliquo, non illico repellendus erit, sed potiùs in aliqua camera recludendus, aut certè vigili oculo custodiendus usque dum pleniori indagine de veritate rei evidentiùs constiterit: nullatenus verò permittendum ut liberè hinc inde vagetur intra septa claustri; nam sæpiùs contigit, quòd tales nebulones finxerint se commisisse delictum, proptereáque asylum quærere, eo duntaxat fine, ut postea possent deprædari Monasterium, vel Superioribus alio modô fraudulenter imponere, prout scio, quandam Monialium nostræ Provinciæ Superiorissam ob nimiam credulitatem à quodam insigniter deceptam.

Ratio autem posterioris est: quia si crimen non sit exceptum, tenebitur illum servare intra limites loci sacri, si autem supponatur exceptum, non poterit illi promittere securitatem. Supposito igitur, quòd certò constet, crimen illud esse unum de exceptis, vel certè de hoc rationabiliter dubitare liceat; tunc

Colliges ex his 4tò, idipsum intimandum 529. esse delinquenti, atque bellô modo suadendum, ut sibi opportuna fugâ consulat, priusquam Monasterium vigilibus circumdetur, vel à Magistratu repetatur, certò certiùs extradendus fortassis non sinè periculo vitæ: & hoc vel maximè observandum, quando ad aliquod Monasterium recurrit persona diversi sexûs, prout mox suprà monuimus; quandoquidem tales sinè maximis incommoditatibus & periculis conservari nequeant, prout multiplex experientia ad nauseam usque docuit. Ratio horum est: quia prudentia & charitas suadent, ut talis Rector aut Superior tam delinquentis, quàm suo ac suorum commodo consulat, modô, quô fieri potest, meliore: at, meliùs consulet asylanti, si huic veritatem candidè aperiat; faciliori quippe negotio hìc evadet priùs, quàm Monasterium omni ex parte fuerit Custodibus circumvallatum, quàm postea: consulet insuper hoc modô proprio bono &c. &c.

530. Colliges 5tò, etiam in casu, quô constat, crimen exceptum fuisse commissum, rem non illicò deferendam esse ad Episcopum; quia fortassis non constat, Reum confugisse ad hunc locum; vel etiamsi de hoc constaret, fortassis ex aliis rationibus Magistratus sæcularis non postulabit Reum. Cùm primùm tamen Rector Ecclesiæ vel Superior etiam Regularis fuerit à Magistratu aut Principe sæculari requisitus, ut Confugam extradat, oportebit, ut quantocyùs Episcopum de hoc certiorem reddat; quia ad hunc solum spectat, de qualitate criminis ferre censuram, & Reum extradere, si fuerit inventus non gaudere privilegio asyli. Videatur de his P. Reiffenstuel *l. 3. decret. tit. 49. n. 190. & 191.* Kazenberger *ubi suprà sect. 2. n. 91.*

531. Colliges 6tò, hujusmodi asylantibus fieri posse magnam injuriam, non solùm si vi extrahantur, verùm etiam si fraudulentis persuasionibus technis aut dolis moveantur ad egrediendum; quia talis persuasio aut dolus redundat in grave damnum delinquentis; hinc putant Felix Potestas *in Exam. Confess. tom. 1. p. 2. c. 3. n. 699.* & alii plures, etiam per hujusmodi dolum vel dolosam persuasionem extractum esse restituendum Ecclesiæ; quod posterius tamen Suarez, Farinacius, Palao *pu. 11. n. 3.* & alii meliùs negant; eò quòd sola violenta extractio specialiter prohibeatur, & repugnet immunitati

Eccle-

Ecclesiasticæ: at, qui dolosè persuasus spontè exit, dici nequit violenter extractus: ergo. Si tamen Judex punitionis immunitatem promittat, & delinquens sub hac promissione exiêrit, Azorius, Farinacius, Navarrus, Palao *l. cit.* & alii meritò dicunt, esse restituendum Ecclesiæ; quia talis supponitur non aliter cessisse huic privilegio immunitatis, nisi sub conditione securitatis, seu immunitatis à Judice sibi promissæ.

Colliges tandem 7timò, immunitatem 532.
Ecclesiæ violari non solùm per violentam extractionem Personarum, sed etiam rerum & bonorum: liquet hoc ex *can. sicut antiquitùs. 6. Caus. 17. q. 4.* ubi dicitur: *qui personam, vel bona ejus inde* (id est, è loco asyli) *subtraxerit, quousque emendet, &, quod rapuerit, reddat, excommunicetur.* Hinc etiam injustè extrahentes tenentur compensare omnia damna, quæ taliter extracto vel hæredibus ejus intulêre, vel in persona, vel in bonis propriis; omnis quippe injustè damnificans tenetur resarcire damnum illatum. Dixi: *in bonis propriis* illata; nam si secum attulisset bona aliena v. g. arma, pecuniam &c. vel alia in præjudicium aliorum v. g. creditorum redundantia, tunc ad instantiam Magistratûs, auctoritate Episcopi (non tamen alterius Principis sæcularis) forent consignanda Judici sæculari, ut creditoribus extradantur; ità enim habetur tum ex Constitutione Gregoriana, tum etiam ex Declaratione

tione S. Congregat. Episcop. *in una Barensi 12. Martii 1600.* teste *Felice Potestas n. 674.* Videantur de his Reiffenstuel ubi suprà *n. 210.* vel Laymann *l. 4. tr. 9. c. 3. n. 14.*

CONFERENTIA DECIMA SEXTA

De Immunitate personali & reali.

SUMMARIUM.

533. Nomine Immunitatis personalis intelligitur exemptio Personæ Ecclesiasticæ à jurisdictione sæcularium.
534. Quinam hìc veniant nomine Clericorum;
535. Et quinam nomine Personarum Ecclesiasticarum.
536. In quo consistat Immunitas realis
537. Onera à quibus Ecclesiastici eximuntur, alia mixta.
538. Datur etiam triplex genus bonorum Ecclesiasticorum.

539. Bo-

539. Bona Clericorum etiam patrimonialia ſunt exempta ab oneribus ſæcularium, quæ vi jurisdictionis imponuntur.

540. Non item ab illis, quæ imponuntur titulô dominii particularis in ejusmodi bona.

541. Neque ab illis, quæ jam fuêre impoſita hujusmodi bonis, priùs, quàm hæc in domininm Eccleſiæ fuerant translata.

542. Poſſunt ſubin Principes ſæculares Eccleſiaſticis imponere onera v. g. tributa &c. ſed non, niſi ſubſiſtentibus certis quibusdam conditionibus.

543. Præſertim quando id exigit neceſſitas publica.

544. Reſolvitur Caſus I. de quodam Clerico, ab Apparitoribus viſitato, an non penes ſe portaret tabacum.

545. Solvitur quædam inſtantia contra reſolutionem hujus Caſus.

546. Nec obſtat, quòd ſubin ab uno vel altero contigerit fraus circa pedagia, vel gabellas &c.

547. Reſolvitur Caſus II. de quodam Parocho, è cujus area frumentum fuerat violenter abſtractum.

548. Hinc hujusmodi Apparitores probabiliùs inciderunt in excommunicationem majorem.

549. A qua minimè excuſat contraria praxis iniqua.

550. Reſolvitur Caſus III. de quodam Apoſtata Religioſo, quem Princeps voluit reſtituere Religioni, ſed cum onere refundendi omnes expenſas in carceribus intuitu ejusdem Religioſi factas.

551. Hunc tenebatur Princeps reſtituere gratìs, poſteaquam certò conſtidit, eum eſſe Religioſum.

552. Non

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Immunitate personali & reali.

QUæres primò, quid intelligatur nomine Immunitatis personalis?

R. In-

℟. Intelligitur jus, seu privilegium, vi cujus personæ Ecclesiasticæ ab omni jurisdictione & superioritate potestatis sæcularis liberæ habentur. Ità Böckhn *cit. n. 26.* & in re *alii DD. communiter.* Porrò hanc Immunitatem, seu exemptionem personis Ecclesiasticis jure divino competere, monstrant Canonistæ communiter, ubi agunt *de foro competente.* Et quòd jure humano sint exempti à jurisdictione sæcularium, nec non ab aliis sæcularium publicis functionibus aut muneribus, vel potiùs gravaminibus, constat ex Jure Ecclesiastico *tot. tit. de Immunit. Ecclesiarum* &c. &c. præcipuè verò ex *Bulla Cœnæ. §. 18.* vi cujus etiam Principes Imperiali, vel Regali dignitate fulgentes vinculo excommunicationis innodantur, si præsumant Clericos sibi subjicere &c. &c. Jam 533.

Quæres 2dò, quinam hìc veniant nomine Clericorum, & quinam nomine personarum Ecclesiasticarum?

℟. 1. Nomine Clericorum veniunt omnes, 434. nedum sacris, seu *majoribus*, sed etiam *minoribus* Ordinibus, immò & primâ tonsura initiati, modò hi sint prædici conditionibus à Concilio Tridentino requisitis *SS. 23. de Reform. cap. 6.* scilicet, *ut beneficium Ecclesiasticum habeant, aut clericalem habitum & tonsuram deferentes alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviant, vel in seminario Clericorum aut in aliqua Schola vel Universitate de licentia Epi-*

Episcopi quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versentur. Ità Trident. *loc. cit.*

535. ℞. 2dò. Nomine personarum Ecclesiasticarum veniunt personæ ad cultum divinum specialiter deputatæ; quales censentur omnes Regulares utriusque sexus, cujuscunque Religionis à Sede Apostolica approbatæ, non tantùm Professi, sed etiam Novitii ac Novitiæ; quia cùm versemur in hac materia favorabili, hinc debet latè interpretari, & nedum ad Professos, sed & ad Novitios extendi, prout habet *communis Doctorum*, signanter Pirhing. Barbosa *l. 1. J. E. V. c. 39. §. 1. 21.* Laymann *l. 4. c. 7. n. 1.* veniunt insuper hoc nomine Fratres & Sorores tertii Ordinis S. Dominici, & S. Francisci, collegialiter, vel cum Claustralibus viventes, habitúmque gestantes, esto etiam Claustrales non sint, neque vota substantialia emiserint, modò mulieres tales emiserint votum simplex castitatis. Secus tamen dicendum est de illis Tertiariis, qui, vel quæ dispersim & in propriis domibus vivunt; quia tales accensentur personis sæcularibus *ex Constitut. Leonis X. dum intra. 22. edita* in Concilio Lateranensi, prout videre licet apud Kerckhove *super statut. nostra General. c. 7. §. 25. n. 9. & seqq.* Holzmann *part. 3. tr. 3. n. 503.*

Quæres 3tiò, quidnam intelligatur per Immunitatem realem?

℞. In-

℟. Intelligitur, jus seu privilegium concessum rebus Ecclesiarum & Clericorum, vi 536.
cujus à censu, tributis & aliis præstationibus, à potestate sæculari imponi solitis, immunes redduntur. Ità *in re communissimè* omnes Theologi, Canonistæ ac Juris Consulti Catholici. Et quòd talis exemptio præfatis personis competat jure humano positivo, certum atque exploratum habetur ex *cap. Non minùs. de Immun. Eccles.* ubi etiam laici, collectas Clericis vel Ecclesiis imponentes, aut jurisdictionem in eos usurpantes, si moniti non desistant, unà cum fautoribus suis ipsô factô excommunicantur. Quòd insuper sit fundata in jure divino, habetur *ex cap. quamquam 4. de cens. in 6to.* expressum sequentibus verbis: *Cùm igitur Ecclesiæ, Ecclesiasticæque personæ ac res ipsarum non solùm jure humano, quin immò & divino à sæcularium personarum exactionibus sint immunes:* idipsum habetur ex *Concil. Trident. SS. 25. c. 20. de Reform.* Et ratio est: quia adimere alicui jus proprietatis (imponendo scilicet hujusmodi onera) supponit potestatem Juisdictionis in illum, cui adimitur, juxta illud *Rom. 13. Necessitate subditi estote, ideo enim & tributa præstatis*: atqui Magistratus & Principes sæculares non habent potestatem jurisdictionis in Clericos; quia cùm hi sint Patres ac Pastores Principum ac Magistratuum sæcularium, non convenit, ut ipsis velut ovibus subjiciantur: ergo &c.

Ergonè, inquies, omnia bona Clericorum ſunt exempta à communibus oneribus ſæcularium, utputa accifis, vectigalibus, portatoriis &c. &c.

537. Ante reſolutionem hujus quæſtionis notandum eſt primò, dari triplex genus onerum, quæ communiter imponi ſolent laicis; alia quippe ſunt *merè perſonalia*, utì ſunt cenſus perſonales, ſeu capitatio Kopff-Steuer, angariæ & parangariæ, ſeu operæ vulgò Schaarwerck, Frondienſt, nec non ire ad bellum, agere vigilias &c. &c. Alia ſunt *merè realia*, quæ ipſis rebus v. g. agris, vineis, fundis, domibus &c. &c. imponuntur ſinè reſpectu ad Perſonas ea poſſidentes, utì ſunt tributa, & contributiones ordinariæ, vulgò Ordinari-Steur und Anlagen ꝛc. item *Accifæ* Aufſchläg, quæ imponuntur rebus uſu conſumptibilibus vendendis v. g. carnibus, vino, cereviſiæ &c. &c. nec non *indebita* Umgeld quando ſcilicet ultra acciſas ſeu gabellas pecuniarias de potulentis, utputa vino vel cereviſia certa quantitas v. g. de ſingulis urnis 6. menſuræ Magiſtratui, vel Principi pendenda imponitur.

Alia denique appellantur *onera mixta*, quæ ſcilicet, vel exigunt laborem perſonalem ſimul & ſumptus, utì ire ad bellum, & militare propriis ſtipendiis vel expenſis, vel imponuntur ſubditis cum reſpectu ad ipſorum bona, veluti reditus annui perſonis immediatè,

mediatè, rebus verò mediatè imponi solent, vocantúrque collectæ, & contributiones extraordinariæ, ausserordentliche Steuren und Anlagen 2c.

Notandum est 2dò, similiter dari triplex genus bonorum Ecclesiæ, seu etiam personarum Ecclesiasticarum. Primi generis sunt ipsæmet Ecclesiæ materiales, cum cæmeteriis, item vestes seu paramenta ecclesiastica, vasa sacra, & alia instrumenta ad cultum Dei dedicata vel consecrata: hæc verò bona ab omnibus sæcularibus oneribus & tributis esse immunia, apud omnes in confesso est, & habetur ex *cap. Non minùs. 4. de Immunit. Ecclesf.* 538.

Secundi generis bona sunt bona Ecclesiæ tum mobilia, tum etiam immobilia, quæ licèt consecrata non sint, sunt tamen à fundatoribus, aliisvè fidelibus Ecclesiæ oblata, & eo fine donata, ut per Prælatos Ecclesiarum in pios usus, utputa in ornatum aut conservationem Ecclesiæ, vel Ministrorum ejus, pauperúmque sustentationem impendantur. Et hæc pariter sunt ab omni onere laicali immunia. ex *cap. Sancitum. 1. de Censibus.* Tertii denique generis bona sunt illa, quæ ad Ecclesiam & Ecclesiasticas personas pervenerunt aliis titulis v. g. hæreditate, arte, labore manuali, alióve quocunque demum titulo temporali; & de his potissimùm, maximè verò de patrimonialibus Cle-

ricorum bonis intelligi debet dubium propositum. His prænotatis

539. ℟. jam. Tam bona Ecclesiæ, quàm Ecclesiasticorum (etiam patrimonialia) sunt exempta ab illis oneribus realibus & mixtis, quæ titulô jurisdictionis de novo imponuntur à Principibus vel Magistratibus laicis. Ità *communnissimè* omnes Orthodoxi. Barbosa *l. 1. J. E. V. c. 39. §. 5. n. 6.* Laymann *l. 9. tr. 9. c. 6. n. 9.* Reiffenstuel *l. 3. tit. 49. à n. 227.* Engel *eod. tit. n. 24.* Böckhn *n. 33.* Pichler *in Candid. abbrev. eod. tit. n. 10.* Ratio hujus exemptionis patet ex Jure Canon. *cap. Non minùs. 4. h. t. c. Quamquam. 4. de cens.* ex Trident. *SS. 25. de Reform. c. 20.* ex *Bulla Cœnæ §. 18.* item ex Bulla Urbani VIII. *Romanus Pontifex. 5. Junii 1641.* Idipsum habetur in Jure civili *Auth. Item nulla. C. de Episc. & Cler.* ibi: *Item nulla communitas vel persona publica vel privata collectas, vel exactiones, angarias vel parangarias, Ecclesiis vel aliis piis locis aut Ecclesiasticis personis imponere, aut invadere bona Ecclesiastica præsumant, quod, si fecerint, & requisiti ab Ecclesia vel Imperio emendare contempserint, triplum refundant, & nihilominus bona imperiali banno subjaceant; quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur.*

Accedit insuper ratio hujus exemptionis; quia hæc bona sunt *res Domini: accessorium etiam naturam sequi congruit Principalis juxta Reg. 42. J. in 6to.* & *magis dignum trahit ad se*

se minùs dignum. arg. cap. quod in dubiis, de Consecrat. Eccles. atqui bona Clericorum etiam patrimonialia vel labore, arte &c. comparata ſunt quid acceſſorium ad perſonas Eccleſiaſticas, ſimúlque perſonæ multò digniores ſunt rebus ad ſe pertinentibus: ergo cùm perſonæ gaudeant exemptione ab oneribus, dicendum, quòd etiam earum bona gaudeant. Huc collimat illa *L. Quæ Religioſis. 43. de Rei vindicat.* quâ dicitur: *Quæ Religioſis adhærent, religioſa ſunt.*

Dixi autem ſignanter 1. *ab oneribus reali-* 540.
bus, quæ titulô jurisdictionis imponuntur; nam ſecus eſt dicendum 1. ſi quid petatur *titulô dominii particularis in ejusmodi bona*; utputa ſi Eccleſia vel perſona Eccleſiaſtica à ſæcularibus acquirat rem feudalem vel emphyteuticam, tenebitur ad onera feudi, vel ad canonem emphyteuticum, laudemium; quia res tranſit cum ſuo onere reali. *cap. Ex litteris 5. de pignoribus.* Aut 2. ſi injungantur *titulô pacti, vel reſervationis*; ùt ſi quis ſæcularium donet aut vendat Eccleſiæ, vel perſonæ Eccleſiaſticæ prædium, cum reſervatione penſionis, vel annuatim, vel pro caſu neceſſitatis ſibi ſolvendæ; cùm enim quilibet poſſit diſponere de re ſua, hanc transferendo in alium cum, vel ſinè onere, hinc etiam Eccleſia tenebitur ad portandum hujusmodi onus, ſi non aliter rem accepit, approbante id ipſum Eccleſia *c. verùm. 4. de condit. appoſ.* & *c. cùm dilecti. de donationib.*

3tiò demum ubi à Republica fiunt quædam opera publica, è quibus Clerici referunt privatum & particulare commodum, ùt si fiat reparatio viarum, aut ripæ fluminis, quod aliàs agrum adjacentem alicujus Ecclesiæ aut Clerici inundâsset &c. tum pro rata commodi juxta æstimationem Superioris Ecclesiastici conferre tenentur Ecclesia aut Clericus, prout pluries declaratum existit à Sacra Congregatione *in una Anconitana 16. Julii 1627.* & *in una Lucensi 4. Augusti 1654.* teste P. Böckhn *l. cit. n. 35. ad IV.*

541. Dixi 2dò, *ab oneribus, quæ de novo imponuntur;* novis etenim tributis, collectis, vel exactionibus bona Ecclesiarum, vel personarum Ecclesiasticarum onerari non posse à laicis, evincit ratio nostra mox superiùs data; quia hæc supponunt potestatem jurisdictionis in Clericos & Ecclesias; quæ tamen laicis certè non competit. Nihilominus si hujusmodi onera fuerunt à laicis titulô jurisdictionis stabiliter imposita talibus bonis, priùs quàm hæc ad Ecclesiam vel personas Ecclesiasticas fuêre devoluta, probabilius existimo cum Wagnereck, Engel, Pichler & aliis, ea etiam esse præstanda ab Ecclesia, vel personis Ecclesiasticis, idque potissimùm ex hoc capite quia juxta *cit. cap. Ex litteris 5. de pignor.* & *l. 20. Traditio. §. 1. ff. de acquir. rer. dom.* res transit cum onere, nempe talis, qualis est: Cui consonat *Reg. 79. Jur. in 6to.* quâ dicitur: *Nemo*

Nemo potest plus juris in alium transferre, quàm sibi competere dignoscatur: ergo si Ecclesiæ vel Clericis obveniant bona priùs obnoxia tributis vel collectis à Principe aut Magistratu sæculari impositis, tenebuntur hujusmodi onera portare; quia transferens dominium non potuit aliter transferre. Id ipsum praxis hodie (extra Italiam saltem) receptissima confirmat. Et utinam præter antiqua illa onera, non frequenter nimis nova imponerentur.

Quæres 4tò, an igitur Princeps sæcularis non possit imponere gabellas, pedagia, vel alia onera solvenda, nedum à suis subditis laicis, verùm etiam ab aliis Clericis, aut personis Ecclesiasticis in suo territorio degentibus.

℟. Equidem hoc fieri posse, sed NB. con- 542.
currentibus duntaxat 5. conditionibus sequentibus. 1. Ut utilitas vel necessitas imponendi sit magna, & evidens. 2. Ut ad hanc sublevandam facultates laicorum non sufficiant. 3. Ut talis necessitas vel utilitas sit æquè communis laicis, & Clericis. 4. Ut Episcopus & Clerus deliberent & consentiant. 5. Ut priùs de tali contributione consulatur Summus Pontifex, & hujus licentia accedat. Ità habetur *ex cap. Non minùs. 4. de Immunit. cap. Adversus. 7. eod. tit.* Insuper his omnibus concurrentibus talis exactio non potest fieri à Judice laico, sed fieri debet per Personas Ecclesiasticas ab Episcopo

 depu-

deputandas, prout constat ex Bulla Urbani VIII. mox suprà *cit.* videnda tum in Bullario, *Cherub. n. 159.* tum etiam apud Reiffenstuel *l. 3. Decret. tit. 49. n. 274.*

At, inquies, quandonam publica necessitas & utilitas censentur id exigere?

543. ℞. Tunc censentur exigere, quando id expostulat reparatio pontium, fontium, viarum publicarum, alluviorum ex rivis, aut fluminibus cum damno agrorum, aut urbium: item tempore famis, belli, pestis &c. patriæ imminentis &c. in his ac similibus circumstantiis possunt etiam à Clericis exigi collectæ vel contributiones, modò observentur simul quinque conditiones mox recensitæ. Videantur de his Diana *p. 1. tr. 2. Res. 133.* & *p. 5. tr. 1. Resol. 11.* Felix Potestas *tom. 1. Exam. Confess. p. 2. c. 4. à n. 807.* Reiffenstuel *ubi suprà à n. 254.* Pignatelli *tom. 2. Consult. 54. n. 68. 85. & seqq.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Immunitate personali & reali Clericorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Clericus dum nuper ex alieno territorio fuit regressus ad proprium, à quibusdam apparitoribus fuit jussus descendere de suo curru: mi-

miratus deſuper, & ſciſcitans rei cauſam, audiit, fuiſſe generaliter mandatum à Principe territoriali, ut omnes, cujuscunque demum conditionis aut ſtatus perſonæ quàm accuratiſſimè luſtrarentur, an non tabacum, vinum, vel aliud id genus mericum ſinè gabellarum vel acciſæ perſolutione aſportarent. Proteſtabatur è contra Titius 1. ſe nil prorſus de talibus aſportare. 2. Se absque præjudicio immunitatis Eccleſiaſticæ non poſſe permittere hujusmodi viſitationem, eò præſertim, quòd Clerici ad ſolutionem gabellarum vel acciſarum à Principibus ſæcularibus nequeant obligari: his non obſtantibus cogebatur Titius deſcendere, ſed quia Apparitores viſitando nil prorſus invenerunt, hinc causâ vindicandæ injuriæ ſibi illatæ unum vel alterum baculô excepit. Quæritur jam ad hanc ſpeciem facti non ficti, an Princeps territorialis ſæcularis poſſit præcipere, ut etiam Clerici viſitentur, vel puniantur, caſu quo nolint pro tabaco aut vino ſolvere gabellas vel acciſas?

℞. A Principe ſæculari præcipi non poſſe, 544. ut Clerici viſitentur &c. Ratio eſt: quia, ùt benè reſpondit Titius, Clerici obligari nequeunt ad ſolutionem gabellarum vel acciſarum, prout conſtat ex juribus jam ſuperiùs allegatis *n. 538.* & *541.* præcipuè verò ex *c. Quanquam. de cenſ. in 6to.* ubi expreſsè dicitur: *Eccleſias & Eccleſiaſticas perſonas ad pedagia, & quidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum, vel ſolvendum talia pro rebus ſuis*

propriis, quas non causâ negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, aut transmittunt, contraria consuetudine quorumcunque, quæ dicenda est corruptela veriùs, non obstante &c. id ipsum à Congregatione sæpiùs jam exstitit declaratum, prout videre licet apud Jacob. Pignatelli *tom. 2. Consult. 54. n. 68. & seqq.* Accedit communis omnium fermè Orthodoxorum Canonistarum ac Theologorum consensus: at, eô ipso, quòd Clerici non teneantur ad solvendas gabellas, quidagia ac pedagia, accisas &c. sinè causa visitarentur: ergo &c. Accedit 2dò, quòd talis visitatio sinè permagna irreverentia erga statum Clericalem fieri nequeat, dum Clericus ab Apparitoribus detinetur violenter, vel jubetur descendere, immò ad hoc cogitur eo fine, ut visitari possit; talis quippe coactio est quædam violenta manuum injectio in Clericum, veluti constare potest ex dictis suprà *Confer. 3. n. 79.* quæ violenta manuum injectio sinè gravi peccato, & incursu excommunicationis fieri nequit, prout liquet ex dictis in mox allegata Conferentia.

Dices tamen contra hanc resolutionem, ex Orthodoxorum Canonistarum & Theologorum consensu mox allegato in hac materia parum, vel nihil omnino probari, immò ne quidem ex auctoritate SS. Canonum; quia Summi Pontifices similia decernentes egerunt in causa propria, sicut & reliqui

Cano-

Canonistæ decisionibus Pontificiis ex hac parte inhærentes.

Contra enim est 1. quòd eodem jure dici 545. posset, Principes sæculares oppositum statuentes & practicantes agere in causa propria, adeóque eorum constitutiones nullius esse valoris. Contra est 2dò, quòd hæc materia sit causa spiritualis, utpote tangens immunitatem Ecclesiasticam: at, in hac materia solum Summum Pontificem esse legitimum Legislatorem ac Judicem, agnoverunt etiam Imperatores, velut constat ex *l. Sacris Canonibus. 45. Vers. Quoniam, & vers. Quòd enim, Cod. de Episcopis & Cler.* item *ex Novell. 6. c. 1. ∬. sed etiam 8.* eámque innuit Christus *Matth. 17.* dum dicit, *à tributis Principibus solvendis liberos esse filios.* Quin immò Artaxerxes Rex Gentilis in favorem Sacerdotum & Ministrorum Templi Dei Israël decretum immunitatis edidit, prout videre licet *1. Esdræ 7. v. 24.* ideóque æquitatem hujus exemptionis vel solo rationis lumine instructus agnovit & approbavit: quidni ergo à fortiori Sacerdotes Novi Testamenti, utpote ob sublimitatem Sacrificii & Ministerii Altaris multò præstantiores Sacerdotibus Veteris Testamenti, à Principibus Catholicis eximantur ab hujusmodi oneribus? Puto proin hanc responsionem quorundam pseudopoliticorum homine Christiano prorsus esse indignam, utpote vergentem in omni-

omnimodam ſubverſionem Sacrorum Canonum, & poteſtatis Eccleſiaſticæ.

Dices 2dò. Conſtat experientiâ, ſub hoc prætextu exemptionis à Clericis multas contigiſſe fraudes, dum unus v. g. tabacum, alter vinum, tertius ceveviſiam invexit in Provinciam ſinè gabellis, portariis, quidagiis aut pedagiis, & poſtea ipſimet vendiderunt aliis ſæcularibus non exemptis à ſimilibus oneribus, ſibique injuſtum lucrum, utpote ſoli Principi debitum, iniquè attribuerunt: atqui hujusmodi iniquæ machinationes ac praxes aliter tolli nequeunt, niſi per univerſalem ſublationem hujus immunitatis, & disquiſitionem ſeu luſtrationem omnium, qui aliquid invehunt in Provinciam: ergo Principes ſæculares juſtè agunt, ſtatuendo univerſalem viſitationem ſeu disquiſitionem rerum, vel etiam exactionem vectigalium ab omnibus ſolvendam.

546. ℟. Transmiſſa Majore, quòd hujusmodi abuſus ab aliquibus contigerint, *negando min.* enimverò vitium quorundam non eſt illico trahendum in calumniam & maximum præjudicium omnium reliquorum; quemadmodum ex eo, quòd v. g. unus vel alter civis abutatur privilegio toti Communitati gratiosè conceſſo, non illico tale privilegium omnibus ſimpliciter eſt auferendum; neque ex eo, quòd aliquis Princeps, Magiſtratus, aut Superior abutatur poteſtate gubernandi ſibi conceſſa, illico omnibus adimenda

menda eſt poteſtas gubernandi &c. Itaque in tali caſu admonendus erit Epiſcopus, ceu immediatus ac legitimus Superior Clericorum, ut ipſis hujusmodi abuſus interdicat, quòd, ſi is non faciat, vel Clericorum quispiam hujusmodi juſtæ prohibitioni morem non gerat, tunc primùm poterit Princeps contra talem procedere v. g. viſitando merces &c. &c. idque non titulô jurisdictionis in Clericum, ſed titulô juſtæ defenſionis, jure naturali conceſſæ cuilibet Principi contra injuſtum jurium aggreſſorem, veluti notant Reiffenſtuel *ubi ſuprà n. 261.* Laymann *l. 4. tr. 9. c. 4. n. 3.* Pichler & alii DD.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronio Clerico à Principe ſæculari territoriali demandatum fuit, ut ad Cameram aulicam ducentos florenos in vim Collectæ proximè mitteret: renuit Sempronius, cauſatus, hujusmodi collectas à Principe ſæculari Clericis imponi non poſſe absque conſenſu Epiſcopi & Clericorum, immò ipſius S. Pontificis, de quo quia non ſatis conſtabat, noluit quidquam præſtare, eò quòd hoc ſinè maximo præjudicio immunitatis Eccleſiaſticæ neutiquam fieri poſſet: è contrà Princeps id audiens incunctanter miſit aliquot ſatellites, qui ruptis repagulis aream Sempronii ingreſſi inde plus quàm pro ducentis florenis de frumento aſportârunt. Quæritur 1. an juſtè? 2dò,

2dò, an non ſolùm Princeps, ſed etiam reliqui Conſiliarii, immò & ſatellites Principis & aliorum mandatum in hoc caſu exequentes incurrerint aliquam pœnam?

547. ℞. ad primum quæſitum hujus Caſus, Principem injuſtè egiſſe, Semproniúmque meritò ſeſe oppoſuiſſe. Ratio hujus colligi poteſt ex hactenus dictis, præſertim *n. 538. & 541.* quia hujusmodi collectæ Clericis imponi nequeunt absque conſenſu Epiſcopi & S. Pontificis: ergo quamdiu de hoc conſenſu non ſatis conſtitit, Sempronius debuit relinqui in quieta poſſeſſione ſuorum bonorum. Eſto etiam probabiliter hujusmodi edictum emanaverit de conſenſu Summi Pontificis, nihilominus de hoc debet ſufficienter conſtare, & collectatio fieri non à Judice laico, vel à ſatellitibus, ſed per perſonas Eccleſiaſticas ab Epiſcopo deputandas, prout liquet ex *cap. Adverſus 7. de Immun.* nec non ex Bulla Urbani VIII. mox ſuperiùs allegatis.

548. ℞. ad 2dum quæſitum, datô & ſuppoſito, quòd Princeps ille à Summo Pontifice non obtinuerit facultatem ſpecialem exigendi collectam, dicendum, quòd non ſolus ipſe, ſed etiam alii conſentientes, aut mandatum exequentes *per ſe loquendo* inciderint ipsô factô excommunicationem latæ ſententiæ, tum per Bullam Urbani VIII. proximè allegatam, tum præſertim per Bullam Cœnæ, in qua excommunicationis ſententia quotannis fulmi-

fulminari solet in omnes, *qui collectas, decimas, Talias, præstationes & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis - absque Romani Pontificis speciali & expressa licentia imponunt &c.* Dixi tamen: *per se loquendo* inciderint &c. minimè enim dubitandum, quin rudiori præsertim de plebe homines (quales plerumque sunt satellites) partim ob inculpabilem jurium ignorantiam, partim etiam, & præcipuè ob duram & inevitabilem necessitatem, quâ coguntur hujusmodi mandata exequi, nisi se & suos velint præcipitare in extremam egestatem, similia subin, fortassis plerumque, faciant sinè gravi peccato formali, & per consequens sinè incursu excommunicationis, quæ velut gravissima pœna Canonica supponit peccatum mortale formaliter tale, & notitiam pœnæ incurrendæ; de quo videantur dicta superiùs *Confer. 1. n. 13. & seqq.*

Dices. Doctrinæ hactenus traditæ & resolutionibus mox datis repugnat consuetudo & praxis receptissima, quâ quotidie videmus Clericos nedum à Principibus sæcularibus novis itentidem oneribus, contributionibus & collectis gravari, sed etiam à Principibus Ecclesiasticis exigi vectigalia, pedagia &c. &c. intuitu bonorum Ecclesiasticorum: atqui consuetudo est optima legum interpres: neque ullatenus præsumendum de Principibus Christianis, præsertim Ecclesiasticis, quòd similia unquam attenta-

rent,

rent, nisi sese in conscientia ab omni culpa ac pœna immunes existimarent: ad quid ergo nos eos arguamus culpæ gravioris, vel excommunicationis condemnemus?

549. ℞. Equidem haud ignoro huic doctrinæ repugnare praxin, sed scio etiam illud verbiverbium: *Praxis est multiplex*, scio insuper hanc consuetudinem vocari *corruptelam c. Quamquam 4. de cens. in 6to.* Scio hanc consuetudinem singulis annis revocari, & annullari per Bullam Cœnæ Domini, & omnes *qui collectas, decimas, talias, præstationes & alia onera, Prælatis & aliis Personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus & proventibus hujusmodi absque simili Romani Pontificis speciali & expressa licentia imponunt &c. cujuscunque sint præeminentiæ & dignitatis, -- aut quavis, etiam Pontificali dignitate insigniti &c.* excommunicationis vinculis innodari. Ex quibus liquet distinctio *min. in forma:* consuetudo legitimè recepta, est optima legum interpres, *concedo.* Consuetudo quæ est *corruptela verius*, uti hæc appellatur, *neg. min. cum conseq.* liquet insuper, quòd nos hanc consuetudinem non damnemus, neque oppositum practicantes excommunicationis condemnemus, sed eam à Summis Pontificibus reprobatam, & oppositum practicantes excommunicationis vinculo subjici monstramus. Cætera cujuslibet conscientiæ relinquen-

linquentes, quâ via evadere, vel quô modo ab hoc vinculo exonerare se velit. Ego saltem cum P. Reiffenstuel *l. 3. decret. tit. 49. n.* 272. nullum solidum scio fundamentum, aut justum titulum, nisi quis supponatur à Summa Sede speciali obtinuisse indulta, seu privilegia, quæ aliquando ob singularia in Ecclesiam merita magnis Principibus fuêre indulta, teste P. Böckhn *eod. tit. n. 35. fin.*

CASUS TERTIUS.

CAjus Religiosus abjecto habitu abiit in malam crucem, & adhæsit cuidam meretrici, qua velut Conjuge utendo viginti circiter annorum spatiô, aliquot proles inde suscepit. Tandem ob quamplura, & atrocia quidem crimina hinc inde commissa, unà cum putatitia sua Uxore ac liberis in quadam civitate catholica captus, in vincula conjectus, & ad infame mortis supplicium condemnatus fuit; quod, ubi inaudiit, contra sententiam excepit, asseverans se esse Religiosum, & à sua Religione ac Conventu N. annô N. defecisse apostatando. Suspensa proin executionis sententia, & rei veritate comperta, Princeps scribi fecit Superiori Caji, se ad parcendum honori Ordinis equidem vitam Cajo condonaturum, ea tamen lege ac conditione, ut Superior vel ipsa Religio omnes expensas tempore captivitatis intuitu tum Caji, tum meretricis etiam ac prolium spuriarum factas solvi curaret, quòd, si Superior

recusaret, sciret pro certo sententiam mortis executioni mandatum iri. Quæritur jam 1. an Princeps Catholicus salva immunitate Ecclesiastica possit justè prætendere expensas intuitu Caji ac meretricis factas? 2dò an Superiore has recusante possit justè Cajum condemnare ad mortis supplicium?

550. ℟. ad primum quæsitum hujus Casûs, Principem non potuisse de jure prætendere ab Ordine vel Superiore Regulari refusionem expensarum factarum in alimenta & alias necessitates Caji, ejusdémque meretricis, tempore captivitatis. Ratio hujus est: quia Monasterium aut Superior Ordinis non tenetur alere Religiosum, quamdiu is fugitivus aut oberrans extra Monasterium existit, sicut Pater non tenetur alere filium suâ culpa à Patris consortio recedentem, nec Maritus Uxorem à se sinè justa causa divertentem, prout ex diversis juribus probant Pinellus, Ascanius, & alii apud Sanchez *in decalog. l. 6. c. 9. n. 11.* ergo nec tenetur Superior refundere expensas à quocunque demum factas in alimenta talis Religiosi, multò minùs in alimenta meretricis, vel spuriarum prolium.

Secus dicendum existimant Sanchez & alii de alimentis & expensis factis in itinere vel captura talis Religiosi, immediate reducendi ad suum Monasterium (NB. non tamen

men ipsius meretricis aut prolium spuriarum) quia cùm Superior Regularis ipsusmet teneatur ad reducendos & capiendos hujusmodi fugitivos; hinc alter, qui cæpit, censetur utiliter gessisse negotium Superioris Regularis. Videantur de hoc Sanchez. *l. cit.* Hyacinthus Donatus *tom. 1. tr. 6. q. 16. per tot.* Emmanuel Rodriquez *tom. 1. Q Q. Reg. q. 30. art. 11.* Miranda *in Manuali Prælat. Regul. tom. 1. q. 51. art. 18.* Laymann *l. 4. c. 4. n. 11.*

℟. Jam ad 2dum quæsitum. Supposito 551.
quòd certò constiterit, Cajum esse Religiosum Apostatam, non potuit à Principe sæculari condemnari ad mortem. Ratio hujus est: quia Laicus in causis criminalibus non potest esse Judex (saltem ordinarius) Clericorum veluti ex communi DD. tenent Abbas, Vivianus, Barbosa & Reiffenstuel *l. 2. decret. tit. 1. n. 83.* constat hoc ex *Can. Nullus Judicum C. 11. q. 1.* & ex *c. Clerici 8. de Judic.* enim verò sæcularis Judex vel Princeps nullam habet jurisdictionem in Clericos, utpote gaudentes privilegio fori *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ 10. de constit.* atqui sententia lata ab eo, qui nullam habet jurisdictionem, nec est Judex legitimus, nullius est valoris: per *cap. At, si Clerici. de Judic.* ergo hæc sententia à parte rei fuit nulla; esto Judex sæcularis eam ferendo non peccaverit; tum quia supponitur decidisse sententiam qualitati delictorum commensuratam; tum

etiam quia ſupponitur ignorâſſe Cajum eſſe Clericum, ac per hoc à poteſtate ſæculari exemptum.

552. Dixi: *ſuppoſitô, quod certò conſtiterit Cajum eſſe Religioſum.* Quamdiu enim dubium prudens extitit de ſtatu Religioſo, vel Clericatu Caji, Judex ſæcularis potuit eum detinere in vinculis; quia fuit in poſſeſſione Malefactoris capti, qua ob nudam aſſertionem delinquentis privari nullatenus debuit juxta DD. communiter, ſignanter Felix Poteſtas *tom. 1. Exam. confeſſ. part. 2. n. 725.* ubi etiam ait, in caſu, quo deveniri non poſſet in certam notitiam Clericatûs hujusmodi delinquentis, poſſe Judicem ſæcularem procedere ad condemnationem ejusdem juxta demerita cauſæ, ob rationem mox datam. Quamdiu tamen eſt ſpes perveniendi in omnimodam notitiam, debet Judex ſæcularis abſtinere ab ulteriori proceſſu contra captivum; quia probato Clericatu vel ſtatu Religioſo cauſa tota debet devolvi ad Judicem Eccleſiaſticum, prout habetur *cap. ſi Judex 12. de ſent. Excomm. in 6to.* & ita obſervari teſtantur Afflictus & Clarus apud Reiffenſtuel *l. 2. tit. 2. n. 276. fin.*

Dices contra hanc Reſolutionem. Clericus (idem eſt de Religioſo) ſinè habitu & tonſura incedens, & ſeſe enormibus criminibus immiſcens, non gaudet privilegio immunitatis quoad forum, prout apertè colligitur ex *cap. Præterea 1. de Apoſtatis*, & *cap.*

Per-

*Perpendimus 23. de sent. Excomm.*at, hôc ipso, quòd non ampliùs gaudeat hoc privilegio Clericali, potest tutâ conscientia à quovis Principe aut Judice sæculari condemnari ad pœnam commeritam : ergo in nostro casu Cajus fuit meritò condemnatus ad supplicium mortis &c.

℞. Disting. & explicando *Maj.* non gaudet privilegio fori *secundùm quid*, in quantum scilicet Judex sæcularis talem, de quo supponitur non constare, quòd sit Clericus, sinè periculo excommunicationis potest capere, & violentas eidem injicere manus, *concedo*, hoc enim & non plus evincitur ex capitulis citt. (ùt videre licet apud Wagnereck & alios) non gaudet, ità ut propterea *simpliciter sit exclusus*, nec restituendus Judici Ecclesiastico, casu quo constiterit, eum verè esse Clericum, *neg. Maj.* 553.

Nam oppositum reperitur apertè decisum in allegato *cap. Judex. 12. de sent. Excomm. in 6to.* Neque huic doctrinæ obstat praxis quorundam etiam Catholicorum, qui contra hujusmodi Clericos delinquentes processerunt usque ad infame mortis supplicium inferendum; non enim hìc agimus de eo, quod hinc inde factum fuit, sed quod de jure fieri debet. Videantur de hoc Barbosa *in cit. cap. Judex. n. 2.* Felix Potestas *l. cit. n. 787.* Castropalao *part. 1. tr. 12. pu. 6. n. 5.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

554. COlliges ex hactenus dictis primò, Parochum vel Clericum Beneficiatum non teneri ad solvendas gabellas, si fructus ex suo Beneficio perceptos v. g. frumentum, lanam, linum, vinum, oleum, animalia &c. vendat, vel aliò vehi curet, ut vendantur. Ratio hujus petenda est ex dictis *n. 538. & 539.* quia bona Clericorum sunt exempta ab hujusmodi oneribus: at, hôc ipso non tenentur solvere gabellas &c. ergo &c. Barbosa *in cap. Quanquam. de Cens. in 6to. n. 6.* Engel *h. t. n. 29.* Reiffenstuel *ubi suprà n. 251.* & alii communiter, esto fortassis praxis repugnet pluribus in locis.

Dices contra hoc: *Cap. Quamquam. de cens. in 6tò.* à gabellis & pedagiis &c. excipit illas duntaxat Clericorum res, *quas non causâ negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, aut transmittunt:* ergo si Beneficiatus hujusmodi fructus transmittit, aut deferri facit eo fine, ut vendantur &c. tenetur ad solvendas gabellas, pedagia vel pontagia &c. &c.

555. ℞. Cum Guttierez *de Gabellis q. 9. n. 16. & aliis communiter neg. Conseq.* Nam negotiari ille duntaxat dicitur, qui more Merca-

torum

torum rem aliquam mutatione, emptione, vel alio contractu acquirit & comparat eo animô, ut eam revendendo lucrifaciat: at, hoc non facit Beneficiatus vendendo fructus sui Beneficii, ùt de se liquet: ergo cùm hæc materia aliunde noscatur esse odiosa, decidendum, quòd non teneatur ad solvendas gabellas. Hinc idem Guttierez *l. cit. n. 17.* Sylvester *V. Excommunicatio. 9. n. 46. fin.* Navarrus *in Man. Cap. 27. n. 128.* aliique plures rectè dicunt, dici non posse quòd Clericus negotietur, si priùs rem aliquam v. g. equum vel vinum emit pro se, id est, eo animô, ut iisdem utatur, etsi postea mutato animo denuò vendat aliis; quia non supponitur emisse eô animo, ut rursus revendendo quidquam lucrifaceret, ad instar alicujus Mercatoris aut Negotiatoris.

Colliges 2dò, ex eo, quòd v. g. lanionibus aut cauponibus à Magistratu permittatur, ut propter *Accisas* singulas carnis libras, aut cerevisiæ vel vini mensuras cariùs possint vendere, hujusmodi tamen victualia ratione hujus Accisæ cariùs vendi non possint Clericis, vel aliis personis Ecclesiasticis. Ratio liquet: quia secundùm hactenus dicta personæ Ecclesiasticæ non tenentur solvere gabellas: at, si hujusmodi merces tenerentur cariùs emere, hôc ipso indirectè saltem cogerentur ad solvendas gabellas: ergo &c. Hinc si talis Clericus habeat plures famulos vel domesticos sibi necessarios, quos susten- 556.

tare cogitur, non tenetur pro his cariori pretio emere merces v. g. carnes, cerevisiam aut vinum &c. Ratio est: quia cùm teneatur hujusmodi domesticos alere ex propriis, quidquid comparat pro congrua eorum sustentatione, non immeritò censetur pro se comparare, ità ùt reapse hujusmodi vinum, cerevisia dici non possint cerevisia famulorum, sed Beneficiati, aut Parochi &c. &c. Sanchez *Consil. mor. l. 2. c. 4. dub. 54. n. 2.* asserens ità sentire *Doctos recentiores.*

557. Colliges 3tiò. Vix, aut ne vix quidem fieri posse tutâ conscientia, ut Clericus alteri sæculari det chyrographum, quô testetur hunc vel illud genus mercium v. g. vinum, frumentum &c. emi pro se; cùm tamen à parte rei non pro se, sed pro alio sæculari non exempto ematur viliori pretio, detractîs scil. gabellis &c. Ratio hujus est: quia longè probabiliùs (si non omnino certa) est illa sententia Sanchezii *in Consil. l. 2. c. 4. dub. 1. n. 8.* Sporer *tr. 5. c. 5. n. 150.* La Croix *l. 3. p. 2. n. 269.* & aliorum, quæ tenet, quòd vectigalia & gabellæ debeantur Principi aut Magistratui in conscientia, & ex justitia; cùm enim Princeps vel Magistratus serviant Reipublicæ, habent jus strictum ad ea exposcenda, quæ sibi sunt necessaria ad suam sustentationem, & ad sustinenda onera, ad quæ vi sui officii tenentur; hac de causa Apostolus *ad Rom. 1.* ait: *Reddite omnibus*

omnibus debita: Cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, & *Matth.* 22. Christus ipse dixit: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari &c.* ergo si Clericus juvet sæcularem non exemptum ad defraudanda vectigalia vel gabellas, probabilissimè peccat, & contrahit onus (saltem in defectum ipsius sæcularis) resarciendi hujusmodi damnum Principi, vel Magistratui illatum.

Colliges 4tò, neque illos sat esse tutos in 558. conscientia, qui habitum Clericalem assumunt solùm in fraudem gabellarum, id est, absque animo perseverandi in statu clericali, sed solùm animô subterfugiendi onera laicorum; item qui acceptant à Parentibus bona sub schemate donationis, quatenus Clericorum scuto vel pallio tecta reddantur immunia ab exactionibus.

Ratio est eadem, quæ præcedenti numerô fuit data: deinde fraus & dolus nemini patrocinari debent: patrocinarentur autem in tali casu, si hæc tutâ conscientia fieri possent: ergo &c. Videatur Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *Exam. Confess. n.* 806.

Colliges 5tò, Clericum coram Judice sæ- 559. culari conveniri non posse, neque in causa civili, neque in criminali, multò minùs ab hoc sinè violatione immunitatis Ecclesiæ, & incursu excommunicationis *Bullæ Cœnæ* §. 15. *latæ* puniri. Ità *ex communi DD.* Felix Potestas *l. cit. n.* 726. Ratio est: quia secundùm dicta Clerici gaudent privilegio

 fori

fori ex *cap. si diligenti. 12. de for. compet.* at, privilegium fori hoc importat: ergo &c. Necessum proin est, ut Clericus conveniatur coram Judice Ecclesiastico seu Ordinario suo. Si tamen Clericus fiat actor contra laicum in causa purè temporali, tunc adire debebit ejusdem Superiorem, & consequenter Judicem sæcularem, si is supponatur Superior; nam *Actor sequi debet forum Rei. Cap. si Clericus. 5. & c. cùm sit generale 8. de foro compet.*

Sed quid (ais) si Clericus fiat complex criminis cum persona laica v. g. in furto, adulterio &c. eritnè in tali casu complex uterque conveniendus coram Judice Ecclesiastico, vel coram sæculari?

560. ℞. In tali casu unumquemque delinquentem esse conveniendum coram suo Judice competente, Clericum scilicet coram Ecclesiastico, laicum è contra coram sæculari. Ità Laymann *l. 4. c. 4. n. 11.* Wiestner *l. 2. tit. 2. n. 154.* & alii plures. Ratio est: quia in causa separabili socius delicti non gaudet privilegio complicis, si is sit exemptus, prout colligitur ex *l. si quis Uxori. 52. ff. 2. pr. ff. de furtis.* Et licèt delictum physicè loquendo videatur unum, v. g. homicidii, furti, adulterii &c. est, tamen moraliter multiplex pro numero personarum delinquentium, & ad idem concurrentium; hinc nec mirandum, quòd delinquentes secundùm diversitatem qualitatis personæ trahi possunt vel debeant

debeant ad diversa tribunalia, id, quod praxis recepta & probata monstrat, testibus Menochio, Laymanno *l. cit.* Holzmann ubi suprà *n. 556.* ℞. *2dò in fin.* & aliis pluribus.

Colliges 6tò, quòd, tametsi Personæ Ecclesiasticæ sint exemptæ à Jurisdictione sæcularium, nihilominus in certis quibusdam casibus etiam Clericus à sæculari Judice possit violenter detineri, aut capi ob commissum delictum, haud equidem eo fine, ut à sæculari Judice puniatur, sed ut puniendus præsentetur suo Superiori legitimo, Ecclesiastico scilicet. Ex. gr. si deprehendatur actu in flagranti crimine: vel si velit actu cuipiam inferre gravissimam injuriam, aut sit magnus debitor, & solvere potens, non tamen volens, vel si tempore nocturno incedat sinè habitu & tonsura cum armis &c. &c. Ità Wiestner *l. 2. tit. 2. n. 186. & seqq.* Laymann *l. 4. c. 4. n. 6.* Felix Potestas *n. 739.* Ut tamen hoc licitè fiat, necessum est 1. ut delictum sit notorium. 2. Ut Clericus sit suspectus de fuga. 3. Ut à Superiore Ecclesiastico non possit peti licentia, adeóque talis captura fiat potiùs nomine ipsius Superioris Ecclesiastici. 4. Ut, quamprimùm moraliter loquendo fieri potest, talis Clericus statim suo Superiori Ecclesiastico præsentetur, nec ultra 24. horas in carcere detineatur. 5. Ut abstineatur ab infligendis verberibus, vel aliis injuriosis tractationibus &c. 561.

Ratio

Ratio eſt : quia hujusmodi apprehenſio in ſimilibus circumſtantiis non cenſetur fieri titulô jurisdictionis in Clericum, ſed potiùs titulô juſtæ defenſionis & indemnitatis, in quam ſub præfatis conditionibus Eccleſiaſtica poteſtas conſentire præſumitur, ut hôc modo bono Reipublicæ, & inſontium indemnitati conſulatur.

Dices contra hanc reſolutionem. Clericus, de quo conſtat, quòd delictum enorme commiſerit v. g. homicidium aſſaſſinium & ſimilia &c. non aliam ob cauſam à poteſtate ſæculari reſtitui deberet Judici Eccleſiaſtico, niſi ut is cognoſceret de veritate & gravitate delicti : ergo ſi Clericus à Judice ſæculari captus propria ſponte fateatur, ſe commiſiſſe enormia crimina, utì fert caſus ſuprà *n. 550.* poſitus, nulla prorſus eſt ratio, cur Eccleſiaſtico Judici præſentetur, ſed poterit auctoritate ſæculari condignè puniri.

Confirmatur. Non eſt conveniens, immò perniciofum prorſus foret Reipublicæ, ſi hujusmodi delicta enormia à Clerico perpetrata deberent manere impunita, eò præſertim, quòd quò magis conſpicua ſunt, eò magìs ſint pernicioſa Reipublicæ ob malum exemplum ſæcularibus datum ; at, ſi talis Clericus criminoſus deberet extradi Judici Eccleſiaſtico, hujusmodi crimina manerent impunita ; rariſſimè enim Superiores Eccleſiaſtici ſolent Clericum extradere, à poteſtate laica puniendum : ergo præſtat, tales neutiquam

tiquam extradi, sed potiùs auctoritate civili puniri secundùm demerita.

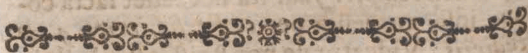
℟. ad instantiam *negando antecedens*; non 562. enim ideò præcisè talis Clericus criminosus restituendus est Judici Ecclesiastico, ut is cognoscat de veritate & quantitate delicti, sed vel maximè ideò etiam, ne Immunitas Ecclesiastica contra præscriptum Sacrorum Canonum violetur, & potestas laica usurpando, vel extendendo ultrà quam oportet suam jurisdictionem, falcem mittat in alienam messem. Nec refert, quòd Clericus supponatur de enormi crimine convictus & confessus; nam quemadmodum sententia à non suo Judice lata nullius est valoris *cap. Ad nostram Audientiam. de consuet.* & *l. ult. C si à non compet. Jud.* ità nec tenet facta coram ipso confessio per *c. Et si Clerici. 4. de Judiciis.* Videatur de hoc Reiffenstuel *ad tit. de Judic. n. 88.*

Ad Confirmat. ℟. *negando minorem.* Non 563. enim manebunt impunita hujusmodi crimina; quia delinquens exigente qualitate delicti certò certiùs condemnabitur saltem ad carceres perpetuos; quæ pœna multis longè videtur intolerabilior ipsa morte.

Tametsi verò rariùs Clerici delinquentes soleant extradi, à potestate laica puniendi, fortassis quia rariùs hujusmodi delicta enormia à Clericis committuntur; nihilominus si delictum nimis atrox sit & scandalosum, ac à viris piis & prudentibus judicatur, Rei-

publicæ

publicæ convenire, tale committentem è gremio Ecclesiasticarum personarum pelli, & ultimo supplicio affici, ùt de facto sæpè judicatum est (ait Castropalao *part. 2. disp. un. tr. 12. pu. 6. n. 6.*) alienum esset à ratione, hanc pœnam executioni non mandari. Neque enim privilegium Ecclesiasticæ Immunitatis, in favorem & honorem status Clericalis introductum, in illius indecorem convertendum est. Ità Palao ex Covarruvia *l. cit.* Et quidem practicatum videmus Clericos rebelles curiæ sæculari tradi, & ultimo supplicio affici, nulla monitione prævia, nulláque incorrigibilitate exspectata; inquit Felix Potestas *Exam. Cleric. tom. 1. part. 2. c. 4. n. 789.*

CONFERENTIA DECIMA SEPTIMA.

De Statu Regularium & Novitiis in specie.

SUMMARIUM.

564. Nomine Regularium intelliguntur illi, qui sub certa Regula vivunt.

565. Quid

565. Quid sit status Religiosus.

566. Religio communiter dividitur in contemplativam, activam, & mixtam.

567. Rursus in eam, quæ est Clericorum, Monachorum, & Mendicantium.

568. Quinam Superiores valeant suscipere Novitios ad Religionem.

569. Et quinam possint suscipi validè ac licitè.

570. Nequit Filius tutâ conscientia ingredi Religionem, quando Parentes in verè gravi, vel extrema necessitate constituti, indigent ipsius subsidio.

571. Secus, quando non indigent, esto etiam contradicant.

572. Qualis debeat esse habitus Novitiorum.

573. Et qualis locus pro Novitiatu.

574. Annus Novitiatus debet esse integer, & continuus de momento in momentum;

575. Quô semel expleto, professio non est de facili differenda.

576. Novitius per se loquendo non tenetur sub culpa ad Observantiam Regularem, vel statutorum.

577. Per accidens tamen tenetur, ne aliis Scandalum præbeat.

578. Potest Novitius quolibet tempore disponere de rebus suis dispositione mortis causâ; dispositione verò inter viros non, nisi duobus mensibus ante professionem.

579. Declaratur motivum hujus diversitatis.

580. Valeret tamen dispositio antecedenter facta de rebus exigui tantùm momenti.

581. Resolvitur Casus I. cujusdam studiosi, cui Mater suasit, ut postposita vocatione amplecteretur statum sæcularem.

582. An Novitius teneatur regredi ad sæculum, ut possit succurrere inopiæ Parentum suorum.

583. Et quid, si Parentes incidant in talem inopiam posteaquam filius suam professionem jam jam deposuit.

584. Resolvitur Casus II. cujusdam Novitii ex Ordine Mendicantium, sciscitantis, an reversurus ad sæculum teneretur solvere expensas pro victu & vestitu à Religione factas.

585. Quid, si animô fictò duntaxat fuisset ingressus Religionem, aut solutionem expensarum antedecenter promisisset.

586. Eccur Mendicantes non possint, nec debeant prætendere hujusmodi expensas in alimenta Novitiorum factas.

587. Occuritur cuidam instantiæ in contrarium factæ.

588. Resolvitur Casus III. de quodam studioso opulentissimo, qui ante ingressum Religionis bona sua liberalissimè distribuit inter amicos.

589. Quid consilii tali ad sæculum reversuro dandum à Confessario.

590. Et quid, si amici nolint ampliùs restituere illa bona.

591. Qui se non obligant ad tria vota substantialia, non sunt verè Religiosi.

592. Religiosus nolens tendere ad perfectionem sui status, graviter delinquit.

593. Prælatus dando repulsam Candidato supplicanti pro Ordine, rarò peccat contra justitiam.

594. Quandonam Novitiatus censeatur moraliter interrumpi.

595. Et quid, si Novitius intra Monasterium manens deponat suum habitum, paulò pòst verò eundem reassumat.

596. No:

596. Novitius validè confitetur cuilibet Confessario ab ab Episcopo approbato.

597. Immò & approbato à Prælato Regulari pro solis Religiosis.

598. Possunt Novitii puniri ob defectus in S. Regulam commissos.

599. Reversuris ad sæculum, restituenda sunt omnia, quæ secum attulerunt ad Monasterium.

600. Utrum approbanda, vel toleranda sit consuetudo, recipiendi prandium solemne in die investitionis.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Statu Regularium, & de Novitiis.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine Regularium, & quid, ac quotuplex sit status Religiosus?

℞. ad primam partem hujus quæsiti, nomine *Regularium* illos intelligi, qui sub certa quadam Regula viventes vota Deo nuncupant, & se ipsos ad cultum divinum quodammodo consecrant; unde & ab aliis *Religiosi* appellantur, id est, ad Dei cultum (quem Religio ceu præcipua inter morales virtutes respicit) ordinati; tametsi in rigore loquendo inter Regulares ac Religiosos 564.

nonnulla verſetur differentia; nam *Regulares* appellari poſſunt omnes illi, qui ſub aliqua Regula vivunt; Religioſi verò illi duntaxat appellari merentur, qui per vota ſubſtantialia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ ſe ipſos mancipârunt ad cultum divinum, veluti cum Miranda in *Manuali Prælator. tom. 1. q. 1. a. 1.* notat Engel *l. 3. decret. tit. 31. n. 1.*

565. ℞. ad 2dam partem hujus quæſiti. Status Religioſus benè deſcribitur, quòd ſit ſtatus immobilis hominum ad perfectionem tendentium per vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, ac ſui traditionem ſub certa regula ab Eccleſia approbata. Ità in terminis Henno *tom. 2. tr. 3. diſp. un. q. 1. concl. 1.* & in re alii Doctores *communiter.* Explico breviter ſingulas particulas. Dicitur 1. *Status*, id eſt, certa conditio & modus vivendi; & quidem 2. *Immobilis*, id eſt, perpetuus; tres enim ſunt ſtatus, Epiſcopalis, Religioſus & Conjugalis; unde quemadmodum Epiſcopus vi ſui ſtatûs perpetuò adſtringitur Eccleſiæ, & conjux conjugi; ità pariter Religioſus per ſua vota ſubſtantialia perpetuò adſtringitur ad cultum Dei. Dicitur 3tiò: *Hominum ad perfectionem tendentium*: tametſi enim Religioſus vi ſuæ profeſſionis non teneatur eſſe perfectus, nihilominus tenetur ſub gravi obligatione tendere ad Religioſam perfectionem, per obſervantiam votorum, regularum, & ſtatutorum ſuorum aſſequendam;

dam; hinc additur 4tò: *per vota castitatis &c.* non enim tenetur Religiosus per omnium consiliorum Evangelicorum opera quærere perfectionem, sed sufficit, quòd illam quærat per exactam votorum, & constitutionum suarum executionem. Dicitur 5tò: *ac sui traditionem*, quia cùm Religiosus vi professionis non ampliùs sit sui juris, sed alieni, hinc debet seipsum totaliter tradere Deo, vel Superiori (locô Dei) à cujus nutu & jurisdictione dependeat: ad hoc autem necessum est, ut talis traditio à Superiore acceptetur. Dicitur 6tò: *sub certa regula*; esto enim sola mandatorum ac votorum observantia possit hominem ad perfectionem deducere, non solet tamen Ecclesia Ordinem Religiosum approbare, nisi ejusdem professores certam vivendi formulam assumpserint. Additur denique 7timò: *ab Ecclesia approbata*; tametsi enim olim Sacri Religiosorum Ordines fuerint sola Episcoporum &c. probatione aut conniventiâ introducti, postea tamen Innocentius III. *cap. Ne nimia. 9. de Religios. Domibus.* statuit, ut nullus, præter Romanum Pontificem, posset Religionem aliquam approbare. Ità Henno *l. cit.*

℟. jam ad 3tiam partem ejusdem quæsiti. 566.
Status Religiosus, vel (ùt alii loquuntur) Religio secundùm speciales fines & regulas tanquam media ad illos perveniendi, communiter dividi solet à DD. I. in contempla-

tivam, activam & mixtam. *Contemplativa* dicitur, quæ ex ſuo Inſtituto principaliter ordinatur ad contemplationem rerum divinarum, & ad vacandum Deo per S. meditationes, orationes, & lectiones; talis cenſetur Religio S. Baſilii, S. Benedicti, S. Bernardi, S. Brunonis &c. *Activa* appellatur, quæ ex ſuo fine & inſtituto principaliter ordinatur ad vacandum proximo propter Deum, per opera charitatis & miſericordiæ, ſive corporalia, ſive ſpiritualia: talis cenſetur Religio Equitum Teutonicorum, Melitenſium, ſeu Rhodienſium, qui habent tria vota ſubſtantialia, item Religio Fratrum *de Miſericordia*, ordinata ad ſervitium infirmantium &c. *Mixta* denique dicitur illa Religio, quæ ex ſuo fine utramque, id eſt, tam vitam contemplativam, quàm activam complectitur, ad vacandum ſcilicet Deo per orationem, & proximo per charitatem, ſeu opera miſericordiæ ſpiritualia aut corporalia: talis cenſetur Religio Auguſtinianorum, Dominicanorum, Franciſcanorum, Societatis JEſu &c. &c. Verùm hæc ſtatui Religioſo potiùs accidentalia ſunt; nam quoad ſubſtantialia Religioſi omnes conveniunt; quandoquidem omnes eundem ſcopum ac finem reſpiciunt, qui eſt *tendere ad perfectionem Chriſtianam, & totum ſeſe addicere ad ſervitium & cultum divinum, per nuncupationem votorum ſubſtantialium.*

II. Ac-

II. Accidentalis pariter est illa divisio Religionis in Clericorum, Monachorum, & Mendicantium: *Clericorum* quippe dicitur illorum Regularium, qui ex sua institutione & fine principali obeunt ministeria Clericis propria, utputa servitia circa Altare & Chorum præstanda. *Monachorum* illa est, quæ ex instituto suo principaliùs tendit ad vitam solitariam. Tales sunt Carthusiani & Benedictini &c. quia tamen quilibet Religiosus intra clausuram degens suo modô solitarius, & à consortio sæcularium remotus est, neque id pro suo arbitrio frequentare potest; ideò omnes fermè Religiosi dicuntur *Monachi*, etiam in jure, nisi in aliqua materia specialis ratio diversitatis assignari valeat, ait Engel *l. cit. n.* 15. Denique *Mendicantium* illorum Religio nuncupatur, qui ex primæva institutione nulla possident bona immobilia, nequidem in communi, utì Dominicani, Franciscani, Eremitæ S. Augustini, & Carmelitæ &c. qui tamen omnes ex dispositione Concilii Tridentini *SS.* 25. *c.* 3. *de Regular.* bona immobilia, eorúmque dominium in communi obtinere possunt, exceptis domibus Fratrum Sancti Francisci, Capucinorum, & eorum, qui Fratres Minores de Observantia vocantur; quos imitantur *Domus Professæ* Societatis JEsu, quam Pontifices annumerârunt Ordinibus Mendicantium, ait P. Pichler *in Candid. abbrev. Jur. Can. l.* 3. *tit.* 31. *n.* 2. 567.

Quæres 2dò, quinam poſſint ſuſcipere Candidatos ad Religionem aſpirantes?

568. ℞. Id poſſunt 1. Generales pro toto ſuo Ordine. 2. Provinciales pro ſua quisque Provincia. 3. Abbates item, aliique Rectores cum conſilio & conſenſu majoris partis ſuorum Conventualium pro ſuis reſpectivè Monaſteriis, niſi ſpeciali lege aut conſtitutione prohibeantur. Ità Henno ubi ſuprà *q. 3. concl. 1.* Miranda *in Manuali Prælat. tom. 1. q. 15. art. 1.* Ratio clara eſt: quia illi duntaxat poſſunt recipere Religioſos, quibus id munus competit ex jure vel privilegio: atqui Generalibus ac Provincialibus id competit *ex c. Exiit. 3. de Verb. ſignif. in 6to.* Abbatibus verò ex *cap. fin. de Regular. in 6to.* ergo &c. Dixi tamen: *niſi ſpeciali lege, vel conſtitutione prohibeantur;* quia juxta varietatem diverſarum Religionum variè fuit reſtricta hæc poteſtas: ſic etenim ſolus Præpoſitus Generalis Jeſuitarum poteſt vel per ſe, vel per alium ſuſcipere alumnos Societatis; in noſtro verò Seraphico Ordine præter Generalem Miniſtrum ſolus Miniſter Provincialis pro ſua reſpectivè Provincia poteſt ſuſcipere ad S. Ordinem, prout expreſsè cavent noſtra ſtatuta generalia *c. 1. ſ. 2.* ſequentibus omnino verbis: *Prohibemus, ne Miniſtri Provinciales Guardianis, aut quibuscunque aliis Religioſis hujusmodi facultatem Novitios recipiendi ullò modo committant.* Ex quo Marchantius, Henno *l. cit.* & Kerckhove

hove *in ſtatut. c. 1. ʃʃ. 2. n. 2.* inferunt, Miniſtros Provinciales, ubi hoc ſtatutum eſt in vigore, peccare mortaliter, qui hanc poteſtatem aliis committere præſumant, eò quòd talis admiſſio, utpote facta à non habente legitimam poteſtatem, ſit nulla. Mihi tamen videtur (ſalvo aliorum meliore judicio) ex eo, quòd dicatur: *prohibemus, ne Miniſtri Guardianis &c. committant*, non bene inferri nullitatem receptionis; multa etenim fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent roboris firmitatem, ùt dicit Pontifex *c. ad Apoſtolicam. 16. de Regular.* & *c. cùm jam dudum. 18. de Præbend.* Adde, quòd hæc poteſtas reſpectu Provincialium ſit ordinaria, jure claro ipſius Regulæ noſtræ *c.* 2. conceſſa, ùt advertit Miranda *loc. cit. concluſ. 3. ʃʃ. ſecundò eſt &c.* atqui poteſtatis ordinariæ ea eſt natura, quòd poſſit delegari aliis; ergo ex eo, quòd ſtatuta dicant: *prohibemus, ne ullô modo committant &c.* plus inferre non licet, quàm quòd per ſe loquendo illicitè committatur aliis, non item invalidè. Poſſet inſuper emergere caſus, ubi talis commiſſio ſeu delegatio eſſet omnino neceſſaria; ùt ſi Candidati eſſent petendi, vel ſuſcipiendi ex aliena Provincia longè remota, ad quam Provincialis ipſe non poſſet, niſi difficillimè accedere: qua de cauſa à RR. AA. Patribus Provincialibus Transſylvaniæ, Hungariæ, Poloniæ &c. fuit hæc poteſtas ſuſcipiendi Candidatos pro illis Provinciis, jam aliquo-

 ties

ties commiſſa Patribus quibusdam diſcretis ex noſtra Provincia Argentina. Non tamen ſuaſerim ſinè urgentiſſima cauſa delegationem hujus poteſtatis, ob probabilitatem oppoſitæ ſententiæ doctiſſimorum Virorum.

Quæres 3tiò, quinam poſſint vel debeant ſuſcipi in Monaſteria?

569. ℞. Omnes illi, & ſoli poſſunt validè ac licitè recipi ad Religionem, qui ſunt ſui juris, nec aliquô impedimento juris naturalis aut poſitivi ligati: 2. è contra verò invalidè, vel certò illicitè recipiuntur, qui laborant aliquo impedimento ſive jure naturæ, ſive poſitivo dirimente. Ità in re *communiter DD.* Miranda *l. cit. q.* 17. & Henno *ubi ſuprà q.* 4. *concl.* 1. & 2. Ratio prioris eſt: quia omnibus illis, qui ſunt ſui juris, nec aliquo impedimento ligati conceſſum eſt, honeſtum vitæ genus & ſtatum arripere: ergo ſi ad S. Religionem aſpirent, poſſunt ſuſcipi. Ratio autem poſterioris: quia debemus loqui (ait Henno) de ſtatu Religioſo cum proportione ad matrimonium: ergo quemadmodum ligatus aliquo impedimento dirimente illicitè & invalidè amplecteretur ſtatum matrimonialem, ità & ſtatum Religioſum. Ex quibus ſequitur 1. poſſe recipi pueros ac puellas poſt annum decimum quintum: item 2. Subdiaconos, Diaconos & Sacerdotes, 3. Sponſus de futuro, immò & de præſenti primo bimeſtri, ſi matrimonium

nium nondum conſummârunt, 4. poſt conſummatum verò non ampliùs, niſi altera pars conſentiat, vel commiſerit notorium adulterium, vel ſit per divortium judiciale ſeparata. Sequitur è contra 2. recipi non poſſe 1. qui nondum habent annos diſcretionis, vel uſum rationis, 2. qui ſunt ſervi, ſeu mancipia &c. antequam libertatem adipiſcantur à ſuis Dominis, 3. qui ſunt infames, aut 4. obnoxii ratiociniis, vel 5. nimio ære alieno gravati, aut 6. corpore vitiati, & graviter infirmi &c. Ratio horum eſt: quia hi poſteriores laborant impedimento vel jure naturali, vel poſitivo dirimente, non item priores, prout videre licet apud Doctores proximè allegatos &c. ergo &c. Videatur de his Reiffenſtuel *l. 3. tit. 31. ſ. 3. à n. 68.*

Quæres 4tò, an filia vel filius poſſit amplecti ſtatum Religioſum ſinè conſenſu Parentum?

℟. Validè quidem certò amplecteretur, 570
immò & licitè, niſi 2. Parentes ſint conſtituti in verè gravi, aut extrema neceſſitate, proptereáque filii in ſæculo remanentis ſublevamine indigeant. Ità rurſus præter Doctores pro priore reſolutione citatos Rodriquez *QQ. Reg. tom. 3. q. 13. a. 5.* Hyacinth. Donatus *tom. 2. part. 2. tr. 3. q. 2.* Engel *ubi ſuprà n. 17.* Ratio prioris eſt: quia quilibet poſt adeptos annos pubertatis libertatem habet amplectendi ſtatum, ad quem ſe

vocatum à Deo, ac per hoc salutem suam operaturum se sperat, maximè in iis, quæ Deum spectant & cultum divinum: ergo si filia vel filius se sentiat vocatum ad statum Religiosum, potest illum amplecti per se loquendo, quantumvis Parentes contradicant. Ratio autem posterioris est: quia opera præcepti (quale est honor Parentum) propter nulla opera consilii sunt prætermittenda: at, succurrere Parentibus in gravissima vel extrema necessitate constitutis est opus præceptum, ingredi verò Religionem, est casus consilii duntaxat, juxta illud *Matth. 19. c. Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes & sequere me &c.* ergo huic debet præferri illud prius.

571. Dixi autem notanter: *Si parentes sint constituti in verè gravi vel extrema necessitate, proptereáque filii sublevamine indigeant &c.* Nam, si Parentum necessitas vel nulla vel certè gravis non est, seu talis, è qua proprio conatu facilè levari possint, aut si sint alii, qui possint & velint succurrere &c. vel si nulla aut exigua, aut omnino incerta spes affulgeat, fore, ut filius manens in sæculo &c. eos sublevare possit; & à fortiori, si Parentes non nisi vanis, aut futilibus motivis, carnali aut politico affectu contra nitantur, filius nullatenus tenebitur eisdem morem gerere, præsertim si prævideat, se in sæculo pluribus & gravioribus periculis corporis aut animæ expositum iri; in talibus enim

circum-

cumstantiis flocci pendendæ sunt Parentum vel amicorum lamentationes vel lachrymæ, sed potiùs fortiter contemnendæ, juxta consilium D. Hieronymi *in Epist. 1. ad Heliodor.* ubi ait: *Per calcatum perge Patrem, per calcatam perge Matrem; nam summum genus pietatis est, in hac re fuisse crudelem.* Videatur Reiffenstuel *l. cit. n. 78.* vel ea, quæ diximus *part. 3. Theol. decal. Confer. 19. n. 538. & 539.*

Quæres 5tò, qualis debeat esse habitus, & locus Novitiorum educandorum?

℟. Breviter ad primum membrum hujus 571. quæsiti. Habitus Novitii per se loquendo debet esse talis, qualis præscribitur in constitutionibus illius Ordinis, quem vult amplecti. Ità *ex communi DD.* Panormitanus *in cap. super eo. de Regul.* Henno *q. 5. concl.* 1. Ratio est: quia omnino congruum videtur, ut Novitius volens probare Religionem, portet habitum illius, secus non posset experiri difficultates Religionis, è quibus non minima est portatio habitûs: hanc ob causam Sylvester, Miranda & alii nonnulli existimant, portationem habitûs esse de substantia Novitiatûs; quod tamen Kerckhove, Krimer, Pichler, Holzmann, aliíque probabiliùs negant; eò præsertim, quòd nec in jure antiquo, neque Tridentini novo aliquid præceptoriè, aut irritatoriè statuatur circa gestationem habitûs, proptereáque in Hibernia & Anglia, aliísque hujusmodi locis hæresi

reſi infectis, Benedictini, Jeſuitæ, & Recollecti Novitios ſuos probant in habitu ſæculari, nemine reclamante, inquit Henno *l. cit.* Neque verò abſolutè neceſſum eſt, ut Novitius ante profeſſionem omnes omnino auſteritates Ordinis experiatur, veluti patet de Novitiis multô Novitiatûs tempore infirmantibus: hac de cauſa Provinciales in Ordine Seraphico quoad formam habitûs diſpenſare poſſunt cum Novitiis, quando ſecundùm DEum iisdem viſum fuerit eſſe expediens.

573. ℟. Jam ad alterum membrum ejusdem quæſiti. Locus Novitiatûs debet eſſe vel in aliquo Monaſterio, vel in aliqua domo ejusdem Religionis. Henno *l. cit. concl.* 2. Ratio eſt: quia Novitii debent poſſe competenter inſtrui ſecundùm ritus, & obſervationem Religionis propriæ: hoc autem extra Monaſterium, vel aliam domum ejusdem Religionis vix, aut ne vix quidem poterit fieri: ergo &c. hac de cauſa *in noſtris ſtatutis generalibus c. 1. §. 6.* ordinatur, ut ſeligantur tales Conventus, qui ſint à ſæcularium commercio ſequeſtrati. Sapienter etiam monet Rodriquez *cit. tom. 3. q. 14. art. 5.* Novitiatus eſſe inſtituendos in Conventibus magis reformatis, id eſt, in illis, in quibus diſciplina clauſtralis magis floret; quemadmodum enim in aliis minùs diſciplinatis facilè poſſent ſcandalizari; ità è contrario in aliis, ubi diſciplina clauſtralis accuratiùs obſerva-

ſervatur, ædificabuntur, & odorem regularis diſciplinæ, quo fuerint ſemel imbuti in ſua juventute, ſervabunt diu, immò diffundent in poſteros.

Quæres 6tò, utrum annus Novitiatus debeat eſſe integer, ac continuus, ità, ut ſi interrumpatur moraliter, vel non expleatur, non valeat?

℟. Annus Novitiatûs debet eſſe continuus 574. de momento in momentum, & ità integer, ut ſi vel hora deficiat, profeſſio probabiliùs ſit nulla. Ità Fagnanus, Azorius, Navarrus, Leſſius *l.* 2. *c.* 41. *n.* 59. Miranda *tom.* 1. *q.* 22. *a.* 3. *concl.* 2. & alii *communiter*. Ratio hujus deſumitur ex Concilio Trident. *SS.* 25. *c.* 15. *de Regular.* ubi requirit ad valorem profeſſionis, *ne minori tempore, quàm per annum Novitius in probatione ſteterit:* at, cui vel unica hora deficit, minori tempore, quàm per annum ſtetit &c. ergo. Unde hìc non valet illud proverbium, *parum pro nihilo reputatur*, eò quòd lex aliter de hoc diſpoſuerit. Quòd autem debeat eſſe continuus de momento in momentum. Ratio hæc eſt; quia quoties in aliquo Decreto determinatur tempus, id neceſſariò debet eſſe continuum, niſi ex ſubjecta materia, vel præſumpta voluntate aliud habeatur, prout tradit Guttierez *l.* 12. *QQ. canon. c.* 12. *n.* 24. Wieſtner *l.* 3. *tit.* 31. *n.* 26. ergò cùm Tridentinum requirat ad valorem integrum annum Novitiatûs, is omnino debet eſſe continuus;

tinus: proptereáque in noſtris Conſtitutionibus generalibus *c. 1. ſ. 11. n. 3.* ordinatum fuit, ut ſi Novitius hôc anno ſacro induatur habitu 4. Octobris, anno ſequenti non emittat S. profeſſionem, niſi 5ta die ejusdem menſis: ídque etiam obſervatur in anno biſſextili.

Quæres 7timò, utrum completô anno probationis profeſſio poſſit differri?

575. ℞. Poteſt, ſubſiſtente tamen verè gravi, & rationabili cauſa, utputa, ſi Novitius diu fuerit ægrotus, ut de ejusdem idoneitate meritò dubitare liceat, vel ſi Novitia dotem promiſſam adferre nequeat, aut Parentes nolint ſtare promiſſis &c. &c. Leſſius *l. cit. n. 59.* Henno *ubi ſuprà q. 5. poſt concluſ. 4. Petes &c.* Ratio eſt: quia cùm interſit Monaſteriis, non recipere homines ineptos, inuſuales, vel ſinè dote &c. atque ob hujusmodi cauſam Novitius omnino poſſet expelli, à fortiori poterit differri profeſſio. Minimè tamen indulgendum eſt, ut profeſſio differatur diutiùs ob futilia motiva, utputa ideo duntaxat, ut Parentes & amici poſſint intereſſe profeſſioni, vel, ut poſſint hoſpites lautiùs, vel delicatiùs tractari in menſa, aut ut poſſit parci ſumptibus &c. &c. Cùm enim Novitius habeat jus quæſitum ad profeſſionem, hinc non debet diu privari hoc ſuo jure; & quid, ſi talis Novitius interea incideret in gravem infirmitatem, nunc

nunquid incurreret periculum excidendi ſua vocatione, non ſinè diſpendio ſalutis?

Quæres 8tavò, an Novitius teneatur ad obſervantiam S. Regulæ, præceptorum, aut ſtatutorum illius Religionis, quam cogitat amplecti?

℞. Per ſe loquendo non tenetur ſub cul- 576.
pa, licèt 2. Prælatus transgreſſorem poſſit punire. Ità *communis DD.* Sanchez *l. 16. mor. c. 10. n.* 7. Sylveſter *Verb. Religio. 5. q. 6.* Pirrhing *l. 3. tit. 31. n. 69.* Ratio prioris eſt: quia Novitii nulla lege, aut promiſſione aut voto ſeſe obligâſſe ſupponuntur, proptereáque ipſis ſemper manet integrum reverti ad ſæculum, vel non reverti: ergo non eſt, cur dicamus eos in conſcientia obligatos ad obſervantiam Regulæ, aut ſtatutorum &c. &c. Ratio autem poſterioris eſt hæc: quia probatio religioſa Novitium ſubjicit Prælato tanquam Clericum Epiſcopo, ut proin Prælatus habeat in ipſum juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quantum opus eſt ad debitum Monaſterii, & ipſius etiam Novitii regimen: ergo poteſt delinquentem corrigere ac punire; ſecus enim diſciplinæ monaſticæ non foret ſatis conſultum.

Dixi etiam, quòd Novitius per ſe loquen- 577.
do non teneatur ſub culpa &c. Nam ſi Novitius transgrediatur Regulam aut ſtatuta ex contemptu, vel cum ſcandalo, & malo exemplo aliorum, aut perturbatione diſciplinæ

plinæ regularis, incurrit reatum conſcientiæ; quia hæc repugnat legi naturali, ad cujus obſervantiam etiam Novitii tenentur. Profectò *dignum eſt, ut qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, cap. Recolentes. 3. de ſtatu Monach.* Æquitas inſuper poſtulat, ut Novitii gaudentes privilegiis profeſſorum, pariter ſentiant onera eorundem. *arg. Cap. Qui ſentit. 55. de Reg. Jur. in 6to.* ergo congruum omnino eſt, ut ſi velint degere in Monaſterio, communémque vivendi Regulam profiteri, eandem obſervare diſcant tempore Novitiatûs; ſecus dimitti merentur; cùm de talibus nil boni ſperandum ſit. Vid. Azorius *p. 1. l. 12. c. 9. q. 10.* Reiffenſtuel *ubi ſuprà n. 125. & 126.* Wieſtner *l. 3. tit. 31. n. 41.*

Quæres 9nò, an, vel quo tempore Novitius valeat diſponere de rebus ſuis?

578. ℞. Poteſt Novitius quolibet probationis tempore diſponere de bonis ſuis liberis 1. diſpoſitione *mortis causâ* fieri ſolitâ, utputa condendo teſtamentum, vel codicillum &c. &c. è contra 2. tamen de illis diſponere nequit diſpoſitione, quæ ſolet fieri *inter vivos*, utputa contrahendo, aut donando rem magni momenti, remittendo obligationes, aut debita notabilia, renuntiando juribus &c. niſi intra duos menſes proximos ante profeſſionem: & quidem cum licen-

licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii. Ità *communiter* ſentiunt Doctores.

Ratio primi eſt; quia Novitius toto probationis tempore retinet dominium, poſſeſſionem, & uſum bonorum ſuorum, neque ulla lex oſtendi poteſt, quâ prohibeatur de illis diſponere diſpoſitione causâ mortis: ergo hoc modô poteſt de illis diſponere.

Ratio autem 2di petenda eſt ex Decreto Concilli Tridentini *SS. 25. de Regular. c. 16.* ubi ità habet: *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio antea facta, etiam cum juramento, vel in favorem cauſæ piæ valeat, niſi cum licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione: aliter verò facta, etiamſi cum hujus favoris expreſſa renuntiatione, etiam jurata, ſit irrita, & nullius effectûs.* Hactenus Concilium: ex quibus liquet veritas 2dæ partis.

Sed cur, inquis, valent diſpoſitiones mortis causâ à Novitio factæ, & non etiam diſpoſitiones fieri ſolitæ inter vivos?

℞. Hæc eſt ratio: quia Concilium per 579.
præſentem diſpoſitionem voluit conſulere libertati Novitiorum, & viam præcludere extortis profeſſionibus: Diſpoſitio autem inter vivos illa dicitur, *qua quis vult rem ſuam etiam ſe vivente eſſe alterius:* jam, ſi Novitius de rebus ſuis magni momenti diſponeret, vel donando, vel renuntiando &c. & talis di-

diſpoſitio eſſet valida, fieri poſſet ſæpiùs, ut talis Novitius diſponeret in maximum ſui præjudicium, & tandem in Novitiatu animadvertens ſe jam deſtitutum omnibus mediis ac ſubſidiis, non ampliùs auderet reverti ad ſæculum, ſicque nolens volens cogeretur deponere profeſſionem in Clauſtro: è contra diſpoſitiones quæ mortis causâ duntaxat fiunt, *non transferunt dominium in alium, niſi poſt mortem diſponentis*: ergo per talem diſpoſitionem mortis causâ factam nihilominus præjudicatur libertati Novitii, quô minùs hic, utpote gaudens adhuc dominio bonorum ſuorum, liberè poſſit reverti ad ſæculum.

580. Dictum inſuper fuit, quòd Novitius diſponere nequeat diſpoſitione inter vivos *de rebus magni momenti & ponderis*; nam ſecus dicendum eſt de diſpoſitione circa res exigui momenti; propterea namque egreſſus è Religione Novitio non redderetur difficilis, ſicut ne ex contractu inter vivos oneroſo, vi cujus idem Novitius tantum acquirit, quantum dedit, proptereáque hujuſmodi contractus vel etiam renuntiationes, diſpoſitiones &c. eſſent validæ &c. prout animadvertunt Sanchez *in Decal. l. 3. c. 5. n. 28.* Lezana *tom. 1. c. 24. de Novit. n. 35.* Auguſtinus Michel *tom. 2. de ſtatu Religioſ. q. 2. pu. 3. per tot.* quem vide, ſi placet.

§. II.

§. II.
Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Statu Religioso.

CASUS PRIMUS.

Titius honestus juvenis poëseos studiosus vocatum sese sensit ad certum quendam statum Religiosum, verùm cùm eodem anno quô vacavit studio poëseos Parens opifex fuerit è vivis sublatus; hinc Mater vidua & aliquot prolibus onerata instantissimè urget & vult, ut Titius velut natu major filius abjecto studio addiscat artem mechanicam, qua sibi & aliis prolibus à parente relictis lucretur panem quotidianum, vel certè resolvat se ad statum Petrinum, in quo major apparet spes suo tempore lucrandi tantum, quantum & ipse, & Mater ac reliqui consanguinei opus habebunt. Venit propterea Titius multùm consternatus ad Arbitrum conscientiæ suæ, sciscitatus, an in his teneatur deferre Matri suæ, an verò neglecto Matris imperio tutâ conscientia possit prosequi propositum suæ voluntatis, vel potiùs divinæ voluntatis. Quid Titio interroganti respondebit Confessarius?

℞. Confessarius dicat, Titium non teneri deferre Matris imperio de addiscenda arte mechanica. Ratio est: quia filius non te- 581.

 netur

netur neglecta sua vocatione manere in sæculo, nisi sit certa spes sublevandi necessitates Parentum &c. at, hìc non apparet certa, vel certè non magna spes; quia cùm artem mechanicam nondum sciat, profectò hanc intra tam breve temporis spatium tam perfectè non apprehendet, ut & sibi & aliis consanguineis sufficiat ad lucrandum panem necessarium, præsertim cùm Mechanicorum, artem suam etiam bene callentium lucra hisce temporibus sint valde exigua: ergo non est, cur propterea & studia, & vocationis suæ negotium postponat. Utrum verò teneatur deferre Matri quoad amplectendum statum Petrinum, colligendum est 1. an appareat certa spes obtinendi aliquod Beneficium suæ, aliorúmque sustentationi congruæ sufficiens, vel non? si non: rursus non tenebitur amplecti statum Petrinum, ob rationes mox datas, sed poterit tutò amplecti statum religiosum, præsertim talem, in quo solent exponi, seu promoveri ad Parochias & Beneficia &c. &c. vel certè magnam erga egentes exercere liberalitatem. Si autem appareat certa spes obtinendi beneficium, & per consequens sublevandi Matrem graviter indigentem, suadendum omnino erit, ut in hoc deferat imperio; nam charitas ac reverentia Parentibus debita hoc consulit, immò præcipit secundùm dicta *n. 570.* Videatur de hoc Sylvester *Verb. Religio. 2. q. 7.* Lessius *de Jur. & Just. l. 2. c. 41. n. 34.* ubi

bene

bene animadvertit, non eſſe eandem obligationem in tali filio erga fratres & ſorores, quæ eſt erga ipſos Parentes; eò quòd non ſit inter illos ulla dependentia, ſicut eſt inter Parentes & Proles, utpote à quibus acceperunt ſuum eſſe ac vivere &c. &c.

Sed quid, ſi Titius dicat, Patrem ex mera incuria, vel potiùs ingluvie conjeciſſe & ſe ipſum & Matrem ac reliquam ſobolem in tantam egeſtatem, eò quòd nil laboraverit, ſed potitando ac ventri indulgendo omnia dilapidaverit, atque hoc modô vitam ſibimet præſciderit?

℞. Hoc non obſtante tenetur nihilominus 582.
filius ſuccurrere Matri indigenti, ſi nemo alius ſit, qui inopiam velit & poſſit ſublevare, ſimúlque id poſſit filius efficaciter ſinè diſpendio ſalutis. Ratio eſt: quia adhuc verum manet, quòd Parens ſit conſtituta in verè gravi vel extrema neceſſitate, è qua ſe ipſam ſublevare non poteſt; hinc quemadmodum ſi Parens propriâ culpa ſe ipſum & Matrem conjeciſſet in gravem infirmitatem, è qua liberari non poſſet, niſi à filio, teneretur is ex lege naturali charitatis ac pietatis Parentibus debitæ iiſdem ſuccurrere, etiam cum permagno ſuo incommodo; ità pariter tenebitur ſuccurrere Parentibus, qui propriâ culpa ſe ipſos præcipitârunt in tantam indigentiam.

Dices adhuc. Quidsi autem Parentes incidant in talem necessitatem, posteaquam filius jamjam deposuit solennem professionem in aliquo Monasterio?

583. ℞. Ad hoc dubium breviter cum Cajetano, Navarro, Filliucio *tr. 28. n. 9.* & aliis, equidem talem Religiosum adhuc teneri quantum moraliter potest succurrere v. g. rogando suum Præsulem, vel alios Patronos, quatenus velint inopiam eorum sublevare &c. non tamen tenetur propterea egredi è Monasterio. Ratio est: quia per solennem professionem jam mutavit statum, ità, ut non ampliùs subsit patriæ potestati, sed Prælato suo: ergo non ampliùs tenetur hunc statum deserere, esto adhuc debeat, quantum salvo suo statu potest, modô jam dicto succurrere. Casu quo tamen Parens incideret in extremam necessitatem, quæ aliter vel ab alio sublevari non posset, nisi à tali Religioso, teneretur is, petita tamen priùs licentia, etsi non obtenta, egredi; quia etiam extraneo in extrema necessitate constituto teneretur succurrere: quidni à fortiori proprio Parenti? Nihilominus in tali statu teneretur ad portandum habitum, & ad reliquas Ordinis sui Constitutiones, quantùm fieri moraliter potest, observandas: cessante verò necessitate extrema Parentum ocyùs regredi ad suum Monasterium & pristinam obedientiam; quia tunc cessat causa excusans vel eximens talem Religiosum.

ſum. Crediderim tamen, hunc caſum omnino fore rariſſimum; quia procul dubio inveniri poterunt, quia conſtitutis in extrema neceſſitate & poſſint & velint ſuccurrere, quantum opus eſt, absque eo quòd talis Religioſus egrediatur è Monaſterio. Videatur Filliucius *l. cit. n.* 10. Leſſius *ubi ſuprà n.* 34.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius in certo quodam Conventu Mendicantium Novitius, exiſtimans, hoc genus vivendi genio ſuo non eſſe ſatis accommodum, poſtulavit ſua veſtimenta: ſed quia credebatur id feciſſe ex quadam animi levitate tantùm, hinc eidem datum fuit tempus hac ſuper re deliberandi, ne fortaſſis contingeret, eum hujus ſerò nimis pœnitere: elapsô 24. horarum ſpatio Sempronius iteratò poſtulavit dimitti ad ſæculum, cui Superior reſpondet, eum incunctanter dimiſſum iri, ea tamen conditione ac lege 1. *ut ſolveret habitum durante Novitiatûs curſu valdè attritum.* 2. *Ut pariter pro victu in ſingulas ſeptimas ſolveret florenum & medium. Venit proin Sempronius ad ſuum Inſtructorem, ſciſcitans, an revera ad hæc in conſcientia teneretur? Quid reſpondebit Inſtructor Novitio?*

℟. Inſtructor Novitio reſpondebit, eum 584.
ad hæc nullatenus poſſe obligari in conſcientia. Ità *ex communi Doctorum* tenent Sylveſter

veſter *V. Religio 5. q. 8.* Azorius, Suarez, Sanchez, quos citat & ſequitur Pirhing *l. 5. decret. tit. 31. n. 65.* Wieſtner *eod. tit. n. 37.* Ratio hujus colligitur ex *c. penult. de Regular.* & *c. 2. eod. in 6to.* nec non ex Trident. *SS. 25. de Regular. c. 16.* quibus in locis dicitur, quòd Novitius nullatenus debet impediri, quò minùs liberè intra annum (Novitiatûs ſcilicet) ad ſæculum redire poſſit: hæc autem libertas exeundi vel maximè impediretur in noſtro caſu; in quo ſupponitur, quòd Superior non velit dimittere Sempronium, niſi perſolutis priùs expenſis in victum & veſtitum: ergo ad hoc (ſecluſo ſpeciali pactô) non poteſt, neque debet adſtringi. Et ratio fundamentalis eſt hæc: quia probatio fit, non ſolùm in bonum Novitii, ſed etiam ipſius Religionis, cui Novitius ſua ſervitia & obſequia viciſſim impendit: nec refert, quòd fortaſſis ob aliquam infirmitatem non potuerit multa præſtare obſequia; hoc enim per accidens evenit. Hinc teſte Barboſa *in cap. ſuper eo, de Regular. n. 5.* Sacra Congregatio Cardinalium declaravit, quòd, ſi habitus pretio Novitii fuerit comparatus, eidem ad ſæculum reverſuro debeat reſtitui, non quidem habitus ipſe, ſed pretium valoris pro illo tempore, quô diſcedit, ità ſcilicet, ut ſi eundem notabiliter attrivit, pretium ſit exiſtimandum ſecundùm deteriorationem habitûs de præſenti attriti, veluti ſapienter animadvertit Pellizarius *tom. 1.*

tr. 2.

tr. 2. c. 6. n. 28. apud Reiffenstuel *lib. 3. tit. 31. n. 122.*

Limitant tamen Doctores nonnihil hanc resolutionem 1. in casu, quô Novitius ficto duntaxat animô fuisset ingressus Religionem, quia tunc censeretur expensas quasi suffuratus, ideóque teneretur has refundere. Ità Michel ubi suprà *pu. 2. n. 13.* Limitant 2. in casu, quô Novitius specialiter spopondisset se refusurum omnes expensas, vel 3. in Monasteriis, ubi viget consuetudo legitima refundendi hujusmodi expensas, prout (teste Reiffenstuel) viget in nonnullis Monasteriis Monialium. Ità Engel & Holzmann *p. 3. tr. 3. n. 577.* Limitant denique 3tiò pro casu, quô habitus non fuit comparatus expensis ipsius Novitii, utpote pauperis, sed ex eleemosynis piarum personarum, eo fine datis, ut Novitius posset habitum solvere &c. &c. Ità Pellizarius *l. cit. n. 29.* Peyerinis, & Reiffenstuel *n. 123.* Ratio est: quia in hoc casu, ubi Novitius revertitur ad sæculum, cessat finis, ob quem Novitio ingredienti Religionem eleemosynæ datæ sunt, nec immeritò præsumitur, fuisse voluntatem Benefactorum, ut talis habitus potiùs Monasterio, quàm Novitio ad sæculum revertenti cederet. 585.

Dices. Ex hac ratione sequitur, quòd Mendicantes possunt à Novitio revertente ad sæculum prætendere expensas pro victu; quia pariter præsumendum, quòd Benefa-

ctores voluerint suas eleemosynas cedere pauperculis Religiosis potiùs, quàm Novitio fortassis diviti, seu habenti unde solvat victum.

Confirmatur. Concilium Trident. *cit. cap. 16. de Regular.* prohibens ne à Parentibus aliquid de bonis Novitii ante professionem Monasterio tribuatur, addit expressè *exceptô victu & vestitu :* ergo etiam Mendicantes possunt prætendere expensas pro victu, si Novitius revertatur ad sæculum.

586. ℞. Negando illatum & paritatem; nam eleemosynæ pro habitu non in alium finem fuerunt datæ, nisi ut Novitius illo utatur in ordine ad profitendam Religionem, minimè verò ut eodem utatur in sæculo: è contra eleemosynæ pro victu v. g. frumentum, vinum, panis &c. offeruntur à Benefactoribus indifferenter, non solùm ad sustentandos Professos, sed etiam Novitios, eô fine, ut Deum laudent, & pro Benefactoribus fideliter orent; quòd, cùm etiam Novitius faciat, quamdiu in Religione manet, non est, cur postea cogatur victum suum solvere. Unde nec refert, quòd fortassis expensæ excedant servitia Novitii; hoc enim merè per accidens est; tum quia eleemosynæ à Benefactoribus dantur intuitu Religionis & suffragiorum, non verò intuitu servitiorum à Novitio præstitorum Religioni; tum etiam, quia si servitia à Novitio præstita excederent valo-

valorem expensarum, propterea is non posset aliquid exigere à Religione: ergo nec vicissim.

℞. Jam ad Confirmationem, negando rursus consequentiam vel illatum; nam ex Constitutione allegata plus inferri non potest, quàm à Parentibus vel propinquis &c. *aliquid Monasterio posse offerri de bonis Novitii, aut Novitiæ* pro victu & vestitu; quod & gratis fassi sumus; ast, longè diversa sunt *posse* offerri, & *debere* offerri, vel (secluso pacto singulari) posse velut de jure debitum prætendi, præsertim à Mendicantibus, intuitu eleemosynæ consumptæ à Novitio: & hoc posterius est, quod negamus, ob rationem proximè allegatam, ex mente Benefactorum eleemosynas offerentium. Nec facilè crediderim, ullo unquam tempore à Mendicantibus dominii bonorum temporalium, etiam in communi incapacibus, quidpiam de solvendis alimentis pro Novitio invaluisse consuetudinem legitimam, deducendi expensas pro victu; corruptelam potiùs existimarem, quàm consuetudinem legitimam, attentis præsertim declarationibus Cardinalium, mox præcedente numero allegatis. 587.

CASUS TERTIUS.

CAjus studiosus opulentissimus ad certam Religionem Mendicantium susceptus, & mundo proximè valedicturus, à suis propinquis lautissimô convivio fuit exceptus. Inter convivandum, dum solito lætiorem jamjam animadvertissent, cœperunt singuli postulare, quæ sibi crediderant proficua & commoda: Cajus è contra omnibus gratificari desiderans, annuit singulis, uni donando agrum, alteri vineam, tertio remittendo ingens debitum, in favorem alterius renuntians certæ hæreditati vel juri succedendi, ídque tanto liberiore animo, quanto majori æstu tunc anhelabat ad S. Religionem. Ast currente anno probationis incœpit sentire varias difficultates ac tentationes, priùs prorsus improvisas, itá ut sibi planè persuaserit, se non posse sufferre Religionis hujus rigorem nunquam priùs expertum; hinc tandem tentationibus inimici, vel etiam difficultatibus succumbens, repetîit sæculum: paulò post egressus Monasterium cœpit gravioribus adhuc tentationibus obrui, & parum profectò abfuit, quin laqueô sese suspendisset ob nimiam pusillanimitatem, in quam incidit, dum apprehendit serò, se jam & sua vocatione excidisse, & amissis opibus, ad summam egestatem reductum fuisse; hinc totus quantus desperabundus venit ad Confessarium, sciscitans, an ergo non ampliùs possit evincere bona sua, amicis absolutè quidem, sed intuitu Religionis amplectendæ relicta.

Quid

Quid Confessarius interroganti dabit responsi, vel consilii?

℟. Confessarius Cajum jubeat bonô esse 588. animo, insinuando eidem, superesse adhuc magnam spem bona sua, saltem immobilia, & quæ ab amicis nondum sunt consumpta, denuo recuperandi. Ratio est: quia tametsi probabile sit, valuisse illam dispositionem, nihilominus non minùs probabile, immò probabilius videtur, hujusmodi dispositiones ab ingressuris aliquam Religionem, intuitu Religionis ingrediendæ factas, nullius esse valoris; quandoquidem Concilium Tridentinum *SS. 25. de Regular. c. 16.* generaliter & absolutè loquendo declarat, *nullas, seu irritas esse donationes vel renuntiationes* (intellige inter viros) *factas intuitu Religionis, ante duos menses professionem præcedentes*, ídque non ex alio fine, quàm *ne Novitius hac occasione discedere nequeat, quòd totam vel majorem partem substantiæ Monasterium, vel alii possideant, nec facilè, si discesserit, id recuperare possit:* atqui etiam hæ donationes, renuntiationes &c. supponuntur factæ *ante duos menses professionem præcedentes*, & pro nullitate harum pugnat eadem ratio: ergo cùm lex Tridentina loquatur universaliter & indistinctè, de omnibus donationibus, renuntiationibus &c. ante duos menses factis, aliunde verò notum sit, quòd, *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. de pretio. ff. de publicia. in rem act.* simúlque urgeat

geat finis legis, & mens legislatoris; hinc videtur probabilius, omnes illas donationes eſſe invalidas. Et ità tenent Navarrus *lib. 3. conſil. de Regular. n. 81. & 82.* Rodriquez *QQ. Reg. tom. 2. q. 84. art. 8.* Molina *tr. 2. de Juſtit. diſp. 139. n. 14.* Leſſius *l. 2. c. 41. n. 40.* Guttiriez *in cap. Quamvis factum. de Pacto. in 6to. ſ. dum nuptui traditur.* Laymann *lib. 2. tr. 5. c. 7. n. 7.* referens pro hac re declarationem Cardinalium ſequentis tenoris: *ſi donatio vel renuntiatio facta fuerit intuitu Religionis ingrediendæ, tunc tanquam facta in fraudem hujus Canonis* (Tridentinæ ſcilicet *loc. cit.*) *videtur ſubeſſe ejus diſpoſitioni*, id eſt, nulla. Et datô etiam, non conceſſo) hanc noſtram opinionem non eſſe probabiliorem, ſed probabilem duntaxat (ùt omnes admittunt) cùm in dubio hoc ſpeculativo potior ſit conditio ejus, qui certat de damno vitando, quàm qui de lucro captando; hinc æquitati conſentaneum videtur, ut tali Juveni per beneficium reſtitutionis in integrum & poſſit, & debeat ſubveniri, ídque non tantùm ſi minorennis eſſet, ſed etiam ſi majorennis, ait Engel *l. 3. tit. 31. n. 29.* ex illa generali clauſula Prætoris in *l. 1. ff. Ex quibus cauſis Majores.* ubi dicitur: *Si qua alia mihi juſta cauſa videbitur, in integrum reſtituam.* Ad quam clauſulam toties deſcendendum monet Ulpianus in *l. ſed etſi 26. ſ. item inquit. ff. jam dict. tit. quoties æquitas reſtitutionem ſuggerit.* Hinc

R. jam

℞. jam 2dò, Cajo à Confessario consu- 589.
lendum esse, ut priùs amicos suos conveniat amicabiliter, exponendo mutationem status sui, & indigentiam præsentem, in qua ob distributionem bonorum suorum actu versatur, simúlque eos requirendo, quatenus hæc sibi velint restituere. Casu quo autem hi recusarent restitutionem, jubeatur adire Episcopum, & ab hoc humiliter petere beneficium restitutionis in integrum: puto enim, inquit Laymann *locô cit. fin.* quòd Episcopus re ad ipsum delata rescindere possit donationem, si ante ingressum facta videatur in fraudem Canonis Tridentini, ídque ad tuendam intentionem & finem, quem Tridentinum Concilium spectabat. Nec dubium, quin sit exaudiendus &c.

Sed quid, si amicus absolutè nolit aquiescere prætensioni Caji, eritnè tutus in conscientia, ità, ut non peccet retinendo illa bona sibi donata?

℞. Erit tutus in conscientia, quamdiu à 590.
Judice non fuerit condemnatus ad restitutionem; 2. minimè verò post sententiam condemnatoriam Judicis. Ratio prioris est: quia sententia asserens valere hujusmodi donationes, est verè probabilis, utpote nixa auctoritate Doctorum, & rationum pondere, prout videre licet apud Donatum *in praxi Regular. tom. 2. p. 2. tr. 7. q. 20.* ergo

cùm

cùm ſupponatur ille amicus in poſſeſſione bonæ fidei, non tenetur ampliùs ſe ipſum ſpoliare, vel reſtituere poſſeſſa. Et ità tenet Laymann *l. cit.* Ratio autem poſterioris eſt: quia Epiſcopus vel Judex Eccleſiaſticus ferendo ſententiam condemnatoriam in ordine ad reſtituendum Cajum in integrum, juſtè egit, veluti conſtare poteſt ex proximè dictis; atqui ſententiæ juſtæ Judicis tenetur unusquisque acquieſcere, niſi fundetur in ſiniſtra præſumptione facti particularis, prout diximus *de Reſtit. Conf. 1. n. 15.* & habetur ex *l. 38. ff. de legibus, communique DD. ſententia:* ergo ſuppoſitâ ſententia condemnatoria Judicis, tenebitur talis amicus ad reſtitutionem bonorum. Si tamen bona illa præſertim mobilia, jamjam conſumpſiſſet bona fide, nec inde eſſet factus ditior, ad nullam ampliùs refuſionem tenetur, neque poſſet à Judice ad hoc compelli, ſecundùm dicta *de Reſtit. Conf. 2. n. 31.* Videatur, ſi placet, La Croix *lib. 4. n. 1496.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

591. COlliges ex hactenus dictis primò, non eſſe cenſendos veros Religioſos, qui vel non emittunt tria vota ſubſtantialia, vel non ſeſe obligant in perpetuum ad certam Regulam

lam à Sede Apostolica approbatam. Ità ex communi DD. Henno *tom. 2. tr. 3. q. 1. Resol. 1. & seqq.* Ratio horum patet ex suprà dictis *n. 564. & 565.* quia emissio solennis votorum est de substantia Religiosi propriè dicti: ergo hac deficiente deficit substantia Religiosi. Hinc fit ut Equites Hispani S. Jacobi, Alcantaræ &c. dici non valeant veri Religiosi; eò quòd non voveant castitatem perfectam, sed conjugalem duntaxat. Idipsum tenendum est de Tertiariis S. P. N. Francisci, qui non emiserunt vota solennia, immò & de Eremitis, qui tria quidem vota emittunt, sed non solennia, ità scilicet, ut hæc ab aliquo Superiore, sub cujus directione ac jurisdictione stabiliter vivant fuerint acceptata. Videantur de his Henno *l. cit.* vel Holzmann ubi suprà *n. 559.*

Colliges 2dò, quemvis Religiosum vi suæ 592.
professionis obligari, ut tendat ad perfectionem per media suæ Religionis (non per alia) hoc est, servando sua vota substantialia, nec non Regulas, seu Constitutiones particulares ità, ut per voluntatem contrariam, scilicet non tendendi ad perfectionem, graviter peccet: censetur autem habere voluntatem contrariam non solùm ille, qui positivè dicit seu intendit non tendere &c. sed & ille, qui Regulas vel Constitutiones Ordinis contemnit, vel qui vult solùm servare ea, ad quæ sub mortali obligatur, è contra venialia

peccata deliberatè admittit &c. Videatur Henno *l. cit.* La Croix *lib. 4. n. 57. & 58.*

593. Colliges 3tiò, non peccare Prælatum contra justitiam, si ex justa causa non recipiat Canditatum ad S. Religionem aspirantem, esto is etiam supponatur dignus susceptione, vel omnino dignior alio, quem suscipit. Ratio est: quia nullus Candidatus habet jus *ad Rem* seu Religionem, multò minùs *in Re*, ergo huic non fit injuria, dum repellitur; neque etiam Religioni; quia supponitur id fieri ex justa causa; quales possunt esse sequentes: 1. quia locus non vacat; vel 2. quia Fratres nimis multiplicarentur; vel 3. quia media sustentationis deficiunt; vel 4. quia suscipiendus noscitur esse malæ indolis, utputa capitosus, aut excessivo potui, discordiis, pigritiæ, aliisvè vitiis deditus, aut infirmitatibus subjectus, vel 5. quia Prælatus urgetur violentis recommendationibus &c. proptereáque cogitur quasi relicto digniore suscipere minùs dignum: & quia hujusmodi causæ rariùs abesse solent; hinc fit, ut Prælati rariùs peccent, dando repulsam supplicantibus pro S. Ordine; tametsi fatendum, quòd posset peccare, saltem contra charitatem proximo debitam, si absque omni justa causa Candidatum verè dignum repelleret, immò & contra justitiam respectu Religionis, quam subjecto digno privaret, & hôc ipso malè uteretur potestate sibi concredita. Videatur Henno *cit. q. 3. concl. 3.*

Colli-

Colliges 4tò, Novitiatum moraliter toties 594.
interrumpi, quoties Novitius secundùm moralem existimationem, seu prudens judicium, censetur mutâsse suum statum, & non esse ampliùs in probatione: uti fit non solùm tunc, quando deposito habitu Religionis positivè egreditur è Monasterio, reversurus ad sæculum, sed etiam tunc, quando retento habitu furtivè egreditur, animô non ampliùs revertendi, esto etiam post modicum tempus v. g. post unam alteramvè horam facti sui pœnitens reverteretur. Ratio est: quia talis revera mutavit statum suum, quem per ingressum assumpserat, & exercuit actum continuationi probationis contrarium. Ideóque teneretur annum Probationis de novo inchoare. Hinc in nostris statutis generalibus *Cap. 1. §. 11. n. 2.* expresè dicitur: *Nec Novitii Conventum exeant ullo modô, sive cum habitu, sive sinè illo, nisi ratione translationis ad alium Conventum, aut inevitabilis causæ, auctoritate R. P. Ministri cum consilio P. Guardiani & discretorum approbandæ: aliàs vel omnino dimittantur, vel annum probationis de novo incipere cogantur.* Videantur de hoc Kerckhove *in statut. l. cit.* vel Holzman *n. 568.*

Sed quid, ais, tenendum de illo Novitio, qui vel ex iracundia, vel ex vehementia tentationis in Monasterio existens abjecit habitum & induit sua vestimenta sæcularia, sed

mox pœnitens factus reassumpsit habitum Religionis, priùs, quàm è Monasterio egrederetur?

595. ℞. Propterea probabiliter non fuisse interruptum annum probationis. Ità Henno *ubi suprà q. 5. Resol. 4. post Concl. 4.* Kerckhove *l. c. n. 18.* Suarez, Peyerinis, & alii. Ratio est: quia talis nondum censetur perfectè statum suum mutâsse, aut Religionem deseruisse, quamdiu necdum è Monasterio exivit, & ideò posset etiam à Superiore habitu Religionis exutus, & indutus sæculari, continuare probationem, si ante egressum iterum paulò pòst de licentia Superioris eodem Religionis habitu reindueretur.

596. Colliges 5tò, Novitium validè confiteri posse Confessario sæculari, vel Regulari ab Episcopo approbatis. Ità Miranda *tom. 2. q. 34. art. 16.* Portel *dub. Reg. verb. Novitii absolutio n. 34.* Kerckhove *cit. §. 7. n. 4.* Hyacintus Donatus *in praxi Regul. tom. 2. part. 2. tr. 6. q. 20. & alii communiter.* Ratio est: quia Novitii in odiosis non veniunt nomine Religiosorum, sed habentur velut laici, prout communiter tenent DD. & constat ex *Reg. 16. de. R. I. in 6to.* nec non ex *Cap. 21. §. quamvis. de Sent. Excomm. in 6to.* atqui obligatio confessionis censetur quid odiosum: ergo sicut alii laici possunt confiteri cuilibet Sacerdoti ab Episcopo approbato, ità & Novitii, posséntque absolvi à casu

casu in Religione reservato v. g. voluntariè procurata pollutione; quia secundùm dicta superiùs *n.* 567. Novitii nondum sunt obligati ad observantiam Regulæ, aut statutorum, & hoc ipsô nec obligatio confitendi v. g. soli Magistro Novitiorum (ùt plerumque moris est) neque reservatio casuum in Ordine præcisè, Novitium afficit. Putat tamen Donatus *loc. cit. n.* 5. Confessarium Regularem non approbatum in Religione pro confessionibus Novitiorum graviter peccaturum, absolvendo hujusmodi Novitium sinè verè gravi causa; tum quia usurpat sibi munus deputati pro Novitiis; tum etiam, quia in re gravi agit contra intentionem sui Superioris &c. &c.

Verùm id colligendum erit ex voluntate Superioris; de quo (meo judiciô) non est facilè præsumendum, quòd sit graviter invitus, interveniente rationabili causâ, præsertim si hoc una duntaxat vel altera vice fieret, nec ex parte Confessarii vel Novitii occurrant aliæ circumstantiæ prohibitionis.

At (inquies) ponamus, in Conventu aliquem Confessarium, qui ab Abbate vel suis Superioribus sit approbatus pro *solis Religiosis*, non verò pro excipiendis Confessionibus sæcularium, poteritnè validè saltem absolvere talem Novitium ad se recurrentem v. g. ex speciali confidentia &c. &c.

 ℟. As-

597. ℞. affirmativè (contra Hyacintum *l. cit. q. 21.* qui negat id fieri posse extra casum necessitatis.) Ratio hujus resolutionis est: quia *secundùm communissimam Doctorum* nomine Religiosorum veniunt etiam Novitii *in favorabilibus*, licèt non *in odiosis*: atqui posse confiteri, vel *posse* Novitium *absolvi* à tali Confessario pro solis Religiosis deputato, est quid favorabile, licèt odiosum sit *debere confiteri*: ergo tametsi non teneatur confiteri Confessario Religioso, potest tamen, si velit. Secus dicendum foret, si Prælatus talem Religiosum ab Episcopo non approbatum expresè voluisset privare jurisdictione in Novitios; quo casu procul dubio nedum illicitè, sed & invalidè absolveret.

598. Colliges 6tò, Novitios propter defectus contra Regulam vel statuta Ordinis suscepti commissos posse à Prælato puniri. Ità ex *communi Doctorum* Holzmann *n. 575.* Henno *q. 7. concl. 3.* Laymann *l. 4. tr. 5. c. 4. n. 3.* Ratio est: quia dum Novitius sese Religioni gubernandum tradit ac probandum, è contra Religio in se suscipit onus providendi &c. eidem de necessariis, Prælatus jurisdictionem quasi Episcopalem in eundem accipit: & omnino justum est, ut dum exeundo è sæculo eximitur à jurisdictione Episcopali, intrando Religionem subjiciatur jurisdictioni Regulari: ergo licèt ante professionem nondum teneatur ad observantiam

Regulæ vel statutorum, nihilominus propter horum transgressionem potest puniri; ità, ut si nolit pœnam subire, possit expelli; secus enim bono disciplinæ regularis non foret satis provisum, Novitii possent eam impunè infringere. Unde Superior potest ipsum cogere, etiam per censuras, ut in casibus occurrentibus veritatem aperiat, leges Dei & Ecclesiæ &c. custodiat, & si secus fecerit, secundùm gravitatem delicti, nedum expellere, sed & aliis gravioribus pœnis v. g. carceris in eum animadvertere.

Colliges 7timò, Novitio reversuro ad sæculum à Superiore Religioso omnia esse restituenda quæ secum tulit, immò etiam illa quæ Parentes aut alii consanguinei, Curatores &c. de bonis ejusdem Monasterio donârunt, exceptô eo, quod datum est pro victu & vestitu. Ità Sanchez *in decalog. l.* 7. *c.* 5. *n.* 22. Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi p.* 3. *alleg.* 101. *n.* 37. Ratio hujus patet ex Constitutione Trident. *de Reg. ss.* 25. *c.* 16. ubi hoc clarè decisum legitur. Hoc tamen intelligi debet solùm de rebus majoris momenti, non item de illis, quæ attentis facultatibus Novitii sunt exigui momenti, prout benè advertit Sanchez *loc. cit. n.* 22. Concilium enim prohibendo hujusmodi donationes, nil aliud intendit, quàm consulere libertati Novitiorum, ne scilicet vel inviti detinerentur in Religione, qui finis cessat, 599.

ſat, ubi donatio eſt exigui momenti, nam propter talem nullus cogetur manere in Monaſterio: ceſſante autem fine legis, ceſſat obligatio ejusdem. *arg. l. quod dictum. ff. de pactis:* ergo &c.

600. Colliges denique 8tavò, non eſſe abſolutè condemnandam praxin certarum Religionum, quæ in die inveſtitionis Novitii aut Novitiæ prandium quoddam commune recipiunt; Ità Henno *tom. 2. tr. 3. diſp. un. q. 6. Reſol. 3. poſt concl. 1.* Ratio eſt: tum quia non apparet veriſimile, hoc fuiſſe à Concilio Tridentino reprobatum; præſertim quia ſecundùm Toletum & multos alios hoc venit nomine victûs, cujus intuitu aliquid offerri vel recipi poteſt. Dixi autem: *prandium quoddam commune:* enimverò improbanda videtur praxis illa nonnullarum Monialium, quæ pro convivio in die inveſtitionis adornando exigunt, vel potiùs extorquent quinquaginta, ſexaginta, vel ampliùs adhuc florenos à Parentibus (& ſingulis quidem, ſi plures Novitias ſimul veſtiri contigerit) ſolvendos &c. quia per ſolutionem talis ſummæ hæreditas aut dos talis puellæ fortaſſis non niſi mediocriter divitis, notabiliter diminuitur, & hoc ipsô regreſſus ad ſæculum notabiliter redderetur difficilior; quod utique repugnat menti ac fini altefatæ Conſtitutionis Tridentinæ, proptereáque ſtatuta noſtra generalia *c. 1. ∫. 2. n. 8.* ſapienter prohibuêre ad puriorem noſtræ Re-

gulæ

gulæ, & Concilii Tridentini observantiam, *ne ullatenus convivia, pitantiæ, cibi vel potus, occasione vestitionis Novitiorum admittantur.* Videantur de hoc Barbosa *in hunc locum Trident. n. 47.* vel Kerckhove *in statut. c. 1. §. 2. n. 16.*

CONFERENTIA DECIMA OCTAVA

De Professione Regularium, nec non de Voto Obedientiæ, & Castitatis.

SUMMARIUM.

601. Professio Religiosa est promissio liberè facta &c. & acceptata,
602. Eáque duplex, scilicet expressa, vel tacita.
603. Recensentur breviter variæ conditiones, ad valorem Professionis necessariæ.
604. Rursus aliæ necessariæ ad hoc, ut licitè deponatur.
605. Nös Fratres Minores probabiliùs non tenemur sub voto ad omnia in S. Regula contenta.
606. Satisfit fundamento principali Adversariorum.

607. Cuilibet Religioso invalidè professo fas est, intra quinquennium à die professionis reclamare.

608. Recensentur breviter duplicis generis impedimenta, professionem irritantia.

609. Fas est etiam Religioni, invalidè professum expellere.

610. Sed hoc cum præscitu, & consensu Ordinarii.

611. Superiorum præcepta alia dantur secundùm Regulam, alia supra, & alia infra Regulam.

612. Vi Voti Obedientiæ Religiosus tenetur obedire Superiori suo in omnibus, quæ præcipiuntur secundùm Regulam.

613. Non item (per se, & regulariter loquendo) in iis, quæ sunt supra, vel infra Regulam.

614. Vi Voti Castitatis quivis Religiosus tenetur perpetuò abstinere ab omni actu venereo, tam in quàm externo.

615. Fratres Minores insuper ex speciali præcepto Regulæ tenentur abstinere ab omni suspecto consortio cum Mulieribus.

616. Resolvitur Casus I. de quodam Religioso, reclamante contra suam professionem solenniter factam.

617. Quidnam tali à Confessario consulendum sit;

618. Præsertim si prævideatur, eum defectu probationis sufficientis Romæ auditum non iri.

619. Resolvitur Casus II. de quadam Moniali, post professionem ob morbum epilepsiæ subdolè reticitum ejecta è Monasterio;

620. Sed malè; quia sinè præscitu, & consensu Episcopi.

621. Hinc, si Moniales fateantur, se jam tempore Novitiatûs aliquid notâsse in tali Novitia, vix, aut ne vix quidem audientur Romæ.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos tum de Professione, tum etiam de Votis Obedientiæ &c.

QUæres primò, quid, & quotuplex sit Professio Religiosa?

601. ℟. ad primam partem hujus quæsiti. Professio Religiosa est promissio liberè facta, & legitimè acceptata, qua fidelis in debita ætate constitutus, post annum probationis expletum sese adstringit certæ Religioni ab Ecclesia approbatæ. Ità cum *Communi DD.* noster Kazenberger *in Supplem. decalog.* P. Sporer *c. 2. n. 128.* Tota hæc descriptio patebit ex proximè dicendis de conditionibus validæ professionis; unde ulteriori terminorum explicationi supersedeo. Et

602. ℟. ad 2dam partem hujus quæsiti. Religiosa professio est duplex, videlicet *expressa* & *tacita*. Ità rursus *communiter DD.* & habetur *ex cap. 1. de Regular. in 6to.* Explico breviter. *Expressa* dicitur, quæ fit verbô vel scripto, vel alio consimili modô satis expressivo, prout fit in Ordine nostro Fratrum Minorum sequentibus verbis: *Ego Pater N.*

voveo

voveo & promitto Deo Omnipotenti - - - servare Regulam Fratrum Minorum per Dominum Papam Honorium confirmatam, vivendo in obedientia, sinè proprio, & in castitate; vel, uti fieri solet in S. Ordine Prædicatorum (teste Donato) *Ego Frater N. facio professionem, & promitto obedientiam Deo - - - & quòd ero obediens tibi, tuísque Successoribus usque ad mortem.* Tametsi Doctores communiter fateantur, non esse necessariam aliquam certam formulam professionis. *Tacita* verò professio, quando quis signô, vel alio factô (præscindendo ob omnibus verbis, aut scriptura) manifestat suam mentem, obligandi scilicet sese ad tria vota, & certam Regulam, prout fieri censetur, si quis post peractum Novitiatûs annum gestet habitum professis proprium *c. 22. de Regular.* vel si exerceat actum solis professis competentem, utputa suffragando in Capitulo &c. &c. Verùm, hæc tacita professio hisce temporibus non ampliùs invenit locum, nisi in casu valdè raro, quô quis professionem expressis verbis nulliter factam vellet ratificare, prout DD. satìs communiter animadvertunt. Videantur de his Miranda *in Manuali Prælat. tom. 1. q. 25. a. 2. & 3.* Donatus *tom. 2. p. 2. tr. 10. q. 2.* Wiestner *l. 3. Decret. tit. 31. n. 73. & seqq.*

Quæres 2dò, quænam conditiones requirantur ad validam, & quænam ad licitam professionem?

℟. 1-

603. ℟. 1. Ad validam professionem varii varias congerunt conditiones, quas majoris claritatis causâ puto congruè reduci posse ad tria capita. Et quidem præ cæteris requiritur

I. Qualitas, seu aptitudo personæ profitentis: ad hoc verò, ut censeatur apta, necessum est 1. ut sit baptizata. 2. ut sit compos rationis, nec mente capta. 3. ut integro anno moraliter non interrupto post susceptum habitum in probatione steterit. 4. ut mathematicè compleverit annum decimum sextum ætatis. 5. ut, si fuerit ligata matrimonio, & quidem jam consummato, obtineat consensum alterius conjugis, exceptis casibus in jure expressis. 6. ut si fuerit servus propriè dictus, seu mancipium, priùs à suo Domino obtinuerit libertatem. Si sit Episcopus jam confirmatus vel consecratus, impetret licentiam Papæ. Rationes horum potissimùm petendæ sunt ex Jure Ecclesiastico, Concil. Trident. *SS. 25. de Regular. c. 15.* prout videre licet apud Laymann *l. 4. tr. 5. c. 5. n. 3. & seqq.* Azorium *tom.* 1. *l.* 12. *c.* 2. *q.* 6. & 7. Lessium, & alios passim.

II. Requiritur ad valorem professionis, ut fiat sponte, seu liberè, id est, sinè metu injusto seu gravi, cadente in constantem virum; quia talis professio se habet ad instar

cujus-

cujusdam matrimonii spiritualis, vi cujus professus ponitur in statu perpetuo, ùt habetur ex *cap. 1. de his, quæ vi &c.* quemadmodum ergo matrimonium carnale non subsistit, ubi intervenit metus gravis, seu cadens in constantem virum, & quidem injustè incussus in ordine ad extorquendum consensum matrimonii. *cap. 14. de sponsal.* ità pariter subsistere nequit professio, ceu matrimonium spirituale. Quin immò, si ad metum reverentialem accedant minæ, gravis indignatio v. g. Parentum, aliavè pericula magnorum incommodorum, rationabiliter metuenda, & ex tali metu professio fiat, suo carebit valore, prout in simili diximus de matrimonio carnali *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 8. n. 192.* Laymann *l. cit. n. 6.* referens pro hac doctrina Covarruv. Veracrux, Sanchezium, & alios plures.

III. Requiritur, ut professio fiat ex animo, & cum consensu tum ipsius profitentis, tum etiam Superioris, cujus est incorporare Religioni. Ratio est: quia professio solennis consistit in quodam contractu mutuo, quô ex una parte Religiosus profitendo sese obligat ad obediendum, ex altera verò parte Superior, cujus est incorporare, nomine Religionis se obligat ad curam illius, id est, ad victum ac vestitum, aliavè necessaria tali Religioso professo procuranda, veluti explicat more suo eleganter Doctor Ange-

Angelicus *quodl. 1. art. 15. in corpore ad 1mum.* atqui contractus nequit fieri sinè consensu partium, promittentis & acceptantis &c. ergo &c. Necessum tamen minimè est, ut talis Superior semper per se ipsum, seu in propria persona acceptet professionem, sed sufficit, quòd hoc faciat per alium à se delegatum, veluti praxis docet, præsertim in nostra Religione Seraphica. Videantur de his Augustinus Michel *de statu Religios. q. 2. pu. 4. per tot.* Donatus *l. cit. q. 6.* Kazenberger *n. 129.* Reiffenstuel *l. 3. Decret. tit. 31. à n. 167.*

604. ℞. jam 2dò: Ad licitam professionem præter conditiones mox recensitas insuper desiderantur sequentes conditiones 1. ut non sit corpore notabiliter vitiatus, utputa cæcus, claudus, lepra, morbo gallico, vel alio multùm præjudicioso affectus. 2. ut non sit infamis, aut saltem reus alicujus gravis criminis in foro externo probabilis, cui pœna mortis, mutilationis, exilii, vel carceris perpetui est taxata in jure. 3. ut non sit obligatus ad ratiocinia, neque ære alieno gravatus. 4. denique ut Parentes ipsius ope & opera non indigeant. Rationes horum desumuntur ex diversis juribus, videndis apud nostrum P. Kerckhove *in statut. gener. c. 1. §. 1. n. 28. & seqq.* Reiffenstuel *l. cit. n. 72.* Holzmann *cit. c. 3. à n. 582.* & alios plures.

Quæ-

Quæres 3tiò, utrum nos Fratres Minores ad omnia in S. Regula contenta teneamur sub voto, ità, ut si quis transgrediatur v. g. jejunium, nedum contra virtutem temperantiæ, sed etiam contra votum, seu virtutem Religionis delinquat, & committat duplex peccatum?

℟. Non tenemur ad omnia in Regula 605. contenta sub voto, sed solùm ad obedientiam, paupertatem & castitatem, ad reliqua verò vel sub præcepto Regulæ, vel sub consilio respectivè, secundùm diversitatem scilicet materiarum. Ità tenent noster Miranda ubi suprà *q. 25. art. 2. conclus. 2.* Kerckhove *l. c. c. 1. §. 14. n. 16.* Kazenberger *n. 144.* & alii plures contra nonnullos, præsertim Thomistas. Ratio nostra est: quia Frater Minor vovendo, seu promittendo servare Regulam, nil aliud intendit, quàm sese subjicere Regulæ sub ea obligatione, sub qua hæc vult obligatos sui sequaces: atqui ex declaratione Nicolai V. *in cap. Exiit. de Verb. sign. in 6to.* Regula nostra vel potiùs Legislator S. P. Franciscus non voluit suos sequaces obligatos sub voto ad omnia quæ in Regula continentur, sed solùm ad obedientiam, paupertatem, & castitatem sub voti obligatione, ad aliqua verò sub præcepto, ad alia denique sub nulla obligatione, sed solùm sub consilio &c. ergo non tenemur ad omnia sub voto &c.

Confirm. Quia vel teneremur ad observationem, v. g. jejunii &c. ex voto solemni, vel ex voto simplici? at, deponendo professionem solennem, nullus cogitat de deponendo voto aliquo simplici: ergo non ex voto simplici. Sed neque ex voto solenni: quia in nostra S. Religione non dantur nisi tria vota solennia, scil. Obedientiæ, Paupertatis & Castitatis; sub quibus certè intelligi non potest obligatio jejunandi; secus enim cæteri omnes Religiosi voventes hæc tria, vel saltem obedientiam explicitè secundùm Regulam, tenerentur ex voto servare, quæ in eorundem Regulis proponuntur: ergo &c. Adde, ex hoc sequi, quòd si Superior dispensaret cum aliquo subdito in jejunio, in horis dicendis &c. deberet dici dispensare in voto solenni: at hoc nullus sanæ mentis dixerit: quia nullus Superior Regularis dispensare valet in voto solenni; ergo &c.

Dices contra hoc: Frater Minor deponendo professionem dicit: *Voveo & promitto servare Regulam*: at, qui promittit servare Regulam, promittit servare omnia, quæ in Regula continentur: ergo Frater Minor vi voti, seu promissionis Deo factæ tenetur servare omnia, quæ in S. Regula continentur.

606. ℞. *distinguendo Minorem*. qui promittit servare Regulam, promittit servare omnia sub obligatione voti necessariò, *nego*, sub obligatione

gatione vel voti, vel præcepti, eô scilicet modo, quô in S. Regula continentur, *concedo Min. & nego Conseq.* quia, ùt sapienter explicat Kerckhove cum S. Thoma, qui profitetur Regulam, propterea non vovet servare omnia, quæ sunt in Regula sub obligatione voti, sed sub tali obligatione, sub qua in Regula proponuxtur, seu, sub qua Legislator voluit obligatos sui sequaces, ità scil. ut ad tria vota substantialia teneamur sub voto, ad alia verò sub obligatione præcepti, prout ampliùs declaravit Clemens V. *in Clementin. Exivi de Paradiso* expresè dicendo, *hujus Regulæ professores non esse æqualiter obligatos ad omnia, quæ continentur in ipsa Regula, sed inæqualiter &c.* Quemadmodum ergo v. g. Dominicanus transgrediendo constitutiones suas, per se loquendo non incurrit reatum culpæ, (esto in professione dicat: *Promitto obedientiam secundùm Regulam B. Augustini Episcopi, & secundùm institutiones Fratrum Prædicatorum*) eò quòd Legislator non voluerit eos obligatos ad has constitutiones in conscientia sub culpa, sed sub pœna duntaxat; ità pariter Frater Minor transgrediendo v. g. præceptum jenunii non peccat contra votum, sed contra præceptum jejunii, eò quòd Legislator ad hæc non voluerit nos obligare sub voto, sed sub præcepto tantùm. Profectò si Frater Minor vi professionis vellet se obligare ad omnia in Regula contenta sub voto, frustrà videretur

recur addere hæc verba ſpecificantia: *Vivendo in obedientia, ſinè proprio, & in caſtitate*: ſufficeret enim dicere: *promitto ſervare Regulam*: quia & hæc tria in Regula continentur, prout notat Kerckhove *cit. n. 18. in fine.* Videatur de hoc Miranda *l. cit. concl. 1. & 2.*

Quæres 4tò, utrum Religioſus invalidè profeſſus poſſit reclamare contra ſuam profeſſionem?

607. ℟. Poteſt, ſive Religioſus ſit, ſive etiam Monialis, quacunque demum ex cauſa profeſſio fuerit nulla, modô obſervet ſequentes tres conditiones 1. ut cauſam nullitatis ſuæ profeſſionis coram Superiore ſuo, & loci Ordinario legitimè deducat ac probet. 2. ut ante hanc deductionem & probationem irritæ profeſſionis coram legitimo Superiore (illo ſcilicet, cujus erat admittere ad profeſſionem) & Ordinario faciendam habitum non deponat, nec etiam absque licentia Superioris cum habitu propriâ auctoritate diſcedat. 3. ut cauſas nullitatis intra quinquennium à die profeſſionis proponat. Ità deciſum legitur in Concilio Trid. *SS. 25. de Reg. c. 19.* Fatentur nihilominus Doctores, etiam illos, qui ante deductionem nullitatis habitum depoſuêre ex eo duntaxat, quòd in habitu non potuiſſent pervenire ad legitimum ſuum Superiorem; vel qui ex mera ignorantia nullitatis intra

quin-

quinquennium non reclamârunt, vel aliàs à reclamando impediti fuêre, audiendos esse, & in integrum restituendos. Ità Navarrus, Rodriquez, Lezana, & alii; non enim videtur æquitati consentaneum, ut quis sinè omni culpa jure privetur suo. Verùm post elapsum quinquennium non, nisi difficillimè impetrari posse hoc Beneficium restitutionis, advertit Hyacint. Donatus *tom. 2. tr. 12. q. 13. & 14.* quia nunquam concedi solet, nisi Orator præter causas nullitatis simul demonstret causam, ob quam intra quinquennium non potuit reclamare. Videantur de hoc Pirhing *l. 3. Decret. tit. 31. n. 151. & seqq.* Reiffenstuel *eod. tit. à n. 196.*

Quæres 5tò, utrum fas sit, expellere Religiosum nulliter professum?

Ante responsionem notandum est, dari 608.
duplicis generis impedimenta professionem irritantia; nam alia sunt temporanea duntaxat, quæ scilicet amoveri possunt à persona, uti est defectus ætatis, vel consensus, vel libertatis &c. alia verò sunt perpetua, quæ scilicet personam inseparabiliter comitantur, eámque semper ad professionem inhabilem reddunt; talia sunt v. g. sexus fœmineus ad profitendum inter viros. 2. Matrimonium consummatum, quamdiu vivit compars. 3. Morbus caducus vel contagiosus, uti lepra &c. quæ saltem ex particularibus Constitutionibus auctoritate Papæ appro-

 batis

batis reddunt hujusmodi perſonas inhabiles ad profeſſionem legitimam. Ità Lezana *tom. 2. verſ. Profeſſio Religioſa. n. 20.* hoc not.

609. ℟. Ad quæſitum. Invalidè profeſſus cum impedimento temporaneo duntaxat, poteſt expelli à Religione, ſed intra quinquennium à die profeſſionis tantùm. 2. Invalidè verò profeſſus cum impedimento perpetuo, poteſt omni tempore, quo conſtat de invaliditate profeſſionis, è Religione ejici, ſaltem cum interventu Ordinarii. Ratio primæ partis (quam tenent Bordonus, Donatus, Reiffenſtuel ubi ſuprà *n. 238.*) eſt: quia Religio & Religioſus ſunt correlativa ſecundùm omnes; quandoquidem contractus mutuo conſenſu debet perfici: ergo quemadmodum Religioſo permiſſum eſt intra quinquennium à profeſſione reclamare contra valorem profeſſionis, niſi defectus ſupponatur interea ſuppletus, & profeſſio ratificata ſaltem tacitè, ſicque convalidata, ità & Religio poteſt reclamare, & nulliter profeſſum ejicere: & hoc pluries declaratum fuiſſe à S. Congregatione Cardinalium, teſtatur Pignatellus *tom. 1. conſult. 89. n. 17.* referens declarationes in terminis. Ratio autem poſterioris (quam tenent Miranda *tom. 1. qu. 52. a. 2. concl. 5.* Rodriquez, Pellizarius & alii) eſt: quia actus à principio nullus, nullum producit effectum, prout conſtat de contractu matrimonii, & aliis plu-

pluribus, & habetur expressum *cap. Præsentiam, de Appellat. l. 4. ʃ. condemnatum. ff. de re judicat.* Atqui talis professio supponitur ab initio fuisse nulla, nec potuit interim convalescere, eò quòd impedimentum supponatur perpetuum: ergo taliter professus potest quolibet tempore NB. quo de invaliditate certò constat, ejici, seu dimitti.

Dixi tamen: *ſaltem cum interventu Ordinarii.* Quamvis enim Miranda *l. cit.* Rodriquez *tom. 3. q. 17. art. 9.* Peyrinis, Barbosa & alii plures probabile teneant, hujusmodi expulsionem fieri posse quovis tempore absque interventu Ordinarii; quia oppositum cederet in grave Religionis detrimentum, cogeretur enim hæc retinere homines inhabiles, & fortassis indignos ac perniciosos, proptereáque decretum à Concilio Tridentino *SS. 25. de Regular. c. 19.* in favorem Religionis editum redundaret in ipsius detrimentum, contra Regulam *61. J. in 6.* ubi dicitur: *quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*; nihilominus in praxi nunquam prorsus attentanda est ejectio cujuspiam ex Ordine, sive intra, sive post elapsum quinquennium, nisi cum interventu Ordinarii, & deductis priùs causis nullitatis coram Superioribus legitimis, & ità à Sacra Congregatione Cardinalium pluries fuisse decisum, testatur Pignatelli *loc. prox. cit.* & Pellizarius *tom. 1. c. 2. n. 53.* apud nostrum Kerckhove *instatut. gen.* 610.

c. 1. §. 1. n. 98. referentem geminam declarationem in terminis.

Nullatenus proin ſuaſerim alicui Superiori Religioſo, ut attentet ejectionem ſinè interventu Ordinarii; experientia quippe multiplici conſtat, hoc ſinè ſcandalo in populo, ſinè periculo animarum, & proſtitutione S. Religionis fieri non poſſa: Superior enim cogetur infallibiliter ejectum recipere, & reſtituere in integrum, omnesque expenſas ab ejecto factas ſolvere, usque dum cauſa coram Ordinario & Superiore ſimul fuerit disquiſita, & inhabilitas ejecti, vel nullitas profeſſionis plenè probata.

Quæres 6tò, ad quidnam teneatur Regularis vi voti obeientiæ?

611. Ante reſponſionem rurſus notandum hìc venit, Doctores communiter diſtinguere inter præcepta Superiorum, alia namque dicuntur præcepta ſecundùm Regulam, & alia contra Regulam. Rurſus alia dicuntur ſupra, & alia infra Regulam.

Præceptum *ſecundùm Regulam* vocatur, quando id, quod præcipitur, vel expreſsè in Regula continetur, vel ſaltem implicitè; ut ſi Frater Minor jubeatur ſervire infirmo Fratri ſicut vellet ſibi ſerviri &c. vel moribundo aſſiſtere &c. è contra verò *contra Regulam* dicitur, quando id, quod præcipitur, Regulæ poſitivè adverſatur; ut ſi Frater Minor juberetur colligere pecunias &c. Præceptum

ceptum *suprà Regulam* appellatur, quando Superior præcipit majora, ac duriora, quàm Regula exigat, utputa frequentius aut strictius jejunium &c. flagella, longas abstinentias &c. *Infra Regulam* denique appellari consuevit, quando jubentur laxiora, quàm Regula præscribit. Ità Lessius *l.* 2. *c.* 41. *n.* 76. Holzmann *ubi subrà c.* 4. *n.* 589. Hoc notatô

℟. Ad præsens quæsitum primò. Vi voti Obedientiæ Religiosus tenetur obedire in omnibus, quæ Superior præcipit *secundùm Regulam.* Ità Doctores *proximè cit.* Ratio est: quia profitendo Regulam censetur sese obligâsse ad omnia ea, quæ ad observationem Regulæ & Ordinis suscepti necessaria sunt: ergo tenetur obedire in omnibus quæ secundùm Regulam præcipiuntur: & quia secundùm diversitatem Religionum variæ reperiuntur Regulæ vel Constitutiones; hinc fit, ut & potestas præcipiendi ex parte Superiorum, & obligatio obtemperandi ex parte subditorum ad plura vel pauciora, prout Regula disposuerit, valeat extendi. Sic Sacra Regula nostra *cap.* 10. præcipit, ut nos Fratres Minores obediamus *in omnibus, quæ non sunt contraria animæ, & Regulæ nostræ.* In Constitutionibus verò Societatis JEsu præcipitur, *ut obediant in omnibus, in quibus non cernitur manifestum peccatum:* hinc ubi justa præcipiendi causa subest, ea quæ peccatum non sunt, censentur secundùm 612.

Regulam præcipi, & nos tenemur obedire: in aliis Ordinibus obligatio obediendi non tam latè patet, inquit Lessius *n.* 77. ℣. *Alterum est.*

613. ℞. Jam 2dò. Quando Superior aliquid præcipit, quod est contra, vel supra, aut infra Regulam, subditus vi voti obedientiæ non tenetur obedire per se loquendo, nisi in certis quibusdam casibus. Ità Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *disp.* 5. *n.* 55. & alii *communiter.* Ratio est: quia cùm Superior non sit auctor Regulæ, sed custos duntaxat, hinc solùm habet potestatem & obligationem, ut subditos secundùm Regulam dirigat, & hujus observationem urgeat, non verò ut pro mero libitu aliquid præcipiat, quòd sit vel contra, vel supra, vel etiam infra Regulam, nisi Superior habeat legitimam potestatem & causam dispensandi in aliquo præcepto Regulæ, vel nisi observantia votorum, vel necessitas publica exigat, ut subin aliquid supra Regulam v. g. abstinentiæ vel extraordinariæ mortificationes, jejunia, assistentiæ apud infirmos peste infectos &c. præcipiantur. Videantur de his Laymann *l.* 4. *tr.* 5. *c.* 9. *n.* 2. Palao *tr.* 1. *tr.* 16. *disp.* 4. *pu.* 4. *n.* 4. & 5. Suarez *tom.* 3. *de Relig. l.* 10. *c.* 8. *n.* 8.

Quæres 7timò, ad quidnam Regularis teneatur vi voti Castitatis Evangelicæ?

614. ℞. Vi hujus voti Regularis tenetur perpetuò & illimitatè abstinere ab omni actu vene-

venereo, tam in - quàm externo, ſcilicet à turpibus cogitationibus, delectatione moroſa & pravis deſideriis, ab omni contactu laſcivo tam proprii, quàm alieni corporis, ab omni impudico aſpectu, verbis, colloquiis & oſculis ex libidinoſo affectu profectis, à pollutione, & fornicatione tam reali, quàm mentali &c. Ità ex *communi* & certa ſententia Leſſius *l. cit. n.* 78. Herincx ubi ſuprà *q.* 7. *n.* 67. Ratio eſt: quia vovens ſolenniter caſtitatem cenſetur ſeſe obligare ad hanc ſervandam juxta receptam ab omnibus in Eccleſia ſignificationem hujus vocabuli *Caſtitas*, & hoc ipſo ſeſe obligat ad abſtinendum ab omnibus, quæ huic virtuti repugnant: atqui huic virtuti *Caſtitatis* ſcilicet ſimpliciter dictæ repugnant omnes illi actus mox enumerati; ergo quivis Regularis, qui caſtitatem ſimpliciter (uti moris eſt) vovit, tenetur ab omnibus illis abſtinere, ità, ut ſecus agendo nedum contra virtutem caſtitatis (ut cæteri homines) ſed inſuper contra virtutem Religionis peccet peccato Sacrilegii mortalis vel venialis, prout peccatum contra caſtitatem fuerit mortale, vel veniale.

Porrò nos Fratres Minores non ſolùm 615. tenemur vi voti hujus abſtinere ab omnibus mox recenſitis actibus (uti cæteri Religioſi omnes) ſed inſuper ex ſpeciali præcepto S. Regulæ *cap.* 11. tenemur abſtinere ab omni ſuſpecto conſortio cum mulieribus, ut proin morta-

mortaliter peccet Frater Minor contra hoc præceptum Regulæ, qui aliis fundatam præbet causam suspicandi alicujus lascivi consortii cum aliqua muliere: fundatam verò suspicionem (ait S. Bonaventura in hunc loc.) generare possunt 1. *Locus*, utputa si sit solitarius, sequestratus aut obscurus. 2. *Tempus*, præsertim nocturnum. 3. *Modus*, ùt si quis converse tur solus cum sola. 4. *Gestus*, ùt si sit levis, dissolutus, nimìs propinquus ad fœminam. 5. *Actus*; ùt si aspectus sint fixi & incontinentes, verba dissoluta & scurrilia, aut immunditiam sapientia, accedentibus præsertim tactibus vel compressione manuum, vel aliis jocis nimiùm familiaribus. 6. Insuper ad fundatam suspicionem contribuere possunt *ætas*, & *conditio tam mulieris, quàm Fratris &c.* item 7. *Frequentia conversationis & colloquiorum.* 8. Denique præcipuè suspectum reddere potest conversatio cum tali persona *post prohibitionem à Superiore jam factam*; nam, ùt Hugo de Dina, Herincx & alii plures animadvertunt, eô ipso quis suspectum se reddit, quò dissuasum, maximè à Prælatis, non vitat consortium; negligit enim obedientiam & honestatem voluptas.

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Reclamantibus contra valorem suæ Professionis, & de Obedientia præstanda &c. &c.

CASUS PRIMUS.

Titius opulentus juvenis certam Religionem fuerat ingressus, naturalibus ac politicis motivis potiùs, quàm superna vocatione ductus: & quia tempore probationis vita regularis nedum difficilis, sed nimis rigorosa & genio suo intolerabilis visa fuit; hinc non semel sed sæpiùs vestimenta sua sæcularia repetiit ab Instructore Novitiorum, quo regressum ad sæculum dissuadente, expleto tandem probationis anno potiùs timore Parentis, quàm amore Relegionis professionem solennem deposuit. Verùm cùm temporis successu senserit crescere dæmonis tentationes, carnísque stimulos in dies acui, se verò tam supernis, quàm humanis consolationibus destitui, cœpit miseram suam conditionem deplorare, cœpit maledicere diei, quâ Religionem intravit, vel professionem deposuit; & quia talis vita ipsa morte, immò inferno gravior sibi visa fuit, hinc rejecto cucullo clam abiit ad partes Acatholicorum, haud equidem animô amplectendi hæresin, sed potiùs fruendi mundi deliciis; quem in finem

nem Uxorem duxit, & aliquot ex ea proles suscepit, dum ecce! continuis conscientiæ stimulis exagitatus venit ad aliquem Confessarium, rem totam aperiens, & consilium postulans, quò non quidem ad pristinum Monasterium redire, sed potiùs Uxori suæ adhærere, etiam inter Catholicos impunè permitteretur. Quid remedii aut consilii Confessarius administrabit Titio in hoc casu?

616. ℟. Ante omnia in tali casu inquirendum esse ex pœnitente, utrum is ante, vel post quinquennium primùm à die professionis reclamaverit; nam si ante quinquennium, faciliùs, post quinquennium verò, non nisi difficillimè sententia de nullitate professionis impetrari poterit, secundùm dicta superiùs *n.* 607. 2dò inquirat, cur habitum deposuerit, & apostataverit? & quare non in Monasterio manens laboraverit pro impetranda sententia de nullitate professionis? 3tiò, eidem candidè aperiat, necessarium fore ad impetrandam hanc sententiam, ut Romæ nedum causas nullitatis, scilicet timorem Parentis rationabiliter conceptum, & defectum vocationis supernæ &c. demonstret; sed 4. insuper demonstret, se existentem adhuc in Monasterio reclamâsse, vel si hoc non contigit, demonstret saltem, se habuisse justas causas deponendi habitum, & aufugiendi potiùs, quàm eô retento in Monasterio laborandi pro declaratione nullitatis &c. &c.

Ratio

Ratio horum facilè colligi poteſt ex dictis *n. 607.* quia niſi hæc omnia præſtiterit, declarationem nullitatis nunquam impetrare poterit; tum quia in facie Eccleſiæ perſumptio ſtat pro valore profeſſionis; tum etiam quia ſi Eccleſia exhiberet ſe facilem in declaranda nullitate, timendum foret, ne ſubin aliqui ſinè juſta cauſa reclamarent, non ſinè ſcandalo & perturbatione Eccleſiæ, & animarum periculis.

℞. jam 2dò, conſilii causâ ſuadendum eſſe Titio 1. ut ad demonſtrandum defectum libertatis ad valorem profeſſionis neceſſariæ curet impetrare authenticum teſtimonium de nimia auſteritate vel rigore Parentis, intentantis minas, duriorem tractationem, caſu quo è Monaſterio reverteretur ad ſæculum. 2dò procuret inſuper ad demonſtrandum defectum ſupernæ vocationis, teſtimonium authenticum à ſuo Inſtructore, quòd ſæpiùs repetîerit ſua veſtimenta ſæcularia, animô redeundi ad ſæculum, quódque nunquam ſe monſtraverit quietum, aut conſolatum in ſtatu Religionis &c. 3tiò demonſtret inſuper, ſi quas habet cauſas legitimas ſui è Monaſterio diſceſſus & depoſitionis habitus religioſi. Cùm verò ſinè interventu Ordinarii examinantis vel disquirentis allegata Romæ dari non ſoleat ſententia nullitatis; immò verò regulariter disquiſitio talis proceſſus ſoleat committi Ordinario loci 617.

illius,

illius, in quo casus contigit &c. hinc suadeat Confessarius Titio, ut vel ipsum Reverendissimum Ordinarium, aut hujus Vicarium Generalem adeat, eidem animæ suæ statum aperiat, instrumentorum suorum authentizationem, & alia necessaria ad impetrandam sententiam nullitatis humiliter exoret, consilium & auxilium in casu tam desperato petat &c. Videantur de hoc Donatus *tom. 2. tr. 12. q. 19.* Henno *tom. 2. tr. 3. q. 8. concl. 2.* Reiffenstuel *l. 3. tit. 31. n. 205. & seqq.*

Sed quid, ais, si talis Religiosus Romæ non audiatur, vel prævideat se auditum non iri, eò quòd nullitatem suæ professionis satis probare non valeat?

618. ℟. In eo casu expedire, ut Confessarius talem disponere satagat ad ratificandam in Monasterio professionem (si tamen affulgeat spes aliqua obtinendi ad hoc consensum à sua Uxore) si verò de hoc nulla affulgeat spes, aut ipse redire nolit, vel non audeat timore pœnarum, vel quia vocatum se non sentit, nec libenter Uxorem aut proles susceptas deserit, poterit tutâ conscientia in suo connubio permanere: ad evitandum tamen periculum animæ vel scandali omnimodis suadendum erit, ut è partibus Acatholicorum discedat in aliam Regionem longinquam, ibique latitet. Ità Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 37. n. 11.* Navarrus *lib. 3. Consil.*

Consil. 89. de Regular. Laymann *lib. 4. tr. 5. c. 5. n. 7.* Ratio est: tum quia Professio Religiosa est arduum opus consilii, ad quod nemo tenetur, neque cogi potest invitus; tum etiam quia Professio supponitur nulla: ergo non obstat valori matrimonii, nisi aliud subsit impedimentum dirimens. Nec refert, quòd Ecclesia tales cogat manere in Religione *per. Concil. Trid. ss. 25. de Regular. c. 19.* hoc enim non facit eo fine, ut ad Professionem adigat, vel eam validet, aut validam declaret, sed quia præsumit, eam ab initio valuisse, vel certè ratificatam fuisse à Religioso, quæ præsumptio in foro conscientiæ debet cedere veritati, ùt benè notant *DD. citt.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia in quodam Monasterio solemnem Professionem deposuerat, sed quia elapso postea uno vel altero anno non semel, sed sæpiùs deprehensa fuit cecidisse in terram, toto corpore tremens, frendens, & ore spumans, non absque horrore aspicientium; hinc rè meliùs discussa ac examinata per Medicos conclusum fuit, Semproniam laborare epilepsia; quam ob causam cæteræ Moniales multùm consternatæ ob periculum infectionis sciscitabantur è suo Confessario, an non liceat Semproniam ejicere è Monasterio; ne totam Communitatem inficiat, præsertim cùm ipsamet fateatur, se hoc affectu jamjam la-

borâsse in sæculo, noluisse autem id manifestare ob timorem, ne ante professionem claustro expelleretur. Confessarius respondit, eam tutâ conscientia posse ejici; tum quia Superiorissa non semel sed sæpiùs (secundùm Constitutiones Ordinis) protestata fuerat, Professionem fore nullam, casu quo deprehenderetur laborâsse aliquo morbo occulto, præsertim infectivo, & cæteris pernicioso; eò quòd Superiores Ordinis non soleant, nec velint consentire in receptionem talium; tum etiam quia Leo X. prout videre licet apud Cordubam *in cap. 2. q. 21. pu. 4.* & Mirandam *tom. 1. art. 2. q. 52. concl. 5. concessit Generali, & Provinciali Ordinis Minorum, ut Fratres, etiam professos, qui gravissimis delictis notati fraudulenter & dolosè ea reticuissent in eorum receptione & professionis emissione, monitione super his per dictos Prælatos præmissa, non obstante, quòd jam professionem emiserint, è Conventibus dicti Ordinis expellere & removere liberè & licitè possint, & valeant: quidni ergo & talem Monialem ob morbum fraudulenter reticitum? Quæritur jam quid de hoc casu, & responso Confessarii sit tenendum?*

619. ℞. Breviter 1. Professionem Semproniæ à parte rei fuisse nullam, & ob id 2. Responsum Confessarii esse approbandum, si per hoc velit, Semproniam posse ejici cum præscitu & approbatione Episcopi, non item si velit, eam ejici posse absque præscitu,

tu, consensu, vel approbatione Episcopi. Ratio primæ partis est: quia secundùm dicta *n. 603. III.* professio consistit in contractu, de cujus essentia est, ut fiat *mutuo paciscentium consensu*; ergo cùm hìc deficiat consensus ex parte Superiorum Ordinis, quippe qui semper solent protestari, se nolle acceptare professionem alicujus, qui hujusmodi defectum perniciosum subdolè reticuisset, vel omnino negâsset tempore Novitiatûs, prout etiam in nostro casu contigit, consequens est, Professionem à parte rei nullam fuisse. Ratio autem posterioris partis, quòd scilicet sinè præscitu & approbatione Episcopi fieri nullatenus possit, colligi potest ex dictis *n. 610.* quia Concilium Tridentinum statuit, ut annullatio professionis, vel ejectio alicujus Professi è Monasterio nunquam fieret, nisi re priùs per Ordinarium loci & Superiorem Ordinis cumulativè examinata, & nullitate probata, idque propterea, ne à Superioribus cuipiam fieret injuria, aut sinè sufficiente causa quempiam ejici contingeret, præsertim cùm talis ejectio vix unquam sinè scandalo, vel periculis animarum fieri valeat.

Dices. In illo privilegio à Leone X. Superioribus Ordinis concesso nulla prorsus fit mentio, quòd talis expulsio vel ejectio fieri nequeat sinè interventu & approbatione Episcopi: ergo nec nos debemus eam adstruere; secus enim fieri posset, ut Epi-

ſcopo contradicente, Ordo cogeretur ſervare perſonam noxiam & inhabilem, immò pernicioſam, non ſinè maximo gravamine; quod ſanè æquitati conſentaneum non eſt.

620. ℟. Eſto etiam in illo privilegio nulla fiat mentio de interventu Epiſcopi, fit tamen in Conſtitutione Concilii Tridentini *ſſ. 25. de Regular. c. 19.* quæ utpote poſteriùs emanata hodie habet vim legis, prout liquet ex declarationibus Cardinalium ſuprà *n. 610.* allegatis. Hinc Donatus *tom. 2. tr. 12. q. 19. n. 7.* rectè ſcribit, quòd *ſi Superior per ſe ſolum profeſſionem nullam declaret, & Religioſum* (idem dicito de Moniali) *è Monaſterio ejiciat, illum teneatur ad Monaſterium revocare, eò quòd proceſſerit contra formam à Tridentino præſcriptam, & hôc ipſo actus ſit nullus, tenetúrque ejectus redire; quia formæ actui præſcriptæ nihil addi, vel detrahi poteſt ex l. 1. ſ. Opus novum. ff. de oper. novi. nunc.* Ità Donatus *loc. cit.* Cui tantò faciliùs adſtipulor, quantò certiùs compertum habeo, jam in duobus caſibus hujuſmodi ejectiones Romæ fuiſſe improbatas, & Superiores in expenſas condemnatos.

Sed quid, ſi Moniales fateantur, ſe tempore Novitiatûs jam una vel altera vice reperiſſe Semproniam in terra jacentem, nullatenus tamen credidiſſe, hujuſmodi motus vel geſtus provenire ab epilepſia?

℟. Hoc

℟. Hoc supposito vix ulla supererit spes 621.
impetrandi sententiam nullitatis; enimverò si tempore Novitiatus jam deprehenderunt talem infirmitatem, & nihilominus admiserunt Semproniam ad professionem, tacitè consensisse videntur; debuissent enim tunc cautiùs inquirere; *quia ubi majus est periculum, ibi cautiùs est agendum. l. 1. ff. sed etsi quis ff. 1. de carb. edicto. &c. ubi de Elect. in 6to;* quod, cùm non fecerint, sibi imputare debent *arg. Cap. damnum. 86. de R. I. in 6to.* Nec refert, quòd Superiorissa ante professionem fuerit protestata, se nolle admittere laborantem tali defectu; nam hæc protestatio fuit facto (admissionis scil. ad solennem professionem in his circumstantiis) contraria. Ex quibus hoc saltem conficitur, quòd valor professionis reddatur dubius, non autem incertus, aut certò nullus: atqui *in dubio præsumitur pro valore actûs l. si pars. ff. de inofficios. testam.* ergo & in hoc casu, præsertim cùm aliunde constet, quòd, *cùm sunt partium jura obscura, Reo potiùs favendum sit, quàm Actori, per Reg. 11. Jur. in 6to.*

CASUS TERTIUS.

CAjo Religioso ex Ordine Fratrum Minorum Superior demandaverat, ut assisteret cuidam alteri Confratri gravissimè decumbenti, cui jam

dudum fuerat à confessionibus. Verùm cùm Cajus sciverit jam plures ob assistentiam fuisse eodem morbo (maligna scilicet febre) correptos, fatisque concessisse, hinc illorum vestigiis territus, & suæ pelli timens, surdum se præbuit auditorem mandati: è contra Superior timens saluti decumbentis, denuo præcepit Cajo in virtute Sanctæ Obedientiæ, ut illico adiret infirmum, eidémque ad extremum usque halitum vitæ fideliter assisteret, sua deferendo obsequia: quod & fecit, sed paulò post eadem infirmitate correptus adiit æternitatem. Quæri jam potest 1. Utrum, vel qualiter Cajus peccaverit tergiversando ad primum mandatum Superioris? 2dò, an Obedientiæ Sanctæ mandatô potuerit obligari ad hujusmodi assistentiam, tametsi præviderit evidens periculum incidendi in eandem infirmitatem, & moriendi?

622. ℞. Ad primum quæsitum hujus casus, Cajum exhibendo se auditorem surdum ad primum mandatum peccâsse contra virtutem obedientiæ, sed probabiliter non, nisi venialiter. Ratio est: quia Superior imponendo mandatum non intendit consulere aut suadere duntaxat, sed aliquô modo præcipere: quia tamen non præcepit *in virtute S. Obedientiæ* hinc non censetur, voluisse obligare, quantum potuit, atque adeò sub peccato mortali, sed sub veniali duntaxat; valde enim probabile est, inquit Lessius *de Jur. & Just. lib. 2. c. 41. n. 76. V. Tertiò.* Superiorem posse suam potestatem, suúmque præce-

præceptum ità moderari, ut solùm ad peccatum veniale obliget, etiamsi alioqui materia sit gravis. Tametsi igitur Cajus certó deliquerit contra obedientiam; nam ipsa ratio disciplinæ religiosæ postulat, ut inferior obtemperet, etiamsi illi extremum præceptum, seu formale obedientiæ mandatum, (quô Superiores ex more in Religionibus usitato censentur velle graviter obligare) non fuerit impositum, videtur tamen ob tergiversationem vel cunctationem non nisi venialiter deliquisse.

℞. Ad alterum quæsitum, potuisse Cajum 623.
à Superiore obligari ad assistendum Fratri infirmo, esto etiam præviderit certum infectionis, & mortis periculum. Ratio hujus petenda est ex dictis suprà *n. 612.* quia Inferior tenetur obedire in omnibus, quæ Superior præcipit secundùm regulam, & Frater Minor in omnibus, quæ non sunt contra Regulam & animam nostram: atqui assistere Confratri infirmo est secundùm Regulam, vi cujus unusquisque jubetur alteri infirmo servire, sicut vellet sibi serviri, neque hoc est contra animam: ergo Superior Cajum ex Ordine Fratrum Minorum potuit obligare, immò & graviter voluisse obligare censendus est, dum in virtute S. Obedientiæ eidem hoc demandavit. Videatur Rodriquez *QQ. regul. tom. 3. q. 31. art. 3. & 4to.* Suarez *tom. 4. de Relig. tr. 10. l. 2. c. 9. n. 29.* Kerckhove *c. 5. §. 6. n. 3.*

Ergonè, inquies, quivis Superior Religiosus posset subdito suo præcipere, ut assistat hujusmodi infirmis v. g. tempore contagionis peste correptis?

624. ℞. 1. Per se loquendo non potest quivis Superior, nisi 2. talem assistentiam exigat vel bonum commune Monasterii vel Religionis, vel, nisi Regula ad hoc obliget. Ratio prioris est: quia Religiosi solent duntaxat vovere obedientiam secundùm regulam, hæc autem communiter loquendo non solet obligare ad ea, quæ sunt nimìs difficilia, & hoc ipsô moraliter impossibilia, quæ scilicet sinè periculo vitæ fieri nequeunt. Hinc Superior vi talis voti obtinet solùm limitatam jurisdictionem ac dominium in subditum, proptereáque D. Bernardus *lib. de præcept. & dispensat. c. 5.* ait: *Prælati jussio, vel probibitio non prætereat terminos promissionis, nec ultra extendi potest, nec contrahi intra. Nil me probibeat eorum, quæ promisi, nec plus exigat, quàm promisi. Vota mea non augeat sinè mea voluntate, nec minuat sinè certa necessitate.*

Ratio autem posterioris est: quia bonum commune præferendum est bono privato alicujus Religiosi: ergo sicut ob exigentiam boni communis Princeps potest suos subditos obligare ad bellandum, vel ad periculosam navigationem, immò ad assistendum infirmis peste infectis &c. ità & Superior Religiosus subditum vi voti obedientiæ sibi adstri-

adstrictum. Consideranda tamen est in tali casu conditio infirmorum, & inservientium; nam si adsunt alii, qui minùs meticulosi, sinè periculo possent hujusmodi ministerium subire, prudentia ac charitas suaderet, curam infirmorum talibus potiùs demandandam, quàm aliis meticulosis Religioni fortassis magìs necessariis ac proficuis. Videantur de hoc Rodriquez *l. cit. q. 31. art. ult.* Sanchez *l. 6. moral. c. 2. n. 17.* Palao *tr. 16. disp. 4. pu. 4. n. 7.* Kerckhove *l. cit. n. 4.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, invalidam, & nullius roboris esse professionem, quæ fit annô probationis nondum emenso seu expleto; quia supponitur contra formam à Concilio Trident. *ss. 25. de Regul. c. 15.* præscriptam. Et licèt Pius V. in sua Bulla *Summi Sacerdotii Curæ.* videnda apud Rodriquez *tom. 3. q. 16. art. 6.* Monialibus Novitiis S. Dominici (quo privilegio etiam cæteri Mendicantes gaudere possunt & solent) indulserit, ut quoties aliqua ex iis, nondum professa de alicujus Medici consilio ab hoc sæculo transitura conspicitur, pro consolatione animæ suæ, & in ordine ad lucrandas indulgentias plenarias ante ela- 625.

 psum

pſum profeſſionis annum poſſit deponere ſuam profeſſionem, probabiliùs tamen talis profeſſio reconvaleſcentem non ſtringeret ad obſervantiam votorum vel Regulæ, niſi poſtea elapſo probationis termino ſponte repeteretur, prout animadvertunt Reiffenſtuel *l. 3. tit. 31. n 183.* Rodriquez, Miranda, Fagnanus, & alii plures, & habetur expreſſum in Concilio Trident. *l. cit. in fin.*

626. Colliges 2dò, etiam illam profeſſionem, quæ quidem optima fide facta fuit, ſed nec à Prælato, neque ab alio quopiam, cujus intererat, acceptata, nullam, ne ſimplicis, quidem voti parere obligationem. Ità Sylveſter, Miranda, Leſſius, Laymann *l. 4. tr. 5. c. 5. n. 5.* & alii plures ab hoc relati. Ratio eſt: quia Profeſſio Religioſa ſecundùm dicta conſiſtit in quodam contractu reciproco, & oneroſo inter profitentem & Monaſterium ſeu Ordinem, cui incorporatur: ergo ſi Ordo non conſentiat in talem profeſſionem, contractus ſeu profeſſio nulla eſt, & nullum prorſus parere poteſt effectum; nam *non entis nullæ ſunt qualitates. l. ſi ſervum 4. ff. de act. empt. & vend.*

627. Colliges 3tiò, ea quæ diximus *n. 607.* de facultate reclamandi contra valorem profeſſionis, eſſe duntaxat intelligenda de illis, qui certò ſciunt, profeſſionem fuiſſe nullam v. g. ob defectum conſenſus aut libertatis, vel ætatis requiſitæ &c. nam ſi ſolùm dubitent

de

de valore, præsumendum erit pro valore, secundùm dicta *num. præcedenti.* Insuper intelligenda esse duntaxat de illis, qui professionem suam postea cessante defectu vel impedimento nunquam ratificârunt; nam si supponantur semel ratificâsse, jam erit valida, & hôc ipso non ampliùs poterunt reclamare; hanc ob causam (teste Hyacint. Donato *tom. 2. tr. 12. q. 14.*) in Rescriptis, quibus reclamantes restitui solent in integrum, solet semper apponi hæc clausula: *dummodo professionem tacitè, vel expressè non ratificaverit.* Censetur verò quis expressè ratificare, dum conceptis verbis declarat, se velle se obligare ad obediendum secundùm Regulam &c. &c. tacitè verò, dum sciens & volens exercet actus solis professis proprios, uti jam dictum fuit suprà *n. 602.*

Illud porro notandum hic venit, ad hoc, 628. ut quis suam professionem vel expressè, vel tacitè etiam ratificet, necessum omnino esse, ut sciverit priorem professionem fuisse nullam, seu invalidam, secundùm *communem DD.* apud Pellizarium, Navarrum, Laymann & alios. Ratio est: quia sicut ad emittendam, ità non minùs ad ratificandam professionem requiritur consensus: atqui, *ignorantis nullus est consensus, neque aliquid magis contrarium sit voluntati, quàm error. l. si per errorem ff. de Jurisdict. omnium Judic.* Hinc tametsi nulliter professus suam professionem per annum centies approbâsset, vel repetiisset,

tiìsset, ob defectum tamen scientiæ de nullitate prioris professionis non reputaretur valida, nisi talis ratificans expresè apud se statuisset, quòd velit modo professionem validè ratificare, etsi ab initio fuisset invalida, prout bene notant Pellizarius *tom. 3. tr. 3. c. 5. n. 57.* Pirhing, & Reiffenstuel *l. cit. n. 216.*

Sed, nunquid (inquies fortassis) ad ratificationem professionis requiritur etiam novus consensus ex parte Ordinis seu Superioris, cujus interest incorporare, & novæ ceremoniæ, vel solennitas?

629. ℟. Probabiliùs nec opus est novo consensu Ordinis seu Superioris, neque novis ceremoniis, sed sufficit, ut ipse Religiosus priùs invalidè professus suam professionem in secreto & privatim coram Deo ratificet, seu renovet: nec opus est, ut de hoc vel Superiori, vel aliis quidpiam dicat: idque verum est non solùm in casu, quo prior professio fuit nulla defectu consensus ex parte profitentis se tenente, sed probabiliter etiam, quando fuit nulla ex defectu alterius necessariò requisiti, utputa quia profitens nondum expleverat annum decimum sextum, vel non fuit integro, aut certè non continuo anno in Novitiatu: & ità sentiunt Navarrus *l. 3. Consil. c. 27. & 28.* Barbosa *in Concil. Trident. n. 16.* Herincx *ubi suprà disp. 5. n. 33.* Ratio hujus est: quia consensus Superioris aliquando dilatus moraliter persevera-

rat

rat, quamdiu non revocatur : hic autem ſupponitur nunquam revocatus ; quin immò Summus Pontifex haud immeritò præſumitur conſenſum Superioris ſemel datum ratificare, dum poſt quinquennium primùm reclamantes contra valorem profeſſionis nunquam vult audiri ; eò quòd ſupponantur ſaltem *tacitè ratificâſſe ſuam profeſſionem :* ergo ſupponit, ſufficere tacitam ratificationem ex parte profeſſi, eſto non intervenerit novus conſenſus ex parte Superioris.

Cæterùm, cur novæ cæremoniæ non requirantur ad hujusmodi ratificationem, ratio communiter redditur hæc : tum quia cæremoniæ non ſunt de ſubſtantia profeſſionis : ergo ſinè his valet ; tum etiam, quia ſinè nota plerumque cæremoniæ non poſſent iterari.

Multò minùs opus eſt, ut propterea repetatur Novitiatus ; quia hic ſolùm requiritnr, ut Novitius Religionem, ac vice verſa Religio Novitium probet : hoc autem jam ſupponitur ſemel fuiſſe legitimè factum : ergo &c. Videatur Sanchez *de Matrim. lib. 2. diſp. 32. à n. 25.* Pellizar. *tom. 1. tr. 3. c. 5. q. 20.* Henno *ubi ſuprà q. 8. concl. 1.*

Colliges 4tò, Religioſum, qui contra profeſſionem validam reclamat, & ad id probandum utitur falſis teſtibus, peccare mortaliter, & manere obligatum Religioni, tenerique 630.

nerique nedum ad obſervantiam Votorum ac Regulæ, ſed etiam ad reſarcienda damna, ſi quæ propterea Religioni intulit. Ità poſt Bonacinam Hyacint. Donatus *tom.* 2. *tr.* 12. *q.* 18. Ratio eſt: quia quemadmodum ſi profeſſio à parte rei nulla fuit, taliter profeſſus non eſt obligatus ad obſervantiam Regulæ ac votorum, tametſi ob defectum probationis ab Eccleſia judicaretur validè profeſſus, proptereáque ad obſervantiam condemnaretur, ità è contrario ſola erronea exiſtimatio Eccleſiæ non poteſt facere, ut talis non fuerit validè profeſſus: quare cùm in foro Dei ſiniſtra præſumptio debeat cedere veritati, etiam talis abſolutio à votis vel ab obſervantia Regulæ coram Deo nulla eſt; proindéque quamdiu talis Impoſtor non redit ad ſuam Religionem, eſt verus Apoſtata, & Apoſtatarum pœnis ſubjectus.

631. Colliges 5tò, quòd tametſi ſecundùm dicta ſuperiùs *n.* 564. nuncupatio trium votorum obedientiæ ſcil. paupertatis & caſtitatis ſit de ſubſtantia veri Religioſi, ipſam tamen ſolennitatem votorum non eſſe de ſubſtantia Regularis, ſed importare aliquid ſtatui Regulari merè extrinſecum, & accidentale. Ratio hujus inde deducitur: quia Scholaſtici & Coadjutores Societatis JEſu ſunt veri Religioſi, veluti conſtat ex declaratione Gregorii XIII. Bullâ *Aſcendente Domino*, & tamen hi nondum nuncupârunt

vota

vota solennia, sed simplicia duntaxat. Itaque solennitas hæc votorum aliud non importat, quàm constitutionem Ecclesiæ, vi cujus persona hujusmodi votum emittens inhabilitatur ad certos effectus, utputa ad contrahendum matrimonium, ad non habendum dominium rerum, ùt alibi explicatum fuit. Alii verò dicunt, hanc solennitatem voti importare hoc, quòd Religiosus in Ordine à S. Sede Apostolica approbato juxta formulam ab Ecclesia præscriptam, emittenda tria vota substantialia obliget se irrevocabiliter Religioni, ac vice versa Religio se eidem obliget, de nunquam dissolvendis aut irritandis votis, prout tradit Sanchez *lib. 4. mor. c. 1. n. 11.* cum Vasquezio, Ribadeneira, & aliis passim. Hinc vota Scholasticorum è Societate JEsu non dicuntur solennia, tametsi enim hæc nuncupando sese obligent Religioni irrevocabiliter, Religio tamen vicissim non se obligat in perpetuum ad non relaxanda vota ipsorum. Videatur Holzmann *part. 3. tr. 3. n. 588.* vel ea, quæ diximus *part. 3. theolog. decalog. Confer. 7. n. 181.*

Colliges 6tò, semper graviter delinqui à subdito, præsertim Religioso, qui justum Superioris mandatum transgreditur *ex contemptu*, id est, ideò, quia non vult subesse, aut quia non curat, sed potiùs contemnit potestatem Superioris præcipientis, prout tunc fit, si subditus suo Superiori dicat: eô ipso, 632.

quòd

quòd tu mihi præcipias, vel hoc mandes, non faciam. Ità communis, & certa sententia, quam tenet Lessius *l. 2. c. 41. n. 76. & c. 46. n. 41.* Ratio est: quia cùm omnis potestas sit à Deo, resistens Superiori quà tali, convincitur resistere potestati à Deo traditæ, eandémque contemnere; unde non simplex duntaxat, sed duplex ad minùs peccatum committit, quando id, quod à Superiore prohibetur, ex se non est indifferens, sed aliunde illicitum, aut debitum: videlicet unum contra præceptum, cui talis violatio opponitur, alterum contra votum: ùt si Frater Minor jubeatur assistere infirmo &c. peccabit contra præceptum Regulæ, & simul contra votum obedientiæ, si hoc ex contemptu intermittat.

633. Dixi tamen 1. *qui justum Superioris mandatum transgreditur*, non enim integrum vel liberum est Superioribus, præcipere quidquid lubet, prout jam insinuavimus *n. 613. & 624.* quia Superiorum præcepta debent esse rationabilia, & fieri ex justa causa, spectata gravitate, vel necessitate aut utilitate rei ad finem à Superiore intentum. Hinc S. P. Franciscus legitur improbâsse & annullâsse præceptam per Fratrem Eliam generaliter carnis abstinentiam, quarum usum liberum permittit Regula. Et S. Bonaventura *in cap. 12. Regulæ* monet, non esse injungendam ex obedientia missionem inter Saracenos & alios infideles, nisi iis, qui voluerint

luerint ire &c. Possent tamen Superiores præcipere, quæ sunt necessaria ad conservationem disciplinæ regularis ac votorum, ad quæ quivis Regularis sese obligâsse censetur. Ex quo Doctores inferunt, Moniales teneri admittere reformationem Bonifacii VIII. *c. un. de statu Regul. in 6to*, innovatam à Tridentino *ss. 25. c. 5. de Regul.* de servanda clausura, vel ea introducenda; eò quòd hæc omnino necessaria videatur fœminis ad plenam voti castitatis observantiam. Videatur de hoc Sanchez *l. 6. mor. c. 2. n. 35.* Marchantius *in Resol. Casu. Reg. Casu 1.* Herincx *p. 3. tr. 4. disp. 5. n. 57. & 58.*

Dixi insuper 2dò, qui justum Superio- 634. ris mandatum transgreditur ex contemptu; aliud quippe est peccare ex contemptu: & aliud peccare cum contemptu: cum contemptu ille dicitur peccare, qui vehementi passione v. g. concupiscentiæ vel iræ inductus movetur ad transgressionem legis: ex contemptu verò ille, qui ex vilipensione ipsius potestatis legislativæ, vel præceptivæ, vel Superioris quà talis, & non quà est v. g. persona defectibilis, movetur ad transgressionem, prout explicavimus in *part. 1. Theolog. Decalog. Conf. 20. n. 574. & 575.* Et talis transgressio ex contemptu semper est graviter peccaminosa, cum contemptu verò non, nisi materia rei præceptæ fuerit verè gravis. Videantur Oviedo *tr. 6. Controv. 3. n. 68.* vel Herincx *part. 2. tr. 3. n. 63.*

CONFERENTIA DECIMA NONA

De Voto Paupertatis Religiosæ, & de Clausura Regularium.

SUMMARIUM.

635. Religiosus vi voti paupertatis non potest habere dominium in particulari.
636. Insuper tenetur abstinere à receptione cujuscunque rei, independenter à consensu, seu licentia sui Superioris.
637. Quod tamen solùm intelligendum est de rebus temporalibus externis.
638. Licentia Superioris alia dicitur expressa, alia tacita, & alia præsumpta.
639. Ubi hæc rationabiliter præsumitur, subditus probabiliter excusatur à peccato proprietatis.
640. Traduntur nonnullæ Regulæ, è quibus rationabiliter præsumere licet de consensu Superioris.
641. Rursus aliæ, è quibus colligere licet, eum non esse invitum quoad substantiam, sed quoad modum duntaxat.
642. & 643. Solvitur gemina instantia contra hanc doctrinam de consensu præsumpto.

644. Quod

644. Quod de licentia præsumpta tantùm acceptatum fuit, posteaSuperiori monstrandum, vel intimandum est.

645. Transgressio paupertatis est species sacrilegii, & peccatum mortale ex genere suo.

646. Quænam quantitas sit necessaria ad peccatum mortale contra votum paupertatis.

647. Clausura Regularium sumi potest vel activè, vel passivè.

648. Nomine Clausuræ passivè sumptæ intelligitur primariò ipsum Monasterium.

649. Ingressus in Clausuram, seu Monasteria Virorum est prohibitus quibusvis Mulieribus;

650. Nisi sint specialiter exemptæ.

651. Vel justa necessitas, aut determinata pietas ingressum legitimet.

652. Similiter ingressus in Clausuram Monialium, est gravissimè prohibitus omnibus personis utriusque sexûs non exemptis.

653. Omnes Moniales verò tales tenentur ad Clausuram, saltem in actu primo.

654. Resolvitur Casus I. de quodam Religioso, lusui dedito.

655. Quantum talis Religiosus sinè læsione paupertatis possit lusui exponere.

656. Et quid, si lusu honesto notabilem quantitatem lucretur.

657. Resolvitur Casuas II. de quodam alio Religioso, qui, ne à Superiore suo repulsam pateretur, solùm usum simplicem pecuniæ ab amico acceptavit.

658. Ad reliquum verò depositum apud Superiorem, velut rem suam recurrit: sed malè;

659. Esto etiam Benefactor pecuniam pro ipsius necessitatibus deposuerit.

660. Resolvitur Casus III. de quadam honesta Matrona, quæ sæpiùs joci causâ invitata, tandem ClausuramMonasterii Virorum intravit.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Voto Paupertatis Religiosæ, nec non de Clausura Regularium.

QUæres primò, ad quidnam Regularis teneatur vi voti paupertatis?

℟. Quivis Religiosus vi voti paupertatis 635.
tenetur 1. non solùm abstinere à receptione proprietatis seu dominii in particulari, cujuscunque rei temporalis externæ, sed etiam 2. à receptione, detentione, alienatione, & usu cujuscunque rei temporalis sinè licentia Superioris. Ità Doctores *unanimiter*, nominatim Herincx *p. 3. tr. 4. disp. 5. n. 74. & 75.* & habetur in Concilio Trident. *SS. 25. c. 2. de Regular.* Ratio hujus est: quia quivis Religiosus nuncupando votum paupertatis Evangelicæ vovet, quòd in particulari nihil velit habere, seu possidere: at, hôc ipso à se abnegat non solùm omne dominium cujuscunque rei temporalis externæ in particulari, sed etiam receptionem, detentionem & alienationem vel usum sinè licentia Superioris: nam hæc omnia, si fiant sinè legitima Superioris licentia, sunt actus pro-

prietatis, prout innuitur *c. cùm ad Monasterium. 6. de statu Monach.* ergo &c. Hinc idem Concilium *l. cit. c. 2.* ait: *Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum - Mobilium verò usum ità Superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat &c. &c.*

636. Dixi tamen 1. quòd *quivis Religiosus teneatur abstinere à receptione proprietatis, seu dominii in particulari;* id enim commune est omnibus Religiosis (si Scholasticos Societatis JEsu excipias, qui tamen etiam habent dominium ità vinculatum, ut de bonis suis absque facultate Superiorum suorum nihil disponere possint, saltem licitè) paupertatem professis, quòd scilicet saltem ex dispositione Juris Ecclesiastici nullus sit capax dominii in particulari, ne quidem in panem, quô vescitur, nec in vestimentum, quô operitur. Communitates tamen Religiosæ omnes, etiam Mendicantium (exceptis duntaxat Fratribus Minoribus de Observantia, & Capucinis, ùt habetur in Concilio Trident. *l. cit. c. 3.*) capaces sunt dominii rerum temporalium, tam mobilium, quàm immobilium etiam, prout pluribus dicemus *Part. 6. Confer. 5. n. 128. & seqq.*

637. Dixi 2dò, *cujuscunque rei temporalis externæ;* quia nullus Religiosus vi hujus voti censetur abdicare dominium rerum & jurium spiritualium, aliorúmque, quæ sunt alterius

Ordinis,

Ordinis, quàm res temporales, seu bona fortunæ. Hinc cuilibet Religioso manet integrum dominium ad suam famam, honorem, potest insuper gaudere jure suffragandi, eligendi, item jure sepulturæ tam activæ, quàm passivæ, Sacramenta percipiendi vel administrandi, concionandi &c. unô verbo, exercendi actus, qui pertinent ad jurisdictionem spiritualem &c. prout fusiùs explicat Henno *tom. 2. disp. un. tr. 3. art. 3. §. 1. post concl. 1.* Verùm quia diximus, necessarium esse consensum Superioris ad hoc, ut Religiosus privatus aliquid acceptet, donet &c. &c. Hinc non abs re

Quæres jam 2dò, utrum etiam sufficiat licentia præsumpta Superioris ad hoc, ut subditus Religiosus aliquid acceptando, donando, vel utendo &c. non peccet contra votum paupertatis?

Ante resolutionem necessariò præmittendum, & bene notandum est, aliam dici licentiam *expressam*, aliam *tacitam*, & aliam *præsumptam*. *Expressa* dicitur, quæ verbô vel scripto apertè conceditur; & hæc potest esse vel expressa formalis, vel virtualis; ùt si Superior dicat subdito: *Concedo tibi, ut possis advocare Medicum*, erit licentia formalis expressa in ordine ad vocandum vel consulendum Medicum, quia hæc conceptis verbis Superioris fuit expressa: in hac verò licentia formali expressa continetur alia expressa virtualis, scilicet utendi opportunis 638.

ac congruis medicamentis à Medico præscribendis; secus enim frustra, & sinè causa consuleretur Medicus. Cæterùm apud omnes in confesso est, licentiam expressam sufficere ad excusandum subditum à peccato proprietatis. *Tacita* dicitur, quando ex consuetudine, signis, vel aliis circumstantiis rationabiliter concluditur, usum rei, vel ejus receptionem, donationem &c. à Superiore nedum dissimulari, sed approbari, ità ut Superior quodammodo manifestet, id sibi non displicere; proptereáque etiam hæc licentia tacita, utpote supponens actualem voluntatem Superioris communiter reputatur sufficere, & excusare subditum à peccato proprietatis: secus esset, si Superior solùm taceret & dissimularet rem, ad impedienda majora mala, discordias &c. &c. talem enim taciturnitatem, utpote supponentem voluntatem Superioris contrariam, non sufficere, fatentur omnes. Denique licentia *præsumpta* appellatur, quando ob occurrentem aliquam necessitatem, aliamvè justam causam creditur seu præsumitur, quòd Superior consentiret, seu daret licentiam, si hæc peteretur in his circumstantiis &c. &c. ideóque hæc licentia non supponit actualem consensum seu voluntatem Superioris (uti supponit expressa & tacita) sed supponit solùm futuram sub conditione, id est, quòd *daret* licentiam, *si sciret* has circumstautias, vel *si peteretur*. Atque de hac licentia præsumpta potissi-

potissimùm dubitatur inter Doctores, variis variè sentientibus, ùt videre licet apud Henno *l. cit. ʃ. 2. post concl. 2dam.* His præmissis, & benè notatis

℞. Jam ad quæsitum propositum. Licentia NB. *rationabiliter præsumpta* sufficit, & excusat subditum, ut non delinquat in paupertatem, dummodo Superior non sit invitus quoad substantiam, esto etiam modus ei aliqualiter displiceat. Ità cum S. Thoma 2. 2. *q.* 32. *art.* 8. *ad* 1. & Suarezio *tom.* 3. *de Relig. l.* 8. *c.* 11. *n.* 4. aliísque pluribus noster Holzmann *p.* 3. *tr.* 3. *n.* 599. Ratio est: quia illa licentia sufficit, & excusat à peccato proprietatis, quæ facit, ut expensio vel acceptio rei non fiat nomine proprio, sed cum dependentia, & subordinatione ad voluntatem legitimi Superioris: atqui hoc facit licentia rationabiliter præsumpta, dum scilicet subditus rationabiliter seu fundatè sibi persuadet, Superiorem, si rogaretur, in his circumstantiis facilè consensurum, nec esse invitum quoad rem ipsam, ejúsque acceptionem, vel omissionem petendæ licentiæ, licèt sit quodammodo invitus quoad modum: ergo talis licentia rationabiliter præsumpta excusat à peccato proprietatis. 639.

Dixi autem notanter *licentiam rationabiliter præsumptam sufficere*, ut per hoc excluderem licentiam imprudenter, & irrationabiliter, seu etiam temerariè præsumptam; quæ, 640.

cùm nulla ſit, & contra voluntatem Superiorum, eô ipſo excuſare nequit ſubditum à vitio proprietatis. Ad hoc autem, ut licentia rationabiliter præſumatur, attendendum eſt ad objecta, perſonas &c. & præcipuè ad inclinationem Superioris; quem in finem ſequentes ſervire poterunt quaſi Regulæ.

I. *Ubi Superior paſſim & ſinè difficultate ſolet concedere licentiam pro hac vel illa re, ibi ſit prudens præſumptio.*

II. *Quantô ſtrictior eſt Religio, & diſciplina major, præſertim quoad obſervantiam paupertatis, tantò minùs præſumendum eſt de licentia Superioris.*

III. *Ubi agitur de receptione aut donatione eſculentorum tantùm, aut poculentorum, faciliùs præſumi poteſt conſenſus Superioris, quàm ubi agitur de receptione pecuniarum.*

IV. *Faciliùs præſumere licet de conſenſu Superioris Viro ſeni, quàm Juveni, item Viro prudenti, ac bene merito, quàm alteri minùs prudenti, & minùs digno tali favore.*

V. *Potiùs præſumere licet Oeconomis & Officialibus, quibus partialis ſaltem cura Monaſterii incumbit, quàm aliis officio deſtitutis.*

641. Dixi inſuper 2dò: *dummodo Superior non ſit invitus quoad ſubſtantiam*; id eſt, ſupponi debet, & rationabiliter quidem, Superiorem fore contentum non ſolùm de acceptatione, vel adminiſtratione aut donatione hujus

vel

vel illius rei, sed insuper de hoc, quòd hìc & nunc non petatur licentia pro similibus, esto sit aliquô modo invitus quoad modum, id est, quòd hôc vel illo modo fuerit res procurata, acceptata, vel donata &c. &c. Unde pro hoc discerneudo, an scilicet Superior sit invitus quoad modum duntaxat, vel quoad ipsam substantiam, servire rursus poterunt sequentes Regulæ:

I. Ubi ex circumstantiis objecti, vel personæ &c. præsumi quidem liceret, Superiorem fore contentum, si actu peteretur licentia, minimè verò, nisi actu petatur, censeri debet invitus quoad substantiam, & hôc ipso temerariè, & sinè sufficienti fundamento præsumeretur de talli licentia.

II. Ubi constat Superiorem communiter negare licentiam in his circumstantiis, & à fortiori, si constet, eum publicè fuisse protestatum contra receptionem talium &c. præsumi debet invitus quoad substantiam.

III. Ubi verò constat, quòd non soleat negare licentiam, dum petitur pro hac vel illa re, urgere tamen, & desiderare, ut subditus utatur debito candore & confidentia, petendo licentiam expressè, dum commodè potest, hâc non petita censeri debet invitus quoad modum potiùs, quàm quoad ipsem substantiam.

Verùm contra resolutionem *n. 639.* datam

Dices

Dices. Quod non exiſtit actu, nihil prorſus poteſt operari: atqui licentia præſumpta actu non eſt, ſed tantùm eſſet ſub conditione, ſi peteretur: ergo nihil poteſt operari, nec quidpiam juvat &c. ad excuſandùm à peccato proprietatis.

Confirmatur. Jurisdictio præſumpta duntaxat, quæ ſolùm daretur, & actu nondum ſupponitur data, non ſufficit ad abſolutionem validam: ergo ſimiliter licentia præſumpta non ſufficit ad excuſandum peccatum proprietatis.

642. ℟. Ad objectionem *diſtinguendo Majorem*: quod nihil eſt nec in re, neque in morali apprehenſione, nihil poteſt operari, *concedo*; quod nihil eſt phyſicè quidem, & in re, benè tamen in morali exiſtimatione, nihil poteſt operari, *nego. Maj.* ſic enim ſola apprehenſio vel credulitas de exiſtentia legis v. g. audiendi Miſſam, ſervandi jejunium, poteſt hominem moraliter permovere ad audiendum Sacrum &c. eſto à parte rei lex non exiſtat, quidni ergo etiam licentia Superioris rationabiliter præſumpta poſſit hominem movere, ut aliquid acceptando vel donando &c. agat non proprio nomine, ſed cum dependentia & ſubordinatione ad voluntatem Superioris rationabiliter (uti ſupponimus) præſumptam; enimverò neceſſum minimè eſt ad impediendum peccatum proprietatis, ut voluntas Superioris poſitivè influat in talem uſum, ſed ſufficit, quòd poſitivè

ſitivè non ſit contraria, ſeu, quòd prudenter præſumi poſſit, Superiorem non eſſe contrarium, proptereáque ſubditum illa re uti, aliàs non uſurum; per hoc enim ſatis liquet, eum potiùs dependenter à voluntate Superioris, quàm auctoritate propria agere. Ex quo patet diſtinctio in forma.

Ad Confirmationem ℞. *negando conſeq. & paritatem*; in Confeſſario enim ad hoc, ut validè abſolvat, neceſſaria eſt poteſtas ſpecialis agendi, qualis eſt ſola jurisdictio de præſenti, ſeu actu data, non verò primùm danda: è contra ad evitandum peccatum proprietatis non requiritur ſpecialis poteſtas ad agendum, ſed hoc ſolùm, ut ſubditus agat nomine alieno, & non proprio, id eſt, cum dependentia ad voluntatem Superioris; quod etiam fit, ubi de hujus voluntate & conſenſu rationabiliter licet præſumere.

Dices rurſus: ſi ſemel demus, ſufficere licentiam Superioris præſumptam, introducetur nimia laxitas, & diſſolutio in Religionibus; quilibet enim ſubditus poſſet præſumere Superiorem, ſaltem mediatum v. g. Provincialem, fore conſenſurum, ſi ab eo poſtularet licentiam: at, tales ſententiæ ſunt prorſus eliminandæ è Sacra Theologia: ergo &c.

℞. *diſtinguendo Maj.* ſi ſemel demus, 643. ſufficere licentiam præſumptam quomodocunque,

cunque, etiam irrationabiliter, temerariè & sinè sufficienti fundamento, introducetur nimia laxitas, *concedo*, si demus, sufficere licentiam præsumptam rationabiliter tantùm, & cum sufficienti fundamento, prout mox notanter asseruimus *n. 639.* Neg. *Maj. cum conseq.* Neque etiam de facili præsumi debet, Superiorem majorem consensurum; quia, cùm ad Superiores majores non soleat fieri recursus, nisi in causis gravioribus; hinc præsumendum potiùs est, eos velle, ut subditi in similibus eventibus postulent licentiam à Superioribus immediatis, vel certè absque horum licentia rationabiliter præsumpta nihil faciant; secus non solùm quoad modum, sed quoad ipsam substantiam erunt inviti.

Sed quid, inquies, si cum licentia præsumpta Superioris aliquid acceptavi: eritnè postea necessarium, ut, si illud retinere velim, Superiori monstrem, vel petam expressam licentiam?

644. ℞. cum P. Herincx *cit. disp. 5. n. 90.* affirmativè, nisi perseveret eadem causa in retentione, quæ fuit in acceptatione. Ratio est: quia cùm retentio sit continua acceptatio, non minùs ad retinendum, quàm acceptandum necessaria erit facultas, seu licentia Superioris; hinc si ob defectum commoditatitis cum præsumpta licentia aliquid acceptâsti, quod alioquin sinè expressa licentia

centia acceptare non potuisses, teneberis postea ad illud licitè, & sinè nota proprietatis retinendum, insinuare tuo Prælato, & ab hoc postulare expressam licentiam, si res adhuc exstet; secus, si non.

Quæres 3tiò, quale peccatum sit transgressio paupertatis Religiosæ?

℟. Est species sacrilegii, & quidem peccatum mortale ex genere suo. Ità Doctores *communiter*. Ratio est: quia talis transgressio repugnat voto, ceu cuidam legi ex virtute Religionis obliganti. Quin immò non raro contingit, ut talis transgressio simul contrahat alias specie diversas malitias, v. g. scandali, aut furti &c. ùt si Religiosus aliquid subtrahat de bonis Monasterii, sibíque appropriet, vel aliis donet, vendat &c. sinè licentia &c. quia in tali casu fit contrectatio rei alienæ Dominò rationabiliter invito. Dixi tamen, esse peccatum mortale *ex genere suo*; ubi enim materia, vel res acceptata, donata &c. contra voluntatem Superioris est exigui duntaxat momenti, non ascendet ad gravitatem culpæ mortalis. 645.

Quæres 4tò, quænam igitur quantitas sit necessaria ad hoc, ut Religiosus transgrediendo paupertatis limites peccet mortaliter?

℟. cum distinctione; nam 1. si talis transgressio supponatur non habere annexam malitiam furti, sed solius sacrilegii, tunc erit 646.

solùm

ſolùm mortaliter peccaminoſa, quando fiet cum gravi detrimento diſciplinæ Religioſæ. At verò 2dò, ubi talis prævaricatio ſimul habet adjunctam ſpeciem furti, tunc illa materia cenſebitur gravis, & ad mortale ſufficiens, quæ ſufficeret in Filio-familias reſpectu Parentis ad committendum peccatum mortale furti. Ità Holzmann *n. 595.* Henno, & alii. Ratio prioris eſt: quia ſi non accedat ſpecies furti ad transgreſſionem hujus voti, gravitas hujus dimetienda eſt penes diſſolutionem, aut detrimentum diſciplinæ regularis, vel penes ſcandalum, quod aliis inde præbetur: ergo ubi non eſt grave periculum diſſolutionis diſciplinæ regularis, aut ſcandali, ibi non tam facilè argui debet transgreſſio gravis.

Ratio autem poſterioris hæc eſt: quia, ùt ait Henno, Prælati reſpectu ſuorum ſuccedunt in locum Parentum, tam quoad corporalia, quàm ſpiritualia: ergo non eſt credibile, quòd reſpectu ſuorum, aliquid de bonis Monaſterii ſubtrahentium, ſint magis inviti, quàm Parentes reſpectu ſuorum Filiorum, præſertim cùm oporteat eos eſſe minùs tenaces circa patrimonium Chriſti, quod nec ſuo labore aut induſtria, neque Parentum ſuorum hæreditate acquiſiverunt. Fatendum tamen eſt, circa hanc materiam regulam univerſalem non poſſe dari, præſertim cùm neque redditus Monaſteriorum, neque

neque propensio Superiorum, neque pericula dissolutionis, aut scandali ubivis locorum sint æqualia: oportebit proin hæc relinquere arbitrio viri prudentis ac discreti.

Quæres 5tò, quidnam intelligatur nomine Clausuræ?

℟. Ante responsionem directam notandum hic venit, Clausuram sumi posse dupliciter, scilicet 1. activè & 2. passivè. Nomine Clausuræ activè sumptæ intelligitur prohibitio Ecclesiastica, vi cujus sub gravibus pœnis interdicitur egressus & ingressus in Monasteria Regularium, tam Virorum, quàm Mulierum. Nomine clausuræ passivè sumptæ intelliguntur Monasteria, seu loca illa, in quæ ingredi, vel sinè licentia egredi nefas est. Ità in re Doctores *communiter*, ùt videre licet apud Miranda *tract. de Sacris Monialibus q. 2. art. 1.* Palao *tr. 16. disp. 4. pu. 7. & seqq.* Et verò, quòd egredi non liceat Regularibus, habetur apertè in Concilio Tridentino *ss. 25. c. 4. de Regular.* ibi: *Non liceat Regularibus à suis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab his missi, aut vocati fuerint.* Quod autem intra terminos clausuræ ingredi sit prohibitum, constat ex pluribus Bullis SS. Pontificum, nominatim Pii V. *Regularium Personarum 1566.* item ex alia ejusdem. *Romanum Pontificem. 1570. 6. Julii.* Nec non ex Bullis Gregorii XIII. *Ubi gratiæ 1575. Idibus Junii.* & alia ejusdem de- 647.

claratione. *Dubiis, quæ emergunt. 1581. 23. Decembris,* prout videre licet in Bullario Romano. Quæstio igitur propoſita potiſſimùm ſolet moveri de locis, ad quænam acceſſus prohibeatur. Unde

648. ℞. ad eandem quæſtionem, nomine Clauſuræ, in quam prohibitus fuit acceſſus, intelligitur primariò ipſum Monaſterium Regularium. 2dariò autem omnia illa loca, quæ intra muros, ſeu ſepta Monaſterii continentur, ſcilicet non ſolùm officinæ & habitacula interiora, ſed etiam horti, & ſimilia, quæ intra Monaſterii muros conſiſtunt: non tamen horti vel prædia extra ambitum ſeu muros Monaſterii ſita. Ratio eſt: quia officinæ ac horti prioris generis cenſentur eſſe pars Monaſterii, non item horti, vel domûs aut officinæ poſterioris generis, eſto ſtent ſub dominio Regularium.

Quantùm ad Sacriſtiam attinet, breviter dicendum eſt, eam comprehendi ſub nomine clauſuræ, quando, & ubi ità eſt ſituata, ut ad eam non detur ingreſſus, niſi per clauſtra Monaſterii; quia tunc reputatur pars Monaſterii: at verò quando, & ubi ità eſt ſituata, ut ad eam pateat ingreſſus per Eccleſiam, aut per hanc, & Eccleſiam ſimul, potiùs reputatur pars Eccleſiæ, ac proin non comprehenditur ſub nomine clauſuræ. Videantur de hoc Reiffenſtuel *l. 3. decret. tit. 35. n. 27.* Lezana *tom. 1. c. 10.*

c. 10. n. 11. Kerckhove *in statut. gener. c. 4. §. 5. n. 10.*

Quæres 5tò, an, vel quibus prohibitum sit intrare in Monasteria, seu Clausuram Virorum?

℟. Ingressus in Clausuram Virorum sub 649. gravibus pœnis est prohibitus omnibus Mulieribus non exemptis, nisi subsit justa necessitas, vel determinata pietas. Ità in re *communiter Doctores*, signanter Henno *tr. 3. de statu Religioso. disp. un. q. 10. conclus. 1.* Explico breviter singula. Quòd enim Mulieribus sit prohibitus ingressus sub gravibus pœnis patet ex Bulla Pii V. *Regularium Personarum.* & ex alia Gregorii XIII. *Ubi gratiæ.* mox allegatis, in quibus sub pœna excommunicationis ipsô facto incurrenda interdicitur Mulieribus, ne claustra Virorum ingrediantur. Ipsis verò Regularibus, præsertim Superioribus sub eadem pœna excommunicationis, nec non sub pœna privationis Officiorum, quæ de præsenti obtinent, & inhabilitatis ad eadem, & alia imposterum obtinenda interdicitur, ne illas introducere, & admittere præsumant: has autem graves esse pœnas, nemo prudentum de facili inficias ibit: ergo &c.

Dixi tamen 1. *Mulieribus non exemptis:* 650. quales censentur 1. Imperatrices, Reginæ, earúmque filiæ, esto sint nuptæ Viris inferioris conditionis, itémque Archi Ducissæ, & Electrices S. R. Imp. quia hujusmodi Per-

ſonæ, cùm ſint ſpeciali nota dignæ, non veniunt ſub generali nomine Mulierum, niſi ſpecialiter exprimantur. 2. Inſuper excipiuntur Fundatrices (quo nomine intelliguntur illæ, quæ fundum ad ſitum Monaſterii conceſſerunt, aut Monaſterium propriis ſumptibus fabricari fecerunt, vel redditibus ad victum & veſtitum Fratrum dotaverunt) quippe quæ ſunt quaſi Dominæ Monaſteriorum. Hiſce Mulieribus ingredientibus clauſuram permittitur, cuique pro conditione ſtatûs ſui, major aut minor comitatus aliarum fœminarum, etiam non gaudentium privilegio ingrediendi; non enim voroſimile eſt, quòd introitus non ſit aliter permiſſus, quàm ſinè ejusmodi convenienti comitatu, judiciô prudentum juxta conſuetudines locorum determinanda &c. Reliquis verò Mulieribus Duciſſis, Comitiſſis, Baroniſſis, alteriusve cujuscunque gradus aut conditionis, ſi nactæ ſint uſum rationis, eſto pubertatem nondum adeptæ, immò etiam amentibus, ſeptennium jam egreſſis, utpote in quibus non ceſſat periculum &c. interdictus cenſetur ingreſſus in Clauſtra Virorum ſub pœnis jamjam enumeratis. De quo videri poſſunt Sanchez *lib. 6. mor. c. 16. & 17.* Rodriquez *tom. 1. q. 48. a. 1.* Miranda *ubi ſuprà q. 2. a. 1. concl. 1.* & alii paſſim.

651. Dixi 2dò: *Niſi ſubſit juſta neceſſitas, vel determinata pietas.* Et neceſſitas quidem

raro

rarò urgebit, nisi in casu, ubi mulier à satellitibus quæsita ad necem, non posset aliter effugere, nisi intrando clausuram, vel ubi deficientibus Medicis nemo, nisi Mulier perita posset Religioso infirmanti & graviter decumbenti succurrere; qui tamen casus rarissimus erit. Pietatis verò causâ ingredi permittuntur, dum in Claustris Religiosorum Missæ, aut Divina Officia celebrantur, Processiones fiunt, Fidelium cadavera sepeliuntur. Item, dum tantus fit populi concursus, ut Ecclesiæ porta non sufficiat ad commodum ingressum & egressum; tunc enim Mulieribus quibuscunque permittitur ingressus in Claustra, sed tempore Officii Divini, & quidam ad illa duntaxat loca, ubi Divina celebrantur; ità indulsit Pius V. in sua Bulla *Decet Romanum Pontificem &c.*

Notant tamen Henno, aliique plures, posse Mulieres graviter delinquere, si tempus Officii notabiliter præveniant aut subsequantur, vel si ad alia loca progrediantur, licèt propterea excommunicationem non incurrant; quippe quæ solùm lata est in Mulieres indebitè ingredientes, non item contra debitè ingressas diutiùs commorantes, aut ultrà quàm oportet, progredientes.

Quæres 7timò, an, vel quibus prohibitum sit intrare in Clausuram Monialium?

℟. Ingressus in Clausuram Monialium sub 652.
gravissimis pœnis est prohibitus omnibus utriusque sexus personis, non exemptis, vel

 à Su-

à Superioribus legitimis non licentiatis, nisi excuset necessitas. Ità rursus *communis DD.* & habetur decisum tum in Bulla Pii V. *Curæ pastoralis*, tum etiam in Concilio Tridentino *ss. 25. c. 5. de Regular.* Explico brevissimè terminos. Dicitur 1. *sub gravissimis pœnis*; quia sub iisdem, sub quibus *n. 649.* diximus omnibus Mulieribus esse prohibitum ingressum in Clausuram Virorum. Dicitur 2dò, *Omnibus personis utriusque sexus*; quia non solùm Viris, sed etiam Fœminis, præsertim sæcularibus, interdictus est talis ingressus. Additur 3tiò, *non exemptis*; ab hac enim lege exempti censentur tum pueri ac puellæ nondum septennes (licèt etiam tales consultiùs excludantur) tum etiam Imperatrices, Reginæ &c. & Fundatrices, prout *n. 650.* declaratum fuit. Dicitur 4tò, vel à Superioribus legitimis non licentiatis; talem enim licentiam, & quidem in scriptis obtinendam præscribit Concilium Tridentinum *locô cit.* & Prælati sinè legitissima ac justâ causa eam concedentes, graviter peccant, licèt propterea non incurrant recensitas pœnas *n. 694.* eò quòd hæ fuerint latæ in ingredientes, non verò in permittentes intrare in Clausuram Monialium, nisi id faciat Superior sub prætextu licentiæ Apostolicæ; quô casu etiam incideret in excommunicationem latam à Gregorio XIII. Bullâ *Ubi gratiæ.* Subditur tandem; *nisi excuset necessitas*; huic enim cedere debet lex Ecclesiastica de clau-

sura

ſura ſervanda. Sub hoc verò juſto neceſſitatis titulo ingredi poſſunt 1. Opifices neceſſarii pro reparando, aut conſtruendo ædificio, pro fodienda terra, vel aperiendo ſepulchro &c. pro ſopiendo vel extinguendo incendio &c. 2. Viſitatores ad ſubeundum munus viſitationis neceſſariæ. 3. Confeſſarius pro adminiſtrandis Sacramentis infirmis non potentibus accedere ad communem cum aliis locum, ubi ſolent communicari &c. 4. Medici, Chyrurgi, & generaliter omnes illi, qui ſunt neceſſarii ad gubernationem, aut conſervationem Monaſterii &c.

Quæres tandem 9nò, an, vel quomodo Moniales ipſæ teneantur ad ſervandam Clauſuram?

℞. Omnes omnino Moniales verè tales, 653. ſaltem in actu primo, tenentur ad ſervandam clauſuram perpetuam, niſi ex fundatione aliqua, aut contractu legitimo obligentur exire ad obſequium infirmorum &c. vel alia neceſſitas gravis poſtulet egreſſum. Ità rurſus *Doctores communiſſimè*. Et habetur clariſſimis juribus. *Cap. un. de ſtatu Regular. in 6to.* Item in Tridentino *ſſ. 25. de Regular. c. 5.* nec non ex Conſtitutionibus Pii V. *Cura paſtoralis Officii.* Gregorii XIII. *Deo Sacris &c.* ubi non ſolùm Moniales egredientes Clauſuram, ſed etiam ipſimet Superiores hujuſmodi egreſſum ſinè juſtis ac legitimis

mis causis permittentes subjiciuntur excommunicationi ipsô factо incurrendæ.

Dixi tamen 1. saltem *in actu primo*; negari enim minimè potest, dari hodie quamplures Monialium Conventus, præsertim in hisce partibus nostris, quæ vel ob defectum fundationis sufficientis ad congruam sustentationem, vel ob susceptam aliquando in se obligationem assistendi infirmis &c. vel ob alias oppositiones Clausuram non observant; tenentur nihilominus saltem in actu primo, & possunt ad eam obligari, prout Doctores communiter notant: profectò salubrius longè, earúmque saluti æternæ longè consultius esset, si hodie introduceretur; longè enim majori pace ac tranquillitate spiritûs fruerentur. Dixi 2dò, *vel alia necessitas gravis postulet egressum &c.* cujusmodi causæ possent esse 1. gravissima infirmitas v. g. pestis, lepræ, epidimiæ, &c. ob quam intra Clausuram non retineri, aut curari non possent &c. 2. magnum incendium &c. 3. Incursio hostilis, præsertim gentilium aut hæreticorum &c. 4. Aquarum inundantia Monialibus periculosa. 5. Electio vel deputatio alicujus Superiorissæ ad fundandum novum aliquod Monasterium, vel ad reformandum antiquum. 6tò denique universaliter, quoties bonum commune postulat talem egressum. De quibus videri possunt Hyacinth Donatus *tom. 4. tr. 4. q. 2.* Pirhing *lib. 3. tit. 35. n. 34. & seqq.* Guttierez

lib. 1.

lib. 1. Can. qq. q. 14. Reiffenstuel *eod. tit. n. 29. & sequent.*

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Paupertate Religiosa, nec non de Clausura Regularium.

CASUS PRIMUS.

Titius Religiosus post Novitiatum à suo Prælato ad certam quandam Universitatem studiorum causâ missus, plus temporis vel otio, vel recreationibus, præsertim lusui (cui à puero semper erat apprimè addictus) impendere consuevit, quàm studiis: & quia plerumque fortunam experiri cogitur novercantem sibi; hinc nedum illam pecuniam à Reverendissimo suo recreationis causâ sibi donatam, sed multò majorem summam ludendo perdidit, proptereâque Matrem suam viduam sat equidem opulentam, non tamen adeò liberalem frequentiùs per litteras sollicitavit pro succursu in ære, quatenus debita hinc inde contracta posset expungere. Tandem conscientiæ stimulis exagitatus (eò præsertim, quòd alios Convictores nonnihil inde offensos animadverterit) sciscitabatur ab alio Theologo, an id genus vivendi

salvâ conscientia, & paupertate Religiosa protinus continuare possit? Quid Theologus prudens, vel Confessarius ad hanc quæstionem?

654. ℟. Prudens Theologus vel Confessarius dicet Titio interroganti, id genus vivendi protinus salvâ conscientia, & paupertate Religiosa practicari non posse. Ratio hujus de facili potest colligi ex dictis suprà *n. 639.* quia Religioso privato salvo paupertatis votô non licet plus acceptare, præsertim de pecuniis, quàm prudenter de consensu sui Reverendissimi Abbatis potest præsumere: atqui prudenter præsumi non potest, Reverendissimum velle, ut tantam pecuniæ quantitatem Titius expendat in lusum, & quidem cum offensa (ne dicam scandalo) aliorum, cum detrimento haud exiguo, vel potiùs neglectu studiorum, & denique cum mortificatione Matris Viduæ, quæ velut tenax rerum, fertur ac supponitur uon, nisi admodùm ægrè subministrare pecuniam.

Et dato etiam, quòd hæc lubens ac volens vellet Filio suo subministrare pecunias, supponi tamen prudenter nequit, Reverendissimum consentire, præsertim cùm cedant in detrimentum Titii: atqui sinè consensu expresso vel tacito, aut certè prudenter præsumpto, Religioso privato nil licet acceptare aut expendere, nisi velit impingere in votum paupertatis Religiosæ: ergo &c.

Quan-

Quantum igitur (inquies) licebit Titio acceptare, vel expendere in lusum?

℟. Certam quantitatem universaliter determinari non posse; quia cùm circumstantiæ tam ex parte dantium, quàm ex parte acceptantium non sint ubivis æquales, eô ipso æqualiter præsumere non licet de consensu Superiorum. Sanchez. *lib.* 7. *in decalog. c.* 19. *n.* 79. & alii nonnulli apud Cardinalem de Lugo *tom.* 1. *de Justit. disp.* 3. *sect.* 7. *n.* 144. existimant, Religiosum qui studiorum, vel alterius negotii causâ extra Monasterium alitur, & pro annua sustentatione accipit 100. aureos, posse ex illis quatuor vel quinque honestè ludendo consumere, dummodo in aliam recreationem, vel alios usus non necessarios, eodem annô nihil expenderit: sapienter tamen Babenstuber. *tr.* 7. *disp.* 3. *art.* 8. *n.* 43. ait, tum ex consuetudine Ordinum, tum etiam ex constitutione Monasteriorum esse colligendum, quænam hìc quantitas debeat censeri moderata. Faciliùs etiam putarem præsumendum de consensu Prælati, ubi tales expensæ fiunt in usus honestos, sinè offensa aliorum, vel sinè detrimento studiorum, aut periculo dissolutionum &c. quàm ubi fiunt cum tali præjudicio, offendiculo, aut scandalo. Tutissimè, ni fallor, aget Confessarius in tali casu, jubendo, ut Titius sese conformet aliis suæ conditionis Religiosis timoratis & exemplaribus; quia ùt sapienter notat Sanchez 655.

chez

chez *loc. cit. n. 99.* tacita voluntas Superioris eſt, ut talis ſubditus recepta ſibi ſimilium conſuetudine ſtet.

Dices adhuc. Quid ſi autem ſupponamus, Titium noſtrum ludendo intra terminos honeſtatis fuiſſe lucratum aliam majorem ſummam v. g. 5. 6. vel 7. aureos, licebítne eidem totum hoc lucrum rurſum exponere in ludum?

656. ℞. Licebit, quamdiu durat idem moraliter luſus, non autem poſſe, quando prior luſus jam fuit finitus.

Ratio eſt: quia priusquàm luſus eſt finitus, lucrum nondum cenſetur ſimpliciter acquiſitum: illô autem ſemel finito jam eſt acquiſitum Monaſterio, ac proin citra Superioris conſenſum vel licentiam non poteſt ampliùs exponi periculo: immò ſi ſumma ſupponatur reſpectivè exceſſiva, Superior non poſſet dare licentiam, ùt benè advertunt Sanchez *l. cit. n. 84.* Illſung *tr. 4. diſp. 2. n. 228.* Babenſtuber *loc. cit.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Religioſus fatetur, ſibi à quodam bono amico gratis omnino fuiſſe oblatam ſummam centum florenorum, timuiſſe autem rationabiliter, ne Prælatus non conſentiret in acceptationem tantæ ſummæ, proptereáque rogâſſe eundem amicum, quatenus ſolam medietatem 50. ſcilicet florenos apud Superiorem

pro

pro se deponeret, alterius verò medietatis dominio sibi reservato, solum usum concederet; quod & lubens præstitit; hinc Sempronius de quinquaginta in suis manibus depositis liberaliter providet suis necessitatibus, vel potiùs commoditatibus, aliquoties verò Superiorem accedit, postulans aliquid de suo deposito, & si Superior tergiversetur dare, murmurat, & incusat eum tenacitatis nimiæ, præsertim cùm illa pecunia non fuerit ab amico deposita pro Conventûs, sed pro necessitatibus suis, scilicet Sempronii. Quæritur jam ad hanc speciem facti 1. an Sempronius salva paupertate potuerit acceptare medietatem ad solum usum? 2. an à Superiore possit quidpiam prætendere de altera medietate, scilicet 50. florenos, tanquam de jure sibi debitum?

℞. ad primam partem hujus quæsiti negativè. Ratio est: quia non solùm dominium, sed etiam usus rerum independens à consensu legitimi Superioris repugnat voto paupertatis, prout liquet ex dictis suprà *n. 635.* atqui Sempronius fertur acceptâsse usum quinquaginta florenorum independenter à consensu sui Superioris, immò contra voluntatem, utpote credens ac prævidens, Superiorem non consensurum, proptereáque solum usum, & non ipsum dominium voluit acceptare: ergo graviter impegit contra paupertatem Evangelicam. Secus dicendum foret, si Religiosus non acceptaret 657.

ret hujusmodi usum aliter, nisi, ut si aliquando indiguerit, possit inde accipere, obtenta priùs Prælati licentia; quod tamen longè alienum supponitur à nostro Sempronio, quippe qui noluit de tali acceptatione usûs quidpiam suo Superiori manifestare, timens, ne contradiceret.

Videatur de hoc Sanchez *lib. 7. c. 19. n. 50.* Lugo *ubi suprà n. 150. & n. 153.* Azorius *tom. 1. l. 12. c. 12. q. 2.*

658. ℟. ad alterum quæsitum, Sempronium nil posse prætendere à Superiore tanquam de jure sibi debitum.

Ratio pariter deduci potest ex hactenus dictis; quia votum paupertatis ità spoliat Religiosum omni proprietate, ut circa vel contra licentiam sui Prælati vel Superioris nil possit acceptare, ne quidem usum rei cujuspiam temporalis externæ: ergo si quid contra voluntatem sui Superioris prætendat, si Superiore contradicente, vel prohibente usum rei obmurmuret, contradicat, conqueratur &c. violat votum paupertatis.

Idipsum tenendum de illo, qui nimia importunitate, minis & technis quodammodo cogit Superiorem ad consentiendum, vel concedendum usum talium rerum; nam quemadmodum ille, qui importunitate vel insolentia &c. nimia efficit, ut Superior cogatur quodammodo revocare suum mandatum, violat obedientiæ legem, nec dici potest verè obediens Religiosus; ità pariter ille,

ille, qui sua importunitate consensum Superioris quodammodo extorquet, in ordine ad usum hujus, vel illius rei temporalis, violat votum paupertatis, & verè pauper non est: quia consensus extortus est nullus, uti probat Sanchez *l. 4. de Matrim. disp. 10. n. 4.* & rursus *l. 7. mor. c. 19. n. 16.* Palao *tr. 16. disp. 3. pu. 23. n. 1.* Suarez & alii *communiter.*

At, inquies fortassis, Benefactor talem pecuniam non deposuit apud Superiorem in alium finem, nisi ut hæc Sempronio adveniat, minimè verò, ut cedat in utilitatem Monasterii, Superior autem præcisè ob nimiam tenacitatem non vult consentire; quia libentiùs videret eam expendi in utilitatem Conventûs: ergo hic malè facit, contra æquitatem & voluntatem Domini Benefactoris, cujus voluntas potiùs attendenda est.

℞. Explicando & distinguendo *Anteced.* 659. Benefactor pecuniam deposuit, ut hæc Sempronio adveniat, dependenter tamen à voluntate & consensu Superioris, *concedo.* ut adveniat independenter, & contra voluntatem Superioris, *nego anteced.* nam hoc modô nec Sempronius, neque etiam Superior potuissent consentire in tale depositum, utpote repugnans statui paupertatis, ad quem sese alligavit Religiosus; inde fit, ut si Religiosus contra voluntatem sui Superioris (esto etiam ex mera tenacitate, vel nimio pauper-

paupertatis zelo contradicentis) aliquid accipiat, pro qualitate materiæ in paupertatem impingat, juxta *communissimam Doctorum*, quam tenent Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 5. n. 93.* Castropalao *loc. cit. n. 10.* Holzmann *ubi suprà tr. 3. n. 610.* quia scilicet agit nomine proprio, & non Superioris. Hinc communiter tradunt Doctores, quòd, si aliquid Religioso tradatur, aut legetur sub hac conditione, ut sit ipsius, & non Monasterii, hanc conditionem esse explicandam in eo sensu, ut sola commoditas vel usus, dependenter tamen à consensu Prælati, pertineat ad talem Religiosum, tum quia actus, præsertim ultimarum voluntatum oportet ità interpretari, ut valeant potiùs, quàm ut pereant: non valeret autem talis dispositio, nisi deberet legatum Religioso obvenire dependenter à voluntate sui Superioris; tum etiam, quia verba testatoris (ùt volunt jura) debent intelligi secundùm conditionem personæ; id, quod satis evidenter colligere licet ex *c. Exiit qui. de Verb. sign. in 6to. §. Non enim.* Ità pariter ex *communi DD.* tenet Babenstuber *tr. 7. disp. 3. art. 8. n. 42.* Engel *l. 3. tit. 35. n. 3.* Sanchez *lib. 7. mor. c. 17. n. 4.* Videantur dicenda *part. 6. Confer. 5. n. 58. & 59.*

CA-

CASUS TERTIUS.

CAja honesta Matrona à quodam Superiore Religioso sæpiùs joci causâ fuerat invitata, ut & ipsa aliquando cum suo Marito (cui haud infrequens erat negotium in eodem Monasterio) compareret in Refectorio; unde factum, ut, cùm Caja aliquando transiens portam Monasterii vidisset apertam, subitò intraverit usque ad culinam & ad Refectorium, in quo etiam cum uno vel altero Religioso colloquendo sese tamdiu detinuit, usque dum Superior hac super re admonitus, non sinè rubore proprio eam exire jussit: Cui & ipsa jocando respondit: Pater Reverende, si nolit habere fæminas in suo Refectorio, deinceps nullam ampliùs invitet, subitóque discessit. Jam ad nostrum propositum circa hanc speciem facti dubitare licet 1. Utrum Superior joci causâ invitando, & Caja intrando clausuram non peccaverint graviter, & incurrerint excommunicationem latæ sententiæ? 2dò, utrum Patres Cajæ colloquentes, & cum eadem nonnihil moram trahentes in Refectorio, non peccaverint graviter, aut inciderint in aliquam censuram Ecclesiasticam?

℞. ad primum quæsitum hujus Casus Superior non peccavit graviter, & hôc ipso neque incurrit pœnam excommunicationis, aut suspensionis ab officio; Caja tamen graviter deliquit intrando per se loquendo 660.

clausuram, & nisi laboraverit ignorantia, etiam incurrit poenam excommunicationis. Ratio prioris est: quia invitatio Mulieris joci causâ duntaxat facta non fuit graviter, forsassis neque venialiter peccaminosa; probabiliùs enim talem ingressum non prævidit, multò minùs intendit Superior; cùm feratur illico expulisse Cajam, quàmprimùm intellexit, eam intrâsse clausuram: ergo cùm poena excommunicationis majoris supponat culpam gravem, locum invenire nequit in nostro casu ex parte Superioris; tametsi & iste consultiùs ac prudentiùs egisset abstinendo ab hujusmodi invitatione.

Ratio autem posterioris peti debet ex dictis suprà *n. 647. & 649.* quia ingressus in clausuram sub poena excommunicationis ipso factô incurrendæ fuit prohibitus nedum in jure communi *Cap. Pervenit. 20. Caus. 18. q. 2. c. Periculoso, de stat. Regular. in 6to.* & Trident. *SS. 25. c. 5. de Regular.* sed insuper specialibus constitutionibus Pii V. & Gregorii XIII. suprà allegatis.

Dixi tamen: *Nisi Caja laboraverit ignorantia &c.* quia allegatæ constitutiones, præsertim Pii V. *Regularium Personarum &c.* expresè continent, quòd illi duntaxat præfatas poenas incurrant, qui *litterarum* (Apostolicarum scilicet de prohibitione sub gravi poena) *notitiam habuerint:* cùm ergo foeminæ plerumque laborent inculpabili, vel certè non crassa ignorantia similium constitutionum

tionum ac pœnarum (esto etiam sciant generaliter, ingressum in Clausuram Virorum esse prohibitum) hinc probabiliter Caja non incurrit excommunicationem; præsertim cùm non supponatur, nisi solius joci, aut, si mavis, cujusdam curiositatis causâ ingressa. Profectò cùm supponatur esse Matrona honesta, credibile fit, eam nunquam fuisse intraturam, si credidisset, se propterea reatum peccati mortalis, vel pœnam excommunicationis contracturam, proindéque in praxi ad hoc discernendum opus erit, ut Confessarius eandem examinet, quô animo intraverit? an putaverit se graviter peccare? &c. &c. Videatur Kerckhove proximè citandus *n. 17*.

Dices contra hanc resolutionem. Juxta probabilem sententiam Laymanni, Rodriquez, Portel, Engel, Pirhing & aliorum, illæ duntaxat Mulieres incurrunt censuram excommunicationis, quæ clausuram intrant *sub prætextu privilegiorum, vel exemptionum &c.* atqui Caja hoc non fecit sub tali prætextu: ergo nullatenus incurrit hanc pœnam excommunicationis, esto etiam habuisset notitiam pœnæ &c.

℞. cum P. Azorio, Suarez, Donato, Na- 661.
varro, Sanchez, Reiffenstuel *l. 3. Decret. tit. 35. n. 74.* Illi sententiæ hodie vix aliquid probabilitatis remanere, ob plures declarationes in contrarium factas; sic enim Pius V. declarando Bullam *Regularium Personarum*

ſuprà allegatam, ſtatim ſubjunxit (ùt videre licet *in Bullario Cherub.*) *Authoritate Apoſtolica tenore præſentium dicimus & declaramus, fuiſſe, & eſſe mentem, & intentionem noſtram, quòd dictæ litteræ non ſolùm comprehenderent, & comprehendant Mulieres, habere prætendentes facultatem, & indulta ingrediendi Monaſteria, ſed etiam NB. & quascunque Mulieres alias, tam in genere, & in ſpecie.* Videatur Reiffenſtuel *loc. cit.*

662. ℞. jam ad alterum quæſitum ejusdem Caſus, illos Patres Cajæ in culina aut Refectorio colloquendo non peccâſſe graviter, neque incidiſſe aliquam pœnam, niſi fuiſſent tales, qui ex officio tenebantur arcere omnes Mulieres. Ità Sanchez *lib. 6. mor. c. 16. n. 95.* Pellizarius *tom. 2. tr. 10. c. 5. ſect. 3. n. 97.* Portel *in dub. Regularibus.* ℣. *Clauſura Viror. n. 3.* Kerckhove *in ſtat. Gen. c. 4. ʃ. 5. n. 15.* Ratio eſt: quia ex Conſtitutionibus Apoſtolicis illi duntaxat Superiores, aut Religioſi incurrunt pœnam excommunicationis, & ſuſpenſionis ab Officio &c. *qui in Clauſuram fœminas introducere, admitteréve præſumunt,* id eſt, cooperantur vel directè, vel indirectè ad talem ingreſſum, utputa jubendo, invitando, conſulendo, vel etiam non prohibendo, ſi ex officio prohibere teneantur, utì tenentur Superior, & Janitor &c. atqui hoc non fecerunt Patres in Refectorio præcisè colloquendo fœminæ jamjam propria ſponte ingreſſæ: ergo cùm aliunde conſtet,

leges pœnales restringendas potiùs esse, quàm extendendas, dicendum, quòd illi Patres non inciderint præfatas pœnas.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, quem- 663. libet Religiósum vi voti paupertatis debere ità esse constitutum, & affectum animô, ut nil velit habere, possidere vel usurpare tanquam proprium, id est, affectu retinendi jure suo, seu independenter à voluntate Superiorum; unde etiam debet esse paratus quovis momento exui usu & possessione rei ad nutum Superioris. Ratio patet ex dictis suprà *n. 635.* Ex quo per se fluit, non esse in bono statu illos Religiosos (idem dic de Monialibus) qui ad pecuniam pro suis necessitatibus à Parentibus, Amicis, vel Benefactoribus in manibus Superiorum depositam recurrunt, tanquam suam; qui, si Superior renuat aliquid dare de illo deposito, non solùm murmurant, sed etiam totam domum vel Monasterium querelis adimplent, vel, quod adhuc pejus foret, Superiorem apud Amicos & Benefactores nimiæ tenacitatis incusant. Vera etenim paupertas omnem adimit affectum ad aliquid temporaneum possidendum velut pro-

 prium

prium, neque admittit, ut aliquid velut proprium & tibi in particulari debitum possideas in manibus tui Superioris, veluti ex hactenus dictis, præsertim *n. 658.* liquet. Videatur Herincx *part. 3. tr. 4. disp. 5. n. 76.*

664. Colliges 2dò, illos Religiosos in conscientia tutos non esse, qui acceptando res temporaneas infideliter agunt cum suis Superioribus, eisdem vel omnino nihil, vel non, nisi ex parte manifestando id, quod acceperunt, vel qui ex professo occultant, clavem subtrahunt &c. ne Superior possit auferre &c. Ratio est: quia tales sunt actus dominii independentis, sive juris proprietatis, ùt notat Laymann *l. 5. tr. 5. c. 6. n. 8.* ergo repugnant voto paupertatis. Secus dicendum, si talis Religiosus obtinuisset licentiam à Superiore majore, & ideò solùm abscondat, ne ab inferiore quopiam Superiore possit auferri; quia talis non possideret rem independenter à voluntate, sed potiùs ex voluntate sui Superioris majoris, respectu cujus Prælatus inferior se habet ad instar alterius privati subditi, ùt ait Lugo *cit. n. 156.* eúmque secutus Babenstuber *tr. 7. disp. 3. art. 8. n. 41.*

665. Colliges 3tiò, unumquemque Religiosum teneri ad servandam paupertatem juxta modum in sua Religione receptum & approbatum, & Regulæ seu Instituto conformem. Ratio est: quia quivis Religiosus tenetur ser-

ſervare paupertatem eo modô, quô illam promiſit Deo: atqui ſupponitur illam promiſiſſe juxta modos in ſua Regula expreſſos & approbatos: ergo &c. Hinc nos Fratres Minores tenemur ad rerum uſus arctos & pauperes in Regula contentos, prout declaravit Clemens V. *Clem. Exivi de Paradiſo.* item Nicolaus III. *cap. Exiit. de Verb. ſign. in 6to.* Reliqui Religioſi pariter tenentur in rebus ad uſum conceſſis vitare ſuperfluitatem, curioſitatem, & pretioſitatem, ità, ut ſecus faciendo lædant paupertatem Evangelicam vi voti promiſſam, graviter aut leviter, juxta proportionem materiæ gravis aut levis. Ratio eſt: quia non ſufficit præcisè, ut Religioſus ſervet paupertatem quoad ſubſtantiam, nihil velut proprium, & independenter à licentia Prælati poſſidendô, ſed neceſſum inſuper eſt, ut ſervet paupertatem etiam quoad modum, & acceſſoria ſeu proprietates, id eſt, cum debita & ſtatui proportionata temperantia ac modeſtia, inquit Henno *tr. 3. de ſtatu Religioſo. diſp. un. q. 9. ſ. 1. concl. 3.* Circa hunc modum tamen Regula univerſalis præſcribi non valet, quia cùm rigor vel tenor Regularum reſpectu omnium æqualis non ſit; hinc quòd reſpectu unius modeſtum ac moderatum, reſpectu alterius exceſſivum haud immeritò videbitur.

Sed quid (inquies) ſi Superior ipſe indulgeat uſum immoderatum, utputa con

cedendo res ſuperfluas, aut nimis pretioſas v. g. picturas, horologia &c. ac ſimilia?

666. ℞. In tali caſu Religioſum adhuc peccaturum contra paupertatem. 2. Non tamen fore proprietarium. Ratio prioris eſt: quia paupertatis votum per ſe obligat ad non habenda ſuperflua, vel nimìs pretioſa, utpote ex ſua natura repugnantia paupertati: quemadmodum ergo licentia Superioris efficere nequit, quin ſint ſuperflua & nimìs pretioſa; ità nec efficere poteſt, quin talis Religioſus peccet contra votum paupertatis. Ratio autem poſterioris hæc eſt: quia Religioſus hujusmodi rebus non utitur tanquam propriis, ſed velut alienis, ſeu de licentia & voluntate ſui Superioris, ad cujus nutum ſupponitur paratus relinquere talem rem, vel uſum illius: ergo dici nequit proprietarius. Et licèt Superior ipſe nedum poſitivè concedendo uſum ſuperfluorum, aut rerum nimìs pretioſarum, ſed etiam permittendo & indulgendo ſimilia, ubi tamen de facili poſſet ac deberet contradicere, peccet, cùm licitè non poſſit ſimilia concedere, velut contraria voto, nihilominus concedendo hujusmodi poteſtatem, validè agit; proptereáque contractus circa rem ſuperfluam, aut nimìs pretioſam de licentia Superioris initus valet, ſecundùm communem Doctorum; quô fit, ut talis Religioſus dici nequeat proprietarius: & ità contra Palao, Leſſium, Henno,

Schmalz-

Schmalzgrueber & alios tenet Illſung *tr. 4. d. 2. n. 207.* La Croix *lib. 4. n. 114.* Holzmann *ubi ſuprà n. 604.* & alii plures DD.

Colliges 4tò, etiam illum Religioſum de- 667.
linquere contra paupertatem 1. qui contra voluntatem Superioris res communitatis ſibi appropriat, v. g. librum è Bibliotheca &c. 2. qui res ad uſum ſibi conceſſas per negligentiam vel culpam perire ſinit, vel deſtruit, inutiliter conſumit, vel juxta voluntatem Superioris non diſtribuit inter Fratres, aut extraneos. 3. Qui contra voluntatem Superioris acceptat etiam ab extraneis vel amicis eſculenta, aut poculenta &c. & 4. à fortiori ille, qui de rebus Monaſterii etiam comeſtibilibus furando, vel ſibi, vel aliis applicat; quô caſu nedum committit peccatum proprietatis, ſed etiam furti, ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 645.* Ratio horum omnium jam fuit data: quia hôc modo Religioſus agit velut Dominus, aut certè velut uſufructuarius, nedum ſinè licentia rationabiliter præſumpta, ſed & contra voluntatem Superioris: ergo peccat contra votum ſuum, & ſi materia fuerit gravis, etiam incurrit pœnas proprietariorum ſecundùm *communem Doctorum.* Videatur de his Sporer *tr. 6. c. 1. n. 64.*

Sed quænam ſunt illæ pœnæ Proprietariorum? inquies.

℞. Pœnæ Proprietariorum, pecunias, vel 668.
aliud quidpiam notabile ſeu grave penes ſe

retinentium, ſunt tres ſequentes. 1. Pœnitentiæ causâ recludi debent per *cap. fin. de Regular.* 2. Privantur voce activa & paſſiva in ordine ad electiones per biennium, per Concilium Trident. *SS. 25. c. 2. de Regular.* 3. Privari debent ſepultura Eccleſiaſtica, & humari in ſterquilinio, ſi velut proprietarii ſinè pœnitentia diſceſſerint. *cap. Monachi. de ſtatu Monach.* Quin immò jam ſepulti in loco ſacro, exhumari jubentur, ubi id absque gravi ſcandalo fieri poteſt. *cap. ſuper quodam. eod. tit.* Ubi tamen notandum eſt, has pœnas non incurri, niſi poſt ſententiam declaratoriam criminis à Judice dandam, prout tradunt Laymann *l. 4. tr. 5. c. 7. n. 22.* Palao *tr. 16. diſp. 3. n. 25.* & alii plures.

669. Colliges 5tò, fieri poſſe, ut Religioſus ſubtrahendo aut furando de rebus Monaſterii tandem graviter peccet, eſto non peccaverit graviter contra paupertatem in ſingulis furtis minutis. Ratio eſt: quia ſecundùm dicta *part. 4. Theolog. Decalog. Conf. 11. n. 311.* furta minuta, vel potiùs materia furtorum minutorum cenſetur moraliter concreſcere, quando Domino per ſimilia damnum grave infertur. At verò ubi Religioſus præter, vel contra voluntatem ſui Superioris acceptat plura ſucceſſivè de voluntate Benefactoris, quorum ſingula non ſunt gravis adeò momenti, hujusmodi acceptationes non cenſentur in morali hominum exiſtimatione

tione

tione coalescere, nisi (ùt prudenter limitat Kerckhove *in cap. 6. Regulæ nostræ*) talis Religiosus haberet intentionem positivam per hujusmodi repetitas parvas acceptiones tandem perveniendi ad rem magnam, aut certè præcisa etiam tali intentione tandem animadverteret, se acceptando jamjam congregâsse materiam notabilem; quod in poculentis vel esculentis, utpote usu consumere natis ac solitis, de raró continget, & ob id etiam Religiosi rariùs delinquere solent graviter, nisi specialiter ob alias rationes hoc fuerit interdictum, prout præter alios advertit Henno, Lessius, Babenstuber *ubi suprà art. 8. n. 38.* & alii plures ab eo relati.

Colliges 6tò, leges clausuræ non violari 670.
ex eo præcisè, quòd mulieres permittantur intrare in domos privatas vel Residentias, ubi unus vel alter Religiosus duntaxat habitare consuevit. Ità cum Sanchezio, Laymanno, Sorbo, & aliis Palao *tr. 16. disp. 4. pu. 8. n. 6.* Ratio est: quia in Constitutionibus Pontificialibus Mulieribus solùm prohibetur ingressus in Monasteria, seu Conventus Religiosorum, ubi scilicet Religiosi regulariter & claustraliter vivunt; atqui domus privata vel Residentia, ubi unus duntaxat vel alter habitat, dici non potest Monasterium, aut Conventus Religiosorum: ergo &c. Idipsum tenendum est, si in aliqua domo vel loco causâ ædificandi Conventum

ventum Religiosi habitationem sumant; quia nondum dici potest Conventus Religiosorum: si tamen supponantur sufficientia habitacula ædificata, ità, ut ibi Communitas Religiosorum regulariter vivere possit, censet Kerckhove *in statut. general. c. 4. §. 5. n. 13.* Religiosos peccaturos contra leges Clausuræ, admittendo fœminas in hujusmodi loca jamjam ædificata & clausa; quia (inquit ipse) revera Fratres ibi Conventum habent, non minùs, quàm in aliis Monasteriis ex toto ædificatis.

671. Colliges denique 7timò, quoad modum observandi clausuram, & vel maximè etiam quoad licentiam ingrediendi vel egrediendi Monasteria &c. ab Episcopo ac Superioribus dandam, attendendas esse consuetudines receptas, prout sapienter notant Sanchez *l. 6. mor. c. 15. n. 28.* Castropalao *l. cit. pu. 9. n. 9.* La Croix *l. 4. n. 69.* Ratio est: quia obligatio servandi clausuram solùm oritur ex lege Ecclesiastica, seu Constitutionibus Pontificiis: legibus autem positivis humanis per consuetudines legitimas derogari potest, secundùm *omnes:* ergo &c. Unde videmus hodie, in pluribus Monasteriis Germaniæ Moniales ad nullam adstringi Clausuram: in aliquibus verò permitti egressum vel ingressum ex causis non ponderosis, similiter in Hispania (teste Sanchezio *cit.*) consuetudo habet, ut solus Superior Regularis

laris Monialibus exemptis possit concedere licentiam egrediendi: idipsum Abbates Germaniæ solent concedere Monialibus suæ jurisdictioni, vel gubernio subjectis, idque subin oretenus tantùm, sinè interventu scripturæ, vel Episcopi Diœcesani. Itaque quoad hæc & similia vel maximè attendendæ sunt consuetudines, non quidem irrationabiles, vel potiùs corruptelæ, sed rationabiles, auctoritate Superiorum approbatæ: de quo videri possunt *Doctores proximè citati.*

CON-

CONFERENTIA VIGESIMA

De Statu Laicali, præſertim judiciali, & in ſpecie de Judice.

SUMMARIUM.

672. Judex eſt perſona publica, prædita poteſtate &c.
673. In quovis Judice neceſſariæ ſunt quatuor qualitates.
674. Contra Reum procedi poteſt triplici via, ſcilicet accuſationis, denunciationis, & inquiſitionis.
675. Inquiſitio rurſus poteſt eſſe triplex, ſcilicet 1. generalis, 2. ſpecialis, vel 3. mixta.
676. Ad inquiſitionem generalem duntaxat, non debet neceſſariò præcedere infamia Rei.
677. Ad inquiſitionem verò ſpecialem vel accuſatio, vel infamia, vel alia criminis indicia ſupponi debent.
678. Quidnam hìc nomine infamiæ, vel indiciorum intelligatur.
679. Aliter tamen diſcurrendum, ubi inquiſitio ſolùm fit ad correctionem rei, vel evitationem damni &c.
680. Qualis modus vel ordo obſervandus ſit Superiori, dum velut Judex vult procedere ad inquiſitionem.
681. Nomine torturæ intelliguntur cruciatus corporis &c.
682. Quæ poteſt licitè adhiberi, ſuppoſitis certis conditionibus.
683. Judici nunquam licet condemnare illum, qui crimen nunquam confeſſus, neque de hoc convictus fuit.

683. Ju-

684. Multò minùs illum, quem privatâ scientia certò novit innocentem, esto in foro externo fuisset probatus nocens.
685. Præcluditur quædam Adversariorum responsio.
686. Satisfit principali fundamento adversæ opinionis.
687. Non licet Judici acceptare munera propriè dicta.
688. Fas tamen est Judici sæculari, acceptare sportulas, & xenia.
689. Ad quid teneatur Judex, qui animadvertit, se errâsse in suo munere, vel officio.
690. Resolvitur Casus I. de quodam Judice, qui personam fornicationis ream dolosè induxerat ad confessionem complicis.
691. Et ulteriùs inquirendo in alios etiam complices malè fecit.
692. & 693. Expeditur gemina instantia contra datam resolutionem.
694. Resolvitur Casus II. de quodam Visitatore Religioso, cui in actu visitationis detecta fuere nonnulla crimina contra certum quendam subditum.
695. Quem tamen propterea non licuit publicè corrigere;
696. Benè verò vi hujus depositionis absolutè loquendo licuit procedere ad inquisitionem juridicam.
697. Resolvitur Casus III. de quodam Judice, qui suspectum de adulteratione monetæ, jussit comprehendi.
698. Immò & graviter torqueri.
699. Utrum talem pertinaciter negantem liceat sæpiùs subjicere torturæ.
700. Nequit Judex reum illico obligare ad juramentum de dicenda veritate circa omnia causam concernentia.
701. Neque Superiori Regulari licet specialiter inquirere in subditum, contra quem scriptæ fuerunt litteræ suppresso nomine Auctoris &c.
702. Poterit tamen Superior inde sumere ansam instituendi inquisitionem generalem, vel paternam.

703. Ju-

703. Judex tenetur ferre sententiam pro ea parte, cui jura magìs favent.

704. Ubi verò jura videntur utrinque paria, debet facere transactionem, vel compositionem;

705. Nisi altera pars jam sit in actuali possessione bonæ fidei.

706. Nec Carnifici, neque aliis licet occidere certò innocentem.

707. Judex priusquam descendat ad torturam Rei, debet tentare omnia media mitiora &c.

708. Et quid, si Reus post torturam in banco juris revocet suam confessionem?

709. Judices excedendo modum in tortura, possunt graviter peccare.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Judice.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine Judicis, & quænam conditiones ad hoc munus requirantur?

672. ℟. ad primam partem hujus Quæsiti. Nomine Judicis intelligitur persona publica, habens potestatem de sibi subditorum controversiis & criminibus cognoscendi, eorúmque causas per sententiam terminandi secundùm leges. Ità Henno *tom. 2. tr. 2. disput. accessor. q. 1. concl. 1.* Fundatur hæc descriptio *in cap. Forus. de Verb. signif.* Explico brevissimè singulas particulas. Dicitur

citur 1. *Perſona publica*, id eſt, auctoritate publica inſtituta &c. ad diſtinctionem Judicis privati, vel arbitri potiùs. Dicitur 2dò: *habens poteſtatem*; quia in Judice neceſſaria eſt poteſtas jurisdictionis, eáque vel ordinaria, & tunc dicitur *Judex Ordinarius*; vel delegata, & tunc dicitur *Delegatus*, id eſt talis, cui Judex Ordinarius vices ſuas commiſit, ſive ad univerſitatem cauſarum, ſive ad aliquam cauſam ſpecialem terminandam. Dicitur 3tiò: *de ſibi Subditorum &c.* quia ſententia in non ſubditum lata nulla eſt. Dicitur 4tò: *Controverſiis & criminibus*: quia ad pacem Reipublicæ conſervandam nedum juſtitia diſtributiva aut commutativa (uti fit in judiciis civilibus) ſed etiam vindicativa (uti fit in judiciis criminalibus) adminiſtrari debet. Dicitur 5tò: *Cognoſcendi*, ſive per viam accuſationis, ſive per viam inquiſitionis &c. ſinè cognitione enim ſeu disquiſitione cauſæ prudenter nequit ferri ſententia. Additur 6tò: *eorúmque cauſas per ſententiam terminandi*; in hunc enim finem inſtituuntur judicia, ut per deciſionem cauſarum pax & tranquillitas Reipublicæ conſervetur, vel inſtauretur: dum æquâ Judicis ſententia redditur cuique, quod ſuum eſt. Subditur denique 7timò: *ſecundùm leges*; debet enim Judex nedum inferior, aut delegatus, ſed etiam ordinarius vel ſupremus decidere controverſias, non pro ſuo libitu, aut ex mero arbitrio, ſed ſecundùm legem natu-

naturalem, & positivas, divinas, vel humanas &c. Unde

673. ℟. jam ad alteram partem hujus quæsiti. In Judice necessariæ sunt quatuor conditiones vel qualitates: 1. Potestas. 2. Scientia. 3. Æquitas. 4. Constantia. Ità in re *communiter DD.* & sequitur ex proximè dictis. Ratio primi est: quia sententia se habet ad instar legis particularis: ergo quemadmodum in Legislatore necessaria est potestas legislativa: ità & in judice potestas discretiva &c. Necessum tamen est, ut Judex non solùm habeat potestatem judicandi in personam, sed insuper in materiam, de qua controvertitur, vel agitur; hinc si Judex laicus præsumat ferre sententiam in Clericum, vel in laicum quidem, sed in materia merè spirituali &c. non solùm peccat pro ratione materiæ, sed insuper acta nullius sunt valoris, utpote non procedentia à legitima potestate. Ratio 2di & 3tii est: quia Judex debet causam decidere secundùm leges, ut dictum, & secundùm exigentiam justitiæ: at, si non habeat scientiam competentem legum seu jurium, non poterit decidere secundùm leges &c. aut si non procedat secundùm exigentiam justitiæ, huic nunquam fiet satis: ergo in Judice necessaria est competens scientia, & æquitas.

Ratio denique 4ti est: quia nisi Judex sit firmus & constans in exequendo sententiam

à se

à se latam, parti læsæ nunquam satisfiet, nec obtinebitur pax & tranquillitas Reipublicæ: immò expensæ factæ erunt frustraneæ, cum majori detrimento litigantium. Hac de causa *Eccli.* 7. dicitur: *Noli quærere fieri Judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in æquitate tua.*

Quæres 5tò, quid, & quotuplex sit inquisitio?

Ante responsionem notandum, contra 674. Reum triplici via procedi posse, scilicet 1. Accusationis. 2. Denuntiationis, & 3. Inquisitionis. *Viâ Accusationis* dicitur procedi, quando Actor Reum defert apud Judicem, & incusat de aliquo crimine, simúlque spondet, se id probaturum. *Via Denuntiationis* appellatur, quando quis Superiori seu Judici refert crimen, non tamen vult suscipere onus probandi suum assertum; & hæc denunciatio potest esse vel *Evangelica*, vel *Judicialis*. Evangelica dicitur, quando talis denunciatio fit apud Superiorem velut Patrem duntaxat, non in ordine ad vindictam, aut punitionem criminis, sed solùm in ordine ad emendationem fratris, vel delinquentis. Judicialis verò appellatur, quando fit apud Superiorem velut Judicem, in ordine ad punitionem criminis, vel ad impedienda damna imminentia. Denique *Via Inquisitionis* dicitur, quando Judex vel Supe-

rior procedit ad Provinciam, vel locum sibi subjectum reformandum, visitandum, &c. aut ad investigandum criminis commissi Auctorem. Hinc inquisitio describi solet, quòd sit *criminis vel criminosi, vel utriusque simul per Judicem ex officio procedentem legitimè facta investigatio*: per quod patet responsio ad primam partem quæsiti. Descriptio hæc ampliùs constabit ex dicendis.

675. ℞. jam ad alteram partem ejusdem quæsiti. Inquisitio triplex est, nempe 1. generalis, 2. specialis, & 3. mixta. Ità Lessius, Illsung & *alii communiter*. *Generalis* dicitur, quando Superior solùm inquirit in genere, nullóque nominato delicto vel persona v. g. an in tali loco, conventu &c. serventur Leges, Concilium Tridentinum, Statuta, seu Ordinationes? &c. hanc verò inquisitionem generalem licitè fieri, nemo est, qui ambigat, confirmante eam receptissima consuetudine ac praxi fermè in omnibus Monasteriis bene regulatis. *Specialis* inquisitio appellatur, quando in particulari de aliquo determinato delicto, determinatáque persona inquiritur v. g. an Titius commiserit furtum calicis, homicidium, procurationem abortûs &c.? *Mixta* denique inquisitio dicitur, quando inquiritur de persona determinata; non tamen determinato delicto v. g. an Titius regulariter vivat? vel è contra quando inquiritur de delicto determinato, non

non tamen de aliqua persona v. g. an in tali loco commissum fuerit furtum calicis? &c.

Quæres 3tiò, quænam requirantur ad hoc, ut Judex vel Superior licitè procedat ad inquisitionem?

℟. 1. ad hoc, ut Superior vel Judex licitè 676.
procedat ad inquisitionem generalem tantùm, opus non est, ut præcesserit infamia &c. 2. ad hoc autem, ut licitè procedat ad inquisitionem specialem, vel ad mixtam, per quam de persona aliqua in particulari inquiritur, in ordine ad punitionem criminis, necessum est, ut præcesserit vel accusatio, vel denuntiatio, vel diffamatio, seu infamia, vel saltem haud obscura indicia contra personam, in quam inquiritur. Ità Doctores citandi. Ratio prioris, quam tenent Henno *cit. concl. 3.* Passerinus & alii, est: quia inquisitio generalis duntaxat vergit in bonum communitatis, ut nempe vitia exterminentur, & studia virtutum augeantur: & quia nullus in particulari, immò nec ipsa communitas per eam diffamatur vel læditur; hinc etiam nullus potest prudenter esse invitus.

Monent tamen Doctores communissimè, in tali inquisitione generali duntaxat non posse à subditis tutâ conscientia Superiori manifestari crimina secreta illorum, qui non laborant infamia, nisi id facerent deferendo ad Superiorem non quà Judicem in or-

 dine

dine ad vindictam, sed quà Patrem, præcisè in ordine ad emendationem, & quidem (quod bene notandum) tunc solùm, quando præmissa correctio fraterna nihil profuisset. Ità Pichler, Kerckhove, Holzmann *n. 654.*

677. Ratio autem posterioris partis (quam tenent S. Thomas *2. 2. q. 67. art. 3.* Babenstuber, Holzmann & alii) est: tum quia ità decernunt jura *c. Inquisitionis. §. Tertiæ. de Accusat.* & *c. Qualiter. eodem tit.* tum quia Judex non potest simul esse Actor: ergo necessariò supponi debet alius, vel accusans, vel denuntians, vel fama volans, quæ fictione juris habetur pro tali &c. tum denique quia per juridicam inquisitionem læditur quodammodo fama illius, in quem inquiritur: ergo quisquis hactenus possedit integram suam famam, de jure conqueri posset contra Judicem procedentem ad inquisitionem sinè omni accusatione aut denunciatione, vel infamia præcedente.

678. Dixi autem notanter 1. sub particula disjunctiva *vel*, necessum esse ut præcedat *vel* accusatio, *vel* denunciatio &c. pro cujus pleniori intellectu notes velim, nomine *infamiæ* hìc intelligi *communem rumorem, ortum non à malevolis, sed à probis, & honestis hominibus, de aliquo delicto commissò v.g. à Titio &c.* qui rumor à nonnullis etiam vocitari solet *clamorosa insinuatio*, criminis scilicet apud Judicem &c. Nomine verò *indiciorum* intelliguntur

guntur tales circumstantiæ, è quibus cum fundamento colligi potest, quis sit auctor criminis. Videatur de hoc Kerckhove *in Methodo corrigendi Regulares c. 2. §. 1. n. 16.* qui *l. cit. n. 10.* cum Claro *lib. 5. Pract. crim. §. fin. q. 4. n. 1.* & aliis *communiter* advertit, quòd, si crimen sit *facti permanentis*, id est, tale, quod post se relinquit vestigium v. g. vulnus, mutilationem, furtum cum effractione factum &c. Judex nequeat incipere processum per inquisitionem: nisi prius de tali delicto sibi constiterit, & quidem per inspectionem facti, id est, vulneris, mutilationis &c. si verò delictum sit *facti transeuntis*, id est, tale, quod post se nullum relinquit vestigium, v. g. blasphemia, sodomia, furtum absque effractione &c. &c. sufficiet, quòd de tali constet per testes idoneos, aut per indicia, & conjecturas fundatas.

Dixi insuper 2dò: Ad hoc ut Judex vel 679.
Superior procedat ad inquisitionem in ordine *ad punitionem criminis*; enim verò, ut Superior licitè inquirat solùm *ad correctionem Rei*, vel *ad avertenda damna &c.* necessum non est, ut præcesserit vel accusatio, vel denuntiatio, vel infamia &c. cùm nemo possit esse rationabiliter invitus propterea; hinc non insipienter, sed prudenter agere censentur, qui volentes conducere v. g. famulum, aut inire matrimonium, vel conferre beneficium &c. priùs indagant, an tales sint integræ vitæ, non vitiosi &c.

 Exci-

Excipiuntur insuper crimina læsæ Majestatis, hæreseos, apostasiæ &c. & similia, quæ cùm Reipublicæ sint summopere perniciosa, non prærequirunt infamiam publicam, sicut nec talis requiritur, ubi delictum est notum notoreitate facti &c. Ità præter *DD. citt.* Laymann *l. 3. tr. 6. c. 2. n. 3.* Sayrus *Clav. Reg. lib. 12. c. 11. à n. 11.* Illsüng *tr. 4. disp. 2. n. 25.*

Quæres 4tò, qualis modus vel ordo sit observandus, dum instituitur inquisitio contra aliquem v. g. in puncto furti?

680. ℟. Ubi Superior quà Judex vel contra talem diffamatum, aut sufficienter indiciatum vult procedere inquirendo 1. assumere debet Notarium, qui omnia annotet, & in scripturam redigat, præmittendo titulum causæ, v. g. *Descriptio Processûs de furto commisso per N.* dein annum, mensem, diem, locum &c. in quo fit inquisitio. 2. Postea in præsentia duorum aut plurium testium Reum citatum ac præsentem seriò admoneat de veritate dicenda, delato (ubi gravitas causæ postulaverit) eidem juramento, vel (ùt in Religionibus moris est) imposito mandato S. obedientiæ de dicenda veritate. 3. Incipiat interrogare *personalia Rei*, utputa nomen, cognomen, patriam, conditionem status &c. 4. Progrediatur ad examinanda *realia*, priùs generaliora, postmodum magis propin-

propinqua facto v. g. 1. an sciat causam suæ vocationis seu citationis? 2. an nihil audiverit de furto aliquo commisso? 3. ubi vel à quo, & qua occasione? 4. an nil sciat de auctore talis furti? 5. an ipse nunquam fuerit in illo loco, ubi furtum fuit commissum? &c.

Denique 5tò descendat ad particularia & circumstantias delicti (de quibus ex fama, vel accusatione aut denuntiatione constare supponitur) v. g. an non rem furto ablatam habuerit in suis manibus? an non vendiderit, vel voluerit vendere tali N. tanto pretio? quibus omnibus bene examinatis, & per Notarium annotatis, constitutum prælegatur Reo, & interrogetur, an velit aliquid addere vel demere? si nihil; jubeatur subscribere propria manu, si id possit &c. tandem Notarius scribendo subjungat solitam clausulam sequentem: *Acta sunt hæc Anno, Die, Mense &c. quibus suprà &c.*

Quæres 5tò, utrum aliquando liceat Judici reum examinare per torturam?

Ante responsionem notandum ac supponendum, nomine *torturæ* intelligi tormenta & cruciatus corporis, v. g. flagella, virgas, inediam seu famem &c. &c. quibus Judex intendit à Reo exprimere confessionem delicti, & veritatem, quam fateri non vult, tortura enim describitur, quòd sit subsidium quoddam, in defectum probationis criminis, supplens id, quod ad plenam probatio- 681.

 nem

nem deficit; adeóque introducta est non ad punitionem criminis, sed ad probationem ejus; nam Reus per torturam confitendo veritatem, supplet, quod ad plenam probationem deficiebat. Ex quo patet (inquit perbene Kerckhove *l. cit. c. 4. §. 5. n. 1.*) torturam non esse adhibendam, si crimen aliunde plenè probari possit; hæc enim est ultimum remedium in defectum testium. Hôc notato

682. ℞. jam ad quæstionem. Licitum est Judici procedere ad inquisitionem criminis per torturam Rei, suppositis tamen tribus conditionibus. 1. Ut crimen sit revera grave. 2. ut jam habeatur semiplena probatio criminis, & tamen Reus nolit aliter fateri. 3. ut persona non sit privilegiata seu exempta à tortura. Ità *communissimè* tenent Doctores, signanter Lessius *l. 2. de J. & J. c. 29. n. 151. & seqq.* Illsung *disp. 2. n. 56.* Reiffenstuel *l. 5. decret. tit. 1. à n. 472.* Ratio primi (quòd scilicet crimen debeat esse grave) est: quia tortura est gravis pœna: ergo adhiberi non debet, nisi ob gravia delicta, ità quidem, ut quantò minùs atrox aut minùs grave delictum est, tantò minor debeat adhiberi tortura, & hæc prorsus nunquam debet esse tanta pœna, quantam mereretur ipsum delictum; quia repugnat æquitati, Reum nondum convictum castigari tanta pœnâ, vel omnino majori illâ, ad quam mereretur

reretur condemnari jam convictus ac confessus. Ratio 2di est: quia tortura instituta est in subsidium plenæ probationis: ergo debet supponere probationem semiplenam, id est, talem, seu talia indicia, quæ reddant rem plus, quàm probabilem, prout fit 1. dum vir omni exceptione major de visu testatur &c. vel 2. si Reus ipse extra judicium crimen fassus fuit coram aliis, vel 3. si duo aut tres socii seu complices criminis fassi sunt &c. aut 4. si de tali crimine commisso constet ex fama à viris honestis orta, ac per testes probata, cum adminiculo indiciorum gravium. Ità Busenbaum apud La Croix *l. 4. n. 1440.* qui numero mox sequenti refert indicia triplicis generis scilicet 1. *magna*, quæ reddunt factum valdè credibile. 2. *majora*, quæ reddunt factum quasi moraliter certum. 3. *maxima*, quæ undequaque convincunt, & plenam faciunt probationem. Ratio 3tii est: quia si Judex procederet ad torturam contra personam privilegiatam, ageret contra jus. Cæterùm personæ privilegiatæ ex jure censentur & sunt 1. impuberes, ob defectum ætatis. 2. senes: ob debilitatem ad torturam graviorem saltem perferendam. 3. Mulieres prægnantes, ob periculum abortûs. 4. Nobiles, & Doctores, eorúmque liberi, & milites, quos ne leviter quidem torquere licet, præterquam ob crimen hæreseos, proditionis, vel alterius similis v. g. læsæ Majestatis. Ità Lessius *l. cit. n. 145.*

n. 145. Laymann *ubi suprà n. 12.* Babenstuber *tr. 5. disp. 8. art. 2. n. 9.*

Quæres 6tò, utrum Judex semper & in omnibus causis, tam civilibus, quàm criminalibus debeat procedere secundùm allegata & probata, ità, ut teneatur etiam illum condemnare ad mortem, qui in foro externo de gravi crimine v. g. mortis fuit convictus, esto certissimè sciat, illum in conscientia & coram Deo esse omnino innocentem à tali crimine? Et è contrario absolvere illum, quem certò scit esse reum criminis, in foro externo tamen nec confessus nec convictus fuit, aut potuit?

683. ℟. ad hanc quæstionem 1. Judex in ferenda sententia debet procedere secundùm allegata & probata, ità, ut in nulla causa possit tutâ conscientia condemnare Reum, antequam is de crimine juridicè fuerit convictus, vel illud confessus, esto etiam privatâ scientia certò sciat, eum esse nocentem, seu reum criminis. Ità cum S Thoma *2. 2. q. 67. art. 2. unanimiter Doctores.* Ratio hujus desumitur tam ex Jure Canon. *cap. Judex. C. 2. q. 1.* ubi dicitur: *Judex criminosum discutiens, non ante sententiam proferat capitalem, quàm aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes testes convincatur.* Tum inde etiam, quia si Judex ob privatam scientiam præcisè quempiam nec convictum, neque confessum condemnaret, ageret simul partes Judicis

dicis & Accusatoris, propptereáque ingentia pericula injustarum condemnationum imminerent Reipublicæ; quivis enim posset dicere, sibi ex privata scientia certò constare, hunc esse reum criminis, & sic innocentes possent condemnari, hoc autem est contra omne jus & æquum: ergo &c. &c.

℟. jam 2dò ad eandem quæstionem. 684.
Quem Judex certò scit esse innocentem, esto etiam secundùm allegata & probata in foro externo sit convictus, immò (vi tormentorum fortassis) falsò ac mendaciter confessus, in causis criminalibus majoribus, ubi agitur de pœna mortis infligenda &c. nequit illum tutâ conscientia condemnare, sed tenetur potiùs eum absolvere, ac dimittere vel certè, quantùm potest, laborare pro dimissione & demonstratione innocentiæ. Ità contra S. Thomam & alios plurimos, etiam insignes Doctores, asserentes, posse hujusmodi reum condemnari, saltem in casu, quô Judex eundem liberare, ejusvè innocentiam demonstrare non potest &c. tenent Scotistæ *communiter*, & plurimi recentiores, Lessius, Filliucius, Bonacina, Laymann &c. & quàm plures ex Thomistis, Gormaz, Schmier, & alii. Ratio nostra est: quia cùm solus Deus habeat potestatem in vitam & mortem, sinè hujus permissione aut mandato nulli hominum licet occidere innocentem: atqui Deus nullibi legitur dedisse hominibus potestatem, quempiam innocentem

tem per ſe & directè occidendi, quin potiùs poſitivè illud prohibuit *Exod. 23.* dicens: *Innocentem & juſtum non occides, nec in judicio plurimorum acquieſcas ſententiæ, ut à vero devies*: ergo nulli Judici fas eſt, occidere illum, quem privatâ notitia certò novit innocentem, prout fieri poſſet in caſu, quô Judex ipſe quempiam occidiſſet, & hujus homicidii alius quidem innocens probaretur reus &c.

Confirmatur: quia innocentem per ſe ac directè occidere humana auctoritate eſt intrinſecè malum, non minùs, quàm accedere ad non ſuam: ergo quemadmodum nunquam licet accedere ad illam, quam quis certò ſcit eſſe non ſuam; ità etiam in nullo caſu licet occidere innocentem.

Nec dicant Adverſarii in hoc caſu Reum eſſe quidem innocentem materialiter, & à parte rei, non autem formaliter; quia in foro externo ſupponitur probatus nocens: cùm proin Judex debeat agere ùt perſona publica, & quà talis nullam habeat notitiam innocentiæ, hinc tenetur talem velut formaliter reum ac nocentem condemnare ad mortem.

685. Contra enim eſt: ſi ad condemnationem juſtam alicujus, à parte rei & materialiter ſaltem innocentis ſufficiat, eum eſſe reum formaliter, id eſt, in foro judicii externo probatum nocentem, tunc etiam ſufficiet aliquam mulierem eſſe formaliter conjugem, id

id est, in foro externo probatam ùt conjugem, ad hoc, ut Judex Ecclesiasticus, cui de contrario certò constat, eam possit justè condemnare ad reddendum debitum Marito putatitio; eodem enim modô dici posset, Judicem Ecclesiasticum debere procedere velut personam publicam, secundùm probata & allegata: at hoc Adversarii neutiquam fatebuntur esse licitum: ergo sicut in tali casu Judex Ecclesiasticus condemnare nequit ad reddendum debitum; ità nec potest Judex civilis condemnare ad mortem. Certè hac retorsione & exemplo pleraque Adversariorum argumenta enervantur, prout bene ponderanti patebit.

Dices tamen adhuc. Certum est, quòd DEus velut Auctor & supremus Dominus vitæ necisque omnium potuerit hanc potestatem conferre Judicibus: certum insuper & indubitatum videtur, quòd illis voluerit conferre omnem illam potestatem, quam exigit salus, pax, & tranquillitas Reipublicæ: atqui hanc exigit salus & pax; secus enim orirentur maxima scandala in populo, si Communitas videret ipsosmet legum vindices postposito juris ordine publicè & juridicè de crimine convictum dimittere impunitum: ergo &c.

℞. ad hunc Achillem Adversariorum *concessa Majore negando Minor*. Ratio negandi est; tum quia Judex in tali casu posset ac deberet sese offerre ad deponendum juramentum, 686.

mentum, quòd scilicet certò sibi constet de innocentia condemnandi; quô facto communitas scandalizari non posset prudenter; tum præsertim quia, ùt ipsimet Adversarii, signanter P. Babenstuber *cit. art. 2. n. 14.* ingenuè fatetur, hic casus est tam rarus, *ut nullus Judex hactenus fuerit auditus, qui hujus quæstionis decisione indiguisset; eò quòd suppetant tot modi, talem reum liberandi, ut moraliter vix possibile videatur; aliquod tribunal in ejusmodi angustias aliquando conjectum iri.* Si ergo casus iste tam sit rarus, tam inauditus, & vix moraliter loquendo possibilis, quæso quomodo propterea pax, salus, & tranquillitas Reipublicæ, tantùm subeat discrimen, ut Deus propterea debuerit dispensare in generali Lege *Insontem non occides?*

Et nunquid major perturbatio, majúsque periculum imminet Communitati ex eo, quòd centùm flagitiosi & perniciosi homines, quorum crimina satìs in foro externo probari nequeunt, impunè dimittantur, quàm ex eo, quòd dimittatur unus innocens, cujus innocentia tamen in foro externo probari nequit? & tamen non obstante tanto periculo Judex, cui certò ex privata notitia constaret de commissis criminibus (qui Casus haud infrequens est) debet illos flagitiosos dimittere, ne vel uni faciat injuriam: cur ergo non deberet dimittere innocentem, ex cujus dimissione multò minùs,

minùs, immò planè nullum periculum imminet communitati, eò ipso, quòd Casus hic rarissimus sit, inauditus, & moraliter quasi impossibilis?

Profectò hæc ratio ità me convincit, ut cum P. Pichler *in Candidat. Jur. Can. l. 1. tit. 31. n. 4.* existimem, Judicem ne quidem in causis civilibus, vel criminalibus minoris momenti, ubi scilicet agitur solùm v. g. de mulcta pecuniaria, vel alia simili pœna, tutâ conscientia condemnare posse illum, quem certò novit innocentem; tametsi haud ignorem, à Doctoribus satìs communiter id asseri velut licitum. Verùm ne contra morem sim prolixior in discussione hujus quæstionis potiùs speculativæ, quàm practicæ, me verto ad alia magìs practica. Unde jam

Quæres 7timò, utrum Judici liceat acceptare munera?

℞. Non licet Judici acceptare munera, 687. præsertim ante sententiam. Ità *communissimè Doctores.* Ratio est: quia munera solent excœcare Judices, & per hoc pervertere viam justitiæ, prout habetur *Exod.* 22. & *Deuter.* 16. habent enim, nescio quam occultam vim, flectendi animum Judicis, & inclinandi in favorem remunerantis, juxta illud Poëtæ; *Munera, crede mihi, placant hominésque, Deósque.*

Dixi tamen: *præsertim ante sententiam*; nam si post sententiam justè (ùt supponi de-

debet) decisam, aliquid liberaliter offeratur, licebit Judici illud acceptare, & quidem sine omni onere restitutionis; tum quia supponitur liberaliter donatum; tum etiam, quia post sententiam non amplius subest periculum subversionis.

688. Insuper animadvertunt Engel *l. 1. tit. 32. n. 11.* aliique Doctores *communiter*, licitum esse Judici præsertim sæculari acceptare munera *impropriè* dicta, id est, *sportulas*, aut *xenia*; quo nomine veniunt esculenta, aut poculenta, paucis diebus consumptibilia, prout habetur *c. 11. de Rescript. §. 4. in 6to.* modò hæc liberaliter offerantur; quia cùm sint exigui, vel minoris momenti, non creditur Judicis animus tam facili negotio corrumpendus. Nihilominùs Judici integro (inquit sapienter Henno *ubi suprà q. 2. concl. 4.*) etiam ab his abstinendum est; quia cùm animus hominis sit infirmus, per hæc modica saltem debilitari solet, sin minùs moveri, aut corrumpi; à fortiore abstinere debet Judex à sportulis, aut xeniis virtualiter extortis: quod tunc fieri meritò censetur, cùm datâ opera judicium protrahitur, ut per hujusmodi munera sollicitetur acceleratio; quæ cùm injustè accipiantur, manent restitutioni obnoxia. Videantur de his *Doctores citati.*

Quæres tandem octavò, ad quid teneatur Judex, qui sinistrè, seu malè judicavit?

℞. Cum

℟. cum distinctione. Vel enim supponitur malè judicâsse ex malitia vel ignorantia graviter culpabili, vel solùm ex fragilitate humana, & errore, vel oblivione inculpabili? Si primum, tenetur non solùm revocare sententiam, utpote injustam, sed insuper parti læsæ, cui injuriam intulit, compensare omnia damna inde secuta. Ratio est: quia ex læsione juris alieni formaliter injusta, oritur stricta obligatio restituendi, & compensandi damna; quod fieri non poterit, nisi sententiam injustam revocet &c. ergo. Si autem supponatur posterius, non tenebitur quidpiam restituere ex propriis; quia obligatio restituendi ante Judicis sententiam, & in conscientia supponit culpam Theologicam; ergo si Judex talem non commisit, condemnari nequit ad restitutionem ex propriis: tenebitur nihilominùs ob damnum saltem materialiter injustum revocare suam sententiam, si possit sinè suo gravi incommodo, suggerendo parti læsæ, ut vel appellet, vel si hoc non possit, causæ revisionem, vel in integrum restitutionem postulet. Denique si sententia fuit justa *quoad substantiam*, & Judex culpabiliter erraverit *in modo* duntaxat, tenebitur solùm ad resarcienda illa damna, quæ ex indebito procedendi modo parti læsæ fuêre illata. Videantur Bonacin. *tom. 3. disp. 10. de præcept. q. 2. pu. 4.* Laymann *l. 3. tr. 6. c. 2. à n. 10.* Babenstuber *ubi suprà disp. 8. art. 2. n. 33.* 689.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Judice, ejusdémque officio.

CASUS PRIMUS.

Titio Judicii sæculari denuntiata fuit quædam persona soluta, quam Titiam baptizamus, portans uterum, quare ad se vocatam, & coram apparentem interrogavit; cuinam hactenus fuisset à servitiis? 2. à quo fuerit impraegnata? Cui cùm Titia Dominum suum manifestâsset, etiam addidit, se ab aliquo soluto NB. (quem nominaverat) fuisse impraegnatam; huic verò Titius, mentiris, ajebat, non hic, quem falsò nominâsti, sed Dominus tuus, cui ad servitia fuisti, te impraegnavit, simúlque è bursa extrahens litteras fictitias, easdémque monstrans, subjunxit: nisi fatearis genuinè, ut proin cogar tibi has litteras prælegere, subire debebis publicam infamiam, seu prostitutionem, immò & relegationem ex urbe, absque misericordia. Titia hisce minis perterrita, procidit in genua veniámque postulans, fassa fuit, se à Domino suo portare uterum; Cui Judex: Ast, non semel duntaxat, sed sæpiùs (inquiebat) procul dubio habuisti rem cum tuo Domi-

Domino : immò & cum aliis pluribus : fateâre candidè, & impetrabis misericordiam, ut tibi, & honori tuo pro possibili parcam. Titia id inaudiens, partim timore prostitutionis subeundæ perculsa, partim spe veniæ sibi promissæ allecta, nominavit plures, tam solutos, quàm conjugatos, quibus potestatem corporis sui hactenus fecerat; quos omnes Judex ad se vocari fecit, & secundùm qualitatem demeritorum punivit. Quæritur jam 1. An justè processerit, præfatô modo Titiam examinando? 2dò, an tutâ conscientia potuerit illos omnes punire?

℞. ad primum quæsitum hujus Casus 690.
quòd non; quia contra ordinem juris; nam in primis Judex interrogatoria suggestiva, velut gravissimè prohibita in jure. *l. 1. §. 21. ff. de Quæstion.* omnimodis vitare debet, prout cum Ameno & aliis notat Reiffenstuel *l. 5. Decret. tit. 1. n. 429.* Deinde Judici non licet instituere inquisitionem specialem contra aliquem, nisi vel infamia publica, vel alia indicia verè gravia, vel accusatio præcesserit, ùt habetur *l. 1. ff. de Quæstion. §. 21. in Constit. pœnali Carolina à 31. §. 1.* atqui contra Dominum Titiæ nihil horum præcessit: ergo cùm in hunc specialiter nedum inquisiverit, sed potiùs temerariè eundem incusaverit hujus criminis, graviter procul dubio peccavit. Accedit, quòd fictitias seu falsas litteras exhibendo, simúlque

minitando gravissimam diffamationem ac prostitutionem, immò & relegationem ex Urbe, dolosè induxerit Titiam ad confessionem, vel proditionem sui Domini: atqui hoc fieri nequit sinè gravi injuria; immò confessio tali metu gravi, vel dolo extorta nulla est, *l. non dubium C. de legibus* & *l. penult. ff. de quæstion.* ergo Titius Judex hôc modo procedendi, inquirendi, vel potiùs dolosè extorquendi confessionem, gravem intulit injuriam nedum Titiæ, sed etiam hujus Domino, & probabiliùs etiam reliquis complicibus. Videatur Lessius *de J. & Just. l. 2. c. 30. n. 173.* Laymann *l. 3. tr. 6. c. 5. n. 5.* La Croix *l. 4. n. 1467.*

691. ℞. ad alterum quæsitum, non potuisse tutâ conscientia à Titio illos complices citari ad judicium, multò minùs ob confessionem Titiæ puniri, nisi Titia fuisset denuntiata, vel accusata tanquam publica Meretrix. Ratio est: quia hujusmodi confessio, utpote gravi metu ac injusto dolo etiam extorta, nulla est, prout advertit Lugo *disp. 37. n. 157.* Busenbaum apud La Croix *lib. 4. n. 1440.* at, ubi confessio est nulla, nequaquam procedi potest contra Reos, ità, ut secus faciendô teneatur Judex ad omnia damna compensanda secundùm Lugo *l. cit.* & alios; ergo &c.

Dices tamen contra hanc resolutionem. Judex bona fide processit, & licèt fortassis erra-

erraverit procedendo contra juris ordinem in inquisitione, justè nihilominus complices illos secundùm eorum demerita punivit: ergo nullatenus tenetur ad aliquam compensationem.

Confirmatur. Fornicatio & adulterium sunt talia crimina, quæ necessariò supponunt complicem: ergo cùm Titia fuerit accusata de fornicatione, immò actu portaverit uterum, potuit Judex justissimè inquirere in complices.

℞. Ad instantiam *negando antecedens* : quia talis inquisitio supponit in judice dolum, vel certè crassam ignorantiam jurium; at, neque dolus, neque crassa ignorantia in tali Judice excusari possunt à culpa; nam si jura nesciat, nullatenus in se suscipere debet officium Judicis, sed tenetur vel sufficientem comparare notitiam, vel officium Judicis omnino deponere: ergo ob bonam fidem nequaquam excusari valet; neque dici potest, quòd justè puniverit complices? quandoquidem contra jus processit ad punitionem. 692.

Ad Confirmationem ℞. *negando Conseq.* Equidem verum est, quòd adulterium & fornicatio sint talia crimina, quæ necessariò supponunt complicem, non tamen supponunt necessariò plures complices. Esto igitur Judex justè potuerit inquirere in complicem, seu in parentem prolis, quam Titia portabat sub pectore, nequaquam tamen 693.

ob id licuit quempiam in individuo, Dominum ſcilicet Titiæ, incuſare, vel in alios plures inquirere; quemadmodum enim deprehenſus in furto, examinari non poteſt, an non etiam commiſerit homicidium? immò convictus de homicidio, examinari non poteſt, an non commiſerit plura homicidia, niſi de his occurrant alia indicia graviora; ita pariter deprehenſa in fornicatione vel adulterio, examinari non poteſt, an non cum pluribus vel ſæpiùs, & cum quibus fuerit fornicata, niſi de his haberentur alia indicia, vel niſi conſtaret, quòd egerit Meretricem publicam, utì jam diximus. Videantur de hoc Petr. Navarra *l. 3. c. 4. n. 170. c. Inquiſitionis. de Accuſat. ſ. tertiæ.* Laymann *l. cit. n. 5. & 8.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronio Viſitatori certi cujusdam Monaſterii in actu viſitationis delatus fuit quidam Religioſus de nonnullis criminibus non adeò levis momenti, ſignanter: 1. in puncto Sexti de ſuſpecto conſortio cum quadam perſona alterius ſexûs. 2. de furtiva ſubtractione quarundam rerum Monaſterii. 3. de meditata fuga, ſeu apoſtaſia cum eadem perſona. Verùm Religioſus iſte deſuper interrogatus, ſeu examinatus à Sempronio, abſolutè negavit omnia, ſimùlque contra delatorem velut injuſtum calumniatorem poſtulavit pænam talionis,

nis, nisi crimina sibi objecta probaverit, præsertim cùm contra mandatum Christi Domini Matth. 18. non præmiserit fraternam correctionem. Hactenus species facti; ex qua consurgit jam dubium practicum 1. Utrum Religiosus ille deliquerit graviter, deferendo suum Confratrem ad Visitatorem, non servato ordine correctionis fraternæ? 2. Utrum Sempronius Visitator propter talem declarationem potuerit accusatum, vel potiùs delatum punire? vel certè 3. inquisitionem criminalem ac juridicam contra eundem instituere?

℟. ad primum dubium hujus Casûs. Delator in hoc casu probabiliùs non peccavit per se loquendo, esto etiam non servato ordine fraternæ correctionis rem immediatè aperuerit Visitatori. Ratio est: quia non est necessum servari hunc ordinem in criminibus exceptis, id est, talibus, quæ per se tendunt in grave præjudicium aut infamiam totius communitatis, prout communiter tenent Doctores, signanter Sanchez *l. 6. Consil c. 2. dub. 5. n. 2. & 5.* Reiffenstuel proximè citandus *n. 66.* atqui suspectum consortium Religiosi cum persona alterius sexûs, præsertim cum meditata jamjam apostasia, & ablatione furtiva rerum Monasterii est tale crimen, quod non solùm cedit in ipsius delinquentis, sed etiam in totius Religionis gravissimam infamiam: ergo delator probabiliùs non peccavit deferendo 694.

ſuum Confratrem ad Viſitatorem, præſertim cùm videatur ſubfuiſſe periculum in mora, & talis delatio non fuerit facta animô illum deferendi ad Viſitatorem velut Judicem, ſed velut Patrem, cæterà relinquendo hujus prudentiæ ac diſcretioni modum obviandi hujusmodi malis totius Ordinis honori impendentibus. Si tamen Delator prævidiſſet, fore, ut delinquens ob ſolam correctionem & admonitionem fraternam corrigatur, & abſtineat à ſimilibus, probabiliùs contra charitatem fraternam deliquiſſet, intermiſſa tali admonitione eundem deferendo ad Viſitatorem, præſertim ſi absque periculo alicujus incommodi aut detrimenti potuiſſet ipſe corrigere. Videantur quæ de hoc puncto diximus *part. 2. Theolog. decalog. Confer. 10. n. 302. n. 332. & ſeqq.* Sanchez *l. 6. mor. c. 18. n. 46. & 50.* Caſtropalao *tr. 6. diſp. 3. pu. 10. n. 2. & 3.* Reiffenſtuel *l. 5. Decret. tit. 1. n. 71.*

695. ℞. ad 2dum dubium. Viſitator non potuit tale delictum punire publicè, niſi priùs fuiſſet probatum ſufficienter, prout relinquitur ex dictis *n. 683.* poteſt tamen & debet vi muneris ſui hujusmodi delatum paternè dehortari, corrigere, vel ſi de delictis conſtet privatim, proportionatam pœnitentiam ſecretò peragendam imponere. Poteſt inſuper, immò debet talem ſubditum à loco, vel (ſi absque infamia fieri queat) ab

officio

officio amovere, ad subtrahendam occasionem delinquendi, vel causâ amovendi petram scandali. Ità Reiffenstuel *loc. cit. n. 302. & 303.* Ratio est: quia Visitatio etiam paterna non instituitur in eum duntaxat finem, ut delicta vel delinquentes cognoscantur, sed vel maximè ut corrigantur & opportuna remedia in eorundem emendationem adhibeantur; ergo si in hunc finem necessaria sint ejusmodi media, Visitator non solùm potest, sed etiam tenetur eadem adhibere, quandoquidem finis sinè mediis necessariis obtineri nequit, & hoc ipsô is, qui efficaciter vult finem, debeat pariter velle media necessaria. *Arg. l. Nam, ut ait. 13. ff. de legib.*

℟. jam ad tertium dubium. Potuit Sempronius Visitator absolutè loquendo contra delatum in visitatione paterna instituere inquisitionem criminalem ac juridicam. Ratio est; tum quia crimina per se vergentia in publicum detrimentum (utì sunt 1. Hæresis. 2. Crimen læsæ Majestatis, 3. Sacrilegii. 4. Falsificationis monetæ &c. & in Religione apostasia, fornicatio, adulterium &c.) reputantur in jure *publica*, prout publicum opponitur *privato*: ergo cùm oporteat scandala præpedire, ac punire in aliorum exemplum, poterit Visitator non quidem præcisè vi depositionis apud se quà Patrem factæ, sed vi *Notorii* occasione denuntia- 696.

nuntiationis paternæ cogniti velut Judex procedere ad inquisitionem juridicam, ùt advertit Reiffenstuel *cit. n. 305. & 309.* Tum etiam quia denuntiatus fertur postulâsse pœnam talionis delatori inferendam, nisi crimina objecta, seu deposita in visitatione probaverit: ergo in hunc finem necessum erit, ut Visitator per viam inquisitionis juridicæ experiatur, an revera probari possint. Magnâ nihilominus in tali processu cautela opus erit; quia cùm crimen suspecti consortii cum altero sexu, subtractionis seu furti, vel etiam apostasiæ &c. absque interventu personarum sæcularium vix, aut certè difficulter probari valeant; hinc meritò timendum, ne dum Visitator quà Judex ad inquisitionem procedendo scandala, & prostitutionem publicam avertere nititur, per hujusmodi strepitum juridicum delicta maìgs innotescant, ac propterea non solus delinquens, sed & tota Religio magìs diffametur, ac prostituatur; quod Visitatoris prudentiæ ac discretioni bene ponderandum relinquo; proptereàque dixi solùm, *absolutè loquendo* posse procedi ad inquisitionem juridicam occasione depositionis in paterna visitatione factæ. Videatur de hoc Rodriquez *tom. 2. q. 5. art. 9.*

CA-

CASUS TERTIUS.

CAjo Judici denuntiatus fuit Titius, velut suspectus de hæresi; quam ob rem Cajus mandavit quibusdam Commissariis, ut totam domum Titii in hujus absentia quàm diligentissimè lustrarent, inquirendo, an non habeat libros hæreticos; quod, dum præfati Commissarii perfecerunt, en! præter omnem exspectationem in quodam angulo domûs (cujus visitationem uxor Titii nequiquam volebat permittere) repererunt quoddam vasculum plenum moneta spuria, seu adulterina, recenter quidem excusa, nondum tamen ex integro perpolita, unà cum quodam instrumento, ad perpoliendum apto. Hoc, dum Cajus Judex (referentibus Commissariis) inaudiit, & propriis oculis perspexit, jussit illico comprehendi Titium, unà cum uxore sua: & quia hac super re examinatus, nihil prorsus fateri voluit; hinc torturæ non semel tantùm, sed secunda & tertia vice subjectus fuit. Cœptum dein fuit dubitare 1. An Titius tutâ conscientia potuerit comprehendi, utpote de hoc crimine nec denuntiatus, nec accusatus, neque unquam diffamatus? 2dò, Utrum sinè gravi injuria potuerit subjici torturæ, non semel duntaxat, sed sæpiùs?

Quid ad hoc Confessarius, vel Theologus moralis?

℞. ad

697. ℟. ad primum dubium affirmativè. Ratio eſt: quia ad capturam ſufficiunt indicia magna, id eſt, talia, quæ reddunt factum credibile: atqui talia intervenerunt in noſtro caſu; partim, quia moneta illa ſpuria in magna copia fuit inventa, nondum quidem perpolita, (ùt Caſus fert) cum inſtrumento tamen ad perpoliendum apto; tum præſertim, quia Uxor Titii noluit permittere viſitationem illius anguli; ex quo prudenter ſuſpicari licet, quòd hoc fecerit ex timore propalationis, & hôc ipſo habuerit notitiam de illa pecunia latente: & quia Mulieres regulariter non ſolent excudere pecunias, hinc pronum fuit ſuſpicari, quòd vel Maritus id fecerit, vel, quòd ambo Conjuges (alii enim plures incolæ non erant in eadem domo) ſint conſcii, & complices ejusdem criminis; quòd, cùm ſit unum è ſummè pernicioſis Reipublicæ, non poſtulat antecedentem accuſationem, vel diffamationem auctoris: ergo Judex prudenter fecit comprehendendo utrumque Conjugem, in ordine ad indagandam omnimodam veritatem, præſertim cùm fuerit periculum, ne uterque fugâ ſibi conſuleret, niſi illico comprehenderentur. Quemadmodum ergo opus non eſt diffamatione, vel accuſatione prævia, ubi Judex aliquem deprehendit in flagranti crimine, ſed poteſt illico procedere ad capturam delinquentis, utì benè docet Reiffenſtuel ubi ſuprà *n. 312.* Ità & in noſtro

stro casu, ubi invenerunt tam magna criminis perniciosi indicia, potuit Judex procedere ad capturam.

Illud nihilominus fatendum est, ad licitam torturam, vel inquisitionem in aliquem velut criminosum, tantò majora requiri indicia, quantò persona est dignior, vel captivitas, aut inquisitio ignominiosior, aut damnosior; nam capi, aut specialiter inquiri in aliquem tanquam reum, affert gravem infamiam, & magna incommoda: ergo charitas & justitia vetat ad ista procedi, nisi ex magnis indiciis, prout post P. Spe sapienter animadvertit La Croix *l. 4. n. 1443.* consequenter &c. &c.

℞. jam ad 2dum dubium, potuisse Titium 698. subjici torturæ, saltem semel. Ratio est: quia tametsi ad subjiciendum quempiam torturæ non sufficiant indicia magna, sufficiunt tamen majora, seu talia, quæ reddunt factum quasi moraliter certum: prout tradit La Croix *l. cit.* aliique DD. atqui ex indiciis proximè recensitis, eorúmque combinatione ac ponderatione fit quasi moraliter certum, quòd Titius, & ipsius Uxor, vel illam monetam spuriam excuderint, vel certè in eodem crimine fuerint complices: ergo Titius noster potuit subjici torturæ *arg. l. 1. ff. de quæstion.* ubi habetur: *Ad tormenta servorum ità demum venire oportet, cùm suspectus est reus, & aliis argumentis ità probationi admovetur, ut sola confessio servorum deesse videatur.*

Dixi

699. Dixi tamen: *saltem semel potuisse subjici &c.* Enimverò constans est & Juristarum, & Theologorum Opinio, signanter Clari, Lessii, Azorii, Laymanni *l. 3. tr. 6. c. 5. n. 10.* semel tortum sinè expressione confessionis, non posse de novo subjici torturæ, nisi supervenìant nova indicia, & quidem diversi generis, ac prioribus evidentiora, & nisi Reus sit adeò fortis & robustus, ut animô & corpore ad priora tormenta perduraverit. Ratio est: quia priora indicia per sufferentiam torturæ censetur purgata. Si tamen commissi criminis indicia gravissima adsint, ut vehementem præsumptionem pariant, crimen à Reo malitiosè atque obstinatè negari, tunc (teste Laymanno *l. cit.*) sæpiùs Judices, quamvìs nullo accedente indicio, torturam adhibere solent. Unde etiam in nostro casu Titium tertia vice subjectum torturæ, nihil tamen confessum fuisse (licèt ex pòst factò omnia distinctè fassus, & se criminis hujus auctorem confessus sit) mihi certò constat: an verò semper accesserint nova indicia, me prorsùs latet: noverint illi, quorum intererat. Videatur Laymann *l. cit.* Lessius *cit. c. 29. n. 168.* vel La Croix *l. 4. n. 1458.*

§. II.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, Judi- 700.
cem peccare contra justitiam, qui Reum, mox ùt comprehendit, adstringit juramentô ad dicendam veritatem de omnibus ad causam, propter quam fuit comprehensus, pertinentibus. Ità cum Navarro, Cassiano à S. Elia *in Theol. mor. expurg. V. Judex 1. c. 7. n. 63.* Babenstuber *tr. 5. disp. 8. art. 2. n. 12.* Ratio est: quia Judex non habet potestatem juridicè interrogandi de crimine, multò minùs de omnibus ad causam pertinentibus, nisi præcesserit infamia, vel probatio semiplena; aliudvè sufficiens indicium, prout dictum fuit suprà *n. 690.* Ob eandem rationem peccat Judex, qui quidem citra juramentum procedens, attamen minis, terroribus, vel ostensione tormentorum hominem turbat, & implicat, ut sibi contradicens revelet aliquam circumstantiam, ex qua convincatur, & puniatur. Cardin. de Lugo *disp. 40. n. 1.* apud Babenstuber *cit. l.*

Colliges 2dò, neque Prælato Regulari fas 701.
esse specialiter inquirere in aliquem Religiosum subditum, ex eo præcisè, quòd contra illum scriptæ sint litteræ sinè nomine Auctoris, vel cum nomine quidem Auctoris,

ſed fictitio duntaxat, etiamſi in talibus litteris notati ſint aliqui teſtes conſcii. Ratio eſt: quia tales litteræ nullam gignunt infamiam, neque ullum indicium exhibent circa ea, quæ in ipſis denuntiantur, prout habetur *cap. Inquiſitionis. de Accuſat.* hiſce formalibus: *Nec ad petitionem eorum, qui libellum infamationis porrigunt in occulto, procedendum eſt ad inquiſitionem ſuper contentis ibidem criminibus.* Ità Rodriquez *QQ. Reg. tom. 2. q. 6. art. 10.* Peyrinis *formul. litt. P. c. 16. n. 17.* ubi is notat, quòd proceſſus fabricatus ſuper hujuſmodi litteris ſit ipſo jure nullus per *cap. Inquiſitionis cit.* Caveat ergo Prælatus (ait rectè noſter Kerckhove *in Methodo corrigend. c. 2. ʃʃ. 1. n. 19.*) ne litteris talibus credat, & ideò ſuo ſubdito plus ſolitò invigilet, aut gravamen aliquod inferat; ſed illas comburere, vel lacerare debet, juxta *cap. Qui in alterius c. 5. q. 1.* niſi Prælatus velit eas conſervare ad inquirendum ſcribtorem, vel ad generalem inquiſitionem. Ex quo tamen

702. Colliges 3tiò, hujuſmodi litteras poſſe Prælato deſervire, non quidem ad inquiſitionem juridicam, vel ſpecialem, bene tamen ad inquiſitionem paternam & generalem, ideóque univerſaliter omnino rejiciendas non eſſe. Tametſi enim verum ſit, hujuſmodi litteris nihil probari vel evinci, immò potuiſſe ſcribi ex mera invidia, & animo calumniandi &c. nihilominus fateri cogimur

gimur, potuisse etiam scribi ab amica manu, quæ quidem scandala abolire, seipsam tamen manifestare noluit. Magna igitur circúmspectione opus est in tali casu, & vel maximè ponderandæ circumstantiæ delati subditi, an scilicet sit bonus Religiosus? an hactenus fuerit integræ famæ? & alia similia; quibus bene ponderatis primùm procedet vel ad lacerationem, vel ad aliam paternam provisionem.

Colliges 4tò, haud quaquam fas esse, ut 703.
Judex ferat sententiam secundùm opinionem minùs probabilem, aut ex affectu vel favore erga suum amicum &c. sed tenetur ferre sententiam pro illa parte, cujus fundamenta seu motiva vel jura præponderant. Ità *communissimè* Doctores; & colligitur ex Decreto Innocentii XI. damnantis sequentem propositionem: *Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.* Accedit ratio: quia Judex non in alium finem constituitur à Republica, nisi ut ferat judicium secundùm id, quod magìs æquum videtur: atqui æquitati magis consentaneum videtur, ut ferat sententiam secundùm opinionem verosimiliorem, id est, secundùm illam, cui magìs favent jura; secus enim faciendo convinceretur esse personarum acceptor: ergo tenetur ferre sententiam pro eo, pro cujus causa rationes ac jura magìs pugnant. Vid. Mattheuccius *in Cautel. Confessar. l. 2. c. 2. n. 4.*

Sed quid, ais, si pensatis omnibus jura partium, seu litigantium videantur paria, & utraque pars æquè ponderosa pro se afferat fundamenta?

704. ℞. Neque in tali casu liberum esse Judici ferre sententiam pro eo, cui libet, vel favet; adhuc enim convinceretur acceptor personarum; cùm ipse nullum habeat jus in illa bona, de quibus litigatur inter partes. Et certè, si pro tali casu staret res in arbitrio Judicis, posset pro hoc favore, utpote indebito, acceptare pecunias ab illa parte, in cujus favorem causam decideret: atqui, hoc esse falsum, convincitur ex Decreto Urbani VII. damnantis sequentem propositionem: *Quando litigantes pro se habent opiniones æquè probabiles, potest Judex accipere pecuniam pro ferenda sententia in favorem unius præ alio:* ergo &c. Debet igitur Judex in tali casu rem dividere inter partes litigantes, si res divisibilis sit, sin minùs facere compositionem inter illas, prout tenent Terillus, Elizalde, La Croix *l. 4. n. 1480.* & alii Doctores *communiter.*

705. Excipiendus tamen est ab hac regula 1. Casus, quô una pars litigantium jam est in actuali possessione bonæ fidei; quia *in pari causa melior est conditio possidentis*, ùt habetur *Reg. 65. J. in 6to.* 2. Casus, quô agitur de infligenda pœna, vel absolutione rei; tunc enim in favorem rei judicandum esse, constat pariter ex illa altera *Regula 11. J. in 6to.*

Cùm

Cùm sunt partium jura obscura, reo favendum est potiùs, quàm actori. Henno ubi suprà *q. 2. concluf. 3. circa finem.*

Colliges 5tò, Carnifici, aliísque justitiæ, 706.
quibuscunque Ministris non minùs interdictum esse quàm Judici, sententiam mortis exequi in eum, quem privatâ notitia certò noscunt esse innocentem. Ratio est: quia talis executio, seu occisio innocentis est intrinsecè mala, ideóque nunquam cohonestabilis, nisi DEus ceu vitæ & necis supremus Dominus, talem facultatem concedat, quam tamen pro hoc casu concessisse nullibi constat.

Debent igitur à tali executione sese excusare, vel subducere, nisi ipsimet innocentiam condemnati possint patefacere. Ità contra plures Thomistas tenent nostri P. Panger *in Theologia Scholastica lib. 3. disp. 3. q. 12. n. 98.* Holzmann ubi suprà *n. 673.* aliíque plures.

Colliges 6tò, Judicem graviter peccare, 707.
si non priùs, quàm ad torturam descendit, omnia alia media mitiora veritatis expiscandæ causâ exhibeat. Ratio patet ex dictis suprà *n. 681.* quia **tortura** solùm adhiberi debet in subsidium aliarum probationum; ergo quamdiu aliæ probationes suppetunt, adhiberi nullatenus debet. Debent insuper tormenta non esse excessiva, seu talia, quæ Reus spectata naturæ & virium complexione moraliter loquendo sustinere non posset; unde **L. de Minore** *§. 3. ff. de quæstion.* dicitur:

Tormenta adhibenda sunt, non quanta accusator postulat, sed, ut moderatæ rationis temperamenta desiderant. Ex quo Busenbaum, Laymann & La Croix *l. 4. n. 1464.* inferunt, Judices oppositum practicando graviter delinquere, neque posse ex confessione ità injustè extorta procedere.

Dices adhuc. Sed quid, si reus in tortura fateatur crimen, post torturam verò denuo illud neget, asserens se solùm fuisse confessum, ut à tortura liberaretur?

708. ℟. Talem non obstante revocatione posse iteratò torqueri. Ratio est: quia per hujusmodi revocationem indicia criminis non sunt elisa; tum etiam quia, si hujus farinæ homines semel scirent, se ob revocationem criminis non posse ampliùs torqueri, nullus planè inveniretur, qui suam confessionem factam in tortura non revocaret; quô fieret, ut hic modus inquirendi suo frustraretur fine, & sceleratissimi quique homines deberent impunè dimitti, non sinè maximo præjudicio Reipublicæ christianæ. Quod si reus tortus & confessus similiter secundò retractet, quæ fuit confessus, tertiò torqueri potest, sed non sæpiùs, neque condemnandus, sed absolvendus erit, si tertiò etiam (ùt moris est) ductus ad ratificandum, quod in tertia tortura confessus fuit, revocet,

Ratio est: quia tunc rationabiliter præsumitur, confessionem vi tormentorum fuisse coactam, adeóque nullam. Videatur Lessius

sius *cit. n. 168.* Filliuc. *tr. 40. n. 198.* Babenstuber ubi suprà *n. 10.* vel *Constitut. pœnal. Carol. art. 58.*

Colliges denique 7timò, illos Judices graviter errare, ac peccare (idipsum dicas velim de Principe id præcipiente aut approbante, vel permittente) qui modum torturæ notabiliter excedunt, ut reum non velut creaturam rationalem, sed pejùs, quàm bestiam tyrannico, aut brutali modo torqueant, cum periculo vitæ, extrema dolorum acerbitate, & membrorum, ac compaginum dissolutione, vel ossium confractione in tantum, ut miselli è carceribus tandem dimissi, prorsus existant inutiles & inhabiles ad panem vel sibi, vel suis lucrandum. Ità R. P. Stanislaus Karg *in Manuali part. 4. §. 1. n. 27.* Ratio hujus patet ex dictis *n.* 707. homines enim humano modo, & non brutorum instar tractandi sunt in tribunalibus. Hinc in torquendis reis vel maximè oportet attendere qualitates, & circumstantias personarum, sexûs, complexionis &c. &c. ne Carnifices potiùs, quàm Judices agere videantur, ùt monet Tuschus apud König *ad tit. de accusat. n. 92.* 709.

CONFERENTIA VIGESIMA PRIMA

De Accuſatore, Teſtibus & Reo.

SUMMARIUM.

710. Nomine accuſationis intelligitur juridica delatio Rei de aliquo crimine;

711. Unde Accuſator dicitur ille, qui Reum defert publicæ punitionis causâ.

712. Accuſare poſſunt omnes, qui jure non ſunt prohibiti.

713. Et omnibus abſolutè licet, delicta, vel injurias ſibi illatas denuntiare, ſatisfactionis impetrandæ causâ.

714. Hinc regulariter loquendo accuſari poſſunt omnes delinquentes.

715. Recenſentur breviter conditiones ex parte Teſtis legalis neceſſariæ.

716. Specificantur jure inhabiles ad teſtificandum.

717. Ordinariè tenetur quivis idoneus agere Testem, quoties Judex legitimè interrogat.

718. Qui falsum testatur in materia gravi, peccat mortaliter per se loquendo.

719. Quando Reus non examinatur legitimè, non tenetur fateri crimen;

720. Bene tamen, ubi legitimè interrogatur, nisi ex tali confessione timendum habeat grande malum.

721. An, vel quandonam fas sit, Actori imponere crimen grave, ad labefactandam ejus fidem.

722. Non tenetur Reus prodere complices criminis omnino occultos.

723. Nec acceptare sententiam injustè, benè verò justè contra se latam.

724. Resolvitur Casus I. de quodam Officiale Principis, qui à Rusticis accusatus negavit omnia sibi objecta.

725. Utrum vitia carnis sufficienter probaverint contra ipsum.

726. Et quid in tali casu Judici agendum.

727. Resolvitur Casus II. de quodam Judice, qui domesticos Accusatoris noluit admittere in Testes;

728. Bene tamen in consortio alterius cujusdam civis, seu extranei.

729. Et quid, si ille extraneus noluisset perhibere testimonium veritati.

730. Resolvitur Casus III. de quodam Reo, qui vi torturæ intolerabilis nedum sibi, sed & alteri cuidam innocenti imposuerat falsum crimen.

731. Propterèaque Confessarius tenebatur hunc obligare ad revocationem.

732. An Judex revocanti teneatur adhibere fidem, an verò possit eum de novo subjicere torturæ.

733. Talis revocatio non est omnino frustranea.

734. Obligatio quempiam accusandi rarò admodum emergit.
735. Neque cujusvis Testis depositioni illico à Judice est acquiescendum.
736. Recensentur nonnulli Casus, in quibus nemo tenetur agere Testem.
737. Reo ad carcerem damnato licitum est fugere;
738. Nisi juramentum, vel aliud vinculum obstet.
739. Hinc nec ipse peccat corrumpendo, vel potiùs decipiendo custodes, neque alii, eidem ad hoc præbentes consilium, vel auxilium ad fugam.
740. Nisi hi ratione sui officii prohibeantur.
741. Reus, qui sibi vel alteri falsum crimen imposuit, tenetur tempestivè, & ante sententiam à Judice ferendam revocare.
742. Quantum moraliter loquendo fieri potest.
743. Et quid tali à Confessario suadendum, si moraliter prævideat, se vel de novo tortum, vel non auditum iri.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Accusatore, Testibus, & Reo &c. &c.

QUæres primò, quid sit accusatio, & quid Accusator?

℞. Ad primum membrum hujus quæstio- 710.
nis. Accusatio est juridica delatio Rei de crimine ad vindictam publicam, cum onere probandi sub pœna talionis. Ità Mezger *tom. 3. tr. 13. disp. 47. a. 3. n. 1.* Dicitur autem 1. *juridica delatio*, id est, conformis juribus; in quo convenit cum denuntiatione: dicitur 2dò, *ad vindictam publicam*; in quo differt à denuntiatione, quippe quæ fit, aut fieri solet vel ob emendationem delinquentis, vel ob satisfactionem privatam v. g. in causa civili &c &c. è contra accusatio semper fit ob bonum publicum, & quidem in ordine ad punitionem criminis: dicitur 3tiò, *cum onere probandi*; in quo pariter differt à denuntiatione; quandoquidem denuntiator non tenetur, nec suscipit in se onus probandi, prout jam superiùs *n. 674.* dictum fuit. Additur 4tò, *sub pœna talionis*; id est, cum onere subeundi eandem pœnam, qu afficeretur Reus convictus: & hoc statutum fuit propte-

propterea, ne quis assumetet occasionem calumniandi, si sciret, id fieri posse absque omni periculo alicujus pœnæ. Hæc tamen conditio hodie non ampliùs videtur in usu, neque in foro sæculari, neque in curia Romana, teste Hennò, eò quòd multos retraxerit ab accusando, & quidem non rarò cum magno Reipublicæ detrimento: immò modernis temporibus (fortassis ob eandem rationem) non ampliùs opus est, ut accusatio fiat in scriptis, seu in libello, cum subscriptione Accusatoris &c. ùt olim statuêre jura *cap. 1. 2. & 3. Cauf. II. q. 8.* sed sufficit, eam fieri verbis, ità tamen, ut omnia à Notario statim redigantur in scriptum: & in foro civili loco pœnæ talionis imponitur pœna arbitraria, petitúrque cautio de prosequenda lite, usque ad finem judicii; utì & de expensis, damno, ac injuria causata accusato, si Accusator delictum non sufficienter probaverit &c. prout testatur Reiffenstuel *l. 5. tit. 1. n. 11.* Ex quibus

711. ℟. Jam ad alterum membrum quæsiti. Accusator rectè describitur, quòd sit persona in criminalibus delictum deferens publicæ punitionis causâ. Tota hæc descriptio facilè patet ex descriptione accusationis. Illud duntaxat notandum est, quòd Accusator dicatur *in criminalibus* delictum deferens; si enim delictum deferat Judici in causa merè civili v. g. quòd ab alio in contractu fuerit læsus ultra dimidium &c. vel in ordine

ad

ad obtinendam solutionem debiti &c. &c. non *Accusator*, sed *Actor* appellari consuevit. Insuper solent Doctores distinguere inter Accusationem *formalem* & *virtualem*. Formalis dicitur vera persona accusans. Virtualis verò appellatur infamia de crimine, vel criminoso, vel evidentia facti, aliavè indicia violenta de crimine perpetrato, quæ in morali hominum existimatione quodammodò vindictam clamant contra criminosum; quô sensu Deus ad Cain dixisse fertur *Gen. 4. ℣. 10. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.*

Quæres 2dò, quinam accusare possint?

℟. Accusare possunt omnes illi, qui jure 712.
non sunt prohibiti. Ità *omnes*: & liquet de se. Sunt tamen aliqui, qui jure civili prohibentur accusare. Et quidem jure canonico prohibentur accusare 1. Clerici in judicio sæculari, præsertim in causa sanguinis; quia hoc dedecet statum clericalem. 2. Laici Clericos, nisi crimen sit immane, vel cedat in grave præjudicium Ecclesiæ. 3. Pagani & Hæretici non tolerati Christianos & Catholicos. 4. Inimici capitales, vel aliàs valdè infensi; quia qui aliquem odit, contra eum fidem non meretur in judicio. 5. Excommunicati. Porro jure civili prohibentur accusare sequentes. 1. Pupilli, impuberes, minorennes & mulieres ob defectum ætatis, vel debilitatem judicii, sexûsvè imbecillitatem. 2. Magistratus. 3. Infames & su-

& suspectæ fidei, & qui aliquando reddiderunt falsum testimonium in judicio. 4. Pauperes, quos honestas vitæ non purgat à suspicione infamiæ, vel fidei corruptæ. 5. Valdè conjuncti sanguine, vel specialiter ad gratitudinem obligati: uti sunt liberi respectu Parentum, Fratres respectu Fratrum, Uxor respectu Mariti, ac vice versa, servus item, libertus, vasallus respectu Domini. Textus & jura videri possunt apud Reiffenstuel, & alios passim.

713. Quocirca tamen notat Pichler, Holzmann, aliique Doctores communiter, quòd omnes mox recensiti (exceptis ferè solis excommunicatis, capitalibus inimicis, & rationis usu destitutis) accusare permittantur 1. quando suam, vel suorum (id est, conjunctorum usque ad 4tum gradum) causam prosequuntur. 2. quando crimen est valdè atrox, vel 3. quando illud cedit in grave præjudicium Reipublicæ, aut Ecclesiæ, vel 4. quando accusans à Judice non repellitur. Immò, tametsi accusare nequeant, permitti tamen ipsis debet, ut possint crimen, vel delicta, injuriasvè sibi illatas denuntiare, vel simplicem quærelam deponere apud Judicem, qui postea debet instituere inquisitionem, & administrare justitiam. Ità Pichler *in Candidat. abbrev. J. Can. l. 5. tit. 1. n. 7.*

Quæres 3tiò, quinam possint accusari? vel non?

℞. Ac-

℞. Accusari regulariter loquendo possunt 714.
omnes delinquentes, nisi in jure excipiantur, prout excepti sunt sequentes. 1. Pupilli, furiosi, & mente capti. 2. Semel accusatus, & à Judice jam punitus, vel absolutus, ampliùs accusari non potest de eodem crimine. 3. Accusari nequeunt illi, quorum delicta lapsu temporis jamjam sunt antiquata, sicut delicta carnis regulariter abolentur lapsu quinquennii, excepto crimine raptûs, item adulterii cum incestu, vel violenta oppressione conjuncti: alia verò delicta antiquantur lapsu vicennii, id est, viginti annorum, licèt multi Doctores existiment, nonnulla gravissima delicta v. g. læsæ Majestatis, parricidii, falsificatæ monetæ &c. nunquam antiquari in tantum, ut hujusmodi crimine implicatus accusari non ampliùs valeat. 4. Accusari non potest Magistratus temporalis durante officio, nisi circa officium delinquat, vel crimen notorium sit; in reliquis autem criminibus debet accusatio differri usque ad depositionem officii, data interim cautione de judicio. 5. Denique absens à loco judicii accusari non potest; hoc tamen est intelligendum sic, quòd contra absentem deduci & finiri non possit accusatio: proponi tamen potest, ut accusatus citetur à Judice, quòd si legitimé citatus non comparuerit, hodierna consuetudine (teste Brunnemanno *ad l. 5. de pœnis* apud Pichler *cit. n. 9.*) contra absentem etiam in gravis-

gravissimis delictis fit processus ad bannum usque. Sed relinquamus hæc Juristis, penes quos jura & rationes latiùs deductæ videri possunt.

Quæres 4tò, quid sit testis judicialis, & quinam possint agere hujusmodi testem? quinam verò non?

715. ℞. primò. Testis est persona, quæ ad instantiam partis evocatur, & examinatur à Judice ad faciendam fidem de re controversa. 2. Testem verò agere, vi juris positivi, illi duntaxat possunt, qui habent conditiones, seu qualitates in jure requisitas, sequentibus versiculis comprehensas:

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides; in testibus ista requires.

Ità *communissimè Doctores* tam Jurisperiti, quàm Theologi. Ratio prioris desumitur ex *cap. 1. de testibus*, unde eruitur hæc descriptio Testis judicialis. Ratio 2di pariter ex jure positivo variis in locis petenda est, utì patebit ampliùs ex dicendis. Dixi autem *vi juris positivi* requiri hujusmodi conditiones; nam quantum est de jure naturæ, quivis homo ratione præditus, & habens notitiam certam rei controversæ, posset de eadem reddere testimonium; nihilominus ob evitandas fraudes, & alia multa inconvenientia jure positivo excluduntur multi ab hoc munere; pro cujus majori dilucidatione.

℞. jam

℞. jam 2dò ad tertiam partem hujus quæsiti. Vi juris positivi à munere testium excluduntur sequentes. 1. Minores viginti annis excluduntur in criminalibus in ordine ad torturam, aut condemnationem; judicium tamen ad inquirendum præbere possunt: in civilibus tamen causis admittuntur puberes 2. Mulieres excluduntur ob instabilitatem & inbecillitatem judicii. 3. Inimici accusati, ob periculum sinistræ depositionis. 4. Ascendentes & descendentes accusatores usque ad quartum gradum. 5. Domestici accusatoris; quia præsumuntur partiales. 6. Socii criminis; qui tamen in pluribus admittuntur. 7. Perjuri; quia reputantur nullius fidei. 8. Personæ viles & inopes; de quibus suspicari licet, ne sint corruptæ, vel inductæ ad deponendum falsum testimonium. 9. Infames infamia juris, seu de aliquo crimine damnati. Ità Henno *disp. Accessor. q. 4. Concl. 1.* Busenbaum apud La Croix *l. 4. n. 1514.* Jura verò seu textus videri possunt apud Jurisconsultos passim: unde nolim esse in hoc longior. 716.

Quæres 4tò, utrum, vel quando quis teneatur agere testem?

℞. Datur ordinariè obligatio ferendi testimonium 1. quoties quis legitimè interrogatur, & 2. quoties id prævidetur necessarium ad avertendum grave malum Reipublicæ, vel etiam alicujus hominis privati. 717.

Ità *Doctores passim.* Ratio prioris est: quia Judici legitimè interroganti, ceu Superiori justa imperanti parendum esse, æquitas & recta ratio dictant.

Ratio autem posterioris est: quia quodlibet membrum Communitatis non solùm ex virtute charitatis, sed etiam justitiæ legalis tenetur à Communitate avertere grande malum: à proximo verò ex virtute charitatis: ergo si videris testimonium tuum necessarium esse in hunc finem, eò quòd aliter veritas detegi non possit, nec illud malum averti, teneberis reddere testimonium, & aperire veritatem, etiam non rogatus, vel jussus. Videantur de hoc Babenstuber *n. 42. & 43.* Holzmann *n. 688.* Illsunng *tr. 4. disp. 2. n. 32.*

Quæres 6tò, quomodo peccet, & ad quid teneatur ille, qui scienter falsum testatus fuit?

718. ℞. 1. Talis per se loquendo & ex genere suo peccat mortaliter, & si tale mendacium jurejurando confirmet (utì regulariter fieri amat) fit perjurus: & 2. si quidem ex tali mendacio sequatur proximo suo damnum grave, nedum tenetur revocare pro posse suum mendacium, sed & resarcire omne damnum proximo inde secutum. Ità Lessius *l. 2. c. 30. n. 52.* aliique Doctores *communissimè.* Ratio clara est: quia omne mendacium graviter proximo perniciosum, ex suo genere est peccatum mortale: atqui tale

men-

mendacium supponitur graviter perniciosum; nam res, quæ coram Judicibus districtè ventilari solent, non levis, sed gravioris momenti esse solent: & quia ex injuria formali & efficaciter damnosa consurgit obligatio justitiæ commutativæ reparandi damnum, hinc etiam talis pœnitens à Confessario seriò ad id adhortari & urgeri debet: secus dicendum foret, si constaret, Judicem ex tali testimonio nil prorsus fuisse motum, vel quia fidem non adhibuit, vel quia aliorum falsis attestationibus jam totum damnum illatum fuerat. Dixi autem: *qui scienter falsum testatus fuit*: nam si solùm ex ignorantia, inadvertentia vel oblivione inculpabili falsum testatus fuit, tenebitur quidem impedire damnum inde secutum, quantum moraliter potest, non tamen tenebitur ad restitutionem, tametsi reus damnetur; Ratio est: quia neque tenetur ex re accepta, neque ex delicto formali injustæ acceptionis, aut damnificationis; utì sapienter notant Lessius *n. 55.* & Filliucius *n. 253.*

Quæres 7timò, an, vel quando Reus à Judice examinatus, teneatur fateri crimen?

℞. 1. Ubi Reus non interrogatur legitimè, non tenetur crimen fateri: bene verò, 719.
2. quando legitimè interrogatur à Judice, nisi prævideat, sibi ex tali confessione imminere periculum vitæ, vel alterius gravissimæ pœnæ &c.

Ratio primæ partis (quam Doctores communissimè tenent) est: quia Judex non habet auctoritatem, vel jus interrogandi aliter, nisi legitimè, id est, secundùm præscriptum legum: ergo si hoc non observat, cessat ex parte rei obligatio respondendi. Tunc autem meritò censetur illegitimè interrogare 1. quando Judex ipse non est legitimus, seu competens; vel 2. quando à se ipso litis processum inchoavit sinè prævia accusatione saltem virtuali. 3. si non præcessit semiplena probatio criminis, nec infamia, aut certa ejusdem indicia. Ità Azorius, Lessius, Lugo *disp. 4. n. 1.* Similiter quamdiu prudenter dubitare licet, an Judex legitimè interroget, non tenetur Reus parere; quia manet in possessione suæ libertatis, quâ cum periculo damni, vel gravissimi incommodi, non tenetur se privare, & per consequens nec respondere interroganti. Sanchez *lib. 6. consil. c. 3. dub. 31.* Busenbaum apud La Croix *cit. n. 1521.*

720. Ratio autem 2dæ partis (quam cum S. Thoma tenent Cajetanus, Soto, Navarra & alii communiter) est: quia ubi Judex legitimè interrogat, vi sui officii habet jus interrogandi & inquirendi de veritate: ergo pariter ex parte Rei debet dari obligatio respondendi & fatendi veritatem; quia hæc sunt correlativa, & aliàs jus interrogandi foret inutile, nisi ex parte Rei daretur obligatio respondendi.

Dixi

Dixi tamen: *nisi prævideat, ex tali confessione sibi imminere periculum vitæ &c.* Enim verò Sylvester, Navarra, Sa, Lessius *c. 31. n. 16.* Filliuc. *tr. 40. n. 266.* Kerckhove *in statut. gen. c. 6. §. 2. n 125. ac seqq.* & alii Doctores probabile censent, in tali casu Reum obligari non posse, ut in propriam suam perniciem cum tanto detrimento dicat veritatem, saltem si immineat spes evadendi mortem præcisa tali confessione. Et ratio est: tum quia tale mandatum videtur nimìs durum, & humanam superans fragilitatem; tum quia regulariter loquendo leges humanæ non obligant cum periculo vitæ; ergo neque præceptum Judicis; tum denique quia nemo tenetur ad testificandum, seu dicendam veritatem contra sanguine junctos *l. 4. ff. de Testibus*, neque cum suo damno gravi: ergo similiter Reus non tenetur fateri veritatem contra se; cùm nullus possit esse magìs sanguine junctus, quàm ipse sibi.

Quæres 8vò, utrum Reo liceat imponere crimen Actori vel Testi, eo fine, ut hôc modo ejus fidem vel testimonium labefactet?

R. 1. Nullatenus licet ei imponere crimen 721.
falsum; bene tamen 2. crimen verum de eo revelare, si Reus hoc modô possit salvare vitam, vel evadere gravissimam pœnam. Ità quoad utrumque membrum *communissimè Doctores.* Ratio primi est: quia nun-

quam fas est mentiri: atqui imponendo crimen falsum Actori vel Accusatori mentiretur, & quidem perniciosè: ergo &c. Ex quo colligere licet, ab Innocentio XI. justissimè proscriptam fuisse sequentem propositionem *n. 44. Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat.*

Ratio autem posterioris est; quia cuilibet licet se defendere eodem genere armorum, quô oppugnatur: ergo si Testis vel falsum crimen, vel verum quidem, sed occultum testetur contra Reum, poterit Reus pariter vera, licèt occulta crimina Testis detegere, ut hac viâ evadat, & labefactet fidem vel auctoritatem ejus; talia possent esse perjurium, mendacium, crimen falsi, & alia hujusmodi, per quæ redderetur infamis. Dixi tamen rursus: *si Reus hoc modô possit salvare vitam &c.* Nam si prævideret, se propterea nullatenus evasurum; eò quòd adsint alii testes idonei: aut quia occultum crimen illius Testis non posset sufficienter probare, neutiquam liceret hujusmodi crimen revelare; quia cùm nihil juvet ad infirmandum testimonium, aut ad evadendam pœnam, profectò talis revelatio haberet potiùs rationem vindictæ, quàm justæ defensionis, ùt bene animadvertit Henno *ubi suprà q. 5. concl. 2. prope finem.*

Quæres

Quæres 9nò, utrum Reus [à Judice legitimè examinatus teneatur etiam prodere, seu manifestare complices criminis?

℟. Si complices omnino occulti sint, nec 722. aliis indiciis aut testimoniis convinci possint, non tenetur, immò secundùm Petr. Navarr. *l. 2. c. 4. n. 173.* ne quidem potest. Ità Busenbaum, Laymann *l. 3. tr. 6. c. 5. n. 8.* & alii. Ratio est: quia per se loquendo non licet manifestare occultum crimen proximi; tum etiam, quia Judex non interrogat legitimè de testibus, nisi præcesserint indicia vel infamia &c. Excipiunt tamen Doctores casum, quo tale crimen cederet in grave præjudicium Reipublicæ, utì sunt crimen hæreseos, proditionis, falsæ monetæ &c. si tamen hujusmodi Reus vi tormentorum adactus prodat complices etiam occultos, ordinariè non peccat; quia hoc non facit, nisi ex causa gravissima, ad se scilicet eximendum à tormentis. Videantur DD. citati.

Quæres tandem 10mò. An Reus teneatur acceptare sententiam contra se latam, ità, ut non liceat se opponere Carnifici, vel aliis hujusmodi Ministris justitiæ?

℟. Sententiam re ipsa tam materialiter 723. scilicet, quàm formaliter justam tenetur reus acceptare, nec fas est ullatenus se opponere: at verò sententiam reipsa & materialiter

injustam & iniquam, utpote falsis duntaxat probationibus ac fundamentis nixam, esto formaliter, id est, secundùm allegata & probata justa censeatur, non tenetur acceptare, nec obedire in conscientia, sed potest se opponere pro viribus. Ratio hujus est: quia talis sententia se habet ad instar legis privatæ, vel potiùs præcepti: ergo quemadmodum legi aut præcepto justo subditus se tenetur accommodare in conscientia, non item legi vel præcepto injusto; ità & tali sententiæ. Ex quo bene infert Filliucius *cit. n. 268.* eum, qui ex falsò allegatis ac probatis fuit condemnatus ad solvendum v. g. legatum (idem dic de alio quocunque debito) non teneri in conscientia ad talem solutionem, legatarium è contra obligari in conscientia ad illud restituendum, vel refundendum, casu quo jam fuisset solutum.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Accusatore, Testibus, & Reo.

CASUS PRIMUS.

TItius Officialis Principis ob nimium erga subditos rigorem multorum offensam incurrit; unde tandem factum, ut plures unà simul supplici libello

libello Principi porrecto eundem (an vindictæ, an verò amotionis impetrandæ causâ ignoro) accusârint, & primò quidem, quòd sit acceptator personarum ac munerum. 2dò, quòd potui nimiùm deditus, non rarò bene potatus ac crapulatus soleat misellos rusticos modô tyrannico tractare. 3. quòd quandam honestam puellam tentaverit vi opprimere, licèt ob hujus resistentiam non obtinuerit suum intentum. 4tò denique, quòd cum alia quadam fœmina vivat in perpetuo concubinatu, quæ præsentibus aliis mulieribus fassa fuit, se timere ne actu sit ab eodem imprægnata. Titius desuper constitutus & examinatus à Principe, rotundè negavit omnia. Verùm de acceptatione personarum & munerum, nec non de excessibus in potu, indéque nasci solita duriore subditorum tractatione facilè convictus fuit: quia tamen de attentata violenta oppressione puellæ aliter non constat, nisi ex sola attestatione ejusdem puellæ, & illa altera mulier omnino negat, se unquam habuisse commercium carnale cum Titio; hinc Princeps ceu Judex sciscitatur è suo Confessario 1. Quidnam sibi de illa accusatione tenendum? 2. Utrum contra Titium possit procedere, vel potiùs debeat animadvertere in ipsos accusatores? Quid ad hæc Confessarius?

℞. ad primum dubium hujus Casus, accusationem illam videri legitimam: quia omnia de jure requisita ad eam concurrerunt, prout examinanti conditiones ad ac- 724.

cusationem legitimam requisitas, & suprà *n.* 710. recensitas patebit. Et certè si quid obstaret, illud unum foret, quòd videantur ex affectu vindictæ vel inimicitiæ ad eam processisse: at neque hoc obstat; tum quia hæc inimicitia dici non potest capitalis; tum quia si inimico non liceret accusare suum inimicum, nullus posset accusare alterum ob grave vulnus, aut injuriam sibi, vel suis illatam; nam ex his plerumque oriri nata est inimicitia; at, sequela hæc est falsa & absurda, prout advertunt Mascardus *de probat. conclus.* 899. *à n.* 1. Menochius *de præsumpt. l.* 5. *præsumpt.* 43. & Reiffenstuel *l.* 5. *decret. tit.* 1. *n.* 26. ergo &c.

725. ℞. jam ad alterum dubium ejusdem casus, nullatenus animadvertendum esse contra Accusatores, sed potiùs contra Accusatum, Titium scilicet; tum quia hic in duobus prioribus punctis inventus fuit reus, & convictus; ideòque & justè accusatus; tum etiam, quia tametsi sola attestatio puellæ, de vi sibi illata, non sufficiat ad convincendum Titium; nihilominus servire potest in hunc finem, ut accedentibus aliis indiciis vel adminiculis de veritate rei, possit tali puellæ deferri à judice juramentum supplectorium, prout sapienter animadvertunt Menochius, Reiffenstuel, Karg, & alii plures; præsertim cùm hujusmodi crimina carnis, utpote in occulto, & nemine præsente committi solita, raró, vel vix unquam per

plures testes de visu probari possint: atqui in nostro casu accedunt plura adminicula; utputa 1. quòd Titius omnia sibi objecta crimina negaverit; cùm tamen de primis duobus fuerit convictus. 2. quòd potui excessivo sit nimiùm deditus: tales autem plerumque sunt etiam Veneri dediti, calore vini vel potûs eos inflammante &c. 3tiò, quòd plures mulieres attestentur, se audivisse ex ore alterius fœminæ, quòd timeat, ne sit imprægnata à Titio &c. hujusmodi testes autem etiam ex solo auditu, nequaquam sunt repellendi, præcipuè, quando aliunde constat, quòd inter hujusmodi personas intercesserit magna familiaritas; conventicula frequentia solius cum sola, præsertim in locis solitariis, vel tempore nocturno &c. &c. ergo in hoc casu Judex prudenter aget, deferendo puellæ juramentum suppletorium, reliquis verò mulieribus assertorium, quòd ab ipsa fœmina, seu ex ore hujus audiverint dici, *se timere, ne sit imprægnata à Titio*; quô facto Titius erit sufficienter convictus, in tantum, ut contra eum Princeps possit procedere, non quidem pœnâ ordinaria in stupratores lata; quandoquidem solùm tentavit stuprare puellam: delicta autem puniri non possint pœna ordinaria, nisi intelligantur opere consummata &c. sed pœna quadam extraordinaria, v. g. amotionis non solùm à loco, sed etiam ab eo, quod hactenus gesserat, officio &c. præsertim cùm in-

con-

conveniens prorsus videatur, ut talis præficiatur communitatis gubernio, qui, quod verbis docet, destruit exemplô &c. vel qui dum vitia punire deberet, vitiorum fit aliis Auctor &c. &c. vel Accusator.

Dices contra hanc resolutionem. Ubi Actor nihil probat, Reo deferendum est juramentum purgatorium *cap. ult. §. sanè de Jurejur.* non verò Actori suppletorium: atqui puella in hoc casu est Actrix, vel potiùs Accusatrix, & nihil probat: ergo non huic deferendum est juramentum *suppletorium*, sed potiùs Titio velut Reo *purgatorium*, & hôc semel præstito absolvi debet? præsertim cùm secundùm dicta superiùs *n. 712.* mulieres accusare non possint, nec admitti in testes, prout ipsimet fassi sumus suprà *n. 716.*

726. ℞. ad hanc instantiam cum P. Stanislao Karg. *part. 4. §. 1. n. 98.* tunc solùm Reo deferendum esse juramentum & non Actori, quando inter utrumque cætera sunt paria, prout haud obscurè innuitur in capitulo allegato, & quando Actor prorsus nihil probat: at verò in hoc casu nostro cætera non sunt paria: & falsum omnino est, quòd Actor, seu etiam Accusatores nihil probaverint, prout constat ex dictis numero mox præcedente: falsum insuper est, quòd mulieres non possint quempiam accusare, aut unquam agere testes in causis civilibus; contra

contrarium enim liquet ex dictis suprà *n.713.* licèt verum sit, quòd tam facilè non debeant admitti in causis criminalibus. Videantur de hac materia Gobat *in Theolog. experim. tr. 10. n. 95. & append. seq.* Pirhing *lib. 2. decret. tit. 24. n. 90.* Pichler *in Candid. abbrev. eod. tit. n. 9.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Titio centum florenos crediderat, ea lege ac conditione, ut elapso unius anni spatiô nedum hanc summam, sed insuper interesse competens sibi restitueret. Elapso anni terminô Titius dissimulavit solutionem, immò absolutè negavit, se unquam vel unicum nummum creditò accepisse, quam ob rem accusatur à Sempronio, qui jubetur id probare per testes; sed quia alios allegare non scivit, nisi domesticos numerationi pecuniæ tunc præsentes; hinc Judex eos, velut suspectos de fide audire noluit, sed mandavit, ut vel Sempronius alios adferret testes, vel Titius juramentum purgatorium (ad quod is spontè sese obtulerat) deponeret. Denique Sempronius nominavit alium quendam civem, incolam suæ domus, qui eidem numerationi præsens fuerat; mandat Judex in continenti illum civem vocari, & quia hic absque mora comparens jurejurando affirmavit, se vidisse Sempronium, dum præfatam summam Titio numeravit; hinc Titius nedum ad refusionem ejusdem summæ, & competentis interesse

se condemnatus, sed insuper velut infamis declaratus, ac officio quod hactenus gesserat, privatus fuit. Quæritur jam ad hanc speciem facti 1. An Judex benè egerit, repellendo domesticos Sempronii à munere testium? 2. Utrum ob depositionem juratam unius civis, qui & ipse supponitur fuisse inquilinus Sempronii, potuerit justè condemnare Titium?

727. ℞. ad primum quæsitum hujus Casus, Judicem haud quaquam imprudenter egisse repellendo domesticos, (id est, Uxorem, Filios-familias, vel servos, ancillam &c.) sub potestate Sempronii viventes, & ab eo dependentes. Ratio est: tum quia Sempronius asserti sui nullas alias probationes vel adminicula adducere potuit, saltem dum primò Judicem convenit; tum etiam quia similium domesticorum fides meritò habetur suspecta, prout dictum fuit suprà *n. 716.* id, quod haud obscurè insinuat *l. Perficiendum 11. ∫. furta ff. de pœnis.* proptereaque teste Felino apud Pirhing. *l. 2. tit. 20. n. 44.* res hæc Judicis arbitrio relinquitur: ergo haud imprudenter, immò sapienter omnino egit, non admittendo testimonium domesticorum, quamdiu non accederent alia adminicula. Videatur Mascardus *de probat. concl. 533. n. 11. & seqq.*

728. ℞. jam ad 2dum quæsitum hujus Casus, potuisse à Judice Titium condemnari, non quidem propter attestationem unius, vel solius

lius præcisè civis; quia unus testis non facit probationem plenam *l. 9. §. 5. C. de Testib.* sed propter hujus attestationem simul junctam attestationi domesticorum; nam ubi testimonium domesticorum solùm adducitur in subsidium, propterea, quòd factum sit difficilis probationis, nec aliorum testimoniô probari possit (prout fit in nostro casu) illud nullatenus rejici valet; immò nemo alius hoc factum, utpote in domo privata gestum, meliùs nôsse possit, quàm domestici; ideò horum attestatio, accedente alterius civis testimonio, magni prorsus ponderis censeri debet *argum. c. veniens. 38. in fin. de testib.* & ità tenent Mascardus *de probat. conclus. 124. n. 48.* Farinacius, Gabriel, & alii, quos citat & sequitur Pirhing *loc. cit. n. 45.* ergo Judex in hoc casu sapienter fecit, attendendo testimonia domesticorum, & simul juncta testimonio alterius civis fide digni.

Sed quid, ais, si civis ille à Judice citatus noluisset comparere, nec reddere testimonium de numerata pecunia, proptereáque Sempronius velut injustus Calumniator tulisset repulsam simul cum jactura pecuniæ, peccâssetnè graviter, vel contraxissetnè aliquam obligationem restituendi illam summam, quam Sempronius ob defectum hujus attestationis perdidisset?

℞. Procul dubio peccâsset graviter; quia, 729.
ubi accusatus est nocens, & accusatori ob

defe-

defectum probationis pœna talionis, aut aliud grave damnum imminet, quivis idoneus testis, per se loquendo, tenetur ex præcepto charitatis se ultrò & irrequisitum offerre ad testandum, prout probat Illsung *tr.4. disp.2. n.32.* ergo multò magis si à Judice legitimo in hunc finem citetur. Hinc juxta sententiam Henno, & aliorum multorum, talis à Judice jamjam citatus, & non comparens &c. tenetur resarcire omne damnum, quod ex defectu testimonii parti innocenti sequitur; quia subtrahendo se facit injuriam Judici, habenti potestatem & jus præcipiendi &c. Mihi tamen sententia negativa Lessii, Molinæ, Busenbaum, Mezger & aliorum videtur probabilior. Ratio est: quia talis civis subterfugiendo testimonium, & non comparendo coram Judice, solùm peccat contra obedientiam respectu Judicis, & contra charitatem respectu Actoris Sempronii: atqui obligatio restitutionis ex delicto, solùm oritur ob læsionem justitiæ, minimè verò ob læsionem solius obedientiæ, vel charitatis, prout ex communi Doctorum diximus *part.4. Theolog. decalog. de Restit. Confer.1. n.5.* ergo &c. secus dicendum existimarem, si civis ille comparens coràm Judice positivè contra dictamen conscientiæ suæ dixisset, se nihil prorsus scire de tali numeratione pecuniæ; quia per hujusmodi testimonium perniciosum Sempronio causâsset damnum, vel certè positivè impedivisset ab

ab assecutione sui debiti; quod nedum charitati, sed & justitiæ adversatur. Videatur, si placet, Lessius *l. 2. c. 30. n. 59.* vel Babenstuber *tr. 5. disp. 8. art. 2. n. 46.* Busenbaum apud La Croix *l. 4. n. 1514.*

CASUS TERTIUS.

CAjus à quodam malefactore ad extremum supplicium condemnato in banco juris nominatus fuerat velut complex cujusdam notabilis furti sacrilegi; quam ob rem nedum comprehensus, sed etiam torturæ gravissimæ virgarum subjectus fuit: & quia unum vel alterum furtum leviusculum, & non qualificatum confessus, illud furtum sacrilegum constanter negavit; hinc post triduum rursus ad examen & torturam vocatus fuerat. At verò Cajo mors ipsa tolerabilior visa fuit, quàm reiteratio torturæ, proptereáque ad evadendum hoc supplicium falsò confessus fuit, se fuisse complicem illius furti sacrilegi, simúlque idipsum affirmavit de quodam alio à Judice nominato, tametsi de hoc Cajo nihil prorsus constiterit; unde factum, ut & Cajus ad infame mortis supplicium condemnaretur. Paulò pòst Confessario (uti assolet) ad se vocato rem omnem aperuit. Unde jam consurgit dubium practicum 1. Utrum Cajus non peccaverit mortaliter, sibi & alteri falsò imponendo tam grande crimen? 2. Utrum Confessarius non teneatur eundem adstringere ad revocationem hujus depo-

positionis coram Judice? 3. An Judex revocanti teneatur adhibere fidem, vel verò possit procedere ad reiterationem torturæ?

730. ℞. ad primum dubium hujus Casus. Certum est, Cajum peccâsse mortaliter (saltem per se loquendo, & nî ignorantia, vel simplicitas, aut timor pœnæ subeundæ excusaverit) affirmando, alium fuisse complicem delicti &c. Ratio est: quia commisit mendacium summè perniciosum proximo, fortè non aliter, nisi sanguine diluendum, simúlque gravissimè illum diffamavit: at, hæc sinè peccato mortali fieri non posse, fatebuntur omnes, vel modicè tincti in Theologia Morali &c. neque excusare Cajum potest periculum torturæ subeundæ, vel spes hanc evadendi ob talem confessionem, quia non sunt ullatenus facienda mala, ut eveniant bona: neque tibi fas est alteri auferre bonam famam vel vitam, ut tu evadas torturam. Quin etiam longè probabilissimum, & propè certum mihi videtur, Cajum mortaliter peccâsse, dum metu torturæ, vel spe potiùs hujus subterfugiendæ sibi hoc falsum crimen, propter quod morte plectetur, imposuit. Ità cum Covarruvias, Molina, & aliis tenet La Croix *l. 5. n. 1523.* contra Sylvestrum, Lessium, Azorium, & alios non paucos, oppositum ùt probabile tenentes; eò quòd nullus teneatur cum impendio tantorum tormentorum vel vitam, vel membra sua conservare.

Ratio

Ratio autem noſtræ opinionis eſt: quia Cajus imponendo ſibi tam grande crimen, ob quod prævidet, ſe morte plectendum, cenſetur moraliter ſe ipſum occidere, dum propterea movet Judicem ad ferendam ſententiam mortis: atqui nulli licet ſe ipſum occidere ob evadenda tormenta: ergo &c. Verum equidem eſt, neminem teneri vitam ſuam defendere cum impendio magnorum tormentorum, quæ acerbiora videntur ipſa morte, ſed poſſe permittere mortem ſuam: aſt Cajus noſter non ſolùm non defendit, ſed imponendo ſibi falſum crimen cenſetur moraliter ſibi vitam auferre, & non ſolùm permittere mortem ſuam: ergo hoc faciendo peccavit graviter.

℞. ad 2dum dubium hujus Caſus, Confeſ- 731.
ſarium per ſe loquendo teneri obligare ſuum pœnitentem Cajum ad revocationem confeſſionis, ſeu falſæ depoſitionis factæ. Ità Tolet. *l. 5. c. 66. n. 7.* Tannerus *diſp. 4. q. 5. dub. 4. n. 103.* P. Stanislaus Karg *in Manuali p. 4. ſſ. 1. n. 45.* Ratio eſt: quia *non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Reg. 4. J. in 6. & Cap. ult. de furtis. cap. 5. de Uſuris:* atqui Cajus fatendo, vel potiùs imponendo tum ſibi, tum etiam proximo innocenti tam grande crimen, abſtulit utrique famam, immò & vitam ſuo modô: ergo tenetur revocare: ſecus non poterit ſeriò dolere ac pœnitere, ac per conſequens neque abſolvi. Hac de cauſa (teſte Karg *l. c.*) in

Rituali Diœcesano Frisingensi *part. 4. art. 3. §. 2. n. 11.* præcipitur hujusmodi Confessariis, *ut moneant reum, si fortè tormentorum acerbitate, aut quomodolibet alterius famæ detraxisset, seu falsò quempiam accusâsset, revocet coram Judice, testibus, sive quôcunque potest modo.*

732. ℟. Ad 3tium dubium 1. tametsi Judex Cajo revocanti non teneatur illico adhibere fidem; tenetur nihilominus rem diligenter expendere, & cum viris doctis ac peritis desuper conferre; unde 2. non potest ob hujusmodi revocationem illico Cajum revocare ad torturam, multò minùs sententiam mortis executioni mandare. Ratio primæ partis hujus resolutionis (quam tenent P. Spe La Croix *cit. n. 1476.* Karg *l. cit.* ac major pars Doctorum) est: quia denuntiatio revocata fidem perdit. *arg. l. Eeos. de leg. Corn. de falsis. cap. Præterea. de test. cog.* ergo revocatione facta Judex non potest ampliùs vi prioris confessionis procedere ad executionem. Nec videtur ratio, cur potiùs deberet adhibere fidem Malefactori, qui Cajum velut complicem nominavit, quàm ipsi Cajo revocanti suam confessionem. Confirmatur efficaciter ex *Constitut. Carolin. Crimin. 91.* ubi expresè dicitur, *quamvis revocatio ipso die judicii videretur facta ad impediendum juris processum, tamen ejus habendam rationem, & ineundum consilium cum jurisperitis aliis:* ergo à fortiori idipsum faciendum est, ubi talis

lis revocatio fit non solùm ad impediendum juris processum, sed potiùs ad manifestandam innocentiam, & rei veritatem. Ex quibus liquet

Ratio 2dæ partis (quam cum Farinacio Fichardo, Wesenbecc, & aliis tenet V. P. Karg *l. cit. n. 55.*) quæ ampliùs confirmari potest in hunc modum. Inquisitio severa, seu per torturam ut fiat de novo, debent adesse indicia criminis valde urgentia, certa, ac concludentia contra reum, quibus ferè nihil desit, nisi ipsius confessio. *l. 1. §. 1. l. 18. §. 1. ff. de quæst. l. 8. C. eod.* ad executionem verò sententiæ judicialis maximè in criminalibus necessaria est prævia, ac plena causæ cognitio *l. 2. 4. & 7. C. de sentent. & interlocut.* atqui stante revocatione Caji in nostro casu non habentur hujusmodi indicia, multò minùs plena ac perfecta causæ cognitio, prout liquet ex dictis; certè talem non faciunt sola illa nominatio malefactoris, vel confessio Caji de uno vel altero leviusculo furto: ergo nisi alia adminicula, & fortiora indicia accedant, contra Cajum procedi non potest ad novam torturam, & multô minùs ad ipsam executionem sententiæ.

Dices tamen contra resolutionem tum in hoc, tum etiam in priori numero datam. Revocatio à Cajo facienda tum de proprio, tum de alieno etiam delicto jamjam confesso, est prorsus inutilis; quia juxta *L. 3. ff.*

de S. C. Sylan. standum non est tali confessioni, etiam si fiat in mortis articulo, ergo Cajus ad hanc non tenetur, & in cassum prorsus à Confessario, non sinè periculo novæ torturæ, ad hanc obligaretur; proptereáque in *Constit. Carolin. criminal. art. 103.* Imperator sapientissimè monet illos, qui ad mortem condemnatis à confessionibus sunt, *ne eos ad delictorum confessorum revocationem instigent.*

733. ℟. ad hanc instantiam *negando antecedens:* quia ex Constitutione criminali Carolina 91. proximè allegata constat, esse habendam rationem talis revocationis, proptereáque ineundum consilium cum aliis peritis v. g. ponderando bene omnes circumstantias, ut puta 1. an præter confessionem illius malefactoris alia indicia pugnaverint contra Cajum, & quænam illa? 2. an ille malefactor fortassis non ex mera passione, aut certè vi tormentorum adactus & compulsus nominaverit Cajum; quia fortassis Judex de hoc in individuo priùs interrogaverat (quod tamen nullatenus fieri deberet:) 3. an, vel quomodo Cajus se disponat ad ingrediendam viam æternitatis, & quo animô revocet, aut detestetur confessionem factam de illo altero, quem modò dicit, esse innocentem? &c. 4. an vel quinam testes, cujusvè fidei contra Cajum deposuerint? &c. Hæc & similia Judex tenetur bene ponderare, si tamen Deo, & suæ conscientiæ velit satisfacere.

cere. Et dato etiam, quòd omnibus his bene ponderatis Cajus non abſolveretur à pœna, nihilominus vi revocationis abſolveretur à Deo ab illa pœna, vel culpa, quam propter falſam impoſitionem criminis innocenti impoſiti non ſinè diſpendio ſalutis æternæ debuiſſet ſubire in altero mundo. Dum autem Imperator *in citata Carolina 103.* Confeſſarios monet, ne hujusmodi reos ad revocationem deliĉtorum confeſſorum inſtigent, intelligit hoc de temeraria, & falſa revocatione, prot (teſte Karg. *cit. n. 46.*) ex textu liquet: in noſtro autem caſu non ſit falſa, aut temeraria, ſed vera, & coram Deo ac mundo debita revocatio: ergo Confeſſarius bene agit, obligando Cajum ad talem.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, raro 734.
admodum, immò vix unquam emergere caſum, in quo quis propter crimen aut injuriam ſibi illatam teneretur offendentem accuſare apud Judicem. Ratio eſt: quia cùm homo ſit Dominus illorum bonorum, in quibus injuriam patitur, poteſt hanc dimittere; quod & Chriſtus Dominus ſuaſit. Caſu quo tamen tale delictum vel injuria redundaret nedum in detrimentum, aut in-

ſamiam hominis privati, ſed aliorum etiam, vel totius Reipublicæ perniciem, tenebitur taliter injuriatus accuſare offendentem ad præcavendum damnum; quia major eſt ratio habenda alicujus totius Communitatis, quàm hominis privati, & quidem injurioſi, ac pernicioſi. Pichler *in Candidato abbrev. l. 5. tit. 1. n. 8.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 8. a. 2. n. 38.*

735. Colliges 2dò, non cujuslibet teſtis depoſitioni illico eſſe acquieſcendum, aut innitendum. Ratio liquet; quia homo nedum fallibilis eſt, ſed & frequentiſſimè fallere poteſt, & non raró ſolet, ſive ex inordinato amore erga proximum, ſive ex timore, aut reſpectu humano; quapropter nedum Judici ſæculari in cauſa ſanguinis, vel aliis criminalibus gravioris momenti, ſed & Superioribus Religioſis, aut Judicibus Eccleſiaſticis in cauſis civilibus quàm cautiſſimè procedendum, & bene ponderandum eſt 1. quænam, & quàm veroſimilia motiva contra reum pugnent? 2. cujusnam fidei ſint teſtes? 3. an non ex aliqua paſſione timoris vel amoris inordinati, alteriusvè impulſu regantur? 4. an non varient ſive in ſubſtantia, ſive in circumſtantiis loci, temporis, numeri, occaſionis &c. Ratio eſt: tum quia lumen rationis congenitum dictat, tantò conſultiùs procedendum eſſe ad hujusmodi ſententias, quantò gravius damnum ex oppoſito, id eſt, inconſulto ac indeliberato agendi

agendi modo in re magni momenti posset inferri proximo; tum etiam, quia, ùt sapienter advertit Henno noster, non apparet justum, ut ille, qui sibi ipsi non est constans circa aliquam rem vel testimonium, faciat aliis de eadem constare &c.

Colliges 3tiò, quòd, licèt secundùm dicta 736.
n. 717. testis, præsertim à Superiore aut Judice citatus ac vocatus, regulariter & ordinariè teneatur testimonium perhibere veritati; nihilominus dari queant casus, in quibus quis ab hoc onere eximatur; & primò quidem non teneris testari de delicto (quantumvis à Judice aut Superiore legitimo interrogatus,) si hujus notitiam non habes, nisi ex sola confessione sacramentali. 2. si eam accepisti sub secreto, seu sigillo naturali, ùt Consiliarius, Medicus, Advocatus &c. nisi tale delictum vergeret in detrimentum Communitatis &c. 3. si in notitiam talis criminis solùm venisti per injuriam v. g. aperiendo alterius litteras, vel hominem per vim aut fraudem inducendo ad hujus revelationem. 4. si prævideas hujusmodi testificationem vel tibi, vel tuis cessuram in grave præjudicium, aut detrimentum &c. nisi simul adverteris, hujus occultationem cessuram in perniciem totius Communitatis, cujus salus vel bonum præferendum est bono privato &c. 5. denique, si tibi constet, alium non commisisse tale delictum in iis circumstantiis, in quibus Judex aut Superior

putat fuisse commissum v. g. cum culpa Theologica, vel cum scandalo &c. &c. Videantur de his Laymann *l. 3. tr. 6. c. 4. n. 9.* Illsung *tr. 4. disp. 2. n. 31.* La Croix *l. 4. n. 1514.*

737. Colliges 4tò, Reo ad pœnam mortis, vel mutilationis, aut carceris perpetui damnato licitum esse fugere, nisi fortè juraverit se non fugiturum. Ità cum S. Thoma *2. 2. q. 69. art. 4. ad 2.* Sayrus *lib. 12. clav. reg. c. 18. n. 11. & alii Doctores communiter.* Ratio est: quia Respublica non potest Reo prohibere quò minùs quærat conservare vitam suam, cùm hoc sit juris naturalis: ergo neque prohibere potest media ordinata ad ejusdem conservationem: atqui inter hæc vel maximè est fuga è carcere: ergo &c. Et certè præceptum, ut talis reus sponte maneat in carcere perpetuo, vel usque dum ex eo abducatur ad mortis supplicium, videtur superare humanam conditionem; proptereáque receptissima praxi omnium Gentium semper solent adhiberi custodes, qui hujusmodi vinctos bene observent, ne effugere possint; quod, ùt notant Filliucius, Lessius, & alii plures signum est, reum retinere jus fugiendi: nec ullus malefactor mitti solet in carcerem, ut ibi sponte maneat, sed ut ibi detineatur, quantumvis invitus.

738. Dixi tamen: *nisi fortè juraverit* &c. quia tunc vi juramenti, & ob reverentiam divini Nominis invocati teneretur manere. Id-

ipsum

ipsum tenent Rodriquez *tom. 2. QQ. Reg. q. 23. art. 6.* Sanchez *lib. 6. moral. c. 8. n. 12.* & alii plures ab hoc citati, de Religioso, qui justa de causa à suis Superioribus condemnatus fuit ad carcerem, etiam perpetuum; quia Religiosus, vi professionis suæ sese privavit libertate exeundi; ideóque tenetur manere in ea parte Monasterii, in qua Prælatus justis de causis vult eum manere. Secus dicendum foret, si talis Religiosus revera innocens sinè justa causa (quod tamen non, nisi rarissimè continget,) fuisset damnatus ad pœnam carceris; vel, si justè quidem damnato, necessaria ad sustentationem vitæ ob Superioris, aut custodis carceris inclementiam negarentur, prout limitat Sanchez *loc. cit. n. 14.* cum Navarra, Salzedo, & aliis; quia sicut Supetior non habet potestatem quempiam ultra jus & æquum puniendi vel affligendi; ità & talis subditus non habet obligationem in foro conscientiæ hujusmodi exorbitantem, & injustam pœnitentiam subeundi.

Colliges 5tò, Reum non peccare, si pe- 739. cuniis vel aliis mediis licitis v. g. propinatione haustus liberalioris quærat sibi conciliare benevolentiam Custodum, vel studeat eos aliò divertere, ut hôc modo possit captare occasionem effugiendi: insuper alii Reo consulendo fugam; immò & in hunc finem offerendo media v. g. scalam aut funem quô sese dimittat è custodia, vel aliud instru-

instrumentum, quô seram vel carcerem effringat &c. non peccant, nisi ratione Officii sui prohibeantur. Ità *ex communi DD.* Filliuc. *cit. n.* 274. & 275. Lessius *c.* 31. *n.* 41. Ratio est: quia secundùm dicta Reo licita est fuga; ergo & apprehensio mediorum de se indifferentium in hunc finem: at, quod Reo licitum est, illud eidem licitè suadetur: ergo &c.

740. Dixi tamen rursus: *Nisi ratione officii sui prohibeantur &c.* utì prohibentur Ministri Justitiæ; qui, cùm vi officii sui teneantur custodire reum, nequaquam sinè violatione justitiæ possent eidem consulere fugam, & multò minùs administrare instrumenta ad fugam, vel carcerem effringendam. Soli tamen reo fas est, effringere carcerem (ùt advertit Sayrus, & Filliucius *cit. n.* 276. eò quòd soli reo ex custodia immineat maximum incommodum ac periculum: alii verò licitè hoc non facerent; quia hoc cederet in magnum Reipublicæ damnum; hoc enim modô reis passim aperiretur via ad fugam, & vix aliquid esset tam firmum, ut satìs tutò custodiri possent hujusmodi homines perniciosi.

Quocirca vel maximè oportet esse cautos Confessarios, qui ad hujusmodi captivos, & morte plectendos vocantur, ne eisdem vel fugam consulant, vel ad fugiendum adjuvent positivè v. g. funem, vel simile quid offerendo &c. Ratio est: quia solùm vocantur

cantur & admittuntur eo fine, ut ad beatam mortem eos pro possibili disponant, minimè verò, ut eos liberent à vinculis: profectò si unquam Judici constaret de tali intentione Confessarii, nunquam admitteretur ad captivum; quod signum est, Confessarium saltem ex conventione tacita obligari ad non liberandum reum: nec dubium, quin hujusmodi zelus indiscretus Confessarii posset cedere in maximum detrimentum nedum Religionis, sed vel maximè etiam animarum; quæ propterea subsidio hoc spirituali destituerentur. Videantur de hoc, quæ habet Busenbaum apud La Croix *lib. 4. n. 1531.* Tannerus *disp. 4. q. 5. dub. 4.*

Colliges 6tò, Reum, qui coram Judice, 741. vel in tortura sibi, aut alteri innocenti imposuit falsum & grave quidem crimen, ob quod innocens vel morte plectetur, aut alia gravi pœna afficietur &c. teneri tempestivè, & quidem, quantùm moraliter loquendo fieri potest, priùs, quàm sententia feratur, suam confessionem sinistram revocare, seu retractare. Ratio est: quia tenetur pro possibili & efficaciter quidem impedire injustum damnum ex falsa & injusta confessione sibi, vel proximo imminens: at, nisi ante sententiam ferendam revocet, non satìs efficaciter impediet; quia experientia multiplex docet, permultos Judices post latam semel sententiam parvi, immò nihili prorsus pendere hujusmodi revocationes à reis factas: ergo &c.

Dixi

742. Dixi tamen rursus: *Quantum moraliter loquendo fieri potest*; enimverò si Reus prævideat, se per hujusmodi revocationem nil ampliùs impetraturum, nisi ut iteratò ad torturam revocetur, simúlque credat, fore, ut doloribus superatus ac coactus rursus ratificet priorem confessionem, neutiquam obligabitur ad illico revocandum, sed potest talem revocationem differre usque post sententiam latam, & ut ità dicam, quasi ad ultimum instans vitæ suæ. Ratio est: quia *impossibilium nulla est obligatio. Reg. 6. J. in 6. L. Impossibilium. ff. de R. J.* atqui revocatio in talibus circumstantiis foret moraliter impossibilis, utpote difficillima: ergo &c. Deinde, ubi finis cessat, cessat pariter ratio agendi propter finem: atqui in hac suppositione cessaret finis; quia, ùt supponitur Judex moraliter prævidetur nihil prorsus exinde movendus: immò verò ex ratificatione confessionis in nova tortura potiùs confirmaretur in sua opinione erronea, sicque hæc evaderet nociva, ac multùm perniciosa tum Reo, tum aliis etiam innocentibus: ergo &c.

Quid ergo practicè à Confessario suadendum est tali Reo, inquies?

743. ℟. Casu quo Reus jamjam condemnatus ad mortem, Confessario aperit, se contra se vel alium innocentem falsum, & magnum quidem crimen deposuisse, quod ob metum torturæ denuo subeundæ hactenus retracta-

re ausus non fuit, Confessarius eidem suadere poterit sequentia.

I. Petat humiliter Judicem ad se vocari pro sua consolatione, eò quòd habeat aliqua, quæ animæ corporísque salutem concernunt cum eo conferenda, vel si ipse comparere nolit, saltem suo nomine deleget alium cum duobus testibus auditurìs, quid rei? Si Judex nec comparere velit, nec alium suo nomine mittere, & Reus scribere sciat, transmittat eidem suam revocationem in scriptis. Si verò Reus ipse scribere nesciat

II. Confessario coram testibus committat, ut loco & tempore commodis nomine Rei revocationem, præsertim quoad alios innocentes Judices intimare velit. Ità Rituale Frisingense suprà *cit. n. 11.* præscribit.

III. Denique poterit Confessario soli revocationem ad calamum dictare, & postmodum coram duobus aut tribus testibus clausam & signatam extradere, humiliter rogando, ut eandem postea Judici ad manus consignet, obtestando etiam, & protestando coram Deo & hominibus, rem ità se habere, prout in litteris continetur. Ità vix non in terminis R. P. Stanislaus Karg. *in Manuali part. 4. §. 1. n. 50.* Videatur de hoc Laymann *l. 3. tr. 6. c. 5. n. 23. & seqq.* vel La Croix *lib. 6. part. 2. n. 1841. & seqq.*

CON-

CONFERENTIA VIGESIMA SECUNDA

De Advocato, Procuratore, & Notario, &c.

SUMMARIUM.

744. Quidnam intelligatur nomine Advocati.
745. Et quinam de jure ab hoc munere excludantur, vel non.
746. Recensentur breviter obligationes Advocatorum.
747. Non licet Advocato in se suscipere causam injustam defendendam, bene tamen verè, esto minùs probabilem.
748. Causam pauperis in extrema, vel verè gravi necessitate constituti, tenetur gratis defendere, ubi non est alius, qui possit ac velit in se suscipere hujus defensionem.
749. Procurator quid sit
750. Et quænam hujus obligationes.
751. Quid sit Notarius.

752. Et

752. Et quænam hujus munera, vel obligationes.

753. Quidnam intelligatur nomine Assessoris;

754. Et quid nomine Referendarii, quævè istorum sint obligationes.

755. Resolvitur Casus I. de quodam Advocato, qui relictis causis pauperum priùs susceptis, totus quantus incubuit in unam cujusdam Prædivitis defendendam.

756. Et ab hoc præter salarium ordinarium decimam quotam litis sibi promissam meritò prætendit.

757. Solvitur quædam instantia circa hanc resolutionem.

758. Resolvitur Casus II. de quodam Procuratore, qui iniquè protrahendo litem injustam, partémque adversam vexando graviter deliquit.

759. Nec minùs injustè egit, post causam jam desperatam, suo Clienti suadendo amicabilem compositionem, vel transactionem cum parte adversâ.

760. Unde principalis Actor hujusmodi transactionem tutâ conscientia acceptare non potuit.

761. Resolvitur Casus III. de quodam Notario, assueto protrahere expeditionem causarum.

762. Et nimìs extenuare scripturas, solius majoris lucri gratiâ.

763. Malè insuper egit, ob hujusmodi lucrum communicando parti adversæ instrumenta originalia.

764. Advocatus, qui sinè competente scientia in se suscipit patrocinium, delinquit.

765. Qui in progressu animadvertit injustitiam causæ, tenetur ab hujus patrocinio desistere, & suum Clientem desuper admonere.

766. Qui culpabiliter causam justam sui Clientis perdit, vel injustam lucratur, tenetur ad restitutionem damnorum inde secutorum.

767. Et quid, si talis culpam levem duntaxat commisit.

768. Recensentur breviter peccata, à Notariis in suo munere committi solita.

769. Qui, si nedum contra fidelitatem, sed etiam contra justitiam commutativam agunt, tenentur ad refusionem omnium damnorum;

770. Sicuti etiam, dum pretium injustum extorquent.

771. De Assessoribus fermè idem est formandum judicium, quod de Judicibus quoad administrationem justitiæ.

772. Referendarius infideliter referens, peccat contra justitiam.

773. Et incurrit obligationem resarciendi damnum inde secutum.

§. I.

Præmittuntur, & breviter resolvuntur Quæsita scitu necessaria, ad debitè resolvendos Casus practicos de Advocato, Procuratore, Notario &c. &c.

QUæres primò, quid sit Advocatus?

744. ℞. Advocatus est, qui litigantibus in judicio præsentibus patrocinium præstat, causam legitimè deducendo secundùm jura. Ità ex

ex communi DD. Pichler *in Candid. abbrev. lib. 1. tit. 37. n. 1.* Dicitur autem 1. *litigantibus*, id eſt, uni parti litigantium; nam utriusque cauſam defendere non poteſt, ùt de ſe liquet, niſi jura videantur paria, ut propterea potiùs ad transactionem induci oporteat. Dicitur 2. *in judicio præſentibus &c.* per quod differt à Procuratore judiciali, vel partes abſentis ſuſtinet in judicio, & agit ùt dominus litis. Dicitur 3. *patrocinium præſtat*, ſcilicet perorando, aut jura in favorem ſui clientis deducendo; qua ratione etiam *Patronus*, vel *Cauſidicus* appellari conſuevit.

Quæres 2dò, quinam poſſint agere Advocatum in judicio?

℟. Advocatum agere poſſunt omnes illi, 745.
qui competenti ſcientia ſunt præditi, & aliunde non ſpecialiter prohibiti *Argum. l. 43. de Procurat.* quia nimirum hoc munus velut honeſtum ac honorificum eſt generaliter permiſſum. Verùm, quia multi non habent debitas qualitates; hinc meritò fuerunt prohibiti, & excluſi ab hoc munere ſequentes: 1. Minorennes, nondum habentes ſeptemdecim annos ætatis. 2. ſurdi. 3. cœci. 4. fœminæ. 5. illi qui ſemel fuerunt Judices vel Arbitri in eadem cauſa. 6. Jurium imperiti. 7. qui ab aliqua civitate aut domino ſalarium recipit, contra hunc vel illam prohibetur agere Advocatum. 8. Religioſi ſinè conſenſu ſui Prælati, & extra

casum utilitatis Monasterii. 9. Clerici sæculares in majoribus constituti, coram Judice laico, vel coram Ecclesiastico contra Ecclesiam. Quamvis hi Clerici omnes etiam in tribunali laico agere possint Advocatum in causa propria, vel suæ Ecclesiæ, item pro personis sanguine junctis usque ad 4tum gradum, & pro personis miserabilibus. Ità Pichler *l. c. n. 2.* ubi etiam notat, quòd licèt fœminæ, item cœci vel surdi non permittantur agere munus Advocati, nihilominus eisdem permissum sit *postulare*, id est, desiderium suum exponere, vel alterius desiderio contradicere in causa propria, vel alterius personæ valdè propinquæ, id est, consanguinitate junctæ. Jura apud eundem Doctorem, & alios passim possunt videri.

Quæres 3tiò, quodnam sit officium, & quænam obligationes, ad quas Advocatus ex justitia tenetur?

746. ℞. Obligationes Advocati sunt sequentes 1. tenetur speciem facti cum omnibus suis circumstantiis sedulò rimare ac ponderare, inspicere jura, consulere libros, & omnia facere, quæ in utilitatem sui clientis serviunt, seu juvare possunt ad lucrandam causam justam, ùt supponitur. 2. tenetur abstinere à fallaciis, & falsis allegationibus, à studiosa litis protractione, à convitiis & sarcasmis erga partem adversam. 3. à fraudulenta circumventione Judicis per blanda verba, munera &c. &c. 4. ab inductione sui

sui Clientis ad falsum juramentum, falsas scripturas, vel productionem falsorum testium. 5. à collusione cum parte adversa, v. g. revelando eidem arcana causæ sibi creditæ, vel his semel cognitis omnino tenendo partem adversam &c. 6. tenetur insuper abstinere à *quota litis* sibi solvenda, aut de aliquo extraordinario ultrà salarium debitum, in eventum victoriæ. 7. à susceptione vel defensione causæ certò injustæ. Ità *communissimè* Doctores.

Dixi tamen à susceptione, vel defensione *causæ certò injustæ*; nam si causa appareat certò probabilis, esto fortassis minùs probabilis, quàm pro parte adversa, poterit adhuc tutâ conscientia hujus defensionem pro possibili in se suscipere, prout contra Soto communissimè tenent Doctores; & Ratio est: tum quia non semper ea, quæ probabiliora apparent, sunt eò ipso veriora; immò juxta effatum Aristotelis multa falsa apparent probabiliora veris; tum præsertim, quia quandoque inter disceptandum vel ventilandum nova inveniuntur fundamenta, quæ priùs latuêre: neque etiam Advocati munus est, causam ipsam decidere, sed solùm pro suo cliente fundamenta, ac jura proponere, relicta cæteroquin potestate judicandi & auctoritate Judicis decidendi, cujusnam partis litigantium fundamenta sint verosimiliora &c. Advertunt tamen Henno aliique Doctores, quòd in tali casu Ad- 747.

vocatus, priusquàm causam dubiam defendendam in se suscipit, suo Clienti candidè aperire debeat suam mentem, an scilicet appareat aliqua spes lucrandi causam, vel non, quatenus Cliens id inaudiens possit (si velit) desistere à contestatione, vel prosecutione litis. Lessius *l. 2. de J. & J. c. 31. n. 54.*

Quæres 4tò, utrum Advocatus aliquando teneatur in se suscipere defensionem causæ pauperis, tametsi prævideat, pauperem illum non esse solvendo, & ob id se nihil salarii recepturum?

748. ℞. Si prævideat, hujusmodi pauperem defectu Advocati incursurum vel extremam, vel verè gravem necessitatem, utputa quia injustè damnaretur ad triremes, vel ad durum carcerem &c. nec adsit alius, qui velit & possit defendere causam pauperculi, tenebitur ipse etiam cum suo magno incommodo suscipere in se defensionem. Ità *communiter Doctores.* Filliucius *tr. 40. n. 286. & seqq.* Lessius *c. 31. n. 45. & 46.* Ratio est: quia lex charitatis ad hoc obligat, & talis defensio se habet ad instar eleemosynæ; ergo sicut in extrema, vel verè gravi necessitate constituto teneretur dare eleemosynam, non sinè suo incommodo, & sicut Medicus infirmo in tali necessitatis articulo constituto tenetur mederi &c. Ità & Advocatus patrocinari; id, quod adeò certum est, ut, si pars aliqua vel ob inopiam, vel ob potentiam Adversarii Advocatum habere

nequeat,

nequeat, Judex idoneum dare teneatur. *c. 1. de Offic. Jud. & L. 1. ʃ. ait Prætor. ff. de Poʃtuland.*

Quæres 5tò, quid ſit Procurator, & quæ hujus obligationes?

℞. ad primam partem hujus quæſiti. Procurator eſt, qui aliena negotia mandato Domini adminiſtrat. Ità Reiffenſtuel *lib. 1. decret. tit. 38. n. 2.* Patet bonitas hujus deſcriptionis ex ipſa etymologia nominis; nam Procurator idem ſonat, ac *pro alio Curator*, nempe pro Domino, cujus loco & nomine quantumvis abſentis, res ſeu negotia gerit & adminiſtrat. Cæterùm diverſa munera, & diviſiones Procuratorum relinquimus Juriſperitis; unde ad noſtrum forum 749.

℞. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Procuratori eædem obligationes incumbunt, quas mox ſuprà *n. 746.* diximus incumbere Advocato, proptereáque in ſenſu latiori appellari ſolet Advocatus: ſingulariter autem Procuratori incumbit 1. ut petat juſtos terminos in cauſa, reſpondeátque præfixo termino, & appellet, ſi tamen appellandum cenſeat, debito tempore 2. ut cauſas priùs ſuſceptas priùs procuret, nec plures ſuſcipiat, quàm intra debitum tempus poſſit abſolvere. 3. ut partes non inducat ad iniquam transactionem ſeu compoſitionem. Ità cum Sayro *c. 24.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 8. n. 56.* 750.

Quæres 6tò, quid ſit Notarius, & quæ hujus munera?

751. ℟. Ad primam partem hujus quæſiti. Notarius (alio nomine Tabellio vocatur, eò quòd olim in tabulis teſtamenta, aliáque publica conſcribere debuerit) eſt ille, qui poteſtate legitima creatus eſt, ut acta annotet, ad faciendam fidem &c. Patet bonitas hujus deſcriptionis rurſus ex etymologia nominis *Notarii*. Dicitur autem 1. *poteſtate legitima creatus*, id eſt inſtitutus &c. utì in cauſis civilibus Imperator, Reges, aliíque ſupremi Principes pro ſuis reſpectivè terris, nec non Comites Palatini (ùt vocant) creare ſolent; in cauſis verò Eccleſiaſticis S. Pontifex pro tota Eccleſia, Epiſcopus pro ſua Diœceſi &c.

Dicitur 2dò, *ut acta annotet &c.* cùm enim humanæ vitæ conditio curſum habeat inſtabilem, hominúmque memoria labilis ſit; hinc ſapienter omnino Majores noſtri cenſuerunt, inſtituendos hujusmodi Notarios, qui ea, quæ per homines fiunt, nedum annotarent, ſed & inſtrumentis publicis authentizarent, & æternitati quodammodo conſecrarent: hunc in finem quivis Notarius deponere debet juramentum fidelitatis, quòd ſcilicet velit omnia fideliſſimè annotare &c. quivis inſuper habere debet proprium ſigillum, quô res geſtas muniat, eisdémque fidem ubivis locorum conciliet. Videatur

deatur Engel *l. 2. decret. tit. 22. n. 3.* Reiffenstuel *eod. tit. n. 8.*

℞. ad alteram partem ejusdem quæsiti. 752.
Notarii munia sunt 1. annotare & quàm accuratissimè describere universa judicii acta utputa citationes, dilationes, recusationes, exceptiones, & quæcunque alia ad actum judiciarium pertinentia. 2. Item annotare contractus, testamenta, codicillos, legata &c. & alia hujusmodi sexcenta. 3. desuper conficere instrumenta authentica &c. quænam verò ad hujusmodi confectionem requirantur, videri possunt apud Canonistas passim, præsertim apud Reiffenstuel *cit. l. 2. decret. tit. 22. n. 17. & seqq.*

Quæres 7timò, quidnam intelligatur nomine Assessoris, & quidnam nomine Referendarii?

℞. ad primam partem hujus quæsiti. No- 753.
mine Assessoris intelligitur ille; qui assidet, vel assistit Judici, suggerendo jura, & dando consilium; unde & Consiliarius nuncupatur *in l. 1. C. de Officio Assess.* In nonnullis locis etiam vocantur *Consulentes*; qui quidem secundùm diversitatem Dicasteriorum in nonnullis locis non habent auctoritatem decidendi, sed consulendi seu suggerendi duntaxat, in aliis verò sunt veri Judices, habentes votum nedum consultivum, sed & decisivum.

754. ℞. jam ad 2dam partem hujus quæsiti. Nomine Referendarii intelligitur ille, cui à Judice committuntur acta litigantium discutienda, eo fine, ut postmodum quasi in compendio referat eorum fundamenta Judici, & Assessoribus, qui plerumque propter multitudinem causarum vel non possunt ipsimet vel certè nolunt omnia rimari & legendo percurrere, proptereáque à Referendario petunt instrui in ordine ad ferendam sententiam. Referendarius proin differt à Judice; quia non habet auctoritatem decidendi, sed referendi tantùm; licèt non raró hujusmodi causæ soleant committi cuipiam ex Assessoribus seu Consiliariis, qui postea suum quoque ferunt suffragium cum aliis secundùm merita causæ, si tamen velint incedere viam justitiæ, uti supponi debet. Ex his autem facilè liquet, quænam sint munia tum Assessorum, tum etiam Referendariorum: liquet insuper, in his omnibus præter competentem scientiam jurium, insuper necessariam esse fidelitatem, & pietatem Christianam; sinè quibus raró, vel nunquam omnino attingent scopum justitiæ, ad quem vi sui muneris tendere maximopere obligantur.

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter resolvuntur Casus practici de Advocato, Procuratore, & Notario.

CASUS PRIMUS.

Titius Advocatus celebris quàm plures causas in se susceperat, sed quia omnibus defendendis nec tempus, neque vires suppetiissent, hinc nonnullis causis pauperum, è quibus minus salarii vel recompensationis sperare licuit, in longum dilatis, seu prætermissis, totus quantus in unam haud ignobilem incubuit defendendam, eò quòd Actor principalis præter ordinarium salarium decimam quotam litis, seu boni illius, de cujus dominio causa agitabatur, in recompensationem laborum, ac victoriæ reportandæ eidem promiserit; unde & contigit, ut indefesso labore causam feliciter lucraretur: quia tamen aliorum causæ jam priùs susceptæ interim fuêre protractæ, non sinè novo dispendio, & detrimento pauperum; hinc Titius sciscitatur è suo Confessario 1. An non peccaverit tum suscipiendo, tum præcipuè etiam differendo alias causas pauperum? 2. Utrum tutâ conscientia possit præter ordinarium salarium etiam prætendere illam decimam quotam litis, vel

vel sponte sibi oblatam ab Actore principali acceptare? Quid ad hæc Confessarius?

755. ℟. Ad prius quæsitum cum distinctione. Vel enim prævidit, se non esse sufficientem pro defendendis tot causis, ideóque pauperes defectu defensionis necessariæ incursuros damna, vel non prævidit? si non; tunc neque peccavit; ùt de se liquet. Si autem prævidit, prout de facili prævidere potuit, ac debuit, & tamen in se suscepit &c. peccavit, & incurrit obligationem recompensandi omnia illa damna, quæ pauperculi Clientes ob culpabilem hujusmodi dilationem incurrerunt. Ità *communissimè Doctores.* Busenbaum apud La Croix *n. 1506. fin.* Pichler *suprà l. 1. tit. 37. n. 4.*

Ratio est: quia talis Advocatus suâ incuria exstitit injusta causa damnorum. Et licèt cuilibet liberum sit, hujus potiùs, quàm illius causæ patrocinium in se suscipere, hoc tamen intelligendum est duntaxat, *nisi jam priùs sese obligaverit ad defensionem alicujus:* nam hôc supposito non ampliùs manet ei liberum suscipere aliam cum præjudicio prioris. Unde talis Advocatus tenetur candidè Clientibus patrocinium postulantibus dicere, quòd ob defectum temporis nequeat illis statim servire: si dein sponte exspectare velint, & inde cogantur subire aliquam jacturam, hanc sibi imputare debent, & non alteri, sicut etiam sibi imputare debet, qui scien-

ſcienter & ſponte aſſumit Advocatum in jure minùs expertem, aut deſidem, & propterea causâ cadit, prout ſapienter animad vertit Pichler *loc. cit.*

℟. jam ad poſterius quæſitum hujus Caſus, poſſe Titium tutâ conſcientia acceptare illam quotam decimam ultra ſalarium, ſi ſupponatur Actor principalis ultrò ac ſpontaneè eam in recognitionem laborum, & extraordinariæ diligentiæ in defenſione cauſæ adhibitæ obtuliſſe per modum palmarii: immò tametſi ſupponatur, illam quotam (præter ordinarium ſalarium) in pactum fuiſſe deductam, modò non ſit exceſſiva, nec in fraudem promiſſa. Ità Pirhing *l. 1. decret. tit. 37. n. 21. fin.* Laymann *l. 3. tr. 4. c. 26. n. 10.* Navarr. *l. 1. Conſil. conſil. 4. de pactis, & in Manual. Prælat. c. 25. n. 30.* Wieſtner *tit. de poſtuland. n. 20.* Sylveſter *loc. proximè citando.* 756.

Ratio eſt: quia Actor principalis ſupponitur habere dominium illius quotæ: ergo hoc poteſt liberè transferre in Advocatum gratitudinis causâ, præſertim ſi hic ſupponatur adhibuiſſe diligentiam extraordinariam.

Confirmatur ex eo; quia poſſet actor principalis ſuo Advocato totam litem, id eſt, totam ſummam, vel bonum illud, de quo controvertitur, ex mera & pura liberalitate donare, modò abſit omnis fraus, prout confor-

conformiter ad *L. Per diversas. ff. fin. & L. Anastasio. C. Mandati.* Engel tenent *lib. 1. tit. 37. n. 11.* & Reiffenstuel *eod. n. 49.* ergo à fortiori poterit eidem liberali donatione offerre quotam decimam litis, in signum gratitudinis, vel benevolentiæ: ergo & Advocatus non peccabit acceptando.

Dices fortassis contra hanc resolutionem. Hujusmodi pactum *de quota litis*, vel etiam de *palmario*, Advocato per modum palmæ in signum victoriæ offerendo &c. gravissimè prohibetur *l. sumptus 53. ff. de Pactis. & l. salarium. ff. Mandati.* item *l. si qui. C. de postulando.* ubi talia pacta reprobantur velut tendentia in grave damnum litigantium, & ipsi Advocati taliter paciscentes vocantur *deprædatores*, jubentúrque à professione Advocatorum arceri, id est, officio advocatiæ privari *l. si qui Advocatorum. C. de postulando:* ergo malè, immò temerariè dicitur, quòd hujusmodi pactum de quota litis valeat licitè deduci in pactum.

757. ℞. *Negando suppositum consequentis;* non enim dixi valere pactum de quota litis, sed solùm quòd Advocatus possit NB. *acceptare* talem quotam, vel recompensationem laboris extraordinarii, esto etiam hæc supponatur fuisse deducta in pactum; cui profectò minimè obstat, pactum illud fuisse invalidum; quod liquidò à paritate constat; nam si quis cum meretrice conveniat de dando

v. g.

v. g. dugato pro uſu corporis, tale pactum velut bonis moribus repugnans, nullum eſt, ac irritum; quo non obſtante Meretrix poſt factum promiſſam ſibi mercedem poteſt licitè accipere, & acceptam retinere, ità, ut juxta plerosque Doctores danti repetitio non detur. *tex. & DD. in l. 4. ſ. 3. ff. de condict. ob turp. cauſ.* ergo dato etiam, hoc pactum de quota fuiſſe invalidum, nihilominus Advocatus tutâ conſcientia poterit prætendere, & acceptare mercedem extraordinariam ſibi promiſſam. Hinc Pirhing *loc. prox. cit.* rectè ait, poſſe licitè conveniri cum Advocato de certa quantitate pro juſta laboris mercede ſolvenda: immò etiam licitum eſſe paciſci, ut præter juſtum ſalarium etiam certum præmium nomine palmarii detur Advocato, ſi victoria obtineatur, dummodo id moderatum ſit, & ſpeciali lege non prohibitum. Videantur *Doctores proximè citati*, præſertim verò Sylveſter *Verb. Advocatus. q. 19. n. 12.*

CASUS SECUNDUS.

QUidam Prænobilis affectavit ſummopere prædium quoddam, quod puella eidem conſanguinea & Parentibus orbata cuidam Monaſterio vi profeſſionis ſacræ locô dotis conſignaverat: hunc in finem Prænobilis ille quendam calliſſimum Juriſtam (nomine Sempronium) locô ſui conſtituit Procuratorem. Sempronius,

nius, utpote jam à longo tempore familiarissimus nedum Judici, sed & aliis Assessoribus, de facili impetravit 1. inhibitorium, vi cujus Moniales prohibebantur prædium illud vendere. 2. prætendit locô sui Principalis (scilicet Prænobilis) tertiam quotam ejusdem prædii, tanquam debitam vi constitutionum municipalium; quia tamen pro se neque certam legem, neque unicum exemplum, multò minùs consuetudinem exhibere potuit; hinc dilationibus callidè expracticatis causam de anno in annum protraxit, firmiter sibi persuadens, fore, ut, si ipse causam non lucraretur, saltem Moniales (utpote tenuibus provisæ mediis) molesta processûs diuturnitate, & judicialibus sumptibus defatigatæ, tantò faciliùs induci ac permoveri possent ad amicam compositionem, seu transactionem.

Denique ubi advertit, nullam sibi superesse spem victoriæ, suo Principali suasit, ut offerret iisdem Monialibus amicam compositionem; quod & factum, licèt multùm invitis, & non, nisi propter lucra cessantia, & evitandas expensas ex tam longa protractione causæ identidem emergentes tandem consentientibus. Quæritur jam ad hanc speciem facti 1. utrum Sempronius Procurator non peccaverit, litem tam callidè protrahendo? 2. An potuerit suo Principali, scilicet Prænobili suadere amicabilem transactionem cum Monialibus ineundam? 3. An ille Prænobilis, vel Procurator salvâ conscientia potuerint hanc acceptare?

℞. ad

℞. Ad primum dubium hujus Caſus non ficti, ſed facti, Sempronium procul dubio peccâſſe mortaliter protrahendo injuſtam litem vexationis, vel potiùs iniquæ compoſitionis gratiâ. Ratio liquet; tum quia omnis iniquè proximum ſuum vexans & damnificans, peccat mortaliter: at, hoc fecit Sempronius, ùt conſtat ex ſpecie facti; ergo; tum etiam, quia ad Officium Advocati pertinet dirimere ambigua fata cauſarum *L. Advocati. 14. C. de Advocat. diverſ. Jud.* atqui hoc minimè intendit Sempronius, ſed potiùs magìs involvere, & involvendo iniquè vexare Moniales: ergo &c. Hinc *l. quisquis. 6. ſ. 4. C. de poſtulando, & l. Properandum 13. ſ. illo procul dubio C. de Judic.* expreſsè ſub pœnis à Judice infligendis prohibetur, ne Advocatus ſinè rationabili cauſa ex induſtria protrahat litem: hoc autem fecit Sempronius, procul dubio ex nullo alio fine, quàm turpis lucri gratiâ: ergo. Sapienter omnino de ſimilibus ſcripſit Elizalde *l. 6. q. 21.* aliud vix agunt, quàm jura confundere, & quòd nemo habeat, quod ſuum eſt, aut ſerò habeat, & habeat quaſi emptum, ac poſt tribulationes plurimas; quibus verbis Sempronium noſtrum ad vivum depinxit. Sed væ! talibus. Videatur König *tit. de poſtulando n. 33.* Franciſcus Schmier *Jurisprud. lib. 2. tr. 1. c. 2. ſect. 3. ſ. 5. n. 210.* vel Karg *part. 4. ſ. 1. n. 129.* 758.

759. ℞. Ad 2dum negativè. Ratio eſt: quia transactio locum habere nequit, niſi ubi pro utraque parte manet res dubia de potiori jure, *l. 1. ff. de transact.* atqui in noſtro caſu res non fuit dubia, quin potiùs ſupponitur Sempronius clarè agnoviſſe injuſtitiam cauſæ ſuæ, & quòd ſibi vel ſuo Principali nulla prorſus ſuperſit ſpes victoriæ, eò quòd pro ſe nec legem, nec conſuetudinem, neque exemplum, aliudvè fundamentum potuerit adducere; meritò proin concludit P. Karg *cit. n. 113.* quòd talis agat Advocatum diaboli; cùm enim Sempronius ſupponitur unus è celeberrimis Juriſtis, fieri vix potuit, quin pridem agnoverit injuſtitiam cauſæ ſuæ, ſeu quòd Prænobilis ille nullum habuerit jus ad prædium: quâ conſcientia igitur prætendere potuit tertiam quotam? quâ conſcientia ſuadere compoſitionem, vel callidiſſima illa protractione litis, non ſinè maximo præjudicio Moniales quodam modô cogere ad hujusmodi compoſitionem ineundam?

760. ℞. Jam ad tertium dubium pariter negativè. Ratio liquet ex hactenus dictis; quia talis transactio eſt prorſus iniqua, utpote nullo jure fundata: & licèt Moniales tandem in eam conſenſerint, talis tamen conſenſus fuit revera iniquiſſimè extortus timore ulterius protractionis litis, & damnorum, ſeu etiam expenſarum declinandarum causâ, & hoc ipsô nullus; quorum omnium

ſola

ſola iniquitas Sempronii principalis cauſa exiſtit. Hinc Moniales id, quod conceſſerunt tali Prænobili, de jure poſſunt repetere *arg. l. 65. §. 1. ff. de condict. indeb.* Quin immò non illud duntaxat, quod Prænobilis ille velut Actor principalis vi hujus iniquæ transactionis à Monialibus obtinuit, tenetur in conſcientia, & quidem ſub diſpendio ſalutis æternæ reſtituere pauperculis Monialibus, ſed etiam omnia lucra durante lite ceſſantia, & alia damna emergentia, cum expenſis, intuitu hujus proceſſus factis, tenetur refundere, & in hujus defectu Sempronius velut Advocatus diaboli, immò & Judices malâ conſcientia hujusmodi dilationes, & cauſæ iniquas protractiones indulgendo, præter reatum peccati mortiferi ſibimet imponunt obligationem in defectum Principalis vel Advocati compenſandi hujusmodi damna innocentibus ob id illata, prout bene docet Van Eſpen *Jur. Eccleſ. part. 3. tit. 7. c. 4. n. 34.* eúmque ſecutus P. Karg *l. cit. n. 110.* Nam dilationes judiciales non dependent præcisè ex arbitrio Judicum, neque ullatenus permittendæ ſunt ob ſolum intereſſe Advocati, vel ob iniquam vexationem partis adverſæ, ſed ob ſolam veritatem eruendam: ergo ſi ſecus fiat, nedum principalis Actor, ſed etiam Advocatus, & in horum defectum ipſemet Judex & Aſſeſſores tenebuntur compenſare omnia damna innocentibus inde ſecuta. Durus equidem multis

videbitur sermo iste, sed nihilominus verissimus est, utpote fundatus in principiis restitutionis ab omnibus receptis, prout videre licet ex iis, quæ diximus *Theolog. decalog. part. 4. de Restit. Confer. 5. n. 127.* Vid. Lessius *l. 2. c. 31. n. 48.* Karg *l. cit. n.* 110.

CASUS TERTIUS.

CAjus Notarius naturæ donis opulentior, quàm bonis fortunæ, haud infrequenter interesse solet testamentis condendis, & aliis contractibus, ac litibus diversis, unde & diversa cogitur vi sui officii conficere instrumenta publica. Quia tamen animadvertit hisce temporibus augmentari notabiliter pretium annonæ, & omnia quasi cariori pretio distrahi; hinc & ipse pretium laborum suorum augmentandum censuit: quem in finem 1. expeditiones instrumentorum studiô differt in longum eo fine, ut partes cogantur horum citiùs obtinendorum causâ vel sportulas offerre, vel majus salarium. 2. Scripturas suas ità dilatat, atque extenuat, ut, quod de facili posset conficere unico, hoc præstet pluribus foliis seu pagulis, & pro singulis novum taxat pretium. 3. Insuper lucri capiendi causâ nuper cuidam Advocato partis adversæ documenta nedum in copia, sed etiam in ipsis originalibus communicavit; quia verò ex pòst facto animadvertit nova disturbia ac lites inter partes ortas, & alias nonnullas quærelas pauperum; hinc con-

scientiæ

ſcientiæ ſtimulis nonnihil agitatus ſciſcitabatur ex Arbitro conſcientiæ ſuæ, an hæc praxis ſit juſta & tolerabilis? Quid ad hæc Confeſſarius?

℞. 1. Hanc praxin quoad primum punctum 761.
eſſe iniquam & intolerabilem. Ratio eſt: quia cùm teneatur vi ſui officii, & poſſit etiam cauſas vel inſtrumenta publica geſtorum citiùs conficere, vi ſolius dilationis intendit vel ſportulas, vel majus ſalarium extorquere; quod planè aliud non eſt, quàm iniquè vexare proximum: quare cùm illa dilatio pretio digna non ſit, & aliunde teneatur, citiùs expedire, quæ ſua ſunt, liquet profectò, hanc praxin eſſe prorſus iniquam. Et ità tenent Buſenbaum apud La Croix *lib. 4. n. 1508. IV.* Unde etiam *L. quisquis vult. C. de poſtulando* cavetur, *ut non ad turpe compendium, ſtipémque deformem hæc arripiatur occaſio - - nam ſi lucro, pecuniáque capiantur, veluti degeneres inter viliſsimos numerabuntur.*

Secus dicendum putarem, ſi Advocatus, vel etiam Notarius hujusmodi cauſam ſolitô citiùs expediret, adhibendo in gratiam ſui Clientis extraordinariam diligentiam, frangendo ſomnum &c. &c. quia hujusmodi obſequium aliunde eſt indebitum; ergo cùm ſit pretio æſtimabile, poteſt hujus intuitu exigi extraordinarium ſtipendium &c. &c.

℞. 2dò, etiam illam praxin de dilatanda 762.
ſcriptura præcisè lucri majoris gratiâ videri

iniquam. Ratio hujus est: quia sola illa dilatio, utpote merè superflua, & ad nihilum prorsus deserviens, non videtur pretio æstimabilis, nec majori pretio digna: ergo quidquid ob hanc exigitur, sinè justo titulo postulatur.

Et quamvis quilibet Advocatus, Causidicus aut Notarius nemini teneatur gratìs servire, (nisi pauperibus in casu necessitatis, secundùm dicta superiùs *n. 748.*) sed possit laborem suum in patrocinando &c. &c. aliis vendere, ùt docet S. Augustinus relatus *Can. Non licet. Caus. 11. q. 3.* & *Can. Non sanè 14. q. 5.* debet tamen id fieri cum debita moderatione salarii, scilicet juxta taxam fori: ad hujus verò debitam moderationem S. Joannes à Capistrano *in speculo conscientiæ §. Restat. unicum. n. 35. & 36.* apud Reiffenstuel *l. 1. tit. 37. n. 42.* sapienter monet, esse quatuor præcipuè consideranda, videlicet 1. magnitudinem causæ, 2. quantitatem laboris, 3. facundiam Advocati, & 4. consuetudinem fori, seu Regionis, & juxta hæc quatuor tenetur Advocatus servare competentiam in exigendo suo salario: & idem dic de Notario.

763. ℞. Jam ad 3tium quæsitum hujus Casus, Notarium malè, immò pessimè egisse, communicando parti adversæ nedum copiam, sed etiam ipsa originalia instrumenta processûs. Ità cum Lugone Haunoldus *tom. 5. tr. 2. c. 4. n. 548.* Ratio est: quia agit contra

tra juramentum fidelitatis, immò teste Haunoldo *cit. n. 547.* non licet Notario partibus dare copiam Actorum sinè consensu Judicis: ergo multò minùs ipsa originalia instrumenta; quia subest periculum, ne hujusmodi instrumenta originalia à parte adversa corrumpantur. Cæterùm an in hoc casu peccaverit mortaliter, dependet ab ipsius judicio practico; nam si nullum prævidit periculum, adeoque bona fide processit, dicendum, quòd non peccaverit graviter: si autem periculum vel amissionis, vel falsificationis instrumentorum, vel novorum dissidiorum (prout regulariter prævideri potest, ac debet,) animadvertit, & nihilominus turpis lucri gratiâ illa sinè licentia aut mandato Judicis communicavit, dicendum est, eum peccâsse mortaliter, & velut degenerem meritum fuisse, inter vilissimos numerari, juxta *l. quisquis vult. n. 761.* allegatam.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, peccare Advocatum 1. si sciens & agnoscens 764.
se non esse sufficientem ad tale munus, nihilominus se ingerat & patrocinari præsumat. 2. Si defendat causam injustam, sive animô vexandi proximum, sive lucrandi pa-

panem per fas & nefas. 3. Si ob nimias dilationes, illicitas ſubornationes teſtium; vel frivola & fucata fundamenta notabiliter officiat parti adverſæ. 4. Si in una eadémque cauſa utrique parti ſerviat. 5. Si ſuâ incuria, aut imperitia litem perdat, ab alio Advocato diligente ac perito lucrandam &c. Ità *communiter Doctores.* Filliuc. *tr. 40. c. 10.* Sylveſter *V. Advocatus. q. 2. n. 4. & ſeqq.* Henno *ubi ſuprà q. 6. concl. 3.* Ratio eſt liquida: quia in his omnibus agit nedum contra fidelitatem, ſed etiam contra æquitatem & juſtitiam, ideóque jure naturali tenetur ad reſtitutionem, ſi quempiam innocentem, ſive dein ſuum Clientem, ſive partem adverſam injuſtè damnificaverit.

765. Colliges 2dò, Advocato incumbere, ut ſi in progreſſu cauſæ iniquitatem ſui Clientis vel potiùs cauſæ, quam deberet defendere, animadvertat, illico ab hujus ulteriori defenſione deſiſtat, ſimúlque deſuper admoneat, ſeu etiam dehortetur Clientem; ſi ſecus fecerit, tenebitur ad reſtitutionem damnorum. Ratio eſt: quia Advocatus conductus ſtipendio ad defenſionem cauſæ juſtæ duntaxat, tenetur ex juſtitia admonere ſuum Clientem de rei veritate, de periculo damnorum vel injuſtè inferendorum alteri, vel ſubeundorum &c. ferè quemadmodum Medicus infirmum tenetur monere, vel Cuſtos v. g. vineæ pretio conductus tenetur nedum arcere injuſtum damnificatorem, ſed & damna

damna vineæ inferendæ præpedire, saltem admonendo Dominum de periculo: ergo quemadmodum talis contrarium faciens graviter delinquit, cum obligatione recompensandi damna; itá & in nostro casu Advocatus, prout post S. Thomam & S. Joan. Capistranum tenent Reiffenstuel *l. 1. decret. tit. 37. n. 29.* Ex quo Sayrus *l. 12. c. 23. n. 18.* rectè infert, non posse absolvi talem Advocatum, qui paratus est quasvis causas, sive justas, sive etiam injustas in se suscipere defendendas; quia ob hanc pessimam, & patenter iniquam voluntatem defendendi iniquitatem, & hôc ipso aliis injusta damna inferendi, versatur in continuo statu peccati mortalis; quo stante absolutionis procul dubio incapax est. Quæcunque autem hìc de Advocato dicimus, pariter dicta intelligas de Procuratore.

Colliges 3tiò, nedum illum Advocatum, 766. qui suâ incuria, imperitia culpabili, aut desidia causam justam perdit, teneri in conscientia ad restitutionem, sed etiam illum, qui causam injustam sui Clientis perdit, nec eum monuit à desistendo, tametsi hanc injustitiam priùs agnoverit; in hoc tamen casu solùm tenebitur suo Clienti refundere expensas illas, quas fecit ab eo tempore, quô Advocatus agnovit injustitiam causæ; quia in his tantùm, non verò in ipsa causa, utpote injusta, suum Clientem læsit: At verò si Advocatus causam injustam vel per alle-

allegationem falsorum testium, vel instrumentorum, vel per aliam circumventionem Judicis fuerit lucratus, tenebitur alteri parti injustè læsæ nedum restituere litem principalem, seu æstimationem litis, sed etiam expensas; quia utriusque causa iniqua scienter exstitit, ùt benè advertit P. Pichler *ubi suprà tit. 37. n. 4. fin.*

767. Sed quid, ais, si ego causam justam perdidi ex aliqua inadvertentia duntaxat, vel culpa levi, tenebórne nihilominus meo Clienti resarcire æstimationem totius litis?

℞. Probabiliùs non teneris, saltem in foro conscientiæ, & ante sententiam. Ratio hujus petenda est ex dictis *part. 4. de Restitut. Conf. 3. n. 63. & 64.* quia obligatio restituendi ex injusta damnificatione pro foro conscientiæ supponit culpam Theologicam gravem: ergo hâc præcisa non teneris in conscientia & ante sententiam ad compensationem damni. At verò si Cliens tuus te accusaverit, & Judex agnoscens culpam politicam gravem, te condemnaverit ad hujusmodi restitutionem, teneberis profectò in conscientia te accommodare sententiæ justæ, prout dictum fuit *loc. prox. cit. n. 46. &c.* ità tenet Reiffenstuel *de Commodato n. 23. ex communi aliorum.* Videatur V. P. Stanislaus Karg *part. 4. §. 1. n. 112.*

768. Colliges 4tò, Notarium peccare contra juramentum suum, & contra fidelitatem 1. si in

ſi in depoſitione teſtium aliquid addat, vel detrahat non levis momenti. 2. Si Miniſtro transſcriptori cum erroris periculo examen committat. 3. Si Protocolla & Acta negligenter cuſtodiat, cum damno partium. 4. Si teſtamentum ſcribat hominis uſu rationis deſtituti. 5. Si ſcienter teſtes falſos admittat. 6. Si ſolemnitates neceſſarias ex ignorantia culpabili, vel malitia prætermittat. 7. Si teſtimonium aliquod unius rogatu, & alterius damno non exhibeat. 8. Si Secretum violet v. g. aperiendo parti adverſæ dicta teſtium ante eorum publicationem. 9. Si amiſſô inſtrumento publico vel teſtamento, aliud ſimile confingat. Ità Buſenbaum apud La Croix *l.4. n. 1508.* Navarra, Sylveſter, & alii plures ab hoc *citt.*

Ratio liquet: quia hæc omnia pugnant contra fidelitatem, quam ſuſcipiendo Notariatum jurejurando ſervaturum ſe promiſit: ergo per ſe loquendo ſunt graviter peccaminoſa.

Colliges 5tò, à Notario non minùs, quàm 769.
ab Advocato aut Procuratore contrahi obligationem reſtituendi, aut compenſandi damna, ſi quæ pars litigantium ex hujusmodi ſubdolo agendi modo v. g. propter admiſſos falſos teſtes, falſa inſtrumenta, vel ob occultationem iniquam &c. cogatur ſubire damnum. Ratio eſt: quia in ſimilibus

bus nedum contra fidelitatem agit, sed etiam contra justitiam commutativam, quam velut pretio conductus ex officio tenebatur administrare: ergo contrarium faciendo peccat pro ratione materiæ, cum obligatione resarciendi damna, si quæ proximo innocenti emerserunt, sicut etiam tenetur restituere, si conficiat instrumenta usuraria, vel pro confectis injustum & excessivum pretium ultra taxam per fas & nefas quasi extorqueat. Ità Filliucius *tr. 40. n. 301.* & sequitur clarè ex dictis ad Casum tertium *n. 762.*

770. Dixi: *si ultra justum pretium aliquid quasi extorqueat &c.* Nam secus omnino dicendum foret, si quæ pars litigantium aliquid ultra omnino sponte ac liberaliter offerat; nam similia acceptando non agit contra justitiam: si tamen hoc aliunde foret prohibitum v. g. quia Princeps, aut Magistratus mandârunt, ut hujusmodi instrumenta vel testimonia gratìs expediantur &c. ageret contra obedientiam quidem, sed absque onere restitutionis, ùt advertit Filliucius *loc. cit.* Ex quo pariter colligi potest, quid judicii formandum de Notario vel Scriba, qui studiosis haud quasquam meritis conficit testimonia splendida, cum magno plausu, & epithetis emphaticis, ídque solius lucri captandi gratiâ: nam pretium acceptum restituere, tales non tenentur; quia

hoc

hoc ſupponitur à Studioſo gratìs oblatum: ſi tamen prævideant, fore ut inde alii graviter decipiantur cum damno, peccant contra juſtitiam, & non ſolùm contra fidelitatem.

Colliges 6tò, de Aſſeſſoribus fermè idem 771. formandum eſſe judicium, quod de ipſo Judice. Ratio eſt: quia Aſſeſſores ſunt quaſi Conjudices, & in pluribus locis nedum gaudent voto conſultivo, ſed etiam deciſivo, ſecundùm dicta *n.* 753. Unde quemadmodum Judex ipſe tenetur ferre ſententiam pro ea parte, cui jura favent, juxta dicta *n.* 703. ità & Aſſeſſores tenentur ſuo conſilio aut voto tali parti accedere: & ſicut Judex iniquè quempiam condemnando, damnificando &c. &c. tenetur ad reſtitutionem & compenſationem damnorum inde ſequentium; ità & Aſſeſſor, qui ſuô conſilio aut voto accedens Judici, efficaciter influxit in hujusmodi damnum: rectè proin Innocentius XI. ſequentem propoſitionem *n.* 39. proſcripſit: *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.* Secus dicendum foret, ſi conſilium aut votum à te datum non ampliùs fuiſſet cauſa efficax ejusmodi damni; eò quòd res aliorum conſiliis ac ſuffragiis jamjam fuerit deciſa. Videantur de hoc, quæ diximus *part.* 4. *de Reſtit.*

ſtit. Conf. 5. n. 119. vel quæ habet La Croix *l. 2. p. 2. n. 30.* Illſung *tr. 4. diſp. 3. n. 176.*

672. Colliges 7timò, Referendarium peccare 1. ſi vel defectu ſtudii, vel per incuriam malè referat, vel aliquid ſubſtantiale prætermittat, ut propterea Judex ferat ſententiam ſaltem materialiter injuſtam. 2. Si ſit partialis, ità ut ſtudiosè quærat unius partis potiùs, quàm alterius fundamenta de ſe minùs firma præferre vel exaggerare, ut propterea ſententia decidatur pro eo, cui jura minùs favent. 3. Si ſententiam alterutri parti manifeſtet priùs, quàm evulgetur &c. ex quo dein parti alteri gravia incommoda ſequentur, vel certè ſequi ſunt nata. Hinc benè concludit V. P. Karg *cit. part. 8. ſ. 1. n. 106.* malè egiſſe illum Referendarium, qui vi commiſſionis, ſeu officii ſui, perlegendo acta animadverterat, præſcriptionem, in qua Actor principale fundamentum ſuum collocaverat, fuiſſe mala fide inchoatam, atque hôc ipſo nullius eſſe valoris, & nihilominus ex reſpectu humano, vel timore incurrendi disgratiam, inter referendum hoc punctum, è quo totius rei cardo pendebat, diſſimulâſſe. Bene, inquam, laudatus Auctor concludit, hunc Referendarium malè egiſſe; quia obligatio Referendarii eadem ferme eſt, quæ Judicis: ergo quemadmodum Judex ipſe vi ſui Officii tenetur (etiam alte-

alterutra parte non petente, vel ignorante) ſupplere ea, quæ ſunt juris *l. un. C. ut quæ deſunt Advocatis*; ità & talis Referendarius tenebatur ſupplere, ſeu aperire rem Judici, minimè verò diſſimulare. Et quia defectu hujus relationis ſententia fuit à Judice lata in favorem Actoris præfati; hinc

Colliges tandem, & concludes 8tavò, 773. hunc Referendarium tam in foro in- quam externo manere obligatum ad omnia damna, ob defectuoſam & injuſtam ſuam relationem, vi cujus ſententia reipſa iniqua fuit lata in favorem actoris, alteri parti refundenda, & reſarcienda. Ità rurſus P. Karg *l. cit.* Et quoad forum internum ſeu Theologicum facilè conſtare poteſt ex hactenus dictis; quia voluntariè præbuit cauſam hujusmodi damnis, velut non obſtans, nec manifeſtans ruinoſum fundamentum actoris: ergo tenetur hæc damna compenſare, & quidem in ſolidum. Quod etiam in foro externo, habetur deciſum *in Novell. 124. c. 4.* ubi dicitur de tali: *Qui* (Referendarius ſcilicet) *tale aliquid egerit, ex ſua ſubſtantia damnum læſæ perſonæ delatum per competentem Judicem reſtituere compelletur.*

En! Lector benevole, agendo de ſtatu ſæculari, de perſonis judiciariis, & in ſpecie quidem de Referendario quodam infelice huic

huic Tomulo finem imponimus, tu quidem legendo, ego componendo; ut ergo nos meliùs fungamur Officio Referendarii, hunc nostrum, quemcunque demum, laborem unà simul referamus ad majorem gloriam JEsu Christi, & ad animarum salutem, quô fiet, ut reponatur nobis *corona justitiæ, quam* suo tempore *reddet nobis justus Judex.*

AMEN.

IN-

INDEX
Alphabeticus rerum, seu materiarum, in hoc opusculo contentarum.

NB. Littera C. *Conferentiam;* n. *verò cum cifra numerum marginalem denotat.*

A.

B.

D.

Diſpe-

Excom-

F.

G.

H.

I.

Quis

L.

M.

N.

O.

P. Pa-

P.

R. *Ratio*

R.

S.

T.

V.

X.

Omnia ad majorem DEI Gloriam.

R. P. ELBEL
THEOLOGIA
MORALIS
DECALOGALIS

PARS V.